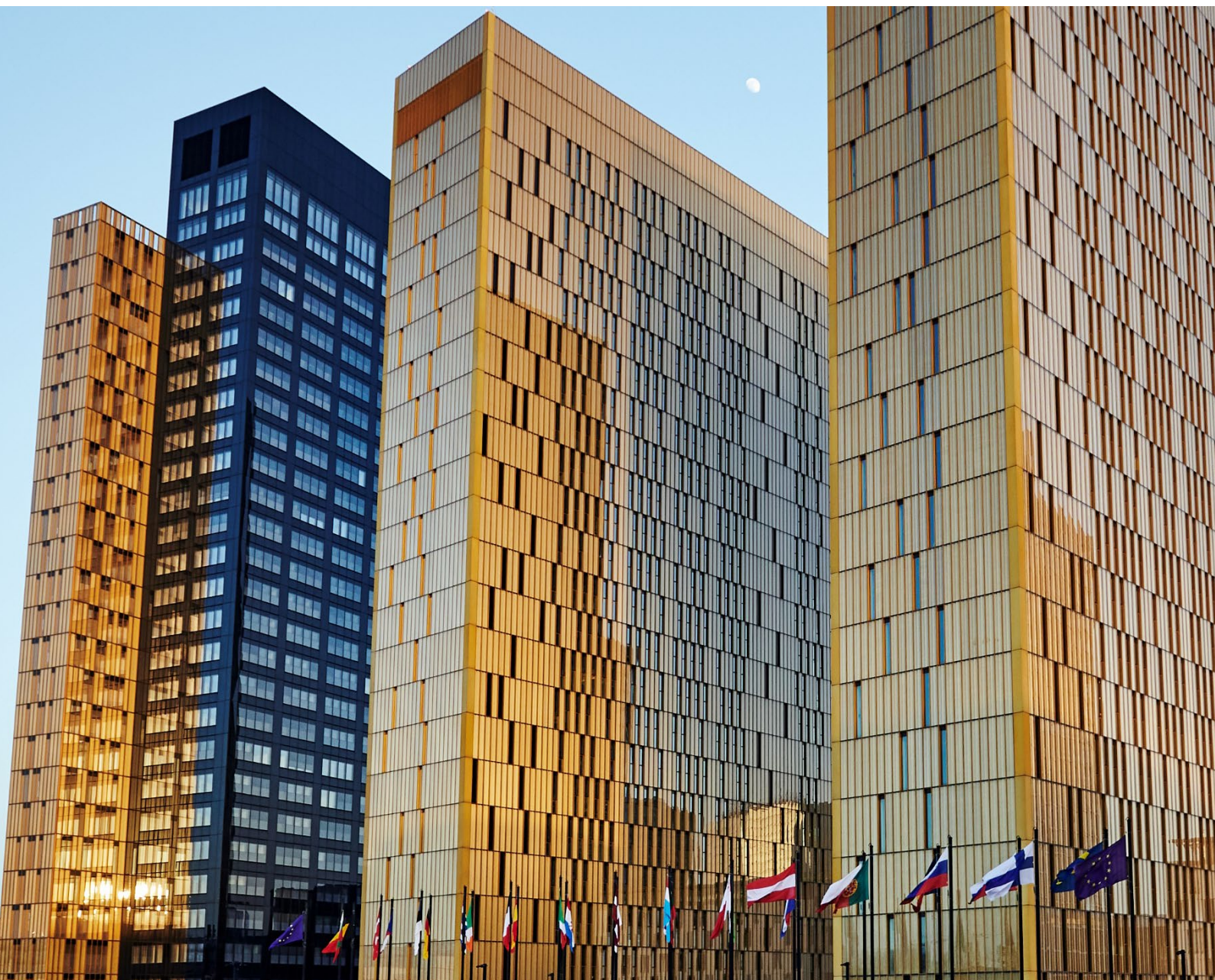

SVARBIAUSIŲ SPRENDIMŲ APŽVALGA 2024 METAI

TYRIMŲ IR DOKUMENTACIJOS DIREKTORATO PARENGTAS
SANTRAUKŲ APIBENDRINIMAS

Turinys

Ižanga	11
1 skyrius – Teisingumo Teismas.....	12
I. Europos Sąjungos pagrindinės teisės	12
1. Teisė į veiksmingą teisminę gynybą	12
2024 m. liepos 11 d. Sprendimas (didžioji kolegija) <i>Hann-Invest ir kt.</i> (C-554/21, C-622/21 ir C-727/21, EU:C:2024:594).....	12
2024 m. liepos 29 d. Sprendimas (didžioji kolegija) <i>protectus</i> (C-185/23, EU:C:2024:657)	15
2. Principas „ne bis in idem“	18
2024 m. sausio 25 d. Sprendimas <i>Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Craiova</i> (C-58/22, EU:C:2024:70)	18
II. Bendrieji Sąjungos teisės principai: lygiavertiškumo ir veiksmingumo principai.....	21
2024 m. balandžio 9 d. Sprendimas (didžioji kolegija) <i>Profi Credit Polska</i> (<i>Įsiteisėjusių sprendimų užbaigto proceso atnaujinimas</i>) (C-582/21, EU:C:2024:282).....	21
III. Asmens duomenų apsauga	25
1. Telefoniniai ir elektroniniai ryšiai.....	25
2024 m. balandžio 30 d. Sprendimas (plenarinė sesija) <i>Quadrature du Net ir kt.</i> (<i>Asmens duomenys ir kova su intelektinės nuosavybės pažeidimais</i>) (C-470/21, EU:C:2024:370)	25
2024 m. balandžio 30 d. Sprendimas (didžioji kolegija) <i>Procura della Repubblica presso il Tribunale di Bolzano</i> (C-178/22, EU:C:2024:371)	29
2024 m. spalio 4 d. Sprendimas (didžioji kolegija) <i>Bezirkshauptmannschaft Landeck</i> (<i>Bandymas priėti prie mobiliajame telefone saugomų asmens duomenų</i>) (C-548/21, EU:C:2024:830).....	31
2. Biometriniai ir genetiniai duomenys.....	35
2024 m. sausio 30 d. Sprendimas (didžioji kolegija) <i>Direktor na Glavna direksia „Natsionalna politisia“ pri MVR – Sofia</i> (C-118/22, EU:C:2024:97)	35
3. Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas (BDAR).....	37
a. Taikymo sritis.....	37
2024 m. sausio 16 d. Sprendimas (didžioji kolegija) <i>Österreichische Datenschutzbehörde</i> (C-33/22, EU:C:2024:46).....	37
b. Sąvoka „duomenų valdytojas“	40
2024 m. sausio 11 d. Sprendimas <i>Belgijos valstybė</i> (<i>Oficialiojo leidinio tvarkomi duomenys</i>) (C-231/22, EU:C:2024:7).....	40
c. Teisių gynimo priemonės BDAR pažeidimo atveju.....	42
2024 m. spalio 4 d. Sprendimas (didžioji kolegija) <i>Lindenapotheke</i> (C-21/23, EU:C:2024:846).....	42
IV. Sąjungos pilietybė	46
1. Sąjungos piliečių teisė laisvai judėti ir apsigyventi šalyje	46
2024 m. spalio 4 d. Sprendimas (didžioji kolegija) <i>Mirin</i> (C-4/23, EU:C:2024:845).....	46

2.	Teisė balsuoti ir būti kandidatų vietos savivaldos ir Europos Parlamento rinkimuose	48
	2024 m. lapkričio 19 d. Sprendimas (didžioji kolegija) <i>Komisija / Čekijos Respublika (Teisė būti kandidatų ir narystė politinėje partijoje)</i> (C-808/21, EU:C:2024:962)	48
	2024 m. lapkričio 19 d. Sprendimas (didžioji kolegija) <i>Komisija / Lenkija (Teisė būti kandidatų ir narystė politinėje partijoje)</i> (C-814/21, EU:C:2024:963)	51
V.	Judėjimo laisvės Sąjungoje: įsisteigimo laisvė	55
	2024 m. gruodžio 19 d. Sprendimas (didžioji kolegija) <i>Halmer Rechtsanwaltsgesellschaft</i> (C-295/23, EU:C:2024:1037)	55
VI.	Institucinės nuostatos: visuomenės teisė susipažinti su dokumentais	58
	2024 m. kovo 5 d. Sprendimas (didžioji kolegija) <i>Public.Resource.Org ir Right to Know / Komisija ir kt.</i> (C-588/21 P, EU:C:2024:201)	58
VII.	Sąjungos teisme vykstantys procesai	61
1.	Teisingumo Teismo sudėtis	61
	2024 m. liepos 29 d. Sprendimas (didžioji kolegija) <i>Valančius</i> (C-119/23, EU:C:2024:653)	61
2.	Prašymas priimti prejudicinį sprendimą	63
	a) Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikuso teisėjo kvalifikavimas kaip „teismo“	63
	2024 m. sausio 9 d. Sprendimas (didžioji kolegija) <i>G. ir kt. (Lenkijos bendrosios kompetencijos teismų teisėjų skyrimas)</i> (C-181/21 ir C-269/21, EU:C:2024:1)	63
	2024 m. gegužės 7 d. Sprendimas (didžioji kolegija) <i>NADA ir kt.</i> (C-115/22, EU:C:2024:384)	65
	b) Galutinės instancijos teismų pareiga pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą	68
	2024 m. spalio 15 d. Sprendimas (didžioji kolegija) <i>KUBERA</i> (C-144/23, EU:C:2024:881)	68
VIII.	Žemės ūkis ir žuvininkystė	72
	2024 m. spalio 4 d. Sprendimas (didžioji kolegija) <i>Herbaria Kräuterparadies II</i> (C-240/23, EU:C:2024:852)	72
IX.	Sienų kontrolė, prieglobstis ir imigracija	75
1.	Prieglobsčio politika	75
	a. Tarptautinės apsaugos suteikimo procedūra	75
	2024 m. sausio 16 d. Sprendimas <i>Intervyuirasht organ na DAB pri MS (Moterys, nukentėjusios nuo smurto šeimoje)</i> (C-621/21, EU:C:2024:47)	75
	2024 m. birželio 11 d. Sprendimas (didžioji kolegija) <i>Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Moterys, kurių tapatybė susiformavo atsižvelgiant į lyčių lygybės vertybę)</i> (C-646/21, EU:C:2024:487)	78
	2024 m. spalio 4 d. Sprendimas (didžioji kolegija) <i>Ministerstvo vnitra České republiky, Odbor azylové a migrační politice</i> (C-406/22, EU:C:2024:841)	80
	b. Tarptautinės apsaugos prašymų nagrinėjimo tvarka pateikus naują prieglobsčio prašymą	83
	2024 m. vasario 8 d. Sprendimas <i>Bundesrepublik Deutschland (Paskesnio prašymo priimtumas)</i> (C-216/22, EU:C:2024:122)	83

2024 m. birželio 18 d. Sprendimas <i>Bundesrepublik Deutschland</i> (Sprendimo suteikti pabėgėlio statusą poveikis) (C-753/22, EU:C:2024:524)	85
c. Sprendimo suteikti pabėgėlio statusą poveikis tuo atveju, kai trečioji valstybė pateikia ekstradicijos prašymą.....	87
2024 m. birželio 18 d. Sprendimas <i>Generalstaatsanwaltschaft Hamm</i> (Prašymas išduoti pabėgėlį Turkijai) (C-352/22, EU:C:2024:521)	87
d. Laikinoji apsauga esant masiniam perkeltųjų asmenų srautui.....	89
2024 m. gruodžio 19 d. Sprendimas (didžioji kolegija) <i>Kaduna</i> (C-244/24 ir C-290/24, EU:C:2024:1038)	89
2. Imigracijos politika	94
2024 m. sausio 30 d. Sprendimas <i>Landeshauptmann von Wien</i> (Šeimos susijungimas su nepilnamečiu pabėgėliu) (C-560/20, EU:C:2024:96)	94
2024 m. liepos 29 d. Sprendimas (didžioji kolegija) <i>CU ir ND</i> (Socialinė parama – Netiesioginė diskriminacija) (C-112/22 ir C-223/22, EU:C:2024:636)	96
3. Sienų kontrolė	98
2024 m. kovo 21 d. Sprendimas <i>Landeshauptstadt Wiesbaden</i> , (C-61/22, EU:C:2024:251)	98
X. Teismų bendradarbiavimas baudžiamosiose bylose.....	102
1. Europos arešto orderis	102
2024 m. liepos 29 d. Sprendimas <i>Breian</i> (C-318/24 PPU, EU:C:2024:658).....	102
2. Europos tyrimo orderis baudžiamosiose bylose	105
2024 m. balandžio 30 d. Sprendimas (didžioji kolegija) <i>M.N. (EncroChat)</i> (C-670/22, EU:C:2024:372)	105
3. Europolo atliekamas asmens duomenų tvarkymas.....	107
2024 m. kovo 5 d. Sprendimas <i>Kočner / Europolas</i> (C-755/21 P, EU:C:2024:202)	107
XI. Teisminis bendradarbiavimas civilinėse bylose.....	111
1. Reglamentas Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo	111
2024 m. birželio 20 d. Sprendimas <i>Greislzel</i> (C-35/23, EU:C:2024:532).....	111
2. Tarybos reglamentas Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo.....	113
2024 m. spalio 4 d. Sprendimas (didžioji kolegija) <i>Real Madrid Club de Fútbol</i> (C-633/22, EU:C:2024:843)	113
XII. Transportas.....	116
2024 m. spalio 4 d. Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) Sprendimas <i>Lietuva ir kt. / Parlamentas ir Taryba</i> (Judumo paketas) (C-541/20–C-555/20, EU:C:2024:818).....	116
XIII. Konkurencija.....	124
1. Karteliai (SESV 101 straipsnis).....	124
2024 m. birželio 27 d. Sprendimas <i>Komisija / Servier ir kt.</i> (C-176/19 P, EU:C:2024:549)	124
2024 m. birželio 27 d. Sprendimas <i>Komisija / KRKA</i> (C-151/19 P, EU:C:2024:546)	124
2024 m. spalio 4 d. Sprendimas <i>FIFA</i> (C-650/22, EU:C:2024:824)	130

2. Piktnaudžiavimas dominuojančia padėtimi (SESV 102 straipsnis)	134
2024 m. balandžio 18 d. Sprendimas (didžioji kolegija) <i>Heureka Group (Kainų palyginimas internete)</i> (C-605/21, EU:C:2024:324).....	134
2024 m. rugsėjo 10 d. Sprendimas (didžioji kolegija) <i>Google ir Alphabet / Komisija (Google Shopping)</i> (C-48/22 P, EU:C:2024:726).....	137
3. Susijungimai.....	141
2024 m. rugsėjo 3 d. Sprendimas (didžioji kolegija) <i>Illumina ir Grail / Komisija</i> (C-611/22 P ir C-625/22 P, EU:C:2024:677)	141
4. Valstybės pagalba.....	145
2024 m. rugsėjo 10 d. Sprendimas (didžioji kolegija) <i>Komisija / Airija ir kt.</i> (C-465/20 P, EU:C:2024:724)	145
5. Baudos grąžinimas	150
2024 m. birželio 11 d. Sprendimas (didžioji kolegija) <i>Komisija / Deutsche Telekom</i> (C-221/22 P, EU:C:2024:488)	150
XIV. Įstatymų suderinimas.....	153
1. Bendrijos dizainas	153
2024 m. vasario 27 d. Sprendimas (didžioji kolegija) <i>EUIPO / The KaiKai Company Jaeger Wichmann</i> (C-382/21 P, EU:C:2024:172)	153
2. Žmonėms skirti vaistai	155
2024 m. kovo 14 d. Sprendimas <i>D & A Pharma / Komisija</i> (C-291/22 P, EU:C:2024:228).....	155
3. Ginklų įsigijimo ir laikymo kontrolė	158
2024 m. kovo 5 d. Sprendimas (didžioji kolegija) <i>Défense Active des Amateurs d'Armes ir kt.</i> (C-234/21, EU:C:2024:200)	158
XV. Ekonominė ir pinigų politika.....	163
2024 m. birželio 18 d. Sprendimas (didžioji kolegija) <i>Komisija / BPV</i> (C-551/22 P, EU:C:2024:520)	163
XVI. Viešieji pirkimai	168
2024 m. spalio 22 d. Sprendimas (didžioji kolegija) <i>Kolin İnşaat Turizm Sanayi ve Ticaret</i> (C-652/22, EU:C:2024:910)	168
XVII. Socialinė politika	172
1. Pagal terminuotą sutartį dirbančių darbuotojų apsauga.....	172
2024 m. vasario 20 d. Sprendimas (didžioji kolegija) <i>X (Nutraukimo motyvų nebuvimas)</i> (C-715/20, EU:C:2024:139)	172
2. Ne visą darbo dieną dirbančių darbuotojų apsauga	174
2024 m. liepos 29 d. Sprendimas <i>KfH Kuratorium für Dialyse und Nierentransplantation</i> (C-184/22 ir C-185/22, EU:C:2024:637)	174
XVIII. Aplinka.....	177
2024 m. birželio 25 d. Sprendimas (didžioji kolegija) <i>Ilva ir kt.</i> (C-626/22, EU:C:2024:542)	177

XIX. Tarptautiniai susitarimai	180
1. Derybos ir sudarymas	180
2024 m. balandžio 9 d. Sprendimas <i>Komisija prieš Tarybą (Tarptautinių susitarimų pasirašymas)</i> (C-551/21, EU:C:2024:281).....	180
2. Turinys ir taikymo sritis	182
a. EB ir Alžyro asociacijos susitarimas	182
2024 m. vasario 29 d. Sprendimas <i>Raad van bestuur va de Sociale verzekeringsbank (Maitintojo netekimo išmokų perkėlimas)</i> (C-549/22, EU:C:2024:184)	182
b. Europos Sąjungos bei Euratomo ir Jungtinės Karalystės prekybos ir bendradarbiavimo susitarimas	184
2024 m. liepos 29 d. Sprendimas (didžioji kolegija) <i>Alchaster</i> (C-202/24, EU:C:2024:649).....	184
c. Sąjungos ir Maroko Karalystės sudaryti tarptautiniai susitarimai.....	187
2024 m. spalio 4 d. Sprendimas (didžioji kolegija) <i>Confédération paysanne (Melionai ir pomidorai iš Vakarų Sacharos)</i> (C-399/22, EU:C:2024:839)	187
2024 m. spalio 4 d. Sprendimas (didžioji kolegija) <i>Komisija ir Taryba / Polisario frontas</i> (C-778/21 P ir C-798/21 P, EU:C:2024:833).....	189
2024 m. spalio 4 d. Sprendimas (didžioji kolegija) <i>Komisija ir Taryba / Polisario frontas</i> (C-779/21 P ir C-799/21 P, EU:C:2024:835).....	189
XX. Bendra užsienio ir saugumo politika	195
1. Ribojamosios priemonės	195
2024 m. rugsėjo 5 d. Sprendimas <i>Jemerak</i> (C-109/23, EU:C:2024:681).....	195
2024 m. rugsėjo 10 d. Sprendimas (didžioji kolegija) <i>Neves 77 Solutions</i> (C-351/22, EU:C:2024:723)	197
2. Ieškinys dėl žalos atlyginimo	199
2024 m. rugsėjo 10 d. Sprendimas (didžioji kolegija) <i>KS ir kt. / Taryba ir kt.</i> (C-29/22 P ir C-44/22 P, EU:C:2024:725).....	199
2 skyrius – Bendrasis Teismas.....	205
I. Sąjungos teisme vykstantys procesai.....	205
1. Ieškinys dėl panaikinimo	205
2024 m. birželio 4 d. Nutartis (didžioji kolegija) <i>Medel ir kt. / Taryba</i> (sujungtos bylos T-530/22–T-533/22, EU:T:2024:363).....	205
2. Ieškinys dėl deliktinės atsakomybės	207
2024 m. spalio 23 d. Sprendimas <i>Keserű Művek / Europos Sąjunga</i> (T-519/23, EU:T:2024:733)	207
II. Institucinė teisė: su pareigomis nesuderinama veikla	210
2024 m. rugsėjo 11 d. Sprendimas <i>CQ / Audito Rūmai</i> (T-386/19, EU:T:2024:613)	210
III. Konkurencija	213
1. Karteliai (SESV 101 straipsnis).....	213
2024 m. spalio 2 d. Sprendimas <i>Crown Holdings ir Crown Cork & Seal Deutschland / Komisija</i> (T-587/22, EU:T:2024:661)	213

2024 m. lapkričio 6 d. Sprendimas <i>Crédit agricole ir kt. / Komisija</i> (sujungtos bylos T-386/21 ir T-406/21, EU:T:2024:776).....	215
2. Susijungimai.....	222
2024 m. lapkričio 13 d. Sprendimas <i>NetCologne / Komisija</i> (T-58/20, EU:T:2024:813).....	222
2024 m. lapkričio 13 d. Sprendimas <i>Deutsche Telekom / Komisija</i> (T-64/20, EU:T:2024:815).....	222
2024 m. lapkričio 13 d. Sprendimas <i>Tele Columbus / Komisija</i> (T-69/20, EU:T:2024:816).....	222
3. Valstybės pagalba.....	228
2024 m. sausio 24 d. Sprendimas <i>Vokietija / Komisija</i> (T-409/21, EU:T:2024:34)	228
2024 m. vasario 28 d. Sprendimas <i>Scandlines Danmark ir Scandlines Deutschland / Komisija</i> (T-390/20, EU:T:2024:126).....	230
2024 m. vasario 28 d. Sprendimas <i>Danija / Komisija</i> (T-364/20, EU:T:2024:125).....	233
2024 m. balandžio 10 d. Sprendimas <i>Danske Slagtermestre / Komisija</i> (T-486/18 RENV, EU:T:2024:217)	236
2024 m. spalio 2 d. Sprendimas <i>European Food ir kt. / Komisija</i> (T-624/15 RENV, T-694/15 RENV ir T-704/15 RENV, EU:T:2024:659)	239
IV. Intelektinė nuosavybė.....	244
1. Europos Sąjungos prekių ženklas.....	244
2024 m. vasario 8 d. Nutartis <i>Fly Persia ir Barmodeh / EUIPO Dubai Aviation (flyPersia)</i> (T-30/23, EU:T:2024:86)	244
2024 m. lapkričio 13 d. Sprendimas <i>Administration of the State Border Guard Service of Ukraine / EUIPO (Russian WARSHIP, GO F**K yourself)</i> (T-82/24, EU:T:2020:821)	245
2. Dizainas	247
2024 m. spalio 23 d. Sprendimas <i>Orgatex / EUIPO – Longton (Antžeminiai ženklai)</i> (T-25/23, EU:T:2024:725).....	247
V. 2004 m. bendra užsienio ir saugumo politika – Ribojamosios priemonės	249
1. Baltarusija	249
2024 m. kovo 20 d. Sprendimas <i>Belshyna / Taryba</i> (T-115/22, EU:T:2024:187).....	249
2. Ukraina	250
2024 m. rugsėjo 11 d. Sprendimas (didžioji kolegija) <i>Timchenko ir Timchenko / Taryba</i> (T-644/22, EU:T:2024:621).....	250
2024 m. rugsėjo 11 d. Sprendimas (didžioji kolegija) <i>Fridman ir kt. / Taryba</i> (T-635/22, EU:T:2024:620)	253
3. Rusija.....	255
2024 m. spalio 2 d. Sprendimas (didžioji kolegija) <i>Ordre néerlandais des avocats du barreau de Bruxelles ir kt. / Taryba</i> (T-797/22, EU:T:2024:670)	255
VI. Skaitmeninės paslaugos.....	259
2024 m. liepos 17 d. Sprendimas <i>Bytedance / Komisija</i> (T-1077/23, EU:T:2024:478).....	259
VII. Ekonominė, socialinė ir teritorinė sanglauda	267
2024 m. vasario 7 d. Sprendimas <i>Austrija / Komisija</i> (T-501/22, EU:T:2024:71)	267
VIII. Visuomenės sveikata	270
2024 m. vasario 21 d. Sprendimas <i>PAN Europe / Komisija</i> (T-536/22, EU:T:2024:98)	270

	2024 m. gegužės 15 d. Sprendimas <i>Fresenius Kabi Austria ir kt. / Komisija</i> (T-416/22, EU:T:2024:316)	272
IX. Energija		275
	2024 m. lapkričio 27 d. Sprendimas <i>Nord Stream 2 / Parlamentas ir Taryba</i> (T-526/19 RENV, EU:T:2024:864)	275
X. Bendra prekybos politika		279
	2024 m. vasario 21 d. Sprendimas <i>Sinopec Chongqing SVW Chemical ir kt. / Komisija</i> (T-762/20, EU:T:2024:113)	279
	2024 m. vasario 21 d. Sprendimas <i>Inner Mongolia Shuangxin Environment-Friendly Material / Komisija</i> (T-763/20, EU:T:2024:114)	281
XI. Ekonominė ir pinigų politika		284
1. Bendras pertvarkymo mechanizmas		284
	2024 m. liepos 10 d. Sprendimas <i>Prancūzija / BPV</i> (T-540/22, EU:T:2024:459)	284
2. Rizikos ribojimu pagrįsta kredito įstaigų priežiūra		286
	2024 m. vasario 28 d. Sprendimas <i>Sber / ECB</i> (sujungtos bylos T-647/21 ir T-99/22, EU:T:2024:127)	286
	2024 m. vasario 28 d. Sprendimas <i>BAWAG PSK / ECB</i> (T-667/21, EU:T:2024:131)	286
	2024 m. liepos 10 d. Sprendimas <i>PH ir kt. / BPV</i> (T-323/22, EU:T:2024:460)	289
XII. Sąjungos institucijų viešieji pirkimai		293
	2024 m. vasario 21 d. Sprendimas <i>Inivos ir Inivos / Komisija</i> (T-38/21, EU:T:2024:100)	293
	2024 m. spalio 2 d. Sprendimas <i>VC / EU-OSHA (Remiantis sustabdytu nacionaliniu administraciniu sprendimu nustatytas draudimas dalyvauti viešųjų pirkimų procedūrose)</i> (T-126/23, EU:T:2024:666)	294
XIII. Arbitražinė išlyga		299
	2024 m. gruodžio 11 d. Sprendimas <i>UIV Servizi / REA</i> (T-440/22, EU:T:2024:898)	299
XIV. Sąjungos biudžetas		302
	2024 m. rugsėjo 4 d. Sprendimas <i>IMG / Komisija</i> (T-509/21, EU:T:2024:590)	302
XV. Galimybė susipažinti su institucijų dokumentais		308
1. Išimtis, susijusi su teismo proceso apsauga		308
	2024 m. liepos 10 d. Sprendimas <i>Vengrija / Komisija</i> (T-104/22, EU:T:2022:391)	308
2. Išimtis, susijusi su asmens privataus gyvenimo ir neliečiamumo apsauga		310
	2024 m. gegužės 8 d. Sprendimas <i>Izuzquiza ir kt. / Parlamentas</i> (T-375/22, EU:T:2024:296)	310
XVI. Viešojo tarnyba		314
1. Drausminė procedūra		314
	2024 m. gegužės 29 d. Sprendimas <i>Canel Ferreira / Taryba</i> (T-766/22, EU:T:2024:336)	314
2. Išmokos		315
	2024 m. birželio 5 d. Sprendimas <i>VA / Komisija</i> (T-123/23, EU:T:2024:359)	315
	2024 m. birželio 26 d. Sprendimas <i>Paraskevaidis / Taryba ir Komisija</i> (T-698/21, EU:T:2024:425)	317

3. Pranešėjo statusas.....	318
2024 m. rugsėjo 11 d. Sprendimas <i>TU / Parlamentas</i> (T-793/22, EU:T:2024:614).....	318
XVII. Laikinių apsaugos priemonių prašymai.....	321
2024 m. vasario 9 d. Nutartis <i>Bytedance / Komisija</i> (T-1077/23 R, EU:T:2024:94)	321
2024 m. birželio 13 d. nutartis <i>Vivendi / Komisija</i> (T-1097/23 R-RENV, EU:T:2024:381).....	322
2024 m. birželio 13 d. Nutartis <i>Lagardère / Komisija</i> (T-1119/23 R-RENV, EU:T:2024:382)	323
2024 m. rugpjūčio 12 d. Nutartis <i>Nuctech Warsaw Company Limited ir Nuctech Netherlands / Komisija</i> (T-284/24 R, EU:T:2024:564)	325
2024 m. lapkričio 22 d. Nutartis <i>UniCredit / ECB</i> (T-324/24 R, EU:T:2024:858)	326

Ižanga

Svarbiausių sprendimų apžvalga yra Tyrimų ir dokumentacijos direktorato kasmet rengiamas leidinys, į kurį sudėti pagrindiniai Europos Sąjungos Teisingumo Teismo ir Europos Sąjungos Bendrojo Teismo sprendimai.

Šiame leidinyje apžvelgiami svarbiausi abiejų teismų jurisprudencijos pokyčiai. Jame pateikiama teisės specialistams skirta apibendrinta praėjusių metų pagrindinių jurisprudencijos nuostatų analizė.

Svarbiausių sprendimų apžvalga – tai santraukų, sugrupuotų pagal temas laikantis Europos Sąjungos sutarčių struktūros, rinkinys. Prie kiekvienos santraukos pateikiama nuoroda į sprendimo tekstą, todėl galima iš karto susipažinti su jo turiniu. Kalbant apie Teisingumo Teismo jurisprudenciją, šiame leidinyje apžvelgiami didžiosios kolegijos sprendimai, taip pat kai kurie penkių teisėjų kolegijų sprendimai, atsižvelgiant į jų svarbą, nagrinėtas sritis, visuomenės suinteresuotumą ir jų originalumą. Bendrojo Teismo jurisprudencija apžvelgiama vadovaujantis panašia logika.

Svarbiausių sprendimų apžvalga, kurią visą galima rasti skaitmeniniu formatu, visomis oficialiosiomis Sąjungos kalbomis yra tiesiogiai prieinama institucijos interneto svetainėje.

Celestina Iannone
Direktorė
Tyrimai ir dokumentacija

1 skyrius – Teisingumo Teismas

I. Europos Sąjungos pagrindinės teisės¹

1. Teisė į veiksmingą teisminę gynybą

2024 m. liepos 11 d. Sprendimas (didžioji kolegija) *Hann-Invest ir kt.* (C-554/21, C-622/21 ir C-727/21, [EU:C:2024:594](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – ESS 19 straipsnio 1 dalies antra pastraipa – Veiksminga teisminė gynyba Sąjungos teisei priklausančiose srityse – Teisėjų nepriklausomumas – Pagal įstatymą įsteigtas teismas – Teisingas bylos nagrinėjimas – Teismo sprendimų registro tarnyba – Nacionalinės teisės nuostatos, kuriose numatyta antrosios instancijos teismuose įsteigti sprendimus registruojančio teisėjo, praktiškai galinčio sustabdyti teismo sprendimo paskelbimą, duoti nurodymus teisėjų kolegijoms ir reikalauti sušaukti skyriaus susirinkimą, pareigybę – Nacionalinės teisės nuostatos, pagal kurias teismo

¹ Šioje dalyje taip pat turėtų būti nurodyti šie sprendimai: 2024 m. balandžio 30 d. Sprendimas (plenarinė sesija) *La Quadrature du Net ir kt. (Asmens duomenys ir kova su intelektinės nuosavybės pažeidimais)* (C-470/21, [EU:C:2024:370](#)), 2024 m. balandžio 30 d. Sprendimas (didžioji kolegija) *Procura della Repubblica presso il Tribunale di Bolzano* (C-178/22, [EU:C:2024:371](#)), 2024 m. spalio 4 d. Sprendimas (didžioji kolegija) *Bezirkshauptmannschaft Landeck (Bandydas prieiti prie mobiliajame telefone saugomų asmens duomenų)* (C-548/21, [EU:C:2024:830](#)), pateikti III.1 dalyje „Telefoniniai ir elektroniniai ryšiai“; 2024 m. sausio 30 d. Sprendimas (didžioji kolegija) *Direktor na Glavna direksia „Natsionalna politisia“ pri MVR – Sofia* (C-118/22, [EU:C:2024:97](#)), pateiktas III.2 dalyje „Biometriniai ir genetiniai duomenys“; 2024 m. spalio 4 d. Sprendimas (didžioji kolegija) *Mirin* (C-4/23, [EU:C:2024:845](#)), pateiktas IV.1 dalyje „Sąjungos piliečių teisė laisvai judėti ir apsigyventi šalyje“; 2024 m. lapkričio 19 d. Sprendimas (didžioji kolegija) *Komisija / Čekijos Respublika (Teisė būti kandidatu ir narystė politinėje partijoje)* (C-808/21, [EU:C:2024:962](#)), 2024 m. lapkričio 19 d. Sprendimas (didžioji kolegija) *Komisija / Lenkija (Teisė būti kandidatu ir narystė politinėje partijoje)* (C-814/21, [EU:C:2024:963](#)), pateikti IV.2 dalyje „Teisė balsuoti ir būti kandidatu vietos savivaldos ir Europos Parlamento rinkimuose“; 2024 m. kovo 5 d. Sprendimas (didžioji kolegija) *Public.Resource.Org ir Right to Know / Komisija ir kt.* (C-588/21 P, [EU:C:2024:201](#)), pateiktas VI dalyje „Institucinės nuostatos: visuomenės teisė susipažinti su dokumentais“; 2024 m. liepos 29 d. Sprendimas (didžioji kolegija) *Valančius* (C-119/23, [EU:C:2024:653](#)), pateiktas VII.1 dalyje „Teisingumo Teismo sudėtis“; 2024 m. sausio 9 d. Sprendimas (didžioji kolegija) *G. ir kt. (Lenkijos bendrosios kompetencijos teismų teisėjų skyrimas)* (C-181/21 ir C-269/21, [EU:C:2024:1](#)), 2024 m. gegužės 7 d. Sprendimas (didžioji kolegija) *NADA ir kt.* (C-115/22, [EU:C:2024:384](#)), 2024 m. spalio 15 d. Sprendimas (didžioji kolegija) *KUBERA* (C-144/23, [EU:C:2024:881](#)), pateikti VII.2 dalyje „Prašymas priimti prejudicinį sprendimą“; 2024 m. birželio 11 d. Sprendimas (didžioji kolegija) *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Moterys, kurių tapatybė susiformavo atsižvelgiant į lyčių lygybės vertybę)* (C-646/21, [EU:C:2024:487](#)), 2024 m. birželio 18 d. Sprendimas (didžioji kolegija) *Generalstaatsanwaltschaft Hamm (Prašymas išduoti pabėgėlį Turkijai)* (C-352/22, [EU:C:2024:521](#)), 2024 m. birželio 18 d. Sprendimas (didžioji kolegija) *Bundesrepublik Deutschland (Sprendimo suteikti pabėgėlio statusą poveikis)* (C-753/22, [EU:C:2024:524](#)), pateikti IX.1 dalyje „Prieglobsčio politika“; 2024 m. sausio 30 d. Sprendimas (didžioji kolegija) *Landeshauptmann von Wien (Šeimos susijungimas su nepilnamečiu pabėgėliu)* (C-560/20, [EU:C:2024:96](#)), 2024 m. liepos 29 d. Sprendimas (didžioji kolegija) *CU ir ND (Socialinė parama – Netiesioginė diskriminacija)* (C-112/22 ir C-223/22, [EU:C:2024:636](#)), pateikti IX.2 dalyje „Imigracijos politika“; 2024 m. kovo 21 d. Sprendimas (didžioji kolegija) *Landeshauptstadt Wiesbaden* (C-61/22, [EU:C:2024:251](#)), pateiktas IX.3 dalyje „Sienų kontrolė“; 2024 m. liepos 29 d. Sprendimas *Breian* (C-318/24 PPU, [EU:C:2024:658](#)), pateiktas X.1 dalyje „Europos arešto orderis“; 2024 m. balandžio 30 d. Sprendimas (didžioji kolegija) *M.N. („EncroChat“)* (C-670/22, [EU:C:2024:372](#)), pateiktas X.2 dalyje „Europos tyrimo orderis baudžiamojoje byloje“; 2024 m. spalio 4 d. Sprendimas (didžioji kolegija) *Real Madrid Club de Fútbol* (C-633/22, [EU:C:2024:843](#)), pateiktas XI.2 dalyje „Reglamentas Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo“; 2024 m. kovo 14 d. Sprendimas *D & A Pharma / Komisija* (C-291/22 P, [EU:C:2024:228](#)), pateiktas XIV.2 dalyje „Žmonėms skirti vaistai“; 2024 m. kovo 5 d. Sprendimas (didžioji kolegija) *Défense Active des Amateurs d'Armes ir kt.* (C-234/21, [EU:C:2024:200](#)), pateiktas XIV.3 dalyje „Ginklų įsigijimo ir laikymo kontrolė“; 2024 m. vasario 20 d. Sprendimas (didžioji kolegija) *X (Nutraukimo motyvų nebuvimas)* (C-715/20, [EU:C:2024:139](#)), pateiktas XVII.1 dalyje „Pagal terminuotą sutartį dirbančių darbuotojų apsauga“; 2024 m. birželio 25 d. Sprendimas (didžioji kolegija) *Ilva ir kt.* (C-626/22, [EU:C:2024:542](#)), pateiktas XVIII dalyje „Aplinka“; 2024 m. liepos 29 d. Sprendimas (didžioji kolegija) *Alchaster* (C-202/24, [EU:C:2024:649](#)), pateiktas XIX.2 dalyje „Turinys ir taikymo sritis“; 2024 m. rugsėjo 10 d. Sprendimas (didžioji kolegija) *Neves 77 Solutions* (C-351/22, [EU:C:2024:723](#)), pateiktas XX.1 dalyje „Ribojamosios priemonės“; 2024 m. rugsėjo 10 d. Sprendimas (didžioji kolegija) *KS ir kt. / Taryba ir kt.* (C-29/22 P ir C-44/22 P, [EU:C:2024:725](#)), pateiktas XX.2 dalyje „Ieškinys dėl žalos atlyginimo“.

skyriaus ar visų teismo teisėjų susirinkimas gali priimti privalomas „teisines pozicijas“ byloje, įskaitant tas, kuriose jau įvyko pasitarimai“

Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nusprendė, kad nacionalinio teismo vidaus mechanizmas, pagal kurį siekiami užtikrinti teismų praktikos nuoseklumą į bylą nagrinėjusios teisėjų kolegijos sprendimo priėmimo procesą kišasi kiti atitinkamo teismo teisėjai, yra nesuderinamas su teisės į veiksmingą teisminę gynybą ir teisingą bylos nagrinėjimą reikalavimais.

Šiuo klausimu į Teisingumo Teismą kreipėsi *Visoki trgovački sud* (Apeliacinis komercinis teismas, Kroatija), nagrinėjantis tris apeliacinius skundus dėl nemokumo byloje priimtų nutarčių. Trijų teisėjų sudėties prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas išnagrinėjo šiuos tris apeliacinius skundus ir vienbalsiai juos atmetė, taip patvirtindamas pirmojoje instancijoje priimtus sprendimus. Šio teismo teisėjai pasirašė sprendimus ir tada juos perdavė šio Teismo sprendimų registro tarnybai².

Vis dėlto Registro tarnybos teisėjas (toliau – sprendimus registruojantis teisėjas) atsisakė įregistruoti šiuos tris teismo sprendimus ir grąžino juos atitinkamoms teisėjų kolegijoms kartu su raštu, nurodydamas, kad nepitaria tuose sprendimuose pasirinktai pozicijai. Kiek tai susiję su dviem iš šių bylų (C-554/21 ir C-622/21), šis teisėjas nurodė, kad yra kitų prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo sprendimų, kuriuose pasirinkta kitokia pozicija nei pagrindinėse byloje. Kiek tai susiję su trečiąja byla (C-727/21), jis pažymėjo, kad nesutinka su teisėjų kolegijos pateiktu teisės aiškinimu, tačiau nenurodė jokio kito teismo sprendimo.

Tada bylą nagrinėjusi teisėjų kolegija susirinko į naujus pasitarimus (byla C-727/21). Pakartotinai išnagrinėjusi apeliacinį skundą ir sprendimus registruojančio teisėjo nuomonę, ji nusprendė nekeisti savo ankstesnio sprendimo. Taigi ji priėmė naują sprendimą ir perdavė jį Registro tarnybai.

Teikdamas pirmenybę kitokiai teisinei pozicijai sprendimus registruojantis teisėjas minėtą pagrindinę bylą perdavė prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo Komercinių bylų ir kitų ginčų skyriui. Šis skyrius priėmė „teisinę poziciją“, patvirtindamas sprendimus registruojančio teisėjo pasirinktą sprendimą. Tuomet minėta pagrindinė byla buvo grąžinta atitinkamai teisėjų kolegijai, kad ji priimtų sprendimą pagal šią „teisinę poziciją“.

Nacionalinis teismas, suabejojęs, ar Sąjungos teisę atitinka mechanizmas, pagal kurį į jo sprendimų priėmimo procesą kišasi sprendimus registruojantis teisėjas ir kiti „teisines pozicijas“ priimančio teismo teisėjai, nutarė kreiptis į Teisingumo Teismą dėl prejudicinio sprendimo priėmimo.

Teisingumo Teismo vertinimas

Teisingumo Teismas pirmiausia pabrėžė, kad visos nacionalinės priemonės ar praktika, kuriomis siekiama išvengti teismų praktikos skirtumų arba juos pašalinti ir taip užtikrinti nuo teisinės valstybės principo neatsiejamą teisinį saugumą, turi atitikti iš ESS 19 straipsnio 1 dalies antros pastraipos kylančius reikalavimus.

Visų pirma atsižvelgdamas į šiuos reikalavimus jis išnagrinėjo praktiką, pagal kurią bylą nagrinėjusios teisėjų kolegijos priimtas sprendimas gali būti laikomas galutiniu ir jo kopija išsiųsta šalims tik jeigu jo turinį patvirtino šiai kolegijai nepriklausantis sprendimus registruojantis teisėjas.

Šiuo klausimu jis pažymėjo, kad nors sprendimus registruojantis teisėjas negali bylą nagrinėjusios teisėjų kolegijos vertinimo pakeisti savuoju, jis gali faktiškai sustabdyti priimto teismo sprendimo

² Pagal *Sudski poslovnik* (Teismų procedūros reglamentas) 177 straipsnio 3 dalį; joje nustatyta: „Antrosios instancijos teisme byla laikoma baigta tą dieną, kai, Registro tarnybai sugrąžinus bylą, atitinkamo teisėjo kabinetas išsiunčia teismo sprendimo kopiją. Registro tarnyba privalo nuo atitinkamos bylos medžiagos gavimo datos per kuo trumpesnį laiką grąžinti ją šio teisėjo kabinetui. Tuomet šio sprendimo kopija išsiunčiama per naują aštuonių dienų terminą.“

registravimą, taip trukdydamas užbaigti sprendimo priėmimo procesą ir įteikti šį sprendimą šalims. Tokiu atveju toks teisėjas gali grąžinti bylą šiai kolegijai, kad atsižvelgdama į jo paties teisinės pastabas ji peržiūrėtų minėtą sprendimą, o jeigu toliau nesutariama su minėta teisėjų kolegija, gali prašyti atitinkamo skyriaus pirmininko sušaukti skyriaus susirinkimą, kad šis priimtų, be kita ko, tai pačiai teisėjų kolegijai privalomą „teisinę poziciją“. Tokia praktika leidžia sprendimus registruojančiam teisėjui kištis į atitinkamą bylą, todėl šis teisėjas gali daryti įtaką galutiniam sprendimui, kuris bus priimtas toje byloje.

Pirma, neatrodo, kad su pagrindinėmis bylomis susijusiose nacionalinės teisės nuostatose būtų numatytas toks sprendimus registruojančio teisėjo kišimasis. Antra, toks kišimasis vyksta po to, kai teisėjų kolegija, kuriai paskirta atitinkama byla, po pasitarimų priima sprendimą, nors minėtas teisėjas nepriklauso šiai kolegijai ir dėl to nedalyvavo ankstesniuose proceso etapuose, užbaigtuose to sprendimo priėmimu. Trečia, neatrodo, kad sprendimus registruojančio teisėjo teisė kištis būtų apribota aiškiai nurodytais objektyviais ir konkretų pagrindimą atspindinčiais kriterijais, kurie neleistų pasinaudoti diskrecija.

Atsižvelgdamas į šias aplinkybes Teisingumo Teismas konstatavo, kad šio sprendimus registruojančio teisėjo kišimasis yra nesuderinamas su teisės į veiksmingą teisminę gynybą reikalavimais.

Be to, Teisingumo Teismas išnagrinėjo nacionalinės teisės nuostatas, pagal kurias priimdamas „teisinę poziciją“ nacionalinio teismo skyriaus susirinkimas gali įpareigoti bylą nagrinėjusią teisėjų kolegiją pakeisti anksčiau jos priimto sprendimo turinį, kai į šio skyriaus susirinkimo sudėtį taip pat įeina kiti nei šios kolegijos teisėjai ir tam tikru atveju asmenys, nepriklausantys atitinkamam teismui, kuriems šalys neturi galimybės pateikti savo argumentų.

Šiuo klausimu jis pažymėjo, kad, sušaukus skyriaus susirinkimą, visi jame dalyvaujantys teisėjai faktiškai gali kištis formuluojant galutinę poziciją byloje, kurioje po pasitarimų kompetentinga teisėjų kolegija jau priėmė sprendimą, bet jis dar neįregistruotas ir jo kopija neišsiųsta. Iš tiesų tai, kad šios teisėjų kolegijos sprendimą tuo atveju, kai ji toliau laikosi kitokios teisinės pozicijos nei sprendimus registruojantis teisėjas, gali vertinti skyriaus susirinkimas, kaip ir tai, kad minėta kolegija privalo jau pasibaigus pasitarimams laikytis šio skyriaus susirinkimo suformuluotos „teisinės pozicijos“, turi įtakos galutiniam to sprendimo turiniui.

Pirma, nėra pagrindo teigti, kad pagrindinėje byloje nagrinėjama skyriaus susirinkimo teisė kištis būtų pakankamai apribota objektyviais kriterijais ir kad jie būtų taikomi. Konkrečiai kalbant, iš skyriaus susirinkimo sušaukimą reglamentuojančios nuostatos³ nematyti, kad šis susirinkimas gali būti sušauktas (kaip antai byloje C-727/21) vien dėl to, kad sprendimus registruojantis teisėjas nepritarė kompetentingos teisėjų kolegijos teisei pozicijai. Antra, šalims jokių momentų nepranešama apie skyriaus susirinkimo sušaukimą ir jo priimtą „teisinę poziciją“, privalomą, be kita ko, šią bylą nagrinėjusiai teisėjų kolegijai. Taigi neatrodo, kad šios šalys turi galimybę pasinaudoti procesinėmis teisėmis tokiam skyriaus susirinkime.

Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, Teisingumo Teismas konstatavo, kad nagrinėjamos nacionalinės teisės nuostatos yra nesuderinamos su teisės į veiksmingą teisminę gynybą ir teisingą bylos nagrinėjimą reikalavimais.

Teisingumo Teismas taip pat nurodė, kad, siekiant išvengti teismų praktikos skirtumų arba juos pašalinti ir taip užtikrinti nuo teisinės valstybės principo neatsiejamą teisinį saugumą, procesinis mechanizmas, leidžiantis nacionalinio teismo teisėjui, nepriklausančiam kompetentingai teisėjų kolegijai, perduoti bylą nagrinėti išplėstinei šio teismo kolegijai, nepažeidžia iš ESS 19 straipsnio 1 dalies antros pastraipos kylančių reikalavimų, jeigu byloje dar neįvyko iš pradžių paskirtos teisėjų

³ *Zakon o sudovima* (Teismų įstatymas) 40 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad skyriaus arba teisėjų susirinkimas sušaukiamas, kai nustatoma, kad teismo skyriai, kolegijos ar teisėjai skirtingai aiškina teisės taikymo klausimus, arba kai kolegija ar skyriaus teisėjas nukrypsta nuo ankstesnės teisinės pozicijos.

kolegijos pasitarimų, aplinkybės, kurioms esant galimas toks perdavimas, yra aiškiai nurodytos taikytinuose teisės aktuose ir dėl šio perdavimo iš atitinkamų asmenų neatimama galimybė dalyvauti nagrinėjant bylą šioje išplėstinėje teisėjų kolegijoje. Be to, iš pradžių paskirta teisėjų kolegija visada gali priimti sprendimą dėl tokio perdavimo.

**2024 m. liepos 29 d. Sprendimas (didžioji kolegija) *protectus* (C-185/23,
[EU:C:2024:657](#))**

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Sprendimas 2013/488/ES – Įslaptinta informacija – Įmonės patikimumą patvirtinantis pažymėjimas – Pažymėjimo panaikinimas – Įslaptintos informacijos, kuria grindžiamas panaikinimas, neatskleidimas – Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnis – Pareiga motyvuoti – Galimybė susipažinti su byla – Rungimosi principas – Pagrindinių teisių chartijos 51 straipsnis – Sąjungos teisės įgyvendinimas“

Gavęs *Najvyšší správny súd Slovenskej republiky* (Slovakijos Respublikos aukščiausiasis administracinis teismas) prašymą priimti prejudicinį sprendimą byloje dėl įmonės patikimumą patvirtinančio pažymėjimo panaikinimo remiantis įslaptinta informacija, Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) pateikė išaiškinimą dėl teisės į veiksmingą teisinę gynybą ir interesų, dėl kurių yra pateisinamas tam tikros įslaptintos informacijos neatskleidimas, pusiausvyros.

2018 m. rugsėjo mėn. Slovakijos nacionalinio saugumo tarnyba (toliau – NST) išdavė *protectus s. r. o.* leidimą dirbti ir susipažinti su įslaptinta informacija, dėl kurio pagal šios valstybės narės teisę jai buvo leista susipažinti su įslaptinta informacija pagal nacionalinę teisę. 2018 m. lapkričio mėn. NST jai taip pat išdavė įmonės patikimumą patvirtinantį pažymėjimą, pagal kurį leidžiama susipažinti su įslaptinta informacija, pažymėta slaptumo žyma „SECRET UE / EU SECRET“. Išdavus šį pažymėjimą jai buvo leista susipažinti su Europos Sąjungos įslaptinta informacija (toliau – ESII).

Vėliau NST susipažino su neįslaptinta informacija, iš kurios, be kita ko, tapo aišku, kad dėl *protectus* arba jos valdybos narių yra pradėtas tyrimas baudžiamojoje byloje, kad ji sudarė sutartis su bendrovėmis, dėl kurių atliekamas toks tyrimas, ir kad yra įtarimų, jog pareiškėja ir kita bendrai kontroliuojama bendrovė pateikė paraiškas dalyvauti tuose pačiuose konkursuose. NST taip pat gavo kitos informacijos, kuri buvo pripažinta „įslaptintais rašytiniais įrodymais“.

NST suteikė *protectus* galimybę pareikšti nuomonę dėl jos turimos neįslaptintos informacijos. 2020 m. rugpjūčio mėn. buvo priimtas sprendimas, iš dalies grindžiamas įslaptinta informacija, kuriuo ši institucija, pirma, panaikino pareiškėjai išduotą leidimą dirbti ir susipažinti su įslaptinta informacija, motyvuodama tuo, kad buvo nustatyta su ja susijusi saugumo pažeidimo rizika, ir, antra, dėl šio leidimo panaikinimo panaikino pareiškėjai išduotą patikimumą patvirtinantį pažymėjimą.

2020 m. lapkričio mėn. priimtu Slovakijos Respublikos nacionalinio parlamento komiteto, skirto NST sprendimams peržiūrėti, sprendimu pareiškėjos skundas dėl tokio NST sprendimo buvo atmestas. 2022 m. rugsėjo mėn. NST perdavė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui, kuriam buvo apskųstas minėto komiteto sprendimas, visą bylos medžiagą, įskaitant įslaptintus rašytinius įrodymus.

2022 m. spalio mėn. pareiškėjos skundą nagrinėjančios teisėjų kolegijos pirmininkas iš pradžių atmetė šalių galimybę susipažinti su įslaptinta bylos medžiaga, tada atmetė pareiškėjos advokato prašymą leisti susipažinti su įslaptintais rašytiniais įrodymais ir paprašė NST apsvarstyti tokią atskleidimo galimybę. 2022 m. lapkričio mėn. ši institucija leido atskleisti du įslaptintus rašytinius įrodymus, tačiau atsisakė atskleisti kitus aptariamus įslaptintus rašytinius įrodymus, nes dėl to būtų atskleisti informacijos šaltiniai.

2023 m. sausio mėn., remdamasis, be kita ko, Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 47 straipsniu, pareiškėjos advokatas dar kartą paprašė leisti susipažinti su visais rašytiniais įrodymais.

Šiomis aplinkybėmis, pirma, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nusprendė kreiptis į Teisingumo Teismą dėl Chartijos taikytinumo pagrindinėje byloje. Šiuo klausimu jis, be kita ko, pažymėjo, kad Sprendime 2013/488 dėl ESII apsaugos⁴ valstybėms narėms nustatytos tam tikros konkrečios pareigos, susijusios su teisinį subjektiškumą sudaryti sutartis turinčių fizinių ar juridinių asmenų patikimumo patikrinimu, o tai galėtų reikšti, kad nagrinėjamais teisės aktais įgyvendinamas šis sprendimas. Antra, jeigu Chartija būtų taikoma ginčui, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas prašė Teisingumo Teismo patikslinti, kiek Slovakijos teisės aktai ir praktika, susiję su galimybe susipažinti su įslaptinta informacija vykstant procedūroms, per kurias ginčijamas leidimų dirbti ar susipažinti su įslaptinta informacija arba įmonės patikimumą patvirtinančių pažymėjimų panaikinimas, yra suderinami su Chartijos 47 straipsnyje įtvirtinta teise į veiksmingą teisinę gynybą.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirma, kiek tai susiję su Chartijos taikymo sritimi, Teisingumo Teismas pirmiausia nagrinėjo, ar ji taikoma leidimo dirbti ir susipažinti su įslaptinta informacija, leidžiančio susipažinti su valstybės narės įslaptinta informacija, panaikinimui. Šiuo klausimu jis pažymėjo, kad šiuo Sąjungos teisės raidos etapu joje nėra akto, kuriame būtų nustatytos bendrosios taisyklės dėl valstybių narių sprendimų, priimtų siekiant leisti susipažinti su įslaptinta informacija pagal nacionalines taisykles. Konkrečiai kalbant, Sprendime 2013/488, į kurį daro nuorodą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, kiek tai susiję su ESII, nėra tokia prieiga reglamentuojančių nuostatų. Taigi neatrodo, kad nacionalinės teisės aktų, kuriais reglamentuojamas pagrindinėje byloje nagrinėjamo leidimo dirbti ir susipažinti su įslaptinta informacija panaikinimas, tikslas ar poveikis yra įgyvendinti Sąjungos teisės nuostatą. Vadinas, tokio leidimo dirbti ir susipažinti su įslaptinta informacija, kaip nagrinėjamas pagrindinėje byloje, panaikinimas nereikia Sąjungos teisės įgyvendinimo, kaip tai suprantama pagal Chartiją.

Be to, dėl Chartijos taikytinumo įmonės patikimumą patvirtinančio pažymėjimo, kuriuo leidžiama susipažinti su ESII, panaikinimui Teisingumo Teismas patikslino, kad Sąjungos institucijos yra priėmusios konkrečius teisės aktus, skirtus tokios informacijos apsaugai reglamentuoti, kiek tai susiję su šių institucijų veikimu. Visų pirma, atsižvelgiant į Sprendime 2013/488, kuriuo nustatomos pareigos valstybėms narėms⁵, nustatytas taisyklės, priemonės, kurių jos imasi siekdamos užtikrinti pramoninį saugumą, kai reglamentuoja prieigą prie ESII, susijusias su sutartimis, kurias atsižvelgdama į nacionalinių įmonės patikimumą patvirtinančių pažymėjimų (ĮPPP) išdavimą ir kontrolę sudaro Taryba, reikia laikyti įgyvendinančiomis Sąjungos teisę. Tai, kad nacionalinė institucija panaikina ĮPPP, kaip tai suprantama pagal šį sprendimą, be kita ko, reiškia tokį įgyvendinimą. Iš tikrųjų toks panaikinimas leidžia suabejoti leidimu, kurio išdavimas ir – bent iš dalies – padariniai numatyti Sprendime 2013/488⁶.

Taigi Teisingumo Teismas nusprendė, kad nacionalinio teismo atliekamos sprendimo panaikinti leidimą dirbti ir susipažinti su įslaptinta informacija, leidžiantį susipažinti su valstybės narės įslaptinta informacija, teisėtumo kontrolės objektas nėra teisės aktas, kuriuo įgyvendinama Sąjungos teisė, kaip tai suprantama pagal Chartijos 51 straipsnio 1 dalį. Vis dėlto tokio teismo atliekamos sprendimo, kuriuo, panaikinus šį leidimą dirbti ir susipažinti su įslaptinta informacija, panaikinamas įmonės

⁴ 2013 m. rugsėjo 23 d. Tarybos sprendimas 2011/488/ES dėl ES įslaptintos informacijos apsaugai užtikrinti skirtų saugumo taisyklių (OL L 274, 2013, p. 1).

⁵ Teisingumo Teismas konkrečiai nurodė Sprendimo 2013/488 1 straipsnio 2 dalį, 11 straipsnio 2, 5 ir 7 dalis, 15 straipsnio 3 dalies c punktą, 16 straipsnio 3 dalies a punkto i papunktį ir V priedą.

⁶ Konkrečiau kalbant, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad šio leidimo išdavimas numatytas minėto sprendimo 11 straipsnio 5 dalyje, siejamoje su jo V priedo 8 punktu, o jo padariniai iš dalies apibrėžti, be kita ko, to paties sprendimo 11 straipsnio 5 dalyje ir V priedo 11 punkte.

patikimumą patvirtinantis pažymėjimas, leidžiantis susipažinti su ESII pagal Sprendimo 2013/448 11 straipsnį ir V priedą, teisėtumo kontrolės objektas yra aktas, kuriuo įgyvendinama Sąjungos teisė.

Antra, kalbant apie teisės aktų ir praktikos, kaip antai nagrinėjamų pagrindinėje byloje, suderinamumą su Chartijos 47 straipsniu, pažymėtina, jog Teisingumo Teismas pirmiausia nagrinėjo, ar atitinkama situacija patenka į šios nuostatos taikymo sritį. Šiuo klausimu jis pabrėžė, jog iš Sprendimo 2013/488 V priedo matyti, jog tam, kad ekonominės veiklos vykdytojas galėtų susipažinti su ESII Tarybos įslaptintos sutarties sudarymo ar vykdymo tikslais, jam reikia turėti ĮPPP. Teisingumo Teismas taip pat nurodė, kokia tvarka pagal šį sprendimą taikoma rangovų dalyvavimui įslaptintose sutartyse, kurioms reikalinga prieiga prie ESII jų patalpose, vykdant šias sutartis arba prieš sudarant sutartį, kai tam reikia turėti ĮPPP. Taigi ĮPPP panaikinimas reiškia, kad atitinkamas ekonominės veiklos vykdytojas netenka leidimo susipažinti su ESII siekiant sudaryti ir vykdyti įslaptintą sutartį. Taigi toks panaikinimas, be kita ko, reiškia, kad toks ekonominės veiklos vykdytojas netenka iki šio panaikinimo turėtos galimybės dalyvauti ikisutartiniu etapu, susijusiu su Tarybos įslaptinta sutartimi, ir galimybės sudaryti tokią sutartį su šia institucija, jeigu jo pasiūlymas būtų atrinktas. Todėl pagal Chartijos 47 straipsnį toks ekonominės veiklos vykdytojas turi turėti galimybę pasinaudoti teise į veiksmingą teisinę gynybą, kad galėtų ginčyti jo ĮPPP panaikinimą.

Be to, dėl minimalių garantijų, kurias turi atitikti tokia teisių gynimo priemonė, Teisingumo Teismas nurodė, kad tuo atveju, kai ĮPPP panaikinimas grindžiamas tik kito patikimumą patvirtinančio leidimo panaikinimu, šio ĮPPP panaikinimo teisminė kontrolė gali būti veiksminga tik jeigu buvęs tokio ĮPPP turėtojas gali susipažinti su motyvais, kuriais buvo grindžiamas to kito leidimo panaikinimas. Nors privalomieji pagrindai, susiję, be kita ko, su valstybės saugumu ar tarptautinių santykių apsauga, gali neleisti, kad buvusiam ĮPPP turėtojui būtų pateikta informacija, kuria grindžiamas šio ĮPPP panaikinimas, nacionalinis teismas, turintis jurisdikciją atlikti teisminę kontrolę, turi taikyti tokią techniką, kuri leistų jam suderinti šiuos privalomuosius pagrindus ir būtinybę užtikrinti teisės subjektui, kad būtų paisoma jo procesinių teisių, pavyzdžiui, teisės būti išklausytam ir rungimosi principo.

Šiuo tikslu valstybės narės privalo numatyti veiksmingą priešasčių, susijusių su valstybės saugumu, kurias kompetentinga nacionalinė institucija nurodė, kad atsisakytų atskleisti visą ar dalį informacijos, kuria grindžiamas ĮPPP panaikinimas, kaip tai suprantama pagal Sprendimą 2013/488, buvimo ir pagrįstumo teisminę kontrolę, taip pat šio panaikinimo teisėtumo kontrolę. Šiomis aplinkybėmis kompetentingas teismas turi turėti galimybę susipažinti su visa šia informacija.

Kalbant apie reikalavimus, kuriuos turi atitikti kompetentingos nacionalinės institucijos nurodytų priešasčių, susijusių su valstybės saugumu, buvimo ir pagrįstumo teisminė kontrolė, pažymėtina, kad reikia, kad teismas būtų įpareigotas nepriklausomai patikrinti visas kompetentingos nacionalinės institucijos nurodytas teises ir faktines aplinkybes, kad įvertintų, ar dėl privalomųjų pagrindų iš tikrųjų draudžiama atskleisti visus arba dalį motyvų, kuriais grindžiamas nagrinėjamas panaikinimas, ir su jais susijusius įrodymus. Jei šis teismas padaro išvadą, kad dėl valstybės saugumo nedraudžiama atskleisti bent dalį tokių motyvų ar įrodymų, jis turi suteikti kompetentingai nacionalinei institucijai galimybę pateikti suinteresuotajam asmeniui trūkstantus motyvus ir įrodymus. Jeigu ši institucija neleidžia jų atskleisti, minėtas teismas turi patikrinti tokio panaikinimo teisėtumą, remdamasis tik tais motyvais ir įrodymais, kurie buvo atskleisti. Atvirkščiai, paaiškėjus, kad dėl privalomųjų pagrindų iš tikrųjų draudžiama suinteresuotajam asmeniui atskleisti tokius motyvus ar įrodymus, šio panaikinimo teisėtumo teisminė kontrolė turi būti atliekama per procesą, per kurį palyginami reikalavimai, kylantys iš šių privalomųjų pagrindų ir teisės į veiksmingą teisminę gynybą, visų pirma teisės į rungimosi principo laikymąsi. Bet kuriuo atveju suinteresuotajam asmeniui turi būti pranešta apie motyvų, kuriais grindžiamas šis panaikinimas, esmę.

Taigi Teisingumo Teismas nurodė, pirma, kad pagal Chartijos 47 straipsnį nedraudžiami nacionalinės teisės aktai ir praktika, pagal kuriuos sprendime panaikinti ĮPPP, kaip tai suprantama pagal Sprendimą 2013/488, nenurodyta įslaptinta informacija, kuria grindžiamas toks panaikinimas, dėl privalomųjų pagrindų, susijusių, pavyzdžiui, su valstybės saugumu ar tarptautinių santykių apsauga,

kartu numatant, kad teismas, turintis jurisdikciją vertinti minėto panaikinimo teisėtumą, turi galimybę susipažinti su šia informacija ir kad buvusio šio ĮPPP turėtojo advokatas gali susipažinti su šia informacija tik gavęs atitinkamų nacionalinių institucijų sutikimą ir su sąlyga, kad bus užtikrintas jos konfidencialumas. Vis dėlto šis teismas turi užtikrinti, kad informacijos neatskleidimas neviršytų to, kas griežtai būtina, ir kad buvusiam ĮPPP turėtojui bet kuriuo atveju būtų pranešta apie tokio panaikinimo esminius motyvus taip, kad būtų tinkamai atsižvelgta į būtiną įrodymų konfidencialumą.

Antra, jeigu pagal Chartijos 47 straipsnį tokie teisės aktai ir praktika būtų draudžiami, pagal jį nereikalaujama, kad kompetentingas nacionalinis teismas pats pateiktų tam tikrą įslaptintą informaciją buvusiam ĮPPP turėtojui, prireikus per jo advokatą, jei šios informacijos nepateikimas šiam buvusiam turėtojui ar jo advokatui neatrodo pateisinamas. Prireikus tai turi padaryti kompetentinga nacionalinė institucija. Jeigu ši institucija neleidžia pateikti šios informacijos, šis teismas nagrinėja tokio ĮPPP panaikinimo teisėtumą, remdamasis tik tais motyvais ir įrodymais, kurie buvo pateikti.

2. Principas „ne bis in idem“

2024 m. sausio 25 d. Sprendimas *Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Craiova* (C-58/22, [EU:C:2024:70](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija – 50 straipsnis – Principas „ne bis in idem“ – Baudžiamasis persekiojimas „in rem“ – Prokuroro nutarimas nutraukti bylą – Leistinumas vykdyti paskesnį baudžiamąjį persekiojimą „in personam“ dėl tų pačių veikų – Sąlygos, kurios turi būti įvykdytos, kad būtų galima laikyti, jog dėl asmens buvo priimtas galutinis nuosprendis – Išsamaus tyrimo reikalavimas – Galimo liudytojo apklausos neatlikimas – Atitinkamo asmens kaip „įtariamojo“ neišklausymas“

Gavęs *Curtea de Apel Craiova* (Krajevios apeliacinis teismas, Rumunija) prašymą priimti prejudicinį sprendimą, Teisingumo Teismas pateikė paaiškinimų dėl dviejų principo *ne bis in idem*, įtvirtinto Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 50 straipsnyje⁷, sudedamųjų dalių „bis“ ir „idem“ byloje, kurioje asmens baudžiamasis persekiojimas, pradėtas antrajame procese, buvo užbaigtas dėl to, kad prokuratūra priėmė nutarimą nutraukti bylą per pirmąją procedūrą, iš kurios nėra akivaizdu, kad šio asmens, kaip pagal baudžiamąją teisę atsakingo už inkriminuojamą nusikaltimą sudarančias veikas, teisinė padėtis buvo išnagrinėta.

2015 m. balandžio 30 d. per kooperatinės bendrovės BX susirinkimą šios bendrovės pirmininkė NR pareikalavo, kad kai kurie darbuotojai sumokėtų pinigų sumą, kurią ji buvo skolinga, nes priešingu atveju bus nutrauktos jų darbo sutartys. Kadangi jos prašymas nebuvo patenkintas, ji priėmė ir pasirašė sprendimus nutraukti šias sutartis.

Susiję darbuotojai pateikė du skundus dėl NR nusikalstamos veikos, jie buvo įregistruoti atitinkamai *Parchet de pe lângă Judecătoria Slatina* (prokuratūra prie Slatinės pirmosios instancijos teismo, Rumunija) Nr. 673/P/2016 ir *Parchet de pe lângă Tribunalul Olt* (prokuratūra prie Olto apygardos teismo, Rumunija) Nr. 47/P/2016.

Byloje 673/P/2016 pradėtas baudžiamasis persekiojimas *in rem* dėl šantažo nusikaltimo, o už šią bylą atsakingas prokuroras, remdamasis tyrimą vykdančios policijos įstaigos ataskaita, priėmė nutarimą nutraukti bylą (toliau – nagrinėjamas nutarimas nutraukti bylą). Skundo pateikėjai šio nutarimo

⁷ Pagal šią nuostatą „[n]iekas negali būti antrą kartą teisiamas ar baudžiamas už nusikalstamą veiką, dėl kurios Sąjungoje jis jau buvo galutinai išteisintas ar pripažintas kaltu pagal įstatymą“.

neginčijo per nustatytus terminus. Be to, vyriausiojo prokuroro pateikto prašymo atnaujinti bylos nagrinėjimą nepatvirtino kompetentingo teismo ikiteisminio tyrimo teisėjų kolegija.

Byloje 47/P/2016 buvo pradėtas NR baudžiamasis persekiojimas *in personam* dėl pasyviosios korupcijos nusikaltimo, po kurio *Tribunalul Olt* (Olto apygardos teismas, Rumunija) priėmė nuosprendį, kuriuo jai skirta laisvės atėmimo bausmė atidedant jos vykdymą. NR pateikus apeliacinį skundą, šį nuosprendį panaikino Krajovos apeliacinis teismas, kuris yra prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, sprendimu baudžiamojoje byloje Nr. 1207/2020, motyvuodamas tariamu Chartijos 50 straipsnyje įtvirtinto principo *ne bis in idem* pažeidimu.

Gavęs *Parchet de pe lângă Curtea de Apel Craiova* (prokuratūra prie Krajovos apeliacinio teismo, Rumunija) kasacinį skundą dėl pastarojo sprendimo, *Înalta Curte de Casație și Justiție* (Aukščiausiasis Kasacinis Teisingumo Teismas, Rumunija) priėmė sprendimą iš esmės, jog prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klaidingai nusprendė, kad turi būti taikomas principas *ne bis in idem*, atsižvelgiant į tai, kad prieš priimant nagrinėjamą nutarimą nutraukti bylą nebuvo atlikta jokio bylos 673/P/2016 nagrinėjimo iš esmės ir jis nebuvo tinkamai motyvuotas, todėl jis negali būti laikomas pagrindu nutraukti persekiojimą. Tad šis teismas panaikino sprendimą baudžiamojoje byloje Nr. 1207/2020 ir grąžino bylą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui nagrinėti iš naujo.

Atlikdamas šią peržiūrą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nusprendė kreiptis į Teisingumo Teismą dėl Chartijos 50 straipsnyje įtvirtinto principo *ne bis in idem* taikymo tokiomis aplinkybėmis, kaip nagrinėjamos pagrindinėje byloje.

Teisingumo Teismo vertinimas

Teisingumo Teismas priminė, kad siekiant taikyti principą *ne bis in idem* reikia dviejų sąlygų: pirma, turi būti priimtas ankstesnis galutinis sprendimas („bis“ sąlyga) ir, antra, ankstesnis sprendimas ir vėlesnis persekiojimas ar sprendimai turi būti susiję su tomis pačiomis veikomis („idem“ sąlyga).

Dėl „bis“ sąlygos pažymėtina, jog tam, kad asmuo dėl jam inkriminuojamų veikų būtų „galutinai išteisintas ar pripažintas kaltu“, kaip tai suprantama pagal Chartijos 50 straipsnį, pirmiausia svarbu, kad baudžiamasis persekiojimas būtų galutinai nutrauktas pagal nacionalinę teisę. Nagrinėjamu atveju, kadangi, pirma, skundų pateikėjai pagrindinėje byloje nutarimo dėl bylos nutraukimo neginčijo per nustatytus terminus ir, antra, prašymas patvirtinti prokuratūros prie Slatinos pirmosios instancijos teismo vyriausiojo prokuroro nurodytą baudžiamojo persekiojimo atnaujinimą buvo atmestas, atrodo, kad baudžiamasis persekiojimas byloje 673/P/2016 buvo galutinai nutrauktas ir kad nagrinėjamas nutarimas nutraukti bylą tapo galutinis, tačiau tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

Antra, tam, kad asmuo dėl jam inkriminuojamų veikų būtų „galutinai išteisintas ar pripažintas kaltu“, kaip tai suprantama pagal Chartijos 50 straipsnį, reikia, kad sprendimas dėl baudžiamojo persekiojimo nutraukimo būtų priimtas išnagrinėjus bylą iš esmės, o ne vien dėl procedūrinių priežasčių. Nagrinėjamu atveju sąlyga, susijusi su bylos 673/P/2016 vertinimu iš esmės, gali būti laikoma įvykdyta nutarimu dėl aptariamos bylos nutraukimo tik tiek, kiek jame pateiktas vertinimas dėl inkriminuojamo nusikaltimo materialinių elementų, kaip antai, be kita ko, NR, kaip įtariamo šį nusikaltimą padariusio asmens, baudžiamosios atsakomybės analizė. Liudytojų, dalyvavusių 2015 m. balandžio 30 d. kooperatinės bendrovės BX susirinkime, neišklausymas gali būti požymis, kad tokios analizės nebuvo atlikta, o tai patikrinti turi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

Dėl „idem“ sąlygos pažymėtina, kad iš paties Chartijos 50 straipsnio teksto matyti, jog pagal jį draudžiama persekioti tą patį asmenį arba skirti jam baudžiamąsias sankcijas daugiau nei vieną kartą už tą pačią nusikalstamą veiką. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas patikslino, kad siekiant nustatyti, ar asmuo buvo „galutinai išteisintas ar pripažintas kaltu“, kaip tai suprantama pagal šį 50 straipsnį, iš jo atžvilgiu priimto sprendimo turi aiškiai matytis, kad per iki šio sprendimo atliktą tyrimą,

neatsižvelgiant į tai, ar šis tyrimas buvo pradėtas *in rem*, ar *in personam*, jo, kaip asmens, kuriam kyla baudžiamoji atsakomybė už inkriminuojamą nusikalstamą veiką, teisinė padėtis buvo išnagrinėta, o priėmus nutarimą nutraukti bylą, ji nebuvo nustatyta. Jei taip nebūtų, o tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, principas *ne bis in idem* būtų netaikytinas, todėl toks asmuo neturėtų būti laikomas galutinai išteisintu, kaip tai suprantama pagal Chartijos 50 straipsnį.

II. Bendrieji Sąjungos teisės principai: lygiavertiškumo ir veiksmingumo principai⁸

2024 m. balandžio 9 d. Sprendimas (didžioji kolegija) *Profi Credit Polska*
(Išsiteisėjusiu sprendimu užbaigto proceso atnaujinimas) (C-582/21, [EU:C:2024:282](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Sąjungos teisės principai – ESS 4 straipsnio 3 dalis – Lojalaus bendradarbiavimo principas – Procesinė autonomija – Lygiavertiškumo ir veiksmingumo principai – Sąjungos teisę atitinkančio nacionalinės teisės aiškinimo principas – Nacionalinės teisės aktai, kuriuose numatyta išimtinė teisių gynimo priemonė, leidžianti atnaujinti įsiteisėjusiu teismo sprendimu užbaigtą civilinį procesą – Pagrindai – Vėlesnis Konstitucinio Teismo sprendimas, kad Konstitucijos neatitinka nacionalinės teisės nuostata, kuria remiantis priimtas šis įsiteisėjęs teismo sprendimas – Galimybės pasinaudoti teisių gynimo priemonėmis netekimas dėl teisės pažeidimo – Šių teisių gynimo priemonių taikymo išplėtimas – Tariamasis Sąjungos teisės, kylančios iš vėlesnio Teisingumo Teismo sprendimo dėl jos išaiškinimo pagal SESV 267 straipsnį, pažeidimas – Direktyva 93/13/EEB – Nesąžiningos sąlygos sutartyse su vartotojais – Teismo sprendimas už akių – „Ex officio“ patikrinimo dėl galimai nesąžiningų sutarties sąlygų neatlikimas“

Gavęs *Sąd Okręgowy Warszawa-Praga*⁹ (Varšuvos Pragos apygardos teismas, Lenkija) prašymą priimti prejudicinį sprendimą, Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) išaiškino ESS 4 straipsnio 3 dalį¹⁰, lygiavertiškumo principą ir Sąjungos teisę atitinkančio nacionalinės teisės aiškinimo principą, siejamus su vartotojų apsauga nuo nesąžiningų sutarties sąlygų, tuo atveju, kai nacionalinis teismas, įsiteisėjusiu sprendimu už akių patenkinęs verslininko reikalavimą, grindžiamą su vartotoju sudaryta sutartimi, *ex officio* neišnagrinėjo galimai nesąžiningų šios sutarties sąlygų ir taip pažeidė jam pagal Direktyvą 93/13¹¹ tenkančias pareigas.

Pagrindinėje byloje FY su kredito įmone *Profi Credit Polska S.A. w Bielsku Białej* (toliau – *Profi Credit Polska*) sudarė vartojimo kredito sutartį. Kredito grąžinimas buvo užtikrintas FY pasirašytu paprastuoju vekseliu *in blanco*, jį *Profi Credit Polska* vėliau užpildė.

Paskui *Profi Credit Polska* kreipėsi į pirmosios instancijos teismą su ieškiniu, prašydama priteisti grąžintino kredito likutį kartu su palūkanomis. Prie ieškinių buvo pridėtas tik šis paprastas vekselis ir pranešimas apie nagrinėjamos kredito sutarties nutraukimą. Ši sutartis nebuvo pateikta.

⁸ Šioje dalyje taip pat turėtų būti nurodyti šie sprendimai: 2024 m. gruodžio 19 d. Sprendimas (didžioji kolegija) *Kaduna* (C-244/24 ir C-290/24, [EU:C:2024:1038](#)), pateiktas IX.1 dalyje „Prieglobsčio politika“; 2024 m. vasario 29 d. Sprendimas *Raad van bestuur va de Sociale verzekeringsbank (Maitintojo netekimo išmokų perkėlimas)* (C-549/22, [EU:C:2024:184](#)), pateiktas XIX.2 dalyje „Turinys ir taikymo sritis“; 2024 m. spalio 4 d. Sprendimas (didžioji kolegija) *Lietuva ir kt. / Parlamentas ir Taryba (Judumo paketas)* (C-541/20-C-555/20, [EU:C:2024:818](#)), pateiktas XII dalyje „Transportas“.

⁹ Toliau – prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

¹⁰ Šioje nuostatoje įtvirtintas lojalaus bendradarbiavimo principas, pagal kurį ieškinių, skirtų iš Sąjungos teisės kylančių asmenų teisių apsaugai užtikrinti, pareiškimo procesinės taisyklės neturi būti mažiau palankios nei tos, kurios taikomos panašioms nacionaline teise grindžiamiems ieškiniams (lygiavertiškumo principas), ir dėl jų naudojimas Sąjungos teisėje nustatytais teisėmis neturi tapti praktiškai neįmanomas arba pernelyg sudėtingas (veiksmingumo principas).

¹¹ 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyva 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais (OL L 95, 1993, p. 29; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 2 t., p. 288). Šios direktyvos 6 straipsnio 1 dalyje, be kita ko, nurodyta, jog valstybės narės nustato, kad sutartyje, kurią verslininkas sudaro su vartotoju, naudojamos nesąžiningos sąlygos nacionalinės teisės aktuose nustatytais sąlygomis nebūtų privalomos vartotojui. Pagal 7 straipsnio 1 dalį valstybės narės įpareigojamos numatyti pakankamas ir veiksmingas priemones, „užkertanč[i]as“ kelią nuolatiniam nesąžiningų sąlygų naudojimui sutartyse, pardavėjų ar tiekėjų [verslininkų] sudaromose su vartotojais“.

Pirmosios instancijos teismas priėmė sprendimą už akių, iš FY priteisdamas *Profi Credit Polska* paprastajame vekselyje nurodytą sumą kartu su įstatyme numatytais delspinigiais; šis sprendimas buvo grindžiamas tik šiuo paprastuoju vekseliu ir ieškinyje išdėstytais teiginiais.

FY nepadavė pareiškimo dėl sprendimo už akių peržiūros ir jis įsiteisėjo pasibaigus tam nustatytam terminui.

Manydama, kad pirmosios instancijos teismas neatsižvelgė į Teisingumo Teismo išaiškinimą¹² Direktyvą 93/13, kai patenkino *Profi Credit Polska* reikalavimą, remdamasis FY išduotu paprastuoju vekseliu, neišnagrinėjęs galimai nesąžiningų kredito sutarties sąlygų, be kita ko, susijusių su kredito išlaidomis be palūkanų, FY pateikė tam nacionaliniam teismui prašymą atnaujinti procesą.

Kadangi FY prašymas buvo atmestas, ji su apeliaciniu skundu kreipėsi į prašymą priimti prejudicinį sprendimą patekusį teismą.

Manydamas, kad sprendimu už akių galbūt pažeidžiama Direktyva 93/13, kaip ją yra išaiškinęs Teisingumo Teismas, nes pirmosios instancijos teismas neišnagrinėjo nei kredito sutarties, nei galimai nesąžiningų joje esančių sąlygų, prašymą priimti prejudicinį sprendimą patekęs teismas klausė, ar pagal Sąjungos teisę jis nėra įpareigojamas patenkinti FY pateiktą prašymą atnaujinti procesą, neatsižvelgiant į tai, kad ji nepadavė pareiškimo dėl sprendimo už akių peržiūros.

Šis teismas visų pirma siekė išsiaiškinti, ar pagal Sąjungos teisę jis privalo plačiai aiškinti nacionalines procesines nuostatas, kuriose numatyta išimtinė teisių gynimo priemonė, leidžianti asmeniui prašyti atnaujinti įsiteisėjusio teismo sprendimu užbaigtą procesą. Pagal nacionalinę teisę toks prašymas gali būti tenkinamas, be kita ko, kai nacionalinė nuostata, kuria remtasi nagrinėjant aptariamą bylą teisme, vėliau Konstitucinio Teismo buvo pripažinta prieštaraujanti Konstitucijai ar kitai aukštesnės galios teisės normai arba kai dėl teisės pažeidimo atitinkamai šaliai neteisėtai neleista pasinaudoti teisių gynimo priemonėmis¹³.

Pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą patekęs teismas siekė išsiaiškinti, ar pagal lojalaus bendradarbiavimo pareigą ir lygiavertiškumo principą reikalaujama, kad pirmąją iš šių išimtinių teisės gynimo priemonių būtų leidžiama prašyti įsiteisėjusio teismo sprendimu užbaigtą procesą atnaujinti ir tuo atveju, kai iš Teisingumo Teismo prejudicinio sprendimo dėl Sąjungos teisės išaiškinimo¹⁴ matyti, kad toks anksčiau, nei jis priimtas, įsiteisėjęs teismo sprendimas grindžiamas su Sąjungos teise nesuderinama nacionalinės teisės nuostata. Antruoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą patekęs teismas siekė išsiaiškinti, ar pagal Sąjungos teisę atitinkančio nacionalinės teisės aiškinimo principą reikalaujama, kad nacionalinės teisės nuostata, kurioje numatyta šalies galimybė prašyti atnaujinti įsiteisėjusio teismo sprendimu užbaigtą procesą, jeigu dėl teisės pažeidimo jai nebuvo leista pasinaudoti teisių gynimo priemonėmis, būtų aiškinama plačiai, kad į jos taikymo sritį patektų situacija, kaip antai nagrinėjama pagrindinėje byloje.

Teisingumo Teismo vertinimas

Dėl pirmojo klausimo

Pažymėjęs, kad teisės į veiksmingą teisminę gynybą paisymas nereiškia, kad valstybės narės privalo numatyti išimtines teisių gynimo priemones, leidžiančias, priėmus prejudicinį sprendimą dėl išaiškinimo, atnaujinti įsiteisėjusio teismo sprendimu užbaigtą procesą, Teisingumo Teismas pabrėžė *res judicata* galios principo svarbą Sąjungos ir nacionalinės teisės sistemose. Nesant šią sritį

¹² 2018 m. rugsėjo 13 d. Sprendimas *Profi Credit Polska* (C-176/17, [EU:C:2018:711](#)).

¹³ Kaip iš esmės numatyta atitinkamai Lenkijos civilinio proceso kodekso 401¹ straipsnyje ir 401 straipsnio 2 punkte.

¹⁴ Toliau – prejudicinis sprendimas dėl išaiškinimo.

reglamentuojančių Sąjungos teisės aktų, taisyklės, kuriomis įgyvendinamas šis principas, nustatomos valstybių narių teisės sistemose vadovaujantis procesinės autonomijos principu, tačiau paisant lygiavertiškumo ir veiksmingumo principų.

Jei taikytinos nacionalinės proceso teisės normos numato nacionaliniam teismui galimybę, esant tam tikroms sąlygoms, peržiūrėti *res judicata* galią įgijusį sprendimą, kad situacija atitiktų nacionalinę teisę, pagal lygiavertiškumo ir veiksmingumo principus šia galimybe, jeigu šios sąlygos tenkinamos, turi būti pasinaudota pirmiausia, kad būtų atkurta nagrinėjamos situacijos atitiktis Sąjungos teisei. Visų pirma nacionalinis teismas pagal nacionalinėje teisėje taikomas ieškinių pareiškimo procesines taisykles turi patikrinti, ar laikytasi lygiavertiškumo principo, atsižvelgdamas į atitinkamų ieškinių dalyką, pagrindą ir jų pagrindinius elementus.

Nagrinėjamu atveju atliekant šį patikrinimą reikia išnagrinėti, ar tuo atveju, kai pagal nacionalinę teisę asmenims suteikiama teisė prašyti atnaujinti procesą, užbaigtą įsiteisėjusiu teismo sprendimu, grindžiamu nacionalinės teisės nuostata, kuri vėliau *Trybunał Konstytucyjny* (Konstitucinis Teismas, Lenkija)¹⁵ pripažinta prieštaraujančia Konstitucijai, lygiavertė teisė turi būti suteikta asmenims, jeigu iš prejudicinio sprendimo dėl išaiškinimo, kurį Teisingumo Teismas priėmė po tokio įsiteisėjusio teismo sprendimo, matyti, kad pastarasis sprendimas grindžiamas su Sąjungos teise nesuderinama nacionalinės teisės nuostata.

Atlikus tokį patikrinimą nusprendžiama, ar galima nustatyti šių dviejų rūšių sprendimų lygiavertiškumą.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas, be kita ko, pažymėjo, kad Konstitucinio Teismo sprendimais pripažįstamas nagrinėjamos nacionalinės teisės nuostatos prieštaravimas ir dėl tokio pripažinimo nereikalaujama, kad vėliau būtų priimtas teismo sprendimas, todėl ši nuostata netenka privalomosios galios ir pašalinama iš nacionalinės teisės sistemos, o tai reiškia, kad įsiteisėjęs teismo sprendimas, priimtas remiantis minėta nuostata, iš karto praranda teisinį pagrindą.

Prejudiciniai sprendimai dėl išaiškinimo skiriasi nuo Konstitucinio Teismo sprendimų tuo, kad aiškindamas Sąjungos teisę Teisingumo Teismas tiesiogiai neišsprendžia klausimo dėl galimo nacionalinės teisės nuostatos nesuderinamumo. Nors Teisingumo Teismo užduotis yra pateikti privalomą Sąjungos teisės išaiškinimą, dėl tokio aiškinimo konkrečiu atveju kylančios pasekmės yra nacionalinių teismų atsakomybės sritis. Dėl aiškaus nacionalinių teismų ir Teisingumo Teismo funkcijų atskyrimo, būdingo procesui dėl prejudicinio sprendimo priėmimo, nacionalinės teisės aiškinimas ir taikymas priklauso tik nacionalinio teismo jurisdikcijai, pavyzdžiui, jis savo nagrinėjamoje byloje turi taikyti išaiškinimą, kurį Teisingumo Teismas pateikė atsakydamas į jo prašymą priimti prejudicinį sprendimą.

Vadinasi, tuo atveju, kai nacionalinėje procesinėje nuostatoje įtvirtinta išimtinė teisių gynimo priemonė leidžia asmeniui prašyti įsiteisėjusiu teismo sprendimu užbaigtą procesą atnaujinti remiantis vėlesniu atitinkamos valstybės narės Konstitucinio Teismo sprendimu, kad šios valstybės narės Konstitucijai prieštarauja nacionalinės teisės nuostata, kuria remiantis buvo priimtas šis įsiteisėjęs teismo sprendimas, pagal ESS 4 straipsnio 3 dalį ir lygiavertiškumo principą nereikalaujama, kad šia teisių gynimo priemone taip pat būtų galima pasinaudoti dėl to, kad remiamasi prejudiciniu sprendimu dėl išaiškinimo¹⁶.

Dėl antrojo klausimo

¹⁵ Šis teismas toliau vadinamas Konstituciniu Teismu. Sprendimai, kuriais Konstitucinis Teismas nacionalinės teisės nuostatą arba tam tikrą jos aiškinimą pripažįsta prieštaraujančia (-iu) Lenkijos Konstitucijai ar kitai aukštesnės galios teisės normai, toliau vadinami Konstitucinio Teismo sprendimais.

¹⁶ Su sąlyga, kad toks Konstitucinio Teismo sprendimas tiesiogiai sukelia konkrečių pasekmių, kiek tai susiję su nacionalinės teisės nuostata arba jos aiškinimu, kuria (-iuo) grindžiamas įsiteisėjęs teismo sprendimas.

Teisingumo Teismas pirmiausia priminė: kadangi tik nacionaliniai teismai turi jurisdikciją aiškinti nacionalinę teisę, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi įvertinti, ar, atsižvelgiant į Sąjungos teisę atitinkančio nacionalinės teisės aiškinimo principo ribas, t.y. bendruosius teisės principus ir galimybės aiškinti *contra legem* nebuvimą, nagrinėjama nacionalinės teisės nuostata, leidžianti atnaujinti įsiteisėjusiu teismo sprendimu užbaigtą procesą, jeigu dėl teisės pažeidimo atitinkamai šaliai nebuvo leista pasinaudoti teisių gynimo priemonėmis, gali būti aiškinama plačiai, kad tokiai situacijai, kaip nagrinėjama pagrindinėje byloje, būtų taikomas šis pagrindas atnaujinti procesą.

Vis dėlto atsižvelgdamas į nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą esančią informaciją Teisingumo Teismas pateikė tam teismui tam tikrus paaiškinimus.

Visų pirma Teisingumo Teismas pažymėjo, kad procesas pirmosios instancijos teisme turi būti vertinamas kaip visuma, atsižvelgiant ne tik į tai, kad sprendimas už akių buvo priimtas *ex officio* neišnagrinėjus galimai nesąžiningų kredito sutarties su FY sąlygų, bet ir į procesines taisykles, reglamentuojančias teisę paduoti pareiškimą dėl tokio sprendimo peržiūros.

Taigi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi patikrinti, ar pagrindinėje byloje nagrinėjamos taisyklės yra tokios, kad „dėl teisės pažeidimo šaliai“ gali būti neleista „pasinaudoti teisių gynimo priemonėmis“, kaip tai suprantama pagal nagrinėjamą nacionalinės teisės nuostatą, nes jos neleidžia užtikrinti pagal Direktyvą 93/13 vartotojui suteikiamų teisių apsaugos.

Be to, Teisingumo Teismas nurodė, kad teisės atnaujinti įsiteisėjusiu teismo sprendimu užbaigtą procesą pripažinimas pagal Sąjungos teisę atitinkančio nacionalinės teisės aiškinimo principą nėra vienintelė priemonė, galinti tokiomis aplinkybėmis, kokios susiklostė pagrindinėje byloje, užtikrinti vartotojui Direktyvoje 93/13 numatytą apsaugą.

Valstybių narių pareiga užtikrinti pagal Sąjungos teisę asmenims suteikiamų teisių veiksmingumą suponuoja veiksmingos teisminės gynybos reikalavimą, ypač kiek tai susiję su tokiomis teisėmis grindžiamų ieškinių procesinėmis taisyklėmis. Taigi, jeigu teisės paduoti pareiškimą dėl sprendimo už akių peržiūros įgyvendinimo procesinės taisyklės neleidžia užtikrinti pagal Direktyvą 93/13 vartotojams suteikiamų teisių apsaugos, toks procesas neatitinka vartotojų teisės į veiksmingą teisių gynimo priemonę.

Vadinasi, jei prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nuspręstų, kad jo numatomas platus aiškinimas yra neįmanomas, toks vartotojas, kaip FY, turėtų turėti kitą teisių gynimo priemonę, kad jam būtų veiksmingai užtikrinta Direktyvoje 93/13 numatyta apsauga.

Esant tokiai situacijai, pagal veiksmingumo principą reikalaujama, kad veiksminga Direktyvoje 93/13 numatytų teisių apsauga būtų užtikrinta per sprendimo už akių vykdymo procesą arba net jam pasibaigus. Tuo atveju, kai vykdymo procesas yra pasibaigęs, vartotojas turi turėti galimybę per paskesnę atskirą procesą remtis sutarties sąlygų nesąžiningumu, kad galėtų veiksmingai ir visapusiškai pasinaudoti teisėmis pagal šią direktyvą, siekdamas finansinės žalos, padarytos taikant šias sąlygas, atlyginimo.

III. Asmens duomenų apsauga¹⁷

1. Telefoniniai ir elektroniniai ryšiai

2024 m. balandžio 30 d. Sprendimas (plenarinė sesija) *Quadrature du Net ir kt.*
(Asmens duomenys ir kova su intelektinės nuosavybės pažeidimais) (C-470/21,
[EU:C:2024:370](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Asmens duomenų tvarkymas ir privataus gyvenimo apsauga elektroninių ryšių sektoriuje – Direktyva 2002/58/EB – Elektroninių pranešimų konfidencialumas – Apsauga – 5 straipsnis ir 15 straipsnio 1 dalis – Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija – 7, 8 ir 11 straipsniai, 52 straipsnio 1 dalis – Nacionalinės teisės aktai, kuriais viešosios valdžios institucijos veiksmais siekiama kovoti su internete padarytais intelektinės nuosavybės teisių pažeidimais – Vadinamoji „laipsniško reagavimo“ procedūra – Išankstinis teisių turėtojų organizacijų atliekamas IP adresų, naudojamų autorių teises ar gretutines teises pažeidžiančiai veiklai, rinkimas – Už autorių teisių ir gretutinių teisių apsaugą atsakingos valdžios institucijos vėliau turima prieiga prie civilinės tapatybės duomenų, atitinkančių elektroninių ryšių paslaugų teikėjų saugomus IP adresus – Automatizuotas duomenų tvarkymas – Išankstinės kontrolės, kurią atliktų teismas arba nepriklausoma administracinė institucija, reikalavimas – Materialinės ir procedūrinės sąlygos – Apsauga nuo piktnaudžiavimo pavojų ir nuo bet kokios neteisėtos prieigos prie šių duomenų ar jų neteisėto naudojimo“

Pastaraisiais metais Teisingumo Teismo ne kartą buvo prašoma priimti sprendimą dėl asmens duomenų saugojimo ir prieigos prie jų elektroninių ryšių sektoriuje, taigi jis yra suformavęs gausią jurisprudenciją šioje srityje¹⁸. Gavęs *Conseil d'État* (Valstybės Taryba, Prancūzija) prašymą priimti prejudicinį sprendimą, Teisingumo Teismas (plenarinė sesija) išplėtojo šią jurisprudenciją ir pateikė paaiškinimų, pirma, dėl sąlygų, kuriomis elektroninių ryšių paslaugų teikėjų atliekamas bendras IP adresų saugojimas gali būti nelaikomas dideliu Chartijoje įtvirtintų teisių į privataus gyvenimo gerbimą, asmens duomenų apsaugą ir saviraiškos laisvę¹⁹ suvaržymu, ir, antra, dėl viešosios valdžios institucijos galimybės susipažinti su tam tikrais laikantis tokių sąlygų saugomais asmens duomenimis, kovojant su internete padarytais intelektinės nuosavybės teisių pažeidimais.

Nagrinėjamu atveju keturios asociacijos pateikė Ministrui Pirmininkui (Prancūzija) prašymą panaikinti Dekretą dėl automatizuoto asmens duomenų tvarkymo²⁰. Kadangi nebuvo priimtas sprendimas dėl šio prašymo, šios asociacijos pateikė *Conseil d'État* (Valstybės Taryba) ieškinį dėl šio implicitinio sprendimo atvesti prašymą panaikinimo. Jų teigimu, šis dekretas ir jo teisinį pagrindą sudarančios nuostatos²¹ pažeidžia Sąjungos teisę.

¹⁷ Šioje dalyje taip pat turėtų būti nurodytas šis sprendimas: 2024 m. kovo 5 d. Sprendimas (didžioji kolegija) *Kočner / Europolas* (C-755/21 P, [EU:C:2024:202](#)), pateiktas X.3 dalyje „Europolo atliekamas asmens duomenų tvarkymas“.

¹⁸ Žr., be kita ko, 2016 m. gruodžio 21 d. Sprendimą *Tele2 Sverige ir Watson ir kt.* (C-203/15 ir C-698/15, [EU:C:2016:970](#)), 2018 m. spalio 2 d. Sprendimą *Ministerio Fiscal* (C-207/16, [EU:C:2018:788](#)), 2020 m. spalio 6 d. Sprendimą *La Quadrature du Net ir kt.* (C-511/18, C-512/18 ir C-520/18, [EU:C:2020:791](#)), 2021 m. kovo 2 d. Sprendimą *Prokuratuur* (Prieigos prie elektroninių ryšių duomenų sąlygos) (C-746/18, [EU:C:2021:152](#)), 2021 m. birželio 17 d. Sprendimą *M.I.C.M.* (C-597/19, [EU:C:2021:492](#)) ir 2022 m. balandžio 5 d. Sprendimą *Commissioner of An Garda Síochána ir kt.* (C-140/20, [EU:C:2022:258](#)).

¹⁹ Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 7, 8 ir 11 straipsniai.

²⁰ 2010 m. kovo 5 d. Dekretas Nr. 2010-236 dėl automatizuoto asmens duomenų tvarkymo, leidžiamo pagal Intelektinės nuosavybės kodekso L. 331-29 straipsnį „Kūrinių apsaugos internete priemonių administravimo sistema“ (JORF, Nr. 56, tekstas Nr. 19, 2010 m. kovo 7 d.), iš dalies pakeistas 2017 m. gegužės 6 d. Dekretu Nr. 2017-924 dėl teisių administravimo institucijos atliekamo autorių teisių ir gretutinių teisių administravimo, kuriuo iš dalies keičiamas Intelektinės nuosavybės kodeksas (JORF Nr. 109, tekstas Nr. 176, 2017 m. gegužės 10 d.).

²¹ Visų pirma Intelektinės nuosavybės kodekso L. 331-21 straipsnio trečia-penkta pastraipos.

Pagal Prancūzijos teisės aktus *Haute Autorité pour la diffusion des œuvres et la protection des droits sur internet* (Vyriausioji kūriniių platinimo ir teisių apsaugos internete valdyba, toliau – *Hadopi*), siekdama nustatyti asmenis, atsakingus už autorių ar gretutinių teisių pažeidimus internete, turi teisę susipažinti su tam tikrais duomenimis, kuriuos elektroninių ryšių paslaugų teikėjai privalo saugoti. Šie duomenys susiję su IP adresu, kurį prieš tai surinko teisių turėtojų organizacijos, atitinkančia duomenų subjekto civiline tapatybe. Nustačius IP adresą, naudojamo veiklai, susijusiai su tokiu pažeidimu, turėtoją, *Hadopi* vykdo vadinamąją „laipsniško reagavimo“ procedūrą. Konkrečiai kalbant, ji turi teisę išsiųsti šiam asmeniui dvi rekomendacijas, kurios prilygsta įspėjimams, ir, jei veikla tęsiama, pranešimą, kuriame nurodoma, kad už vykdomą veiklą gali būti taikoma baudžiamoji atsakomybė. Galiausiai ji turi teisę kreiptis į prokuratūrą, kad šis asmuo būtų patrauktas baudžiamojon atsakomybėn²².

Šiomis aplinkybėmis *Conseil d'État* (Valstybės Taryba) kreipėsi į Teisingumo Teismą dėl su Chartija siejamos Direktyvos dėl privatumo ir elektroninių ryšių išaiškinimo²³.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirma, dėl duomenų, susijusių su civiline tapatybe ir atitinkamais IP adresais, saugojimo Teisingumo Teismas pabrėžė, kad bet koks bendras ir nediferencijuotas IP adresų saugojimas nebūtinai yra didelis Chartijoje įtvirtintų teisių į privataus gyvenimo gerbimą, asmens duomenų apsaugą ir saviraiškos laisvę suvaržymas.

Pareiga užtikrinti tokį saugojimą gali būti pateisinama kovos su nusikalstamomis veikomis apskritai tikslu, jeigu iš tikrųjų atmetama galimybė, kad toks saugojimas lems didelius duomenų subjekto privataus gyvenimo suvaržymus, nes galima padaryti tikslias išvadas apie šį asmenį, be kita ko, susiejant šiuos IP adresus su visais srauto ar vietos nustatymo duomenimis.

Taigi valstybė narė, ketinanti elektroninių ryšių paslaugų teikėjams nustatyti tokią pareigą, turi užtikrinti, kad šių duomenų saugojimo tvarka būtų tokia, kad neleistų padaryti tikslių išvadų apie duomenų subjektų privatų gyvenimą.

Teisingumo Teismas patikslino, kad saugojimo tvarka šiuo tikslu turi būti susijusi su pačiu saugojimo pobūdžiu, jis iš esmės turi būti organizuojamas taip, kad būtų užtikrintas veiksmingas įvairių saugomų duomenų kategorijų atskyrimas. Taigi nacionalinės taisyklės, nustatančios tokią tvarką, turi užtikrinti, kad kiekviena duomenų kategorija, įskaitant duomenis, susijusius su civiline tapatybe ir IP adresais, būtų saugoma visiškai atskirai nuo kitų saugomų duomenų kategorijų ir kad jie būtų veiksmingai atskirti, naudojant saugią ir patikimą informatikos priemonę. Be to, kadangi šiose taisyklėse numatyta galimybė susieti saugomus IP adresus su duomenų subjekto civiline tapatybe, siekiant kovoti su nusikalstamomis veikomis, jos turi leisti susieti šiuos duomenis tik naudojant veiksmingas technines priemones, nepaneigiančias šių kategorijų duomenų atskyrimo veiksmingumo. Tokio atskyrimo patikimumą turi reguliariai tikrinti kita valdžios institucija. Jeigu taikytinuose nacionalinės teisės aktuose numatyti tokie griežti reikalavimai, dėl šio IP adresų saugojimo atsirandantis suvaržymas negali būti laikomas „dideliu“.

Taigi Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad, esant teisės akto nuostatai, užtikrinančiai, kad joks duomenų derinys neleis daryti tikslių išvadų apie asmenų, kurių duomenys saugomi, privatų

²² Nuo 2022 m. sausio 1 d. *Hadopi* buvo sujungta su *Conseil supérieur de l'audiovisuel* (Aukščiausioji audiovizualinės žiniasklaidos taryba, toliau – CSA), kuri yra kita nepriklausoma valdžios institucija, kad būtų įsteigta *Autorité de régulation de la communication audiovisuelle et numérique* (Audiovizualinių ir skaitmeninių ryšių reguliavimo tarnyba, toliau – ARCOM). Vis dėlto laipsniško reagavimo procedūra iš esmės nepasikeitė.

²³ 2002 m. liepos 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2002/58/EB dėl asmens duomenų tvarkymo ir privatumo apsaugos elektroninių ryšių sektoriuje (Direktyva dėl privatumo ir elektroninių ryšių) (OL L 201, 2002, p. 37; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 13 sk., 29 t., p. 514), iš dalies pakeistos 2009 m. lapkričio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/136/EB (OL L 337, 2009, p. 11; toliau – Direktyva dėl privatumo ir elektroninių ryšių), 15 straipsnio 1 dalis, siejama su Chartijos 7, 8, 11 straipsniais ir 52 straipsnio 1 dalimi.

gyvenimą, pagal Direktyvą dėl privatumo ir elektroninių ryšių, siejamą su Chartija, valstybei narei nedraudžiama nustatyti pareigos bendrai ir nediferencijuojant saugoti IP adresus laikotarpiu, kuris neviršija to, kas griežtai būtina, siekiant kovoti su nusikalstamomis veikomis apskritai.

Antra, dėl prieigos prie IP adresus atitinkančių civilinės tapatybės duomenų Teisingumo Teismas nusprendė, kad pagal Direktyvą dėl privatumo ir elektroninių ryšių, siejamą su Chartija, iš principo nedraudžiami nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos viešosios valdžios institucijai leidžiama susipažinti su šiais elektroninių ryšių paslaugų teikėjų atskirai ir veiksmingai saugomais duomenimis, kad ši valdžios institucija galėtų nustatyti tokių adresų, naudojamų veiklai, kuri gali būti pripažinta autorių ir gretutinių teisių pažeidimu internete, turėtojus ir prireikus imtis priemonių jų atžvilgiu. Tokiu atveju pagal nacionalinės teisės aktus tokią prieigą turintiems pareigūnams turi būti draudžiama, pirma, bet kokia forma atskleisti informaciją apie rinkmenų, su kuriomis susipažino šie turėtojai, turinį, išskyrus atvejus, kai siekiama kreiptis į prokuratūrą, antra, sekti šių adresų turėtojų naršymo kelius ir, trečia, naudoti šiuos IP adresus kitais tikslais, nei ketinant imtis šių priemonių.

Šiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas, be kita ko, priminė, kad nors saviraiškos laisvė ir asmens duomenų konfidencialumas yra itin svarbūs, šios pagrindinės teisės nėra absoliučios. Iš tiesų, vertinant nagrinėjamas teises ir interesus, kartais vienus jų nusveria kitos pagrindinės teisės ir bendrojo intereso reikalavimai, kaip antai viešosios tvarkos apsauga ir nusikalstamų veikų prevencija, arba kitų asmenų teisių ir laisvių apsauga. Taip visų pirma yra tuo atveju, kai minėtiems itin svarbiems atvejams teikiama pirmenybė gali pakenkti baudžiamojo tyrimo veiksmingumui, be kita ko, kai tampa neįmanoma arba pernelyg sudėtinga veiksmingai nustatyti nusikalstamą veiką padariusį asmenį ir skirti jam sankciją.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas taip pat rėmėsi savo jurisprudencija, pagal kurią, kiek tai susiję su kova su nusikalstamomis veikomis, pažeidžiančiomis autorių ar gretutines teises internete, aplinkybė, kad prieiga prie IP adresų gali būti vienintelė tyrimo priemonė, leidžianti nustatyti atitinkamo asmens tapatybę, rodo, kad šių adresų saugojimas ir prieiga prie jų yra griežtai būtini siekiamam tikslui įgyvendinti, taigi atitinka proporcingumo reikalavimą. Be to, tokios prieigos nesuteikimas reikštų realų sisteminio nebaudžiamumo už internete padarytas nusikalstamas veikas, kurių padarymą ar parengimą palengvina interneto ypatumai, pavojų. Toks pavojus yra reikšminga aplinkybė siekiant įvertinti, ar, nustatant įvairių esamų teisių ir interesų pusiausvyrą, teisių į privataus gyvenimo gerbimą, asmens duomenų apsaugą ir saviraiškos laisvę suvaržymas yra proporcinga priemonė, atsižvelgiant į tikslą kovoti su nusikalstamomis veikomis.

Trečia, priimdamas sprendimą dėl to, ar viešosios valdžios institucijos prieiga prie IP adresų atitinkančių civilinės tapatybės duomenų turi būti siejama su išankstine teismo arba nepriklausomos administracinės institucijos kontrole, Teisingumo Teismas nurodė, kad tokios kontrolės reikalavimas taikomas, kai nacionalinės teisės aktuose numatyta tokia prieiga kelia didelio duomenų subjekto pagrindinių teisių suvaržymo pavojų, nes ji leistų valdžios institucijai padaryti tiksliai išvadą apie jo privatų gyvenimą ir prireikus nustatyti išsamų jo profilį. Ir atvirkščiai, šis išankstinės kontrolės reikalavimas netaikomas, kai pagrindinių teisių suvaržymas negali būti kvalifikuojamas kaip didelis.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas patikslino, kad tuo atveju, kai taikomas saugojimo mechanizmas, kuriuo užtikrinamas įvairių saugomų duomenų kategorijų atskyrimas, valdžios institucijos prieigai prie IP adresus atitinkančių civilinės tapatybės duomenų iš principo netaikomas išankstinės kontrolės reikalavimas. Iš tiesų tokia prieiga, vien siekiant nustatyti IP adresą turėtojo tapatybę, paprastai nėra didelis minėtų teisių suvaržymas.

Vis dėlto Teisingumo Teismas neatmetė galimybės, kad, esant netipinėms situacijoms, viešosios valdžios institucija per tokią procedūrą, kaip pagrindinėje byloje nagrinėjama laipsniško reagavimo procedūra, gali padaryti tiksliai išvadą apie duomenų subjekto privatų gyvenimą, be kita ko, kai jis pakartotinai ar net dideliu mastu lygiarangių tinkluose vykdo autorių teises ar gretutines teises pažeidžiančią veiklą, susijusią su saugomais konkrečių rūšių kūrinių, galinčiais atskleisti informaciją (tam tikrais atvejais jautrią) apie minėto asmens privatų gyvenimą.

Nagrinėjamu atveju IP adreso turėtojai toks pavojus gali kilti ypač tada, kai valdžios institucija turi nuspręsti, ar kreiptis į prokuratūrą dėl jo patraukimo baudžiamojon atsakomybėn. Iš tiesų teisės į privataus gyvenimo gerbimą pažeidimo intensyvumas gali didėti, kai nuosekliai vykdoma laipsniško reagavimo procedūra pereina įvairius ją sudarančius etapus. Kompetentingos institucijos prieiga prie visų per įvairius šios procedūros etapus gautų duomenų apie duomenų subjektą, susiejant šiuos duomenis, gali leisti padaryti tikslias išvadas apie jo gyvenimą. Taigi nacionalinės teisės aktuose turi būti numatyta, kad išankstinė kontrolė turi būti atliekama prieš valdžios institucijai susiejant civilinės tapatybės duomenis su visais kitais duomenimis ir prieš išsiunčiant pranešimą, kuriame konstatuojama, kad asmuo padarė veiksmus, už kuriuos gali būti taikoma baudžiamoji atsakomybė. Be to, vykdant šią kontrolę turi būti išsaugotas laipsniško reagavimo procedūros veiksmingumas, visų pirma leidžiant nustatyti atvejus, kai nagrinėjamas neteisėtas elgesys gali pasikartoti iš naujo. Šiuo tikslu ši procedūra turi būti organizuojama ir struktūrizuota taip, kad asmenys, atsakingi už faktinių aplinkybių nagrinėjimą kompetentingoje valdžios institucijoje, automatiškai negalėtų susieti asmens civilinės tapatybės duomenų, atitinkančių iš anksto internete surinktus IP adresus, su jos jau turima informacija, kuri leistų padaryti tikslias išvadas apie šio asmens privatų gyvenimą.

Be to, dėl išankstinės kontrolės dalyko Teisingumo Teismas pažymėjo, kad tais atvejais, kai duomenų subjektas įtariamas padaręs nusikalstamą veiką, priskiriamą nusikalstamoms veikoms apskritai, teismas arba nepriklausoma administracinė institucija, atsakinga už šią kontrolę, turi atsakyti leisti susipažinti su duomenimis, jeigu tai leistų prašančiai valdžios institucijai padaryti tikslias išvadas apie minėto asmens privatų gyvenimą. Vis dėlto net prieiga, leidžianti padaryti tokias tikslias išvadas, turėtų būti leidžiama tais atvejais, kai įtariama, kad duomenų subjektas padarė nusikaltimus, atitinkamos valstybės narės kvalifikuojamus kaip pažeidžiančius pagrindinį visuomenės interesą, taigi priskiriamus prie sunkių nusikaltimų.

Teisingumo Teismas taip pat patikslino, kad išankstinė kontrolė jokių būdu negali būti visiškai automatizuota, nes, kiek tai susiję su baudžiamuoju tyrimu, vykdant tokią kontrolę reikia užtikrinti, pirma, teisėtų interesų, susijusių su kova su nusikalstamumu, ir, antra, privataus gyvenimo gerbimo ir asmens duomenų apsaugos pusiausvyrą. Siekiant užtikrinti tokią pusiausvyrą būtinas fizinio asmens įsikišimas, juo labiau kad dėl nagrinėjamo duomenų tvarkymo automatizuoto pobūdžio ir didelio masto kyla pavojus privačiam gyvenimui.

Taigi Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad galimybė asmenims, atsakingiems už minėtos valdžios institucijos atliekamą faktinių aplinkybių nagrinėjimą, susieti IP adresus atitinkančius civilinės tapatybės duomenis su rinkmenomis, kuriose yra duomenų, leidžiančių nustatyti saugomų kūrinių, kurių padarymas prieinamų internete pateisina teisių turėtojų organizacijų atliekamą IP adresų rinkimą, pavadinimus, jeigu tas pats asmuo vėl pradeda vykdyti veiklą, kuria pažeidžiamos autorių ar gretutinės teisės, būtų suteikiama su sąlyga, kad taikoma teismo arba nepriklausomos administracinės institucijos kontrolė. Ši kontrolė negali būti visiškai automatizuota ir turi būti atlikta prieš susiejant duomenis su rinkmenomis, nes tokiais atvejais gali būti įmanoma padaryti tikslias išvadas apie asmens, kurio IP adresas buvo naudojamas veiklai, galinčiai pažeisti autorių ar gretutinės teisės, privatų gyvenimą.

Galiausiai, ketvirta, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad valdžios institucijos naudojamą duomenų tvarkymo sistemą reguliariai tikrintų nepriklausoma įstaiga, kuri yra su ta institucija nesusijusi trečioji šalis. Šios kontrolės tikslas – patikrinti sistemos vientisumą, įskaitant veiksmingas apsaugos priemones nuo piktnaudžiavimo pavojaus ir nuo bet kokios neteisėtos prieigos prie tų duomenų ar jų neteisėto naudojimo, taip pat jos veiksmingumą ir patikimumą nustatant galimus trūkumus.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pažymėjo, kad nagrinėjamu atveju automatizuotas asmens duomenų tvarkymas, kurį atlieka valdžios institucija, remdamasi informacija, susijusia su teisių turėtojų organizacijų nustatytais intelektualinės nuosavybės teisių pažeidimais, gali būti susijęs su tam tikru klaidingų rezultatų skaičiumi ir ypač pavojumi, kad trečiosios šalys gali pasisavinti potencialiai labai didelį kiekį asmens duomenų piktnaudžiavimo ar neteisėtais tikslais, o tai pagrindžia tokios kontrolės poreikį.

Be to, jis pridūrė, kad toks duomenų tvarkymas turi atitikti specialias asmens duomenų tvarkymo taisykles, numatytas Direktyvoje 2016/680²⁴. Iš tiesų nagrinėjamu atveju, nors pagal taikytiną nacionalinę teisę valdžios institucija neturi įgaliojimų priimti sprendimų, vykstant vadinamajai laipsniško reagavimo procedūrai, ji turi būti laikoma „valdžios institucija“, dalyvaujančia nusikalstamų veikų prevencijos ir atskleidimo veikloje, taigi patenka į direktyvos taikymo sritį. Tokioje procedūroje dalyvaujantiems asmenims turi būti suteiktos visos Direktyvoje 2016/680 numatytos materialinės ir procedūrinės garantijos, o prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi patikrinti, ar jos numatytos nacionalinės teisės aktuose.

2024 m. balandžio 30 d. Sprendimas (didžioji kolegija) *Procura della Repubblica presso il Tribunale di Bolzano* (C-178/22, [EU:C:2024:371](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Asmens duomenų tvarkymas elektroninių ryšių sektoriuje – Pranešimų konfidencialumas – Elektroninių ryšių paslaugų teikėjas – Direktyva 2002/58/EB – 15 straipsnio 1 dalis – Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 7, 8, 11 straipsniai bei 52 straipsnio 1 dalis – Prieiga prie šių duomenų, kurios prašo kompetentinga nacionalinė institucija baudžiamojo persekiojimo už vagystes sunkinančiomis aplinkybėmis tikslais – „Sunkaus nusikaltimo“, kurio persekiojimas gali pateisinti didelį pagrindinių teisių suvaržymą, apibrėžtis – Valstybių narių kompetencija – Proporcingumo principas – Išankstinės teismo atliekamos prašymų suteikti prieigą prie elektroninių ryšių paslaugų teikėjų saugomų duomenų kontrolės apimtis“

Gavęs *Giudice delle indagini preliminari presso il Tribunale di Bolzano* (Bolcano apylinkės teismo ikiteisminio tyrimo teisėjas, Italija) prašymą priimti prejudicinį sprendimą, Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) patikslino, kas turi apibrėžti sąvoką „sunkus nusikaltimas“, kaip tai suprantama pagal Direktyvos dėl privatumo ir elektroninių ryšių²⁵ 15 straipsnio 1 dalį. Be to, jis priėmė sprendimą dėl nacionalinio teismo atliekamos išankstinės prašymų suteikti prieigą prie elektroninių ryšių paslaugų teikėjų saugomų duomenų kontrolės apimtį.

Įvykdžius dvi mobiliojo telefono vagystes, *Procura della Repubblica presso il Tribunale di Bolzano* (Prokuratūra prie Bolcano apylinkės teismo, Italija) pradėjo dvi baudžiamąsias bylas prieš nežinomus kaltininkus dėl vagystės sunkinančiomis aplinkybėmis. Siekdama nustatyti vagystes įvykdžiusius asmenis, ši prokuratūra, remdamasi nacionalinės teisės nuostata²⁶, kreipėsi į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusį teismą su prašymu leisti surinkti pavogtų telefonų telefoninių paslaugų išsklotines iš telekomunikacijų bendrovių.

Abejodamas dėl šios nacionalinės nuostatos, kurioje numatyta, kad maksimali bent trejų metų laisvės atėmimo bausmė, kuria baudžiama už nusikalstamą veiką, gali pateisinti telefoninių paslaugų

²⁴ 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2016/680 dėl fizinių asmenų apsaugos kompetentingoms institucijoms tvarkant asmens duomenis nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, nustatymo ar traukimo baudžiamajon atsakomybėn už jas arba baudžiamųjų sankcijų vykdymo tikslais ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kur[ia] panaikinamas Tarybos pamatinis sprendimas 2008/977/TVR (OL L 119, 2016, p. 89).

²⁵ 2002 m. liepos 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/58/ES dėl asmens duomenų tvarkymo ir privatumo apsaugos elektroninių ryšių sektoriuje (Direktyva dėl privatumo ir elektroninių ryšių) (OL L 201, 2002, p. 37; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 13 sk., 29 t., p. 514), iš dalies pakeista 2009 m. lapkričio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/136/EB (OL L 337, 2009, p. 11; toliau – Direktyva dėl privatumo ir elektroninių ryšių).

²⁶ T. y. pagrindinės bylos aplinkybės taikytinos redakcijos 2003 m. birželio 30 d. *decreto legislativo n. 196 – Codice in materia di protezione dei dati personali, recante disposizioni per l'adeguamento dell'ordinamento nazionale al regolamento (UE) n. 2016/679 del Parlamento europeo e del Consiglio, del 27 aprile 2016, relativo alla protezione delle persone fisiche con riguardo al trattamento dei dati personali, nonché alla libera circolazione di tali dati e che abroga la direttiva 95/46/CE* (Istatyminis dekretas Nr. 196, nustatantis asmens duomenų apsaugos kodeksą, kurio nuostatomis nacionalinė teisė suderinama su 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB; GURI paprastasis priedas, Nr. 174, 2003 m. liepos 29 d.) 132 straipsnio 3 dalis.

išsklotinių perdavimą valdžios institucijoms, suderinamumo su Direktyva dėl privatumo ir elektroninių ryšių, siejama su Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija (toliau – Chartija), prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas kreipėsi į Teisingumo Teismą dėl šios direktyvos išaiškinimo.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirma, dėl pagrindinių teisių į privataus gyvenimo gerbimą ir asmens duomenų apsaugą²⁷ suvaržymo, kurį lemia galimybė susipažinti su telefoninių paslaugų išsklotinėmis, pobūdžio Teisingumo Teismas nustatė, kad šis suvaržymas gali būti laikomas dideliu, todėl tokia prieiga gali būti suteikta tik kovos su sunkiais nusikaltimais kontekste. Teisingumo Teismas pažymėjo, kad vertinant, ar šių pagrindinių teisių suvaržymas yra didelis, neturi reikšmės tai, kad duomenys, su kuriais prašoma leisti susipažinti, yra ne nagrinėjamų mobiliųjų telefonų savininkų, o asmenų, pasinaudojusių šiais telefonais po tariamų vagysčių. Iš tiesų iš Direktyvos dėl privatumo ir elektroninių ryšių²⁸ matyti, kad pagrindinė pareiga užtikrinti elektroninių ryšių konfidencialumą ir su tuo susijusių srauto duomenų konfidencialumą apima viešųjų ryšių tinklo naudotojų pranešimus. Šioje direktyvoje sąvoka „naudotojas“ apibrėžta kaip bet kuris fizinis asmuo, vartojantis viešai prieinamą elektroninių ryšių paslaugą ir nebūtinai tai darantis išankstinio paslaugos užsakymo būdu.

Antra, dėl sąvokos „sunkus nusikaltimas“ apibrėžties Teisingumo Teismas priminė: kadangi Sąjunga nėra priėmusi teisės aktų šioje srityje, baudžiamosios teisės aktai ir baudžiamojo proceso taisyklės priklauso valstybių narių kompetencijai. Vis dėlto įgyvendindamos šią kompetenciją jos turi laikytis Sąjungos teisės.

Šiuo klausimu jis pažymėjo, kad nusikalstamų veikų, atsakomybę lengvinančių ir sunkinančių aplinkybių, taip pat bausmių apibrėžimas atspindi tiek socialinę tikrovę, tiek teisinės tradicijas, kurios skiriasi ne tik valstybėse narėse, bet kinta ir bėgant laikui. Vis dėlto tokia tikrovė ir tradicijos turi tam tikrą reikšmę nustatant sunkiomis laikomas nusikalstamas veikas.

Taigi, atsižvelgiant į kompetencijos pasidalijimą tarp Sąjungos ir valstybių narių ir į didelius valstybių narių teisinių sistemų skirtumus baudžiamosios teisės srityje, reikia konstatuoti, kad valstybės narės turi apibrėžti „sunkius nusikaltimus“.

Vis dėlto Teisingumo Teismas pažymėjo, kad „sunkių nusikaltimų“ apibrėžtis turi atitikti reikalavimus, kylančius iš Direktyvos dėl privatumo ir elektroninių ryšių²⁹, siejamos su Chartija³⁰. Darytina išvada, kad valstybės narės negali iškraipyti sąvokos „sunkus nusikaltimas“, įtraukdamos į ją nusikalstamas veikas, kurios nėra akivaizdžiai sunkios, atsižvelgiant į atitinkamoje valstybėje narėje vyraujančias visuomenines sąlygas. Būtent siekiant patikrinti, ar nebuvo tokio iškreipimo, labai svarbu, kad, esant dideliu pagrindinių teisių suvaržymui, nacionalinių institucijų prieigai prie saugomų duomenų būtų taikoma išankstinė teismo arba nepriklausomos administracinės institucijos atliekama kontrolė.

Galiausiai, trečia, siekdamas įvertinti, ar nacionalinėje nuostatoje pateikta „sunkių nusikaltimų“ apibrėžtis nėra pernelyg plati, Teisingumo Teismas visų pirma pažymėjo, kad objektyviu kriterijumi grindžiama ta apibrėžtis, pagal kurią „sunkūs nusikaltimai“ (juos tiriant gali būti suteikta ši prieiga) yra tie, už kuriuos maksimali laisvės atėmimo bausmė yra bent jau įstatyme nustatytos trukmės.

Vis dėlto jis pabrėžė, kad nacionalinėje teisėje pateikta „sunkių nusikaltimų“ apibrėžtis neturi būti tokia plati, kad prieiga prie šių duomenų taptų veikiau taisykle, o ne išimtimi. Taigi ši nuostata negali apimti didžiosios daugumos nusikalstamų veikų, o taip atsitiktų, jeigu būtų nustatyta pernelyg žema

²⁷ Įtvirtintos Chartijos 7 ir 8 straipsniuose.

²⁸ Direktyvos dėl privatumo ir elektroninių ryšių 5 straipsnio 1 dalis.

²⁹ Direktyvos dėl privatumo ir elektroninių ryšių 15 straipsnio 1 dalis.

³⁰ Chartijos 7, 8 ir 11 straipsniai, taip pat 52 straipsnio 1 dalis.

riba. Tačiau neatrodo, kad riba, nustatyta remiantis maksimalia trejų metų laisvės atėmimo bausme, būtų pernelyg žema.

Kadangi sąvokos „sunkūs nusikaltimai“ apibrėžtis nustatyta remiantis ne minimalia, o maksimalia taikytina bausme, Teisingumo Teismas neatmetė galimybės, kad priegios prie duomenų (lemiančios didelį pagrindinių teisių suvaržymą) gali būti prašoma baudžiamojo persekiojimo už nusikalstamas veikas, kurios iš tikrųjų nėra sunkūs nusikaltimai, tikslais.

Tai, kad nustatyta riba, nuo kurios maksimali laisvės atėmimo bausmė, kuria baudžiama už nusikalstamą veiką, pateisina šios veikos kvalifikavimą kaip sunkaus nusikaltimo, nebūtinai prieštarauja proporcingumo principui.

Pirma, atrodo, kad taip yra nagrinėjamos nacionalinės nuostatos atveju, nes ši nuostata apima, be kita ko, atvejus, kai priega negali būti laikoma dideliu suvaržymu, nes nėra susijusi su visais duomenimis, kurie leistų padaryti tiksliai išvadą apie privatų duomenų subjektų gyvenimą.

Antra, teismui arba nepriklausomai administracinei institucijai, dalyvaujančiai atliekant išankstinę kontrolę, turi būti suteikta teisė atsisakyti suteikti arba apriboti šią priegią, jeigu ji konstatuoja, kad pagrindinių teisių suvaržymas yra didelis, nors akivaizdu, kad nagrinėjama nusikalstama veika iš tikrųjų nėra sunkus nusikaltimas.

Iš tiesų teismas ar už išankstinę kontrolę atsakingas subjektas turi galėti užtikrinti teisingą teisėtų interesų, susijusių su nusikalstamos veikos tyrimo poreikiais, ir pagrindinių teisių į privataus gyvenimo gerbimą ir asmens duomenų apsaugą pusiausvyrą.

Konkrečiai kalbant, šis teismas ar subjektas turi turėti galimybę neleisti susipažinti su duomenimis, kai tokios priegios prašoma vykdant baudžiamąjį persekiojimą už akivaizdžiai nesunkią nusikalstamą veiką.

Tuo remdamasis Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad pagal Direktyvą dėl privatumo ir elektroninių ryšių, siejamą su Chartija, nedraudžiama nacionalinės teisės nuostata, pagal kurią nacionalinis teismas turi suteikti priegią prie visų srauto ar vietos nustatymo duomenų, jeigu jos prašoma siekiant nustatyti nusikalstamas veikas, už kurias baudžiama maksimalia ne trumpesne kaip trejų metų laisvės atėmimo bausme, tačiau su sąlyga, kad tas teismas turi teisę atsisakyti suteikti tokią priegią, jeigu jos prašoma atliekant tyrimą dėl nusikalstamos veikos, kuri akivaizdžiai nėra sunki, atsižvelgiant į atitinkamoje valstybėje narėje vyraujančias visuomenines sąlygas.

2024 m. spalio 4 d. Sprendimas (didžioji kolegija) *Bezirkshauptmannschaft Landeck (Bandymas priėti prie mobiliajame telefone saugomų asmens duomenų)*
(C-548/21, [EU:C:2024:830](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Fizinų asmenų apsauga kompetentingoms institucijoms tvarkant asmens duomenis nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, atskleidimo ar baudžiamojo persekiojimo už jas tikslais – Direktyva (ES) 2016/680 – 3 straipsnio 2 punktą – „Duomenų tvarkymo“ sąvoka – 4 straipsnis – Su asmens duomenų tvarkymu susiję principai – 4 straipsnio 1 dalies c punktas – „Duomenų kiekio mažinimo“ principas – Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 7, 8, 47 straipsniai ir 52 straipsnio 1 dalis – Reikalavimas, kad bet koks pagrindinės teisės įgyvendinimo apribojimas būtų „numatytas įstatymo“ – Proporcingumas – Proporcingumo vertinimas, atsižvelgiant į visus svarbius veiksnius – Teismo ar nepriklausomos administracinės institucijos vykdoma išankstinė kontrolė – 13 straipsnis – Informacija, kuri padaroma prieinama duomenų subjektui arba kuri turi būti jam pateikta – Ribos – 54 straipsnis – Teisė imtis veiksmingų teisminių teisių gynimo priemonių prieš duomenų valdytoją arba duomenų tvarkytoją – Policijos tyrimas, atliekamas kovojant su neteisėta prekyba narkotinėmis medžiagomis – Policijos tarnybų mėginimas atrakinti mobiliąjį telefoną siekiant šio tyrimo tikslais priėti prie jame esančių duomenų“

Nagrinėdamas *Landesverwaltungsgericht Tirol* (Tirolio žemės administracinis teismas, Austrija) pateiktą prašymą priimti prejudicinį sprendimą, Teisingumo Teismas (didžioji kolegija), pirma, konkrečiau išaiškino sąlygas, kuriomis galima kompetentingų nacionalinių institucijų prieiga prie mobiliajame telefone esančių duomenų bendrais nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, atskleidimo ir baudžiamojo persekiojimo tikslais, atsižvelgiant į Direktyvą 2016/680³¹. Antra, jis pripažino duomenų subjekto teisę į tai, kad jam būtų nurodyti motyvai, kuriais grindžiamas prieigos prie tokių duomenų leidimas, kai tik šios informacijos pateikimas nebegali pakenkti šioms institucijoms tenkančioms užduotims.

2021 m. vasario 23 d. Insbruko muitinės (Austrija) pareigūnai, vykdydami narkotinių medžiagų kontrolę, sulaukė CG adresuotą siuntą su 85 gramais kanapių žolės. Ši siunta buvo perduota Austrijos policijos tarnyboms, kad būtų ištirta. 2021 m. kovo 6 d., policijai atliekant tyrimą dėl prekybos narkotinėmis medžiagomis, du jos pareigūnai atliko kratą CG gyvenamojoje vietoje ir jį apklausė apie tos siuntos siuntėją. CG atsakius suteikti policijos pareigūnams prieigą prie jo mobiliojo telefono prisijungimo duomenų, jie tą telefoną paėmė.

Vėliau įvairūs policijos pareigūnai kelis kartus bandė atrakinti CG mobilųjį telefoną. Nagrinėjamu atveju policijos pareigūnai telefoną paėmė ir mėgino juo pasinaudoti be prokuratūros ar teismo leidimo.

2021 m. kovo 31 d. CG prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui apskundė savo mobiliojo telefono poėmio teisėtumą; 2021 m. balandžio 20 d. šis telefonas jam buvo grąžintas. CG ne iš karto buvo informuotas apie mėginimus pasinaudoti jo mobiliajame telefone esančiais duomenimis, apie tai jis sužinojo vykstant procesui prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teisme.

Šiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekė išsiaiškinti, ar, atsižvelgiant į Direktyvą dėl privatumo ir elektroninių ryšių³², visiškai ir nekontroliuojama prieiga prie visų mobiliajame telefone esančių duomenų yra toks didelis pagrindinių teisių³³ suvaržymas, kad ji galima tik kovos su sunkiais nusikaltimais atveju. Jam taip pat kilo klausimas, ar, pirma, pagal šią direktyvą³⁴ draudžiamos nacionalinės teisės normos, pagal kurias kriminalinė policija, vykdydama nusikalstamos veikos tyrimą, gali pati sau suteikti visišką ir nekontroliuojamą prieigą prie visų mobiliajame telefone saugomų duomenų be teismo ar nepriklausomos administracinės institucijos leidimo, ir, antra, ar šios nacionalinės teisės normos suderinamos su teise į veiksmingą teisminę gynybą tiek, kiek pagal jas policijos tarnybos neprivalo informuoti mobiliojo telefono savininko apie šio telefono skaitmeninio panaudojimo priemones.

Teisingumo Teismo vertinimas

Visų pirma Teisingumo Teismas nurodė, kad pačių policijos tarnybų bandymas prieiti prie mobiliajame telefone esančių asmens duomenų, nereikalaujant jokio elektroninių ryšių paslaugų

³¹ 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2016/680 dėl fizinių asmenų apsaugos kompetentingoms institucijoms tvarkant asmens duomenis nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, nustatymo ar traukimo baudžiamajon atsakomybėn už jas arba baudžiamųjų sankcijų vykdymo tikslais ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kur[ia] panaikinamas Tarybos pamatinis sprendimas 2008/977/TVR (OL L 119, 2016, p. 89).

³² Konkrečiai 2002 m. liepos 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2002/58/EB dėl asmens duomenų tvarkymo ir privatumo apsaugos elektroninių ryšių sektoriuje (Direktyva dėl privatumo ir elektroninių ryšių) (OL L 201, 2002, p. 37; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 13 sk., 29 t., p. 514), iš dalies pakeistos 2009 m. lapkričio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/136/EB (OL L 337, 2009, p. 11), (toliau – Direktyva dėl privatumo ir elektroninių ryšių) 15 straipsnio 1 dalis.

³³ Numatytų Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 7 ir 8 straipsniuose.

³⁴ Konkrečiai pagal Direktyvos dėl privatumo ir elektroninių ryšių 15 straipsnio 1 dalį.

teikėjo įsikišimo, kaip antai CG atveju, nepatenka į Direktyvos dėl privatumo ir elektroninių ryšių taikymo sritį.

Teisingumo Teismas pirmiausia konstatavo, kad toks prieigos bandymas patenka į Direktyvos 2016/680 taikymo sritį. Šiuo klausimu jis pažymėjo, kad, atsižvelgiant į tai, jog Sąjungos teisės aktų leidėjas norėjo, kad sąvoka „duomenų tvarkymas“³⁵ būtų suprantama plačiai, kai policijos tarnybos paima telefoną ir su juo atlieka veiksmus, kad išgautų jame esančius duomenis ir su jais susipažintų, jos pradeda „duomenų tvarkymą“, net jei dėl techninių priežasčių šioms tarnyboms nepavyksta prieiti prie šių duomenų. Iš tikrųjų, tikslų apribojimo principo veiksmingumas³⁶ neišvengiamai reikalauja, kad rinkimo tikslas būtų nustatytas jau nuo tada, kai kompetentingos institucijos bando prieigą prie asmens duomenų, nes toks bandymas, jeigu jis būtų sėkmingas, leidžia joms, be kita ko, nedelsiant rinkti, išgauti atitinkamus duomenis ar susipažinti su jais. Jei toks bandymas negalėtų būti laikomas duomenų „tvarkymu“, būtų paneigtas aukštas fizinių asmenų asmens duomenų apsaugos lygis. Be to, jei Direktyvos 2016/680 taikymas priklausytų nuo to, ar pavyksta prieiti prie mobiliajame telefone esančių asmens duomenų, tiek kompetentingoms nacionalinėms institucijoms, tiek teisės subjektams kiltų su teisinio saugumo principu nesuderinamas netikrumas.

Toliau Teisingumo Teismas nagrinėjo tai, ar pagal „duomenų kiekio mažinimo“ principą³⁷, kuriuo išreiškiamas proporcingumo principas, draudžiamos nacionalinės teisės normos, kuriomis kompetentingoms institucijoms suteikiama prieigos prie mobiliajame telefone esančių duomenų galimybė nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, atskleidimo ir baudžiamojo persekiojimo už jas tikslais ir šios galimybės įgyvendinimas nesiejamas su išankstine teismo ar nepriklausomos administracinės institucijos kontrole. Taigi Teisingumo Teismas priminė, kad pagrindinių teisių į privatų ir šeimos gyvenimą ir asmens duomenų apsaugą³⁸ apribojimai turi atitikti proporcingumo principą ir jie galimi, jei yra būtini ir iš tikrųjų atitinka Sąjungos pripažintus bendrojo intereso tikslus. Šiuo klausimu, pirma, Teisingumo Teismas konstatavo, kad asmens duomenų tvarkymas policijai vykdant nusikalstamos veikos tyrimą, kad už ją būtų nubausta, kaip antai bandymas prieiti prie mobiliajame telefone esančių duomenų, iš principo turi būti laikomas iš tikrųjų atitinkančiu Sąjungos pripažintą bendrojo intereso tikslą. Antra, jis pažymėjo, kad, vertinant pagrindinių teisių į privatų gyvenimą ir į asmens duomenų apsaugą įgyvendinimo apribojimų, kuriuos lemia toks tvarkymas, proporcingumą, reikia palyginti visas reikšmingas konkrečius atvejo aplinkybes.

Taigi, pirma, dėl šių pagrindinių teisių apribojimo, kylančio iš teisės normų, pagal kurias kompetentingų policijos tarnybų prieiga prie mobiliajame telefone esančių duomenų galima be išankstinio leidimo, dydžio Teisingumo Teismas pažymėjo, kad tokia prieiga prie labai įvairių duomenų, atsižvelgiant į atitinkamo mobiliojo telefono turinį ir šių tarnybų atliktus pasirinkimus, gali leisti padaryti labai tiksliai išvadą apie duomenų subjekto privatų gyvenimą. Todėl toks garantuojamų pagrindinių teisių į privatų gyvenimą ir asmens duomenų apsaugą suvaržymas turi būti laikomas dideliu ar net labai dideliu.

Antra, Teisingumo Teismas nurodė, kad tiriamos nusikalstamos veikos sunkumas yra vienas iš pagrindinių veiksnių vertinant didelio suvaržymo, kurį sudaro prieiga prie mobiliajame telefone esančių asmens duomenų, proporcingumą. Vis dėlto pripažinus, kad tik kova su sunkiais nusikaltimais gali pateisinti prieigą prie tokių duomenų, būtų apriboti kompetentingų institucijų įgaliojimai tiriant

³⁵ Direktyvos 2016/680 3 straipsnio 2 punkte sąvoka „duomenų tvarkymas“ apibrėžta kaip „bet kokia automatizuotomis arba neautomatizuotomis priemonėmis su asmens duomenimis ar asmens duomenų rinkiniais atliekama operacija ar operacijų seka, <...>“.

³⁶ Direktyvos 2016/680 4 straipsnio 1 dalies b punktas.

³⁷ Koks numatytas Direktyvos 2016/680 4 straipsnio 1 dalies c punkte, pagal kurį valstybės narės turi numatyti, kad asmens duomenys turi būti tinkami, aktualūs ir ne pernelyg išsamūs tikslų, kuriais jie yra tvarkomi, atžvilgiu.

³⁸ Chartijos 7 ir 8 straipsniai.

bet kokias nusikalstamas veikas, būtų nepaisoma specifinio šių institucijų atliekamų užduočių pobūdžio ir kenkiama laisvės, saugumo ir teisingumo erdvės sukūrimo užbaigimo Sąjungoje tikslui. Taigi tam, kad būtų įvykdytas reikalavimas, kad bet koks naudojimosi pagrindine teise apribojimas turi būti „numatytas įstatymo“³⁹, nacionalinės teisės aktų leidėjas turi pakankamai tiksliai apibrėžti veiksmus, visų pirma nusikalstamų veikų pobūdį ar kategorijas, į kuriuos reikia atsižvelgti.

Trečia, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad siekiant užtikrinti proporcingumo principo laikymąsi, kai kompetentingų nacionalinių institucijų prieiga prie asmens duomenų kelia didelio ar net ypač didelio duomenų subjekto pagrindinių teisių suvaržymo pavojų, šiai prieigai turi būti taikoma išankstinė teismo arba nepriklausomos administracinės institucijos kontrolė. Ši kontrolė turi būti atliekama prieš bet kokią bandymą prieiti prie atitinkamų duomenų, išskyrus tinkamai pagrįstus skubos atvejus, kai ši kontrolė turi būti įvykdyta per trumpą laiką. Vykdydamas šią kontrolę teismas ar nepriklausoma administracinė institucija turi turėti teisę atsisakyti suteikti prašomą prieigą arba ją apriboti (prašymas patenka į Direktyvos 2016/680 taikymo sritį), kai konstatuoja, kad pagrindinių teisių suvaržymas, kurį lemtų minėta prieiga, būtų neproporcingas. Taigi turi būti atsisakyta kompetentingoms policijos institucijoms suteikti prieigą prie mobiliajame telefone esančių duomenų arba ji turi būti apribota, jei, atsižvelgiant į pažeidimo sunkumą ir tyrimo poreikius, prieiga prie pranešimų turinio ar jautrių duomenų neatrodo pagrįsta.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad pagal duomenų kiekio mažinimo principą, siejamą su teisėmis į asmens duomenų apsaugą ir į privatų gyvenimą, nedraudžiamos nacionalinės teisės normos, kuriose kompetentingoms institucijoms suteikiama prieigos prie mobiliajame telefone esančių duomenų galimybė bendrais nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, atskleidimo ir baudžiamojo persekiojimo už jas tikslais. Vis dėlto tai leistina tik jei laikomasi teisėtumo ir proporcingumo principų ir teismas arba nepriklausoma administracinė institucija gali iš anksto patikrinti, kaip įgyvendinama prieigos prie tokių duomenų teisė.

Galiausiai Teisingumo Teismas išsakė savo poziciją dėl to, ar CG turėjo būti informuotas apie bandymą prieiti prie jo mobiliajame telefone esančių duomenų⁴⁰. Šiuo aspektu jis konstatavo, kad kompetentingos nacionalinės institucijos, kurioms teismas ar nepriklausoma administracinė institucija leido prieiti prie saugomų duomenų, turi duomenų subjektams nurodyti motyvus, kuriais grindžiamas šis leidimas, kai tik tai nebegali pakenkti šių institucijų atliekamiems tyrimams. Šios institucijos duomenų subjektams turi pateikti visą Direktyvoje 2016/680 numatytą informaciją⁴¹, kad jie galėtų pasinaudoti, be kita ko, savo teise imtis teisių gynimo priemonių⁴². Taigi nacionalinės teisės normos, pagal kurias apskritai negalima teisė gauti tokią informaciją, neatitinka Sąjungos teisės. Nagrinėjamu atveju Teisingumo Teismas konstatavo, kad CG turėjo būti iš anksto informuotas apie mėginimus prieiti prie jo mobiliajame telefone esančių duomenų. Kadangi CG mobilusis telefonas jau buvo paimtas, kai policijos tarnybos bandė jį atrakinti, neatrodo, kad CG informavimas apie tai, kad šios institucijos bandys susipažinti su šiais duomenimis, galėjo pakenkti tyrimui. Todėl Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad pagal Direktyvos 2016/680 nuostatas, siejamas su Chartija⁴³, draudžiamos nacionalinės teisės normos, kuriomis kompetentingoms institucijoms leidžiama prieiti prie mobiliajame telefone esančių duomenų nenurodžius duomenų subjektui motyvų, kuriais grindžiamas teismo ar nepriklausomos administracinės institucijos suteiktas leidimas prieiti prie tokių duomenų, nors šios informacijos atskleidimas tuo metu nebegali pakenkti šioms institucijoms tenkančioms užduotims.

³⁹ Chartijos 52 straipsnio 1 dalis.

⁴⁰ Chartijos 47 straipsnis.

⁴¹ Nurodytą Direktyvos 2016/680 13 straipsnio 1 dalyje.

⁴² Direktyvos 2016/680 54 straipsnis.

⁴³ Konkrečiai Direktyvos 2016/680 13 ir 54 straipsniai, siejami su Chartijos 47 straipsniu ir 52 straipsnio 1 dalimi.

2. Biometriniai ir genetiniai duomenys

2024 m. sausio 30 d. Sprendimas (didžioji kolegija) *Direktor na Glavna direksia „Natsionalna politsia“ pri MVR – Sofia (C-118/22, [EU:C:2024:97](#))*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Fizinių asmenų apsauga tvarkant asmens duomenis kovos su nusikalstamomis veikomis tikslais – Direktyva (ES) 2016/680 – 4 straipsnio 1 dalies c ir e punktai – Duomenų kiekio mažinimas – Saugojimo ribojimas – 5 straipsnis – Tinkami ištyrimo arba reguliaraus saugojimo poreikio patikrinimo terminai – 10 straipsnis – Biometrinių ir genetinių duomenų tvarkymas – Absoliutus būtinumas – 16 straipsnio 2 ir 3 dalys – Teisė reikalauti ištrinti duomenis – Duomenų tvarkymo apribojimas – Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 52 straipsnio 1 dalis – Fizinio asmens nuteisimas galutiniu nuosprendžiu ir vėlesnis teistumo panaikinimas – Duomenų saugojimas iki mirties – Teisės reikalauti ištrinti duomenis arba apriboti jų tvarkymą nebuvimas – Proporcingumas“

Gavęs *Varhoven administrativen sad* (Vyriausiasis administracinis teismas, Bulgarija) prašymą priimti prejudicinį sprendimą, Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) išnagrinėjo asmens duomenų apie apkaltinamąjį nuosprendžiu galutinai nuteistus asmenis saugojimo kovos su nusikalstamomis veikomis tikslais apribojimus laiko atžvilgiu, laikantis Direktyvos 2016/680⁴⁴.

Vykstant ikiteisminiam tyrimui dėl melagingų parodymų davimo NG buvo įtrauktas į policijos registrą. Pasibaigus tyrimui NG buvo pareikštas kaltinimas, o vėliau jis buvo pripažintas kaltu dėl nurodyto nusikaltimo ir nuteistas vienu metų laisvės atėmimo bausme, atidedant jos vykdymą. Atlikus bausmę NG teistumas buvo panaikintas.

Remdamasis šiuo teistumo panaikinimu, NG paprašė ištrinti su juo susijusį policijos registro įrašą. Šis prašymas buvo atmestas motyvuojant tuo, kad galutinis apkaltinamasis nuosprendis, įskaitant atvejus, kai teistumas panaikintas, nėra vienas iš nacionalinėje teisėje išsamiai išvardytų tokio išbraukimo pagrindų. Atmetus NG skundą dėl šio sprendimo, jis pateikė kasacinį skundą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui ir teigė, kad iš Direktyvos 2016/680 matyti, jog asmens duomenys negali būti saugomi neribotą laiką. NG teigimu, taip faktiškai yra, nes net atlikęs bausmę ir panaikinus teistumą suinteresuotasis asmuo niekada negalį pasiekti, kad jo asmens duomenys, surinkti dėl nusikalstamos veikos, už kurią jis buvo nuteistas galutiniu nuosprendžiu, būtų ištrinti.

Šiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismui buvo pateiktas prejudicinis klausimas, ar pagal Direktyvą 2016/680⁴⁵, siejamą su Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 7 ir 8 straipsniais⁴⁶, draudžiami nacionalinės teisės aktai, kuriuose numatyta, kad nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, atskleidimo ar baudžiamojo persekiojimo už jas arba bausmių vykdymo tikslais policijos institucijos gali saugoti asmens duomenis, be kita ko, biometrinius ir genetinius, apie asmenis, pagal valstybinį kaltinimą galutiniu nuosprendžiu nuteistus už tyčinę nusikalstamą veiką, iki atitinkamo asmens mirties, taip pat ir teistumo panaikinimo atveju, nesuteikiant šiam asmeniui teisės reikalauti ištrinti šiuos duomenis arba prireikus apriboti jų tvarkymą.

⁴⁴ 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2016/680 dėl fizinių asmenų apsaugos kompetentingoms institucijoms tvarkant asmens duomenis nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, nustatymo ar traukimo baudžiamajon atsakomybėn už jas arba baudžiamųjų sankcijų vykdymo tikslais ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kur[ia] panaikinamas Tarybos pamatinis sprendimas 2008/977/TVR (OL L 119, 2016, p. 89).

⁴⁵ Konkrečiau kalbant, pagal Direktyvos 2016/680 4 straipsnio 1 dalies c ir e punktus, siejamus su jos 5 ir 10 straipsniais, 13 straipsnio 2 dalies b punktu ir 16 straipsnio 2 ir 3 dalimis.

⁴⁶ Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 7 ir 8 straipsniuose atitinkamai įtvirtinta teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą ir teisė į asmens duomenų apsaugą.

Savo sprendime Teisingumo Teismas į šį klausimą atsakė teigiamai.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirmiausia Teisingumo Teismas pažymėjo, kad Direktyvoje 2016/680 įtvirtinti bendrieji pagrindai, leidžiantys, be kita ko, užtikrinti, kad asmens duomenų saugojimas ir, konkrečiau kalbant, jo trukmė būtų apriboti tuo, kas būtina atsižvelgiant į saugojimo tikslus, valstybėms narėms paliekant galimybę laikantis šių pagrindų nustatyti konkrečias situacijas, kai duomenų subjekto pagrindinių teisių apsauga reikalauja ištrinti šiuos duomenis, ir momentą, kada tai turi būti padaryta. Vis dėlto pagal šią direktyvą nereikalaujama, kad valstybės narės nustatytų absoliučius asmens duomenų saugojimo laiko limitus, kuriuos viršijus šie duomenys turėtų būti automatiškai ištrinti.

Konkrečiau kalbant, visų pirma Direktyvos 2016/680 4 straipsnio 1 dalies c punkte įtvirtintas „duomenų kiekio mažinimo“ principas, pagal kurį valstybės narės turi numatyti, kad asmens duomenys turi būti tinkami, aktualūs ir nepernelyg išsamūs tikslų, kuriais jie yra tvarkomi, atžvilgiu. Be to, pagal Direktyvos 2016/680 4 straipsnio 1 dalies e punktą valstybės narės turi numatyti, kad šie duomenys būtų saugomi tokia forma, kad duomenų subjektų tapatybę būtų galima nustatyti ne ilgiau, nei tai būtina tais tikslais, dėl kurių jie tvarkomi. Šiuo tikslu pagal šios direktyvos 5 straipsnį valstybės narės įpareigojamos nustatyti tinkamus asmens duomenų ištrynimo arba jų saugojimo poreikio periodinės peržiūros terminus. Tam, kad šie terminai būtų „tinkami“, bet kuriuo atveju reikia, kad jie leistų prireikus ištrinti atitinkamus duomenis, jeigu jų nebereikia saugoti atsižvelgiant į tikslus, kuriais grindžiamas jų tvarkymas.

Be to, pagal Direktyvos 2016/680 10 straipsnį, kuriame reglamentuojamas specialių kategorijų asmens duomenų, be kita ko, biometrinių ir genetinių duomenų, tvarkymas, leidžiama tokius duomenis tvarkyti „tik tada, jei tai tikrai būtina“.

Galiausiai Direktyvos 2016/680 16 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta teisė reikalauti ištrinti asmens duomenis, kai jų tvarkymu pažeidžiamos pagal šią direktyvą⁴⁷ priimtos nuostatos arba kai šie duomenys turi būti ištrinti vykdant duomenų valdytojai taikomą teisinę prievolę⁴⁸. Iš to matyti, kad šia teise į duomenų ištrynimą gali būti pasinaudota, be kita ko, kai nagrinėjamų asmens duomenų saugojimas nėra arba nebėra būtinas atsižvelgiant į jų tvarkymo tikslus arba kai toks ištrynimas būtinas tam, kad būtų laikomasi nacionalinėje teisėje šiuo tikslu nustatyto termino.

Antra, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad nagrinėjamu atveju policijos registre esantys duomenys apie asmenis, dėl kurių vykdomas baudžiamasis persekiojimas už tyčinį nusikaltimą pagal valstybinį kaltinimą, saugomi tik ikiteisminio tyrimo tikslais, konkrečiau kalbant, siekiant juos palyginti su kitais duomenimis, surinktais tiriant kitas nusikalstamas veikas. Vis dėlto šiuo klausimu pažymėtina, kad sąvoka „tyčinė nusikalstama veika, dėl kurios baudžiamasis persekiojimas vykdomas pagal valstybinį kaltinimą“, yra labai bendro pobūdžio ir gali būti taikoma daugeliui nusikalstamų veikų, neatsižvelgiant į jų pobūdį ir sunkumą. Tačiau ne visi asmenys, galutinai nuteisti už tokią nusikalstamą veiką, kelia tokį patį pavojų įvykdyti kitas nusikalstamas veikas, kuris pateisintų vienodą jų duomenų saugojimo trukmę. Tam tikrais atvejais, atsižvelgiant į tokius veiksnius, kaip padaryto nusikaltimo pobūdis ir sunkumas arba recidyvo nebuvimas, nuteistojo keliama rizika nebūtinai pateisina duomenų apie jį saugojimą šiuo tikslu numatytame nacionaliniame registre iki jo mirties, nes nebėra būtino ryšio tarp saugomų duomenų ir siekiamo tikslo. Taigi tokiais atvejais jų saugojimas neatitiktų duomenų kiekio mažinimo principo ir viršytų laikotarpį, būtiną siekiant tikslų, kuriais jie tvarkomi.

⁴⁷ Visų pirma pagal 4, 8 arba 10 straipsnius.

⁴⁸ Vis dėlto pagal Direktyvos 2016/680 16 straipsnio 3 dalį nacionalinėje teisėje turi būti numatyta, kad duomenų valdytojas apriboja tokių duomenų tvarkymą, užuot juos ištrynęs, kai duomenų subjektas ginčija asmens duomenų tikslumą, o šio tikslumo arba netikslumo patvirtinti neįmanoma arba jeigu asmens duomenys turi būti saugomi įrodinėjimo tikslais.

Be to, kadangi asmens duomenų saugojimas nagrinėjamame policijos registre apima biometrinius ir genetinius duomenis, Teisingumo Teismas patikslino, kad, žinoma, tokių galutinių nuosprendžių jau nuteistų asmenų duomenų saugojimas, net ir iki jų mirties, gali būti tikrai būtinas⁴⁹, be kita ko, tam, kad būtų galima patikrinti galimą jų dalyvavimą darant kitas nusikalstamas veikas ir prireikus pradėti jas padariusių asmenų baudžiamąjį persekiojimą ir juos nubausti. Vis dėlto šių duomenų saugojimas atitinka šį reikalavimą tik jeigu saugant atsižvelgiama į nusikalstamos veikos, dėl kurios priimtas galutinis apkaltinamasis nuosprendis, pobūdį ir sunkumą arba į kitas aplinkybes, pavyzdžiui, konkrečias šios nusikalstamos veikos padarymo aplinkybes, jos galimą ryšį su kitais vykstančiais tyrimais arba nuteistojo ankstesnius teistumus ar profilį. Taigi tuo atveju, kai nacionalinės teisės aktuose, kaip antai nagrinėjamuose pagrindinėje byloje, numatyta, kad į policijos registrą įrašyti galutinių nuosprendžių nuteistų duomenų subjektų biometriniai ir genetiniai duomenys saugomi iki šių asmenų mirties, šio saugojimo taikymo sritis yra pernelyg plati, palyginti su tikslais, kuriais šie duomenys tvarkomi.

Galiausiai, viena vertus, kalbant apie pareigą numatyti tinkamus terminus⁵⁰, pažymėtina, kad terminas gali būti laikomas „tinkamu“, visų pirma kiek tai susiję su bet kurio asmens, pagal valstybinį kaltinimą galutiniu nuosprendžiu nuteisto už tyčinę nusikalstamą veiką, biometrinių ir genetinių duomenų saugojimu, tik jeigu juo atsižvelgiama į reikšmingas aplinkybes, dėl kurių būtina nustatyti tokią saugojimo trukmę. Taigi, net jei nuoroda į duomenų subjekto mirties momentą gali būti laikoma „terminu“, kuriam suėjus saugomi duomenys turi būti ištrinti, toks terminas gali būti laikomas „tinkamu“ tik esant ypatingoms pakankamai jį pateisinančioms aplinkybėms. Tačiau akivaizdu, kad taip nėra tuo atveju, kai jis bendrai ir nediferencijuojant taikomas kiekvienam galutinai nuteistam asmeniui. Tiesa, valstybėms narėms paliekama nuspręsti, ar turi būti nustatyti šių duomenų ištrynimo ar jų saugojimo poreikio reguliaraus tikrinimo terminai⁵¹. Vis dėlto tam, kad tokio reguliaraus tikrinimo terminai būtų laikomi „tinkamais“, reikia, kad jie leistų ištrinti atitinkamus duomenis, kai jų saugoti nebereikia. Tačiau toks reikalavimas netenkinamas, jeigu vienintelis atvejis, kai numatytas duomenų ištrynimas, yra duomenų subjekto mirtis.

Kita vertus, pagal Direktyvos 2016/680 nuostatas, kuriose numatytos garantijos dėl teisės reikalauti ištrinti duomenis ir apriboti jų tvarkymą įgyvendinimo sąlygų, taip pat draudžiami nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos asmeniui, pagal valstybinį kaltinimą galutiniu nuosprendžiu nuteistam už tyčinę nusikalstamą veiką, neleidžiama pasinaudoti šia teise.

3. Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas (BDAR)

a. Taikymo sritis

2024 m. sausio 16 d. Sprendimas (didžioji kolegija) *Österreichische Datenschutzbehörde* (C-33/22, [EU:C:2024:46](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Fizinių asmenų apsauga tvarkant asmens duomenis – SESV 16 straipsnis – Reglamentas (ES) 2016/679 – 2 straipsnio 2 dalies a punktas – Taikymo sritis – Išimtys – Į Sąjungos teisės taikymo sritį nepatenkanti veikla – ESS 4 straipsnio 2 dalis – Su nacionaliniu saugumu susijusi veikla – Valstybės narės parlamento įsteigtas tyrimo komitetas – Reglamento (ES) 2016/679

⁴⁹ Žr. Direktyvos 2016/680 10 straipsnį.

⁵⁰ Žr. Direktyvos 2016/680 5 straipsnį.

⁵¹ Žr. Direktyvos 2016/680 5 straipsnį.

23 straipsnio 1 dalies a ir h punktai, 51 ir 55 straipsniai – Duomenų apsaugos priežiūros institucijos kompetencija – 77 straipsnis – Teisė pateikti skundą priežiūros institucijai – Tiesioginis veikimas“

Gavęs *Verwaltungsgerichtshof* (Vyriausiasis administracinis teismas, Austrija) prašymą priimti prejudicinį sprendimą, Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nusprendė, kad BDAR⁵² taikomas parlamento tyrimo komiteto veiklai.

Siekdama ištirti galimą politinę įtaką *Bundesamt für Verfassungsschutz und Terrorismusbekämpfung* (Federalinė Konstitucijos apsaugos ir kovos su terorizmu tarnyba, Austrija)⁵³, *Nationalrat* (Nacionalinė Taryba, Austrija) įsteigė tyrimo komitetą (toliau – BVT tyrimo komitetas). Šis komitetas apklausė WK kaip liudytoją. Nepaisant WK prašymo užtikrinti anonimiškumą, šios apklausos protokolas, kuriame buvo nurodyta visa jo pavardė ir vardai, buvo paskelbtas *Parlament Österreich* (Austrijos parlamentas) interneto svetainėje. Teigdamas, kad toks jo tapatybės atskleidimas prieštarauja BDAR ir Austrijos teisei⁵⁴, WK pateikė skundą *Österreichische Datenschutzbehörde* (Nacionalinė duomenų apsaugos institucija, Austrija) (toliau – *Datenschutzbehörde*). 2019 m. rugsėjo 18 d. sprendimu *Datenschutzbehörde* pripažino neturinti kompetencijos priimti sprendimo dėl skundo ir paaiškino, kad pagal valdžių padalijimo principą ji, kaip vykdomosios valdžios institucija, negali kontroliuoti BVT tyrimo komiteto, priskiriamo prie įstatymų leidžiamosios valdžios.

Bundesverwaltungsgericht (Federalinis administracinis teismas, Austrija) priėmus sprendimą, kuriuo buvo patenkintas WK skundas ir panaikintas *Datenschutzbehörde* sprendimas, pastaroji pateikė kasacinį skundą Vyriausiajam administraciniam teismui.

Šiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas Teisingumo Teismo paklausė, ar valstybės narės parlamento įsteigto tyrimo komiteto veikla patenka į BDAR taikymo sritį ir ar šis reglamentas taikomas, kai ši veikla susijusi su nacionalinio saugumo užtikrinimu. Be to, jis paprašė Teisingumo Teismo priimti sprendimą dėl to, ar pagal BDAR nacionalinei priežiūros institucijai, kaip antai *Datenschutzbehörde*, suteikiama kompetencija nagrinėti skundus dėl tyrimo komiteto vykdančios savo veiklą atliekamo asmens duomenų tvarkymo.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirma, Teisingumo Teismas priminė, kad BDAR 2 straipsnio 2 dalies a punkto, kuriame numatyta, kad šis reglamentas netaikomas asmens duomenų tvarkymui, atliekamam vykdančią veiklą, kuriai Sąjungos teisė netaikoma, vienintelis tikslas – į jo taikymo sritį neįtraukti duomenų tvarkymo, kurį atlieka valstybės institucijos, vykdydamos veiklą, kuria siekiama užtikrinti nacionalinį saugumą arba kuri gali būti priskirta prie tos pačios kategorijos. Taigi vien aplinkybės, kad veikla yra būdinga valstybei ar viešosios valdžios institucijai, nepakanka, kad tokia veikla automatiškai nepatektų į BDAR taikymo sritį⁵⁵.

⁵² 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas) (OL L 119, 2016, p. 1; toliau – BDAR).

⁵³ 2021 m. gruodžio 1 d. ši institucija tapo *Direktion Staatsschutz und Nachrichtendienst* (Valstybės saugumo ir žvalgybos tarnybos direkcija, Austrija).

⁵⁴ Konkrečiai kalbant, 1999 m. rugpjūčio 17 d. *Datenschutzgesetz* (Įstatymas dėl duomenų apsaugos, *BGBI.* I, 165/1999) 1 straipsniu.

⁵⁵ 2021 m. birželio 22 d. Sprendimas *Latvijas Republikas Saeima (Baudos taškai)* (C-439/19, [EU:C:2021:504](#), 66 punktą) ir 2022 m. spalio 20 d. Sprendimas *Koalitsia Demokratichna Bulgaria – Obedinenie* (C-306/21, [EU:C:2022:813](#), 39 punktą).

Tokį aiškinimą, išplaukiantį iš to, kad nėra skirtumo, kas tvarko atitinkamus duomenis, patvirtina BDAR 4 straipsnio 7 punktą⁵⁶.

Teisingumo Teismas patikslino, kad BVT tyrimo komiteto parlamentinis pobūdis nereiškia, kad jo veikla nepatenka į BDAR taikymo sritį. Iš tiesų šio reglamento 2 straipsnio 2 dalies a punkte numatyta išimtis susijusi tik su veiklos kategorijomis, kurios dėl savo pobūdžio nepatenka į Sąjungos teisės taikymo sritį, o ne su asmenų kategorijomis. Taigi aplinkybė, kad asmens duomenis tvarko valstybės narės parlamento, naudojantis jam priklausančia vykdomosios valdžios kontrolės teise, įsteigtas tyrimo komitetas, savaime neleidžia daryti išvados, kad šie duomenys tvarkomi vykdamą veiklą, kuri nepatenka į Sąjungos teisės taikymo sritį.

Antra, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad nors pačios valstybės narės turi nustatyti savo esminius saugumo interesus ir imtis priemonių saugumui užtikrinti⁵⁷, vien tai, kad nacionalinė priemonė buvo priimta siekiant užtikrinti nacionalinį saugumą, nereiškia, kad Sąjungos teisė netaikoma ir kad valstybės narės neturi deramai jos laikytis. BDAR 2 straipsnio 2 dalies a punkte numatyta išimtis susijusi tik su veiklos kategorijomis, kurios dėl savo pobūdžio nepatenka į Sąjungos teisės taikymo sritį. Šiuo klausimu pažymėtina, jog vien aplinkybės, kad duomenų valdytojas yra viešosios valdžios institucija, kurios pagrindinė veikla yra užtikrinti nacionalinį saugumą, nepakanka, kad į BDAR taikymo sritį nepatektų asmens duomenų tvarkymas, kurį ši institucija atlieka vykdydama kitokio pobūdžio veiklą.

Nagrinėjamu atveju neatrodo, kad BVT tyrimo komiteto vykdoma politinė kontrolė savaime yra veikla, kuria siekiama užtikrinti nacionalinį saugumą arba kuri gali būti priskirta prie tos pačios kategorijos. Darytina išvada, kad ši veikla patenka į BDAR taikymo sritį, tačiau tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

Vis dėlto parlamento tyrimo komitetas gali susipažinti su asmens duomenimis, kuriems dėl nacionalinio saugumo priežasčių turi būti taikoma ypatinga apsauga. Šiuo klausimu pažymėtina, kad BDAR numatytų teisių ir pareigų apribojimais gali būti nustatyti teisėkūros priemonėmis, siekiant, be kita ko, užtikrinti nacionalinį saugumą⁵⁸. Taigi šiuo pagrindu galima pateisinti apribojimus, susijusius su asmens duomenų rinkimu, duomenų subjektų informavimu ir jų prieiga prie šių duomenų arba jų atskleidimu be duomenų subjektų sutikimo kitiems asmenims nei duomenų valdytojas, jeigu tokiais apribojimais paisoma duomenų subjektų pagrindinių teisių ir laisvių esmės ir demokratinėje visuomenėje jie yra būtina ir proporcinga priemonė.

Vis dėlto Teisingumo Teismas pažymėjo, kad iš jam pateiktos informacijos nematyti, jog BVT tyrimo komitetas būtų teigęs, kad duomenų subjekto asmens duomenų atskleidimas buvo būtinas nacionaliniam saugumui užtikrinti ir grindžiamas šiuo tikslu numatyta nacionaline teisėkūros priemone, o tai prireikš dar turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

Galiausiai, trečia, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad dėl BDAR nuostatų, susijusių su nacionalinių priežiūros institucijų kompetencija ir teise pateikti skundą⁵⁹, nereikia priimti nacionalinių įgyvendinimo priemonių ir jos yra pakankamai aiškos, tikslios ir besąlyginės, kad veiktų tiesiogiai. Darytina išvada, kad nors BDAR pripažinta valstybių narių diskrecija dėl įsteigtinų priežiūros institucijų skaičiaus⁶⁰, jame nustatyta šių institucijų kompetencijos prižiūrėti šio BDAR taikymą apimtis. Taigi tuo

⁵⁶ Jame „duomenų valdytojas“ apibrėžtas kaip „fizinis arba juridinis asmuo, valdžios institucija, agentūra ar kita įstaiga, kuris vienas ar drauge su kitais nustato duomenų tvarkymo tikslus ir priemones“.

⁵⁷ Pagal ESS 4 straipsnio 2 dalį.

⁵⁸ Pagal BDAR 23 straipsnį.

⁵⁹ Atitinkamai BDAR 55 straipsnio 1 dalis ir 77 straipsnio 1 dalis.

⁶⁰ Pagal BDAR 51 straipsnio 1 dalį.

atveju, kai valstybė narė nusprendžia įsteigti vienintelę nacionalinę priežiūros instituciją, ši neišvengiamai turi visus šiame reglamente numatytus įgaliojimus. Bet koks kitas aiškinimas pakenktų šių BDAR nuostatų veiksmingumui ir galėtų susilpninti visų kitų jo nuostatų, su kuriomis gali būti susijęs skundas, veiksmingumą.

Dėl aplinkybės, kad pagal konstitucinio lygmens nacionalinės teisės nuostatas priežiūros institucija, kuri priskiriama prie vykdomosios valdžios, negali prižiūrėti, kaip įstatymų leidžiamosios valdžios organas taiko BDAR, Teisingumo Teismas pabrėžė, kad būtent paisant valstybių narių konstitucinės sandaros BDAR tik reikalaujama, kad jos įsteigtų bent vieną priežiūros instituciją, kartu suteikiant joms galimybę įsteigti kelias tokias institucijas. Taigi šiuo reglamentu kiekvienai valstybei narei pripažįstama diskrecija, leidžianti jai įsteigti tiek priežiūros institucijų, kiek jų reikia, be kita ko, pagal jos konstitucinę sandarą.

Be to, valstybės narės rėmimasis nacionalinės teisės nuostatomis negali pakenkti Sąjungos teisės vienodam taikymui ir veiksmingumui. Iš tiesų, Sąjungos teisės viršenybės principas daro poveikį visoms valstybės narės institucijoms ir tam negali kliudyti net ir konstitucinio lygmens vidaus nuostatos⁶¹.

Taigi, jeigu naudodamasi diskrecija valstybė narė nusprendė įsteigti vienintelę priežiūros instituciją, ji negali remtis net konstitucinio lygmens nacionalinės teisės nuostatomis, siekdama į BDAR taikymo sritį patenkančiam asmens duomenų tvarkymui netaikyti šios institucijos vykdomos priežiūros.

b. Sąvoka „duomenų valdytojas“

2024 m. sausio 11 d. Sprendimas *Belgijos valstybė (Oficialiojo leidinio tvarkomi duomenys)* (C-231/22, [EU:C:2024:7](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Teisės aktų derinimas – Fizinių asmenų apsauga tvarkant asmens duomenis ir laisvas tokių duomenų judėjimas (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas) – Reglamentas (ES) 2016/679 – 4 straipsnio 7 punktą – Sąvoka „duomenų valdytojas“ – Valstybės narės oficialusis leidinys – Pareiga skelbti tokius dokumentus, kokius parengė bendrovės ar jų teisiniai atstovai – 5 straipsnio 2 dalis – Paskesnis kelių asmenų ar skirtingų subjektų atliekamas tokiuose dokumentuose esančių asmens duomenų tvarkymas – Atsakomybės nustatymas“

Gavęs *Cour d'appel de Bruxelles* (Briuselio apeliacinis teismas, Belgija) prašymą priimti prejudicinį sprendimą, Teisingumo Teismas patikslino, viena vertus, sąvokos „duomenų valdytojas“ ribas ir, kita vertus, duomenų valdytojo pareigų ribas, kai tuos pačius asmens duomenis paeiliui tvarko keli subjektai.

2019 m. vasario 12 d. *Moniteur belge*, kuris Belgijoje yra atsakingas už įvairių oficialių ir viešų dokumentų rengimą ir platinimą popierine ir elektronine forma, paskelbė vienos bendrovės sprendimo dėl kapitalo mažinimo išrašą. Tame išrašė, kurį vieno bendrovės dalyvio notaras parengė ir persiuntė kompetentingam teismui, savo ruožtu perdavusiam jį skelbti oficialiojo leidinio vadovybei, buvo pateikta to dalyvio asmens duomenų.

Konstatavęs, kad ištrauka, kurioje pateikti jo asmens duomenys, buvo įtraukta į išrašą dėl notaro padarytos klaidos, duomenų subjektas paprašė juos ištrinti, remdamasis teise reikalauti ištrinti

⁶¹ 2022 m. vasario 22 d. Sprendimas *RS (Konstitucinio Teismo sprendimų padariniai)* (C-430/21, [EU:C:2022:99](#), 51 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).

duomenis⁶². Tačiau jo prašymą atmetė *service public fédéral Justice* (toliau – *SPF Justice*), kuriai yra atskaitinga *Moniteur belge* vadovybė. *SPF Justice* sprendimą atmeti prašymą tas duomenų subjektas apskundė *Autorité de protection des données* (Duomenų apsaugos tarnyba, Belgija; toliau – APD). 2021 m. kovo 23 d. sprendimu APD nurodė *SPF Justice* kuo skubiau tenkinti prašymą ištrinti duomenis. Tada *État belge* (Belgijos valstybė) kreipėsi į *Cour d'appel de Bruxelles* (Briuselio apeliacinis teismas), kad būtų panaikintas APD sprendimas.

Tokiomis aplinkybėmis *Cour d'appel de Bruxelles* (Briuselio apeliacinis teismas) paklausė Teisingumo Teismo, ar *Moniteur belge* gali būti laikomas „duomenų valdytoju“⁶³ ir ar jis turi būti pripažintas vieninteliu atsakingu už su duomenų tvarkymu susijusių principų laikymąsi⁶⁴, o gal ta atsakomybė taip pat kumuliatyviai tenka subjektams, kurie anksčiau tvarkė aptariamą ištraukoje esančius duomenis.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirma, dėl klausimo, ar už valstybės narės oficialųjį leidinį atsakinga tarnyba arba įstaiga, kaip antai *Moniteur belge*, gali būti laikoma „duomenų valdytoja“ pagal BDAR, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad, atsižvelgiant į plačią šios sąvokos apibrėžtį, tvarkymo tikslų ir priemonių nustatymas, taip pat, jei taikoma, duomenų valdytojo skyrimas pagal nacionalinę teisę gali būti ne tik eksplisitinis, bet ir implicitinis. Pastaruoju atveju vis dėlto reikalaujama, kad tas nustatymas pakankamai aiškiai būtų susietas su atitinkamai tarnybai ar įstaigai priskirtu vaidmeniu, užduotimis ir pareigomis.

Teisingumo Teismas konstatavo, kad nagrinėjamu atveju Belgijos teisėje bent implicitiškai nustatyti *Moniteur belge* vykdomo asmens duomenų tvarkymo tikslai ir priemonės. Tuo remiantis darytina išvada, kad jis gali būti laikomas „duomenų valdytoju“.

Teisingumo Teismas pažymėjo, kad šios išvados nepaneigia nei aplinkybė, kad *Moniteur belge* neturi juridinio asmens statuso, nei aplinkybė, kad, remiantis nacionaline teise, prieš paskelbdamas gautus aktus ir dokumentus jis netikrina juose esančių asmens duomenų.

Nors neginčijama, kad ši įstaiga privalo skelbti atitinkamą dokumentą tokį, kokį gavo, būtent ji vienintelė yra atsakinga už tą užduotį ir paskui užtikrina atitinkamo akto ar dokumento sklaidą. Viena vertus, tokių aktų ir dokumentų skelbimas be galimybės tikrinti ar keisti jų turinį yra glaudžiai susijęs su nacionalinėje teisėje nustatytais tikslais ir priemonėmis. Iš tiesų oficialiojo leidinio vaidmuo apsiriboja visuomenės informavimu apie tų aktų ir dokumentų, kokie jie pateikti tam leidiniui kopijos forma pagal taikytiną nacionalinę teisę, egzistavimą, kad jie galėtų trečiųjų asmenų atžvilgiu. Kita vertus, jeigu valstybės narės oficialiam leidiniui nebūtų taikoma „duomenų valdytojo“ sąvoka dėl to, kad jis netikrina jo skelbiamuose dokumentuose pateiktų asmens duomenų, tai prieštarautų BDAR 4 straipsnio 7 punkto tikslui.

Antra, dėl klausimo, ar už *Moniteur belge* atsakinga įstaiga turi būti laikoma vienintele atsakinga už BDAR nustatytų asmens duomenų tvarkymo principų⁶⁵ laikymąsi, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad tokiai įstaigai pavestas tvarkymas vyko po to, kai duomenis tvarkė notaras ir kompetentingo teismo kanceliarija, taip pat jis techniškai skirtingas nuo tų dviejų subjektų vykdyto tvarkymo tuo, kad yra papildomas. Iš tiesų minėtos įstaigos atliktos operacijos jai pavestos remiantis nacionalinės teisės aktais ir apima, be kita ko, jai pateiktuose aktuose ar aktų išrašuose esančių duomenų skaitmeninimą,

⁶² Nustatyta 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas) (OL L 119, 2016, p. 1; toliau – BDAR) 17 straipsnyje.

⁶³ Kaip tai suprantama pagal BDAR 4 straipsnio 7 punktą.

⁶⁴ Pagal BDAR 5 straipsnio 2 dalį.

⁶⁵ BDAR 5 straipsnio 1 dalyje pareigų forma nustatyti principai.

skelbimą, pateikimą plačiai visuomenei ir jų saugojimą. Taigi ji turi būti laikoma atsakinga už visų duomenų valdytojų BDAR nustatytų pareigų laikymąsi.

Be to, Teisingumo Teismas priminė, kad BDAR 4 straipsnio 7 punkte numatyta ne tik tai, kad asmens duomenų tvarkymo tikslus ir priemones gali kartu nustatyti keli asmenys kaip duomenų valdytojai, bet ir tai, kad nacionalinėje teisėje gali būti nustatyti tie tikslai ir priemonės ir pagal ją paskirtas duomenų valdytojas arba nurodyti konkretūs jo skyrimo kriterijai. Tuo atveju, kai tuos pačius asmens duomenis tvarko skirtingų asmenų ar subjektų grandinė, nacionalinėje teisėje gali būti numatyti šių skirtingų asmenų ar subjektų paeiliui atliekamų visų tvarkymo operacijų tikslai ir priemonės, kad tie tvarkytojai būtų bendrai laikomi duomenų valdytojais.

Teisingumo Teismas pažymėjo, kad pagal BDAR⁶⁶ tų pačių asmens duomenų tvarkymo grandinėje veikiančių kelių asmenų bendra atsakomybė gali būti nustatyta nacionalinėje teisėje, jeigu atskiras tvarkymo operacijas vienija toje teisėje nustatyti tikslai ir priemonės ir jeigu joje nustatytos atitinkamos kiekvieno bendro duomenų valdytojo pareigos. Kelių grandinėje veikiančių asmenų atskirai atliekamą tvarkymą vienijantys tikslai ir priemonės, taip pat atitinkamos jų pareigos gali būti nustatyti ne tik tiesiogiai, bet ir netiesiogiai nacionalinėje teisėje, jeigu – pastaruoju atveju – tas nustatymas pakankamai aiškiai kyla iš atitinkamų asmenų ar subjektų veiklą, taip pat jų atliekamą asmens duomenų tvarkymą toje teisėje nustatytoje tvarkymo operacijų grandinėje reglamentuojančių teisės aktų nuostatų.

Taigi Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad už valstybės narės oficialųjį leidinį atsakinga agentūra ar kita įstaiga, kuri kvalifikuojama kaip „duomenų valdytoja“, yra vienintelė atsakinga už BDAR nustatytų principų laikymąsi, kiek tai susiję su asmens duomenų tvarkymo operacijomis, kurias ji turi atlikti pagal nacionalinę teisę, nebent pagal tą teisę už tas operacijas kyla su kitais subjektais bendra atsakomybė.

c. Teisių gynimo priemonės BDAR pažeidimo atveju

2024 m. spalio 4 d. Sprendimas (didžioji kolegija) *Lindenapotheker* (C-21/23, [EU:C:2024:846](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Asmens duomenų apsauga – Reglamentas (ES) 2016/679 – VIII skyrius – Teisių gynimo būdai – Vaistinininko vykdoma prekyba vaistais internetinėje platformoje – Šio vaistinininko konkurento civilinių bylų teismuose pareikštas ieškinys, grindžiamas nesąžiningos komercinės veiklos draudimu dėl to, kad tas vaistinininkas pažeidė šiame reglamente numatytas pareigas – „Locus standi“ – 4 straipsnio 15 punktas ir 9 straipsnio 1 ir 2 dalys – Direktyva 95/46/EB – 8 straipsnio 1 ir 2 dalys – Sąvoka „sveikatos duomenys“ – Tokių duomenų tvarkymo sąlygos“

Gavęs *Bundesgerichtshof* (Aukščiausiasis Federalinis Teismas, Vokietija) prašymą priimti prejudicinį sprendimą, Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) išdėstė savo poziciją dėl teisių gynimo priemonių

⁶⁶ Remiantis kartu aiškinamomis BDAR 26 straipsnio 1 dalies ir 4 straipsnio 7 punkto nuostatomis.

duomenų apsaugos srityje sistemos pobūdžio ir apimties⁶⁷, taip pat dėl sąvokos „sveikatos duomenys“⁶⁸.

ND ir DR yra du fiziniai asmenys, kurių kiekvienas valdo po vieną vaistinę Vokietijoje. Nuo 2017 m. ND interneto platformoje „Amazon-Marketplace“ prekiauja vaistais, kuriais gali prekiauti tik vaistinės. Užsisakydami vaistus internetu ND klientai turi pateikti informaciją, kaip antai vardą, pavardę, pristatymo adresą ir informaciją, būtiną šiems vaistams individualizuoti.

Remdamasis Vokietijos teise nesąžiningos konkurencijos srityje⁶⁹ DR pareiškė nacionaliniuose civilinių bylų teismuose ND ieškinį dėl veiksmų nutraukimo. DR nurodė, kad ND vykdoma prekyba vaistais yra nesąžininga veikla, nes buvo pažeisti teisiniai reikalavimai dėl išankstinio kliento sutikimo tvarkyti jo sveikatos duomenis.

Žemesnės instancijos teismams patenkinus ieškinį, ND pateikė kasacinį skundą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui, o šis savo ruožtu nutarė, kad būtina kreiptis į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą.

Savo sprendime Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad BDAR nustatyta teisių gynimo priemonių sistema yra nebaigtinė, ir pripažino, kad pagal šį reglamentą valstybėms narėms nedraudžiama nacionalinėje teisėje numatyti galimybę tariamo minėto reglamento materialinių nuostatų pažeidėjo konkurentams ginčyti tokį pažeidimą teisme kaip nesąžiningą komercinę veiklą. Be to, jis patikslino sąvokos „sveikatos duomenys“ ribas.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirma, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad nors BDAR VIII skyriuje konkrečiai nenumatyta atvira sąlyga, pagal kurią valstybėms narėms būtų aiškiai leidžiama konkurentams numatyti tokią teisių gynimo priemonę, iš šio VIII skyriaus nuostatų teksto ir konteksto matyti, kad Sąjungos teisės aktų leidėjas nenorėjo jos pašalinti. Tokį aiškinimą patvirtina BDAR siekiami tikslai.

Iš tiesų ieškinys dėl veiksmų nutraukimo, kurį konkurentas pareiškia įmonei remdamasis nesąžiningos komercinės veiklos draudimu dėl tariamo BDAR materialinių nuostatų pažeidimo, nedaro jokios žalos nei šiame reglamente numatytai teisių gynimo priemonių sistemai, nei tikslui užtikrinti nuoseklių fizinių asmenų apsaugos lygį visoje Sąjungoje ir išvengti, kad skirtumai trukdytų laisvam asmens duomenų judėjimui vidaus rinkoje.

Esant šioms aplinkybėms Teisingumo Teismas patikslino, kad toks ieškinys, nors ir netiesiogiai, gali būti grindžiamas tų pačių BDAR nuostatų, kuriomis gali būti grindžiamas duomenų subjektų arba jiems atstovaujančios asociacijos pateiktas skundas ar pareikštas ieškinys, pažeidimu⁷⁰. Vis dėlto, skirtingai nuo BDAR numatytų teisių gynybos būdų, konkurento pareikštu ieškiniu dėl veiksmų nutraukimo siekiama ne apsaugoti duomenų subjektų pagrindines teises ir laisves tvarkant jų asmens duomenis, o užtikrinti sąžiningą konkurenciją, be kita ko, šio konkurento naudai.

⁶⁷ 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas) (OL L 119, 2016, p. 1; toliau – BDAR) VIII skyrius.

⁶⁸ Ši sąvoka numatyta 1995 m. spalio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 95/46/EB dėl asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo (OL L 281, 1995, p. 31; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 13 sk., 15 t., p. 355) 8 straipsnio 1 dalyje ir BDAR 9 straipsnio 1 dalyje.

⁶⁹ Pagrindinės bylos aplinkybėms taikytinos redakcijos 2004 m. liepos 3 d. *Gesetz gegen den unlauteren Wettbewerb* (Kovos su nesąžininga konkurencija įstatymas; *BGBI.* 2004 I, p. 1414).

⁷⁰ BDAR 77–80 straipsniai.

Be to, konkurentui suteikta galimybė pareikšti tokį ieškinį civilinių bylų teismuose remiantis nesąžiningos komercinės veiklos draudimu papildo BDAR nustatytas teisių gynimo priemonės, kurios yra visiškai išsaugomos ir kuriomis visada gali pasinaudoti duomenų subjektai ir prireikus šiems asmenims atstovaujančios asociacijos. Konkrečiai kalbant, teisių gynimo priemonių koegzistavimas duomenų apsaugos ir konkurencijos teisės srityse nekelia pavojaus vienodam minėto reglamento taikymui.

Tai, kad kiti asmenys nei duomenų subjektai ar įstaigos, organizacijos ir asociacijos gali remtis BDAR materialinėmis nuostatomis, netrukdo pasiekti tikslo užtikrinti nuoseklių fizinių asmenų apsaugos lygį visoje Sąjungoje ir išvengti, kad skirtumai trukdytų laisvam asmens duomenų judėjimui vidaus rinkoje. Net jei valstybės narės tokios galimybės nenumatytų, duomenų apsaugos įgyvendinimas Sąjungoje nebūtų fragmentiškas, nes BDAR materialinės nuostatos vienodai taikomos visiems duomenų valdytojams, o jų laikymasis užtikrinamas šiame reglamente numatytais teisių gynimo priemonėmis.

Dėl tikslo užtikrinti veiksmingą duomenų subjektų apsaugą tvarkant jų asmens duomenis ir dėl BDAR materialinių nuostatų veiksmingumo Teisingumo Teismas pažymėjo, kad nors tariamo asmens duomenų apsaugos pažeidėjo konkurento pareikštu ieškiniu dėl veiksmų nutraukimo siekiama ne šio tikslo, o užtikrinti sąžiningą konkurenciją, jis neabejotinai prisideda prie šių nuostatų laikymosi, taigi ir prie duomenų subjektų teisių stiprinimo bei aukšto lygio apsaugos užtikrinimo. Be to, toks konkurento ieškinys dėl veiksmų nutraukimo, kaip ir vartotojų teisių gynimo asociacijų ieškinys, gali būti ypač veiksmingas užtikrinant tokią apsaugą, nes jis gali užkirsti kelią dideliame duomenų subjektų teisių pažeidimų tvarkant jų asmens duomenis skaičiui⁷¹.

Taigi Teisingumo Teismas konstatavo, kad BDAR nuostatos, susijusios su teisių gynimo priemonių sistema, turi būti aiškinamos taip, kad pagal jas nedraudžiamos nacionalinės teisės nuostatos, kuriomis (kartu su priežiūros institucijų, atsakingų už šio reglamento priežiūrą ir taikymą, įgaliojimais imtis veiksmų ir kartu su duomenų subjektų galimybėmis pareikšti ieškinį) tariamo asmens duomenų apsaugos pažeidėjo konkurentams suteikiama teisė pareikšti ieškinį civilinių bylų teismuose dėl minėto reglamento pažeidimo remiantis nesąžiningos komercinės veiklos draudimu.

Antra, dėl sąvokos „sveikatos duomenys“ Teisingumo Teismas konstatavo, kad į šią sąvoką patenka duomenys, kuriuos klientas pateikia interneto platformoje užsakydamas vaistų, kuriais gali prekiauti tik vaistinės. Iš tiesų šie duomenys lyginami ar dedukcijos būdu gali atskleisti informaciją apie duomenų subjekto⁷² sveikatos būklę, nes šis užsakymas reiškia, kad turi būti nustatytas ryšys tarp vaisto, jo terapinių indikacijų ar naudojimo ir fizinio asmens, kurio tapatybė nustatyta arba gali būti nustatyta pagal tokius požymius, kaip šio asmens vardas ir pavardė arba pristatymo adresas.

Be to, Teisingumo Teismas nusprendė, kad šiuo klausimu neturi reikšmės tai, jog užsakytiems vaistams parduoti nereikia gydytojo recepto, todėl jie gali būti skirti ne juos užsakiusiam klientui, o tretiesiems asmenims. Taigi tuo atveju, kai elektroninės platformos naudotojas pateikia asmens duomenis užsakydamas vaistų, kuriuos gali parduoti tik vaistinės ir kuriems parduoti nereikia gydytojo recepto, šių duomenų tvarkymas, kurį atlieka vaistinės valdytojas, parduodantis šiuos vaistus per šią internetinę platformą, turi būti laikomas sveikatos duomenų⁷³ tvarkymu, nes toks duomenų tvarkymas atskleidžia informaciją apie fizinio asmens sveikatos būklę, nesvarbu, ar ši informacija susijusi su šiuo naudotoju, ar su bet kuriuo kitu asmeniu, dėl kurio jis pateikia užsakymą⁷⁴.

⁷¹ Šiuo klausimu žr. 2022 m. balandžio 28 d. Sprendimą *Meta Platforms Ireland* (C-319/20, [EU:C:2022:322](#), 74 ir 75 punktai).

⁷² Kaip jis suprantamas pagal BDAR 4 straipsnio 1 punktą.

⁷³ Kaip jie suprantami pagal Direktyvos 95/46 8 straipsnio 1 dalį ir BDAR 9 straipsnio 1 dalį.

⁷⁴ Šiuo klausimu žr. 2023 m. liepos 4 d. Sprendimą *Meta Platforms ir kt. (Bendrosios socialinio tinklo naudojimo sąlygos)* (C-252/21, [EU:C:2023:537](#), 73 punktas).

Iš tiesų aiškinimas, kuriuo remiantis būtų daromas skirtumas atsižvelgiant į atitinkamų vaistų rūšį ir tai, ar jais prekiauti reikalingas gydytojo receptas, neatitiktų aukšto fizinių asmenų pagrindinių laisvių ir teisių (ypač jų privataus gyvenimo tvarkant jų asmens duomenis) apsaugos lygio tikslo. Toks aiškinimas prieštarautų Direktyvos 95/46 8 straipsnio 1 dalies ir BDAR 9 straipsnio 1 dalies tikslui užtikrinti didesnę apsaugą nuo duomenų tvarkymo, kuris dėl ypatingo tvarkomų duomenų jautrumo gali labai stipriai suvaržyti pagrindines teises į privataus gyvenimo gerbimą ir asmens duomenų apsaugą⁷⁵. Vadinasi, informacija, kurią klientai pateikia internetu užsisakydami vaistų, kuriais gali prekiauti tik vaistinės ir kuriems parduoti nereikia gydytojo recepto, yra sveikatos duomenys, net jei tik tikėtina, bet neabsoliučiai aišku, kad šie vaistai skirti juos užsakiusiems klientams.

Teisingumo Teismas pridūrė, kad negalima atmesti galimybės, kad net tuo atveju, kai tokie vaistai užsakomi kitiems asmenims nei minėti klientai, galima nustatyti šių asmenų tapatybę ir padaryti išvadas apie jų sveikatos būklę. Taip galėtų būti, pavyzdžiui, tuo atveju, kai nagrinėjami vaistai pristatomi ne į kliento, kuris juos užsisakė, gyvenamąją vietą, o į kito asmens gyvenamąją vietą arba kai, neatsižvelgiant į pristatymo adresą, klientas savo užsakyme arba su juo susijusiuose pranešimuose nurodė kitą asmenį, kurio tapatybę gali būti nustatyta, pavyzdžiui, savo šeimos narį.

Galiausiai Teisingumo Teismas pažymėjo, kad aplinkybė, jog pagrindinėje byloje nagrinėjama informacija yra sveikatos duomenys, netrukdo jų tvarkyti, be kita ko, valdant sveikatos priežiūros paslaugas ir sistemas, jeigu tenkinama viena iš šiuo klausimu nustatytų sąlygų⁷⁶. Taip visų pirma gali būti tuo atveju, kai duomenų subjektas duoda aiškų sutikimą, kad būtų atliekama viena ar daugiau su minėtais asmens duomenimis susijusių duomenų tvarkymo operacijų, kurių konkrečios savybės ir tikslai jam buvo pateikti tiksliai, išsamiai ir lengvai suprantama forma. Be to, toks duomenų tvarkymas gali būti leidžiamas, kai duomenis tvarkyti būtina siekiant užtikrinti sveikatos priežiūrą remiantis Sąjungos arba valstybės narės teise arba pagal sutartį su sveikatos priežiūros specialistu.

⁷⁵ Žr. 2022 m. rugpjūčio 1 d. Sprendimą *Vyriausioji tarnybinės etikos komisija* (C-184/20, [EU:C:2022:601](#), 126 punktą ir jame nurodyta jurisprudenciją).

⁷⁶ Direktyvos 95/46 8 straipsnio 2 dalyje ir BDAR 9 straipsnio 2 dalyje nustatytos sąlygos.

IV. Sąjungos pilietybė⁷⁷

1. Sąjungos piliečių teisė laisvai judėti ir apsigyventi šalyje

2024 m. spalio 4 d. Sprendimas (didžioji kolegija) *Mirin* (C-4/23, [EU:C:2024:845](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Sąjungos pilietybė – SESV 20 ir 21 straipsniai – Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 7 ir 45 straipsniai – Teisė laisvai judėti ir apsigyventi valstybių narių teritorijoje – Sąjungos pilietis, teisėtai atlikęs savo vardo ir lytinės tapatybės pakeitimą, kai įgyvendino šią teisę gyvendamas kitoje valstybėje narėje – Kilmės valstybės narės pareiga pripažinti vardo ir lytinės tapatybės pakeitimą ir gimimo liudijime padaryti įrašą apie tokį pakeitimą – Nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos neleidžiamas toks pripažinimas ir įrašymas ir dėl kurių atitinkamas asmuo priverstas pradėti naują teisminio pobūdžio lytinės tapatybės pakeitimo procedūrą kilmės valstybėje narėje – Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės išstojimo iš Europos Sąjungos poveikis“

Gavęs *Judecătoria Sectorului 6 București* (Bukarešto 6-osios apylinkės pirmosios instancijos teismas, Rumunija) prašymą priimti prejudicinį sprendimą, Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) patikslino kilmės valstybės narės pareigos pripažinti vieno iš savo piliečių teisėtai atliktą vardo ir lytinės tapatybės pakeitimą, kai šis Europos Sąjungos pilietis naudojosi judėjimo ir apsigyvenimo kitoje valstybėje narėje laisve, ir įrašo apie tokį pakeitimą gimimo liudijime padarymą apimtį.

M.-A. A. yra 1992 m. Rumunijoje gimęs ir po gimimo įregistruotas kaip moteriškosios lyties asmuo. 2008 m. persikėlęs į Jungtinę Karalystę M.-A. A. natūralizacijos būdu įgijo Jungtinės Karalystės pilietybę.

2017 m. vasario mėn. Jungtinėje Karalystėje M.-A. A. pakeitė savo vardą ir civilinį statusą iš moteriško į vyrišką pagal *Deed Poll* procedūrą⁷⁸, o tada pasikeitė tam tikrus Jungtinės Karalystės institucijų išduotus oficialius dokumentus. 2020 m. birželio mėn. Jungtinėje Karalystėje M.-A. A. gavo *Gender Identity Certificate* (Lytinės tapatybės pažymėjimas), kuriuo patvirtinama jo vyriškos lyties tapatybė.

2021 m. gegužės mėn., remdamasis per *Deed Poll* procedūrą padarytu pareiškimu ir lytinės tapatybės pažymėjimu, M.-A. A. paprašė kompetentingų Rumunijos valdžios institucijų gimimo liudijime padaryti įrašus apie jo vardo, lyties ir asmens kodo pasikeitimą, kad jie atitiktų vyrišką jo lytį. Jis taip pat paprašė išduoti naują gimimo liudijimą su šiais naujais įrašais. 2021 m. birželio 21 d. sprendimu Rumunijos valdžios institucijos atmetė M.-A. A. prašymą, be kita ko, motyvuodamos tuo, kad pagal taikytinus teisės aktus apie asmens lytinės tapatybės pakeitimą gali būti įrašyta jo gimimo liudijime tik tuo atveju, jei toks pakeitimas buvo patvirtintas galutiniu teismo sprendimu.

Gavęs M.-A. A. ieškinį dėl šio sprendimo, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas visų pirma klausė, ar su Sąjungos piliečio statusu ir teise laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje suderinami nacionalinės teisės aktai, įpareigojantys atitinkamą asmenį nacionaliniuose teismuose pradėti naują lytinės tapatybės keitimo procedūrą, nors tokia procedūra kitoje valstybėje narėje, kurios pilietis jis taip pat yra, jau buvo baigta jam palankiu sprendimu. Be to, šiam teismui dar kilo klausimas dėl Jungtinės Karalystės išstojimo iš Sąjungos poveikio ginčo pagrindinėje byloje baigčiai⁷⁹.

⁷⁷ Šioje dalyje taip pat turėtų būti nurodytas šis sprendimas: 2024 m. kovo 21 d. Sprendimas (didžioji kolegija) *Landeshauptstadt Wiesbaden* (C-61/22, [EU:C:2024:251](#)), pateiktas IX.3 dalyje „Sienų kontrolė“.

⁷⁸ Pagal šią procedūrą Jungtinės Karalystės piliečiai gali pakeisti savo vardą ar pavardę pateikdami paprastą pareiškimą.

⁷⁹ Nurodęs, kad nagrinėjamu atveju lytinės tapatybės keitimo procedūra Jungtinėje Karalystėje buvo pradėta prieš šiai valstybei išstojant iš Sąjungos, tačiau baigta po jos išstojimo, pereinamuoju laikotarpiu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausė, ar tokiomis aplinkybėmis Rumunija privalo pripažinti šios Jungtinėje Karalystėje vykdytos lytinės tapatybės pakeitimo procedūros teisinės pasekmes.

Teisingumo Teismo vertinimas

Visų pirma Teisingumo Teismas priminė, kad nors pagal šiuo metu galiojančią Sąjungos teisę asmenų, kuriems taikomos vardo ir lytinės tapatybės pakeitimo nuostatos, civilinė būklė yra valstybių narių kompetencijai priklausanti sritis, įgyvendindama šią kompetenciją kiekviena valstybė narė turi laikytis Sąjungos teisės.

Šiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas nusprendė, kad valstybės narės valdžios institucijų atsisakymas pripažinti šios valstybės piliečio, pasinaudojusio teise laisvai judėti ir turinčio ir kitos valstybės narės pilietybę, pavardę, kuri jam buvo suteikta pastarojoje valstybėje narėje, gali trukdyti įgyvendinti SESV 21 straipsnyje įtvirtintą teisę laisvai judėti ir apsigyventi valstybių narių teritorijoje⁸⁰. Tokia kliūtis taip pat gali atsirasti dėl to, kad šios institucijos atsisakė pripažinti lytinės tapatybės pakeitimą, atliktą taikant šiuo tikslu valstybėje narėje, kurioje Sąjungos pilietis pasinaudojo teise laisvai judėti ir apsigyventi, numatytas procedūras, neatsižvelgiant į tai, ar šis pakeitimas susijęs su vardo pakeitimu, kaip nagrinėtu atveju, ar ne. Iš tiesų, kaip ir pavardė, lytis apibrėžia asmens tapatybę ir asmens statusą. Todėl atsisakymas pakeisti ir pripažinti vienos valstybės narės piliečio kitoje valstybėje narėje teisėtai įgytą lytinę tapatybę gali jam sukelti rimtų administracinių, profesinių ir asmeninių nepatogumų. Taigi tokiam Sąjungos piliečiui egzistuoja konkretus pavojus, jog dėl dviejų skirtingų vardų ir dviejų skirtingų lytinių tapatybių jam teks pareiga išsklaidyti abejones dėl savo asmens tapatybės ir pateikiamų dokumentų ar juose esančių duomenų tikrumo.

Todėl atsisakymas pripažinti šios valstybės piliečio teisėtai kitoje valstybėje narėje įgyto vardo ir lytinės tapatybės pakeitimą ir apie tokį pakeitimą padaryti įrašą valstybės narės civilinės būklės aktų registre, kai atsisakoma remiantis nacionalinės teisės aktais, pagal kuriuos draudžiamas toks pripažinimas ir įrašymas ir dėl kurių atitinkamas asmuo priverstas pradėti naują teismo pobūdžio procedūrą dėl lytinės tapatybės keitimo pirmojoje valstybėje narėje, kurioje neatsižvelgiama į toje kitoje valstybėje narėje teisėtai atliktą pakeitimą, riboja naudojimąsi teise laisvai judėti ir apsigyventi valstybių narių teritorijoje.

Teisingumo Teismas taip pat priminė, kad nacionalinės teisės aktai, kuriais ribojamas naudojimas SESV 21 straipsnyje įtvirtinta teise, gali būti pateisinami, tik jeigu jie atitinka Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje (toliau – Chartija) garantuojamas pagrindines teises, visų pirma jos 7 straipsnyje įtvirtintą teisę į privataus gyvenimo gerbimą, kurios esmė ir taikymo sritis yra tokia pati kaip Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 8 straipsnyje užtikrinamos teisės^{81 82}. Europos Žmogaus Teisių Teismas jau konstatavo, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamuose nacionalinės teisės aktuose numatyta lytinės tapatybės pripažinimo procedūra turi būti laikoma nesuderinama su EŽTK 8 straipsniu, nes ji neatitinka šioje nuostatoje įtvirtintų reikalavimų, taikomų nacionaliniame teisme pirmą kartą pateikto prašymo pakeisti lytį nagrinėjimui⁸³.

Ši procedūra taip pat negali būti laikoma veiksminga priemone, leidžiančia Sąjungos piliečiui, kuris gyvendamas kitoje valstybėje narėje, taigi ir įgyvendindamas SESV 21 straipsnyje ir Chartijos 45 straipsnyje garantuojamą teisę, teisėtai atlikti vardo ir lytinės tapatybės pakeitimą, veiksmingai pasinaudoti šiuose straipsniuose, siejamuose su Chartijos 7 straipsniu, suteiktomis teisėmis, juo

⁸⁰ Žr. 2017 m. birželio 8 d. Sprendimą *Freitag* (541/15, [EU:C:2017:432](#)). Tame sprendime Teisingumo Teismas pripažino, kad dėl tam pačiam asmeniui priskiriamų dviejų skirtingų asmenvardžių gali kilti painiava ir nepatogumų, nes daugelyje kasdienio gyvenimo situacijų tiek viešojoje, tiek privačiojoje sferoje reikia pateikti savo tapatybės įrodymą (36 ir 37 punktai).

⁸¹ 1950 m. lapkričio 4 d. Romoje pasirašyta konvencija (toliau – EŽTK).

⁸² Pagal Chartijos 52 straipsnio 3 dalį.

⁸³ 2021 m. sausio 19 d. EŽTT sprendimas *X ir Y prieš Rumuniją*, CE:ECHR:2021:0119JUD000214516. Tame sprendime Europos Žmogaus Teisių Teismas, be kita ko, nusprendė, kad pagal EŽTK 8 straipsnį valstybės privalo numatyti aiškią ir nuspėjamą lytinės tapatybės teisinio pripažinimo procedūrą, leidžiančią greitai, skaidriai ir prieinamai oficialiuose dokumentuose pakeisti lytį, taigi ir vardą ar asmens skaitmeninį kodą.

labiau kad dėl tos procedūros šiam piliečiui kyla rizika, jog ji gali baigtis kitoku sprendimu nei tas, kurį priėmė tos kitos valstybės narės valdžios institucijos.

Tam, kad nacionalinės teisės aktai, kaip antai susiję su vardo ir lytinės tapatybės pakeitimo įrašymu į civilinės būklės aktų registrus, galėtų būti laikomi suderinamais su Sąjungos teise, būtina, kad dėl vidaus teisės nuostatų ar procedūros, taikomų pateikiant prašymą dėl tokio įrašymo, netaptų neįmanoma ar pernelyg sudėtinga įgyvendinti SESV 21 straipsniu suteiktas teises, visų pirma teisę į šio pakeitimo pripažinimą. Tačiau šios teisės įgyvendinimas gali būti kvestionuojamas dėl kompetentingų institucijų diskrecijos, kuria jos naudojasi per šią procedūrą, nes dėl tokios turimos diskrecijos gali atsirasti neatitikimų tarp dviejų vardų ir dviejų lyčių, kurie tam pačiam asmeniui suteikti jo tapatybei įrodyti, taip pat kilti rimtų administracinių, profesinių ir asmeninių nepatogumų. Todėl nacionalinės teisės aktai, kaip antai nagrinėjami pagrindinėje byloje, pažeidžia iš SESV 21 straipsnio kylančius reikalavimus.

Galiausiai Teisingumo Teismas patikslino, kad šiuo klausimu neturi reikšmės tai, kad prašymas pripažinti vardo ir lytinės tapatybės pakeitimą ir apie tokį pakeitimą padaryti įrašą šioje pirmojoje valstybėje narėje buvo pateiktas tą dieną, kai jau buvo įsigaliojęs valstybės narės, kurioje šis pakeitimas teisėtai buvo atliktas, išstojimas iš Sąjungos⁸⁴.

2. Teisė balsuoti ir būti kandidatų vietos savivaldos ir Europos Parlamento rinkimuose

2024 m. lapkričio 19 d. Sprendimas (didžioji kolegija) Komisija / Čekijos Respublika (Teisė būti kandidatų ir narystė politinėje partijoje) (C-808/21, [EU:C:2024:962](#))

„Valstybės įsipareigojimų neįvykdymas – SESV 20 straipsnis – Sąjungos pilietybė – SESV 21 straipsnis – Teisė laisvai judėti ir apsigyventi valstybių narių teritorijoje – SESV 22 straipsnis – Teisė balsuoti ir būti kandidatų per vietos savivaldos rinkimus ir Europos Parlamento rinkimus gyvenamosios vietos valstybėje narėje tomis pačiomis sąlygomis kaip šios valstybės piliečiams – Sąjungos piliečiai, gyvenantys valstybėje narėje ir neturintys jos pilietybės – Teisės tapti politinės partijos nariu nebuvimas – ESS 2 ir 10 straipsniai – Demokratijos principas – ESS 4 straipsnio 2 dalis – Pagarba valstybių narių nacionaliniam savitumui – Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 12 straipsnis – Politinių partijų vaidmuo išreiškiant Sąjungos piliečių valią“

Išnagrinėjęs ieškinį dėl įsipareigojimų neįvykdymo Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) konstatavo, kad, nesuteikusi Europos Sąjungos piliečiams, kurie neturi Čekijos pilietybės, bet gyvena Čekijos Respublikoje, teisės būti politinės partijos arba politinio judėjimo nariais, ši valstybė narė neįvykdė įsipareigojimų pagal SESV 22 straipsnį.

Čekijos politinių partijų ir politinių judėjimų įstatyme⁸⁵ numatyta, pirma, kad „piliečiai“ turi teisę jungtis į politines partijas ir politinius judėjimus ir, antra, kad „kiekvienas vyresnis nei 18 metų pilietis“ gali

⁸⁴ Taigi Teisingumo Teismas pažymėjo: kadangi M.-A. A., kaip Sąjungos pilietis, savo kilmės valstybėje narėje prašo pripažinti jo vardo ir lytinės tapatybės pakeitimą, atliktą naudojantis judėjimo ir apsigyvenimo Jungtinėje Karalystėje laisve atitinkamai iki šios valstybės išstojimo iš Sąjungos ir iki 2020 m. gruodžio 31 d., t. y. datos, kuri Susitarime dėl išstojimo nustatyta kaip pereinamojo laikotarpio pabaiga, jis gali šios kilmės valstybės narės atžvilgiu remtis su šiuo statusu susijusiomis teisėmis, visų pirma numatytomis SESV 20 ir 21 straipsniuose, taip pat pasibaigus šiam laikotarpiui.

⁸⁵ Zákon č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a v politických hnutích (Įstatymas Nr. 424/1991 dėl jungimosi į politines partijas ir politinius judėjimus), iš dalies pakeistas Zákon č. 117/1994 Sb (Įstatymas Nr. 117/1994). Žr. šio įstatymo 1 straipsnį ir 2 straipsnio 3 dalį.

įstoti į partiją ar judėjimą. Vadinasi, Europos Sąjungos piliečiai, kurie neturi Čekijos pilietybės, bet gyvena Čekijos Respublikoje, neturi šios teisės.

Manydama, kad šios teisės nuostatos prieštarauja SESV 22 straipsniui, Europos Komisija Teisingumo Teisme pareiškė ieškinį dėl įsipareigojimų neįvykdymo. Ji, be kita ko, teigė, kad numočiusi, jog politinės partijos arba politinio judėjimo nariais gali tapti tik Čekijos piliečiai, Čekijos Respublika užkirto kelią Sąjungos piliečiams, kurie gyvena šioje valstybėje narėje, bet neturi jos pilietybės, naudotis rinkimų teisėmis per vietos savivaldos rinkimus ir Europos Parlamento rinkimus tomis pačiomis sąlygomis kaip ir Čekijos piliečiai.

Teisingumo Teismo vertinimas

Iš pradžių Teisingumo Teismas išnagrinėjo SESV 22 straipsnio taikymo sritį, atsižvelgdamas į jo tekstą, kontekstą ir juo siekiamus tikslus.

Pirma, pagal šią nuostatą Sąjungos piliečiai, gyvenantys valstybėje narėje, kurios piliečiai jie nėra, turi teisę balsuoti ir būti kandidatais vietos savivaldos rinkimuose ir rinkimuose į Europos Parlamentą tomis pačiomis sąlygomis kaip ir tos valstybės narės piliečiai, ir šiomis teisėmis naudojamosi atsižvelgiant į išsamias nuostatas, kurias priima Europos Sąjungos Taryba. Šiame tekste nėra nuorodos į sąlygas, kuriomis įgyjamas politinės partijos arba politinio judėjimo nario statusas. Priešingai, SESV 22 straipsnyje darant nuorodą į tokio Sąjungos piliečio gyvenamosios vietos valstybės narės piliečiams taikomas sąlygas, susijusias su teise balsuoti ir būti kandidatais, pagal šį straipsnį šiai valstybei narei draudžiama numatyti šiam Sąjungos piliečiui kitas naudojimosi šia teise sąlygas nei tos, kurios taikomos jos pačios piliečiams. Taigi šioje nuostatoje įtvirtinta speciali nediskriminavimo dėl pilietybės taisyklė, atitinkamai taikytina bet kokiai nacionalinei priemonei, kuria nustatomas skirtingas požiūris, galintis pakenkti veiksmingam naudojimuisi teise balsuoti ir būti kandidatu vietos savivaldos rinkimuose ir rinkimuose į Europos Parlamentą.

Be to, išsamias naudojimosi teise balsuoti ir būti kandidatu nuostatas Taryba priėmė direktyvose 93/109⁸⁶ ir 94/80⁸⁷, kurios, nors jose nėra nuostatų, reglamentuojančių Sąjungos piliečių, gyvenančių valstybėje narėje ir neturinčių jos pilietybės, politinės partijos nario statuso įgijimo sąlygas, negali, net ir netiesiogiai, apriboti iš SESV 22 straipsnio kylančių teisių ir pareigų apimtį. Šiuo klausimu pažymėtina, kad, nesant specialių nuostatų dėl šių sąlygų, jas nustatyti priklauso valstybių narių kompetencijai. Vis dėlto naudodamosi šia kompetencija jos privalo laikytis iš Sąjungos teisės, įskaitant SESV 22 straipsnį, joms kylančių pareigų.

Antra, kiek tai susiję su SESV 22 straipsnio kontekstu, Teisingumo Teismas rėmėsi tiek kitomis SESV nuostatomis, tiek lygiavertės galios nuostatomis, visų pirma įtvirtintomis ESS ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje (toliau – Chartija).

Šiuo klausimu pirmiausia pažymėtina, kad pagal SESV 22 straipsnį, siejamą su SESV 20 straipsnio 2 dalimi, teisė balsuoti ir būti kandidatu vietos savivaldos rinkimuose ir rinkimuose į Europos Parlamentą susiejama su Sąjungos piliečio statusu. Be to, pagal SESV 20 straipsnio 2 dalį ir 21 straipsnį Sąjungos pilietybė kiekvienam Sąjungos piliečiui suteikia pagrindinę ir asmeninę teisę laisvai judėti ir apsigyventi valstybių narių teritorijoje. Taigi egzistuoja ryšys tarp, viena vertus, Sąjungos piliečių, gyvenančių valstybėje narėje, bet neturinčių jos pilietybės, teisės laisvai judėti ir

⁸⁶ 1993 m. gruodžio 6 d. Tarybos direktyva 93/109/EB, nustatanti išsamias priemones Sąjungos piliečiams, gyvenantiems valstybėje narėje ir nesantiems šios valstybės piliečiais, naudotis balsavimo teise ir būti kandidatais per Europos Parlamento rinkimus (OL L 329, 1993, p. 34; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 6 sk., 2 t., p. 32), iš dalies pakeista 2012 m. gruodžio 20 d. Tarybos direktyva 2013/1/ES (OL L 6, 2013, p. 27).

⁸⁷ 1994 m. gruodžio 19 d. Tarybos direktyva 94/80/EB, nustatanti išsamias priemones Sąjungos piliečiams, gyvenantiems valstybėje narėje ir nesantiems jos piliečiais, naudotis balsavimo teise ir būti kandidatais per vietos savivaldos rinkimus (OL L 368, 1994, p. 38; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 20 sk., 1 t., p. 12).

apsigyventi šalyje ir, kita vertus, jų teisės balsuoti ir būti kandidatais vietos savivaldos rinkimuose ir rinkimuose į Europos Parlamentą.

ESS 10 straipsnyje, kuriame pripažįstama Sąjungos piliečių teisė būti tiesiogiai atstovaujamiems Europos Parlamente ir dalyvauti demokratiname Sąjungos gyvenime, pabrėžiamas ryšys tarp atstovaujamosios demokratijos Sąjungoje principo ir su Sąjungos pilietybe susijusios teisės balsuoti ir būti kandidatu Europos Parlamento rinkimuose, užtikrinamos pagal SESV 22 straipsnio 2 dalį.

Galiausiai Chartijos 12 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta kiekvieno asmens teisė laisvai jungtis kartu su kitais į visų lygių asociacijas, ypač politinėje, profesinėje ir pilietinėje srityse. Ši teisė atitinka Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 11 straipsnio 1 dalyje garantuojamą teisę ir yra vienas esminių demokratinės ir pliuralistinės visuomenės pagrindų, nes ją turėdami piliečiai gali kolektyviai veikti bendrojo intereso srityse ir tai darydami prisidėti prie tinkamo viešojo gyvenimo veikimo. Taigi, kalbant apie politines partijas Europos lygmeniu, ESS 10 straipsnio 4 dalyje ir Chartijos 12 straipsnio 2 dalyje pripažįstama, kad tokių partijų vaidmuo išreiškiant Sąjungos piliečių valią yra esminis. Politinės partijos, kurių viena iš funkcijų – iškelti kandidatus rinkimuose, taip pagal ESS 10 straipsnio 1 dalį atlieka esminę funkciją atstovaujamosios demokratijos sistemoje, kuria grindžiamas Sąjungos veikimas. Vadinas, narystė politinėje partijoje arba politiniame judėjime iš esmės padeda veiksmingai naudotis SESV 22 straipsnyje suteikta teise būti kandidatu.

Trečia, kiek tai susiję su SESV 22 straipsnio tikslu, šiuo straipsniu siekiama visų pirma suteikti Sąjungos piliečiams, gyvenantiems valstybėje narėje ir neturintiems jos pilietybės, teisę dalyvauti šios valstybės narės demokratiname rinkimų procese pasinaudojant teise balsuoti ir būti kandidatu Europos ir vietos lygmenimis. Be to, šiuo straipsniu siekiama užtikrinti vienodą požiūrį į Sąjungos piliečius, o tai reiškia, kad turi būti suteiktos vienodos galimybės naudotis nacionalinės teisės sistemoje esančiomis priemonėmis, kurios prieinamos šios valstybės narės piliečiams įgyvendinant šią teisę vietos savivaldos rinkimuose ir rinkimuose į Europos Parlamentą. Galiausiai iš ryšio tarp, viena vertus, judėjimo ir apsigyvenimo šalyje laisvės ir, kita vertus, teisės balsuoti ir būti kandidatu šiuose rinkimuose matyti, kad pastarąją teisę visų pirma siekiama padėti atitinkamam Sąjungos piliečiui integruotis į priimančiosios valstybės narės visuomenę. Taigi SESV 22 straipsniu siekiama užtikrinti valstybėje narėje gyvenančių, bet jos pilietybės neturinčių Sąjungos piliečių atstovavimą, nes tai neatsiejama nuo jų integracijos į priimančiosios valstybės narės visuomenę.

Antra, remdamasis būtent šiais patikslinimais dėl SESV 22 straipsnio, aiškinamo atsižvelgiant į SESV 20 ir 21 straipsnius, ESS 10 straipsnį ir Chartijos 12 straipsnį, taikymo srities Teisingumo Teismas išnagrinėjo, ar Čekijos teisės aktų nuostatose įtvirtintas skirtingas požiūris dėl galimybės tapti politinės partijos arba politinio judėjimo nariais lemia tai, kad Sąjungos piliečiai, kurie gyvena Čekijos Respublikoje, bet nėra jos piliečiai, neturi vienodų galimybių naudotis šios valstybės narės piliečiams prieinamomis priemonėmis, kad galėtų veiksmingai įgyvendinti savo teisę būti kandidatais, taip pažeidžiant SESV 22 straipsnį.

Žinoma, Čekijos Respublikoje įmanoma, kad kandidatas, kuris nėra politinės partijos ar politinio judėjimo narys, būtų įrašytas į kandidatų sąrašą, kurį vietos savivaldos rinkimuose ar rinkimuose į Europos Parlamentą pateikia tokia partija, toks judėjimas arba jų koalicija. Vis dėlto, pirma, kadangi būtent politinės partijos arba politinio judėjimo nariai pasirenka kandidatus, kurie bus įrašyti į jų sąrašus, tai, kad šiuose rinkimuose norintis dalyvauti Sąjungos pilietis, gyvenantis Čekijos Respublikoje, bet neturintis jos pilietybės, negali tapti politinės partijos arba politinio judėjimo nariu, gali lemti, kad jis negalės dalyvauti priimant šios partijos ar judėjimo sprendimus, susijusius su jo įtraukimu į kandidatų sąrašą. Dėl šios aplinkybės tokie Sąjungos piliečiai atsiduria mažiau palankioje padėtyje nei Čekijos piliečiai, kurie yra politinės partijos arba politinio judėjimo nariai, kiek tai susiję su galimybe būti kandidatais vietos savivaldos rinkimuose ir rinkimuose į Europos Parlamentą tokios politinės partijos, politinio judėjimų ar jų koalicijos sąrašė.

Kita vertus, tai, kad Čekijos piliečiai gali pasirinkti kandidatuoti arba kaip politinės partijos ar politinio judėjimo nariai, arba kaip nepriklausomi kandidatai, o Sąjungos piliečiai, kurie gyvena Čekijos

Respublikoje ir neturi jos pilietybės, turi tik pastarąją galimybę, įrodo, kad šie Sąjungos piliečiai negali pasinaudoti teise būti kandidatais per šiuos rinkimus tokiais pačiais sąlygomis kaip Čekijos piliečiai.

Galiausiai, trečia, Teisingumo Teismas nagrinėjo, ar šis skirtingas požiūris, susijęs su galimybe pasinaudoti priemonėmis, leidžiančiomis veiksmingai įgyvendinti teisę balsuoti ir būti kandidatu vietos savivaldos rinkimuose ir rinkimuose į Europos Parlamentą, gali būti pateisinamas pagrindais, susijusiais su pagarba valstybės narės nacionaliniam savitumui, kaip tai suprantama pagal ESS 4 straipsnio 2 dalį.

Žinoma, šalies politinio gyvenimo struktūra, prie kurios prisideda politinės partijos ir politiniai judėjimai, yra nacionalinio savitumo dalis. Vis dėlto, kadangi SESV 22 straipsnyje Sąjungos piliečiams, gyvenantiems valstybėje narėje ir neturintiems šios valstybės pilietybės, suteikta teisė balsuoti ir būti kandidatais yra susijusi su vietos savivaldos rinkimais ir rinkimais į Europos Parlamentą toje valstybėje narėje, ši nuostata neįtvirtina nei šios valstybės narės pareigos suteikti šiems piliečiams teisę balsuoti ir būti kandidatais nacionaliniuose rinkimuose, nei draudimo jai priimti specialias taisykles, susijusias su politinės partijos arba politinio judėjimo sprendimų dėl kandidatų iškėlimo per nacionalinius rinkimus priėmimu, kurie neleistų partijos arba judėjimo nariams, kurie nėra šios valstybės piliečiai, dalyvauti priimant tokius sprendimus.

Be to, ESS 4 straipsnio 2 dalis turi būti aiškinama atsižvelgiant į lygiavertės galios nuostatas, be kita ko, į ESS 2 ir 10 straipsnius, ir ji negali atleisti valstybių narių nuo iš šių straipsnių kylančių reikalavimų laikymosi. Šiuo klausimu pažymėtina, kad pagal ESS 2 straipsnį demokratijos ir vienodo požiūrio principai yra vertybės, kuriomis grindžiama Sąjunga. Šioje nuostatoje nėra tiesiog įtvirtintos politinio pobūdžio gairės ar ketinimai; joje įtvirtintos vertybės, kurios priskiriamos pačios Sąjungos kaip bendros teisės sistemos savitumui ir yra konkrečiai išreikštos principais, kuriuose įtvirtinti valstybės narės teisiskai privalomi įpareigojimai. Be to, pagal ESS 10 straipsnio 1 dalį Sąjungos veikimas grindžiamas atstovaujamosios demokratijos principu, kuris konkrečiai išreiškia ESS 2 straipsnyje nurodytą demokratijos vertybę.

Galiausiai užtikrinant Sąjungos piliečiams, gyvenantiems valstybėje narėje, bet neturintiems jos pilietybės, teisę balsuoti ir būti kandidatais vietos savivaldos rinkimuose ir rinkimuose į Europos Parlamentą toje valstybėje narėje tokiais pačiais sąlygomis kaip ir tos valstybės piliečiams SESV 22 straipsnyje konkrečiai išreiškiami demokratijos ir vienodo požiūrio į Sąjungos piliečius principai, kurie atspindi Sąjungos savitumą ir bendras vertybes, kurioms pritaria valstybės narės ir kurių laikymąsi jos privalo užtikrinti savo teritorijoje. Taigi leidimas tokiems Sąjungos piliečiams tapti gyvenamosios vietos valstybės narės politinės partijos ar politinio judėjimo nariais, siekiant visapusiškai įgyvendinti demokratijos ir vienodo požiūrio principus, negali būti laikomas galinčiu pakenkti tos valstybės narės nacionaliniam savitumui.

2024 m. lapkričio 19 d. Sprendimas (didžioji kolegija) Komisija / Lenkija (Teisė būti kandidatu ir narystė politinėje partijoje) (C-814/21, [EU:C:2024:963](#))

„Valstybės įsipareigojimų neįvykdymas – SESV 20 straipsnis – Sąjungos pilietybė – SESV 21 straipsnis – Teisė laisvai judėti ir apsigyventi valstybių narių teritorijoje – SESV 22 straipsnis – Teisė balsuoti ir būti kandidatu per vietos savivaldos rinkimus ir Europos Parlamento rinkimus gyvenamosios vietos valstybėje narėje tomis pačiomis sąlygomis kaip šios valstybės piliečiams – Sąjungos piliečiai, gyvenantys valstybėje narėje ir neturintys jos pilietybės – Teisės tapti politinės partijos nariu nebuvimas – ESS 2 ir 10 straipsniai – Demokratijos principas – ESS 4 straipsnio 2 dalis – Pagarba valstybių narių nacionaliniam savitumui – Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 12 straipsnis – Politinių partijų vaidmuo išreiškiant Sąjungos piliečių valią“

Išnagrinėjęs ieškinį dėl įsipareigojimų neįvykdymo Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) konstatavo, kad, nesuteikusi Europos Sąjungos piliečiams, kurie neturi Lenkijos pilietybės, bet gyvena Lenkijoje, teisės būti politinės partijos nariais, ši valstybė narė neįvykdė įsipareigojimų pagal SESV 22 straipsnį.

Lenkijos politinių partijų įstatyme⁸⁸ numatyta, kad politinės partijos nariai gali būti Lenkijos Respublikos piliečiai, kurie yra ne jaunesni kaip 18 metų amžiaus. Vadinasi, Europos Sąjungos piliečiai, kurie neturi Lenkijos pilietybės, bet gyvena Lenkijoje, neturi šios teisės.

Manydama, kad šios teisės nuostatos prieštarauja SESV 22 straipsniui, Europos Komisija Teisingumo Teisme pareiškė ieškinį dėl įsipareigojimų neįvykdymo. Ji, be kita ko, teigė, kad numąčiusi, jog politinės partijos nariais gali tapti tik Lenkijos piliečiai, Lenkija užkirto kelią Sąjungos piliečiams, kurie gyvena šioje valstybėje narėje, bet neturi jos pilietybės, naudotis rinkimų teisėmis per vietos savivaldos rinkimus ir Europos Parlamento rinkimus tomis pačiomis sąlygomis kaip ir Lenkijos piliečiai.

Teisingumo Teismo vertinimas

Iš pradžių Teisingumo Teismas išnagrinėjo SESV 22 straipsnio taikymo sritį, atsižvelgdamas į jo tekstą, kontekstą ir juo siekiamus tikslus.

Pirma, pagal šią nuostatą Sąjungos piliečiai, gyvenantys valstybėje narėje, kurios piliečiai jie nėra, turi teisę balsuoti ir būti kandidatais vietos savivaldos rinkimuose ir rinkimuose į Europos Parlamentą tomis pačiomis sąlygomis kaip ir tos valstybės narės piliečiai, ir šiomis teisėmis naudojamosi atsižvelgiant į išsamias nuostatas, kurias priima Europos Sąjungos Taryba. Šiame tekste nėra nuorodos į sąlygas, kuriomis įgyjamas politinės partijos nario statusas. Priešingai, SESV 22 straipsnyje darant nuorodą į tokio Sąjungos piliečio gyvenamosios vietos valstybės narės piliečiams taikomas sąlygas, susijusias su teise balsuoti ir būti kandidatais, pagal šį straipsnį šiai valstybei narei draudžiama numatyti šiam Sąjungos piliečiui kitas naudojimosi šia teise sąlygas nei tos, kurios taikomos jos pačios piliečiams. Taigi šioje nuostatoje įtvirtinta speciali nediskriminavimo dėl pilietybės taisyklė, atitinkamai taikytina bet kokiai nacionalinei priemonei, kuria nustatomas skirtingas požiūris, galintis pakenkti veiksmingam naudojimuisi teise balsuoti ir būti kandidatu vietos savivaldos rinkimuose ir rinkimuose į Europos Parlamentą.

Be to, išsamias naudojimosi teise balsuoti ir būti kandidatu nuostatas Taryba priėmė direktyvose 93/109⁸⁹ ir 94/80⁹⁰, kurios, nors jose nėra nuostatų, reglamentuojančių Sąjungos piliečių, gyvenančių valstybėje narėje ir neturinčių jos pilietybės, politinės partijos nario statuso įgijimo sąlygas, negali, net ir netiesiogiai, apriboti iš SESV 22 straipsnio kylančių teisių ir pareigų apimtį. Šiuo klausimu pažymėtina, kad, nesant specialių nuostatų dėl šių sąlygų, jas nustatyti priklauso valstybių narių kompetencijai. Vis dėlto naudodamasi šia kompetencija jos privalo laikytis iš Sąjungos teisės, įskaitant SESV 22 straipsnį, joms kylančių pareigų.

Antra, kiek tai susiję su SESV 22 straipsnio kontekstu, Teisingumo Teismas rėmėsi tiek kitomis SESV nuostatomis, tiek lygiavertės galios nuostatomis, visų pirma įtvirtintomis ESS ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje (toliau – Chartija).

⁸⁸ 1997 m. balandžio 27 d. *Ustawa o partiach politycznych* (Politinių partijų įstatymas; Dz. U., Nr. 98, 1997, 604 pozicija). Žr. šio įstatymo 2 straipsnio 1 dalį.

⁸⁹ 1993 m. gruodžio 6 d. Tarybos direktyva 93/109/EB, nustatanti išsamias priemones Sąjungos piliečiams, gyvenantiems valstybėje narėje ir nesantiems šios valstybės piliečiais, naudotis balsavimo teise ir būti kandidatais per Europos Parlamento rinkimus (OL L 329, 1993, p. 34; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 26 sk., 2 t., p. 32), iš dalies pakeista 2012 m. gruodžio 20 d. Tarybos direktyva 2013/1/ES (OL L 6, 2013, p. 27).

⁹⁰ 1994 m. gruodžio 19 d. Tarybos direktyva 94/80/EB, nustatanti išsamias priemones Sąjungos piliečiams, gyvenantiems valstybėje narėje ir nesantiems jos piliečiais, naudotis balsavimo teise ir būti kandidatais per vietos savivaldos rinkimus (OL L 368, 1994, p. 38; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 20 sk., 1 t., p. 12).

Šiuo klausimu pirmiausia pažymėtina, kad pagal SESV 22 straipsnį, siejamą su SESV 20 straipsnio 2 dalimi, teisė balsuoti ir būti kandidatu vietos savivaldos rinkimuose ir rinkimuose į Europos Parlamentą susiejama su Sąjungos piliečio statusu. Be to, pagal SESV 20 straipsnio 2 dalį ir 21 straipsnį Sąjungos pilietybė kiekvienam Sąjungos piliečiui suteikia pagrindinę ir asmeninę teisę laisvai judėti ir apsigyventi valstybių narių teritorijoje. Taigi egzistuoja ryšys tarp, viena vertus, Sąjungos piliečių, gyvenančių valstybėje narėje, bet neturinčių jos pilietybės, teisės laisvai judėti ir apsigyventi šalyje ir, kita vertus, jų teisės balsuoti ir būti kandidatais vietos savivaldos rinkimuose ir rinkimuose į Europos Parlamentą.

ESS 10 straipsnyje, kuriame pripažįstama Sąjungos piliečių teisė būti tiesiogiai atstovaujamiems Europos Parlamente ir dalyvauti demokratiname Sąjungos gyvenime, pabrėžiamas ryšys tarp atstovaujamosios demokratijos Sąjungoje principo ir su Sąjungos pilietybe susijusios teisės balsuoti ir būti kandidatu Europos Parlamento rinkimuose, užtikrinamos pagal SESV 22 straipsnio 2 dalį.

Galiausiai Chartijos 12 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta kiekvieno asmens teisė laisvai jungtis kartu su kitais į visų lygių asociacijas, ypač politinėje, profesinėje ir pilietinėje srityse. Ši teisė atitinka Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 11 straipsnio 1 dalyje garantuojamą teisę ir yra vienas esminių demokratinės ir pliuralistinės visuomenės pagrindų, nes ją turėdami piliečiai gali kolektyviai veikti bendrojo intereso srityse ir tai darydami prisidėti prie tinkamo viešojo gyvenimo veikimo. Taigi, kalbant apie politines partijas Europos lygmeniu, ESS 10 straipsnio 4 dalyje ir Chartijos 12 straipsnio 2 dalyje pripažįstama, kad tokių partijų vaidmuo išreiškiant Sąjungos piliečių valią yra esminis. Politinės partijos, kurių viena iš funkcijų – iškelti kandidatus rinkimuose, taip pagal ESS 10 straipsnio 1 dalį atlieka esminę funkciją atstovaujamosios demokratijos sistemoje, kuria grindžiamas Sąjungos veikimas. Vadinas, narystė politinėje partijoje iš esmės padeda veiksmingai naudotis SESV 22 straipsnyje suteikta teise būti kandidatu.

Trečia, kiek tai susiję su SESV 22 straipsnio tikslu, šiuo straipsniu siekiama visų pirma suteikti Sąjungos piliečiams, gyvenantiems valstybėje narėje ir neturintiems jos pilietybės, teisę dalyvauti šios valstybės narės demokratiname rinkimų procese pasinaudojant teise balsuoti ir būti kandidatu Europos ir vietos lygmenimis. Be to, šiuo straipsniu siekiama užtikrinti vienodą požiūrį į Sąjungos piliečius, o tai reiškia, kad turi būti suteiktos vienodos galimybės naudotis nacionalinės teisės sistemoje esančiomis priemonėmis, kurios prieinamos šios valstybės narės piliečiams įgyvendinant šią teisę vietos savivaldos rinkimuose ir rinkimuose į Europos Parlamentą. Galiausiai iš ryšio tarp, viena vertus, judėjimo ir apsigyvenimo šalyje laisvės ir, kita vertus, teisės balsuoti ir būti kandidatu šiuose rinkimuose matyti, kad pastarąją teisę visų pirma siekiama padėti atitinkamam Sąjungos piliečiui integruotis į priimančiosios valstybės narės visuomenę. Taigi SESV 22 straipsniu siekiama užtikrinti valstybėje narėje gyvenančių, bet jos pilietybės neturinčių Sąjungos piliečių atstovavimą, nes tai neatsiejama nuo jų integracijos į priimančiosios valstybės narės visuomenę.

Antra, remdamasis būtent šiais patikslinimais dėl SESV 22 straipsnio, aiškinamo atsižvelgiant į SESV 20 ir 21 straipsnius, ESS 10 straipsnį ir Chartijos 12 straipsnį, taikymo srities Teisingumo Teismas išnagrinėjo, ar Lenkijos teisės aktų nuostatose įtvirtintas skirtingas požiūris dėl galimybės tapti politinės partijos nariais lemia tai, kad Sąjungos piliečiai, kurie gyvena Lenkijoje, bet nėra jos piliečiai, neturi vienodų galimybių naudotis šios valstybės narės piliečiams prieinamomis priemonėmis, kad galėtų veiksmingai įgyvendinti savo teisę būti kandidatais, taip pažeidžiant SESV 22 straipsnį.

Žinoma, Lenkijoje įmanoma, kad nepriklausomą kandidatą, kuris nepriklauso politinei partijai, iškeltų politinės partijos rinkimų komitetas. Vis dėlto, viena vertus, kadangi būtent politinės partijos nariai pasirenka, kurie kandidatai bus keliami, aplinkybė, kad asmuo nėra politinės partijos narys, iš esmės lemia tai, kad Sąjungos pilietis, gyvenantis Lenkijoje, bet neturintis jos pilietybės, negali dalyvauti priimant šios partijos sprendimus, susijusius su jos rinkimų komiteto vykdymu jo kandidatūros iškėlimu. Dėl šios aplinkybės tokie Sąjungos piliečiai atsiduria mažiau palankioje padėtyje nei Lenkijos piliečiai, kurie yra politinės partijos nariai, kiek tai susiję su galimybe būti kandidatais vietos savivaldos rinkimuose ir rinkimuose į Europos Parlamentą politinės partijos sąraše.

Kita vertus, tai, kad Lenkijos piliečiai gali pasirinkti kandidatuoti arba kaip politinės partijos nariai, arba kaip nepriklausomi kandidatai, o Sąjungos piliečiai, kurie gyvena Lenkijoje ir neturi jos pilietybės, turi tik pastarąją galimybę, įrodo, kad šie Sąjungos piliečiai negali pasinaudoti teise būti kandidatais per šiuos rinkimus tokiais pačiais sąlygomis kaip Lenkijos piliečiai.

Galiausiai, trečia, Teisingumo Teismas nagrinėjo, ar šis skirtingas požiūris, susijęs su galimybe pasinaudoti priemonėmis, leidžiančiomis veiksmingai įgyvendinti teisę balsuoti ir būti kandidatu vietos savivaldos rinkimuose ir rinkimuose į Europos Parlamentą, gali būti pateisinamas pagrindais, susijusiais su pagarba valstybės narės nacionaliniam savitumui, kaip tai suprantama pagal ESS 4 straipsnio 2 dalį.

Žinoma, šalies politinio gyvenimo struktūra, prie kurios prisideda politinės partijos, yra nacionalinio savitumo dalis. Vis dėlto, kadangi SESV 22 straipsnyje Sąjungos piliečiams, gyvenantiems valstybėje narėje ir neturintiems šios valstybės pilietybės, suteikta teisė balsuoti ir būti kandidatais yra susijusi su vietos savivaldos rinkimais ir rinkimais į Europos Parlamentą toje valstybėje narėje, ši nuostata neįtvirtina nei šios valstybės narės pareigos suteikti šiems piliečiams teisę balsuoti ir būti kandidatais nacionaliniuose rinkimuose, nei draudimo jai priimti specialias taisykles, susijusias su sprendimų dėl kandidatų iškėlimo per nacionalinius rinkimus priėmimu politinėje partijoje, kurios neleistų partijos nariams, kurie nėra šios valstybės piliečiai, dalyvauti priimant tokius sprendimus.

Be to, ESS 4 straipsnio 2 dalis turi būti aiškinama atsižvelgiant į lygiavertės galios nuostatas, be kita ko, į ESS 2 ir 10 straipsnius, ir ji negali atleisti valstybių narių nuo iš šių straipsnių kylančių reikalavimų laikymosi. Šiuo klausimu pažymėtina, kad pagal ESS 2 straipsnį demokratijos ir vienodo požiūrio principai yra vertybės, kuriomis grindžiama Sąjunga. Šioje nuostatoje nėra tiesiog įtvirtintos politinio pobūdžio gairės ar ketinimai; joje įtvirtintos vertybės, kurios priskiriamos pačios Sąjungos kaip bendros teisės sistemos savitumui ir yra konkrečiai išreikštos principais, kuriuose įtvirtinti valstybės narėms teisiškai privalomi įpareigojimai. Be to, pagal ESS 10 straipsnio 1 dalį Sąjungos veikimas grindžiamas atstovaujamosios demokratijos principu, kuris konkrečiai išreiškia ESS 2 straipsnyje nurodytą demokratijos vertybę.

Galiausiai užtikrinant Sąjungos piliečiams, gyvenantiems valstybėje narėje, bet neturintiems jos pilietybės, teisę balsuoti ir būti kandidatais vietos savivaldos rinkimuose ir rinkimuose į Europos Parlamentą toje valstybėje narėje tokiais pačiais sąlygomis kaip ir tos valstybės piliečiams SESV 22 straipsnyje konkrečiai išreiškiami demokratijos ir vienodo požiūrio į Sąjungos piliečius principai, kurie atspindi Sąjungos savitumą ir bendras vertybes, kurioms pritaria valstybės narės ir kurių laikymąsi jos privalo užtikrinti savo teritorijoje. Taigi leidimas tokiems Sąjungos piliečiams tapti gyvenamosios vietos valstybės narės politinės partijos nariais, siekiant visapusiškai įgyvendinti demokratijos ir vienodo požiūrio principus, negali būti laikomas galinčiu pakenkti tos valstybės narės nacionaliniam savitumui.

V. Judėjimo laisvės Sąjungoje: įsisteigimo laisvė⁹¹

2024 m. gruodžio 19 d. Sprendimas (didžioji kolegija) *Halmer*
Rechtsanwaltsgesellschaft (C-295/23, [EU:C:2024:1037](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – SESV 49 straipsnis – Įsisteigimo laisvė – SESV 63 straipsnis – Laisvas kapitalo judėjimas – Taikytinos judėjimo laisvės nustatymas – Paslaugos vidaus rinkoje – Direktyva 2006/123/EB – 15 straipsnis – Reikalavimai, susiję su bendrovės kapitalo valdymu – Išskirtinai finansinio investuotojo dalyvavimas valdant advokatų profesinės bendrijos kapitalą – Šios bendrijos išbraukimas iš advokatūros dėl tokio dalyvavimo – Įsisteigimo laisvės ir laisvo kapitalo judėjimo apribojimas – Pateisinimai, grindžiami advokatų nepriklausomumo ir teisinių paslaugų gavėjų apsauga – Būtinumas – Proporcingumas“

Gavęs *Bayerischer Anwaltsgerichtshof* (Bavarijos advokatų garbės teismas, Vokietija) prašymą priimti prejudicinį sprendimą, Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) priėmė sprendimą dėl to, ar SESV 63 straipsnį ir Direktyvą 2006/123⁹² atitinka nacionalinės teisės nuostatos, kuriose įtvirtintas draudimas perleisti advokatų bendrijos akcijas išskirtinai finansiniam investuotojui, neketinančiam verstis šiose teisės nuostatose nurodyta profesine veikla toje bendrijoje, kurį pažeidus ši būtų išbraukta iš advokatūros.

Vokietijoje esanti advokatų bendrija HR buvo įsteigta kaip ribotos atsakomybės bendrovė, kuriai taikomas Ribotos atsakomybės bendrovių įstatymas. Jos vadovas ir vienintelis dalyvis iš pradžių buvo advokato profesine veikla vertęsis Daniel Halmer.

HR, įsteigta 2020 m. sausio mėn. sutartimi, tais pačiais metais buvo įtraukta į komercinį registrą ir Miuncheno advokatūrą.

2021 m. D. Halmer perleido 51 iš 100 HR akcijų *SIVE Beratung und Beteiligung GmbH* (toliau – SIVE), pagal Austrijos teisę įsteigtai ribotos atsakomybės bendrovei.

Kartu buvo iš dalies pakeisti HR įstatai taip, kad būtų galima perleisti akcijas į advokatūrą neįrašytai ribotos atsakomybės bendrovei, o siekiant užtikrinti HR nepriklausomumą – šiai vadovautų tik į advokatūrą įrašyti advokatai.

HR įstatų pakeitimas ir šios bendrijos akcijų perleidimas buvo įregistruoti komerciniame registre, taip pat HR pranešė advokatūrai apie savo įstatų pakeitimą ir 51 iš 100 akcijų perleidimą SIVE.

Vis dėlto advokatūra pranešė HR, kad akcijų perleidimas SIVE yra draudžiamas pagal pagrindinės bylos aplinkybėms taikytinos redakcijos *Bundesrechtsanwaltsordnung* (Federalinis advokatūros įstatymas; toliau – Advokatūros įstatymas), todėl HR bus išbraukta iš advokatūros, jeigu šis perleidimas liks galioti. HR informavo advokatūrą, kad minėtas perleidimas lieka galioti. Taigi advokatūra išbraukė šią bendriją iš advokatūros, iš esmės motyvuodama tuo, kad advokatų bendrijos dalyviai gali būti tik advokatai ir Advokatūros įstatyme nurodytų profesijų atstovai, taip pat gydytojai ir vaistininkai⁹³.

⁹¹ Šioje dalyje taip pat turėtų būti nurodyti šie sprendimai: 2024 m. spalio 4 d. Sprendimas (didžioji kolegija) *Lietuva ir kt. / Parlamentas ir Taryba (Judumo paketas)* (C-541/20-C-555/20, [EU:C:2024:818](#)), pateiktas XII dalyje „Transportas“; 2024 m. spalio 4 d. Sprendimas *FIFA* (C-650/22, [EU:C:2024:824](#)), pateiktas XIII.1 dalyje „Karteliai (SESV 101 straipsnis)“.

⁹² 2006 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2006/123/EB dėl paslaugų vidaus rinkoje (OL L 376, 2006, p. 36).

⁹³ Pagal šio Advokatūros įstatymo 59a straipsnio 1 ir 2 dalis advokatai gali jungtis į bendriją su advokatų ir patentinių patikėtinių rūmų nariais, mokesčių konsultantais, mokesčių atstovais, auditoriais ir prisiekusiais apskaitininkais, kad kartu verstųsi profesine veikla, naudodamiesi atitinkamais profesiniais įgūdžiais. Advokatai taip pat gali verstis profesine veikla

Tada HR kreipėsi į *Bayerischer Anwaltsgerichtshof* (Bavarijos advokatų garbės teismas) su skundu dėl advokatūros priimto sprendimo išbraukti ją iš advokatūros. Grįsdama skundą HR teigė, kad Advokatūros įstatymu pažeidžiama, be kita ko, SESV 63 straipsnio 1 dalyje garantuojama teisė į laisvą kapitalo judėjimą ir Direktyvos 2006/123 15 straipsnyje įtvirtintos teisės. Jos teigimu, tuo sprendimu taip pat pažeidžiama SIVE teisė į įsisteigimo laisvę, garantuojama, be kita ko, pagal SESV 49 straipsnį.

Šiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekė išsiaiškinti, ar šios nacionalinės teisės nuostatos yra suderinamos su SESV 49 straipsniu ir 63 straipsnio 1 dalimi, taip pat Direktyvos 2006/123 15 straipsnio 2 dalies c punktu ir 3 dalimi.

Teisingumo Teismas į šį klausimą atsakė teigiamai.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirmiausia Teisingumo Teismas, atsižvelgdamas į nagrinėjamų nacionalinės teisės nuostatų dalyką ir konkretaus atvejo faktines aplinkybes, išnagrinėjo, kokia pagrindinė laisvė – įsisteigimo laisvė ar laisvas kapitalo judėjimas – taikoma pagrindinėje byloje.

Šiuo klausimu jis priminė, kad pagal suformuotą jurisprudenciją nacionalinės teisės nuostatos, kurios taikomos tik kapitalo dalims, leidžiančioms daryti aiškią įtaką bendrovės sprendimams ir nulemti jos veiklą, patenka į įsisteigimo laisvės taikymo sritį. Kita vertus, nacionalinės teisės nuostatos, taikomos kapitalo dalims, valdomoms siekiant vienintelio tikslo – vykdyti finansines investicijas neketinant daryti įtakos įmonės valdymui ir kontrolei, turi būti nagrinėjamos atsižvelgiant tik į laisvą kapitalo judėjimą.

Taigi nacionalinės teisės aktas, kuris taikomas ne tik kapitalo dalims, leidžiančioms daryti aiškią įtaką bendrovės sprendimams ir nulemti jos veiklą, bet ir bet kokio dydžio kapitalo dalims, kurių akcininkas turi bendrovėje, gali patekti ir į įsisteigimo laisvės, ir į laisvo kapitalo judėjimo taikymo sritį.

Tokiu atveju Teisingumo Teismas atitinkamą priemonę nagrinėja iš esmės atsižvelgdamas tik į vieną iš šių dviejų laisvių, jei iš pagrindinės bylos aplinkybių paaiškėja, kad viena iš jų yra tik antrinė, palyginti su kita, ir gali būti su ja susieta.

Pagrindinėje byloje nagrinėjamomis nacionalinės teisės nuostatomis siekiama, be kita ko, užkirsti kelią tam, kad bet kokio dydžio kapitalo dalys advokatų bendrijoje priklausytų asmenims, kurie nėra nei advokatai, nei nagrinėjamo atveju taikytiname Advokatūros įstatyme nurodytos profesijos atstovai.

Šiuo atveju SIVE įsigijo 51 % HR įstatinio kapitalo. Į įsisteigimo laisvės dalykinę taikymo sritį patenka nacionalinės teisės nuostatos, kurios taikomos vienos valstybės narės bendrovės dalyvavimui valdant kitoje valstybėje narėje įsteigtos bendrovės kapitalo dalis, leidžiančias iš esmės pirmajai bendrovei daryti aiškią įtaką antrosios bendrovės sprendimams ir nulemti jos veiklą.

Vis dėlto Teisingumo Teismas pabrėžė, kad HR įstatai buvo iš dalies pakeisti siekiant atimti iš SIVE galimybę daryti aiškią įtaką, todėl HR akcijos galėjo būti įsigytos turint vienintelį tikslą – padidinti šios bendrijos kapitalą, kad ji galėtų finansuoti naujomis technologijomis grindžiamo novatoriško teisinio modelio kūrimą.

Vadinasi, pagrindinė byla susijusi tiek su įsisteigimo laisve, tiek su laisvu kapitalo judėjimu, ir nė vienos iš šių laisvių negalima laikyti antraeile, palyginti su kita.

Kalbant apie bylos esmę, pirma, dėl įsisteigimo laisvės pažymėtina, kad iš Direktyvos 2006/123 matyti, jog situacijos, patenkančios į šios direktyvos dalykinę taikymo sritį, o taip yra visų pirma advokatų

kartu su advokato profesijos atstovais iš kitų valstybių, kuriems leidžiama steigti šio įstatymo taikymo srityje ir kurie turi savo kontorą užsienyje.

teikiamų teisinio konsultavimo paslaugų atveju, nebereikia nagrinėti atsižvelgiant dar ir į SESV 49 straipsnį.

Taigi Teisingumo Teismas nagrinėjo, ar su Direktyva 2006/123 yra suderinami Advokatūros įstatyme nustatyti reikalavimai, susiję su asmenų, galinčių jungtis į bendriją, rato apribojimu, taip pat reikalavimas aktyviai bendradarbiauti bendrijoje, visų pirma, ar šie reikalavimai yra būtini.

Šiuo klausimu jis konstatavo, kad šiais reikalavimais siekiama užtikrinti advokato profesijos nepriklausomumą ir sąžiningumą, taip pat skaidrumo principo ir pareigos saugoti advokatų profesinę paslaptį laikymąsi. Neginčijama, kad šie tikslai susiję su teisinių paslaugų gavėjų ir gero teisingumo vykdymo apsauga – svarbiais visuomenės interesais pagal Direktyvą 2006/123 ir pirminę teisę.

Dėl pagrindinėje byloje nagrinėjamų reikalavimų proporcingumo Teisingumo Teismas pažymėjo, kad jie yra tinkami siekiant užtikrinti, kad bus įgyvendintas gero teisingumo vykdymo ir advokato profesijos sąžiningumo apsaugos tikslas.

Iš tiesų išskirtinai finansinio investuotojo noras, kad jo investicijos būtų pelningos, gali turėti įtakos advokatų bendrijos organizavimui ir veiklai. Nors išskirtinai finansinis investuotojas siekia tik pelno, advokatai savo veiklą vykdo ne tik siekdami ekonominių tikslų, bet ir privalėdami laikytis profesinių ir etikos taisyklių. Kadangi advokato profesijai taikomos profesinės ir etikos taisyklės nėra suderintos Sąjungos lygmeniu, kiekviena valstybė narė savo teritorijoje iš principo turi teisę nustatyti šios profesinės veiklos vykdymo taisykles. Taigi valstybė narė turi teisę nuspręsti, kad advokatų bendrijos įstatuose numatytose joje praktikuojančių advokatų profesinio nepriklausomumo ir sąžiningumo apsaugos priemonės praktiškai gali būti nepakankamos siekiant veiksmingai užtikrinti gero teisingumo vykdymo ir advokato profesijos sąžiningumo apsaugos tikslų įgyvendinimą tuo atveju, jeigu išskirtinai finansinis investuotojas dalyvautų valdant minėtos bendrijos kapitalą.

Antra, dėl SESV 63 straipsnyje garantuojamo laisvo kapitalo judėjimo, apimančio tiek akcijų, kurios suteikia galimybę veiksmingai dalyvauti valdant ir kontroliuojant bendrovę, turėjimą, tiek vertybinių popierių įsigijimą siekiant atlikti tik finansinę investiciją ir neketinant daryti įtakos bendrovės valdymui ir kontrolei, pažymėtina, kad prie draudžiamų priemonių priskiriamos, be kita ko, priemonės, kurios gali atgrasyti bendroves nerezidentės investuoti valstybėje narėje, visų pirma į bendrovių rezidenčių kapitalą.

Teisingumo Teismas konstatavo, kad pagal pagrindinėje byloje nagrinėjamas nacionalinės teisės nuostatas neleidžiama asmenims, išskyrus advokatus ir Advokatūros įstatyme nurodytų profesijų atstovus, įsigyti advokatų bendrijos akcijų, todėl investuotojai iš kitų valstybių narių, kurie nėra nei advokatai, nei tų profesijų atstovai, neturi galimybės įsigyti tokių bendrijų kapitalo dalių. Atitinkamai pagal šias nacionalinės teisės nuostatas iš advokatų bendrijų atimama galimybė pritraukti kapitalo, kuris galėtų padėti jas kurti ar plėtoti. Taigi šiomis nuostatomis ribojamas laisvas kapitalo judėjimas.

Vis dėlto remdamasis tais pačiais motyvais, kurie išdėstyti dėl Direktyvos 2006/123, Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad šie laisvo kapitalo judėjimo apribojimai yra pateisinami ir proporcingi atsižvelgiant į svarbius visuomenės interesus.

VI. Institucinės nuostatos: visuomenės teisė susipažinti su dokumentais⁹⁴

2024 m. kovo 5 d. Sprendimas (didžioji kolegija) *Public.Resource.Org ir Right to Know / Komisija ir kt.* (C-588/21 P, [EU:C:2024:201](#))

„Apeliacinis skundas – Galimybė susipažinti su Europos Sąjungos institucijų dokumentais – Reglamentas (EB) Nr. 1049/2001 – 4 straipsnio 2 dalis – Išimtis – Atsisakymas leisti susipažinti su dokumentu, kurio atskleidimas pakenktų konkretaus fizinio ar juridinio asmens komercinių interesų, įskaitant intelektinę nuosavybę, apsaugai – Atskleidimą pateisinantis viršesnis viešasis interesas – Europos standartizacijos komiteto (CEN) priimti darnieji standartai – Iš autorių teisių kylanti apsauga – Teisinės valstybės principas – Skaidrumo principas – Atvirumo principas – Gero valdymo principas“

Patenkinęs apeliančių *Public.Resource.Org Inc.* ir *Right to Know CLG* apeliacinį skundą dėl Bendrojo Teismo sprendimo *Public.Resource.Org ir Right to Know / Komisija*⁹⁵, Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) pirmą kartą pareiškė nuomonę dėl viršesnio viešojo intereso, pateisinančio Europos standartizacijos komiteto (CEN) priimtų darnųjų standartų atskleidimą, egzistavimo.

Apeliantės yra ne pelno organizacijos, kurių prioritetinis uždavinys – leisti visiems piliečiams laisvai susipažinti su teisės aktais. 2018 m. rugsėjo 25 d. jos pateikė Europos Komisijai prašymą leisti susipažinti su keturiais CEN priimtais darniaisiais standartais, iš kurių trys buvo susiję su žaislų sauga, o vienas – su didžiausiu nikelio kiekiu tam tikruose gaminiuose⁹⁶.

Komisija atsisakė tenkinti prašymą leisti susipažinti su dokumentais, remdamasi Reglamento Nr. 1049/2001⁹⁷ 4 straipsnio 2 dalies pirma įtrauka, pagal kurią galimybė susipažinti su dokumentu turi būti nesuteikta, jeigu dėl jo atskleidimo nukentėtų konkretaus fizinio ar juridinio asmens komercinių interesų, įskaitant intelektinę nuosavybę, apsauga, nebent atskleidimo reikalautų viršesnis viešasis interesas.

Bendrasis Teismas atmetė visą apeliančių ieškinį dėl Komisijos sprendimo. Tada jos pateikė apeliacinį skundą Teisingumo Teismui ir nurodė, kad Bendrasis Teismas klaidingai nusprendė, jog nėra viršesnio viešojo intereso, galinčio pateisinti laisvą prieigą prie prašomų darnųjų standartų.

Teisingumo Teismo vertinimas

Visų pirma Teisingumo Teismas priminė, jog teisės susipažinti su Europos Sąjungos institucijų dokumentais apimtis yra plati⁹⁸. Vis dėlto šios institucijos gali remtis išimtimi, susijusia su konkretaus fizinio ar juridinio asmens komercinių interesų apsauga, siekdamas neleisti susipažinti su dokumentu,

⁹⁴ Šioje dalyje taip pat turėtų būti nurodytas šis sprendimas: 2024 m. birželio 18 d. Sprendimas (didžioji kolegija) *Komisija / BPV* (C-551/22 P, [EU:C:2024:520](#)), pateiktas XV dalyje „Ekonominė ir pinigų politika“.

⁹⁵ 2021 m. liepos 14 d. Sprendimas *Public.Resource.Org ir Right to Know / Komisija* (T-185/19, [EU:T:2021:445](#)).

⁹⁶ Prašymas buvo susijęs su šiais standartais: EN 71-5:2015 „Žaislų sauga – 5 dalis. Kiti nei cheminių eksperimentų dėžutės cheminiai žaidimai (dėžutės)“; EN 71-4:2013 „Žaislų sauga – 4 dalis. Cheminių eksperimentų dėžutės ir susijusi veikla“; EN 71-12:2013 „Žaislų sauga – 12 dalis. N-nitrozoaminai ir N-nitrojunginiai“ ir EN 12472:2005+A 1:2009 „Susidėvėjimo ir korozijos imitavimo metodas nikeliui, kurį išskiria padengti daiktai, nustatyti“ (toliau – prašomi darnieji standartai).

⁹⁷ 2001 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1049/2001 dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais (OL L 145, 2001, p. 43; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 1 sk., 3 t., p. 331).

⁹⁸ Ši teisė susipažinti su dokumentais užtikrinama SESV 15 straipsnio 3 dalies pirmoje pastraipoje ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 42 straipsnyje. Ji įgyvendinama, be kita ko, Reglamentu Nr. 1049/2001.

dėl kurio atskleidimo nukentėtų minėti interesai, įskaitant intelektinę nuosavybę. Tačiau ši išimtis netaikoma, kai atitinkamo dokumento atskleidimą pateisina viršesnis viešasis interesas.

Šiuo klausimu, pirma, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad darnųjų standartų rengimo procedūra buvo nustatyta Reglamente Nr. 1025/2012⁹⁹, pagal kurį Komisija atlieka pagrindinį vaidmenį Europos standartizacijos sistemoje. Taigi, net jei rengti šiuos standartus pavesta privatinės teisės reglamentuojamai įstaigai, tik Komisija gali prašyti parengti darnųjį standartą, kad būtų įgyvendinta direktyva ar reglamentas. Šiuo tikslu ji nustato turinio kriterijus, kuriuos turi atitikti prašomas darnusis standartas, apibrėžia jo priėmimo terminą, prižiūri jo parengimą, teikia finansavimą ir priima sprendimą dėl nuorodų į atitinkamą darnųjį standartą paskelbimo *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje*.

Be to, nors darnųjų standartų laikymasis nėra privalomas, šiuos standartus atitinkantiems gaminiams taikoma atitikties jiems taikomiems esminiams reikalavimams, nustatytiems atitinkamuose Sąjungos derinimo teisės aktuose, prezumpcija¹⁰⁰. Minėtais teisės aktais suteiktas teisinis poveikis yra vienas iš esminių šių standartų bruožų, dėl šio poveikio jie tampa svarbia priemone ekonominės veiklos vykdytojams, siekiant pasinaudoti teise į laisvą prekių ar paslaugų judėjimą Sąjungos rinkoje.

Teisingumo Teismas pažymėjo, kad nagrinėjamu atveju trijuose iš keturių prašomų darnųjų standartų, susijusių su žaislų sauga, daroma nuoroda į Direktyvą 2009/48¹⁰¹ ir kad jų nuorodos buvo paskelbtos *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje*. Pagal šios direktyvos 13 straipsnį žaislams, pagamintiems laikantis šių standartų, taikoma atitikties reikalavimams, kuriuos apima minėti standartai, prezumpcija. Ketvirtajame standarte, kuriame nurodytas didžiausias nikelio kiekis, daroma nuoroda į Reglamentą Nr. 1907/2006¹⁰² ir jis šiuo atveju yra akivaizdžiai privalomas, nes šio reglamento XVII priede pateiktos lentelės 27 punkto 3 dalyje numatyta, kad dėl nikelio CEN priimti standartai turi būti naudojami kaip bandymų metodai, skirti nagrinėjamų gaminių atitikčiai šiame punkte nurodytiems reikalavimams įrodyti.

Taigi Teisingumo Teismas konstatavo, kad prašomi darnieji standartai yra Sąjungos teisės dalis.

Antra, Teisingumo Teismas pabrėžė, kad, remiantis ESS 2 straipsniu, Sąjunga grindžiama teisinės valstybės principu, pagal kurį reikalaujama, kad visi Sąjungos fiziniai ar juridiniai asmenys galėtų laisvai susipažinti su Sąjungos teise, o teisės subjektai aiškiai žinotų savo teises ir pareigas¹⁰³. Ši galimybė laisvai susipažinti visų pirma turi leisti kiekvienam asmeniui, kurį įstatymu siekiama apsaugoti, laikantis teisės aktuose nustatytų apribojimų, patikrinti, ar asmenys, kuriems skirtos minėtame įstatyme nustatytos taisyklės, veiksmingai jų laikosi. Taigi dėl Sąjungos teisės aktais jam suteikto poveikio darniuoju standartu gali būti patikslintos asmenims suteiktos teisės, taip pat jiems

⁹⁹ 2012 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1025/2012 dėl Europos standartizacijos, kuriuo iš dalies keičiamos Tarybos direktyvos 89/686/EEB ir 93/15/EEB ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 94/9/EB, 94/25/EB, 95/16/EB, 97/23/EB, 98/34/EB, 2004/22/EB, 2007/23/EB, 2009/23/EB ir 2009/105/EB ir panaikinamas Tarybos sprendimas 87/95/EEB ir Europos Parlamento ir Tarybos sprendimas Nr. 1673/2006/EB (OL L 316, 2012, p. 12).

¹⁰⁰ Reglamento Nr. 1025/2012 2 straipsnio 1 punktas, siejamas su jo 5 konstatuojamąja dalimi.

¹⁰¹ 2009 m. birželio 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/48/EB dėl žaislų saugos (OL L 170, 2009, p. 1).

¹⁰² 2006 m. gruodžio 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1907/2006 dėl cheminių medžiagų registracijos, įvertinimo, autorizacijos ir apribojimų (REACH), įsteigiantis Europos cheminių medžiagų agentūrą, iš dalies keičiantis Direktyvą 1999/45/EB bei panaikinantį Tarybos reglamentą (EEB) Nr. 793/93, Komisijos reglamentą (EB) Nr. 1488/94, Tarybos direktyvą 76/769/EEB ir Komisijos direktyvas 91/155/EEB, 93/67/EEB, 93/105/EB bei 2000/21/EB (OL L 396, 2006, p. 1), iš dalies pakeistas 2009 m. birželio 22 d. Komisijos reglamentu (ES) Nr. 552/2009 (OL L 164, 2009, p. 7).

¹⁰³ 2022 m. vasario 22 d. Sprendimas *Stichting Rookpreventie Jeugd ir kt.* (C-160/20, [EU:C:2022:101](#), 41 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

tenkančios pareigos, o šie patikslinimai gali būti reikalingi, kad jie galėtų patikrinti, ar konkretus gaminys ar paslauga iš tikrųjų atitinka šių teisės aktų reikalavimus.

Šiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas konstatavo, kad viršesnis viešasis interesas pateisina prašomų darniųjų standartų atskleidimą.

VII. Sąjungos teisme vykstantys procesai¹⁰⁴

1. Teisingumo Teismo sudėtis

2024 m. liepos 29 d. Sprendimas (didžioji kolegija) *Valančius* (C-119/23, [EU:C:2024:653](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – ESS 19 straipsnio 2 dalies trečia pastraipa – SESV 254 straipsnio antra pastraipa – Europos Sąjungos Bendrojo Teismo teisėjų skyrimas – Nepriklausomumo garantijos – Aukštoms teisėjo pareigoms keliami reikalavimai – Nacionalinė kandidato į Europos Sąjungos Bendrojo Teismo teisėjo pareigas siūlymo procedūra – Už kandidatų vertinimą atsakinga nepriklausomų ekspertų grupė – Kandidatų, atitinkančių ESS 19 straipsnio 2 dalies trečioje pastraipoje ir SESV 254 straipsnio antroje pastraipoje numatytus reikalavimus, eiliškumo sąrašas – Į eiliškumo sąrašą įtraukto kandidato, kuris nėra aukščiausią vietą eiliškumo sąraše užėmęs kandidatas, siūlymas – SESV 255 straipsnyje numatyto komiteto nuomonė dėl kandidatų tinkamumo“

Gavęs Vilniaus apygardos administracinio teismo (Lietuva) prašymą priimti prejudicinį sprendimą, Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nusprendė dėl Europos Sąjungos Bendrojo Teismo teisėjų skyrimą reglamentuojančių Sutarčių nuostatų¹⁰⁵ poveikio nacionalinei kandidato į šias pareigas siūlymo procedūrai.

2016 m. V. Valančius buvo paskirtas Bendrojo Teismo teisėju. Jo kadencija baigėsi 2019 m. rugpjūčio mėn., tačiau jis ir toliau ėjo šias pareigas¹⁰⁶. 2021 m. buvo paskelbta kandidatų eiti Bendrojo Teismo teisėjo pareigas atrankos procedūra¹⁰⁷. Vykstant šiai procedūrai darbo grupė, kurią daugiausiai sudarė nepriklausomi ekspertai, sudarė kandidatų sąrašą eiliškumo tvarka pagal gautą balų skaičių nuo didžiausio iki mažiausio. V. Valančius buvo šiame sąraše aukščiausią vietą užėmęs kandidatas.

2022 m. Lietuvos vyriausybė nusprendė pasiūlyti asmens, minėtame sąraše užėmusio antrą vietą, kandidatūrą į Bendrojo Teismo teisėjus. SESV 255 straipsnyje numatytam komitetui pateikus nepalankią nuomonę dėl šio kandidato, ši vyriausybė nusprendė pasiūlyti asmens, tame pačiame sąraše užėmusio trečiąją vietą, kandidatūrą. 2023 m. šis asmuo buvo paskirtas Bendrojo Teismo teisėju.

V. Valančius užginčijo Lietuvos vyriausybės nutarimų dėl pasiūlymo teisėtumą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teisme, prašydamas, be kita ko, įpareigoti šią Vyriausybę atnaujinti siūlymo procedūrą, teikiant aukščiausią vietą šiame eiliškumo sąraše užėmusį kandidatą.

Šiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas paprašė Teisingumo Teismo priimti sprendimą dėl Sutarčių nuostatų, reglamentuojančių Bendrojo Teismo teisėjų skyrimą, išaiškinimo.

¹⁰⁴ Šioje dalyje taip pat turėtų būti nurodytas šis sprendimas: 2024 m. rugsėjo 10 d. Sprendimas (didžioji kolegija) *Neves* **77 Solutions** (C-351/22, [EU:C:2024:723](#)), pateiktas XX.1 dalyje „Ribojamosios priemonės“.

¹⁰⁵ ESS 19 straipsnio 2 dalies trečia pastraipa ir SESV 254 straipsnio antra pastraipa.

¹⁰⁶ Taikant Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 5 straipsnio trečią pastraipą.

¹⁰⁷ Pagrindinėje byloje taikytinos redakcijos 2021 m. kovo 9 d. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro įsakymu Nr. 1R-65 patvirtintas Pretendento į Europos Sąjungos Bendrojo Teismo teisėjus atrankos tvarkos aprašas.

Teisingumo Teismo vertinimas

Dėl savo jurisdikcijos priimti sprendimą dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą Teisingumo Teismas pažymėjo, kad pagal Sąjungos teisę¹⁰⁸ Bendrojo Teismo teisėjo skyrimo procedūrą sudaro trys etapai. Pirmajame etape atitinkamos valstybės narės vyriausybė pasiūlo kandidatą į Bendrojo Teismo teisėjo pareigas ir perduoda šį pasiūlymą Tarybos generaliniam sekretoriui. Antrajame etape SESV 255 straipsnyje numatytas komitetas pateikia nuomonę dėl šio kandidato tinkamumo eiti Bendrojo Teismo teisėjo pareigas, atsižvelgdamas į SESV 254 straipsnio antroje pastraipoje numatytus reikalavimus. Trečiajame etape, kuris prasideda pasikonsultavus su šiuo komitetu, valstybių narių vyriausybės per savo atstovus minėtą kandidatą paskiria Bendrojo Teismo teisėju bendru sutarimu dėl atitinkamos valstybės narės vyriausybės pasiūlymo priimtu sprendimu. Taigi valstybės narės vyriausybės sprendimas pasiūlyti kandidatą į Bendrojo Teismo teisėjo pareigas yra pirmasis paskyrimo procedūros, reglamentuojamos ESS 19 straipsnio 2 dalies trečioje pastraipoje ir SESV 254 straipsnio antroje pastraipoje, etapas, todėl patenka į šių nuostatų taikymo sritį. Atsižvelgiant į tai, šių nuostatų aiškinimas akivaizdžiai priklauso Teisingumo Teismo jurisdikcijai.

Dėl pateiktų prejudicinių klausimų esmės Teisingumo Teismas pabrėžė, kad teismų nepriklausomumo reikalavimas sukonkretina vieną iš pagrindinių Sąjungos ir jos valstybių narių vertybių, įtvirtintų ESS 2 straipsnyje, kuriame apibrėžiama pati Sąjungos, kaip bendros teisės sistemos, tapatybė ir kurio turi laikytis tiek Sąjunga, tiek valstybės narės. Kadangi šis reikalavimas, kurį sudaro du aspektai – nepriklausomumas siaurąja prasme ir nešališkumas, yra neatsiejamas nuo teismo funkcijos ir pagal ESS 19 straipsnį Europos Sąjungos Teisingumo Teismui ir nacionaliniams teismams kartu pavesta užtikrinti teisminę kontrolę Sąjungos teisės sistemoje, šis reikalavimas taikomas tiek Sąjungos lygmeniu, būtent Bendrojo Teismo teisėjams, tiek valstybių narių lygmeniu nacionaliniams teismams.

Be to, Teisingumo Teismas priminė, kad reikalavimas, kad teismas būtų įsteigtas pagal įstatymą, yra glaudžiai susijęs su nepriklausomumo reikalavimu, nes tiek vienu, tiek kitu siekiama laikytis pagrindinių teisės viršenybės ir valdžių padalijimo principų, kurie yra esminiai teisinės valstybės principai; tai yra ESS 2 straipsnyje įtvirtintos vertybės. Reikalavimas, kad teismas būtų įsteigtas pagal įstatymą, dėl paties savo pobūdžio apima teisėjų skyrimo procedūrą, patikslinant, kad teismo nepriklausomumas vertintinas, be kita ko, pagal tai, kaip jo nariai buvo paskirti.

Šiuo klausimu pažymėtina, kad Bendrojo Teismo teisėjų skyrimo materialinės sąlygos ir procedūrinė tvarka turi leisti pašalinti bet kokias pagrįstas teisės subjektų abejones dėl to, ar šie teisėjai atitinka ESS 19 straipsnio 2 dalies trečioje pastraipoje ir SESV 254 straipsnio antroje pastraipoje numatytus reikalavimus, kurie susiję tiek su „nepriklausomum[o] [garantijomis]“, tiek su „aukštoms teisėjo pareigoms keliam[ais] reikalavim[ais]“. Šiuo tikslu, be kita ko, būtina užtikrinti visos Bendrojo Teismo teisėjų skyrimo procedūros vientisumą, taigi ir jos rezultatą kiekviename šią procedūrą sudarančiame etape.

Taigi, visų pirma dėl nacionalinio kandidato į Bendrojo Teismo teisėjo pareigas pasiūlymo etapo reikia pažymėti, kad, Sąjungos teisėje nesant konkrečių nuostatų šiuo klausimu, kiekvienos valstybės narės vidaus teisės sistemoje turi būti nustatyta tokio kandidato pasiūlymo procedūrinė tvarka ir dėl šios tvarkos teisės subjektams negali kilti pagrįstų abejonių dėl to, ar siūlomas kandidatas atitinka ESS 19 straipsnio 2 dalies trečioje pastraipoje ir SESV 254 straipsnio antroje pastraipoje numatytus reikalavimus. Šiuo klausimu pažymėtina, kad aplinkybė, jog įstatymų leidžiamosios ar vykdomosios valdžios atstovai dalyvauja teisėjų skyrimo procedūroje, savaime negali sukelti teisės subjektams tokių pagrįstų abejonių. Vis dėlto nepriklausomų patariamųjų organų dalyvavimas ir pareigos motyvuoti buvimas nacionalinėje teisėje gali prisidėti prie didesnio paskyrimo procedūros objektyvumo, apribojant diskreciją, kurią gali turėti skiriančioji institucija.

¹⁰⁸ Be kita ko, pagal ESS 19 straipsnio 2 dalies trečią pastraipą, SESV 254 straipsnio antrą pastraipą ir SESV 255 straipsnį.

Be to, kiek tai susiję su materialinėmis kandidatų į Bendrojo Teismo teisėjo pareigas atrankos ir siūlymo sąlygomis, valstybės narės, nors ir turi didelę diskreciją jas nustatyti, vis dėlto turi užtikrinti, kad siūlomi kandidatai atitiktų nepriklausomumo ir profesinių gebėjimų reikalavimus, numatytus ESS 19 straipsnio 2 dalies trečioje pastraipoje ir SESV 254 straipsnio antroje pastraipoje, nesvarbu, kokia procedūrinė tvarka būtų taikoma šiuo tikslu.

Teisingumo Teismas taip pat pažymėjo, kad valstybių narių pasiūlytų kandidatų tinkamumo eiti Bendrojo Teismo teisėjo pareigas patikrinimas, atsižvelgiant į šiuos reikalavimus, taip pat priskiriamas SESV 255 straipsnyje numatyto komiteto atsakomybei. Iš tiesų priimdamas nuomonę dėl šio tinkamumo šis komitetas turi patikrinti, ar siūlomas kandidatas atitinka nepriklausomumo ir profesinių gebėjimų reikalavimus, kurie pagal Sutartis yra būtini Bendrojo Teismo teisėjo pareigoms eiti.

Šiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas konstatavo, kad nors atviros, skaidrios ir griežtos atrankos procedūros buvimas yra svarbus veiksnys tikrinant, ar pasiūlytas kandidatas atitinka šiuos reikalavimus, tokios procedūros nebuvimas savaime nėra pagrindas, leidžiantis abejoti tokia atitiktimi. Kad atliktų tokį patikrinimą, SESV 255 straipsnyje numatytas komitetas gali paprašyti vyriausybės, pateikusios pasiūlymą, pateikti jam papildomą informaciją arba kitus duomenis, kuriuos jis mano esant reikalingus savo pasitarimams.

Galiausiai Teisingumo Teismas nurodė, kad užduotis užtikrinti, kad būtų laikomasi ESS 19 straipsnio 2 dalies trečioje pastraipoje ir SESV 254 straipsnio antroje pastraipoje numatytų reikalavimų, taip pat tenka valstybių narių vyriausybėms per jų atstovus, kai jos, atsižvelgdamos į SESV 255 straipsnyje numatyto komiteto nuomonę, nusprendžia Bendrojo Teismo teisėju paskirti vienos iš šių vyriausybių pasiūlytą kandidatą. Iš tiesų paskirtas kandidatas tampa Sąjungos teisėju ir neatstovauja jį pasiūliusiai valstybei narei.

Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad jeigu valstybė narė nustato kandidatų į Bendrojo Teismo teisėjo pareigas atrankos procedūrą, per kurią grupė, kurią daugiausia sudaro nepriklausomi ekspertai, turi įvertinti šiuos kandidatus, sudaryti kandidatų, atitinkančių ESS 19 straipsnio 2 dalies trečioje pastraipoje ir SESV 254 straipsnio antroje pastraipoje numatytus reikalavimus, eiliškumo sąrašą ir kaip rekomendaciją nurodyti šiame sąrašė aukščiausiąją vietą užėmusį kandidatą, vien to, kad šios valstybės narės vyriausybė nusprendė pasiūlyti į šį eiliškumo sąrašą įtrauktą kitą kandidatą, o ne aukščiausią vietą jame užėmusį kandidatą, savaime nepakanka, kad būtų galima daryti išvadą, jog šis pasiūlymas gali sukelti pagrįstą abejonių dėl to, ar siūlomas kandidatas atitinka šiuos reikalavimus. Be to, tai, kad SESV 255 straipsnyje numatytas komitetas pateikė palankią nuomonę dėl nacionalinės vyriausybės pasiūlyto kandidato, kuris į minėtą eiliškumo sąrašą buvo įrašytas trečioje vietoje, patvirtina, kad valstybių narių vyriausybių sprendimas paskirti šį kandidatą atitinka minėtus reikalavimus.

2. Prašymas priimti prejudicinį sprendimą

a) Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teisėjo kvalifikavimas kaip „teismo“

2024 m. sausio 9 d. Sprendimas (didžioji kolegija) G. ir kt. (Lenkijos bendrosios kompetencijos teismų teisėjų skyrimas) (C-181/21 ir C-269/21, [EU:C:2024:1](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – SESV 267 straipsnis – Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo galimybė atsižvelgti į Teisingumo Teismo prejudicinį sprendimą – Būtinybė pateikti prašomą išaiškinimą, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas galėtų priimti savo

sprendimą – Teisėjų nepriklausomumas – Bendrosios kompetencijos teismų teisėjų skyrimo sąlygos – Galimybė apskųsti galutinę nutartį dėl prašymo taikyti laikinąsias apsaugos priemones – Galimybė pašalinti teisėją iš bylų nagrinėjančio teismo sudėties – Prašymų priimti prejudicinį sprendimą nepriimtinumą“

Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nusprendė, kad Lenkijos teisėjų, kuriems kilo klausimas, ar pagrindinėse bylose teismo sudėtis atitinka nepriklausomo ir nešališko teismo, kaip tai suprantama pagal Sąjungos teisę, reikalavimus, pateikti du prašymai priimti prejudicinį sprendimą yra nepriimtini.

Pirmojoje byloje (C-181/21) trijų teisėjų sudėties *Sąd Okręgowy w Katowicach* (Katovicų apygardos teismas, Lenkija) buvo paskirta nagrinėti skundą dėl nutarties atmesti vieno vartotojo prieštaravimą dėl mokėjimo įsakymo. Teisėjas pranešėjas toje byloje išreiškė abejonių dėl to, ar, atsižvelgiant į aplinkybes, kuriomis teisėja A. Z. buvo paskirta į Katovicų apygardos teismą, byla nagrinėjantis minėtos sudėties, į kurią įeina ir ši teisėja, teismas laikytinas „teismu“. Jo abejonės susijusios, be kita ko, su tokioje skyrimo procedūroje dalyvaujančios *Krajowa Rada Sądownictwa* (Nacionalinė teismų taryba, Lenkija; toliau – NTT¹⁰⁹) statusu ir veiklos pobūdžiu.

Dėl bylos C-269/21 pažymėtina, kad trijų teisėjų sudėties *Sąd Okręgowy w Krakowie* (Krokuvos apygardos teismas, Lenkija) išnagrinėjo banko skundą dėl nutarties, kuria to paties teismo teisėjas patenkino vartotojų prašymą taikyti laikinąsias apsaugos priemones. Šios trijų teisėjų sudėties teismas pakeitė skundžiamą nutartį, atmetė visą šį prašymą ir grąžino bylą vieno teisėjo sudėties teismui. Šiam teisėjui kilo abejonių dėl to, ar Sąjungos teisę atitinka banko skundą išnagrinėjusio teismo sudėtis, taigi ir abejonių dėl šios sudėties teismo sprendimo galiojimo. Vienas iš trijų teisėjų sudėties teismo narių buvo teisėja A. T., 2021 m. paskirta į Krokuvos apygardos teismą per procedūrą, kurioje dalyvavo NTT.

Tokiomis aplinkybėmis teisėjas pranešėjas pirmojoje byloje ir vieno teisėjo sudėties teismas antrojoje byloje nutarė pateikti Teisingumo Teismui prejudicinius klausimus, kuriais iš esmės siekiama išsiaiškinti, ar, atsižvelgiant į ypatingas teisėjų A. Z. ir A. T. skyrimo aplinkybes, teismo sudėtis, į kurią įeina šios teisėjos, atitinka pagal įstatymą įsteigto nepriklausomo ir nešališko teismo, kaip tai suprantama pagal Sąjungos teisę, reikalavimus ir ar pagal šią teisę¹¹⁰ reikalaujama savo iniciatyva nušalinti tokias teisėjas nuo atitinkamų bylų nagrinėjimo.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirmiausia Teisingumo Teismas priminė, kad iš SESV 267 straipsnio formuluotės ir jo sistemos matyti, jog prejudicinio sprendimo priėmimo procedūra, be kita ko, grindžiama prielaida, kad nacionaliniuose teismuose iš tiesų nagrinėjama byla, kurioje jie turi priimti sprendimą, galimai atsižvelgdami į prejudicinį sprendimą¹¹¹.

Be to, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad nors kiekvienas teismas privalo patikrinti, ar jo sudėtis atitinka pagal įstatymą įsteigto nepriklausomo ir nešališko teismo, kaip tai suprantama visų pirma pagal ESS 19 straipsnio 1 dalies antrą pastraipą, apibrėžtį, kai dėl to kyla didelių abejonių, SESV 267 straipsnyje nurodyta būtinė prejudicine tvarka gauti prašomą Teisingumo Teismo išaiškinimą reiškia, kad tik nacionalinis teismas gali remtis šiuo išaiškinimu ir atsižvelgdamas į jį įvertinti, ar kitas tos pačios sudėties teismo teisėjas buvo teisėtai paskirtas, ir prireikus šį teisėją nušalinti.

¹⁰⁹ Ankstesnės nei 2018 m. sudėties NTT.

¹¹⁰ Žr. ESS 2 straipsnį ir 19 straipsnio 1 dalį, siejamus su Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsniu.

¹¹¹ 2022 m. kovo 22 d. Sprendimas *Prokurator Generalny ir kt. (Aukščiausiojo Teismo Drausmės bylų kolegija – Skyrimas)* (C-508/19, [EU:C:2022:201](#), 62 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).

Šiuo klausimu konstatuotina, kad to daryti negali prašymą priimti prejudicinį sprendimą byloje C-181/21 pateikęs teisėjas, nes nei iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, nei iš Teisingumo Teismo turimos bylos medžiagos nematyti, kad pagal nacionalinės teisės normas vien šis teisėjas galėtų imtis tokių veiksmų. Vadinasi, byloje C-181/21 prašomas Sąjungos teisės nuostatų išaiškinimas neatitinka sprendimo, kurį pagrindinėje byloje galėtų priimti vien teisėjas, pateikęs prašymą priimti prejudicinį sprendimą, priėmimo objektyvaus poreikio.

Dėl bylos C-269/21 Teisingumo Teismas pažymėjo, kad pats prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, jog trijų teisėjų sudėties teismo priimta nutartis, kuria pakeistas šį prašymą pateikusių teismo sprendimas ir atmetas atitinkamų vartotojų prašymas taikyti laikinąsias apsaugos priemonės, nebegali būti skundžiama, todėl pagal Lenkijos teisę turi būti laikoma galutine. Nors prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas teigia, kad dėl šios nutarties atsirado teisinis nesaugumas, nes kyla abejonių, ar ją priėmusio teismo sudėtis yra teisėta, jis nenurodo jokių Lenkijos proceso teisės nuostatų, suteikiančių jam jurisdikciją – dar ir įgyvendinamą vieno teisėjo sudėties teismo – nagrinėti, ar visų pirma Sąjungos teisę atitinka trijų teisėjų sudėties teismo priimta galutinė nutartis dėl prašymo taikyti laikinąsias apsaugos priemonės. Be to, iš Teisingumo Teismo turimos bylos medžiagos matyti, kad trijų teisėjų sudėties teismo priimta nutartis saisto prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusį teisėją, o šis teisėjas neturi įgaliojimų „nušalinti“ teisėjo, įeinančio į šią nutartį priėmusio teismo sudėtį, arba kelti abejonių dėl tos nutarties.

Taigi Teisingumo Teismas konstatavo, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą byloje C-269/21 pateikęs teismas pagal nacionalinės teisės normas neturi jurisdikcijos vertinti, ar trijų teisėjų teismo, priėmusio galutinę nutartį dėl prašymo taikyti laikinąsias apsaugos priemonės, sudėtis, konkrečiai – teisėjos A. T. skyrimo sąlygos, yra teisėtos visų pirma pagal Sąjungos teisę, ir prireikus kelti abejonių dėl šios nutarties.

Iš tiesų, kadangi visas ieškovų pagrindinėje byloje prašymas taikyti laikinąsias apsaugos priemonės buvo atmetas, trijų teisėjų sudėties teismas šį prašymą galutinai išnagrinėjo. Taigi byloje C-269/21 pateikti klausimai glaudžiai susiję su proceso pagrindinėje byloje etapu, galutinai pasibaigusiu ir atskirtu nuo bylos nagrinėjimo iš esmės klausimo, kurį vienintelį turi spręsti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas. Vadinasi, tie klausimai neatitinka objektyvaus poreikio priimti sprendimą byloje iš esmės, o jais siekiama, kad Teisingumo Teismas bendrai įvertintų, nors to nereikia toje byloje, Lenkijos bendrosios kompetencijos teismų teisėjų skyrimo procedūrą.

2024 m. gegužės 7 d. Sprendimas (didžioji kolegija) *NADA ir kt.* (C-115/22, [EU:C:2024:384](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Priimtinumai – SESV 267 straipsnis – Sąvoka „teismas“ – Kovos su dopingu sporto srityje kompetentinga nacionalinė arbitražo komisija – Kriterijai – Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių institucijos nepriklausomumas – Veiksmingos teisinės gynybos principas – Prašymo priimti prejudicinį sprendimą nepriimtumas“

Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) atmetė kaip nepriimtina *Unabhängige Schiedskommission Wien* (Vienos nepriklausoma arbitražo komisija, Austrija; toliau – USK) pateiktą prašymą priimti prejudicinį sprendimą, nes ši institucija neatitinka nepriklausomumo kriterijaus, kurio reikalaujama, kad ją būtų galima laikyti „teismu“, kaip jis suprantamas pagal SESV 267 straipsnį.

1998–2015 m. pareiškėja pagrindinėje byloje buvo sportininkė. 2021 m. nepriklausoma antidopingo agentūra *Nationale Anti-Doping Agentur Austria GmbH (NADA)* pateikė *Österreichische Anti-Doping*

Rechtskommission (Austrijos antidopingo komisija, toliau – ÖADR) prašymą ištirti pareiškėjos atvejį, nes manė, kad ši pažeidė antidopingo taisykles¹¹².

2021 m. gegužės 31 d. sprendimu ÖADR pripažino pareiškėją kalta dėl šio pažeidimo. Ji pripažino negaliojančiais visus rezultatus, kuriuos per nagrinėjamą laikotarpį pasiekė pareiškėja, ir anuliuojo visas jos premijas už dalyvavimą ir (arba) piniginius prizus. Be to, ÖADR uždraudė pareiškėjai ketverius metus dalyvauti bet kokiose sporto varžybose. Vykstant procedūrai, pareiškėja prašė neskelbti šio sprendimo plačiai visuomenei, be kita ko, neatskleisti ir neviešinti jos vardo ir pavardės, taip pat kitų individualių požymių. ÖADR šį prašymą atmetė.

Pareiškėja kreipėsi su prašymu dėl peržiūros į šioje byloje prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusią instituciją – USK, prašydama iš dalies pakeisti minėtą sprendimą taip, kad apie jos padarytus pažeidimus dopingo srityje ir skirtas sankcijas plačioji visuomenė nebūtų informuota paskelbiant jos vardą ir pavardę laisvai prieinamoje interneto svetainėje. 2021 m. gruodžio 21 d. sprendimu USK patvirtino šias sankcijas. Vis dėlto ji nusprendė, kad dėl prašymo neskelbti informacijos apie pareiškėjos padarytus pažeidimus dopingo srityje ir už juos skirtas sankcijas turi būti priimtas atskiras sprendimas, tačiau atidėjo jo priėmimą.

Suabejojusi dėl šio paskelbimo atitikties BDAR¹¹³, USK kreipėsi į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą.

Teisingumo Teismo vertinimas

Atsižvelgdamas į savo naujausią jurisprudenciją¹¹⁴ Teisingumo Teismas pirmiausia išnagrinėjo, ar prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusi institucija gali būti laikoma „teismu“, kaip jis suprantamas pagal SESV 267 straipsnį.

Teisingumo Teismas iš pradžių priminė savo šioje srityje suformuotą jurisprudenciją, pagal kurią atsakydamas į klausimą, kuris susijęs tik su Sąjungos teise, ar prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusi institucija yra „teismas“, kaip jis suprantamas pagal SESV 267 straipsnį, jis atsižvelgia į aplinkybių visumą, kaip antai tai, ar ši institucija įsteigta pagal įstatymus, ar ji nuolatinė, ar jos jurisdikcija yra privaloma, ar procesas joje grindžiamas rungimosi principu, ar ji taiko teisės aktus ir ar ji nepriklausoma. Be to, nacionaliniai teismai gali kreiptis į Teisingumo Teismą tik nagrinėdami ginčą ir turėdami priimti sprendimą pagal teismo pobūdžio sprendimui priimti skirtą procesą. Vadinas, į klausimą, ar institucija gali kreiptis į Teisingumo Teismą, turi būti atsakyta remiantis struktūriniais ir funkciniais kriterijais.

Dėl šių struktūrinių kriterijų Teisingumo Teismas pažymėjo, kad iš jam pateiktos bylos medžiagos, visų pirma iš 2021 m. Federalinio antidopingo įstatymo¹¹⁵ nuostatų, matyti, jog USK atitinka kriterijus, susijusius su tuo, kad ji įsteigta pagal įstatymus, yra nuolatinė, jos jurisdikcija privaloma ir procesas joje grindžiamas rungimosi principu. Vis dėlto kyla klausimas, ar USK atitinka nepriklausomumo kriterijų.

¹¹² *International Association of Athletics Federations* (Tarptautinė lengvosios atletikos federacijų asociacija) priėmė 2014–2015 m. varžybų taisykles, o 2017 m. – antidopingo taisykles.

¹¹³ Konkrečiau kalbant, 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas) (OL L 119, 2016, p. 1; toliau – BDAR) 5 straipsnio 1 dalies a ir c punktais, 6 straipsnio 3 daliai, taip pat 9 ir 10 straipsniams.

¹¹⁴ Pateikdamas savo vertinimą Teisingumo Teismas visų pirma rėmėsi 2020 m. sausio 21 d. Sprendimu *Banco de Santander* (C-274/14, [EU:C:2020:17](#)) ir 2022 m. gegužės 3 d. Sprendimu *CityRail* (C-453/20, [EU:C:2022:341](#)).

¹¹⁵ 2020 m. gruodžio 23 d. *Anti-Doping-Bundesgesetz 2021* (2021 m. Federalinis antidopingo įstatymas; *BGBI.* I, 152/2020; toliau – ADBG).

Dėl šio kriterijaus Teisingumo Teismas pabrėžė, kad nacionalinių teismų nepriklausomumas, kuris yra būtinas veiksmingai teisminei gynybai užtikrinti, yra neatsiejamas nuo teismo paskirties. Taigi jis yra būtinas tam, kad tinkamai veiktų teismų bendradarbiavimo sistema, kurią įgyvendina SESV 267 straipsnyje numatytas kreipimosi dėl prejudicinio sprendimo priėmimo mechanizmas, nes, remiantis Teisingumo Teismo suformuota jurisprudencija, šis mechanizmas gali būti inicijuotas tik institucijos, kuri, be kita ko, atitinka šį nepriklausomumo kriterijų. Teisingumo Teismas priminė, kad nepriklausomumo sąvoka apima du aspektus.

Pagal pirmąjį, išorinį, aspektą reikalaujama, kad atitinkama institucija savo funkcijas vykdytų visiškai autonomiškai, jos nesaistytų jokie hierarchijos ar pavaldumo ryšiai, ji negautų jokių nurodymų ar įpareigojimų, taigi būtų apsaugota nuo išorinio poveikio ar spaudimo, kurie gali kelti grėsmę jos narių nepriklausomam sprendimų priėmimui ir turėti įtakos jų sprendimams. Atsižvelgiant į tai, pažymėtina, kad atitinkamos institucijos narių nepašalinamumas yra su teisėjų nepriklausomumu susijusi garantija, nes ja siekiama apsaugoti asmenį, kuriam pavesta užduotis vykdyti teisingumą.

Konkrečiau kalbant, pagal nepašalinamumo principą, kurio ypatingą svarbą reikia pabrėžti, be kita ko, reikalaujama, kad teisėjai galėtų eiti savo pareigas, kol sulauks privalomo pensinio amžiaus arba kol baigsis jų įgaliojimai, jeigu nustatyta šių įgaliojimų trukmė. Nors šis principas nėra absoliutus, jo išimtys gali būti taikomos tik kai tai pateisinama teisėtais ir privalomaisiais pagrindais, laikantis proporcingumo principo. Visuotinai pripažįstama, kad teisėjai gali būti atšaukti iš pareigų laikantis atitinkamos tvarkos, jeigu jie nebetinkami pareigoms dėl nedarbingumo arba šiurkštaus pažeidimo. Taigi pagal teismo narių nepašalinamumo garantiją reikalaujama, kad atitinkamos institucijos narių atleidimo iš pareigų atvejai būtų nustatyti aiškiose specialių teisės aktų nuostatose, suteikiančiose garantijas, kurios yra didesnės, nei numatytosios bendroje administracinės teisės ar darbo teisės nuostatose, taikomose atleidimo iš pareigų piktnaudžiaujant atveju.

Antrasis, vidinis, sąvokos „nepriklausomumas“ aspektas susijęs su nešališkumo sąvoka ir pagal jį reikalaujama vienodai atsiriboti nuo bylos šalių ir jų atitinkamų interesų, susijusių su bylos dalyku. Pagal šį aspektą reikalaujama objektyvumo ir kad nebūtų jokio suinteresuotumo bylos baigtimi, išskyrus tai, kad ginčas būtų išspręstas griežtai laikantis teisės normų. Taigi sąvoka „nepriklausomumas“ pirmiausia reiškia, kad atitinkama institucija turi būti trečiasis asmuo skundžiamą sprendimą priėmusios valdžios institucijos atžvilgiu. Siekiant užtikrinti šias nepriklausomumo ir nešališkumo garantijas, būtina, kad egzistuotų taisyklės, be kita ko, dėl institucijos sudėties, jos narių skyrimo, įgaliojimų trukmės ir nusišalinimo, nušalinimo ir atleidimo iš pareigų priežasčių, kad teisės subjektams nekiltų jokių pagrįstų abejonių dėl to, ar šiai institucijai nedaro įtakos išorės veiksniai, ir dėl jos neutralumo, kai susikerta interesai.

Atsižvelgdamas į tai, dėl USK Teisingumo Teismas konstatavo, jog ADBG numatytoje šios komisijos darbo tvarkos taisyklėse nustatyta, kad eidami pareigas USK nariai yra nepriklausomi ir jiems taikomas nešališkumo principas. Vis dėlto pagal ADBG¹¹⁶ USK narius skiria federalinis meno, kultūros, valstybės tarnybos ir sporto ministras ketverių metų kadencijai su galimybe skirti naujai kadencijai; jie gali būti atleidžiami iš pareigų anksčiau laiko „dėl svarbių priežasčių“, tačiau ši sąvoka nacionalinės teisės aktuose neapibrėžta. Visų pirma nėra jokios specialios USK narių nepašalinamumą užtikrinančios taisyklės. Be to, kompetencija priimti sprendimą dėl USK narių atleidimo iš pareigų priklauso tik nurodytam federaliniam ministrui, t. y. vykdomosios valdžios nariui, iš anksto nenustatant jokių tikslų kriterijų ar garantijų.

Tuo remdamasis Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad taikytinuose nacionalinės teisės aktuose neužtikrinama USK narių apsauga nuo išorinio tiesioginio ar netiesioginio spaudimo, dėl kurio galima būtų suabejoti jų nepriklausomumu, todėl ši institucija neatitinka teismo nepriklausomumo reikalavimo, vertinamo pagal išorinį aspektą. Taigi USK negali būti laikoma „teismu“, kaip jis suprantamas pagal SESV 267 straipsnį.

¹¹⁶ Pagal ADBG 8 straipsnio 3 dalį.

Vis dėlto Teisingumo Teismas patikslino, kad ši aplinkybė neatleidžia USK nuo pareigos užtikrinti Sąjungos teisės taikymą priimant sprendimus ir prireikus netaikyti nacionalinės teisės nuostatų, prieštaraujančių tiesioginio veikimo Sąjungos teisės nuostatom, nes tokios pareigos turi būti nustatytos visoms kompetentingoms nacionalinėms institucijoms, o ne tik teisminėms institucijoms.

Be to, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad iš jo turimos informacijos matyti, jog pareiškėja pagrindinėje byloje pateikė *Österreichische Datenschutzbehörde* (Austrijos duomenų apsaugos tarnyba) skundą dėl asmens duomenų apsaugos pažeidimo pagal BDAR 77 straipsnio 1 dalį. Šios tarnybos sprendimu jis buvo atmestas; pagal BDAR 78 straipsnio 1 dalį šis sprendimas apskųstas *Bundesverwaltungsgericht* (Federalinis administracinis teismas, Austrija)¹¹⁷. Šio apeliacinio skundo nagrinėjimas buvo sustabdytas, kol Teisingumo Teismas atsakys į šioje byloje pateiktus klausimus.

b) Galutinės instancijos teismų pareiga pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą

2024 m. spalio 15 d. Sprendimas (didžioji kolegija) KUBERA (C-144/23, [EU:C:2024:881](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – SESV 267 straipsnis – Nacionalinių galutinės instancijos teismų pareigos pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą apimtis – Leidimo pateikti valstybės narės aukščiausiam teismui kasacinį skundą procedūra – Šalies, prašančios leidimo pateikti kasacinį skundą, prašymas kreiptis į Teisingumo Teismą su klausimu dėl Sąjungos teisės išaiškinimo – Nacionalinės teisės nuostatos, pagal kurias leidžiama pateikti kasacinį skundą, jeigu jame keliamas teisės klausimas yra svarbus siekiant užtikrinti teisinį saugumą, vienodą teisės taikymą arba jos raidą – Nacionalinio aukščiausiojo teismo pareiga vykstant leidimo pateikti kasacinį skundą procedūrai išnagrinėti, ar reikia kreiptis dėl prejudicinio sprendimo priėmimo – Sprendimo atmesti prašymą leisti pateikti kasacinį skundą motyvai“

Teisingumo Teismas (didžioji kolegija), išnagrinėjęs *Vrhovno sodišče* (Aukščiausiasis Teismas, Slovėnija) prašymą priimti prejudicinį sprendimą, nusprendė, kad leidimo pateikti nacionaliniam aukščiausiam teismui kasacinį skundą procedūra neatleidžia šio teismo nuo pareigos vykstant šiai procedūrai išnagrinėti, ar reikia kreiptis į Teisingumo Teismą, kad šis priimtų prejudicinį sprendimą dėl grindžiant prašymą leisti pateikti kasacinį skundą iškelto Sąjungos teisės klausimo.

Bendrovė KUBERA Turkijoje įsigijo Austrijoje pagamintų „Red Bull“ skardinių ir, siekdama jas importuoti, atgabeno laivu į Koperio (Slovėnija) uostą. Dviem 2021 m. spalio 5 d. sprendimais Slovėnijos mokesčių administratorius, taikydamas Reglamentą Nr. 608/2013¹¹⁸, nusprendė sulaikyti šias skardines, kol baigsis teismo procesas, kurį, siekdama apginti su tomis skardinėmis susijusias intelektinės nuosavybės teises, inicijavo šių teisių turėtoja bendrovė *Red Bull*. Išnaudojusi administracines teisių gynimo priemones KUBERA dėl šių sprendimų padavė skundus *Upravno sodišče* (administracinis teismas, Slovėnija), o šis dviem sprendimais juos atmetė.

¹¹⁷ Šiuo klausimu žr. 2023 m. gruodžio 7 d. Sprendimą *SCHUFA Holding (Atleidimas nuo likusių skolų)* (C-26/22 ir C-64/22, [EU:C:2023:958](#), 52 ir 70 punktai).

¹¹⁸ 2013 m. birželio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 608/2013 dėl muitinės atliekamo intelektinės nuosavybės teisių vykdymo užtikrinimo, kuriuo panaikinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1383/2003 (OL L 181, 2013, p. 15). Žr. šio reglamento 17 straipsnį.

Tada KUBERA kreipėsi į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismą su dviem prašymais leisti pateikti kasacinį skundą dėl šių abiejų sprendimų; ji teigė, kad pagrindinėje byloje kyla Reglamento Nr. 608/2013 aiškinimo klausimas¹¹⁹, kuris, kaip ji manė, yra svarbus teisės klausimas, pagrindžiantis leidimą pateikti kasacinius skundus. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui nepritarus jos siūlomam šio reglamento aiškinimui, ji taip pat prašė šio teismo kreiptis į Teisingumo Teismą dėl prejudicinio sprendimo priėmimo šiuo klausimu.

Pagal taikytinas nacionalinės teisės nuostatas leidžiama pateikti kasacinį skundą, jeigu Aukščiausiojo Teismo nagrinėjamoje byloje kyla teisės klausimas, svarbus siekiant užtikrinti teisinį saugumą, vienodą teisės taikymą arba jos raidą. Šiose teisės nuostatose nurodyti konkretūs šias sąlygas atitinkantys atvejai. Nors prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodė, kad nagrinėjamu atveju KUBERA prašymai leisti pateikti kasacinius skundus neatitinka šių sąlygų, jis klausė, ar siekdamas priimti sprendimą dėl šių prašymų suteikti leidimą privalo pagal SESV 267 straipsnio trečią pastraipą¹²⁰ išnagrinėti KUBERA prašymą kreiptis į Teisingumo Teismą, kad šis priimtų prejudicinį sprendimą dėl šios bendrovės iškeltos Sąjungos teisės klausimo. Jis taip pat siekė išsiaiškinti, ar tuo atveju, jei nuspręstų, kad nereikia kreiptis į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą, pagal Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnį jis privalo motyvuoti savo sprendimą atmesti prašymą leisti pateikti kasacinį skundą.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirma, Teisingumo Teismas nusprendė, kad pagal SESV 267 straipsnio trečią pastraipą nacionaliniam teismui, kurio sprendimai pagal nacionalinę teisę negali būti skundžiami teismine tvarka, draudžiama vykstant prašymo leisti pateikti kasacinį skundą nagrinėjimo procedūrai, kurios baigtis priklauso nuo vienos iš bylos šalių iškeltos teisės klausimo svarbos teisiniam saugumui, vienodam teisės taikymui arba jos raidai, nuspręsti atmesti tokį prašymą, neįvertinus, ar jis privalo kreiptis į Teisingumo Teismą, kad šis priimtų prejudicinį sprendimą dėl grindžiant šį prašymą iškeltos Sąjungos teisės nuostatos išaiškinimo ar galiojimo klausimo.

Teisingumo Teismas pirmiausia priminė, kad, nors valstybių narių teisingumo sistemos organizavimas yra priskirtas šių valstybių kompetencijos sričiai, įgyvendindamos šią kompetenciją jos privalo vykdyti savo pareigas, kurios kyla iš Sąjungos teisės. Vadinasi, nors pagal Sąjungos teisę iš esmės nedraudžiama, kad valstybės narės nustatytų leidimų pateikti kasacinius skundus procedūras arba kitas kreipimosi į nacionalinius aukščiausiuosius teismus atrankos ar „filtravimo“ sistemas, jas taikant turi būti laikomasi iš šios teisės, visų pirma SESV 267 straipsnio, kylančių reikalavimų.

Šiuo klausimu pažymėtina, kad nacionalinių teismų, kurių sprendimai pagal nacionalinę teisę negali būti skundžiami teismine tvarka, pareiga kreiptis į Teisingumo Teismą su prejudiciniu klausimu taikoma bendradarbiaujant nacionaliniams teismams ir Teisingumo Teismui ir ja visų pirma siekiama neleisti kurioje nors valstybėje narėje susiformuoti Sąjungos teisės normų neatitinkančiai nacionalinei jurisprudencijai. Toks nacionalinis teismas gali būti atleistas nuo šios pareigos tik trimis atvejais, t. y. jeigu jis konstatavo, kad iškeltas klausimas nereikšmingas, arba atitinkamą Sąjungos teisės nuostatą Teisingumo Teismas jau yra išaiškinęs, arba teisingas Sąjungos teisės aiškinimas yra toks akivaizdus, jog nelieka jokių pagrįstų abejonių¹²¹. Taigi, jeigu šio nacionalinio teismo nagrinėjamoje byloje yra

¹¹⁹ Nagrinėjamu atveju klausimas, ar šis reglamentas taikytinas tuo atveju, kai importuotas prekes pagamino su jomis susijusių pramoninės nuosavybės teisių turėtojas.

¹²⁰ Remiantis šia nuostata, klausimui dėl Sąjungos teisės išaiškinimo ar galiojimo iškilus nagrinėjant bylą valstybės narės teisme, kurio sprendimai pagal nacionalinę teisę negali būti skundžiami, šis teismas privalo kreiptis į Teisingumo Teismą.

¹²¹ 1982 m. spalio 6 d. Sprendimas *Cilfit ir kt.* (283/81, [EU:C:1982:335](#), 21 punktas) ir 2021 m. spalio 6 d. Sprendimas *Consortio Italian Management ir Catania Multiservizi* (C-561/19, [EU:C:2021:799](#), 33 punktas).

vienas iš šių atvejų¹²², jis neprivalo kreiptis į Teisingumo Teismą, net jei klausimą dėl Sąjungos teisės nuostatos išaiškinimo ar galiojimo iškeltų jo nagrinėjamos bylos šalis.

Be to, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad dėl leidimo pateikti kasacinį skundą procedūros žemesnės instancijos teismas, kurio sprendimas gali būti ginčijamas pateikiant kasacinį skundą, nevirsta nacionaliniu teismu, kurio sprendimai pagal nacionalinę teisę negali būti skundžiami teismine tvarka ir kuriam dėl to tenka SESV 267 straipsnio trečioje pastraipoje numatyta pareiga kreiptis į Teisingumo Teismą. Kita vertus, ši pareiga tenka nacionaliniam aukščiausiam teismui, kaip antai prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui.

Vis dėlto pastarasis teismas nurodo, jog taikytiną nacionalinės teisės nuostatą jis aiškina taip, kad nagrinėdamas prašymą leisti pateikti kasacinį skundą neprivalo vertinti, ar kasaciniame procese reikia kreiptis į Teisingumo Teismą, kad šis priimtų prejudicinį sprendimą dėl grindžiant šį prašymą iškeltą Sąjungos teisės klausimo. Jei neleidžiama pateikti kasacinio skundo, sprendimu atmesti prašymą procedūra galutinai užbaigiama. Tokiu atveju žemesnės instancijos teismo pateiktas Sąjungos teisės išaiškinimas galėtų būti privalomas atitinkamoje nacionalinės teisės sistemoje, net jeigu grindžiant prašymą leisti pateikti kasacinį skundą iškeltas klausimas buvo pagrindas kreiptis į Teisingumo Teismą dėl prejudicinio sprendimo priėmimo.

Teisingumo Teismas pažymėjo, kad dėl tokių nacionalinės teisės nuostatų ar praktikos gali susiklostyti situacija, kai klausimas, susijęs su Sąjungos teisės nuostatos išaiškinimu ar galiojimu, nors buvo iškeltas Aukščiausiąjame Teisme, nebus pateiktas Teisingumo Teismui, taip pažeidžiant SESV 267 straipsnio trečioje pastraipoje šiam nacionaliniam teismui nustatytą pareigą. Tokia situacija gali pakenkti nacionalinių teismų ir Teisingumo Teismo bendradarbiavimo sistemos veiksmingumui, visų pirma tikslo užkirsti kelią tam, kad kurioje nors valstybėje narėje susiformuotų Sąjungos teisės neatitinkanti nacionalinė jurisprudencija, įgyvendinimui¹²³.

Vis dėlto Teisingumo Teismas pasiūlė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui patikrinti, ar yra galimybė išaiškinti taikytinas nacionalinės teisės nuostatas taip, kad jos atitiktų SESV 267 straipsnio reikalavimus¹²⁴. Iš tiesų neatrodo, kad pagal šias teisės nuostatas būtų draudžiama šiam nacionaliniam teismui per prašymo leisti pateikti kasacinį skundą nagrinėjimo procedūrą įvertinti, ar dėl grindžiant šį prašymą iškeltą Sąjungos teisės nuostatos išaiškinimo arba galiojimo klausimo reikia kreiptis į Teisingumo Teismą, kad šis priimtų prejudicinį sprendimą, ar, priešingai, šis klausimas patenka į vieną iš pareigos kreiptis dėl prejudicinio sprendimo priėmimo išimčių. Konkrečiai kalbant, neatrodo, kad minėtose teisės nuostatose nurodytų konkrečių atvejų, susijusių tik su situacijomis, kai iš esmės nacionalinių teismų jurisprudencija yra skirtinga arba kai nėra nacionalinio aukščiausiosios instancijos teismo jurisprudencijos, sąrašas būtų baigtinis.

¹²² Šie trys atvejai, kai nacionaliniai galutinės instancijos teismai neprivalo pateikti prašymo priimti prejudicinį sprendimą, toliau vadinami pareigos kreiptis dėl prejudicinio sprendimo priėmimo išimtimis.

¹²³ Šio aiškinimo nepaneigia jurisprudencija, suformuota 2017 m. kovo 15 d. Sprendime *Aquino* (C-3/16, [EU:C:2017:209](#), 56 punktas) ir 2021 m. spalio 6 d. Sprendime *Consorzio Italian Management ir Catania Multiservizi* (C-561/19, minėta, 61 punktas), pagal kurią nacionalinis teismas, kurio sprendimai pagal nacionalinę teisę negali būti skundžiami teismine tvarka, gali atsisakyti pateikti prejudicinį klausimą Teisingumo Teismui dėl su procesu tame nacionaliniame teisme susijusių nepriimtumo pagrindų su sąlyga, kad laikomasi lygiavertiškumo ir veiksmingumo principų. Skirtingai nuo tokių pagrindų, pagal leidimo pateikti kasacinį skundą kriterijų, kaip antai numatytą taikytinoje nacionalinės teisės nuostatoje, reikalaujama, kad aukščiausiosios instancijos teismas išnagrinėtų teisės klausimo, iškeltą grindžiant prašymą leisti pateikti kasacinį skundą, svarbą teisiniam saugumui, vienodam teisės taikymui arba jos raidai.

¹²⁴ Šiuo klausimu Teisingumo Teismas daro nuorodą į nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą pateiktą informaciją apie *Ustavno sodišče* (Konstitucinis Teismas, Slovėnija) jurisprudencijos pokyčius. Konkrečiai kalbant, iš šio teismo 2022 m. kovo 31 d. sprendimo matyti, kad dėl prašymo leisti pateikti kasacinį skundą nagrinėjimo etape gauto vienos iš bylos šalių prašymo kreiptis į Teisingumo Teismą dėl prejudicinio sprendimo priėmimo pagal SESV 267 straipsnį turi būti sprendžiama jau šiame etape.

Tokiomis aplinkybėmis šias teisės nuostatas galima išaiškinti taip, kad keliamo teisės klausimo svarbos teisiniam saugumui, vienodam teisės taikymui arba jos raidai kriterijus apimtų situaciją, kai leidimo pateikti kasacinį skundą prašanti bylos šalis kelia Sąjungos teisės nuostatos išaiškinimo ar galiojimo klausimą, nepatenkantį nė į vieną iš pareigos kreiptis dėl prejudicinio sprendimo priėmimo išimčių, todėl dėl jo reikia kreiptis į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą.

Be to, Teisingumo Teismas pabrėžė, kad nacionalinis aukščiausiasis teismas, kuriam pateiktas prašymas leisti pateikti kasacinį skundą ir kuris privalo kreiptis į Teisingumo Teismą dėl prejudicinio sprendimo priėmimo, turi nuspręsti, ar į jį dėl to kreiptis reikia nagrinėjant šį prašymą, ar vėliau. Jeigu nacionalinis teismas nusprendžia kreiptis į Teisingumo Teismą dėl prejudicinio sprendimo priėmimo nagrinėdamas minėtą prašymą, jis turi sustabdyti jo nagrinėjimą, kol bus priimtas prejudicinis sprendimas, o priėmus šį sprendimą – jį taikyti, vertindamas, ar reikia leisti pateikti kasacinį skundą.

Antra, Teisingumo Teismas priminė, kad iš sistemos, nustatytos pagal SESV 267 straipsnį, siejamą su Pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnio antra pastraipa, matyti, kad jeigu nacionalinis teismas, kurio sprendimai pagal nacionalinę teisę negali būti skundžiami teismine tvarka, mano, kad yra atleistas nuo pareigos kreiptis į Teisingumo Teismą, nes jo nagrinėjamoje byloje yra viena iš trijų pareigos kreiptis dėl prejudicinio sprendimo priėmimo išimčių, jis savo sprendime turi nurodyti motyvus, patvirtinančius, kad arba iškeltas Sąjungos teisės aiškinimo klausimas neturi reikšmės sprendžiant ginčą, arba atitinkamos Sąjungos teisės nuostatos aiškinimas grindžiamas Teisingumo Teismo jurisprudencija, arba, jei nėra tokios jurisprudencijos, Sąjungos teisės aiškinimas nacionaliniam galutinės instancijos teismui yra toks akivaizdus, kad nelieka jokių pagrįstų abejonių. Tuo remdamasis Teisingumo Teismas konstatavo: kadangi, nedarant poveikio vien procesinio pobūdžio nepriimtinumui pagrindų taikymui, toks nacionalinis teismas negali atmesti prašymo leisti pateikti kasacinį skundą, kuriame keliamas klausimas dėl Sąjungos teisės nuostatos išaiškinimo arba galiojimo, prieš tai neįvertinęs, ar privalo kreiptis į Teisingumo Teismą, kad šis priimtų prejudicinį sprendimą dėl šio klausimo, ar, priešingai, tas klausimas patenka į vieną iš trijų pareigos kreiptis dėl prejudicinio sprendimo priėmimo išimčių, atmesdamas tokį prašymą dėl leidimo remdamasis viena iš šių išimčių jis turi nurodyti motyvus, dėl kurių nesikreipė į Teisingumo Teismą.

VIII. Žemės ūkis ir žuvininkystė¹²⁵

2024 m. spalio 4 d. Sprendimas (didžioji kolegija) *Herbaria Kräuterparadies II* (C-240/23, [EU:C:2024:852](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Žemės ūkis ir žuvininkystė – Ekologiški produktai – Reglamentas (ES) 2018/848 – Ekologinės gamybos taisyklės – 16 straipsnis – Ženklimas – 30 straipsnis – Su ekologine gamyba susiję terminai – 33 straipsnis – Europos Sąjungos ekologinės gamybos logotipas – Naudojimo sąlygos – Produkto atitiktis Reglamentui 2018/848 – 45 ir 48 straipsniai – Produktų importas iš trečiosios valstybės siekiant juos pateikti Sąjungos rinkai kaip ekologiškus – Trečiosios valstybės gamybos taisyklių lygiavertiškumas Reglamento 2018/848 taisyklėms – Trečiosios valstybės ekologinės gamybos logotipo naudojimas“

Išnagrinėjęs *Bundesverwaltungsgericht* (Federalinis administracinis teismas, Vokietija) prašymą priimti prejudicinį sprendimą, Teisingumo Teismas patikslino Europos Sąjungos ekologinės gamybos logotipo naudojimo sąlygas, kai importuojami produktai, kurių sudėtyje, be ekologiškų produktų, yra vitaminų ir mineralinių medžiagų, gautų ne iš ekologinio ūkininkavimo.

Herbaria gamina gėrimą „Blutquick“ – vaisių sulčių ir žolelių ištraukų, pagamintų ekologinės gamybos metodais, mišinį. Į gėrimą, kuriuo prekiaujama kaip maisto papildu, dedama neaugalinės kilmės vitaminų ir geležies gliukonato. Pakuotė pažymėta Europos Sąjungos ekologinės gamybos logotipu, nacionaliniu ekologinės gamybos logotipu ir sudedamųjų dalių kilmės nuoroda „iš kontroliuojamo ekologinio ūkio“.

Manydama, kad šis gėrimas neatitinka Reglamento Nr. 889/2008¹²⁶ 27 straipsnio 1 dalies f punkto, nes jame yra neaugalinės kilmės mineralų ir vitaminų, nors pagal teisės aktus to nereikalaujama¹²⁷, *Bayerische Landesanstalt für Landwirtschaft* (Bavarijos žemės ūkio tarnyba, Vokietija) nurodė *Herbaria* pašalinti iš „Blutquick“ etikečių, reklamos ir prekybos ekologinę gamybos nuorodą, saugomą pagal Reglamento Nr. 834/2007¹²⁸ 23 straipsnį.

Herbaria šį sprendimą apskundė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui. Nacionaliniame teisme *Herbaria* nebeginčijo to, kad jos produktas neatitinka Europos Sąjungos teisės¹²⁹, taigi ir draudimo naudoti Europos Sąjungos ekologinės gamybos logotipą, nacionalinį ekologinį logotipą ir vartoti su ekologine gamyba susijusius terminus. Tačiau *Herbaria* teigė, kad pagal Reglamentą 2018/848¹³⁰ iš Jungtinių Amerikos Valstijų importuojamam su „Blutquick“

¹²⁵ Šioje dalyje taip pat turėtų būti nurodyti šie sprendimai: 2024 m. balandžio 9 d. Sprendimas *Komisija / Taryba (Tarptautinių susitarimų pasirašymas)* (C-551/21, [EU:C:2024:281](#)), pateiktas XIX.1 dalyje „Derybos ir sudarymas“; 2024 m. spalio 4 d. Sprendimas (didžioji kolegija) *Confédération paysanne (Melionai ir pomidorai iš Vakarų Sacharos)* (C-399/22, [EU:C:2024:839](#)), 2024 m. spalio 4 d. Sprendimas (didžioji kolegija) *Komisija ir Taryba / Polisario frontas* (C-778/21 P ir C-798/21 P, [EU:C:2024:833](#)), 2024 m. spalio 4 d. Sprendimas (didžioji kolegija) *Komisija ir Taryba / Polisario frontas* (C-779/21 P ir C-799/21 P, [EU:C:2024:835](#)), pateikti XIX.2 dalyje „Turinys ir taikymo sritis“.

¹²⁶ 2008 m. rugsėjo 5 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 889/2008, kuriuo nustatomos išsamios Tarybos reglamento (EB) Nr. 834/2007 dėl ekologinės gamybos ir ekologiškų produktų ženklinimo įgyvendinimo taisyklės dėl ekologinės gamybos, ženklinimo ir kontrolės (OL L 250, 2008, p. 1).

¹²⁷ Remiantis taikomais reglamentais, dėti vitaminų ir mineralinių medžiagų į perdirbtus produktus, apibūdinamus terminu „ekologiškas“, leidžiama tik tuo atveju, jeigu tai būtina pagal teisės aktus.

¹²⁸ 2007 m. birželio 28 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 834/2007 dėl ekologinės gamybos ir ekologiškų produktų ženklinimo, panaikinantį Reglamentą (EEB) Nr. 2092/91 (OL L 189, 2007, p. 1).

¹²⁹ Nagrinėjamu atveju Reglamento 2018/848 16 straipsnio 1 dalies, siejamos su jo II priedo IV dalies 2.2.2 punkto f papunkčio i pastraipa, kuri iš esmės pakeitė Reglamento Nr. 889/2008 27 straipsnio 1 dalies f punktą.

¹³⁰ 2018 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2018/848 dėl ekologinės gamybos ir ekologiškų produktų ženklinimo, kuriuo panaikinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 834/2007 (OL L 150, 2018, p. 1).

konkuruojančiam produktui toks draudimas netaikomas, nors jis neatitinka Sąjungos teisėje nustatytų gamybos taisyklių, o tai reiškia, kad laikomasi nevienodo požiūrio, pažeidžiant Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 20 straipsnį.

Šiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas kreipėsi į Teisingumo Teismą visų pirma su klausimu, ar pagal Reglamentą 2018/848 leidžiama iš trečiosios valstybės šiame reglamente numatytomis sąlygomis importuotą produktą žymėti Europos Sąjungos ekologinės gamybos logotipu ir apibūdinti vartojant su ekologine gamyba susijusius terminus, nors jis neatitinka visų minėtame reglamente nustatytų reikalavimų.

Savo sprendime Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) išaiškino Reglamentą 2018/848¹³¹ taip, kad iš trečiosios valstybės, kurios gamybos taisyklės pripažintos lygiavertėmis šiame reglamente numatytoms taisyklėms, importuotas produktas siekiant jį pateikti Sąjungos rinkai kaip ekologišką negali būti ženklinimas nei Europos Sąjungos ekologinės gamybos logotipu, nei iš principo apibūdinamas vartojant su ekologine gamyba susijusius terminus, jeigu jo sudėtyje yra neaugalinės kilmės mineralų ir vitaminų, kurių nereikalaujama pagal teisės aktus, ir todėl neatitinka minėto reglamento 16 straipsnio 1 dalyje numatytų sąlygų. Vis dėlto tos trečiosios valstybės ekologinės gamybos logotipas gali būti naudojamas Sąjungoje tokiame maisto produktui žymėti, net jei šiame logotipe vartojami su ekologine gamyba susiję terminai, kaip tai suprantama pagal Reglamentą 2018/848.

Teisingumo Teismo vertinimas

Teisingumo Teismas konstatavo, kad, sprendžiant pagal Reglamento 2018/848 30 straipsnio 2 dalies ir 33 straipsnio 1 dalies formuluotę, naudoti Europos Sąjungos ekologinės gamybos logotipą ir vartoti su ekologine gamyba susijusius terminus leidžiama ekologiškiems produktams, pagamintiems Sąjungoje arba importuotiems iš trečiosios valstybės siekiant juos pateikti Sąjungos rinkai kaip ekologiškus, tik jeigu jie atitinka šiame reglamente nustatytus reikalavimus.

Tokį lingvistinį aiškinimą patvirtina šių nuostatų kontekstas. Reglamente 2018/848 diferencijuojami Sąjungoje pagaminti produktai¹³² ir iš trečiosios valstybės importuoti produktai siekiant juos pateikti Sąjungos rinkai kaip ekologiškus produktus, o pastarieji turi atitikti Reglamento 2018/848 45 straipsnyje nustatytas sąlygas ir, be kita ko, vieną iš trijų minėto reglamento 45 straipsnio 1 dalies b punkto i–iii papunkčiuose numatytų sąlygų. Šios trys sąlygos atitinkamai apima atvejį, kai importuoti produktai atitinka minėto reglamento II, III ir IV skyrius (i papunktyje nurodytas atvejis), atvejį, kai jiems taikomos lygiavertės jų kilmės šalies taisyklės, kurioms toks statusas pripažintas pagal prekybos susitarimą (ii papunktyje nurodytas atvejis), ir galiausiai atvejį, kai šių taisyklių lygiavertiškumas pripažįstamas pagal vienašalę Sąjungos priemonę (iii papunktyje nurodytas atvejis).

Iš šių trijų alternatyvių sąlygų tik i papunktyje nurodyta sąlyga reikalauja, kad importuotas produktas atitiktų šio reglamento II, III ir IV skyrių nuostatas. Todėl produktas, kurį galima priskirti Reglamento 2018/848 45 straipsnio 1 dalies b punkto iii papunktyje nurodytam atvejui¹³³, nors ir neatitinka visų šio reglamento III skyriuje nurodytų gamybos taisyklių, gali būti pateiktas Sąjungos rinkai kaip ekologiškas, jeigu tai yra produktas iš trečiosios valstybės, kurios gamybos taisyklės Sąjunga pripažino lygiavertėmis minėtame III skyriuje nustatytoms gamybos taisyklėms, ir jis jas atitinka. Teisingumo Teismas patikslino, kad atitinkamos trečiosios valstybės gamybos taisyklių „lygiavertiškumo“ sąvoka suponuoja, kad siekiama tų pačių tikslų ir laikomasi tų pačių principų taikant

¹³¹ Nagrinėjamu atveju Reglamento 2018/848 30 straipsnio 2 dalį ir 33 straipsnio 1 dalį.

¹³² Jie turi atitikti Reglamento 2018/848 II priedo IV dalyje ir bet kokiuose 16 straipsnio 3 dalyje nurodytuose įgyvendinimo aktuose nustatytas išsamias gamybos taisykles.

¹³³ Taip yra prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikuso teismo nurodytu atveju.

taisykles, suteikiančias tokio paties lygio, kokio pagal Sąjungos teisės aktus reikalaujama Sąjungoje pagamintų produktų atveju, atitikties garantijas¹³⁴.

Tačiau nė viena Reglamento 2018/848 nuostata neleidžia naudoti Europos Sąjungos ekologinės gamybos logotipo ar vartoti su ekologine gamyba susijusių terminų produktams iš lygiavertiškumo tikslais pripažintų trečiųjų valstybių, nes šie produktai, nors ir gali būti importuojami į Sąjungą pagal šio reglamento 45 straipsnio 1 dalies b punkto iii papunktį, neatitinka tame reglamente nustatytų gamybos taisyklių.

Šį aiškinimą patvirtina ir Reglamento 2018/848 tikslai, be kita ko, siekti išsaugoti vartotojų pasitikėjimą produktais, kurie paženklinėti kaip ekologiški, užtikrinant jiems aiškią ir nedviprasmišką informaciją apie tai, kad produktas, pažymėtas Europos Sąjungos ekologinės gamybos logotipu ar apibūdintas vartojant su ekologine gamyba susijusius terminus, visiškai atitinka visus tame reglamente nustatytus reikalavimus, o ne tik šiam reglamentui lygiavertes taisykles.

Galimybė naudoti Europos Sąjungos ekologinės gamybos logotipą arba vartoti su ekologine gamyba susijusius terminus tiek produktams, kurie buvo pagaminti Sąjungoje ar trečiojoje valstybėje laikantis Reglamento 2018/848 nustatytų gamybos taisyklių, tiek trečiojoje valstybėje pagamintiems produktams, laikantis tik toms gamybos taisyklėms lygiavertiškų standartų, nesuteikia vartotojui informacijos apie tai, ar importuotas produktas atitinka visas Reglamento 2018/848 nustatytas gamybos taisykles, ar atitinka tik trečiosios valstybės, iš kurios buvo importuotas, gamybos taisykles, lygiavertes šio reglamento taisyklėms.

Šiuo klausimu pažymėtina, kad žymint produktą Europos Sąjungos ekologinės gamybos logotipu pagal Reglamento Nr. 2018/848 32 straipsnio 2 dalį pridėtinės kilmės nuorodos, patikslinančios vietą, kur buvo užaugintos produkto sudėtyje esančios žemės ūkio žaliavos, negali pakakti, kad vartotojui būtų išsklaidyti bet kokie neaiškumai.

Be to, siekiant palengvinti prekybą su trečiosiomis valstybėmis ir užtikrinti Reglamento 2018/848 45 straipsnio 1 dalies b punkto iii papunkčio, kuriuo Europos Komisijai suteikti įgaliojimai pripažinti, kad trečiosios valstybės taisyklės yra lygiavertės šio reglamento taisyklėms, veiksmingumą, turi būti galima pagal šią nuostatą importuotus produktus, kurie gali patekti į Sąjungos rinką kaip ekologiški produktai, žymėti trečiosios valstybės, iš kurios jie yra, ekologinės gamybos logotipu, net jei šiame logotipe vartojami terminai, identiški su ekologine gamyba susijusiems terminams, kaip tai suprantama pagal šio reglamento 30 straipsnio 1 dalį ir jo IV priedą.

¹³⁴ Reglamento 2018/848 3 straipsnio 64 punktas.

IX. Sienų kontrolė, prieglobsčio ir imigracija

1. Prieglobsčio politika

a. Tarptautinės apsaugos suteikimo procedūra

2024 m. sausio 16 d. Sprendimas *Intervyuirasht organ na DAB pri MS (Moterys, nukentėjusios nuo smurto šeimoje)* (C-621/21, [EU:C:2024:47](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė – Bendra prieglobsčio politika – Direktyva 2011/95/ES – Pabėgėlio statuso suteikimo sąlygos – 2 straipsnio d punktas – Persekiojimo priežastys – „Priklausymas prie tam tikros socialinės grupės“ – 10 straipsnio 1 dalies d punktas – Persekiojimo veiksmai – 9 straipsnio 1 ir 2 dalys – Persekiojimo priežasčių ir persekiojimo veiksmų arba persekiojimo priežasčių ir apsaugos nuo tokių veiksmų nebuvimo ryšys – 9 straipsnio 3 dalis – Nevalstybiniai subjektai – 6 straipsnio c punktas – Papildomos apsaugos suteikimo sąlygos – 2 straipsnio f punktas – „Didelė žala“ – 15 straipsnio a ir b punktai – Tarptautinės apsaugos prašymų vertinimas pabėgėlių statuso ar papildomos apsaugos statuso suteikimo tikslais – 4 straipsnis – Smurtas prieš moteris dėl lyties – Smurtas šeimoje – Grasinimas padaryti „nusikaltimą dėl garbės“

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą nagrinėjęs Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) išaiškino persekiojimo priežastį, t. y. „priklausymą prie tam tikros socialinės grupės“¹³⁵, dėl kurios gali būti pripažintas pabėgėlio statusas, kai tarptautinės apsaugos prašytojas yra moteris, kuri baiminasi, kad grįžimo į kilmės šalį atveju bus nužudyta arba nukentės nuo šeimos ar bendruomenės nario smurto, grindžiamo tariamu nusižengimu kultūrinėms, religinėms ar tradicinėms normoms.

WS yra kurdų kilmės Turkijos pilietė. 2018 m. birželio mėn. ji teisėtai atvyko į Bulgariją, paskui nuvyko pas savo šeimos narį į Vokietiją, ten pateikė tarptautinės apsaugos prašymą. 2019 m. vasario mėn. Nacionalinės pabėgėlių agentūros¹³⁶ (toliau – DAB) sprendimu, priimtu Vokietijos valdžios institucijoms pateikus prašymą, Bulgarijos valdžios institucijos atsiėmė WS, kad būtų išnagrinėtas jos tarptautinės apsaugos prašymas.

Per 2019 m. spalio mėn. surengtas apklausas WS pasakojo, kad, būdama šešiolikos metų amžiaus, buvo priverstinai ištekinta ir patyrė smurtą šeimoje. 2016 m. rugsėjo mėn. WS paliko savo santuokinius namus. 2017 m. ji sudarė religinę santuoką, o 2018 m. gegužės mėn. šioje santuokoje susilaukė sūnaus. Išvykusi iš Turkijos ji 2018 m. rugsėjo mėn. oficialiai nutraukė santuoką su savo pirmuoju sutuoktiniu, nors jis prieštaravo. Dėl šių aplinkybių ji teigė, kad baiminasi, jog jos šeima gali ją nužudyti, jeigu ji grįžtų į Turkiją.

2020 m. gegužės mėn. priimtu sprendimu DAB pirmininkas atmetė WS pateiktą tarptautinės apsaugos prašymą, motyvuodamas tuo, kad, pirma, neįvykdytos pabėgėlio statuso suteikimo sąlygos. WS nurodytos priežastys, be kita ko, smurto šeimoje veiksmai arba grasinimai mirtimi, nėra svarbios, nes jos negali būti susietos nė su viena iš Prieglobsčio ir pabėgėlių įstatyme, kuriuo Direktyva 2011/95 perkelta į Bulgarijos teisę, nurodytų persekiojimo priežasčių. Be to, WS neteigė, kad yra persekiojama dėl savo lyties.

¹³⁵ Pagal 2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2011/95/ES dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo prie tarptautinės apsaugos gavėjų, vienodo statuso pabėgėliams arba papildomą apsaugą galintiems gauti asmenims ir suteikiamos apsaugos pobūdžio reikalavimų (OL L 337, 2011, p. 9) 2 straipsnio d punktą.

¹³⁶ *Darzhavna agentsia za bezhantsite* (Nacionalinė pabėgėlių agentūra, Bulgarija).

Antra, WS buvo atsisakyta suteikti papildomos apsaugos statusą. Buvo nuspręsta, kad ji neatitinka tam keliamų reikalavimų, nes, pirma, nei oficialios valdžios institucijos, nei tam tikri nevalstybiniai subjektai nesiėmė dėl jos veiksmų, kurių valstybė negali kontroliuoti. Antra, WS nepranešė policijai apie prieš ją atliktus nusikalstamus veiksmus, nepateikė skundo ir teisėtai išvyko iš Turkijos.

Dėl tokio sprendimo pateiktas WS skundas buvo atmestas.

2021 m. balandžio mėn. WS, remdamasi naujais įrodymais, pateikė naują tarptautinės apsaugos prašymą, nes baiminosi būti persekiojama nevalstybinių subjektų, nuo kurių Turkijos valstybė negali jos apginti, dėl priklausymo prie tam tikros socialinės grupės, t. y. moterų, nukentėjusių nuo smurto šeimoje, ir moterų, kurios galėtų nukentėti nuo nusikaltimų dėl garbės. Ji nesutiko būti grąžinta į Turkiją ir nurodė, kad baiminasi, kad taps nusikaltimo dėl garbės auka arba bus dar kartą priverstinai ištekinta.

2021 m. gegužės mėn. DAB atsisakė pradėti naują tarptautinės apsaugos suteikimo procedūrą, motyvuodama, be kita ko, tuo, kad WS nepateikė jokios naujos svarbios informacijos apie savo asmeninę situaciją ar kilmės valstybę.

Nagrinėdamas dėl šio sprendimo pateiktą skundą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nutarė kreiptis į Teisingumo Teismą dėl Direktyvos 2011/95 išaiškinimo ir paprašė jo patikslinti tarptautinės apsaugos suteikimą reglamentuojančios materialinės teisės sąlygas ir tokiomis aplinkybėmis teiktinos tarptautinės apsaugos rūšį.

Teisingumo Teismo vertinimas

Iš pradžių Teisingumo Teismas išnagrinėjo, ar pagal Direktyvą 2011/95, atsižvelgiant į aplinkybes kilmės šalyje, visos šios šalies moterys gali būti laikomos priklausančiomis prie „tam tikros socialinės grupės“, t. y. atitikti „persekiojimo priežastį“, dėl kurios gali būti pripažintas pabėgėlio statusas, o gal atitinkamos moterys turi turėti papildomą bendrą savybę, kad galėtų priklausyti prie tokios grupės.

Šiuo klausimu jis pirmiausi pažymėjo, kad Stambulo konvencijoje¹³⁷ nustatytos pareigos, kurios patenka į SESV 78 straipsnio 2 dalies taikymo sritį; pagal šią nuostatą Sąjungos teisės aktų leidėjui numatomi įgaliojimai patvirtinti bendros Europos prieglobsčio sistemos priemonės, pavyzdžiui, Direktyvą 2011/95. Ši konvencija tiek, kiek susijusi su prieglobsčiu ir negrąžinimo principu, taip pat yra viena iš Sutarčių, į kurias atsižvelgiant reikia aiškinti minėtą direktyvą¹³⁸, net jei kai kurios valstybės narės, įskaitant Bulgarijos Respubliką, jos neratifikavo.

Paskui Teisingumo Teismas priminė, kad iš Direktyvos 2011/95 10 straipsnio 1 dalies d punkto matyti, kad grupė laikoma „tam tikra socialine grupe“, jei įvykdytos dvi kumuliacinės sąlygos. Pirmą, atitinkamos grupės nariai turi turėti bent vieną iš trijų šioje nuostatoje nurodytų identifikavimo požymių¹³⁹. Antra, ši grupė turi turėti savo „individualų tapatumą“ kilmės šalyje.

Dėl „tam tikros socialinės grupės“ pirmosios identifikavimo sąlygos Teisingumo Teismas pažymėjo, kad moteriškoji lytis yra prigimtine savybė, todėl jos pakanka, kad ši sąlyga būtų įvykdyta. Tai

¹³⁷ 2011 m. gegužės 11 d. Stambule priimta Europos Tarybos konvencija dėl smurto prieš moteris ir smurto šeimoje prevencijos ir kovos su juo, kurią Europos Sąjunga pasirašė 2017 m. birželio 13 d. ir kuri jos vardu buvo patvirtinta 2023 m. birželio 1 d. Tarybos sprendimu (ES) 2023/1076 (OL L 143 I, 2023, p. 4) (toliau – Stambulo konvencija). Ši konvencija privaloma Sąjungai nuo 2023 m. spalio 1 d.

¹³⁸ Pagal SESV 78 straipsnio 1 dalį.

¹³⁹ Būtent „prigimtines savybes“, „bendrą istoriją, kurios negalima pakeisti“, arba „tas pačias savybes ar įsitikinimus, kurie yra tokie svarbūs <...> asmens tapatumui ar sąžinei, kad jis neturėtų būti verčiamas jų atsisakyti“.

nereiškia, kad prie tokios kategorijos, kaip ji suprantama pagal minėtą nuostatą, negali priklausyti moterys, turinčios papildomą bendrą požymį, pavyzdžiui, bendrą istoriją, kurios negalima pakeisti¹⁴⁰.

Dėl „tam tikros socialinės grupės“ antrosios identifikavimo sąlygos Teisingumo Teismas konstatavo, kad, nesvarbu, ar jos turi papildomą bendrą savybę ar ne, moteris supanti visuomenė gali jas suvokti kitaip ir kad šioje visuomenėje gali būti pripažįstamas jų individualus tapatumas, be kita ko, dėl jų kilmės šalyje taikomų socialinių, moralės ar teisinių normų.

Galiausiai Teisingumo Teismas nurodė, kad priklausymas prie „tam tikros socialinės grupės“ turi būti nustatytas neatsižvelgiant į persekiojimo veiksmus¹⁴¹, nuo kurių šios grupės nariai gali nukentėti kilmės šalyje. Vis dėlto bendrą savybę turinčių asmenų diskriminacija ar persekiojimas gali būti svarbus veiksnys, jei, siekiant patikrinti, ar įvykdyta antroji socialinės grupės identifikavimo sąlyga, reikia įvertinti, ar nagrinėjama grupė, atsižvelgiant į atitinkamos kilmės šalies socialines, moralės ar teises normas, yra atskira.

Taigi, viena vertus, visos moterys gali būti laikomos priklausančiomis prie „tam tikros socialinės grupės“, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2011/95 10 straipsnio 1 dalies d punktą, jeigu nustatyta, kad, atsižvelgiant į aplinkybes kilmės šalyje, jos dėl lyties patiria fizinį ar psichologinį smurtą, įskaitant seksualinį smurtą ir smurtą šeimoje. Kita vertus, siauresnės moterų grupės, turinčios papildomą bendrą savybę¹⁴², gali būti laikomos priklausančiomis prie individualų tapatumą kilmės šalyje turinčios „tam tikros socialinės grupės“, jei dėl šios savybės šios moterys jaučiasi pasmerktos ir susiduria su jas supančios visuomenės nepritarimu, lemiančiu jų socialinę atskirtį arba smurtą.

Antra, Teisingumo Teismas išnagrinėjo, ar tuo atveju, kai prašytojas teigia, jog baiminasi būti persekiojamas savo kilmės šalyje nevalstybinių subjektų, pagal Direktyvą 2011/95 reikalaujama, kad būtų nustatytas persekiojimo veiksmų ir bent vienos iš šios Direktyvos 2011/95 10 straipsnio 1 dalyje nurodytų persekiojimo priežasčių ryšys. Jis pažymėjo, kad pagal šios direktyvos 9 straipsnio 3 dalį, siejamą su kitomis nuostatomis¹⁴³, tam, kad būtų pripažintas pabėgėlio statusas, turi būti nustatytas ryšys tarp, viena vertus, nurodytų persekiojimo priežasčių ir, kita vertus, persekiojimo veiksmų¹⁴⁴ arba apsaugos nuo „nevalstybinių subjektų“ vykdomų persekiojimo veiksmų, kurią turi užtikrinti „apsaugos teikėjai“¹⁴⁵, nebuvimo. Kai persekiojimo veiksmus vykdo nevalstybinis subjektas, minėtoje 9 straipsnio 3 dalyje nustatyta sąlyga¹⁴⁶ laikoma įvykdyta, jei šie veiksmai grindžiami viena iš šios direktyvos 10 straipsnio 1 dalyje nurodytų persekiojimo priežasčių, net jei apsaugos nebuvimas nepagrįstas šiomis priežastimis. Ši sąlyga taip pat turi būti laikoma įvykdyta, jeigu apsaugos nebuvimas grindžiamas viena iš pastarojoje nuostatoje nurodytų persekiojimo priežasčių, net jei nevalstybinio subjekto vykdomas persekiojimas nepagrįstas šiomis priežastimis. Vadinas, jeigu prašytojas teigia, kad baiminasi būti persekiojamas savo kilmės šalyje nevalstybinių subjektų, nebūtina nustatyti ryšio tarp vienos iš Direktyvos 2011/95 10 straipsnio 1 dalyje nurodytų persekiojimo priežasčių ir

¹⁴⁰ Teisingumo Teismas visų pirma pažymėjo, jog tai, kad moterys išvengė priverstinės santuokos arba paliko savo santuokinius namus, gali būti laikoma bendra istorija, kurios negalima pakeisti, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą.

¹⁴¹ Kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2011/95 9 straipsnį.

¹⁴² Kaip tokios papildomos bendros savybės pavyzdį Teisingumo Teismas nurodė moterų, atsisakančių sudaryti priverstinę santuoką visuomenėje, kurioje tokia praktika gali būti laikoma socialine norma, arba nepaisančių tokios normos ir nutraukiančių šią santuoką, situaciją.

¹⁴³ Nagrinėjamu atveju siejama su Direktyvos 2011/95 6 straipsnio c punktu ir 7 straipsnio 1 dalimi, atsižvelgiant į šios direktyvos 29 konstatuojamąją dalį.

¹⁴⁴ Pagal Direktyvos 2011/95 9 straipsnio 1 ir 2 dalis.

¹⁴⁵ „Apsaugos teikėjų“ apibrėžtis pateikta Direktyvos 2011/95 7 straipsnyje.

¹⁴⁶ Ši sąlyga numatyta Direktyvos 2011/95 9 straipsnio 3 dalyje.

persekiojimo veiksmų, jei toks ryšys gali būti nustatytas tarp vienos iš šių persekiojimo priežasčių ir apsaugos teikėjų apsaugos nebuvimo nuo šių veiksmų¹⁴⁷.

Trečia, Teisingumo Teismas nusprendė, kad sąvoka „didelė žala“¹⁴⁸, dėl kurios gali būti suteiktas papildomos apsaugos statusas¹⁴⁹, apima realią grėsmę prašytojui būti nužudytam arba nukentėti nuo šeimos ar bendruomenės nario smurto, grindžiamo tariamu nusižengimu kultūrinėms, religinėms ar tradicinėms normoms. Darydamas tokią išvadą jis pažymėjo, kad pagal Direktyvos 2011/95 15 straipsnio a ir b punktus¹⁵⁰ „didele žala“ laikoma „mirties bausmė arba egzekucija“ ir „prašytojo kankinimas, nežmoniškas ar žemina[mas] elgesys arba baudimas kilmės šalyje“. Atsižvelgiant į Direktyvos 2011/95 15 straipsnio a punkto tikslą užtikrinti asmenų, kurių teisei į gyvybę kiltų grėsmė, jei jie grįžtų į jų kilmės šalį, apsaugą, jame vartojamos sąvokos „egzekucija“ negalima aiškinti kaip neapimančios grėsmės gyvybei vien dėl to, kad ji kyla dėl nevalstybinių subjektų veiksmų. Jeigu moteriai kyla realus pavojus būti nužudyta jos šeimos narių dėl tariamo nusižengimo kultūrinėms, religinėms ar tradicinėms normoms, tokia didelė žala turi būti laikoma „egzekucija“, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą.

2024 m. birželio 11 d. Sprendimas (didžioji kolegija), *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Moterys, kurių tapatybė susiformavo atsižvelgiant į lyčių lygybės vertybę)* (C-646/21, [EU:C:2024:487](#)).

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė – Bendra prieglobsčio politika – Direktyva 2011/95/ES – Pabėgėlio statuso suteikimo sąlygos – 2 straipsnio d ir e punktai – Persekiojimo priežastys – 10 straipsnio 1 dalies d punktas ir 2 dalis – „Priklausymas prie tam tikros socialinės grupės“ – 4 straipsnis – Individualus faktų ir aplinkybių vertinimas – Direktyva 2013/32/ES – 10 straipsnio 3 dalis – Tarptautinės apsaugos prašymų nagrinėjimo reikalavimai – Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 24 straipsnio 2 dalis – Vaiko interesai – Nustatymas – Nepilnametės trečiosios šalies pilietės, kurių tapatybė dėl gyvenimo valstybėje narėje susiformuoja atsižvelgiant į pagrindinę moterų ir vyrų lygybės vertybę“

Gavęs *Rechtbank Den Haag, zittingsplaats's-Hertogenbosch* (Hagos teismas, posėdžiaujantis Hertogenbose, Nyderlandai) prašymą priimti prejudicinį sprendimą, Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) pateikė savo nuomonę dėl klausimo, ar nepilnametės trečiosios šalies pilietės, kurių tapatybė, joms gyvenant valstybėje narėje, susiformavo atsižvelgiant į pagrindinę moterų ir vyrų lygybės vertybę, gali būti laikomos priklausančiomis prie „tam tikros socialinės grupės“¹⁵¹, o tai yra „persekiojimo priežastis“, galinti pateisinti pabėgėlio statuso suteikimą.

K ir L yra dvi Irako pilietybę turinčios seserys, gimusios atitinkamai 2003 ir 2005 metais. 2015 m. jos atvyko į Nyderlandus ir nuo tada nepertraukiamai gyvena šioje šalyje. Jų prieglobsčio prašymai, pateikti 2015 m. lapkričio mėn., buvo atmesti 2017 m. vasario mėn. Tada 2019 m. balandžio mėn. jos

¹⁴⁷ Kaip tai suprantama pagal šios direktyvos 7 straipsnio 1 dalį.

¹⁴⁸ Numatyta Direktyvos 2011/95 15 straipsnio a ir b punktuose.

¹⁴⁹ Kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2011/95 2 straipsnio g punktą.

¹⁵⁰ Siejamus su Direktyvos 2011/95 34 konstatuojamąja dalimi.

¹⁵¹ 2011 m. gruodžio 13 d. Tarybos direktyvos 2011/95/ES dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo prie tarptautinės apsaugos gavėjų, vienodo statuso pabėgėliams arba papildomą apsaugą galintiems gauti asmenims ir suteikiamos apsaugos pobūdžio reikalavimų (OL L 337, 2011, p. 9) 10 straipsnio 1 dalies d punkte nurodyta, kad, vertinant persekiojimo priežastis, grupė laikoma „tam tikra socialine grupe“, kai visų pirma: tos grupės nariai turi tas pačias prigimtines savybes ar bendrą istoriją, kurios negalima pakeisti, arba turi tas pačias savybes ar įsitikinimus, kurie yra tokie svarbūs to asmens tapatumui ar sąžinei, kad jis neturėtų būti verčiamas jų atsisakyti; ta grupė turi individualų tapatumą atitinkamoje šalyje, nes aplinkinė visuomenė ją suvokia kaip kitokią.

pateikė paskesnius prašymus¹⁵², 2020 m. gruodžio mėn. jie buvo atmesti kaip akivaizdžiai nepagrįsti. Ginčydamos sprendimus atmesti jų prašymus K ir L prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui nurodė, kad dėl savo ilgalaikio gyvenimo Nyderlanduose „suvakarėjo“. Jos baiminosi, kad grįžus į Iraką bus persekiojamos dėl Nyderlanduose susiformavusios tapatybės, nes priėmė kitokias nei jų kilmės šalyje normas, vertybes ir elgesį; šios tapo tokios svarbios jų tapatumui ir sąžinei, kad jos nebegalėtų jų atsisakyti. Seserys teigė priklausančios prie „tam tikros socialinės grupės“, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2011/95 10 straipsnio 1 dalies d punktą.

Šiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kilo klausimų, pirma, dėl sąvokos „priklausymas prie tam tikros socialinės grupės“ aiškinimo ir, antra, dėl to, kaip vykstant tarptautinės apsaugos prašymų nagrinėjimo procedūrai turi būti atsižvelgiama į vaiko interesus, užtikrinamus pagal Chartijos 24 straipsnio 2 dalį.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirmiausia Teisingumo Teismas pažymėjo, kad grupė laikoma „tam tikra socialine grupe“, jei įvykdytos dvi kumuliacinės sąlygos. Pirma, prie jos galintys priklausyti asmenys turi turėti bent vieną iš trijų identifikavimo požymių, t. y. tas pačias „prigimtines savybes“ ar „bendrą istoriją, kurios negalima pakeisti“, arba „tas pačias savybes ar įsitikinimus, kurie yra tokie svarbūs asmens tapatumui ar sąžinei, kad jis neturėtų būti verčiamas jų atsisakyti“. Antra, ši grupė turi turėti „individualų tapatumą“ kilmės šalyje, „nes aplinkinė visuomenė ją suvokia kaip kitokią“.

Dėl pirmosios sąlygos nurodyta, kad faktiškas moters tapatybės susiformavimas atsižvelgiant į pagrindinę moterų ir vyrų lygybės vertybę, kiek tai susiję su noru naudotis šia lygybe kasdieniame gyvenime, reiškia galimybę laisvai pasirinkti, kaip gyventi, be kita ko, kiek tai susiję su išsilavinimu ir profesine karjera, veiklos viešojoje sferoje apimtimi ir pobūdžiu, galimybe pasiekti ekonominę nepriklausomybę dirbant ne namuose, sprendimu, ar gyventi vienam, ar su šeima, ir laisvu partnerio pasirinkimu; šie pasirinkimai yra esminiai asmens tapatumui. Šiomis aplinkybėmis faktiškas trečiosios valstybės pilietės tapatybės susiformavimas atsižvelgiant į pagrindinę vertybę gali būti laikomas „savybe ar įsitikinimais, kurie yra tokie svarbūs asmens tapatumui ar sąžinei, kad jis neturėtų būti verčiamas jų atsisakyti“.

Dėl antrosios sąlygos, susijusios su grupės „individualiu tapatumu“ kilmės šalyje, pažymėta, kad moteris supanti visuomenė gali jas suvokti kitaip ir kad šioje visuomenėje gali būti pripažįstamas jų individualus tapatumas, be kita ko, dėl jų kilmės šalyje taikomų socialinių, moralės ar teisinių normų. Šią identifikavimo sąlygą taip pat atitinka moterys, kurioms būdinga papildoma bendra savybė, pavyzdžiui, faktiškas tapatybės susiformavimas atsižvelgiant į pagrindinę moterų ir vyrų lygybės vertybę, jei pagal jų kilmės šalyje taikomas normas tas moteris supanti visuomenė dėl šios bendros savybės suvokia jas kaip kitokias.

Taigi moterys, įskaitant nepilnametes, kurių bendra savybė yra ta, kad jų tapatybė, joms gyvenant valstybėje narėje, faktiškai susiformavo atsižvelgiant į pagrindinę moterų ir vyrų lygybės vertybę, pagal tai, kokios yra kilmės šalyje vyraujančios sąlygos, gali būti laikomos priklausančiomis prie „tam tikros socialinės grupės“, o tai yra pabėgėlio statuso suteikimą pateisinanti „persekiojimo priežastis“.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pažymėjo, jog tai, kad trečiosios šalies pilietės tapatybė, jai gyvenant valstybėje narėje, faktiškai susiformavo atsižvelgiant į šią pagrindinę vertybę, negali būti laikoma nei aplinkybe, kurią ši pilietė sukūrė savo iniciatyva po išvykimo iš kilmės šalies¹⁵³, nei veikla, nukreipta vieninteliu arba pagrindiniu tikslu pasiekti – sudaryti reikiamas sąlygas prašyti

¹⁵² 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2013/32/ES dėl tarptautinės apsaugos suteikimo ir panaikinimo bendros tvarkos (OL L 180, 2013, p. 60) 2 straipsnio q punkte nustatyta, kad „paskesnis prašymas“ – tai vėlesnis tarptautinės apsaugos prašymas priėmus galutinį sprendimą dėl ankstesnio prašymo.

¹⁵³ Žr. Direktyvos 2011/95 5 straipsnio 3 dalį.

tarptautinės apsaugos¹⁵⁴. Iš tiesų jei toks tapatybės susiformavimas yra pakankamai įrodytas, jis jokių būdu negali būti prilygintas piktnaudžiavimui ir manipuliavimui, su kuriais pagal Direktyvos 2011/95 5 straipsnio 3 dalį siekiama kovoti.

Paskui Teisingumo Teismas konstatavo, kad tuo atveju, kai tarptautinės apsaugos prašytojas yra nepilnametis, vertindama šio nepilnamečio tarptautinės apsaugos prašymo pagrįstumą kompetentinga nacionalinė institucija, atlikusi individualų nagrinėjimą, būtinai turi atsižvelgti į jo interesus.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pažymėjo, pirma, kad pagal Pagrindinių teisių chartijos 51 straipsnio 1 dalį valstybės narės turi laikytis jos 24 straipsnio 2 dalies tais atvejais, kai įgyvendina Sąjungos teisę, taigi ir kai nagrinėja „paskesnį prašymą“. Antra, Direktyvos 2013/32 40 straipsnio 2 dalyje nedaroma jokie skirtumo tarp pirmojo tarptautinės apsaugos prašymo ir paskesnio prašymo, kiek tai susiję su informacijos ar duomenų, galinčių įrodyti, kad prašytojas atitinka sąlygas būti priskirtas prie tarptautinės apsaugos gavėjų pagal Direktyvą 2011/95, pobūdžiu, todėl faktų ir aplinkybių, kuriais grindžiami šie prašymai, vertinimas abiem atvejais turi būti atliekamas pagal Direktyvos 2011/95 4 straipsnį.

Be to, vertinant tarptautinės apsaugos prašymą, grindžiamą persekiojimo priežastimi, pavyzdžiui, „priklausymu prie tam tikros socialinės grupės“, gali būti atsižvelgta į ilgalaikį gyvenimą valstybėje narėje, ypač kai jis sutampa su laikotarpiu, per kurį susiformavo nepilnamečio prašytojo tapatybė.

2024 m. spalio 4 d. Sprendimas (didžioji kolegija) *Ministerstvo vnitra České republiky, Odbor azylové a migrační politike* (C-406/22, [EU:C:2024:841](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Prieglobsčio politika – Tarptautinė apsauga – Direktyva 2013/32/ES – Tarptautinės apsaugos suteikimo ir panaikinimo bendra tvarka – 36 ir 37 straipsniai – Sąvoka „saugi kilmės šalis“ – Priskyrimas – I priedas – Kriterijai – 46 straipsnis – Teisė į veiksmingą teisinę gynybą – Teismo atliekamas trečiosios šalies priskyrimo prie saugių kilmės šalių nagrinėjimas“

Išnagrinėjęs prašymą priimti prejudicinį sprendimą Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nusprendė dėl Direktyvoje 2013/32¹⁵⁵ numatytos valstybių narių galimybės priskirti trečiąsias šalis prie saugių kilmės šalių ir dėl teismo, į kurį kreipiamasi su skundu dėl sprendimo atmeti trečiosios šalies, priskirtos prie tokių šalių, piliečio pateiktą tarptautinės apsaugos prašymą, atliekamos tokio priskyrimo kontrolės apimtį.

2022 m. vasario 9 d. Moldovos pilietis CV Čekijos Respublikoje pateikė tarptautinės apsaugos prašymą. Grįsdamas šį prašymą CV, pirma, nurodė, kad Moldovoje jam grasina asmenys, kurių tapatybės policijai nepavyko nustatyti, ir, antra, rėmėsi Rusijos Federacijos invazija į Ukrainą. 2022 m. kovo 8 d. sprendimu *Ministerstvo vnitra České republiky* (Čekijos Respublikos vidaus reikalų ministerija) atmetė šį prašymą kaip akivaizdžiai nepagrįstą, motyvuodama, be kita ko, tuo, kad Čekijos Respublika Moldovos Respubliką, išskyrus Padniestrę, laiko saugia kilmės šalimi, o CV neįrodė, kad jo konkrečiu atveju taip nėra¹⁵⁶.

¹⁵⁴ Žr. Direktyvos 2011/95 4 straipsnio 3 dalies d punktą.

¹⁵⁵ 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2013/32/ES dėl tarptautinės apsaugos suteikimo ir panaikinimo bendros tvarkos (OL L 180, 2013, p. 60). Šios direktyvos 37 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad tarptautinės apsaugos prašymų nagrinėjimo tikslais valstybės narės gali palikti galioti arba priimti naujus teisės aktus, kuriuose pagal šios direktyvos I priedą būtų numatytas priskyrimas prie saugių kilmės šalių nacionaliniu lygmeniu.

¹⁵⁶ Pagal Direktyvos 2013/32 31 straipsnio 8 dalies b punktą ir 32 straipsnio 2 dalį, kai prašytojas atvyko iš saugios kilmės šalies, valstybės narės gali nuspręsti paspartinti nagrinėjimo procedūrą ir (arba) ją vykdyti pasienyje arba tranzito zonoje, taip pat pripažinti jo prašymą akivaizdžiai nepagrįstu.

CV apskundė šį sprendimą *Krajský soud v Brně* (Brno apygardos teismas, Čekijos Respublika). Pirma, šiam teismui kilo abejonių, ar trečioji šalis nustoja būti laikoma saugia kilmės šalimi, kai nusprendžia remtis teise nukrypti nuo įsipareigojimų pagal Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvenciją¹⁵⁷, kaip padarė Moldovos Respublika iš pradžių dėl patirtos energetikos krizės, paskui – dėl Rusijos Federacijos invazijos į Ukrainą. Antra, jam kilo klausimas, ar pagal Sąjungos teisę valstybei narei draudžiama priskirti trečiąją šalį prie saugių kilmės šalių, išskiriant tam tikras jos teritorijos dalis. Trečia, jis norėjo sužinoti, kokia yra tokio priskyrimo kontrolės, kurią jis turi vykdyti, apimtis, atsižvelgiant, be kita ko, į galimybę trečiųjų šalių, laikomų saugiomis kilmės šalimis, piliečių pateiktus tarptautinės apsaugos prašymus nagrinėti pagreitinta tvarka ir prireikus juos pripažinti akivaizdžiai nepagrįstais.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirma, Teisingumo Teismas nusprendė, kad negalima teigti, jog trečioji šalis nebeatitinka kriterijų, leidžiančių ją priskirti prie saugių kilmės šalių, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2013/32 37 straipsnį, vien dėl to, kad ji rėmėsi EŽTK 15 straipsnyje numatyta teise nukrypti. Iš tiesų be garantijų, susijusių su naudojimu šia teise, vien dėl to, kad ši trečioji šalis rėmėsi tokia teise, negalima daryti išvados, kad ji iš tikrųjų ėmėsi priemonių, kuriomis nukrypstama nuo šioje konvencijoje numatytų įsipareigojimų, arba kokio pobūdžio ir kokios apimties nukrypstančios priemonės buvo patvirtintos.

Vis dėlto Teisingumo Teismas pažymėjo, kad dėl tokio rėmimosi valstybės narės, priskyrusios atitinkamą trečiąją šalį prie saugių kilmės šalių, kompetentingos institucijos turi įvertinti, ar toks priskyrimas ir toliau galioja. Pagal Direktyvos 2013/32 37 straipsnio 2 dalį reikalaujama, kad valstybės narės reguliariai peržiūrėtų padėtį trečiosiose šalyse, priskirtose prie saugių kilmės šalių, nes dėl savo pobūdžio aplinkybės, leidžiančios preziumuoti tarptautinės apsaugos prašytojų saugumą tam tikroje kilmės šalyje, gali keistis. Šis reguliarios peržiūros reikalavimas apima ir reikšmingus įvykius, nes dėl savo svarbos jie gali paveikti trečiosios šalies, kuri laikoma saugia šalimi, galėjimą toliau atitikti šios direktyvos I priede įtvirtintus kriterijus ir kartu turėti įtakos prezumpcijai, kad ji gali užtikrinti prašytojų saugumą. Rėmimasis EŽTK 15 straipsnyje numatyta teise nukrypti yra toks įvykis, nes negalima atmesti galimybės, kad pagrindines teises paveikiančios nukrypstančios priemonės gali būti nesuderinamos su Direktyvos 2013/32 I priede numatytais kriterijais. Be to, toks rėmimasis bet kuriuo atveju kelia didelį pavojų, kad atitinkamoje trečiojoje šalyje iš esmės pasikeis tai, kaip taikomos teisės ir laisvės reglamentuojančios teisės normos.

Antra, Teisingumo Teismas nurodė, kad pagal Direktyvos 2013/32 37 straipsnį draudžiama priskirti trečiąją šalį prie saugių kilmės šalių, kai tam tikros jos teritorijos dalys neatitinka šios direktyvos I priede nustatytų materialinių tokio priskyrimo sąlygų.

Tai, be kita ko, patvirtina šios nuostatos genezė. Teisė tarptautinės apsaugos prašymų nagrinėjimo tikslais priskirti prie saugių kilmės šalių dalį trečiosios šalies teritorijos valstybėms narėms buvo suteikta pagal Direktyvą 2005/85¹⁵⁸, visų pirma jos 30 straipsnį. Direktyvos 2013/32 37 straipsnyje, kuriuo pakeistas tas straipsnis, tokia galimybė nebėra numatyta. Ketinimas ją panaikinti matyti iš Europos Komisijos pasiūlymo dėl Direktyvos 2013/32¹⁵⁹, jame ši galimybė aiškiai išbraukta. Tokį

¹⁵⁷ Pasirašyta 1950 m. lapkričio 4 d. Romoje (toliau – EŽTK). EŽTK 15 straipsnio „Nukrypimas nuo įsipareigojimų nepaprastosios padėties atveju“ 1 dalyje numatyta: „Kilus karui ar kitomis nepaprastosios padėties aplinkybėmis, dėl kurių atsiranda grėsmė tautos išlikimui, kiekviena Aukštoji Susitariančioji Šalis gali imtis priemonių nukrypdoma nuo įsipareigojimų pagal šią Konvenciją, tačiau tik tiek, kiek tai būtina dėl susidariusios kritiškos padėties ir jei tokios priemonės neprieštarauja kitiems jos įsipareigojimams pagal tarptautinę teisę.“

¹⁵⁸ 2005 m. gruodžio 1 d. Tarybos direktyva 2005/85/EB, nustatanti būtiniausius reikalavimus dėl pabėgėlio statuso suteikimo ir panaikinimo tvarkos valstybėse narėse (OL L 326, 2005, p. 13). Ši direktyva buvo panaikinta Direktyva 2013/32.

¹⁵⁹ Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl tarptautinės apsaugos suteikimo ir panaikinimo tvarkos valstybėse narėse būtiniausių reikalavimų, COM(2009) 554 final, p. 60.

ketinimą patvirtina ir išsamus šio pasiūlymo paaiškinimas¹⁶⁰, kuriame aiškiai nurodytas siekis panaikinti šią galimybę ir tokio panaikinimo pasekmę, t. y. nuo šiol reikalaujama, kad materialinės tokio priskyrimo sąlygos būtų įvykdytos visoje atitinkamos trečiosios šalies teritorijoje.

Be to, Direktyva 2013/32 siekiami tikslai, t. y. kad tarptautinės apsaugos prašymai būtų nagrinėjami „kuo skubiau, nedarant poveikio tinkamo ir išsamaus nagrinėjimo atlikimui“¹⁶¹, nedraudžia tokių pasekmių. Kadangi Sąjungos teisės aktų leidėjas šia direktyva siekia užtikrinti greitą ir išsamų tarptautinės apsaugos prašymų nagrinėjimą, naudodamasis turima diskrecija jis turi suderinti šiuos du tikslus, kai nustato sąlygas, kuriomis valstybės narės gali priskirti trečiąją šalį prie saugių kilmės šalių. Taigi tai, kad šioje direktyvoje nenumatyta valstybių narių galimybės priskirti trečiąją šalį prie saugių kilmės šalių, išskiriant dalį jos teritorijos, atspindi šį derinimą ir teisės aktų leidėjo pasirinkimą teikti pirmenybę prašytojų, kurių kilmės šalies visa teritorija neatitinka šios direktyvos I priede nustatytų materialinių sąlygų, pateiktų tarptautinės apsaugos prašymų išsamiam nagrinėjimui. Nors Reglamente 2024/1348¹⁶², kuriuo nuo 2026 m. birželio 12 d. panaikinama Direktyva 2013/32, vėl įtvirtinta tokia galimybė¹⁶³, būtent Sąjungos teisės aktų leidėjo prerogatyva yra persvarstyti šį pasirinkimą ir iš naujo derinti tikslus. Taip pat konstatuotina, kad tai, jog šiame reglamente šiuo aspektu įtvirtinta teisinė tvarka skiriasi nuo numatytos Direktyvoje 2005/85, patvirtina aiškinimą, kad Sąjungos teisės aktų leidėjas nenumatė tokios galimybės Direktyvoje 2013/32.

Galiausiai, trečia, Teisingumo Teismas nusprendė, kad tuo atveju, kai teismas nagrinėja skundą dėl sprendimo atmesti tarptautinės apsaugos prašymą, nagrinėtą pagal prašytojų iš trečiųjų šalių, kurios priskiriamos prie saugių kilmės šalių, pateiktiems prašymams taikomą specialią tvarką, šis teismas turi atsižvelgti į bylos medžiagą bei vykstant procesui paaiškėjusias aplinkybes ir nurodyti, kad buvo pažeistos šios Direktyvos 2013/32 I priede nustatytos materialinės tokio priskyrimo sąlygos, net jei šiuo pažeidimu nėra aiškiai remiamasi grindžiant tokį skundą.

Direktyvos 2013/32 46 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta, kad teismas, kuriam apskūstas sprendimas dėl tarptautinės apsaugos prašymo, turi atlikti „išsamų ir *ex nunc* faktinių ir teisinių aplinkybių nagrinėjimą, įskaitant, atitinkamais atvejais, tarptautinės apsaugos poreikių nagrinėjimą“. Žodžių junginys „atitinkamais atvejais“ šiame sakinyje reiškia, kad išsamus ir *ex nunc* nagrinėjimas, kurį turi atlikti teismas, gali apimti tarptautinės apsaugos prašymo procedūrinius aspektus. Trečiosios šalies priskyrimas prie saugių kilmės šalių yra susijęs su šiais procedūriniais aspektais, nes toks priskyrimas gali turėti įtakos tokių prašymų nagrinėjimo procedūrai.

Nagrinėjamu atveju sprendimas atmesti prašymą buvo grindžiamas tuo, kad CV kilęs iš Moldovos Respublikos, o Čekijos Respublika šią trečiąją šalį, išskyrus Padniestrę, priskiria prie saugių kilmės šalių. Šios trečiosios šalies priskyrimas prie saugių kilmės šalių yra vienas iš prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui pateiktų bylos medžiagos elementų, su kuriais jis turi susipažinti, kai nagrinėja skundą dėl minėto sprendimo. Darytina išvada, kad tokiomis aplinkybėmis, net jeigu pareiškėjas pagrindinėje byloje aiškiai nesirėmė galimu Direktyvoje 2013/32 numatytų tokio priskyrimo taisyklių pažeidimu, siekdamas, kad tarptautinės apsaugos prašymui būtų taikoma speciali tvarka, šis galimas pažeidimas yra teisinio pobūdžio klausimas, į kurį prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi atsižvelgti, kai atlieka išsamų ir *ex nunc* nagrinėjimą, nustatytą šios direktyvos 46 straipsnio 3 dalyje.

¹⁶⁰ COM(2009) 554 *final* Annex, 14959/09 ADD 1, p. 15.

¹⁶¹ 2018 m. liepos 25 d. Sprendimas *Alheto* (C-585/16, [EU:C:2018:584](#), 109 punktas).

¹⁶² 2024 m. gegužės 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2024/1348, kuriuo Sąjungoje nustatoma bendra tarptautinės apsaugos procedūra ir panaikinama Direktyva 2013/32/ES (OL L, 2024/1348).

¹⁶³ Reglamente 2024/1348 61 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad trečioji šalis gali būti tiek Sąjungos, tiek nacionaliniu lygmeniu priskirta prie saugių kilmės šalių, nustatant išimtis konkrečioms jos teritorijos dalims arba aiškiai identifikuojamoms asmenų kategorijoms.

b. Tarptautinės apsaugos prašymų nagrinėjimo tvarka pateikus naują prieglobsčio prašymą

2024 m. vasario 8 d. Sprendimas *Bundesrepublik Deutschland* (Paskesnio prašymo priimtinumas) (C-216/22, [EU:C:2024:122](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Tarptautinės apsaugos suteikimo ir panaikinimo bendra tvarka – Direktyva 2013/32/ES – 33 straipsnio 2 dalies d punktas ir 40 straipsnio 2 ir 3 dalys – Paskesnis prašymas – Tokio prašymo atmetimo kaip nepriimtino sąlygos – Sąvoka „nauja informacija arba naujos faktinės aplinkybės“ – Teisingumo Teismo sprendimas dėl Sąjungos teisės išaiškinimo – 46 straipsnis – Teisė į veiksmingą teisinę gynybą – Nacionalinio teismo jurisdikcija nagrinėti tokį prašymą iš esmės tuo atveju, kai sprendimas atmesti prašymą kaip nepriimtą yra neteisėtas – Procedūrinės garantijos – 14 straipsnio 2 dalis“

Gavęs *Verwaltungsgericht Sigmaringen* (Sigmaringeno administracinis teismas, Vokietija) prašymą priimti prejudicinį sprendimą, Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) pareiškė nuomonę, be kita ko, dėl klausimo, ar Teisingumo Teismo prejudicinis sprendimas yra nauja informacija, reiškianti, kad paskesnis prieglobsčio prašymas turi būti nagrinėjamas iš esmės, o ne atmetas kaip nepriimtinas.

2017 m. liepos 26 d. Sirijos pilietis Vokietijoje pateikė prieglobsčio prašymą. Per pokalbį kompetentingoje Vokietijos institucijoje jis nurodė, kad nuo 2003 m. iki 2005 m. atliko karo tarnybą Sirijoje ir kad išvyko iš šios šalies nuogaustaudamas vėl būti pašauktas į karo tarnybą arba būti įkalintas, jei atsisakys vykdyti karo prievolę.

2017 m. rugpjūčio 16 d. sprendimu kompetentinga Vokietijos institucija suteikė prašytojui papildomą apsaugą, tačiau atsisakė suteikti jam pabėgėlio statusą. Ji, be kita ko, nurodė, kad negalima daryti prielaidos, jog prašytojas, išvykęs iš Sirijos prieš tai, kai buvo pašauktas į Sirijos kariuomenę, savo šalyje būtų laikomas dezertyru ar režimo opozicionieriumi. Be to, jis neįrodė, kad šaukimas į kariuomenę buvo jo išvykimo priežastis. Apskritai jis nurodė tik dėl karo Sirijoje susidariusią grėsmingą situaciją.

Prašytojas neapskundė to sprendimo ir šis tapo galutinis. 2021 m. sausio 15 d. jis pateikė naują prieglobsčio prašymą, t. y. „paskesnį prieglobsčio prašymą“; jį iš esmės grindė 2020 m. lapkričio 19 d. Teisingumo Teismo sprendimu *Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (Karo tarnyba ir prieglobstis)*¹⁶⁴. Jis teigė, kad šiame sprendime Teisingumo Teismas nurodė, jog tam tikromis aplinkybėmis egzistuoja „rimta prielaida“, kad karinės tarnybos atsisakymas susijęs su viena iš Direktyvos 2011/95 10 straipsnyje išvardytų persekiojimo priežasčių¹⁶⁵.

2021 m. kovo 22 d. sprendimu kompetentinga Vokietijos institucija atmetė kaip nepriimtą paskesnį prašytojo prieglobsčio prašymą, motyvuodama tuo, kad nurodytas Teisingumo Teismo sprendimas nereiškia, kad ji turi šį prašymą išnagrinėti iš esmės.

¹⁶⁴ 2020 m. lapkričio 19 d. Sprendimas *Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (Karo tarnyba ir prieglobstis)* (C-238/19, **Error! Hyperlink reference not valid.**).

¹⁶⁵ 2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/95/ES dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo prie tarptautinės apsaugos gavėjų, vienodo statuso pabėgėliams arba papildomą apsaugą galintiems gauti asmenims ir suteikiamos apsaugos pobūdžio reikalavimų (OL L 337, 2011, p. 9). Šios direktyvos skyriuje „Reikalavimai, taikomi priskyrimui prie pabėgėlių“ esančiame 10 straipsnyje pateiktas sąrašas veiksnių, į kuriuos valstybės narės turi atsižvelgti vertindamos persekiojimo priežastis.

Gavęs prašytojo skundą dėl šio sprendimo, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs Zigmaringeno administracinis teismas suabejojo, ar Teisingumo Teismo sprendimas, kuriame tik aiškinama sprendimo dėl ankstesnio prieglobsčio prašymo priėmimo metu jau galiojusi Sąjungos teisės nuostata, gali būti laikomas „nauja informacija arba faktine aplinkybe“, dėl kurios neleidžiama atmesti paskesnį prieglobsčio prašymą kaip nepriimtina.

Teisingumo Teismo vertinimas

Teisingumo Teismas visų pirma priminė, kad iš Direktyvos 2013/32 33 straipsnio 2 dalies formuluotės ir tikslo, taip pat iš šios direktyvos struktūros matyti, kad šioje nuostatoje numatyta galimybė atmesti tarptautinės apsaugos prašymą kaip nepriimtina nukrypstama nuo pareigos išnagrinėti tokį prašymą iš esmės. Teisingumo Teismas jau nusprendė, kad tiek iš šioje nuostatoje pateikto sąrašo baigtinio pobūdžio, tiek iš šiame sąrašė esančių nepriimtumo pagrindų nukrypstamo pobūdžio išplaukia, kad šie pagrindai turi būti aiškinami siaurai¹⁶⁶. Taigi atvejai, kai pagal Direktyvą 2013/32 paskesnis prašymas turi būti laikomas priimtinu, priešingai, turi būti aiškinami plačiai.

Be to, iš pačios Direktyvos 2013/32 33 straipsnio 2 dalies d punkto formuluotės, visų pirma iš vartojamo žodžių junginio „nauja informacija arba faktinė aplinkybė“, matyti, kad šioje nuostatoje kalbama ne tik apie faktinį prašytojo asmeninės padėties arba jo kilmės šalies padėties pasikeitimą, bet ir apie naujas teises aplinkybes.

Iš jurisprudencijos, be kita ko, išplaukia, kad paskesnis prašymas negali būti pripažintas nepriimtinu pagal Direktyvos 2013/32 33 straipsnio 2 dalies d punktą¹⁶⁷, kai sprendžiančioji institucija, kaip ji suprantama pagal šią direktyvą¹⁶⁸, konstatuoja, kad galutinis ankstesnio prašymo atmetimas prieštarauja Sąjungos teisei. Tokia išvada neišvengiamai privaloma šiai institucijai, kai šis prieštaravimas konstatuojamas Teisingumo Teismo sprendime arba jį vėliau konstatuoja nacionalinis teismas¹⁶⁹.

Iš to išplaukia, kad, atsižvelgiant į konkrečias Direktyvos 2013/32 aplinkybes, bet kuris Teisingumo Teismo sprendimas gali būti pripažįstamas nauja informacija, kaip tai suprantama pagal šios direktyvos 33 straipsnio 2 dalies d punktą ir 40 straipsnio 2 ir 3 dalis¹⁷⁰. Tokia išvada peršasi neatsižvelgiant į tai, ar minėtas Teisingumo Teismo sprendimas priimtas prieš priimant sprendimą dėl ankstesnio prašymo, ar po jo priėmimo, ar minėtame Teisingumo Teismo sprendime konstatuojama, kad nacionalinė nuostata, kuria buvo grindžiamas šis sprendimas, yra nesuderinama su Sąjungos teise, ar apsiribojama Sąjungos teisės, įskaitant jau galiojusią minėto sprendimo priėmimo metu, aiškinimu.

¹⁶⁶ Šiuo klausimu žr. 2022 m. rugpjūčio 1 d. Sprendimą *Bundesrepublik Deutschland (Pabėgėlių vaikas, gimęs ne priimančiojoje valstybėje narėje)* (C-720/20, [EU:C:2022:603](#), 49 ir 51 punktai).

¹⁶⁷ 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2013/32/ES dėl tarptautinės apsaugos suteikimo ir panaikinimo bendros tvarkos (OL L 180, 2013, p. 60). Šios direktyvos 33 straipsnio 2 dalies d punkte numatyta, kad valstybės narės gali pripažinti nepriimtina paskesnį tarptautinės apsaugos prašymą, kuriame nėra naujos informacijos arba duomenų, kuriais remiantis būtų galima nustatyti, ar prašytojas atitinka tarptautinės apsaugos gavėjo statuso suteikimo pagal Direktyvą 2011/95/ES kriterijus, arba prašytojas jų nepateikė.

¹⁶⁸ Direktyvos 2013/32 2 straipsnio f punkte „sprendžiančioji institucija“ apibrėžta kaip „bet kokia pusiau teisminė [kvaziteisminė] arba administracinė institucija valstybėje narėje, atsakinga už tarptautinės apsaugos prašymų nagrinėjimą ir kompetentinga priimti pirmosios instancijos sprendimus tokiais atvejais“.

¹⁶⁹ Šiuo klausimu žr. 2020 m. gegužės 14 d. Sprendimą *Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság* (C-924/19 PPU ir C-925/19 PPU, [Error! Hyperlink reference not valid.](#), 198 ir 203 punktai).

¹⁷⁰ Direktyvos 2013/32 40 straipsnyje įtvirtintos nuostatos dėl paskesnių prašymų nagrinėjimo.

Vis dėlto tam, kad paskesnis prašymas būtų priimtinas, pagal Direktyvos 2013/32 40 straipsnio 3 dalį dar reikia, kad dėl naujos informacijos ar faktinių aplinkybių „labai [padidėtų] tikimybė, kad prašytojas gali būti priskirtas prie tarptautinės apsaugos gavėjų pagal [Direktyvą 2011/95]“.

Darytina išvada, kad nauja informacija, kaip ji suprantama pagal Direktyvos 2013/32 33 straipsnio 2 dalies d punktą ir 40 straipsnio 2 ir 3 dalis, pripažįstamas bet kuris Teisingumo Teismo sprendimas, įskaitant sprendimą, kuriame tik išaiškinama Sąjungos teisės nuostata, jau galiojusi sprendimo dėl ankstesnio prašymo priėmimo metu, nepaisant to, kada jis buvo priimtas, jeigu dėl jo gerokai padidėja tikimybė, kad prašytojas atitiks tarptautinės apsaugos suteikimo reikalavimus.

2024 m. birželio 18 d. Sprendimas *Bundesrepublik Deutschland (Sprendimo suteikti pabėgėlio statusą poveikis)* (C-753/22, [EU:C:2024:524](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė – Tarptautinės apsaugos suteikimo ir panaikinimo bendra tvarka – Direktyva 2013/32/ES – 33 straipsnio 2 dalies a punktas – Valstybės narės institucijų negalėjimas atmesti prieglobsčio prašymo kaip nepriimtino, motyvuojant anksčiau kitoje valstybėje narėje suteiktu pabėgėlio statusu – Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 4 straipsnis – Pavojus patirti nežmonišką ar žeminamą elgesį toje valstybėje narėje – Tų institucijų atliekamas šio prieglobsčio prašymo nagrinėjimas, nepaisant toje kitoje valstybėje narėje suteikto pabėgėlio statuso – Direktyva 2011/95/ES – 4 straipsnis – Individualus nagrinėjimas“

Gavęs *Bundesverwaltungsgericht* (Federalinis administracinis teismas, Vokietija) prašymą priimti prejudicinį sprendimą Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) priėmė sprendimą dėl to, ar valstybės narės valdžios institucijos turi iš naujo nagrinėti prieglobsčio prašymą, nepaisant to, kad asmeniui pabėgėlio statusas suteiktas kitoje valstybėje narėje, kai jos negali pasinaudoti Direktyvoje 2013/32¹⁷¹ numatyta galimybe atmesti šį prašymą kaip nepriimtina.

Sirijos pilietė QY, kuriai 2018 m. Graikijoje buvo suteiktas pabėgėlio statusas, pateikė tarptautinės apsaugos prašymą Vokietijoje. Vėliau Vokietijos administracinis teismas nusprendė, kad Graikijoje QY gali kilti didelis pavojus patirti nežmonišką ar žeminamą elgesį, kaip tai suprantama pagal Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 4 straipsnį, todėl ji negali į ją grįžti.

2019 m. spalio mėn. Vokietijos kompetentinga institucija atmetė QY prašymą suteikti pabėgėlio statusą, tačiau suteikė jai papildomą apsaugą. QY apskundė šį sprendimą; ji Vokietijos administracinis teismas, į kurį kreiptasi, atmetė, motyvuodamas tuo, kad QY negresia būti persekiojamai Sirijoje. Tuomet QY pateikė kasacinį skundą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui, tvirtindama, kad kompetentinga Vokietijos institucija buvo saistoma Graikijos valdžios institucijų pabėgėlio statuso pripažinimo.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas patikslino, kad nagrinėjamu atveju QY tarptautinės apsaugos prašymas negalėjo būti pripažintas nepriimtinu remiantis tuo, kad prieš tai Graikijoje QY buvo suteiktas šis statusas, nes jai šioje valstybėje narėje gresia didelis pavojus patirti nežmonišką ar žeminamą elgesį, kaip tai suprantama pagal Chartijos 4 straipsnį. Šiomis aplinkybėmis jam iš esmės kilo klausimas, ar pagal Sąjungos teisę kompetentinga Vokietijos institucija galėjo vertinti šio tarptautinės apsaugos prašymo pagrįstumą ir jai nebuvo privaloma atsižvelgti į tai, kad Graikija jau suteikė QY tokią apsaugą.

¹⁷¹ 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2013/32/ES dėl tarptautinės apsaugos suteikimo ir panaikinimo bendros tvarkos (OL L 180, 2013, p. 60). Šios direktyvos 33 straipsnio 2 dalies a punkte numatyta, kad valstybės narės gali laikyti tarptautinės apsaugos prašymą nepriimtinu, be kita ko, jeigu tarptautinę apsaugą suteikė kita valstybė narė.

Teisingumo Teismo vertinimas

Visų pirma Teisingumo Teismas priminė, kad SESV 78 straipsnio 2 dalies a punkte numatyta, kad Europos Parlamentas ir Europos Sąjungos Taryba patvirtina bendros Europos prieglobsčio sistemos priemonės, tarp kurių yra „visoje Sąjungoje galiojantis vienodas prieglobsčio statusas trečiųjų šalių piliečiams“. Nors ši nuostata yra teisinis pagrindas, kuriuo remdamasis Sąjungos teisės aktų leidėjas gali priimti Sąjungos aktus, nustatančius tokį vienodą statusą, vis dėlto siekiant konkrečiai įgyvendinti visas teises, susijusias su šiuo statusu, kuris, suteiktas vienos valstybės narės ir pripažintas visų kitų, galiotų visoje Sąjungoje, būtina, kad Sąjungos teisės aktų leidėjas tam imtųsi veiksmų.

Vis dėlto Sąjungos teisės aktų leidėjas dar nėra visiškai įgyvendinęs pagal SESV 78 straipsnio 2 dalies a punktą siekiamo tikslo, t. y. minėto vienodo prieglobsčio statuso. Konkrečiai kalbant, šiame etape jis nenustatė principo, pagal kurį valstybės narės privalo automatiškai pripažinti kitos valstybės narės priimtus sprendimus suteikti pabėgėlio statusą, ir nepatiksline šio principo įgyvendinimo tvarkos. Nors pagal šiuo metu galiojančią Sąjungos teisę valstybės narės gali susieti visų teisių, susijusių su pabėgėlio statusu jų teritorijoje, pripažinimą su sąlyga, kad jų kompetentingos institucijos priims naują sprendimą dėl šio statuso suteikimo, jos gali numatyti, kad tokie kitos valstybės narės priimti sprendimai automatiškai pripažįstami kaip palankesnė nuostata¹⁷². Neginčijama, kad Vokietija nepasinaudojo šia galimybe.

Tokiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas, antra, nustatė, kokia yra valstybės narės kompetentingos institucijos atliekamo tarptautinės apsaugos prašymo, kurį pateikė prašytojas, turintis kitos valstybės narės suteiktą pabėgėlio statusą, nagrinėjimo apimtis.

Šiuo klausimu jis konstatavo, kad, kai kompetentinga valstybės narės institucija negali pagal Direktyvos 2013/32 33 straipsnio 2 dalies a punktą pripažinti tarptautinės apsaugos prašytojo, kuriam kita valstybė narė jau suteikė tokią apsaugą, prašymo kaip nepriimtino dėl didelio pavojaus, kad šis prašytojas toje kitoje valstybėje narėje patirs nežmonišką ar žeminamą elgesį, kaip tai suprantama pagal Chartijos 4 straipsnį, ši institucija turi iš naujo individualiai, išsamiai ir atsižvelgdama į naujausią informaciją išnagrinėti šį prašymą per naują pagal direktyvas 2011/95 ir 2013/32 vykdomą tarptautinės apsaugos suteikimo procedūrą. Jeigu prašytojas atitinka pabėgėlio statuso sąlygas pagal Direktyvos 2011/95 II ir III skyrius, ši institucija privalo suteikti jam pabėgėlio statusą ir ji neturi diskrecijos šiuo klausimu.

Šiuo atžvilgiu, nors ta institucija neprivalo pripažinti pabėgėlio statuso tokiam prašytojui vien dėl to, kad šis statusas jam anksčiau buvo suteiktas kitos valstybės narės sprendimu, ji vis dėlto privalo visapusiškai atsižvelgti į šį sprendimą ir į pagrindžiančius įrodymus. Iš tiesų bendra Europos prieglobsčio sistema, kuri apima bendrus asmenų, kuriems tikrai reikia tarptautinės apsaugos, nustatymo kriterijus, pagrįsta abipusio pasitikėjimo principu¹⁷³, pagal kurį daroma prielaida, išskyrus išimtinius atvejus, kad tarptautinės apsaugos prašytojams kiekvienoje valstybėje narėje taikomas vertinimas atitinka Sąjungos teisės, įskaitant Chartiją, Konvenciją dėl pabėgėlio statuso¹⁷⁴ ir Europos žmogaus teisių konvenciją¹⁷⁵, reikalavimus.

¹⁷² Žr. 2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2011/95/ES dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo prie tarptautinės apsaugos gavėjų, vienodo statuso pabėgėliams arba papildomą apsaugą galintiems gauti asmenims ir suteikiamos apsaugos pobūdžio reikalavimų (OL L 337, 2011, p. 9) 3 straipsnį ir Direktyvos 2013/32 5 straipsnį.

¹⁷³ Žr. Direktyvos 2011/95 12 konstatuojamąją dalį.

¹⁷⁴ 1951 m. liepos 28 d. Ženevoje pasirašyta Konvencija dėl pabėgėlių statuso.

¹⁷⁵ 1950 m. lapkričio 4 d. Romoje pasirašyta Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija.

Be to, atsižvelgiant į lojalaus bendradarbiavimo principą¹⁷⁶ ir taip pat siekiant užtikrinti, kad dviejų valstybių narių kompetentingų institucijų priimti sprendimai dėl tarptautinio apsaugos poreikio tam pačiam trečiosios šalies piliečiui ar asmeniui be pilietybės būtų kuo nuoseklesni, valstybės narės kompetentinga institucija, kuri turi priimti sprendimą dėl naujo prašymo, turėtų kuo greičiau inicijuoti keitimąsi informacija su valstybės narės, kuri anksčiau suteikė pabėgėlio statusą tam pačiam prašytojui, kompetentinga institucija. Šiuo atžvilgiu pirmoji iš šių institucijų turi informuoti antrąją apie naują prašymą ir jai pateikti savo nuomonę dėl šio naujo prašymo, taip pat paprašyti per protingą terminą perduoti turimą informaciją, kuri buvo pagrindas suteikti šį statusą. Šis keitimasis informacija skirtas tam, kad naują prašymą gavusios valstybės narės institucija galėtų turėdama visą informaciją atlikti patikrinimus, kurie jai privalomi per tarptautinės apsaugos suteikimo procedūrą.

c. Sprendimo suteikti pabėgėlio statusą poveikis tuo atveju, kai trečioji valstybė pateikia ekstradicijos prašymą

2024 m. birželio 18 d. Sprendimas *Generalstaatsanwaltschaft Hamm (Prašymas išduoti pabėgėlį Turkijai)* (C-352/22, [EU:C:2024:521](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė – Direktyva 2011/95/ES – 21 straipsnio 1 dalis – Direktyva 2013/32/ES – 9 straipsnio 2 ir 3 dalys – Valstybės narės galutinis pabėgėlio statuso suteikimas – Pabėgėlis, po šio suteikimo gyvenantis kitoje valstybėje narėje – Trečiosios valstybės, kuri yra šio pabėgėlio kilmės šalis, ekstradicijos prašymas, skirtas jo gyvenamosios vietos valstybei narei – Sprendimo suteikti pabėgėlio statusą poveikis atitinkamai ekstradicijos procedūrai – Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 18 straipsnis ir 19 straipsnio 2 dalis – Šio pabėgėlio apsauga nuo prašomos ekstradicijos“

Gavęs *Oberlandesgericht Hamm* (Hamo aukštesnysis apygardos teismas, Vokietija) prašymą priimti prejudicinį sprendimą Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) patikslino negražinimo principo apimtį, kiek tai susiję su trečiosios šalies, kuri yra pabėgėlio kilmės šalis, ekstradicijos prašymu jo gyvenamosios vietos valstybei narei, kai šis statusas jam buvo suteiktas kitoje valstybėje narėje.

2010 m. Italijos valdžios institucijos suteikė A., kurdų kilmės pabėgėliui iš Turkijos, pabėgėlio statusą iki 2030 m., motyvuodamos tuo, kad jam gresia Turkijos valdžios institucijų politinis persekiojimas dėl jo paramos Kurdistano darbininkų partijai (PKK). Nuo 2019 m. liepos mėn. A. gyvena Vokietijoje.

Remiantis Turkijos teismo išduotu arešto orderiu, dėl A. buvo paskelbtas Tarptautinės kriminalinės policijos organizacijos (Interpolas) perspėjimas siekiant jį suimti ekstradicijos tikslais, kad būtų vykdomas jo baudžiamasis persekiojimas už tyčinį nužudymą. 2020 m. lapkričio 18 d. A. buvo sulaikytas Vokietijoje ir jam paskirtas kardomasis kalinimas, vėliau iki 2022 m. balandžio 14 d. jis buvo laikomas suimtas ekstradicijos tikslu.

2021 m. lapkričio mėn. nutartimi Hamo aukštesnysis apygardos teismas, kuris yra prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, pripažino, kad A. ekstradicijai į Turkiją kliūčių nėra; šis teismas nusprendė, kad Italijos valdžios institucijų priimtas sprendimas suteikti pabėgėlio statusą nėra jam privalomas. Gavęs A. konstitucinį skundą *Bundesverfassungsgericht* (Federalinis Konstitucinis Teismas, Vokietija) panaikino šią nutartį, nes, šio teismo nuomone, Hamo aukštesnysis apygardos teismas nesikreipė į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą dėl šio klausimo.

¹⁷⁶ Pagal ESS 4 straipsnio 3 dalies pirmoje pastraipoje įtvirtintą lojalaus bendradarbiavimo principą Sąjunga ir valstybės narės gerbia viena kitą ir viena kitai padeda vykdydamos iš Sutarčių kylančias užduotis. Šis principas konkrečiai išreikštas Direktyvos 2011/95 36 straipsnyje ir Direktyvos 2013/32 49 straipsnyje.

Tokiomis aplinkybėmis grąžinus atitinkamą bylą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui, šis teismas turėjo iš naujo priimti sprendimą dėl prašymo išduoti A.; jis nusprendė kreiptis į Teisingumo Teismą su klausimu, ar vienos valstybės narės priimtas sprendimas suteikti pabėgėlio statusą pagal Sąjungos teisę turi privalomąją galią kitos valstybės narės vykdomai ekstradicijos procedūrai.

Teisingumo Teismo vertinimas

Savo sprendime Teisingumo Teismas visų pirma konstatavo: kadangi dėl valstybės narės sprendimo tenkinti kilmės valstybės pateiktą prašymą išduoti trečiosios šalies pilietį, kuris kitoje valstybėje narėje įgijo pabėgėlio statusą, šis pilietis netektų Direktyvoje 2011/95¹⁷⁷ numatytų teisių ir lengvatų, pirmojoje valstybėje narėje vykdoma ekstradicijos procedūra laikytina susijusi su Sąjungos teisės įgyvendinimu, kaip tai suprantama pagal Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 51 straipsnio 1 dalį. Taigi prašomosios valstybės narės kompetentinga institucija negali leisti išduoti trečiosios šalies piliečio, kuriam kita valstybė narė suteikė pabėgėlio statusą, šiai trečiajai šaliai, jeigu dėl tokios ekstradicijos būtų pažeistas negrąžinimo principas, įtvirtintas Direktyvos 2011/95 21 straipsnio 1 dalyje, siejamoje su Chartijos 18 straipsniu ir 19 straipsnio 2 dalimi¹⁷⁸.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pabrėžė, kad, pirma, kol asmuo atitinka tokio statuso sąlygas, pagal Chartijos 18 straipsnį draudžiama jo ekstradicija į trečiąją šalį, iš kurios jis pabėgo ir kurioje jam gresia persekiojimas. Antra, kai asmuo, dėl kurio pateiktas ekstradicijos prašymas, teigia, kad ekstradicijos atveju jam kiltų didelis pavojus patirti nežmonišką ar žeminamą elgesį, prašomoji valstybė narė prieš vykdydama ekstradiciją turi patikrinti, ar ji išdavus nebus pažeistos Chartijos 19 straipsnio 2 dalyje numatytos teisės.

Taigi, vertinant Direktyvos 2011/95 21 straipsnio 1 dalies ir Chartijos 18 straipsnio bei 19 straipsnio 2 dalies pažeidimo riziką, tai, kad kita valstybė narė prašomam išduoti asmeniui suteikė pabėgėlio statusą, yra ypač svarbi aplinkybė, į kurią prašomosios valstybės narės kompetentinga institucija turi atsižvelgti; vadinasi, jeigu yra sprendimas suteikti pabėgėlio statusą, o jį suteikusi valstybė narė šio statuso neatšaukė ir nepanaikino, ši institucija privalo atsisakyti išduoti asmenį pagal šias nuostatas. Iš tiesų bendra Europos prieglobsčio sistema yra grindžiama tarpusavio pasitikėjimo principu, o pagal jį, išskyrus išimtines aplinkybes, preziumuojama, kad elgesys su tarptautinės apsaugos prašytojais kiekvienoje valstybėje narėje atitinka Sąjungos teisėje, Ženevos konvencijoje¹⁷⁹ ir Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijoje nustatytus reikalavimus¹⁸⁰.

Be to, direktyvų 2011/95 ir 2013/32 nuostatos¹⁸¹, susijusios su pabėgėlio statuso atšaukimu ir panaikinimu, ir jose numatyta procedūra būtų apeinamos, jei prašomoji valstybė narė galėtų išduoti trečiosios šalies pilietį, kuriam kita valstybė narė pripažino pabėgėlio statusą, jo kilmės šaliai. Tokia ekstradicija *de facto* prilygtų šio statuso panaikinimui ir iš suinteresuotojo asmens būtų atimta galimybė veiksmingai naudotis Chartijos 18 straipsniu jam suteikiama apsauga, Direktyvos 2011/95 VII skyriuje numatytomis teisėmis ir lengvatomis, susijusiomis su tarptautine apsauga, taip pat Direktyvos 2013/32 45 straipsnyje įtvirtintomis garantijomis.

¹⁷⁷ 2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/95/ES dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo prie tarptautinės apsaugos gavėjų, vienodo statuso pabėgėliams arba papildomą apsaugą galintiems gauti asmenims ir suteikiamos apsaugos pobūdžio reikalavimų (OL L 337, 2011, p. 9).

¹⁷⁸ Chartijos 18 straipsnyje įtvirtinta teisė į prieglobstį, o Chartijos 19 straipsnio 2 dalyje numatytas negrąžinimo principas.

¹⁷⁹ 1951 m. liepos 28 d. Ženevoje pasirašyta Konvencija dėl pabėgėlių statuso.

¹⁸⁰ 1950 m. lapkričio 4 d. Romoje pasirašyta Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija.

¹⁸¹ 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2013/32/ES dėl tarptautinės apsaugos suteikimo ir panaikinimo bendros tvarkos (OL L 180, 2013, p. 60).

Taigi remdamasi lojalaus bendradarbiavimo principu¹⁸² prašomosios valstybės narės institucija, kompetentinga ekstradicijos srityje, turi kuo greičiau inicijuoti keitimąsi informacija su kitos valstybės narės, kuri suteikė tam asmeniui pabėgėlio statusą, institucija. Šiuo atžvilgiu ji privalo informuoti pastarąją instituciją apie dėl šio asmens gautą ekstradicijos prašymą, jai perduoti savo nuomonę dėl šio prašymo ir paprašyti per protingą terminą perduoti tiek jos turimą informaciją, kuri buvo pagrindas suteikti šį statusą, tiek jos sprendimą dėl to, ar reikia atšaukti arba panaikinti šio asmens pabėgėlio statusą.

Pirma, šis keitimasis informacija skirtas tam, kad prašomosios valstybės narės ekstradicijos srityje kompetentinga institucija galėtų turėdama visą informaciją atlikti patikrinimus, kurie jai tenka pagal Chartijos 18 straipsnį ir 19 straipsnio 2 dalį.

Antra, keitimasis informacija leidžia kitos valstybės narės kompetentingai institucijai prireikus atšaukti ar panaikinti pabėgėlio statusą remiantis Direktyvos 2011/95 14 straipsniu, visiškai paisant Direktyvos 2013/32 45 straipsnyje nustatytų garantijų.

Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, Teisingumo Teismas nusprendė, kad tik tuo atveju, jei prašomam išduoti asmeniui pabėgėlio statusą suteikusias valstybės narės kompetentinga institucija nusprendžia atšaukti arba panaikinti šį statusą remdamasi Direktyvos 2011/95 14 straipsniu ir jeigu prašomosios valstybės narės institucija, kompetentinga ekstradicijos srityje, padaro išvadą, kad šis asmuo neturi arba nebeturi pabėgėlio statuso ir kad neegzistuoja jokie didelio pavojaus, kad šiam asmeniui, išduotam prašančiajai trečiajai valstybei, grės mirties bausmė arba jis gali patirti kankinimų ar kitokį nežmoniską ar žeminamą elgesį ar būti taip baudžiamas, pagal Sąjungos teisę ekstradicija nebūtų draudžiama.

Taigi taikant Direktyvos 2011/95 21 straipsnio 1 dalį, siejamą su Chartijos 18 straipsniu ir 19 straipsnio 2 dalimi, kai dėl trečiosios šalies piliečio, kuriam suteiktas pabėgėlio statusas vienoje valstybėje narėje, jo kilmės šalis pateikia kitai valstybei narei, kurios teritorijoje tas pabėgėlis gyvena, ekstradicijos prašymą, prašomoji valstybė narė negali leisti išduoti šį asmenį, jeigu neinicijavo pasikeitimo informacija su institucija, suteikusia šį statusą prašomam išduoti asmeniui, ir jeigu ši institucija neatšaukė minėto statuso.

d. Laikinoji apsauga esant masiniam perkeltųjų asmenų srautui

2024 m. gruodžio 19 d. Sprendimas (didžioji kolegija) Kaduna (C-244/24 ir C-290/24, [EU:C:2024:1038](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Prieglobsčio politika – Laikinoji apsauga esant masiniam perkeltųjų asmenų srautui – Direktyva 2001/55/EB – 4 ir 7 straipsniai – Rusijos ginkluotųjų pajėgų invazija į Ukrainą – Įgyvendinimo sprendimas (ES) 2022/382 – 2 straipsnio 3 dalis – Valstybės narės galimybė taikyti laikinąją apsaugą šiame sprendime nenurodytiems perkeltiesiems asmenims – Momentas, kada tokiems asmenims laikinąją apsaugą suteikusi valstybė narė gali nutraukti tokią apsaugą – Neteisėtai šalyje esančių trečiųjų šalių piliečių grąžinimas – Direktyva 2008/115/EB – 6 straipsnis – Sprendimas grąžinti – Momentas, kada valstybė narė gali priimti sprendimą grąžinti – Neteisėtas buvimas šalyje“

¹⁸² Teisingumo Teismas patikslino, kad šis principas, įtvirtintas ESS 4 straipsnio 3 dalies pirmoje pastraipoje, pagal kurį Sąjunga ir valstybės narės gerbia viena kitą ir viena kitai padeda vykdyti iš Sutarčių kylančias užduotis, yra konkrečiai išreikštas Direktyvos 2011/95 36 straipsnyje ir Direktyvos 2013/32 49 straipsnyje.

Išnagrinėjęs Nyderlandų teismų pateiktus du prašymus priimti prejudicinį sprendimą, Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) patikslino momentą, kada valstybė narė gali, pirma, nutraukti neprivalomą laikinąją apsaugą, kurią pagal Direktyvą 2001/55¹⁸³ ir Įgyvendinimo sprendimą 2022/382¹⁸⁴ suteikė tam tikrų kategorijų perkeltiesiems asmenims, nenurodytiems tame sprendime, ir, antra, priimti sprendimą grąžinti, kaip jis suprantamas pagal Direktyvą 2008/115¹⁸⁵, dėl asmenų, kuriems nebetaikoma ši apsauga.

P, AI, ZY ir BG yra trečiųjų šalių piliečiai, 2022 m. vasario 24 d. turėję galiojantį leidimą laikinai gyventi Ukrainoje. Rusijos ginkluotosioms pajėgoms įsiveržus į Ukrainos teritoriją, jie pabėgo į Nyderlandus, kur jiems pagal tuo metu galiojusius Nyderlandų teisės aktus¹⁸⁶ buvo suteikta laikinoji apsauga, kaip tai suprantama pagal Direktyvą 2001/55. Pagal šiuos teisės aktus neprivaloma laikinoji apsauga buvo suteikta visiems asmenims, turėjusiems leidimą gyventi Ukrainoje, taip pat ir laikinai, galiojusį 2022 m. vasario 23 d., kai tikėtina, kad šie asmenys išvyko iš Ukrainos po 2021 m. lapkričio 26 d.¹⁸⁷

Be to, pagal šiuos teisės aktus nebuvo reikalaujama įvertinti, ar šie asmenys galėjo saugiai ir ilgam laikui grįžti į savo kilmės šalį ar regioną.

2024 m. sausio 17 d. sprendime *Raad van State* (Valstybės Taryba) konstatavo, kad trečiųjų šalių piliečiams, kurių situacija tokia kaip P, AI, ZY ir BG, suteikta laikinoji apsauga automatiškai nustos galioti 2024 m. kovo 4 d., t. y. pasibaigus terminui¹⁸⁸, kai laikinoji apsauga būtų nustojusi galioti, jeigu Taryba nebūtų priėmusi sprendimo pagal Direktyvos 2001/55 4 straipsnio 2 dalį¹⁸⁹. Keturiais 2024 m. vasario 7 d. sprendimais grąžinti, kaip jie suprantami pagal Direktyvą 2008/115, valstybės sekretorius¹⁹⁰ nurodė P, AI, ZY ir BG išvykti iš Sąjungos teritorijos per keturias savaites nuo 2024 m. kovo 4 d.

P pateikė skundą *Rechtbank Den Haag, zittingsplaats Amsterdam* (Hagos apylinkės teismas, posėdžiaujantis Amsterdame, Nyderlandai), ginčydamas dėl jo priimto sprendimo teisėtumą.

¹⁸³ 2001 m. liepos 20 d. Tarybos direktyva 2001/55/EB dėl minimalių normų, suteikiant perkeltiesiems asmenims laikiną apsaugą esant masiniam srautui, ir dėl priemonių, skatinančių valstybių narių tarpusavio pastangų priimant tokius asmenis ir atsakant už tokio veiksmo padarinius pusiausvyrą (OL L 212, 2001, p. 12). Direktyvos 2001/55 7 straipsnio 1 dalyje valstybėms narėms suteikiama teisė išplėsti šioje direktyvoje numatytos laikinosios apsaugos taikymą kitoms asmenų kategorijoms nei tos, kurias Taryba nurodė šios direktyvos 5 straipsnyje minimame savo sprendime, kuriuo įgyvendinama ši apsauga, jeigu tie asmenys buvo perkelti dėl tų pačių priežasčių ir iš tos pačios kilmės šalies ar regiono.

¹⁸⁴ 2022 m. kovo 4 d. Tarybos įgyvendinimo sprendimu (ES) 2022/382, kuriuo pagal Direktyvos 2001/55/EB 5 straipsnį nustatoma, kad iš Ukrainos yra perkeltųjų asmenų masinis srautas, ir pradedama taikyti laikinoji apsauga (OL L 71, 2022, p. 1, toliau – įgyvendinimo sprendimas), Taryba pradėjo taikyti Direktyvoje 2001/55 numatytą laikinosios apsaugos mechanizmą. Pagal šio įgyvendinimo sprendimo 2 straipsnio 3 dalį valstybės narės gali taikyti šį sprendimą ir kitiems asmenims nei nurodytieji šio straipsnio 1 ir 2 dalyse, įskaitant asmenis be pilietybės ir trečiųjų šalių, išskyrus Ukrainą, piliečius, kurie teisėtai gyveno Ukrainoje ir negali saugiai ir ilgam laikui grįžti į savo kilmės šalį ar regioną.

¹⁸⁵ 2008 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2008/115/EB dėl bendrų nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių grąžinimo standartų ir tvarkos valstybėse narėse (OL L 348, 2008, p. 98).

¹⁸⁶ Nuo 2022 m. kovo 4 d. iki 2022 m. liepos 18 d. galiojusios redakcijos *Voorschrift Vreemdelingen 2000* (2000 m. Tarpministerinis nutarimas dėl užsieniečių) 3.9a straipsnio 1 dalies c punktas.

¹⁸⁷ T. y. likus 90 dienų iki Rusijos ginkluotųjų pajėgų invazijos į Ukrainą pradžios.

¹⁸⁸ Šis terminas nurodytas Direktyvos 2001/55 4 straipsnio 1 dalyje, pagal kurią, „[n]epažeidžiant 6 straipsnio nuostatų, laikinos[ios] apsaugos trukmė yra vieneri metai. Jeigu ji nėra panaikinta pagal 6 straipsnio 1 dalies b punkto reikalavimus, ji gali būti automatiškai pratęsta šešių mėnesių laikotarpiams ne ilgiau kaip vienerius metus.“

¹⁸⁹ Kaip nurodyta Direktyvos 2001/55 4 straipsnio 2 dalyje, „[I]eigu laikinos apsaugos priežastys išlieka, Taryba, remdamasi Komisijos pasiūlymu, kuri, prieš pateikdama savo siūlymą Tarybai, išnagrinėja visus bet kurios valstybės narės prašymus, gali kvalifikuota balsų dauguma nuspręsti pratęsti laikinos apsaugos laiką ne ilgiau kaip vieneriems metams“.

¹⁹⁰ Nagrinėjamu atveju *Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie* (teisingumo ir saugumo valstybės sekretorius, Nyderlandai, toliau – valstybės sekretorius).

AI ir BG skundai dėl su jais susijusių sprendimų pirmojoje instancijoje buvo tenkinti 2024 m. kovo 19 d. ir 2024 m. kovo 27 d. sprendimais. Valstybės sekretorius apskundė šiuos teismo sprendimus apeliacine tvarka Valstybės Tarybai. Kadangi ZY skundas dėl su juo susijusio sprendimo 2024 m. kovo 27 d. teismo sprendimu pirmojoje instancijoje buvo atmestas kaip nepagrįstas, ZY dėl šio sprendimo taip pat pateikė apeliacinį skundą Valstybės Tarybai.

Abu šias bylas nagrinėjantys teismai kreipėsi į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą. Viena vertus, kadangi norint išspręsti šiuos ginčus reikėjo nustatyti datą, kada baigiasi Nyderlandų valdžios institucijų suteikta neprivaloma laikinoji apsauga, kaip ji suprantama pagal Direktyvą 2001/55, šiems teismams kilo abejonių dėl to, ar tokia apsauga gali būti panaikinta prieš baigiant galioti privalomai laikinajai apsaugai¹⁹¹. Kita vertus, jiems kilo klausimas dėl sprendimų grąžinti, priimtų dėl pareiškėjų pagrindinėje byloje, teisėtumo, nes šie sprendimai buvo priimti tą dieną, kai šie asmenys vis dar teisėtai buvo Nyderlandų teritorijoje.

Teisingumo Teismo vertinimas

Visų pirma Teisingumo Teismas nagrinėjo, ar pagal Direktyvos 2001/55 4 ir 7 straipsnius valstybei narei, suteikusiai laikinąją apsaugą kitų kategorijų asmenims, nei nurodyta įgyvendinimo sprendimo 2 straipsnio 1 ir 2 dalyse, draudžiama panaikinti šių kategorijų asmenims suteiktą neprivalomą laikinąją apsaugą anksčiau, nei nustoja galioti privaloma laikinoji apsauga, kurią Taryba nusprendė suteikti pagal šios direktyvos 4 straipsnio 2 dalį.

Pirmiausia jis pažymėjo, kad valstybė narė, kuri pasinaudoja Direktyvos 2001/55 7 straipsnio 1 dalyje numatyta galimybe, įgyvendina Sąjungos teisę, todėl negali suteikti neprivalomos laikinosios apsaugos asmenims, kurie nebuvo perkelti dėl tų pačių priežasčių ir iš tos pačios kilmės šalies ar regiono kaip asmenys, kuriems suteikta privaloma laikinoji apsauga.

Šiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas konstatavo, kad ši nuostata ir įgyvendinimo sprendimo 2 straipsnio 3 dalis turi būti aiškinamos taip, kad pagal jas valstybei narei leidžiama suteikti neprivalomą laikinąją apsaugą trečiųjų šalių piliečiams arba asmenims be pilietybės, turėjusiems 2022 m. vasario 23 d. galiojusį leidimą laikinai gyventi Ukrainoje ir, tikėtina, išvykusiems iš šios šalies po 2021 m. lapkričio 26 d., neįvertinus, ar jie gali saugiai ir ilgam laikui grįžti į savo kilmės šalį ar regioną. Šiuo klausimu, viena vertus, privalomos laikinosios apsaugos taikymo priežastis, kurią Taryba nurodė tame įgyvendinimo sprendime, yra 2022 m. vasario 24 d. prasidėjusi Rusijos ginkluotųjų pajėgų invazija į Ukrainą. Trečiųjų šalių piliečiai arba asmenys be pilietybės, kurie dėl labai ribotos jų teisės gyventi Sąjungos teritorijoje trukmės būtų turėję grįžti į Ukrainą netrukus po šios invazijos pradžios, gali būti prilyginti dėl tokios invazijos perkeltiems asmenims. Kita vertus, nors įgyvendinimo sprendimo 2 straipsnio 3 dalyje tarp potencialių neprivalomos laikinosios apsaugos gavėjų aiškiai nurodyti asmenys be pilietybės ir trečiųjų šalių piliečiai, kurie teisėtai gyvena Ukrainoje ir negali saugiai ir ilgam laikui grįžti į savo kilmės šalį ar regioną, ši asmenų kategorija paminėta tik kaip pavyzdys.

Be to, pažymėjęs, kad neprivaloma laikinoji apsauga, kurią Nyderlandų valdžios institucijos suteikė tokiems trečiųjų šalių piliečiams kaip aptariami pagrindinėje byloje, nustojo galioti dar nepasibaigus privalomos laikinosios apsaugos laikotarpiui, Teisingumo Teismas nagrinėjo, ar pagal Direktyvos 2001/55 4 ir 7 straipsnius reikalaujama taikyti šią neprivalomą laikinąją apsaugą tol, kol galioja Tarybos pagal šios direktyvos 5 straipsnį nustatyta privaloma laikinoji apsauga, arba bent jau iki automatiškai pratęsto šios privalomos laikinosios apsaugos pradinio termino, numatyto šio 4 straipsnio 1 dalyje, pabaigos.

¹⁹¹ T.y. apsaugai, kylančiai iš Tarybos sprendimo, priimto pagal Direktyvos 2001/55 5 straipsnį, kuriuo konstatuojamas perkeltųjų asmenų masinis srautas. Tokiu sprendimu laikinoji apsauga suteikiama visose valstybėse narėse, kurioms Direktyva 2001/55 yra privaloma, tame sprendime nurodytoms konkrečioms asmenų grupėms nuo tame sprendime nustatytos datos.

Šiuo aspektu Teisingumo Teismas nusprendė, kad pagal Direktyvos 2001/55 7 straipsnio 1 dalį valstybės narės gali laisvai nuspręsti nutraukti suteiktą neprivalomą laikinąją apsaugą iki Sąjungos lygiu nustatytos privalomos laikinosios apsaugos galiojimo pabaigos¹⁹².

Šiuo klausimu, viena vertus, šioje nuostatoje valstybėms narėms paliekama laisvė nustatyti datą, nuo kurios jos ketina suteikti neprivalomą laikinąją apsaugą, su sąlyga, kad ši data yra tarp privalomos laikinosios apsaugos įsigaliojimo dienos ir dienos, kurią ji nustoja galioti. Kita vertus, valstybės narės kontroliuoja neprivalomos laikinosios apsaugos, kurią nori suteikti, trukmę, jeigu ta trukmė patenka į Sąjungos lygmeniu nustatytą laikinosios apsaugos mechanizmo įgyvendinimo laikotarpį. Kadangi tokia apsauga kyla ne iš Sąjungos teisėje numatytos pareigos, o iš savarankiško valstybės narės sprendimo išplėsti šios apsaugos gavėjų ratą, ši valstybė narė turi turėti galimybę taip pat savarankiškai panaikinti minėtą apsaugą.

Be to, tokį Direktyvos 2001/55 7 straipsnio 1 dalies aiškinimą patvirtina tiek šiuo straipsniu siekiamas tikslas skatinti valstybės nares išplėsti perkeltųjų asmenų, kuriems gali būti taikoma laikinoji apsauga, kategorijas, tiek bendresnis šios direktyvos tikslas išvengti tarptautinės apsaugos suteikimo sistemos apkrovos. Draudimas valstybei narei dėl savų priežasčių panaikinti neprivalomą laikinąją apsaugą iki Sąjungos lygiu nustatytos privalomos laikinosios apsaugos galiojimo pabaigos atgrasytų valstybės nares įgyvendinti Direktyvos 2001/55 7 straipsnyje numatytą galimybę ir taip būtų sutrukdyta įgyvendinti šiuo straipsniu ir šia direktyva siekiamus tikslus.

Vis dėlto toks sprendimas panaikinti apsaugą negali kenkti nei Direktyvos 2001/55 tikslams, nei jos veiksmingumui ir turi atitikti bendruosius Sąjungos teisės principus, visų pirma teisėtų lūkesčių apsaugos principą.

Kiek tai susiję su Direktyvos 2001/55 tikslų ir veiksmingumo apsauga, pažymėtina, kad ja siekiama, be kita ko, išsaugoti veiksmingą trečiųjų šalių piliečių ir asmenų be pilietybės, kuriems suteikta laikinoji apsauga, galimybę gauti tarptautinę apsaugą, tinkamai išnagrinėjus jų asmeninę situaciją, kartu nedelsiant užtikrinant jiems mažesnę apsaugą. Todėl šiam tikslui ir šios direktyvos veiksmingumui prieštarautų tai, kad tarptautinės apsaugos prašymas, kurį prireikus pateikė šie trečiųjų šalių piliečiai ir asmenys be pilietybės ir dėl kurio dar nepriimtas sprendimas, nebūtų išnagrinėtas pasibaigus neprivalomos laikinosios apsaugos laikotarpiui. Be to, pasibaigus neprivalomos laikinosios apsaugos laikotarpiui, šiems asmenims negali būti kliudoma veiksmingai pasinaudoti teise pateikti tarptautinės apsaugos prašymą, kuris yra esminis šios apsaugos suteikimo procedūros etapas. Aplinkybė, kad asmuo, kuriam suteikta laikinoji apsauga, atitinkamos valstybės narės valdžios institucijoms nepateikė atsakymo į užklausą, pateiktą siekiant nustatyti, ar šis asmuo nori, kad toliau būtų nagrinėjamas jo tarptautinės apsaugos prašymas, negali lemti to, kad galimas jo vėliau pateiktas tarptautinės apsaugos prašymas būtų laikomas paskesniu prašymu, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2013/32 2 straipsnio q punktą¹⁹³.

Kalbant apie teisėtų lūkesčių apsaugos principą, pažymėtina, kad asmenys negali pagrįstai tikėtis išlaikyti esamą situaciją, kuri gali pasikeisti Sąjungos institucijoms įgyvendinant savo diskreciją. Nagrinėjamu atveju konstatuotina, kad Taryba gali bet kada nutraukti privalomą laikinąją apsaugą¹⁹⁴, o valstybės narės negali toliau taikyti neprivalomos laikinosios apsaugos, kurią jos galbūt nustatė pasibaigus privalomai laikinajai apsaugai¹⁹⁵. Darytina išvada, kad Nyderlandų valdžios institucijos

¹⁹² Teisingumo Teismas patikslino, kad valstybės narės nėra įpareigosotos šios neprivalomos laikinosios apsaugos trukmės suderinti su šios direktyvos 4 straipsnio 1 dalyje numatyto pradiniu privalomos laikinosios apsaugos laikotarpiu arba automatiškai pratęstu laikotarpiu, taip pat su trukme, atsirandančia dėl šios direktyvos 4 straipsnio 2 dalyje numatyto neprivalomo pratęsimo.

¹⁹³ 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2013/32/ES dėl tarptautinės apsaugos suteikimo ir panaikinimo bendros tvarkos (OL L 180, 2013, p. 60).

¹⁹⁴ Žr. Direktyvos 2001/55 6 straipsnio 1 dalies b punktą.

¹⁹⁵ Žr. Direktyvos 2001/55 7 straipsnį.

negalėjo asmenims, kuriems suteikta neprivaloma laikinoji apsauga, suteikti Sąjungos teisę atitinkančių konkrečių garantijų dėl minimalaus šios apsaugos laikotarpio, išskyrus garantiją, kad šios institucijos įsipareigoja nenutraukti neprivalomos laikinosios apsaugos tol, kol galioja privaloma laikinoji apsauga. Vis dėlto nepanašu, kad Nyderlandų valdžios institucijos būtų suteikusios tokias garantijas pagrindinėse bylose aptariamiesiems trečiųjų šalių piliečiams, tačiau tai turi patikrinti prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikę teismai.

Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad pagal Direktyvos 2001/55 4 ir 7 straipsnius valstybei narei, suteikusiai laikinąją apsaugą kitų kategorijų asmenims, nei nurodyta įgyvendinimo sprendimo 2 straipsnio 1 ir 2 dalyse, nedraudžiama panaikinti šių kategorijų asmenims suteiktą neprivalomą laikinąją apsaugą anksčiau, nei nustoja galioti privaloma laikinoji apsauga, kurią Taryba nusprendė suteikti pagal šios direktyvos 4 straipsnio 2 dalį¹⁹⁶.

Antra, Teisingumo Teismas konstatavo, kad pagal Direktyvos 2008/115 6 straipsnį draudžiama dėl trečiosios šalies piliečio, kuris teisėtai gyvena valstybės narės teritorijoje, šiai valstybei narei pasinaudojus Direktyvos 2001/55 7 straipsnyje numatyta galimybe suteikti jam neprivalomą laikinąją apsaugą, priimti sprendimą grąžinti prieš pasibaigiant šios apsaugos laikotarpiui, net jeigu ši apsauga nustos galioti artimiausiu metu, o tokio sprendimo pasekmės sustabdomos iki tos datos.

Šiuo aspektu, pirma, pažymėtina, kad pagal Direktyvą 2008/115 valstybei narei draudžiama priimti sprendimą grąžinti trečiosios šalies pilietį, teisėtai gyvenantį jos teritorijoje, neatsižvelgiant į tai, kad kompetentinga nacionalinė institucija tokiame sprendime aiškiai nurodo, jog šis sprendimas nesukelia pasekmių tol, kol suinteresuotasis asmuo šalyje yra teisėtai. Viena vertus, dėl kiekvieno sprendimo grąžinti atitinkama valstybė narė nedelsdama turi įvesti perspėjimą Šengeno informacinėje sistemoje, kai tik priimamas sprendimas, „siekiant patikrinti, ar įvykdyta pareiga grįžti, ir padėti užtikrinti sprendimų grąžinti vykdymą“¹⁹⁷, įskaitant atvejus, kai šis sprendimas neįsigalioja iškart. Pastaruoju atveju šio perspėjimo įvedimo dieną atitinkamas asmuo vis dar teisėtai gyvena šios valstybės narės teritorijoje ir gali turėti teisę vykti į kitas valstybes nares. Kita vertus, toks išankstinis sprendimas grąžinti priimamas neatsižvelgiant į bet kokią aplinkybių pasikeitimą nuo šio sprendimo priėmimo dienos iki atitinkamo asmens teisėto buvimo šalyje pabaigos, kuris turėtų didelę įtaką šio asmens padėties vertinimui.

Antra, kol trečiosios šalies piliečiams taikoma neprivaloma laikinoji apsauga, jie teisėtai gyvena atitinkamos valstybės narės teritorijoje, todėl negali būti priimtas sprendimas juos grąžinti. Tokios apsaugos gavėjai turi turėti visas teises, kurios pagal Direktyvą 2001/55 pripažįstamos asmenims, kuriems suteikta privaloma laikinoji apsauga¹⁹⁸. Taigi, kadangi atitinkama valstybė narė privalomos laikinosios apsaugos gavėjams turi išduoti leidimą gyventi šalyje, leidžiantį jiems gyventi šios valstybės narės teritorijoje¹⁹⁹, toks leidimas turi būti išduotas ir neprivalomos laikinosios apsaugos gavėjams.

Trečia, nors egzistuoja rizika, kad pasibaigus neprivalomos laikinosios apsaugos laikotarpiui nacionalinės institucijos, atsakingos už sprendimų grąžinti priėmimą, susidurs su daug individualių atvejų, kurie turės būti nagrinėjami vienu metu, vien tokios rizikos nepakanka, kad būtų galima nukrypti nuo pirma priminto principo. Be to, nors neteisėtai šalyje esančio trečiosios šalies piliečio išsiuntimas iš principo turi būti valstybių narių prioritetas, jos taip pat turi laikytis materialinių ir procedūrinių reikalavimų, kurie joms taikomi pagal Sąjungos teisę, kad su grąžinamais asmenimis

¹⁹⁶ Ši valstybė narė gali panaikinti šių kategorijų asmenims suteiktą laikinąją apsaugą anksčiau, nei nustoja galioti Tarybos nustatyta laikinoji apsauga, su sąlyga, kad, be kita ko, ši valstybė narė nepakenkia Direktyvos 2001/55 tikslams bei jos veiksmingumui ir laikosi bendrųjų Sąjungos teisės principų.

¹⁹⁷ Žr. 2018 m. lapkričio 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2018/1860 dėl Šengeno informacinės sistemos naudojimo neteisėtai esančių trečiųjų šalių piliečių grąžinimui (OL L 312, 2018, p. 1) 3 straipsnio 1 dalį.

¹⁹⁸ Žr. Direktyvos 2001/55 7 straipsnį.

¹⁹⁹ Žr. Direktyvos 2001/55 8 straipsnį, siejamą su jos 2 straipsnio g punktu.

būtų elgiamasi žmoniškai ir būtų visapusiškai gerbiamos jų pagrindinės teisės ir orumas. Kai valstybės narės valdžios institucijos, atsakingos už sprendimų grąžinti priėmimą, susiduria su labai dideliu individualių atvejų, kuriuos reikia nagrinėti vienu metu, skaičiumi, nes baigiasi šios valstybės narės suteikta neprivaloma laikinoji apsauga, pagal Direktyvą 2008/115 šioms institucijoms tik draudžiama sprendimus grąžinti, kurie turi būti priimti dėl trečiųjų šalių piliečių ir asmenų be pilietybės, kuriems buvo taikoma tokia apsauga, priimti per ilgesnį laikotarpį, nei laikomas pagrįstu, atsižvelgiant į tokią situaciją.

2. Imigracijos politika

2024 m. sausio 30 d. Sprendimas *Landeshauptmann von Wien (Šeimos susijungimas su nepilnamečiu pabėgėliu)* (C-560/20, [EU:C:2024:96](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė – Imigracijos politika – Teisė į šeimos susijungimą – Direktyva 2003/86/EB – 10 straipsnio 3 dalies a punktas – Nelydimo nepilnamečio pabėgėlio šeimos susijungimas su pirmos eilės tiesiosios aukštutinės linijos giminaičiais – 2 straipsnio f punktas – Sąvoka „nelydimas nepilnametis“ – Globėjas, kuris prašymo pateikimo momentu buvo nepilnametis, bet vykstant šeimos susijungimo procedūrai sulaukė pilnametystės – Reikšmingas nepilnamečio statuso vertinimo momentas – Prašymo dėl šeimos susijungimo pateikimo terminas – Globėjo pilnametė sesuo, kuriai dėl sunkios ligos reikalinga nuolatinė tėvų pagalba – Nelydimo nepilnamečio pabėgėlio teisė į šeimos susijungimą veiksmingumas – 7 straipsnio 1 dalis – 12 straipsnio 1 dalies pirma ir trečia pastraipos – Galimybė nustatyti papildomas šeimos susijungimo sąlygas“

Nagrinėdamas prašymą priimti prejudicinį sprendimą Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) paaiškino Direktyvoje 2003/86²⁰⁰ numatytas šeimos susijungimo sąlygas, kurias įvykdžius tėvams ir sunkiai sergančiai pilnametei seseriai leidžiama susijungti su nelydimu nepilnamečiu pabėgėliu, sulaukusiu pilnametystės vykstant šeimos susijungimo procedūrai.

2015 m. į Austriją kaip nelydimas nepilnametis atvykusiam RI 2017 m. sausio mėn. buvo suteiktas pabėgėlio statusas. Nuo pranešimo apie tokį sprendimą praėjus trims mėnesiams ir vienai dienai, kai RI dar buvo nepilnametis, jo tėvai CR ir GF, taip pat cerebriniu paralyžiumi serganti jo pilnametė sesuo TY pirmą kartą pateikė Austrijos Respublikos ambasadaai Sirijoje prašymus leisti atvykti į šalį ir gyventi joje siekiant šeimos susijungimo su RI. Šie prašymai buvo atmesti, motyvuojant tuo, kad vykstant šeimos susijungimo procedūrai RI sulaukė pilnametystės.

2018 m. liepos mėn. CR, GF ir TY dar kartą pateikė *Landeshauptmann von Wien* (Vienos federalinės žemės vyriausybės vadovas, Austrija) prašymus leisti atvykti į šalį ir gyventi joje siekiant šeimos susijungimo su RI. Jie buvo dar kartą atmesti, motyvuojant tuo, kad nebuvo pateikti per tris mėnesius nuo pabėgėlio statuso RI pripažinimo.

Nagrinėdamas CR, GF ir TY skundą *Verwaltungsgericht Wien* (Vienos administracinis teismas, Austrija) nusprendė pateikti Teisingumo Teismui klausimus dėl Direktyvos 2003/86 aiškinimo. Visų pirma prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kilo klausimas, ar prašymui dėl šeimos susijungimo su nelydimu nepilnamečiu pabėgėliu pateikti gali būti taikomas konkretus terminas, jei pabėgėlis sulaukia pilnametystės vykstant šeimos susijungimo procedūrai. Jam taip pat kilo klausimas dėl Direktyvoje 2003/86²⁰¹ numatytos ir į Austrijos teisę perkeltos valstybių narių galimybės reikalauti,

²⁰⁰ 2003 m. rugsėjo 22 d. Tarybos direktyva 2003/86/EB dėl teisės į šeimos susijungimą (OL L 251, 2003, p. 12; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 6 t., p. 224).

²⁰¹ Žr. Direktyvos 2003/86 7 straipsnio 1 dalį ir 12 straipsnio 1 dalies trečią pastraipą.

kad pabėgėlis turėtų būstą sau ir savo šeimos nariams, sveikatos draudimą ir pakankamai lėšų, apimties. Šis teismas taip pat nurodė, kad pagal Austrijos teisę nenumatyta globėjo sesers teisės į šeimos susijungimą. Vis dėlto TY yra visiškai ir nuolat priklausoma nuo tėvų pagalbos, todėl jie negalėtų nuvykti pas savo sūnų į Austriją nepasiėmę TY.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirma, dėl Sprendime *A ir S*²⁰² nustatyto reikalavimo, kad pagal Direktyvos 2003/86 10 straipsnio 3 dalies a punktą nelydimo nepilnamečio pabėgėlio prašymas dėl šeimos susijungimo su tėvais²⁰³ turi būti pateiktas per tris mėnesius nuo pabėgėlio statuso suteikimo nepilnamečiui, Teisingumo Teismas pažymėjo, jog nustatant tokį terminą siekiama išvengti rizikos, kad teise į šeimos susijungimą būtų galima remtis be jokių apribojimų laiko atžvilgiu tuo atveju, kai pabėgėlis tapo pilnametis jau vykstant prieglobsčio procedūrai, taigi dar prieš pateikiant prašymą dėl šeimos susijungimo.

Vis dėlto tokios rizikos nėra, kai pabėgėlis sulaukia pilnametystės vykstant šeimos susijungimo procedūrai. Be to, atsižvelgiant į Direktyvos 2003/86 10 straipsnio 3 dalies a punkto tikslą, t. y. skatinti nelydimų nepilnamečių pabėgėlių susijungimą su tėvais ir užtikrinti jiems didesnę apsaugą, prašymas dėl šeimos susijungimo pagal šią nuostatą negali būti laikomas pateiktu pavėluotai, jeigu buvo pateiktas, kai atitinkamas pabėgėlis dar buvo nepilnametis. Taigi tokio prašymo pateikimo terminas negali būti skaičiuojamas anksčiau, nei pabėgėlis sulaukia pilnametystės. Vadinasi, tol, kol pabėgėlis yra nepilnametis, jo tėvai gali pateikti prašymą leisti atvykti į šalį ir gyventi joje šeimos susijungimo su juo tikslu ir neprivalo laikytis konkretaus termino.

Antra, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, jog TY dėl ligos yra visiškai ir nuolat priklausoma nuo tėvų, kurie dėl to negali palikti jos vienos Sirijoje, materialinės pagalbos ir priežiūros. Šiomis aplinkybėmis, jeigu TY nebūtų leista kartu su tėvais pasinaudoti teise į šeimos susijungimą su RI, iš RI *de facto* būtų atimta teisė į šeimos susijungimą su tėvais. Tai būtų nesuderinama su besąlyginiu šios teisės pobūdžiu ir pakenktų jos veiksmingumui, todėl būtų nepaisoma tiek Direktyvos 2003/86 10 straipsnio 3 dalies a punkto tikslo, tiek reikalavimų, kylančių iš Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 7 straipsnio, susijusio su teise į privatų ir šeimos gyvenimą, ir Chartijos 24 straipsnio 2 ir 3 dalių²⁰⁴, susijusių su vaiko teisėmis, kurių laikymąsi turi užtikrinti ši direktyva.

Darytina išvada, kad, atsižvelgiant į išskirtines pagrindinės bylos aplinkybes, siekiant užtikrinti RI teisės į šeimos susijungimą su tėvais veiksmingumą ir minėtų Chartijos nuostatų laikymąsi, reikia, kad leidimas atvykti į Austriją ir gyventi joje taip pat būtų suteiktas RI pilnametei seseriai, kuriai dėl sunkios ligos reikalinga nuolatinė tėvų pagalba.

Galiausiai Teisingumo Teismas, atsižvelgdamas į Direktyvą 2003/86 ir minėtas pagrindines teises, padarė išvadą, kad valstybė narė negali reikalauti, jog tam, kad galėtų pasinaudoti teise į šeimos susijungimą su tėvais pagal Direktyvos 2003/86 10 straipsnio 3 dalies a punktą, nelydimas nepilnametis pabėgėlis arba jo tėvai turėtų, kaip tai suprantama pagal šios direktyvos 7 straipsnio 1 dalį, būstą, sveikatos draudimą, taip pat pastovaus dydžio ir nuolat gaunamas pakankamas pajamas, neatsižvelgiant į tai, ar prašymas dėl šeimos susijungimo buvo pateiktas per tris mėnesius nuo pabėgėlio statuso suteikimo²⁰⁵.

²⁰² 2018 m. balandžio 12 d. Sprendimas *A ir S* (C-550/16, [EU:C:2018:248](#), 61 punktas).

²⁰³ Pagal Direktyvos 2003/86 10 straipsnio 3 dalies a punktą „pirmos eilės tiesiosios aukštutinės linijos giminaičiai“.

²⁰⁴ Pareigos paisyti svarbiausių vaiko interesų ir būtinybės, kad jis reguliariai palaikytų asmeninius santykius su abiem savo tėvais, pripažinimas.

²⁰⁵ Pagal Direktyvos 2003/86 12 straipsnio 1 dalies trečią pastraipą valstybės narės gali reikalauti, kad pabėgėlis atitiktų 7 straipsnio 1 dalyje nurodytas sąlygas, jei prašymas dėl šeimos susijungimo nepateikiamas per šį terminą.

Nelydimas nepilnametis pabėgėlis praktiškai negali įvykdyti šių sąlygų. Tokio nepilnamečio tėvams taip pat labai sunku jas įvykdyti iki atvykimo pas vaiką į atitinkamą valstybę narę. Jei nelydimų nepilnamečių pabėgėlių šeimos susijungimo su jų tėvais galimybė būtų siejama su šių sąlygų laikymusi, faktiškai iš šių nepilnamečių būtų atimta teisė į tokį susijungimą.

Be to, kadangi siekiant užtikrinti RI teisės į šeimos susijungimą su tėvais veiksmingumą reikia, kad, atsižvelgiant į TY padėtį, jai taip pat būtų išduotas leidimas atvykti į šalį ir gyventi joje, atitinkama valstybė narė taip pat negali reikalauti, kad RI ar jo tėvai įvykdytų šios direktyvos 7 straipsnio 1 dalyje numatytas sąlygas, kiek tai susiję su nepilnamečio pabėgėlio seserimi.

2024 m. liepos 29 d. Sprendimas (didžioji kolegija) CU ir ND (Socialinė parama – Netiesioginė diskriminacija) (C-112/22 ir C-223/22, [EU:C:2024:636](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Trečiųjų valstybių piliečių, kurie yra ilgalaikiai gyventojai, statusas – Direktyva 2003/109/EB – 11 straipsnio 1 dalies d punktas – Vienodas požiūris – Socialinės apsaugos, socialinės pagalbos ir socialinio saugumo priemonės – Sąlyga būti pragyvenus šalyje bent dešimt metų, iš kurių paskutinius dvejus metus nepertraukiamai – Netiesioginė diskriminacija“

Gavęs Tribunale di Napoli (Neapolio teismas, Italija) prašymą priimti prejudicinį sprendimą Teisingumo Teismas nusprendė dėl Direktyvos 2003/109²⁰⁶ 11 straipsnyje numatyto vienodo požiūrio į trečiųjų šalių piliečius, kurie yra ilgalaikiai gyventojai, ir atitinkamos valstybės narės piliečius principo, konkrečiau kalbant, dėl klausimo, ar galimybė pasinaudoti socialinės apsaugos, socialinės pagalbos ar socialinio saugumo priemone, kaip tai suprantama pagal šio 11 straipsnio 1 dalies d punktą, gali būti siejama su sąlyga būti pragyvenus atitinkamoje valstybėje narėje bent dešimt metų, iš kurių paskutinius dvejus metus – nepertraukiamai.

2020 m. CU ir ND, trečiųjų šalių pilietės, ilgalaikės gyventojos Italijoje, pateikė prašymus skirti „piliečio bazinės pajamos“ – socialinę išmoką, skirtą minimaliam pragyvenimo lygiui užtikrinti. Vėliau joms buvo iškeltos baudžiamosios bylos už tai, kad savo prašymuose jos melagingai tvirtino, kad atitinka šios išmokos skyrimo sąlygas, įskaitant sąlygą būti pragyvenus Italijoje bent dešimt metų, iš kurių paskutinius dvejus metus – nepertraukiamai.

Šiomis aplinkybėmis Neapolio teismui kilo klausimas dėl šios išmokos skyrimo sąlygos, kuri taikoma ir Italijos piliečiams, atitikties Sąjungos teisei. Šis teismas manė, kad dėl šio reikalavimo atsiranda nepalankus požiūris į trečiųjų šalių piliečius, įskaitant tuos, kurie turi ilgalaikius leidimus gyventi šalyje, palyginti su Italijos piliečiais.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirmiausia Teisingumo Teismas priminė, kad kai tokioje Sąjungos teisės nuostatoje kaip Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 1 dalies d punktas daroma aiški nuoroda į nacionalinės teisės aktus, Teisingumo Teismas neturi pateikti autonomiškos ir vienodos atitinkamų sąvokų apibrėžties pagal Sąjungos teisę. Vis dėlto tai, kad Sąjungos teisėje nėra autonomiškos ir vienodos socialinės apsaugos, socialinės pagalbos ir socialinio saugumo sąvokų apibrėžties, ir tai, kad šioje nuostatoje dėl šių sąvokų daroma nuoroda į nacionalinę teisę, nereiškia, kad valstybės narės gali kenkti Direktyvos 2003/109 veiksmingumui, kai taiko minėtoje nuostatoje numatytą vienodo požiūrio principą. Be to, nustatydamos nacionalinės teisės aktuose apibrėžtas socialinės apsaugos, socialinės pagalbos ir socialinio saugumo priemones valstybės narės privalo laikytis Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje (toliau – Chartija), be kita ko, jos 34 straipsnyje, numatytų teisių ir principų.

²⁰⁶ 2003 m. lapkričio 25 d. Tarybos direktyva 2003/109/EB dėl trečiųjų valstybių piliečių, kurie yra ilgalaikiai gyventojai, statuso (OL L 16, 2004, p. 44; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 6 t., p. 272).

Kadangi ir Chartijos 34 straipsnyje, ir Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 1 dalies d punkte daroma nuoroda į nacionalinę teisę, prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi nustatyti, ar pagrindinėse bylose nagrinėjamos „piliečio bazinės pajamos“ yra socialinė išmoka, priskirtina prie šioje direktyvoje nurodytų išmokų.

Teisingumo Teismas taip pat pabrėžė, kad pagal Direktyvoje 2003/109 nustatytą sistemą ilgalaikio gyventojų statusas suteikiamas laikantis specialios procedūros; be to, jis suteikiamas, tik jeigu tenkinamos tam tikros sąlygos, o viena iš jų yra būti penkerius metus teisėtai ir nepertraukiamai pragyvenus atitinkamos valstybės narės teritorijoje. Kadangi ilgalaikio gyventojų statusas atitinka aukščiausią trečiųjų šalių piliečių integracijos lygį, jis pateisina tai, kad jiems būtų užtikrintas vienodas požiūris, kaip ir į priimančiosios valstybės narės piliečius, be kita ko, socialinės apsaugos, socialinės paramos ir socialinio saugumo srityse.

Dėl pagrindinėse bylose nagrinėjamos gyvenimo šalyje sąlygos Teisingumo Teismas nusprendė, kad sąlyga būti pragyvenus šalyje dešimt metų, iš jų pastaruosius dvejus metus – nepertraukiamai, prieštarauja Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 1 dalies d punktui.

Pirma, skirtingas požiūris į trečiųjų šalių piliečius, kurie yra ilgalaikiai gyventojai, ir į savo piliečius, atsirandantis dėl to, kad nacionalinės teisės nuostatose numatyta tokia gyvenimo šalyje sąlyga, yra netiesioginė diskriminacija. Ši sąlyga iš esmės daro poveikį kitų valstybių piliečiams, be kita ko, trečiųjų šalių piliečiams, tačiau ji taip pat paveikia ir Italijos piliečių, grįžtančių į Italiją pasibaigus gyvenimo kitoje valstybėje narėje laikotarpiui, interesus. Atsižvelgiant į tai, konstatuotina, jog tam, kad priemonė galėtų būti laikoma netiesiogiai diskriminuojančia, nebūtina, kad ja būtų sudarytos palankesnės sąlygos visiems savo piliečiams arba būtų sudarytos nepalankesnės sąlygos tik trečiųjų šalių piliečiams, kurie yra ilgalaikiai gyventojai, nepaveikiant savo piliečių.

Antra, tokia diskriminacija iš esmės draudžiama, nebent ji yra objektyviai pateisinama.

Vis dėlto Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 2 dalyje numatytas išsamus sąrašas atvejų, kai valstybės narės gali nukrypti nuo vienodo požiūrio į trečiųjų šalių piliečius, kurie yra ilgalaikiai gyventojai, ir į savo piliečius, kiek tai susiję su gyvenimu šalyje. Išskyrus šiuos atvejus, skirtingas požiūris į šių dviejų kategorijų piliečius savaime yra šios direktyvos 11 straipsnio 1 dalies d punkto pažeidimas.

Konkrečiai kalbant, skirtingas požiūris į trečiųjų šalių piliečius, kurie yra ilgalaikiai gyventojai, ir atitinkamos valstybės narės piliečius negali būti pateisinamas tuo, kad jų padėtis skiriasi dėl jų atitinkamų ryšių su šia valstybe nare.

Direktyvoje 2003/109 numatytas penkerių metų teisėto ir nepertraukiamo gyvenimo šalyje laikotarpis, reikalingas norint įgyti ilgalaikio gyventojų statusą, rodo „asmens įsitvirtinimą šalyje“. Taigi jis turi būti laikomas pakankamu, kad įgijęs ilgalaikio gyventojų statusą asmuo turėtų teisę į vienodą požiūrį kaip ir į tos valstybės narės piliečius, be kita ko, kiek tai susiję su socialine apsauga, socialine pagalba ir socialiniu saugumu, kaip numatyta šios direktyvos 11 straipsnio 1 dalies d punkte.

Taigi valstybė narė negali vienašališkai pratęsti gyvenimo šalyje laikotarpio, reikalaujamo tam, kad toks ilgalaikis gyventojas galėtų pasinaudoti šioje nuostatoje garantuojama teise.

Galiausiai dėl nacionalinės teisės nuostatose numatytos pagal baudžiamąją teisę skiriamos sankcijos pateikus melagingą informaciją dėl galimybės gauti nagrinėjamą socialinę išmoką sąlygų Teisingumo Teismas priminė, kad sankciją numatanti nacionalinės teisės nuostata nesuderinama su Direktyvos 2003/109 nuostatomis, jeigu ji taikoma siekiant užtikrinti, kad būtų laikomasi pareigos, kuri pati neatitinka šių nuostatų.

Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, Teisingumo Teismas nusprendė, kad Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 1 dalies d punktas, siejamas su Chartijos 34 straipsniu, turi būti aiškinamas taip, kad pagal jį draudžiamos valstybės narės teisės nuostatos, pagal kurias trečiųjų šalių piliečių, kurie yra

ilgalaikiai gyventojai, galimybė pasinaudoti socialinės apsaugos, socialinės paramos arba socialinio saugumo priemone siejama su sąlyga, taikoma ir šios valstybės narės piliečiams, būti pragyvenus šioje valstybėje narėje ne mažiau kaip dešimt metų, iš jų pastaruosius dvejus metus – nepertraukiamai, o už bet kokią melagingą su šia gyvenimo šalyje sąlyga susijusią informaciją taikoma sankcija pagal baudžiamąją teisę.

3. Sienų kontrolė

2024 m. kovo 21 d. Sprendimas *Landeshauptstadt Wiesbaden*, (C-61/22, [EU:C:2024:251](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Reglamentas (ES) 2019/1157 – Europos Sąjungos piliečių tapatybės kortelių saugumo didinimas – Galiojimas – Teisinis pagrindas – SESV 21 straipsnio 2 dalis – SESV 77 straipsnio 3 dalis – Reglamentas (ES) 2019/1157 – 3 straipsnio 5 dalis – Valstybės narės nustatytas įpareigojimas į tapatybės kortelės laikmeną sąveikia skaitmenine forma įtraukti dviejų pirštų atspaudus – Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 7 straipsnis – Privataus ir šeimos gyvenimo gerbimas – Pagrindinių teisių chartijos 8 straipsnis – Asmens duomenų apsauga – Reglamentas (ES) 2016/679 – 35 straipsnis – Įpareigojimas atlikti duomenų apsaugos poveikio vertinimą – Negaliojančiu pripažinto reglamento pasekmių palikimas galioti laiko atžvilgiu“

Gavęs *Verwaltungsgericht Wiesbaden* (Vysbadeno administracinis teismas, Vokietija) prašymą priimti prejudicinį sprendimą, Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) pripažino Reglamentą 2019/1157²⁰⁷ dėl Sąjungos piliečių tapatybės kortelių saugumo didinimo negaliojančiu, nes jis buvo priimtas remiantis klaidingu teisiniu pagrindu. Vis dėlto jis konstatavo, kad šiame reglamente numatytas privalomas dviejų pirštų atspaudų įtraukimas į asmens tapatybės kortelės yra suderinamas, be kita ko, su pagrindinėmis teisėmis į privataus gyvenimo gerbimą ir į asmens duomenų apsaugą. Taigi Teisingumo Teismas paliko galioti jo pasekmes, kol įsigalios jį pakeičiantis naujas reglamentas, pagrįstas tinkamu konkrečiu teisiniu pagrindu.

2021 m. lapkričio mėn. pareiškėjas pagrindinėje byloje paprašė Vysbadeno miesto²⁰⁸ išduoti naują asmens tapatybės kortelę; jis prašė, kad į ją nebūtų įtraukti jo pirštų atspaudai. Vysbadeno miestas atmetė šį prašymą, motyvuodamas, be kita ko, tuo, kad nuo 2021 m. rugpjūčio 2 d. į asmens tapatybės kortelių saugojimo laikmeną privaloma įtraukti du pirštų atspaudus pagal nacionalinės teisės nuostatą, kuria iš esmės perkeliama Reglamento 2019/1157 3 straipsnio 5 dalis.

2021 m. gruodžio 21 d. pareiškėjas pagrindinėje byloje apskundė Vysbadeno miesto sprendimą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui ir prašė įpareigoti jį išduoti jam asmens tapatybės kortelę be įtrauktų jo pirštų atspaudų.

Abejodamas ginčijamo sprendimo motyvų teisėtumu, be kita ko, dėl to, kad pats Reglamento 2019/1157 galiojimas yra ginčytinas, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas sustabdė bylos nagrinėjimą ir kreipėsi į Teisingumo Teismą siekdamas sužinoti, ar šis reglamentas negalioja, nes, pirma, jis buvo priimtas klaidingai remiantis SESV 21 straipsnio 2 dalimi, o

²⁰⁷ 2019 m. birželio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2019/1157 dėl Sąjungos piliečių tapatybės kortelių ir Sąjungos piliečiams bei jų šeimos nariams, kurie naudojami laisvo judėjimo teise, išduodamų teisę gyventi šalyje patvirtinančių dokumentų saugumo didinimo (OL L 188, 2019, p. 67).

²⁰⁸ *Landeshauptstadt Wiesbaden* (Vysbadeno miestas, žemės sostinė, Vokietija)

ne SESV 77 straipsnio 3 dalimi, antra, juo pažeidžiamas Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas²⁰⁹ ir, trečia, juo pažeidžiami Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 7 ir 8 straipsniai²¹⁰.

Teisingumo Teismo vertinimas

Dėl pirmojo negaliojimo pagrindo, susijusio su rėmimusi klaidingu teisiniu pagrindu

Dėl atitinkamų SESV 21 straipsnio 2 dalies ir 77 straipsnio 3 dalies taikymo sričių Teisingumo Teismas pažymėjo, kad pagal pirmąją iš šių dviejų nuostatų Sąjungai suteikiama kompetencija priimti nuostatas, būtinas Sąjungos piliečių naudojimuisi teise laisvai judėti ir apsigyventi valstybių narių teritorijoje palengvinti, nepažeidžiant Sutartyse šiuo tikslu numatytų įgaliojimų imtis veiksmų²¹¹. SESV 77 straipsnio 3 dalyje²¹² aiškiai numatyti tokie įgaliojimai imtis veiksmų ir priimti nuostatas, susijusias su pasais, asmens tapatybės kortelėmis, leidimais gyventi šalyje ar kitais panašiais dokumentais, išduodamais Sąjungos piliečiams siekiant palengvinti naudojimąsi teise laisvai judėti ir gyventi šalyje.

Tiesa, ši antroji nuostata įtvirtinta SESV antraštinės dalies, reglamentuojančios laisvės, saugumo ir teisingumo erdvę, 2 skyriuje „Sienų kontrolės, prieglobsčio ir migracijos politika“. Vis dėlto iš SESV 77 straipsnio 1 dalies matyti, kad Sąjunga kuria politiką, kuria siekiama tiek užtikrinti, kad nebūtų jokios asmenų, neatsižvelgiant į jų pilietybę, kontrolės jiems kertant vidaus sienas, tiek garantuoti asmenų kontrolę ir veiksmingą išorės sienų kirtimo priežiūrą, taip pat laipsniškai įvesti integruotą šių išorės sienų valdymo sistemą. Taigi SESV 77 straipsnio 3 dalyje nurodytos nuostatos²¹³ yra sudedamoji tokios Sąjungos politikos dalis. Kalbant apie Sąjungos piliečius, pažymėtina, kad šie dokumentai visų pirma leidžia įrodyti, kad jie turi teisę laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje, taigi ir naudotis šia teise. Vadinasi, SESV 77 straipsnio 3 dalis gali pagrįsti su šiais dokumentais susijusių priemonių priėmimą, jeigu tokie veiksmai atrodo būtini siekiant palengvinti naudojimąsi teise laisvai judėti ir apsigyventi šalyje.

Tokio SESV 77 straipsnio 3 dalies taikymo srities aiškinimo nepaneigia nei istorinė Sutarčių raida, susijusi su Sąjungos kompetencija priimti priemones, be kita ko, dėl pasų ir asmens tapatybės kortelių, nei tai, kad pagal šią nuostatą ji taikoma, „jei Sutartys nenumato reikalingų įgaliojimų“.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pažymėjo, pirma, kad Lisabonos sutartimi buvo panaikinta nuostata²¹⁴, kuria aiškiai atimta galimybė Sąjungos teisės aktų leidėjui remtis EB sutarties 18 straipsnio 2 dalimi (dabar SESV 21 straipsnio 2 dalis) kaip teisiniu pagrindu priimant, be kita ko, „nuostat[as] dėl pasų [ir] asmens tapatybę patvirtinančių dokumentų“. Vis dėlto kartu šia sutartimi Sąjungai buvo aiškiai suteikti įgaliojimai imtis veiksmų šioje srityje, SESV 77 straipsnio 3 dalyje numčius, kad priemonės toje srityje priimanamos pagal specialią teisėkūros procedūrą ir Taryba, be kita ko, sprendžia vienbalsiai.

²⁰⁹ 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas) (OL L 119, 2016, p. 1; klaidų ištaisymai OL L 127, 2018, p. 2 ir OL L 74, 2021, p. 35; toliau – BDAR).

²¹⁰ Toliau – Chartija. Šios nuostatos atitinkamai susijusios su privataus ir šeimos gyvenimo gerbimu bei su asmens duomenų apsauga.

²¹¹ SESV 20 straipsnio 2 dalies a punkte nurodyta teisė. Toliau – teisė laisvai judėti ir apsigyventi šalyje.

²¹² Šioje nuostatoje nurodyta: „[j]ei paaiškėja, kad Sąjunga turėtų imtis veiksmų, padedančių naudotis 20 straipsnio 2 dalies a punkte numatyta teise, ir jei Sutartys nenumato reikalingų įgaliojimų, Taryba, spręsdama pagal specialią teisėkūros procedūrą, gali priimti nuostatas, susijusias su pasais, asmens tapatybės kortelėmis, leidimais gyventi ar bet kokiais kitais panašiais dokumentais. Taryba, pasikonsultavusi su Europos Parlamentu, sprendžia vieningai.“

²¹³ T. y. nuostatos dėl pasų ir asmens tapatybės kortelių, leidimų gyventi ar kitų panašių dokumentų (toliau – nuostatos dėl pasų ir asmens tapatybės kortelių).

²¹⁴ Anksčiau įtvirtinta EB 18 straipsnio 3 dalyje.

Tokiomis aplinkybėmis iš minėto panaikinimo negalima daryti išvados, kad nuo šiol nuostatas dėl pasų ir asmens tapatybės kortelių galima priimti remiantis SESV 21 straipsnio 2 dalimi. Priešingai, iš istorinės raidos matyti, kad Sutarčių rengėjai pagal SESV 77 straipsnio 3 dalį siekė suteikti Sąjungai konkretesnę kompetenciją priimti tokias nuostatas, kurios palengvintų naudojimąsi teise laisvai judėti ir apsigyventi šalyje, palyginti su SESV 21 straipsnio 2 dalyje numatyta bendresne kompetencija.

Antra, Teisingumo Teismas nuorodą, kad ši nuostata taikoma, „jei Sutartys nenumato reikalingų įgaliojimų“, aiškino taip, kad taip nurodyti įgaliojimai imtis veiksmų yra suteikti ne pagal bendresnės taikymo srities nuostatą, kaip antai SESV 21 straipsnio 2 dalį, bet pagal dar konkretesnę nuostatą.

Tuo remdamasis Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad Reglamentas 2019/1157 galėjo būti priimtas remiantis SESV 21 straipsnio 2 dalimi tik jeigu šio reglamento pagrindinis arba vyraujantis tikslas ar pagrindinė arba vyraujanti sudedamoji dalis nepatenka į konkrečią SESV 77 straipsnio 3 dalies taikymo sritį, kuri susijusi su pasų, asmens tapatybės kortelių, leidimų gyventi ar bet kokių kitų panašių dokumentų išdavimu siekiant palengvinti naudojimąsi teise laisvai judėti ir apsigyventi šalyje.

Taigi, iš Reglamento 2019/1157 tikslo ir pagrindinių sudedamųjų dalių matyti, kad jis patenka į konkrečią SESV 77 straipsnio 3 dalies taikymo sritį. Vadinasi, priėmęs šį reglamentą remdamasis SESV 21 straipsnio 2 dalies pagrindu ir taikęs įprastą teisėkūros procedūrą, Sąjungos teisės aktų leidėjas rėmėsi netinkamu teisiniu pagrindu, o tai lemia minėto reglamento negaliojimą.

Dėl antrojo negaliojimo pagrindo, grindžiamo BDAR 35 straipsnio 10 dalies nepaisymu

Pažymėjęs, kad Reglamente 2019/1157 savaiame nenumatyta jokių asmens duomenims taikytinų operacijų, o tik nurodyta, kad valstybės narės atlieka tam tikras duomenų tvarkymo operacijas, kai gauna prašymą išduoti asmens tapatybės kortelę, Teisingumo Teismas konstatavo, kad BDAR 35 straipsnio 1 dalis²¹⁵ neturėjo būti taikoma priimant Reglamentą 2019/1157. Kadangi 35 straipsnio 10 dalyje įtvirtinta nuo pastarosios nuostatos nukrypti leidžianti nuostata, priėmus Reglamentą 2019/1157 negalėjo būti pažeista minėta 35 straipsnio 10 dalis.

Dėl trečiojo negaliojimo pagrindo, grindžiamo Chartijos 7 ir 8 straipsnių pažeidimu

Pirmiausia Teisingumo Teismas pažymėjo, kad Reglamento 2019/1157 3 straipsnio 5 dalyje nustatyta pareiga į valstybių narių išduodamų asmens tapatybės kortelių laikmeną įtraukti dviejų pirštų atspaudus yra tiek teisės į privataus gyvenimo gerbimą, tiek teisės į asmens duomenų apsaugą, atitinkamai garantuojamų Chartijos 7 ir 8 straipsniuose, apribojimas²¹⁶. Be to, ši pareiga reiškia, kad prieš tai turi būti atliktos dvi asmens duomenų tvarkymo operacijos, t. y. reikia paimti atitinkamo asmens pirštų atspaudus, o tada laikinai juos saugoti siekiant personalizuoti tapatybės korteles; šios operacijos taip pat yra Chartijos 7 ir 8 straipsniuose įtvirtintų teisių apribojimas.

Antra, Teisingumo Teismas analizavo, ar nagrinėjami apribojimai yra pateisinami ir proporcingi.

Šiuo klausimu jis pripažino, kad, viena vertus, nagrinėjami apribojimai atitinka teisėtumo principą ir nepažeidžia Chartijos 7 ir 8 straipsniuose užtikrinamų pagrindinių teisių esmės.

Kita vertus, dėl proporcingumo principo Teisingumo Teismas pažymėjo, pirma, kad nagrinėjama priemonė siekiama kelių Sąjungos pripažintų bendrojo intereso tikslų, t. y. kovoti su suklastotų tapatybės kortelių gamyba ir neteisėtu tapatybės pasisavinimu, taip pat tikrinimo sistemų sąveiką, ir kad ji yra tinkama šiems tikslams pasiekti. Iš tiesų pirštų atspaudų įtraukimas į asmens tapatybės

²¹⁵ Pagal šią nuostatą, kai fizinių asmenų teisėms ir laisvėms gali kilti didelis pavojus, duomenų valdytojas, prieš pradėdamas tvarkyti duomenis, atlieka numatytų duomenų tvarkymo operacijų poveikio asmens duomenų apsaugai vertinimą.

²¹⁶ Šie naudojimosi Chartijos 7 ir 8 straipsniuose garantuojamomis pagrindinėmis teisėmis apribojimai ir pareiga į asmens tapatybės kortelių saugojimo laikmeną įtraukti dviejų pirštų atspaudus toliau vadinami atitinkamai nagrinėjamais apribojimais ir nagrinėjama priemonė.

kortelių laikmeną apsunkina suklastotų tapatybės kortelių gamybą. Jis taip pat leidžia patikimai patikrinti asmens tapatybės kortelės autentiškumą ir kortelės turėtojo tapatybę ir taip sumažinti sukčiavimo riziką. Dėl asmens tapatybės kortelių tikrinimo sistemų sąveikos tikslo pažymėtina, kad pilnų pirštų atspaudų paėmimas leidžia užtikrinti suderinamumą su visomis valstybių narių naudojamomis automatinėmis pirštų atspaudų identifikavimo sistemomis, net jei šiose sistemose nebūtinai taikomas tas pats tapatybės nustatymo mechanizmas.

Antra, Teisingumo Teismas nusprendė, kad nagrinėjami apribojimai neviršija to, kas tikrai būtina siekiamiems tikslams įgyvendinti.

Dėl paties principo įtraukti pirštų atspaudus į asmens tapatybės kortelių saugojimo laikmeną jis pažymėjo, kad tai yra patikima ir veiksminga priemonė tiksliai nustatyti asmens tapatybę. Vien veido atvaizdo įtraukimas būtų mažiau veiksminga tapatybės nustatymo priemonė nei papildomas dviejų pirštų atspaudų įtraukimas, nes dėl įvairių veiksnių gali pasikeisti veido anatominės savybės. Be to, šių atspaudų surinkimo procedūrą paprasta įgyvendinti.

Dėl dviejų pirštų pilno atspaudų, o ne vien šių pirštų atspaudų individualių požymių įtraukimo jis pažymėjo, kad pastarasis pasirinkimas nesuteikia vienodų garantijų kaip pilnas pirštų atspaudas, be to, pilno pirštų atspaudų įtraukimas būtinas tapatybės dokumentų tikrinimo sistemų sąveikai. Iš tiesų valstybės narės naudoja skirtingas pirštų atspaudų atpažinimo technologijas. Taigi į asmens tapatybės kortelės laikmeną įtraukus tik kai kuriuos pirštų atspaudų požymius, tai neleistų įgyvendinti sistemų sąveikos tikslo.

Trečia, Teisingumo Teismas nusprendė, kad, atsižvelgiant į nagrinėjamų duomenų ir tvarkymo operacijų pobūdį bei tvarką, taip pat į numatytus apsaugos mechanizmus, naudojimosi Chartijos 7 ir 8 straipsniuose garantuojamomis teisėmis apribojimas neatrodo toks didelis, kad būtų neproporcingas, palyginti su šia priemone siekiamų įvairių tikslų svarba; priešingai, nagrinėjama priemonė yra pagrįsta šių tikslų ir nagrinėjamų pagrindinių teisių pusiausvyra.

X. Teismų bendradarbiavimas baudžiamosiose bylose

1. Europos arešto orderis²¹⁷

2024 m. liepos 29 d. Sprendimas *Breian* (C-318/24 PPU, [EU:C:2024:658](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Teismų bendradarbiavimas baudžiamosiose bylose – Europos arešto orderis – Tarybos pagrindų sprendimas 2002/584/TVR – Prašomų perduoti asmenų perdavimas išduodančiosioms teisminėms institucijoms – Pagrindinių teisių paisymas – Sisteminiai ar bendrieji trūkumai, susiję su išduodančiosios valstybės narės teisminės valdžios nepriklausomumu – Trūkumai dėl teisėjų priesaikos įrodymo nebuvimo – Nežmoniško ar žeminamo elgesio draudimas – Kalinimo sąlygos išduodančiojoje valstybėje narėje – Vykdančiosios teisminės institucijos vertinimas – Vykdančiosios teisminės institucijos atsisakymas vykdyti Europos arešto orderį – Atsisakymo pasekmės kitos valstybės narės vykdančiajai teisminei institucijai“

Gavęs *Curtea de Apel Braşov* (Braşovo apeliacinis teismas, Rumunija) prašymą priimti prejudicinį sprendimą, Teisingumo Teismas, išnagrinėjęs bylą pagal prejudicinio sprendimo priėmimo skubos tvarka procedūrą, patikslino savo jurisprudenciją dėl Europos arešto orderio (EAO) nevykdymo pagrindo, susijusio su pavojumi, kad gali būti pažeistos atitinkamo asmens pagrindinės teisės, jeigu jis būtų perduotas Rumunijos institucijoms.

2020 m. gruodžio 17 d. Braşovo apeliacinis teismas dėl P.P.R. išdavė EAO, kad būtų vykdoma laisvės atėmimo bausmė. Tačiau 2022 m. Prancūzijoje sulaikytas P.P.R. nebuvo perduotas Rumunijos institucijoms. 2023 m. lapkričio 29 d. sprendimu *Cour d'appel de Paris* (Paryžiaus apeliacinis teismas, Prancūzija) atsisakė vykdyti EAO dėl pavojaus, kad gali būti pažeista pagrindinė teisė į teisingą bylos nagrinėjimą nepriklausomame ir nešališkame, pagal įstatymą iš anksto įsteigtame teisme²¹⁸. Tas teismas teigė, kad esama sisteminių ir bendrųjų trūkumų, darančių poveikį Rumunijos teisminei valdžiai, nes neaišku, kur saugomi teisėjų priesaikos protokolai, todėl kyla abejonių dėl šios valstybės narės teismų sudėties teisėtumo. Nagrinėjamu atveju taip pat nebebuvo galima rasti vieno iš laisvės atėmimo bausmę paskyrusios kolegijos teisėjų priesaikos protokolo, o kita šios kolegijos teisėja buvo davusi tik prokurorės priesaiką, kai buvo paskirta eiti šias pareigas. Be to, Interpolo bylų kontrolės komisijos (CCF) skundų kolegijos sprendimu buvo nurodyta iš Interpolo duomenų bazės pašalinti įrašą apie tarptautinę P.P.R. paiešką motyvuojant tuo, kad to asmens duomenys neatitiko Interpolo asmens duomenų tvarkymo taisyklių. To teismo tvirtinimu, tai atskleidžia didelį susirūpinimą, be kita ko, dėl pagrindinių teisių paisymo Rumunijoje P.P.R. atžvilgiu vykdomame procese.

2024 m. balandžio 29 d. P.P.R. pagal EAO buvo sulaikytas Maltoje. Tą pačią dieną Maltos vykdančioji teisminė institucija paprašė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo papildomos informacijos ir nurodė, kad P.P.R. remiasi 2023 m. lapkričio 29 d. *Cour d'appel de Paris* sprendimu.

Vėliau 2024 m. gegužės 20 d. Maltos teismas nusprendė neperduoti P.P.R. Rumunijos institucijoms, nes laikėsi nuomonės, kad jo turima informacija apie kalinimo sąlygas Rumunijoje nesuteikia pagrindo daryti išvados, kad perdavus P.P.R. Rumunijos institucijoms jo atžvilgiu bus paisoma baudimo ir nežmoniško ar žeminamo elgesio draudimo, numatyto Chartijos 4 straipsnyje.

Šiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nusprendė pateikti Teisingumo Teismui keletą klausimų: visų pirma dėl to, kokių pasekmių kitoms vykdančiosioms

²¹⁷ Šioje dalyje taip pat turi būti nurodytas toks sprendimas: 2024 m. liepos 29 d. Sprendimas (didžioji kolegija) *Alchaster* (C-202/24, [EU:C:2024:649](#)), įtrauktas į XIX.2 dalį „Turinys ir taikymo sritis“.

²¹⁸ Ši teisė įtvirtinta Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 47 straipsnio antroje pastraipoje.

institucijoms ir išduodančiajai institucijai kyla dėl vykdančiosios institucijos sprendimo nevykdyti EAO, taip pat dėl motyvų, kuriais grindžiami Prancūzijos ir Maltos vykdančiųjų institucijų sprendimai nevykdyti išduodančiosios institucijos išduoto EAO, ir galiausiai dėl savo pareigos po tokio atsisakymo kreiptis į Teisingumo Teismą dėl prejudicinio sprendimo ir savo teisės dalyvauti procedūroje, vykstančioje EAO vykdančioje institucijoje.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirmiausia dėl sprendimo nevykdyti EAO pasekmių kitoms vykdančiosioms institucijoms Teisingumo Teismas pažymėjo, kad Pagrindų sprendime dėl EAO²¹⁹ nenumatyta valstybės narės vykdančiosios institucijos galimybė arba pareiga atsisakyti vykdyti EAO motyvuojant vien tuo, kad ji vykdyti atsisakė kitos valstybės narės vykdančioji institucija, pačiai nepatikrinus, ar yra jo nevykdymą pateisinančių pagrindų. Taigi valstybės narės vykdančioji institucija neprivalo atsisakyti vykdyti EAO, kai kitos valstybės narės vykdančioji institucija prieš tai atsisakė jį vykdyti motyvuodama tuo, kad perdavus atitinkamą asmenį galėtų būti pažeista pagrindinė teisė į teisingą bylos nagrinėjimą. Vis dėlto pati nagrinėdama, ar yra nevykdymo pagrindas, ši institucija turi atsižvelgti į motyvus, kuriais grindžiamas pirmosios vykdančiosios institucijos priimtas sprendimas atsisakyti išduoti asmenį.

Dėl tokio sprendimo pasekmių išduodančiajai institucijai Teisingumo Teismas nurodė, kad Pagrindų sprendime 2002/584 neatmetama tos institucijos galimybė neatsiimti prašymo perduoti asmenį pagal EAO, nepaisant atsisakymo jį vykdyti. Nors po tokio atsisakymo išduodančioji institucija neprivalo atšaukti EAO, vis dėlto pats sprendimas jo nevykdyti turi paskatinti budrumą. Visų pirma tuo atveju, kai aplinkybės nepasikeitė, ji negali palikti galioti EAO, jeigu vykdančioji teisminė institucija teisėtai atsisakė²²⁰ jį vykdyti dėl realaus pavojaus, kad gali būti pažeista pagrindinė teisė į teisingą bylos nagrinėjimą. Tačiau jeigu, be kita ko, pasikeitus aplinkybėms tokio pavojaus nėra, vien tai, kad vykdančioji institucija atsisakė vykdyti EAO, negali kliudyti išduodančiajai teisminei institucijai palikti jį galioti. Be to, ši institucija turi patikrinti, ar, atsižvelgiant į bylos ypatumus, yra proporcinga palikti galioti EAO.

Toliau, kiek tai susiję su motyvais, kuriais grindžiami Prancūzijos ir Maltos vykdančiųjų institucijų sprendimai nevykdyti nagrinėjamo EAO, Teisingumo Teismas pirmiausia priminė, kad, pirma, siekdama nustatyti, ar esama realaus pavojaus, kad dėl sisteminių ir bendrųjų išduodančiosios valstybės narės teismų sistemos veikimo trūkumų gali būti pažeista pagrindinė teisė į teisingą bylos nagrinėjimą, vykdančioji institucija savo atliekamą tikrinimą turi grįsti tiek objektyviais, patikimais, tiksliais ir tinkamai atnaujintais duomenimis apie šios sistemos veikimą, tiek konkrečia ir tikslia prašomo perduoti asmens individualios situacijos analize. Todėl CCF sprendimo dėl asmens, dėl kurio išduotas EAO, situacijos²²¹ negali pakakti, kad būtų galima pateisinti atsisakymą vykdyti EAO. Tačiau į tokį sprendimą vykdančioji teisminė institucija gali atsižvelgti siekdama nuspręsti, ar atsisakyti vykdyti EAO.

Antra, Teisingumo Teismas manė, kad vykdančioji teisminė institucija negali atsisakyti vykdyti EAO, išduoto siekiant įvykdyti bausmę, remdamasi tuo, kad nebegalima rasti šią bausmę skyrusio teisėjo priesaikos protokolo, arba aplinkybe, kad kita tos pačios kolegijos teisėja yra davusi priesaiką tik paskirta eiti prokurorės pareigas. Vis dėlto ne kiekvienas pažeidimas, kuris gali būti padarytas per teisėjo skyrimo procedūrą arba jam pradėjus eiti pareigas, gali sukelti abejonių dėl šio teisėjo nepriklausomumo ir nešališkumo, taigi ir dėl kolegijos, kurioje jis posėdžiauja, turimo „iš anksto pagal

²¹⁹ 2002 m. birželio 13 d. Tarybos pagrindų sprendimas 2002/584/TVR dėl Europos arešto orderio ir perdavimo tarp valstybių narių tvarkos (OL L 190, 2002, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 6 t., p. 34), iš dalies pakeistas 2009 m. vasario 26 d. Tarybos pamatiniu sprendimu 2009/299/TVR (OL L 81, 2009, p. 24) (toliau – Pagrindų sprendimas 2002/584).

²²⁰ Pagal Pagrindų sprendimo 2002/584 1 straipsnio 3 dalį, kurioje nustatyta: „Šis pagrindų sprendimas nekeičia pareigos gerbti pagrindines teises ir pagrindinius teisinius principus, įtvirtintus Europos Sąjungos sutarties 6 straipsnyje.“

²²¹ Nagrinėjamu atveju CCF sprendimu nurodė pašalinti įrašą apie tarptautinę P.P.R. paiešką dėl Interpolo asmens duomenų tvarkymo taisyklių pažeidimo.

įstatymą įsteigto nepriklausomo ir nešališko teismo“, kaip tai suprantama pagal Sąjungos teisę, statuso. Visų pirma kalbant apie teisminės valdžios nepriklausomumą, sisteminiu ar bendruoju trūkumu negalima laikyti aplinkybės, jog valstybės narės vidaus teisėje gali būti numatyta, kad prokuroras, kuris, pradėdamas eiti pareigas, davė priesaiką, vėliau paskirtas į teisėjo pareigas neprivalo dar kartą duoti priesaikos. Be to, netikrumas dėl valstybės narės teisėjų priesaikos protokolų saugojimo vietos arba negalėjimas nustatyti šių protokolų buvimo vietos, ypač kai nuo atitinkamo teisėjo priesaikos davimo praėjo ne vieni metai, savaime ir nesant kitų reikšmingų požymių negali įrodyti, kad atitinkami teisėjai savo funkcijas vykdė niekada nedavę reikalaujamos priesaikos. Bet kuriuo atveju netikrumas dėl to, ar valstybės narės teisėjai prieš pradėdami eiti pareigas davė nacionalinėje teisėje numatytą priesaiką, negali būti laikomas reiškiančiu sisteminių ar bendrąjį teisminės valdžios nepriklausomumo trūkumą šioje valstybėje narėje, jeigu vidaus teisėje numatytos veiksmingos teisių gynimo priemonės, leidžiančios remtis galimu konkretų sprendimą priėmusių teisėjų priesaikos nedavimu ir taip pasiekti, kad šis sprendimas būtų panaikintas. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turės patikrinti, ar Rumunijos teisėje yra tokių teisių gynimo priemonių.

Trečia, Teisingumo Teismas pripažino, kad, tikrindama kalnimo sąlygas išduodančiojoje valstybėje narėje, vykdančioji teisminė institucija negali atsisakyti vykdyti EAO remdamasi pačios surinktais duomenimis apie kalnimo sąlygas išduodančiosios valstybės narės pataisos įstaigose, dėl kurių nepaprašė išduodančiosios teisminės institucijos papildomos informacijos. Be to, vykdančioji teisminė institucija negali taikyti griežtesnių kalnimo sąlygų standartų, nei užtikrinti Chartijos 4 straipsnyje. Šiuo atžvilgiu pažymėtina, kad sąvoka „nežmoniškas ar žeminamas elgesys“, kaip ji suprantama pagal Chartijos 4 straipsnį, neapima atvejų, kai nėra parengtas „konkretus bausmės vykdymo planas“ arba nėra „konkrečių bausmės vykdymo tvarkos nustatymo kriterijų“.

Darant prielaidą, kad tokį planą ar tokius kriterijus reikia parengti vykdančiojoje valstybėje narėje, pažymėtina, kad pagal tarpusavio pasitikėjimo principą valstybės narės gali būti įpareigosotos preziumuoti, jog kitos valstybės narės paiso pagrindinių teisių, todėl negali, pavyzdžiui, reikalauti iš kitos valstybės narės užtikrinti didesnę nacionalinę pagrindinių teisių apsaugą, nei užtikrinama pagal Sąjungos teisę. Todėl vykdančioji teisminė institucija negali atsisakyti perduoti prašomo asmens vien dėl to, kad išduodančioji teisminė institucija jai nepateikė „konkreto bausmės vykdymo plano“ arba „konkrečių bausmės vykdymo tvarkos nustatymo kriterijų“.

Galiausiai, trečia, dėl išduodančiosios teisminės institucijos pareigų ir teisių Teisingumo Teismas paaiškino, kad ši institucija neprivalo į ją kreiptis su prašymu priimti prejudicinį sprendimą prieš priimdama sprendimą atšaukti ar palikti galioti EAO, atsižvelgdama į motyvus, dėl kurių vykdančioji teisminė institucija atsisakė jį vykdyti, nebent sprendimas, kurį ji turės priimti, pagal nacionalinę teisę nebegali būti skundžiamas teismine tvarka; pastaruoju atveju ji iš principo privalo kreiptis į Teisingumo Teismą. Nuo šios pareigos ji gali būti atleista tik tuo atveju, kai konstatuoja, kad iškeltas klausimas nėra svarbus arba kad Teisingumo Teismas yra išaiškinęs atitinkamą Sąjungos teisės nuostatą, arba kai teisingas Sąjungos teisės aiškinimas yra toks akivaizdus, kad nelieta jokių pagrįstų abejonių. Teisingumo Teismas taip pat laikėsi nuomonės, kad EAO išdavusi teisminė institucija neturi teisės kaip šalis dalyvauti EAO vykdymo procedūroje, vykstančioje vykdančiojoje teisminėje institucijoje. Toks dalyvavimas nėra būtinas siekiant užtikrinti tarpusavio pripažinimo ir lojalaus bendradarbiavimo principų, kuriais grindžiamas EAO mechanizmo veikimas, laikymąsi.

2. Europos tyrimo orderis baudžiamosiose bylose

2024 m. balandžio 30 d. Sprendimas (didžioji kolegija) M.N. (*EncroChat*) (C-670/22, [EU:C:2024:372](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Teismų bendradarbiavimas baudžiamosiose bylose – Direktyva 2014/41/ES – Europos tyrimo orderis baudžiamosiose bylose – Įrodymų, kuriuos vykdančiosios valstybės kompetentingos institucijos jau turi, gavimas – Išdavimo sąlygos – Šifruotų telekomunikacijų paslauga – „EncroChat“ – Teismo sprendimo būtinumas – Pažeidžiant Sąjungos teisę gautų įrodymų naudojimas“

Gavęs *Landgericht Berlin* (Berlyno apygardos teismas, Vokietija) prašymą priimti prejudicinį sprendimą Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) paaiškino sąlygas, kuriomis prokuroras išduoda Europos tyrimo orderius baudžiamosiose bylose, kai valstybės narės išduodančioji institucija pageidauja, kad jai būtų perduoti perimti telekomunikacijų duomenys, kuriuos jau turi kita valstybė narė. Jis taip pat nurodė, kokias išvadas dėl šių duomenų naudojimo reikia daryti iš Sąjungos teisės aktų pažeidimo šioje srityje.

Prancūzijos institucijoms atliekant tyrimą paaiškėjo, kad persekiojamieji asmenys nusikalstamoms veikoms, iš esmės susijusioms su prekyba narkotinėmis medžiagomis, daryti naudojami šifruotais mobiliaisiais telefonais, kuriuose veikė paslauga *EncroChat*. Ši paslauga leido per Prancūzijoje įrengtą serverį užmegzti šifruotą ryšį, kurio negalima perimti tradiciniais tyrimo metodais.

2020 m. pavasarį, gavus Prancūzijos teismo leidimą, „Trojos arklio“ programinė įranga, kurią sukūrė Prancūzijos ir Nyderlandų tyrimo grupė, buvo instaliuota minėtame serveryje, o iš jo – naudotojų iš 122 šalių mobiliuosiuose telefonuose, iš kurių maždaug 4 600 buvo Vokietijoje.

2020 m. kovo mėn. per Eurojusto²²² organizuotą konferenciją Prancūzijos ir Nyderlandų institucijų atstovai informavo kitų valstybių narių institucijas apie numatomą duomenų (įskaitant duomenis iš mobiliųjų telefonų, esančių už Prancūzijos teritorijos ribų) perėmimo priemonę. *Bundeskriminalamt* (Federalinė kriminalinės policijos tarnyba, Vokietija, toliau – BKA) ir *Generalstaatsanwaltschaft Frankfurt am Main* (Frankfurto prie Maino generalinė prokuratūra, Vokietija; toliau – Frankfurto generalinė prokuratūra) atstovai išreiškė susidomėjimą naudotojų Vokietijoje duomenimis.

Laikotarpiu nuo 2020 m. birželio mėn. iki 2021 m. liepos mėn. byloje, iškeltoje X, Frankfurto generalinė prokuratūra išdavė Europos tyrimo orderius tam, kad Prancūzijos institucijų paprašytų leisti be apribojimų naudotis jų surinktais duomenimis baudžiamosiose bylose. Savo prašymą ji grindė tuo, kad Europolas informavo BKA apie tai, kad daug labai sunkių nusikalstamų veikų Vokietijoje buvo įvykdyta mobiliaisiais telefonais, kuriuose veikia paslauga *EncroChat*, ir kad iki šiol nenustatyti asmenys yra įtariami planuojantys ir darantys tokias veikas Vokietijoje, naudodamiesi šifruotais ryšiais. Prancūzijos teismas leido perduoti ir teismo procese naudoti perimtus Vokietijos naudotojų duomenis.

Vėliau Frankfurto generalinė prokuratūra perskyrė, be kita ko, prieš M.N. pradėtas tyrimo procedūras vietos prokuratūroms. Vienoje iš baudžiamųjų bylų, iškeltų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiame teisme, tam teismui kilo klausimas dėl minėtų Europos tyrimo orderių teisėtumo pagal Direktyvą 2014/41²²³ ir dėl pasekmių, susijusių su galimu Sąjungos teisės pažeidimu dėl perimtų duomenų naudojimo toje byloje. Todėl jis nusprendė kreiptis į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą.

²²² Europos Sąjungos bendradarbiavimo baudžiamosios teisenos srityje agentūra.

²²³ 2014 m. balandžio 3 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/41/ES dėl Europos tyrimo orderio baudžiamosiose bylose (OL L 130, 2014, p. 1).

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirma, Teisingumo Teismas priminė, kad sąvoka „išduodančioji institucija“, kaip ji suprantama pagal Direktyvą 2014/41, neapsiriboja teismais. Prokuroras nurodytas šios direktyvos 2 straipsnio c punkto i papunktyje tarp institucijų, kurios laikomos „išduodančiąja institucija“; vienintelė sąlyga – jos turi būti kompetentingos atitinkamoje byloje. Taigi, kadangi pagal išduodančiosios valstybės teisę prokuroras turi kompetenciją susiklosčius išimtinai šios valstybės vidaus situacijai skirti tyrimo priemonę dėl kompetentingų nacionalinių institucijų jau turimų įrodymų perdavimo, jis patenka į sąvoką „išduodančioji institucija“, kiek tai susiję su Europos tyrimo orderio dėl vykdančiosios valstybės kompetentingų institucijų jau turimų įrodymų perdavimo išdavimu.

Antra, iš Direktyvos 2014/41 6 straipsnio 1 dalies matyti, kad Europos tyrimo orderiu dėl surinktų įrodymų (kuriuos, kaip yra pagrindinėje byloje, vykdančiosios valstybės kompetentingos institucijos jau turi) perdavimo turi būti laikomasi visų sąlygų, prireikusių numatytų tokių įrodymų perdavimui išduodančiosios valstybės teisėje esant išimtinai šios valstybės vidaus situacijai.

Vis dėlto, nors pagal Direktyvos 2014/41 6 straipsnio 1 dalies b punktą siekiama užkirsti kelią tam, kad būtų apeinamos išduodančiosios valstybės teisėje numatytos taisyklės ir garantijos, pagal ją nereikalaujama (taip pat ir tokiu atveju, kaip nagrinėjamas pagrindinėje byloje, kai atitinkamus duomenis išduodančiosios valstybės teritorijoje ir jos interesais surinko vykdančiosios valstybės kompetentingos institucijos), kad Europos tyrimo orderio dėl vykdančiosios valstybės kompetentingų institucijų jau turimų įrodymų perdavimo išdavimui būtų taikomos tos pačios materialinės sąlygos, kokios taikomos išduodančiojoje valstybėje renkant šiuos įrodymus.

Be to, atsižvelgdama į nuosprendžių ir teismo sprendimų tarpusavio pripažinimo principą, kuriuo grindžiamas teismų bendradarbiavimas baudžiamosiose bylose, kuriam taikoma Direktyva 2014/41, išduodančioji institucija neturi teisės kontroliuoti atskiros procedūros, kurią taikydama vykdančioji valstybė narė surinko dabar jos jau turimus ir išduodančiosios institucijos prašomus perduoti įrodymus, teisėtumo.

Teisingumo Teismas taip pat pažymėjo, kad Direktyvos 2014/41 6 straipsnio 1 dalies a punkte nereikalaujama, kad tokio Europos tyrimo orderio išdavimo būtina sąlyga būtų ta, kad tokio orderio išdavimo metu dėl kiekvieno atitinkamo asmens būtų preziumuojama, kad padaryta sunki nusikalstama veika, pagrįsta konkrečiomis faktinėmis aplinkybėmis, kai toks reikalavimas nekyla iš išduodančiosios valstybės teisės aktų, susijusių su įrodymu perdavimu tarp nacionalinių prokuratūrų. Be to, pagal šią nuostatą taip pat nedraudžiama išduoti Europos tyrimo orderio, kai perimtų duomenų vientisumo šiame etape negalima patikrinti dėl techninių perėmimo principų konfidencialumo, su sąlyga, kad vėlesniame baudžiamajame procese užtikrinama teisė į teisingą bylos nagrinėjimą. Perduotų įrodymų vientisumas iš esmės gali būti vertinamas tik tada, kai kompetentingos institucijos iš tikrųjų turi atitinkamus įrodymus.

Trečia, Teisingumo Teismas pabrėžė, kad įsiskverbimas į galinius įrenginius, skirtas interneto ryšio paslaugos srauto, vietos nustatymo ir ryšių duomenims perimti, yra „telekomunikacijų perėmimas“ (kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2014/41 31 straipsnio 1 dalį), apie kurį turi būti pranešta valstybės narės, kurios teritorijoje yra telekomunikacijų perėmimo subjektas, šiuo tikslu paskirtai institucijai. Jeigu perimančioji valstybė narė negali nustatyti valstybės narės, kuriai pranešama, kompetentingos institucijos, toks pranešimas gali būti siunčiamas bet kuriai valstybės narės, kuriai pranešama, institucijai, kurią perimančioji valstybė narė šiuo tikslu laiko tinkama.

Vadinasi, pagal Direktyvos 2014/41 31 straipsnio 3 dalį tuo atveju, kai perėmimas panašioje nacionalinėje byloje neleidžiamas, valstybės narės, kuriai pranešama, kompetentinga institucija gali informuoti, kad perėmimo negalima vykdyti arba jis turi būti nutrauktas, netgi kad perimti duomenys negali būti naudojami arba gali būti naudojami tik jos nustatytais sąlygomis. Taigi Direktyvos 2014/41 31 straipsniu siekiama ne tik garantuoti, kad būtų gerbiama valstybės narės,

kuriai pranešama, suverenitetas, bet ir apsaugoti atitinkamų asmenų, kuriems taikoma tokia telekomunikacijų perėmimo priemonė, teisės.

Galiausiai Teisingumo Teismas pažymėjo, kad taisyklės dėl informacijos ir įrodymų, gautų pažeidžiant Sąjungos teisę, lestinimo ir vertinimo baudžiamajame procese iš principo turi būti nustatytos tik nacionalinėje teisėje.

Šiomis aplinkybėmis pagal Direktyvos 2014/41 14 straipsnio 7 dalį valstybės narės įpareigojamos nepažeidžiant nacionalinių procesinių taisyklių taikymo užtikrinti, kad išduodančiojoje valstybėje iškeltoje baudžiamojame byloje vertinant įrodymus, gautus pagal Europos tyrimo orderį, būtų paisoma teisės į gynybą ir būtų užtikrintas teisingas bylos nagrinėjimas. Todėl, jeigu teismas mano, kad šalis negali veiksmingai pakomentuoti tokio įrodymo, kuris gali turėti lemiamą įtaką faktinių aplinkybių vertinimui, jis turi konstatuoti teisės į teisingą bylos nagrinėjimą pažeidimą ir atmesti šį įrodymą.

3. Europolo atliekamas asmens duomenų tvarkymas

2024 m. kovo 5 d. Sprendimas *Kočner / Europol* (C-755/21 P, [EU:C:2024:202](#))

„Apeliacinis skundas – Teisėsaugos institucijų bendradarbiavimas – Reglamentas (ES) 2016/794 – 49 straipsnio 3 dalis ir 50 straipsnis – Asmens duomenų apsauga – Neteisėtas duomenų tvarkymas – Slovakijoje apeliantui iškelta baudžiamoji byla – Tyrimo tikslais Europos Sąjungos teisėsaugos bendradarbiavimo agentūros (Europolo) atlikta ekspertizė – Duomenų gavimas iš apeliantui priklausančių mobiliųjų telefonų ir USB laikmenos – Šių duomenų atskleidimas – Neturtinė žala – Ieškinys dėl žalos atlyginimo – Deliktinės atsakomybės pobūdis“

Gavęs apelianto M. Kočner apeliacinį skundą dėl Bendrojo Teismo sprendimo *Kočner / Europol*²²⁴, Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) iš dalies patenkino apeliacinį skundą ir patikslino Europos Sąjungos teisėsaugos bendradarbiavimo agentūros (toliau – Europol) deliktinės atsakomybės pobūdį pagal Reglamento 2016/794²²⁵ 50 straipsnį, aiškinamą atsižvelgiant į jo 57 konstatuojamąją dalį.

Slovakijos valdžios institucijoms atliekant tyrimą po to, kai 2018 m. Slovakijoje buvo nužudytas žurnalistas ir jo sužadėtinė, *Národná kriminálna agentúra* (Nacionalinė kovos su nusikalstamumu agentūra, Slovakija) (toliau – NAKA) prašymu Europol suteikė pagalbą šioms institucijoms. Konkrečiai kalbant, jis gavo duomenis, saugomus apeliantui priklausiusiuose dviejuose mobiliuosiuose telefonuose. 2018 m. spalio 23 d. jis perdavė NAKA standųjį diską su paimtais užkoduotais duomenimis ir slaptažodžiu, saugančiu šiuos duomenis. Be to, 2019 m. sausio 13 d. ši agentūra perdavė NAKA ataskaitą (toliau – Europolo ataskaita), kurioje, be kita ko, nurodyta, kad apelianto pavardė buvo tiesiogiai susijusi su „vadinamaisiais mafijos sąrašais“.

2019 m. balandžio 1 d. Slovakijos teisėsaugos institucijos panaudojo šią informaciją apeliantui iškeltoje baudžiamojame byloje. 2019 ir 2020 m. įvairiuose spaudos straipsniuose ir interneto svetainėse buvo pateikta labai daug su apeliantu susijusios informacijos, gautos, be kita ko, iš aptariamų mobiliųjų telefonų. Konkrečiai kalbant, Slovakijos interneto svetainėje ir spaudoje buvo

²²⁴ 2021 m. rugsėjo 29 d. Sprendimas *Kočner / Europol* (T-528/20, **Error! Hyperlink reference not valid.**, toliau – skundžiamas sprendimas).

²²⁵ 2016 m. gegužės 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/794 dėl Europos Sąjungos teisėsaugos bendradarbiavimo agentūros (Europolo), kuriuo pakeičiami ir panaikinami Tarybos sprendimai 2009/371/TVR, 2009/934/TVR, 2009/935/TVR, 2009/936/TVR ir 2009/968/TVR (OL L 135, 2016 p. 53; toliau – Europolo reglamentas).

paskelbti šiuose telefonuose esantys apelianto ir jo draugės intymaus bendravimo, naudojant šifruotų pranešimų siuntimo paslaugą, įrašai.

Pateikęs skundą Europolui apeliantas Bendrajame Teisme pareiškė ieškinį dėl žalos atlyginimo, grindžiamą SESV 268 ir 340 straipsniais ir Europolo reglamento, kuriame nustatytas atsakomybės už neteislingą asmens duomenų tvarkymą režimas²²⁶, 50 straipsnio 1 dalimi. Tuo ieškiniu buvo prašoma atlyginti neturtinę žalą, kurią apeliantas teigė patyręs dėl Europolo veiksmų. Bendrajam Teismui atmetus tą ieškinį, apeliantas pateikė apeliacinį skundą dėl skundžiamo sprendimo. Šis apeliacinis skundas buvo pateiktas dėl sprendimo atmesti apelianto pirmąjį reikalavimą, kuriuo buvo siekiama, kad būtų atlyginta neturtinė žala, kurią jis tariamai patyrė atskleidus visuomenei iš aptariamų mobiliųjų telefonų gautus asmens duomenis, ir jo antrąjį reikalavimą, kuriuo buvo siekiama, kad būtų atlyginta neturtinė žala, tariamai patirta dėl jo pavardės įtraukimo į „mafijos sąrašus“.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirmiausia Teisingumo Teismas išnagrinėjo dėl skundžiamo sprendimo pateiktus pagrindus.

Kiek tai susiję su neturtine žala, patirta dėl iš aptariamų mobiliųjų telefonų gautų asmens duomenų atskleidimo visuomenei, Teisingumo Teismas patikslino Europolo reglamento 50 straipsnio 1 dalyje nustatytos atsakomybės režimo pobūdį.

Pirma, Teisingumo Teismas pažymėjo, jog iš šios nuostatos formuluotės ir šiuo reglamentu siekiamo tikslo matyti, kad, atsižvelgiant į Sąjungos teisės aktų leidėjo valią sudaryti palankesnes sąlygas nukentėjusiam fiziniam asmeniui, šiame reglamente, aiškinamame atsižvelgiant į jo preambulę²²⁷, yra įtvirtintas Europolo ir atitinkamos valstybės narės solidariosios atsakomybės režimas. Šį aiškinimą patvirtina minėtos nuostatos kontekstas. Iš tiesų Europolo reglamento 50 straipsniu siekiama įtvirtinti specialųjį deliktinės atsakomybės režimą, kuris susijęs su neteisėto duomenų tvarkymo operacijomis ir kuriuo nukrypstama nuo to paties reglamento 49 straipsnyje numatyto bendrosios atsakomybės režimo.

Tuo remdamasis Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad Europolo reglamento 50 straipsnyje yra įtvirtinamas Europolo ir valstybės narės, kurioje atsirado žala dėl neteisėto duomenų tvarkymo, solidariosios atsakomybės režimas.

Antra, dėl atsakomybės atsiradimo sąlygų pagal Europolo reglamento 50 straipsnį Teisingumo Teismas priminė, kad remiantis SESV 340 straipsnyje, į kurį daroma nuoroda minėtame 50 straipsnyje, įtvirtintu Sąjungos deliktinės atsakomybės režimu ši atsakomybė atsiranda, kai įvykdomos visos sąlygos.

Šiuo klausimu jis pažymėjo, kad, atsižvelgiant į konkretų Europolo reglamento kontekstą, iš jo 50 straipsnio 1 dalies matyti, jog fizinis asmuo, ketinantis pasinaudoti teise į žalos atlyginimą, turi įrodyti tik tai, kad neteisėtas duomenų tvarkymas vyko Europolui bendradarbiaujant su valstybe nare pagal šį reglamentą.

Šį pažodinį aiškinimą patvirtina Europolo reglamento 50 straipsnio tikslas, kuris, kaip matyti iš šio reglamento preambulės, yra reaguoti į sunkumus, su kuriais gali susidurti atitinkamas fizinis asmuo, kad nustatytų, ar žala, patirta dėl neteisėto duomenų tvarkymo, įvykusio dėl tokio bendradarbiavimo, yra Europolo arba atitinkamos valstybės narės veiksmų pasekmė. Taigi siekiant, kad šis 50 straipsnis, siejamas su Europolo reglamento preambule, neprarastų veiksmingumo, negalima reikalauti, kad šis asmuo įrodytų, kas – Europolas arba atitinkama valstybė narė – yra atsakingas už šią žalą, arba kad šis asmuo kreiptųsi į teismą dėl šių abiejų subjektų, siekdamas gauti visą žalos atlyginimą.

²²⁶ Europolo reglamento 50 straipsnio 1 dalis.

²²⁷ 57 konstatuojamoji dalis.

Teisingumo Teismas taip pat pažymėjo, kad būtent siekdamas atsižvelgti į šiuos įrodinėjimo sunkumus Sąjungos teisės aktų leidėjas numatė dviejų etapų atsakomybės mechanizmą, skirtą žalai, padarytai dėl neteisėto duomenų tvarkymo, atliktu bendradarbiaujant pagal Europolo reglamentą, atlyginti. Pagal šį mechanizmą pirmajame etape atitinkamas fizinis asmuo atleidžiamas nuo pareigos nustatyti subjekto, dėl kurio veiksmų atsirado tariama žala, tapatybę, o antrajame etape numatyta, kad, atlyginus žalą šiam asmeniui, klausimas dėl „didžiausios atsakomybės“ už šią žalą prireikus turi būti galutinai išspręstas per Europolo valdyboje vykstančią procedūrą, kurioje dalyvauja tik Europolas ir atitinkama valstybė narė.

Tuo remdamasis Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad pagal Europolo reglamentą nereikalaujama, kad atitinkamas fizinis asmuo privalėtų nustatyti, kuris iš bendradarbiavimo subjektų – Europolas ar valstybė narė – atliko veiksmus, sudarančius neteisėtą duomenų tvarkymą. Taigi tam, kad kiltų solidarioji Europolo ar atitinkamos valstybės narės atsakomybė, pakanka, kad šis asmuo įrodytų, jog buvo atliktas neteisėtas duomenų tvarkymas, dėl kurio jam padaryta žalos.

Vis dėlto Teisingumo Teismas pažymėjo, kad subjektui atsakovui išlieka galimybė bet kokiomis teisinėmis priemonėmis įrodyti, kad tariama žala negali būti siejama su tariamai neteisėtu duomenų tvarkymu, atliktu bendradarbiaujant, pavyzdžiui, dėl to, kad ši žala atsirado anksčiau nei nurodytas duomenų tvarkymas.

Tuo remdamasis Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą, nes neteisingai nusprendė, kad Europolo reglamento 50 straipsnio 1 dalis, siejama su šio reglamento preambule, nebuvo pagrindas atleisti atitinkamą fizinį asmenį nuo pareigos nustatyti, kuris iš dviejų subjektų, susijusių su neteisėtu duomenų tvarkymu, yra atsakingas. Todėl jis panaikino skundžiamą sprendimą tiek, kiek Bendrasis Teismas atmetė pirmąjį reikalavimą.

Dėl neturtinės žalos, su kuria susijęs antrasis reikalavimas ir kuri buvo siejama su apelianto pavardės įtraukimu į „mafijos sąrašus“, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad iš skundžiamo sprendimo matyti, jog Europolo ataskaita buvo vėlesnė ir vien dėl šios aplinkybės nesusijusi su apelianto antrajame reikalavime nurodytu žalą sukėlusiu įvykiu. Apeliantas neįrodė, kad išvadose, kuriomis šiuo klausimu grindžiamas skundžiamas sprendimas, buvo iškraipyti įrodymai ar padaryta teisės klaida. Teisingumo Teismas manė, kad dėl to negalima teigti, jog žala, kurią apeliantas nurodė antrajame reikalavime, galėjo būti susijusi su galimu neteisėtu duomenų tvarkymu, atliktu Europolui bendradarbiaujant su Slovakijos valdžios institucijomis.

Taigi Teisingumo Teismas nusprendė, kad, nepaisant Bendrojo Teismo klaidos, kai jis atmetė patį solidariosios Europolo atsakomybės principą pagal Europolo reglamentą, reikalavimas, kad apeliantas turi įrodyti neteisėtą duomenų tvarkymą, dėl kurio jam buvo padaryta žalos, nagrinėjamu atveju nebuvo įvykdytas, todėl Europolo atsakomybė bet kuriuo atveju negalėjo kilti pagal šį antrąjį reikalavimą. Tuo remdamasi jis padarė išvadą, kad apeliacinio skundo pagrindą, kuriuo buvo siekiama, kad šis reikalavimas būtų atmestas, reikėjo atmesti kaip nereikšmingą.

Antra, atsižvelgdamas į tai, kad skundžiamas sprendimas buvo iš dalies panaikintas, Teisingumo Teismas, konstatavęs, kad ginčą galima išnagrinėti šioje bylos stadijoje, nusprendė priimti galutinį sprendimą dėl Bendrajame Teisme nagrinėto ginčo ir išnagrinėti, ar aptariamam atveju buvo įvykdytos Sąjungos deliktinės atsakomybės atsiradimo sąlygos pagal Europolo reglamento 50 straipsnį.

Dėl reikalavimo, susijusio su Sąjungos teisės normos, kuria siekiama suteikti teisių privatiems asmenims, pažeidimu, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad Europolo reglamente šiai Sąjungos agentūrai ir valstybių narių kompetentingoms valdžios institucijoms, turinčioms bendradarbiauti

baudžiamąjį persekiojimo tikslais, yra nustatytas įpareigojimas apsaugoti privačius asmenis nuo neteisėto jų asmens duomenų tvarkymo²²⁸.

Teisingumo Teismas, remdamasis įvairiomis Europolo reglamento nuostatomis, padarė išvadą, kad bet koks asmens duomenų, tvarkomų bendradarbiaujant Europolui ir kompetentingoms nacionalinėms valdžios institucijoms, atskleidimas asmenims, neturintiems leidimo su jais susipažinti, yra Sąjungos teisės normos, kuria siekiama suteikti teisių privatiems asmenims, pažeidimas. Taip buvo nagrinėtu atveju, kai neleistinas asmens duomenų atskleidimas buvo susijęs su apelianto intymaus pobūdžio pokalbiais.

Dėl reikalavimo, pagal kurį Sąjungos teisės normos pažeidimas turi būti pakankamai aiškus, Teisingumo Teismas priminė, kad šiuo klausimu lemiamas kriterijus yra akivaizdus ir sunkus pažeistas teisės norma nustatytos diskrecijos ribų pažeidimas. Be to, atliekant vertinimą reikia atsižvelgti į sritį, sąlygas ir kontekstą, kuriems esant atitinkama institucija turi vykdyti atitinkamą įsipareigojimą. Taip pat reikia atsižvelgti, be kita ko, į pažeistos normos aiškumo ir tikslumo laipsnį, į atitinkamai institucijai pagal šią normą suteiktos diskrecijos apimtį, spręstinės situacijos sudėtingumą ir teisės aktų taikymo bei aiškinimo sunkumus.

Nagrinėjamu atveju Teisingumo Teismas konstatavo, kad buvo padarytas toks pakankamai aiškus pažeidimas. Viena vertus, pagal Europolo reglamento nuostatas bendradarbiavimo pagal šį reglamentą subjektams – Europolui ir valstybei narei – nepaliekama jokios diskrecijos spręsti dėl būtinybės apsaugoti duomenų subjektus nuo neteisėto jų asmens duomenų tvarkymo. Kita vertus, šis įpareigojimas patenka į jautrų bendradarbiavimo baudžiamąjį persekiojimo tikslais kontekstą, kai tokie duomenys tvarkomi nedalyvaujant duomenų subjektams, dažniausiai be jų žinios, todėl jie niekaip negali įsikišti, kad būtų užkirstas kelias galimam neteisėtam jų duomenų tvarkymui.

Dėl sąlygų, susijusių su žalos realumu ir priežastiniu ryšiu, Teisingumo Teismas priminė, kad Sąjungos deliktinė atsakomybė kyla tik tuo atveju, jeigu ieškovas iš tikrųjų patyrė realią ir tikrą žalą ir jei žala pakankamai tiesiogiai kyla iš tariamo Sąjungos teisės normos pažeidimo. Nagrinėjamu atveju jis nusprendė, kad atskleidus leidimo neturintiems asmenims duomenis, susijusius su apelianto ir jo draugės intymiais pokalbiais, buvo pažeista apelianto teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą ir komunikacijos slaptumą ir kad šis atskleidimas pakenkė jo garbei ir reputacijai, o tai sukėlė jam neturtinės žalos.

Šiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas nusprendė iš dalies panaikinti skundžiamą sprendimą ir įpareigoti Europolą sumokėti apeliantui 2 000 EUR kompensaciją patirtai neturtinei žalai atlyginti.

²²⁸ Kartu aiškinami Europolo reglamento 2 straipsnio h, i ir k punktai, 28 straipsnio 1 dalies a ir f punktai, 38 straipsnio 4 dalis ir 50 straipsnio 1 dalis.

XI. Teisminis bendradarbiavimas civilinėse bylose

1. Reglamentas Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo

2024 m. birželio 20 d. Sprendimas *Greislzel* (C-35/23, [EU:C:2024:532](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Teismų bendradarbiavimas civilinėse bylose – Tėvų pareigos – Reglamentas (EB) Nr. 2201/2003 – 10 ir 11 straipsniai – Jurisdikcija vaiko neteisėto išvežimo atvejais – Vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta valstybėje narėje iki neteisėto išvežimo – Grąžinimo iš valstybės narės į trečiąją valstybę procedūra – Sąvoka „prašymas grąžinti“ – 1980 m. spalio 25 d. Konvencija dėl tarptautinio vaikų grobimo civilinių aspektų“

Gavęs *Oberlandesgericht Frankfurt am Main* (Frankfurto prie Maino aukštesnysis apygardos teismas, Vokietija) prašymą priimti prejudicinį sprendimą Teisingumo Teismas patikslino tam tikrų procesinių nuostatų, pagal Reglamentą Nr. 2201/2003²²⁹ taikytinų vaiko, turinčio ryšių su trečiąja valstybe, tarptautinio grobimo atveju, taikymo sritį.

2014 m. Šveicarijoje gimusi L turi dvigubą (Vokietijos ir Lenkijos) pilietybę. Jos tėvas nuo 2013 m. birželio mėn. dėl profesinių priežasčių gyvena Šveicarijoje, o motina nuo 2015 m. sausio mėn. iki 2016 m. balandžio mėn. kartu su dukra gyveno Vokietijoje, kur tėvas reguliariai jas lankė. 2016 m. balandžio mėn. motina su L persikėlė į Lenkiją; iš pradžių tėvas jas lankė. Nuo 2017 m. balandžio mėn. motina neleido tėvui naudotis savo teise bendrauti su dukra. Motina užrašė L į vaikų darželį Lenkijoje be tėvo sutikimo ir jam pranešė su dukra liksianti toje šalyje.

2017 m. liepos mėn. tėvas per Šveicarijos centrinę instituciją²³⁰ pateikė prašymą grąžinti vaiką į Šveicariją pagal 1980 m. Hagos konvenciją²³¹. Lenkijos teismas atmetė šį prašymą, motyvuodamas tuo, kad tėvas davė sutikimą motinai su L neribotam laikui persikelti į Lenkiją. Tėvo dėl šio sprendimo pateiktas apeliacinis skundas buvo atmestas.

Nepatenkinus Vokietijoje pateikto antrojo prašymo grąžinti vaiką, tėvas 2018 m. liepos mėn. kreipėsi į Vokietijos teismą, prašydamas išimtinių vaiko globos teisių, teisės nustatyti vaiko gyvenamąją vietą, taip pat grąžinti vaiką jam į Šveicariją. Tas teismas atmetė gautą prašymą, motyvuodamas tuo, kad neturi tarptautinės jurisdikcijos. Tėvas prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui pateikė apeliacinį skundą dėl šio sprendimo ir nurodė, kad Vokietijos teismų jurisdikcija kyla iš Reglamento Nr. 2201/2003 10 ir 11 straipsnių.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kilo klausimas, ar šios nuostatos taikytinos, nes tėvas per Šveicarijos, t. y. trečiosios valstybės, kuriai Reglamentas Nr. 2201/2003 nėra privalomas, centrinę instituciją pradėjo vaiko grąžinimo procedūrą pagal 1980 m. Hagos konvenciją, ir ši procedūra baigėsi nesėkmingai. Todėl nacionalinis teismas nutarė Teisingumo Teismui pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą.

²²⁹ 2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinant Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000 (OL L 338, 2003, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 6 t., p. 243).

²³⁰ Berno federalinė teisingumo tarnyba (Šveicarija).

²³¹ Konvencija dėl tarptautinio vaikų grobimo civilinių aspektų, pasirašyta 1980 m. spalio 25 d. Hagoje (toliau – 1980 m. Hagos konvencija).

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirma, Teisingumo Teismas nusprendė dėl Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnyje numatytos specialiosios jurisdikcijos taisyklės dėl tėvų pareigų taikymo srities. Šiame straipsnyje numatyta, kad valstybės narės, kurioje vaikas iki neteisėto išvežimo ar negrąžinimo nuolat gyveno, teismai tam tikromis sąlygomis iš esmės išlaiko tarptautinę jurisdikciją.

Dėl „neteisėto vaiko išvežimo ar negrąžinimo“ sąvokos, kuria grindžiamas Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnis, Teisingumo Teismas visų pirma pažymėjo, kad šios sąvokos apibrėžtis²³² nepriklauso nuo to, ar globos teisių turėtojas, remdamasis 1980 m. Hagos konvencija, būtinai vėliau galimai pradeda vaiko grąžinimo procedūrą.

Be to, Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnio b punkto i papunktyje, pagal kurį buvusios vaiko nuolatinės gyvenamosios vietos teismai iš esmės praranda jurisdikciją, jei per vienus metus valstybėje narėje, į kurios teritoriją vaikas buvo neteisėtai išvežtas ar laikomas, nepateikiama prašymo jį grąžinti, nenurodyta, kad prašymą grąžinti reikia pateikti pagal 1980 m. Hagos konvenciją, taip pat neatmetama galimybė, kad jis galėjo būti pateiktas per trečiosios valstybės centrinę instituciją. Iš tiesų, pirma, pagal Reglamento Nr. 2201/2003 60 straipsnį 1980 m. Hagos konvencijos nuostatos neturi viršenybės prieš šio reglamento nuostatas valstybių narių tarpusavio santykiuose. Antra, prašant grąžinti vaiką neprivaloma remtis šios konvencijos nuostatomis, nes grąžinimo procedūra gali būti grindžiama kitomis taisyklėmis ar sutarčių (visų pirma – dvišalių) nuostatomis.

Galiausiai, kadangi apie tai nieko nepasakyta Reglamente Nr. 2201/2003, negalima sutikti su tuo, kad šio reglamento 10 straipsnio taikymas priklauso nuo to, ar taikomos procesinės nuostatos, kaip antai nustatytos minėto reglamento 11 straipsnio 6 ir 7 dalyse²³³; pagrindinis jų tikslas – reglamentuoti informacijos perdavimo ir pranešimo tvarką²³⁴.

Antra, Teisingumo Teismas, atsižvelgdamas, be kita ko, į Reglamento Nr. 2201/2003 tikslus, konstatavo, kad sąvoka „prašymas grąžinti“, kaip ji suprantama pagal Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnio b punkto i papunktį, neapima nei prašymo grąžinti vaiką į kitą valstybę, t. y. ne į tą valstybę narę, kurioje buvo jo nuolatinė gyvenamoji vieta iki pat neteisėto išvežimo ar negrąžinimo, nei šios valstybės narės teismams pateikto prašymo dėl to vaiko globos.

Galiausiai Teisingumo Teismas pažymėjo, kad iš Reglamento Nr. 2201/2003 11 straipsnio formuluotės aiškiai matyti, jog ši nuostata kartu su 1980 m. Hagos konvencija taikoma tik valstybių narių tarpusavio santykiuose. Taigi minėto reglamento 11 straipsnio 6 ir 7 dalyse numatytos informavimo ir pranešimo pareigos ir 11 straipsnio 8 dalyje nurodyto sprendimo vykdytinumas netaikomi vaiko grąžinimo procedūrai, pagal minėtą konvenciją vykdomai tarp trečiosios valstybės ir valstybės narės, kurioje vaikas yra po neteisėto išvežimo ar negrąžinimo.

²³² Žr. Reglamento Nr. 2201/2003 2 straipsnio 11 punktą.

²³³ Šio reglamento 11 straipsnis papildo 1980 m. Hagos konvencijoje numatytos vaiko grąžinimo procedūros įgyvendinimą.

²³⁴ Tai taikoma informacijai apie sprendimą dėl negrąžinimo, priimtą pagal 1980 m. Hagos konvencijos 13 straipsnį; ją reikia pateikti valstybės narės, kurioje vaikas nuolat gyveno iki pat neteisėto išvežimo ar negrąžinimo, kompetentingam teismui.

2. Tarybos reglamentas Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo

2024 m. spalio 4 d. Sprendimas (didžioji kolegija) *Real Madrid Club de Fútbol*
(C-633/22, [EU:C:2024:843](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė – Teisminis bendradarbiavimas civilinėse bylose – Jurisdikcija ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose vykdymas – Reglamentas (EB) Nr. 44/2001 – 34 ir 45 straipsniai – Sprendimų pripažinimas ir vykdymas – Sprendimų pripažinimo vykdytinais panaikinimas – Atsisakymo pagrindai – Valstybės narės, kurioje prašoma pripažinti sprendimą, viešoji tvarka – Baudos skyrimas laikraščiui ir vienam iš jo žurnalistų už pakenkimą sporto klubo reputacijai – Žalos atlyginimas – Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 11 straipsnis – Žiniasklaidos laisvė“

Gavęs *Cour de cassation* (Kasacinis Teismas, Prancūzija) prašymą priimti prejudicinį sprendimą Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nusprendė dėl galimybės remtis viešosios tvarkos išlyga atsisakant vykdyti valstybės narės teismo priimtą sprendimą, kuriuo pažeidžiama žiniasklaidos laisvė.

2006 m. gruodžio mėn. laikraštyje *Le Monde* buvo išspausdintas straipsnis, jame jo autorius EE, šiame laikraštyje pagal darbo sutartį dirbantis žurnalistas, tvirtino, kad *Real Madrid Club de Fútbol* (toliau – *Real Madrid*) ir *Fútbol Club Barcelona* naudojosi dopingo tinklo dviračių sporte organizatoriaus paslaugomis. Šią publikaciją perspausdino daug žiniasklaidos priemonių, be kita ko, Ispanijos žiniasklaidos priemonės. Tą patį mėnesį laikraštis *Le Monde*, nepateikęs jokių komentarų, paskelbė *Real Madrid* jam atsiųstą paneigimą.

2007 m. gegužės mėn. *Real Madrid* ir AE, vienas iš šio klubo gydytojų komandos narių, Ispanijos pirmosios instancijos teisme pareiškė jų garbės pažeminimu grindžiamą ieškinį *Société Éditrice du Monde* ir EE. Šis teismas įpareigojo juos sumokėti *Real Madrid* 300 000 EUR, o AE – 30 000 EUR neturtinei žalai atlyginti ir nurodė paskelbti teismo sprendimą laikraštyje *Le Monde* ir Ispanijos laikraštyje. Šis sprendimas buvo patvirtintas antrojoje instancijoje, o *Tribunal Supremo* (Aukščiausiasis Teismas, Ispanija) atmetė paduotą kasacinį skundą.

2014 m. dviem nutartimis Ispanijos pirmosios instancijos teismas nurodė įvykdyti šį Aukščiausiojo Teismo sprendimą ir, be pirmo nurodytų sumų, sumokėti *Real Madrid* 90 000 EUR palūkanų ir bylinėjimosi išlaidų, o AE – 3 000 EUR palūkanų ir bylinėjimosi išlaidų.

Tribunal de grande instance de Paris (Paryžiaus apygardos teismas, Prancūzija) pripažino, kad šis sprendimas ir šios nutartys yra vykdytini Prancūzijoje. Vis dėlto *Cour d'appel de Paris* (Paryžiaus apeliacinis teismas, Prancūzija) panaikino šį pripažinimą, motyvuodamas tuo, kad šio sprendimo ir nutarčių vykdymas prieštarautų Prancūzijoje galiojančiai tarptautinei viešajai tvarkai, nes pažeistų saviraiškos laisvę.

Gavęs *Real Madrid* ir AE kasacinį skundą Kasacinis Teismas suabejojo dėl sąlygų, kuriomis pagal reglamentą „Briuselis I“²³⁵ turi būti atsisakyta vykdyti teismo sprendimą, kuriuo iš laikraštį leidžiančios bendrovės ir vieno iš jos žurnalistų priteisiamas neturtinės žalos atlyginimas, motyvuojant tuo, kad vykdymas akivaizdžiai pažeistų Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 11 straipsnyje įtvirtintą žiniasklaidos laisvę.

²³⁵ 2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (OL L 12, 2001, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 4 t., p. 42; toliau – reglamentas „Briuselis I“).

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirmiausia Teisingumo Teismas priminė, kad reglamento „Briuselis I“ 34 straipsnio 1 punkte numatyta viešosios tvarkos išlyga galima remtis tik tuo atveju, jei užsienio teismo sprendimo pripažinimas arba vykdymas būtų toks nesuderinamas su valstybės, kurioje prašoma pripažinti sprendimą, teisine sistema, kad tai pažeistų šios valstybės narės nacionalinės teisės arba Sąjungos teisės pagrindinį principą. Nacionalinis teismas privalo vienodai veiksmingai užtikrinti ir nacionalinėje, ir Sąjungos teisėje įtvirtintų teisių apsaugą.

Tai visų pirma taikytina Chartijoje įtvirtintoms pagrindinėms teisėms, kurių nacionalinis teismas turi paisyti, kai taiko reglamentą „Briuselis I“, taigi, įgyvendina Sąjungos teisę²³⁶. Vis dėlto atsižvelgiant į tarpusavio pasitikėjimo principo esminę svarbą gali būti reikalaujama, kad įgyvendindamos Sąjungos teisę valstybės narės preziumuotų, jog kitos valstybės narės paiso pagrindinių teisių, išskyrus išimtinius atvejus. Taigi tik tuo atveju, jei dėl teismo sprendimo vykdymo valstybėje narėje, kurioje prašoma pripažinti sprendimą, būtų akivaizdžiai pažeista Chartijoje įtvirtinta pagrindinė teisė, turi būti atsisakyta vykdyti tą sprendimą arba, nelygu atvejis, panaikinti jo pripažinimą vykdytinu.

Konkrečiai dėl saviraiškos laisvės Teisingumo Teismas patikslino, kad ji yra vienas iš pagrindinių demokratinės ir pliuralistinės visuomenės pagrindų – vertybių, kuriomis pagal ESS 2 straipsnį grindžiama Sąjunga, dalis. Taigi saviraiškos laisvės suvaržymai, taikomi žurnalistams, leidėjams ir žiniasklaidos priemonėms, turi apsiriboti tuo, kas tikrai būtina.

Be to, iš Europos Žmogaus Teisių Teismo suformuotos jurisprudencijos matyti, kad pagal EŽTK²³⁷ saviraiškos laisvė neribojama, be kita ko, bendrojo intereso klausimų srityje²³⁸, prie kurios priskiriami su profesionaliu sportu susiję klausimai. Šiomis aplinkybėmis pažymėtina, kad siekiant nustatyti, ar nagrinėjamas apribojimas yra proporcingas siekiamam teisėtam tikslui, didelę reikšmę reikia teikti demokratinės visuomenės interesui užtikrinti ir išsaugoti žiniasklaidos laisvę. Taigi sprendime, kuriuo priteisiamas žalos atlyginimas dėl žalos reputacijai, turi atsispindėti skirtos sumos proporcingumas nagrinėjamai žalai.

Šiuo klausimu pažymėtina, kad reikia skirti žalos atlyginimo priteisimą juridiniam ir fiziniam asmenims, nes žala fizinio asmens reputacijai gali turėti įtakos to fizinio asmens orumui, o juridinio asmens reputacija neturi šio moralinio aspekto. Kiek tai susiję su sankcijos proporcingumu, bet koks nepagrįstas saviraiškos laisvės apribojimas kelia pavojų, kad ateityje bus trukdoma arba visiškai neleidžiama aptarinėti žiniasklaidoje analogiškų klausimų. Konkrečiai kalbant, pagal Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudenciją reikia elgtis labai atsargiai, kai patvirtintos priemonės ar sankcijos gali atgrasyti spaudą nuo dalyvavimo diskusijoje teisėto bendrojo intereso klausimais, vadinasi, ir atgrasyti nuo naudojimosi žiniasklaidos laisve tokiais klausimais.

Remdamasi šiais motyvais Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad turi būti atsisakyta vykdyti teismo sprendimą, kuriuo laikraščiui ir vienam iš jo žurnalistų nurodyta atlyginti neturtinę žalą, sporto klubo ir vieno iš jo gydytojų komandos narių patirtą dėl žalos jų reputacijai, jeigu įvykdžius tą sprendimą būtų akivaizdžiai pažeistas Chartijos 11 straipsnis. Iš tiesų toks akivaizdus pažeidimas susijęs su valstybės narės, kurioje prašoma pripažinti sprendimą, viešąja tvarka, todėl tai yra atsisakymo vykdyti pagrindas, numatytas reglamento „Briuselis I“ 34 straipsnio 1 punkte, siejamame su jo 45 straipsniu²³⁹.

²³⁶ Tai nustatyta Chartijos 51 straipsnio 1 dalyje.

²³⁷ 1950 m. lapkričio 4 d. Romoje pasirašyta Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija (toliau – EŽTK).

²³⁸ Žr. EŽTK 10 straipsnio 2 dalį.

²³⁹ Tokio skundo, kaip nagrinėtas šioje byloje, kuris buvo pateiktas dėl sprendimo, priimto dėl pripažinimo vykdytinu, atveju reglamento „Briuselis I“ 45 straipsnyje pateikiama nuoroda į, be kita ko, šio reglamento 34 straipsnyje įtvirtintus atsisakymo pagrindus.

Taigi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, atsižvelgdamas į visas nagrinėjamos bylos aplinkybes, tarp kurių yra ne tik asmenų, iš kurių priteistas žalos atlyginimas, ištekliai, bet ir jų padaryto pažeidimo sunkumas ir žalos dydis, kaip nustatyta pagrindinėje byloje nagrinėjamame sprendime ir nutartyse, turi įvertinti, ar dėl šio sprendimo ir nutarčių vykdymo būtų padarytas akivaizdus pažeidimas. Šiuo tikslu šis teismas turi patikrinti, ar minėtame sprendime ir nutartyse priteistas žalos atlyginimas yra akivaizdžiai neproporcingas, palyginti su aptariama žala reputacijai, ir ar dėl to valstybėje narėje, kurioje prašoma pripažinti sprendimą, gali būti atgrasoma nuo analogiškų klausimų aptarimo žiniasklaidoje ateityje arba apskritai nuo naudojimosi Chartijos 11 straipsnyje įtvirtinta žiniasklaidos laisve.

Atlikdamas šį patikrinimą jis gali atsižvelgti į valstybėje narėje, kurioje prašoma pripažinti sprendimą, už panašų pažeidimą išmokėtas sumas. Vis dėlto vien galimo šių sumų ir aptariamame sprendime ir nutartyse priteisto žalos atlyginimo skirtumo nepakanka, kad būtų galima manyti, jog šis žalos atlyginimas yra akivaizdžiai neproporcingas, palyginti su aptariama žala reputacijai. Be to, toks patikrinimas negali apimti valstybės narės, kurioje priimtas teismo sprendimas, teismų atlikto vertinimo dėl esmės kontrolės, nes tokia kontrolė aiškiai draudžiama pagal reglamento „Briuselis I“ 36 straipsnį ir 45 straipsnio 2 dalį. Galiausiai, jeigu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas konstatuotų akivaizdų žiniasklaidos laisvės pažeidimą, jis turėtų atsisakyti vykdyti minėtą sprendimą ir nutartis tik tiek, kiek priteistas žalos atlyginimas valstybėje narėje, kurioje prašoma pripažinti šį sprendimą ir nutartis, yra akivaizdžiai neproporcingas.

XII. Transportas

2024 m. spalio 4 d. Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) Sprendimas *Lietuva ir kt. / Parlamentas ir Taryba (Judumo paketas)* (C-541/20–C-555/20, [EU:C:2024:818](#))

„Ieškiniai dėl panaikinimo – Pirmasis judumo dokumentų rinkinys („Judumo paketas“) – Reglamentas (ES) 2020/1054 – Maksimali kasdienio bei kassavaitinio vairavimo trukmė – Minimalios pertraukos ir kasdienio bei kassavaitinio poilsio laikotarpiai – Pareiga organizuoti vairuotojų darbą taip, kad jie kas tris arba keturias savaites, nelygu atvejis, galėtų sugrįžti į savo gyvenamąją vietą arba į savo darbdavio veiklos centrą, kad pasinaudotų normaliu arba kompensaciniu kassavaitinio poilsio laikotarpiu – Draudimas normalų kassavaitinio poilsio laikotarpį arba kompensacinį kassavaitinio poilsio laikotarpį praleisti transporto priemonėje – Antros kartos išmaniųjų tachografų (V2) įrengimo terminas – Įsigaliojimo data – Reglamentas (ES) 2020/1055 – Su įsisteigimo reikalavimu susijusios sąlygos – Pareiga grąžinti transporto priemones į įsisteigimo valstybėje narėje esantį veiklos centrą – Įpareigojimas dėl transporto priemonių ir vairuotojų, kurie paprastai būna įsisteigimo valstybėje narėje esančiame veiklos centre, skaičiaus – Kabotažas – Kabotažui nustatytas keturių dienų pertraukos laikotarpis – Nukrypti leidžianti nuostata, susijusi su kabotažu vykdant kombinuotojo vežimo operacijas – Direktyva (ES) 2020/1057 – Specialiosios vairuotojų komandiravimo taisyklės kelių transporto sektoriuje – Perkėlimo į nacionalinę teisę terminas – Vidaus rinka – Laisvei teikti transporto paslaugas taikoma speciali tvarka – Bendra transporto politika – SESV 91 ir 94 straipsniai – Pagrindinės laisvės – Proporcingumo principas – Poveikio vertinimas – Vienodo požiūrio ir nediskriminavimo principai – Teisinio saugumo ir teisėtų lūkesčių apsaugos principai – Aplinkos apsauga – SESV 11 straipsnis – Konsultavimasis su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu ir Europos regionų komitetu“

Gavęs penkiolika ieškinių, kuriuos pateikė Lietuvos Respublika, Bulgarijos Respublika, Rumunija, Kipro Respublika, Vengrija, Maltos Respublika ir Lenkijos Respublika ir kuriais prašoma panaikinti trijų pagal teisėkūros procedūrą priimtų aktų²⁴⁰ tam tikras nuostatas arba tam tikrais atvejais subsidiariai – visus šiuos aktus, kurie yra dalis „Judumo dokumentų rinkinio“, taip pat vadinamo „Judumo paketu“ („Mobility Package“), Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) juos atmetė, išskyrus tą dalį, kuria prašyta panaikinti Reglamento 2020/1055 1 straipsnio 3 punktą, kiek juo į Reglamento Nr. 1071/2009²⁴¹ 5 straipsnį įterptas 1 dalies b punktas.

Šie trys pagal teisėkūros procedūrą priimti aktai buvo priimti siekiant pritaikyti iki tol galiojusias teisės normas prie kelių transporto sektoriaus pokyčių. Šiais aktais, pirma, reglamentuojama maksimali kasdienio ir kassavaitinio vairavimo trukmė, minimalūs pertraukų ir kasdienio bei kassavaitinio poilsio laikotarpiai, taip pat vietos nustatymas tachografais (Reglamentas 2020/1054), antra, įtvirtintos bendrosios taisyklės dėl profesinės vežimo kelių transportu veiklos sąlygų ir patekimo į tarptautinio

²⁴⁰ 2020 m. liepos 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2020/1054, kuriuo iš dalies keičiami Reglamentas (EB) Nr. 561/2006, kiek tai susiję su būtiniausiais reikalavimais dėl maksimalios kasdienio bei kassavaitinio vairavimo trukmės, minimalių pertraukų ir kasdienio bei kassavaitinio poilsio laikotarpių, ir Reglamentas (ES) Nr. 165/2014, kiek tai susiję su vietos nustatymu tachografais (OL L 249, 2020, p. 1).

2020 m. liepos 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2020/1055, kuriuo iš dalies keičiami reglamentai (EB) Nr. 1071/2009, (EB) Nr. 1072/2009 ir (ES) Nr. 1024/2012, siekiant juos suderinti su pokyčiais kelių transporto sektoriuje (OL L 249, 2020, p. 17).

2020 m. liepos 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2020/1057, kuria nustatomos konkrečios su Direktyva 96/71/EB ir Direktyva 2014/67/ES susijusios kelių transporto vairuotojų komandiravimo taisyklės ir iš dalies keičiami Direktyva 2006/22/EB, kiek tai susiję su vykdymo užtikrinimo reikalavimais, ir Reglamentas (ES) Nr. 1024/2012 (OL L 249, 2020, p. 49).

²⁴¹ 2009 m. spalio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1071/2009, nustatantis bendrąsias profesinės vežimo kelių transportu veiklos sąlygų taisykles ir panaikinant Tarybos direktyvą 96/26/EB (OL L 300, 2009, p. 51).

krovinių vežimo kelių transportu rinką (Reglamentas 2020/1055) ir, trečia, nustatytos konkrečios kelių transporto vairuotojų komandiravimo taisyklės (Direktyva 2020/1057).

Teisingumo Teismo vertinimas

Atlikdamas nagrinėjamą pagal teisėkūros procedūrą priimtų aktų įvairių nuostatų teisėtumo kontrolę Teisingumo Teismas vadovavosi kai kuriais bendrais principais ir konstatavimais.

Pirma, Teisingumo Teismas priminė, kad transporto srityje laisvę teikti paslaugas reglamentuoja SESV 58 straipsnio 1 dalis, pagal kurią šis principas turi būti taikomas įgyvendinant bendrą transporto politiką, reglamentuojamą nuostatose, kurias Europos Parlamentas ir Europos Sąjungos Taryba priėmė remdamiesi pirmiausia SESV 91 straipsnio 1 dalimi. Vadinasi, Sąjungos teisės aktų leidėjas turi teisę pakeisti sąlygas, kuriomis įgyvendinama laisvė teikti paslaugas kelių transporto srityje, nes, kaip nurodyta SESV 58 straipsnio 1 dalyje, šių paslaugų liberalizavimo laipsnį nustato pats teisės aktų leidėjas, įgyvendindamas bendrą transporto politiką. Šia politika turi būti galima siekti Sutarčių tikslų²⁴², todėl teisės aktų leidėjo laisvės teikti transporto paslaugas srityje patvirtintomis priemonėmis gali būti siekiama ne tik palengvinti naudojimąsi šia laisve, bet ir prireikus užtikrinti kitų SESV pripažintų Sąjungos pagrindinių interesų, pavyzdžiui, gerinti darbo sąlygas²⁴³, užtikrinti tinkamą socialinę apsaugą²⁴⁴ ir išsaugoti sąžiningas konkurencijos sąlygas, apsaugą.

Antra, Teisingumo Teismas priminė, kad pagal suformuotą jurisprudenciją, kai pagal teisėkūros procedūrą priimtu aktu jau buvo suderinti valstybių narių teisės aktai tam tikroje Sąjungos veiklos srityje, iš Sąjungos teisės aktų leidėjo negali būti atimta galimybė pritaikyti šį aktą prie bet kokių pasikeitusių aplinkybių ar naujos informacijos, paisant jam tenkančios pareigos užtikrinti bendrųjų interesų apsaugą ir atsižvelgti į SESV pripažintus bendrus Sąjungos tikslus, tarp kurių yra reikalavimai, susiję su didelio užimtumo skatinimu, tinkamu vidaus rinkos veikimu ir deramos socialinės apsaugos užtikrinimu. Iš tiesų, esant tokiai situacijai, Sąjungos teisės aktų leidėjas savo užduotį apsaugoti šiuos bendruosius interesus ir laikytis tų bendrųjų tikslų tinkamai vykdyti gali tik tuo atveju, jei turi galimybę pritaikyti pagal teisėkūros procedūrą priimtą aktą, atsižvelgdamas į svarbius pokyčius, turėjusius įtakos vidaus rinkai, kad iš naujo suderintų esamus interesus.

Trečia, nagrinėdamas neteisėtumo pagrindus, grindžiamus proporcingumo principo arba nediskriminavimo principo pažeidimu, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad negalima atmesti galimybės, jog ginčijami aktai gali kelti rimtesnių pasekmių toms transporto įmonėms, nesvarbu, kurioje valstybėje narėje įsisteigusioms, kurios pasirinko ekonominės veiklos modelį, kai didžioji dalis paslaugų ar net visos paslaugos teikiamos gavėjams, įsisteigusiems toli nuo šių įmonių įsisteigimo valstybės narės esančiose valstybėse narėse, ir kurių vairuotojai vykdo vežimo operacijas toli nuo savo gyvenamosios vietos arba kabotažo operacijas kaip nuolatinę ar tęstinę veiklą tos pačios priimančiosios valstybės narės teritorijoje. Vis dėlto darant prielaidą, kad šį verslo modelį iš esmės taiko tam tikrose valstybėse narėse įsteigtos transporto įmonės, tuo atveju, kai atitinkamas Sąjungos aktas sukelia pasekmių visose valstybėse narėse ir reiškia, kad turi būti užtikrinta įvairių esamų interesų pusiausvyra, tokios pusiausvyros paieška atsižvelgiant į visų valstybių narių padėtį savaime negali būti laikoma prieštaraujančia proporcingumo ir nediskriminavimo principams.

Kiek tai susiję su Reglamentu 2020/1054, ieškiniais prašyta panaikinti šias nuostatas:

- šio reglamento 1 straipsnio 6 punkto c papunktį, pagal kurį normaliais arba kompensaciniais kassavaitinio poilsio laikotarpiais vairuotojai negali naudotis transporto priemonėje, o turi jais

²⁴² Pagal SESV 90 straipsnį.

²⁴³ Nurodytas SESV preambulėje ir SESV 151 straipsnio pirmoje pastraipoje.

²⁴⁴ Kaip nustatyta SESV 9 straipsnyje ir 151 straipsnio pirmoje pastraipoje.

naudotis lyčių požiūriu tinkamame būste, kuriame yra tinkamos miegamosios bei sanitarinės patalpos, ir visas su tuo susijusias išlaidas turi padengti darbdavys,

- šio reglamento 1 straipsnio 6 punkto d papunktį, kuriame numatyta transporto įmonių pareiga organizuoti vairuotojų darbą taip, kad jie kas tris ar keturias savaites, atsižvelgiant į tai, ar anksčiau pasinaudojo dviem iš eilės sutrumpintais kassavaitinio poilsio laikotarpiais, galėtų grįžti į darbdavio veiklos centrą arba į savo gyvenamąją vietą, kad pasinaudotų bent vienu normaliu arba kompensaciniu kassavaitinio poilsio laikotarpiu, ir šių transporto įmonių pareiga dokumentuose fiksuoti, kaip vykdo šią pareigą,
- šio reglamento 2 straipsnio 2 punktą, kuriame nustatyta nauja pareigos kai kurių rūšių transporto priemonėse įrengti antros kartos (V2) išmaniuosius tachografus įsigaliojimo data.

Reglamento 2020/1054 1 straipsnio 6 punkto d papunktio neteisėtumu grindžiami pagrindai – juos Teisingumo Teismas išnagrinėjo pirmiausia ir visus atmetė – buvo dėl proporcingumo principo, vienodo požiūrio ir nediskriminavimo principų, teisinio saugumo principo, Sąjungos piliečių laisvo judėjimo, vidaus rinkos veikimo, laisvo darbuotojų judėjimo, įsisteigimo laisvės, Sąjungos teisės nuostatų dėl bendros transporto politikos ir Sąjungos teisės nuostatų aplinkos apsaugos srityje pažeidimo.

Šia nuostata siekiama pagerinti²⁴⁵ vairuotojų darbo sąlygas ir eismo Sąjungos keliuose saugumą, užtikrinant vairuotojams galimybę reguliariai sugrįžti į savo gyvenamąją vietą, kad galėtų pasinaudoti normaliu ar kaip kompensacija suteikiamu kassavaitinio poilsio laikotarpiu, o vairuotojų, vykdančių tarptautines vežimo operacijas, toli nuo gyvenamosios vietos praleistas laikas nebūtų pernelyg ilgas. Taigi, šia nuostata siekiama ištaisyti aiškių taisyklių dėl kassavaitinio poilsio laikotarpio ir vairuotojų grįžimo į jų gyvenamąją vietą nebuvimą ir atitinkamai panaikinti transporto įmonėms nevienodas sąlygas, kurios iki tol galėjo lemti skirtingą aiškinimą ir nacionalinę praktiką.

Visų pirma, Teisingumo Teismas atmetė kelis minėtus neteisėtumo pagrindus, motyvuodamas tuo, kad jie grindžiami klaidingomis prielaidomis.

Pirmiausia jis pažymėjo, kad kai kurios valstybės narės klaidingai teigė, jog pagal Reglamento 2020/1054 1 straipsnio 6 punkto d papunktį vairuotojai būtinai turi grįžti į darbdavio veiklos centrą arba į savo gyvenamąją vietą, tam panaudodami sunkiasvores krovines transporto priemones be krovinių.

Iš tiesų vairuotojai, įskaitant vairuotojus iš trečiųjų šalių, gali pasirinkti normaliu ar kompensaciniu kassavaitinio poilsio laikotarpiu pasinaudoti toje vietoje, kurioje pageidauja, nesvarbu, ar tai būtų jų darbdavio veiklos centras, jų gyvenamoji ar bet kuri kita pasirinkta vieta. Pagal ginčijamą nuostatą transporto įmonės neprivalo priversti vairuotojų faktiškai pasinaudoti normaliu ar kompensaciniu kassavaitinio poilsio laikotarpiu savo gyvenamojoje vietoje. Priešingai, transporto įmonės privalo organizuoti vairuotojų darbą taip, kad jie turėtų galimybę grįžti į pasirinktą vietą, kad ten pradėtų arba praleistų šį poilsio laikotarpį.

Be to, Sąjungos teisės aktų leidėjas norėjo atsižvelgti į spaudimą, kurį vairuotojai galėjo patirti iki šiol. Iš tiesų darbo santykiuose darbuotojas laikytinas silpnesne šalimi, todėl būtina užkirsti kelią tam, kad darbdavys turėtų galimybę apriboti jo teises arba kad darbuotojas būtų atgrasomas aiškiai remtis savo teisėmis prieš darbdavį. Taigi darbdavys negali nevykdyti pareigos organizuoti savo vairuotojų darbą taip, kad jie galėtų grįžti, motyvuodamas tuo, kad jie iš anksto ir kategoriškai atsisakė ginčijamoje nuostatoje jiems suteiktos teisės.

Galiausiai Sąjungos teisės aktų leidėjas ketino suteikti lankstumo transporto įmonėms, kaip darbdavėms, kad jos galėtų pačios nustatyti konkrečias jiems suteiktų teisių įgyvendinimo taisykles,

²⁴⁵ Žr., be kita ko, Reglamento 2020/1054 1, 2, 6, 8, 13 ir 36 konstatuojamąsias dalis.

atsižvelgdamos į kiekvieną konkretų atvejį, ir naudodamosi visais šiuo tikslu svarbiais dokumentais įrodyti tiek Reglamento 2020/1054 1 straipsnio 6 punkto d papunktyje numatytos pareigos laikymąsi, tiek tai, kaip ši pareiga konkrečiu atveju buvo suderinta su vairuotojo pasirinkimu pasinaudoti normaliu ar kompensaciniu kas savaitinio poilsio laikotarpiu ne jo gyvenamojoje vietoje.

Antra, kai kurios valstybės narės ieškovės klaidingai tvirtino, kad dėl transporto įmonių pareigos organizuoti vairuotojų darbą taip, kad jie galėtų sugrįžti į darbdavio veiklos centrą arba į savo gyvenamąją vietą, labai suintensyvės kelių eismas. Tokia prielaida suponuoja, kad prieš priimant minėtą nuostatą tik nedaug vairuotojų grįždavo į kurį nors iš šių vietų ir kad grįžimas būtinai turi būti vykdomas vairuotojo naudojama transporto priemone.

Viena vertus, dar iki šios nuostatos priėmimo daugelis vairuotojų bent kas keturias savaites grįždavo į savo gyvenamąją vietą. Kita vertus, siekdamas užtikrinti Reglamento 2020/1054 1 straipsnio 6 punkto d papunktyje numatytos pareigos laikymąsi transporto įmonės gali naudoti kitas transporto priemones, pavyzdžiui, viešąjį transportą, be to, grįžimas į vieną iš dviejų minėtoje nuostatoje nurodytų vietų galėtų būti derinamas su transporto įmonės transporto priemonių grįžimu į jos veiklos centrą vykdant įprastą vežimo veiklą.

Antra, Teisingumo Teismas nagrinėjo kelis teisės klausimus, ypač nurodytus toliau.

Pirma, kiek tai susiję su Sąjungos teisės aktų leidėjo teise pritaikyti pagal teisėkūros procedūrą priimtą aktą, pažymėtina, kad iš dalies pakeisdamas Sąjungos teisės aktus dėl vairuotojų darbo laiko jis būtent siekė sukurti naują pusiausvyrą, atsižvelgdamas, viena vertus, į vairuotojų interesą turėti geresnes darbo sąlygas ir saugesnį kelių eismą, kita vertus, į darbdavių interesą vykdyti vežimo veiklą sąžiningomis komercinėmis sąlygomis.

Nagrinėjamu atveju pasverdamas įvairius interesus ir naudodamasis bendros transporto politikos srityje turima plačia diskrecija Sąjungos teisės aktų leidėjas galėjo nuspręsti, kad dėl to, jog Sąjungoje įdarbinti vairuotojai vis daugiau laiko praleidžia už savo gyvenamosios vietos ribų, būtina įtvirtinti specialią atitinkamų vairuotojų darbo sąlygoms pagerinti skirtą priemonę ir kad toli nuo gyvenamosios vietos praleistų ilgų laikotarpių neigiamas poveikis yra didesnis nei neigiamos pasekmės, visų pirma finansinės, kai kurioms įmonėms, kurios daugiau ar mažiau nuolatos teikia paslaugas ne tose valstybėse narėse, kuriose yra įsisteigusios. Toks pusiausvyros atkūrimas atitinka Sąjungos socialinius siekius.

Antra, pažymėtina, kad Reglamento 2020/1054 1 straipsnio 6 punkto d papunktyje įtvirtinta taisyklė vienodai taikoma visoms atitinkamoms transporto įmonėms, neatsižvelgiant į tai, kurioje valstybėje narėje jos yra įsisteigusios, visiems vairuotojams, neatsižvelgiant į jų piliatybę ir valstybę narę, kurioje yra įsisteigęs jų darbdavys, ir visoms valstybėms narėms, todėl ja nesukuriama pagal Sąjungos teisę draudžiamos tiesioginės diskriminacijos. Be to, Teisingumo Teismas nusprendė, kad šia taisykle nesukuriama pagal Sąjungos teisę draudžiamos netiesioginės diskriminacijos, kiek dėl savo pobūdžio ji gali daryti didesnę poveikį „Sąjungos pakraščiuose“ esančiose valstybėse narėse įsteigtoms transporto įmonėms, šių įmonių įdarbintiems vairuotojams ir šioms valstybėms narėms. Sąjungos teisės nuostata negali būti laikoma savaime prieštaraujančia vienodo požiūrio ir nediskriminavimo principams vien dėl to, kad tam tikriems ūkio subjektams sukelia skirtingų pasekmių, kai šią situaciją lemia skirtingos jų veiklos sąlygos, ypač dėl jų geografinės padėties, o ne ginčijamos nuostatos sukurta teisinė nelygybė.

Dėl Reglamento 2020/1054 1 straipsnio 6 punkto c papunkčio neteisėtumu grindžiamų pagrindų, kuriuos Teisingumo Teismas visiškai atmetė, pažymėtina, kad jie buvo grindžiami proporcingumo principo, vienodo požiūrio ir nediskriminavimo principų, SESV nuostatų dėl laisvės teikti paslaugas ir SESV 91 straipsnio 2 dalies ir 94 straipsnio pažeidimu.

Šia nuostata siekiama pagerinti²⁴⁶ vairuotojų darbo sąlygas ir eismo Sąjungos keliuose saugumą, užtikrinant, kad vairuotojams būtų suteikiamas kokybiškas būstas tam, kad jie galėtų pasinaudoti normaliu ar kompensaciniu kassavaitinio poilsio laikotarpiu, ypač siekiant apsaugoti vairuotojus, vykdančius tarptautines vežimo operacijas ilgais atstumais ir daug laiko praleidžiančius toli nuo savo gyvenamosios vietos. Šia nuostata siekiama ištaisyti aiškių taisyklių dėl kassavaitinio poilsio laikotarpių nebuvimą, ypač panaikinti nevienodą požiūrį, kurį anksčiau galėjo lemti skirtingų nacionalinių sankcijų sistemų taikymas valstybėse narėse dėl to, kad kompetentingos nacionalinės institucijos skirtingai aiškino ir taikė Reglamento Nr. 561/2006²⁴⁷ 8 straipsnio 8 dalį. Iš tiesų siekdamas priimti aiškesnę suderinimo taisyklę ir užtikrinti vienodą draudimo normaliu ar kompensaciniu kassavaitinio poilsio laikotarpiu naudotis būnant transporto priemonėje taikymą Sąjungos teisės aktų leidėjas kodifikavo šio 8 straipsnio 8 dalies aiškinimą, kurį Teisingumo Teismas pateikė Sprendime *Vaditrans*²⁴⁸.

Šis draudimas, taikomas išimtinai normaliems arba kompensaciniams kassavaitinio poilsio laikotarpiams, o ne kitų rūšių poilsiui, nepažeidžia proporcingumo ir nediskriminavimo principų, nesvarbu, ar tai susiję su vairuotojais, transporto įmonėmis ar valstybėmis narėmis. Be to, šiuo draudimu vairuotojai neįpareigojami sistemingai naudotis normaliais ar kompensaciniais kassavaitinio poilsio laikotarpiais už savo gyvenamosios vietos ribų, statydami savo transporto priemonę saugiose ir saugomose aikštelėse, arba šiais laikotarpiais naudotis būste, kuris yra greta stovėjimo aikštelės.

Dėl Reglamento 2020/1054 2 straipsnio 2 punkto neteisėtumu grindžiamų pagrindų, kuriuos Teisingumo Teismas taip pat visiškai atmetė, pažymėtina, kad jie buvo grindžiami proporcingumo principo, teisinio saugumo ir teisėtų lūkesčių apsaugos principų ir SESV 151 straipsnio antros pastraipos pažeidimu.

Teisingumo Teismas nusprendė, kad vien to, jog prieš įsigaliojant Reglamentui 2020/1054 galiojusiam pagal teisėkūros procedūrą priimtame akte buvo numatyta kitokia išmaniųjų tachografų įrengimo data nei ta, kuri galiausiai buvo nustatyta šiame reglamente, nepakanka, kad būtų konstatuota grėsmė teisiniui saugumui ar teisėtiems lūkesčiams. Tai juo labiau pasakytina apie pagal teisėkūros procedūrą priimamą aktą dėl, kaip šioje byloje, įrangos, kuriai gali turėti įtakos sparti naujų technologijų plėtra, įdiegimo, taigi aktą, kurį gali prireikti nuolat pritaikyti prie tokios plėtos.

Kiek tai susiję su Reglamentu 2020/1055, ieškiniais prašyta panaikinti šias nuostatas:

- šio reglamento 1 straipsnio 3 punktą, kiek juo į Reglamento Nr. 1071/2009 5 straipsnį įterptas 1 dalies b punktas, pagal kurį tarptautiniam krovinių vežimui naudojamos transporto priemonės kas aštuonias savaites turi grįžti į vieną iš veiklos centrų atitinkamos transporto įmonės įsisteigimo valstybėje narėje,
- Reglamento 2020/1055 2 straipsnio 4 punkto a papunktį, pagal kurį vežėjams neleidžiama atlikti kabotažo operacijų ta pačia transporto priemone toje pačioje priimančiojoje valstybėje narėje keturias dienas po kabotažo operacijos, atliktos toje valstybėje narėje, pabaigos.

Pirma, dėl šio reglamento 1 straipsnio 3 punkto, kiek juo į Reglamento Nr. 1071/2009 5 straipsnį įterptas 1 dalies b punktas, neteisėtumu grindžiamų pagrindų pažymėtina, kad Teisingumo Teismas panaikino šią nuostatą, nes ją pažeidžiamas proporcingumo principas, motyvuodamas tuo, kad

²⁴⁶ Žr., be kita ko, Reglamento 2020/1054 1, 2, 6, 8, 13 ir 36 konstatuojamąsias dalis.

²⁴⁷ 2006 m. kovo 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 561/2006 dėl tam tikrų su kelių transportu susijusių socialinių teisės aktų suderinimo ir iš dalies keičiantis Tarybos reglamentus (EEB) Nr. 3821/85 ir (EB) Nr. 2135/98 bei panaikinantį Reglamentą (EEB) Nr. 3820/85 (OL L 102, 2006, p. 1).

²⁴⁸ 2017 m. gruodžio 20 d. Sprendimas *Vaditrans* (C-102/16, **Error! Hyperlink reference not valid.**).

Sajungos teisės aktų leidėjas nepakankamai išnagrinėjo šioje nuostatoje numatytos pareigos grąžinti transporto priemonės proporcingumą.

Šiuo aspektu Teisingumo Teismas konstatavo, kad teisės aktų leidėjas neprivalo bet kokiomis aplinkybėmis turėti atlikto poveikio vertinimo ir neturi atsižvelgti į tokį vertinimą. Vis dėlto jis savo sprendimą privalo grįsti objektyviais kriterijais ir ištirti, ar pasirinkta priemonė siekiamais tikslais galima pateisinti neigiamą, galbūt didelį, ekonominį poveikį tam tikriems ūkio subjektams. Tuo remiantis darytina išvada, kad šis teisės aktų leidėjas tuo atveju, kai dėl atitinkamo akto pareiškiamas ieškinys teisme, bent turi galėti pateikti ir aiškiai bei nedviprasmiškai išdėstyti bazinius duomenis, į kuriuos turėjo būti atsižvelgta pagrindžiant ginčijamas šio akto priemones ir nuo kurių priklausė jo diskrecijos įgyvendinimas.

Teisingumo Teismas nusprendė, kad, nors nebuvo atlikta pareigos grąžinti transporto priemonės poveikio vertinimo, poveikio vertinimo įsisteigimo dalyje pateiktų duomenų apie rinkos savybes ir sunkumus ir apie kitų įpareigojimų nei pareiga grąžinti transporto priemonės pasekmių vertinimą nurodymas nereiškia, kad pateikti ir aiškiai bei nedviprasmiškai išdėstyti baziniai duomenys, kuriais remiantis buvo priimtas Reglamento 2020/1055 1 straipsnio 3 punktas, kiek juo į Reglamento Nr. 1071/2009 5 straipsnį įterptas 1 dalies b punktas, ir nuo kurių priklausė veiksmingas Sajungos teisės aktų leidėjo pasinaudojimas diskrecija. Tas pats pasakytina apie kitus bazinius duomenis, kuriais Teisingumo Teisme rėmėsi Europos Parlamentas ir Taryba, nes šie duomenys nesusiję su pareiga grąžinti transporto priemonės arba buvo pateikti pernelyg glaustai. Tai taikytina ir tiesiog valstybių narių ieškovių esą pateiktos informacijos, su kuria Sajungos teisės aktų leidėjas galėjo susipažinti, nurodymui.

Antra, Reglamento 2020/1055 2 straipsnio 4 punkto a papunkčio neteisėtumu grindžiami pagrindai – juos visus Teisingumo Teismas atmetė – buvo dėl proporcingumo principo, vienodo požiūrio ir nediskriminavimo principų, Sajungos teisės nuostatų dėl bendros transporto politikos, laisvės teikti paslaugas, laisvo prekių judėjimo Sajungos teisės normų ir Sajungos tarptautinių įsipareigojimų aplinkos apsaugos srityje pažeidimo.

Dėl proporcingumo principu grindžiamo pagrindo Teisingumo Teismas pirmiausia pažymėjo, kad Reglamento 2020/1055 2 straipsnio 4 punkto a papunktyje numatyta pertraukos laikotarpiu, per kurį, pasibaigus kabotažo ciklui priimančiojoje valstybėje narėje vežėjams nebeleidžiama vykdyti kabotažo operacijų toje pačioje valstybėje narėje, siekiama ištaisyti netikėtas Reglamento 1072/2009²⁴⁹ taikymo pasekmes, kai kabotažas vykdomas sistemingai, ir užtikrinant kabotažo laikinąjį pobūdį pasiekti pirminį Sajungos teisės aktų leidėjo tikslą, atsižvelgiant į jo nustatytą liberalizavimo lygį, kad būtų prisidedama prie sklandaus transporto vidaus rinkos veikimo.

Be to, Teisingumo Teismas pabrėžė, kad pertraukos laikotarpio laikymasis pasibaigus kabotažo ciklui priimančiojoje valstybėje narėje nereiškia, kad iš transporto įmonės reikalaujama sustabdyti bet kokią transporto veiklą. Todėl neteisingai teigiama, kad tuo laikotarpiu transporto priemonė negalės judėti ir ja negalės būti vykdomos kitos vežimo operacijos nei kabotažas toje pačioje priimančiojoje valstybėje narėje arba kad atitinkama transporto įmonė šiuo laikotarpiu turės grąžinti transporto priemonę į savo veiklos centrą, juo labiau be krovinių.

Dėl pagrindo, grindžiamo Sajungos teisės normų ir Sajungos tarptautinių įsipareigojimų aplinkos apsaugos srityje pažeidimu, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad Reglamento 2020/1055 2 straipsnio 4 punkto a papunktyje numatytas pertraukos laikotarpis nesukels didelio neigiamo poveikio aplinkai, nes nėra pareigos grąžinti transporto priemonę be krovinių į atitinkamos transporto įmonės veiklos centrą, o galimas transporto priemonės stovėjimas šiuo laikotarpiu nedaro poveikio aplinkai.

²⁴⁹ 2009 m. spalio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1072/2009 dėl bendrųjų patekimo į tarptautinio krovinių vežimo kelių transportu rinką taisyklių (OL L 300, 2009, p. 72).

Kiek tai susiję su Direktyva 2020/1057, ieškiniuose prašyta panaikinti jos 1 straipsnio nuostatas, kiek jose įtvirtintas skirtumas tarp skirtingų vežimo keliais operacijų rūšių ir kai kurioms iš šių rūšių netaikomos Direktyvoje 96/71²⁵⁰ numatytos vairuotojų komandiravimo taisyklės.

Direktyvoje 2020/1057 iš esmės nustatytos konkrečios kelių transporto vairuotojų komandiravimo taisyklės, pagal kurias, siekiant sudaryti palankesnes sąlygas taikyti šias taisykles, atskiriamos skirtingos vežimo operacijų rūšys pagal tai, koks vairuotojo bei teikiamų paslaugų ir priimančiosios valstybės narės teritorijos sąsajos laipsnis.

Konkrečiai kalbant, Direktyvos 2020/1057 1 straipsnyje numatyta, kad vairuotojas, vykdamas dvišales vežimo operacijas, t. y. vežimo operacijas iš valstybės narės, kurioje yra įsteigta transporto įmonė, į kitos valstybės narės ar trečiosios šalies teritoriją arba, atvirkščiai, vežimo operacijas iš valstybės narės ar trečiosios šalies į valstybę narę, kurioje įsteigta transporto įmonė, taip pat tranzito operacijas, t. y. vežimo operacijas, kai vairuotojas kerta valstybę narę nepakraudamas ar neiškraudamas krovinių ir neįlaipindamas ar neišlaipindamas keleivių, pagal Direktyvą 96/71 nelaikomas komandiruotu.

Ir atvirkščiai, kai vairuotojas vykdo trečiąją šalį apimančias vežimo operacijas, t. y. vežimo operacijas, atliekamas iš kitos valstybės narės nei šios įmonės įsisteigimo valstybė narė arba iš trečiosios šalies į valstybę narę, kuri taip pat skiriasi nuo įsisteigimo valstybės narės, ar trečiąją šalį, taip pat kabotažo operacijas, kurios apibrėžiamos kaip vežėjų teikiamos paslaugos valstybėje narėje, kurioje jie nėra įsisteigę, toks vairuotojas pagal Direktyvą 96/71 laikytinas komandiruotu.

Dėl kombinuotojo vežimo operacijų, t. y. prekių vežimo tarp valstybių narių operacijų, kai sunkvežimiu arba kita su sunkvežimiu susijusi transporto priemonė naudojama vežimui pradine ar galutine kelio atkarpa, o kitai kelio atkarpai naudojami geležinkeliai, vidaus vandenų arba jūrų keliai, pažymėtina, kad vairuotojas nelaikomas komandiruotu, kai vykdo kombinuotojo vežimo operacijos pradinę arba galutinę kelio atkarpą, jeigu kelio atkarpa savaime yra sudaryta iš dvišalių vežimo operacijų.

Direktyvos 2020/1057 1 straipsnio neteisėtumu grindžiami pagrindai – juos visus Teisingumo Teismas atmetė – buvo dėl Direktyvos 96/71 1 straipsnio 3 dalies a punkto, vienodo požiūrio ir nediskriminavimo principų, proporcingumo principo, Sąjungos teisės normų bendros transporto politikos srityje, laisvo prekių judėjimo, laisvės teikti paslaugas ir Sąjungos teisės nuostatų aplinkos apsaugos srityje pažeidimo.

Konkrečiai kalbant, dėl vienodo požiūrio ir nediskriminavimo principų pažeidimo Teisingumo Teismas pažymėjo, kad priimdamas konkrečiam sektoriui taikomas komandiravimo taisykles, kurios turi būti įgyvendintos visoje Sąjungoje, norint užtikrinti sklandų vidaus rinkos veikimą, Sąjungos teisės aktų leidėjas siekė²⁵¹ užtikrinti pusiausvyrą tarp vairuotojų socialinių bei darbo sąlygų gerinimo ir palankesnių sąlygų naudotis laisve teikti kelių transporto paslaugas sudarymo, transporto įmonėms sąžiningai konkuruojant. Šiomis aplinkybėmis skirtingų vežimo operacijų rūšių atskyrimas siekiant taikyti komandiravimo taisykles ne tik nepažeidžia valstybių narių lygybės, bet, priešingai, kaip iš esmės matyti iš šios direktyvos 4 konstatuojamosios dalies, taip siekiama ištaisyti iki tol galėjusį egzistuoti nevienodą požiūrį, atsiradusį dėl to, kad valstybės narės skirtingai aiškino, taikė ir įgyvendino nuostatas, galiojusias prieš priimant šią direktyvą, o dėl šių skirtumų vairuotojams ir transporto įmonėms buvo sukurama didelė administracinė našta.

Atsižvelgiant į tai, paminėtina, kad vertindamas, ar transporto įmonės ir jų įdarbinti vairuotojai diskriminuojami pagal tai, ar vykdo trečiąją šalį apimančias vežimo operacijas, ar dvišales vežimo operacijas, Teisingumo Teismas atmetė prielaidą, kad atitinkamų vairuotojų situacijų panašumas, siekiant nustatyti, ar taikomos komandiravimo taisyklės, turi būti vertinamas tik atsižvelgiant į jų

²⁵⁰ 1996 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 96/71/EB dėl darbuotojų komandiravimo paslaugų teikimo sistemoje (OL L 18, 1997, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 2 t., p. 431).

²⁵¹ Kaip matyti iš Direktyvos 2020/1057 3, 7 ir 9 konstatuojamųjų dalių.

darbo pobūdį, nes vertinant šį panašumą atsižvelgiant į Direktyvos 2020/1057 1 straipsnio tikslą svarbi atitinkamo vairuotojo ir teikiamos paslaugos sąsaja su įsisteigimo valstybe nare arba su priimančiąja valstybe nare.

Teisingumo Teismas taip pat pripažino klaidinga prielaidą, kad kombinuotojo vežimo operacija iš esmės yra panaši į dvišalę vežimo operaciją, atsižvelgiant į Direktyvos 2020/1057 1 straipsnio nuostatomis siekiamą tikslą. Iš tiesų šios direktyvos tikslas – nustatyti konkrečias vairuotojų komandiravimo taisykles tik kelių transporto sektoriuje. Taigi kombinuotojo vežimo operacijų, kai tas pats vairuotojas lydi transporto priemonę ir krovinį, neprilygindamas dvišalėms vežimo operacijoms Sąjungos teisės aktų leidėjas nepažeidė vienodo požiūrio ir nediskriminavimo principų.

XIII. Konkurencija

1. Karteliai (SESV 101 straipsnis)

2024 m. birželio 27 d. Sprendimas *Komisija / Servier ir kt.* (C-176/19 P, [EU:C:2024:549](#))

„Apeliacinis skundas – Konkurencija – Farmacijos produktai – Perindoprilio rinka – SESV 101 straipsnis – Karteliai – Rinkos pasidalijimas – Potenciali konkurencija – Konkurencijos ribojimas dėl tikslo – Strategija, kuria siekiama pavėlinti generinių perindoprilio versijų pateikimą rinkai – Susitarimas dėl taikaus ginčų patentų srityje sprendimo – Patento licencinė sutartis – Technologijos perleidimo ir licencinė sutartis – SESV 102 straipsnis – Atitinkama rinka – Piktnaudžiavimas dominuojančia padėtimi“

2024 m. birželio 27 d. Sprendimas *Komisija / KRKA* (C-151/19 P, [EU:C:2024:546](#))

„Apeliacinis skundas – Konkurencija – Farmacijos produktai – Perindoprilio rinka – SESV 101 straipsnis – Karteliai – Rinkos pasidalijimas – Potenciali konkurencija – Konkurencijos ribojimas dėl tikslo – Strategija, kuria siekiama pavėlinti generinių perindoprilio versijų pateikimą rinkai – Susitarimas dėl taikaus ginčų patentų srityje sprendimo – Patento licencinė sutartis – Technologijos perleidimo ir licencinė sutartis“

Teisingumo Teismas patenkinio Europos Komisijos apeliacinius skundus dėl dviejų Bendrojo Teismo sprendimų²⁵² – jais iš dalies panaikintas sprendimas, kuriuo Komisija konstatavo kartelių buvimą ir piktnaudžiavimą dominuojančia padėtimi farmacijos produkto perindoprilio rinkoje ir skyrė baudas kartelyje dalyvavusiems vaistų gamintojams²⁵³. Taip Teisingumo Teismas patikslino skiriamąją ribą tarp, viena vertus, teisėtų vaistų gamintojų veiksmų, kuriais siekiama taikiai išspręsti realius ginčus dėl patentų farmacijos sektoriuje, ir, kita vertus, susitarimų, kuriais neteisėtai pasidalijama farmacijos produkto rinka prisidengiant taikiu susitarimu dėl patentų ginčų sprendimo.

Farmacijos grupė *Servier*, kurios patronuojančioji bendrovė *Servier SAS* įsteigta Prancūzijoje (toliau atskirai arba kartu – *Servier*), sukūrė perindoprilį – vaistą, priskiriamą prie angiotenziną konvertuojančio fermento inhibitorių, naudojamą širdies ir kraujagyslių medicinos srityje ir iš esmės skirtą padidėjusiam kraujospūdžiui ir širdies nepakankamumui gydyti. Perindoprilio molekulės patentas, užregistruotas Europos patentų biure (EPT) 1981 m., nustojo galioti 2000 m.

Perindoprilio veiklioji medžiaga yra druskos pavidalo – erbuminas. 1988 m. *Servier* EPT užregistravo kelis patentus, susijusius su minėtos veikliosios medžiagos gamybos procesais; šių patentų galiojimas baigėsi 2008 m. rugsėjo 16 d.

2001 m. *Servier* pateikė EPT paraišką dėl naujo perindoprilio ir jo gamybos proceso patento; jis buvo išduotas 2004 m. (toliau – patentas 947). Be to, *Servier* pateikė patentą 947 atitinkančias patentų paraiškas keliose valstybėse narėse dar prieš joms tampant Europos patentų išdavimo konvencijos šalimis.

Nuo 2003 m. tarp *Servier* ir generinių vaistų gamintojų, ketinusių prekiauti generine perindoprilio versija, kilo keli ginčai. Šiomis aplinkybėmis dešimt generinių vaistų gamintojų pateikė EPT protestą dėl patento 947; 2009 m. gegužės mėn. EPT techninė apeliacinė taryba atšaukė ginčijamą patentą. Keli

²⁵² 2018 m. gruodžio 12 d. sprendimai *Servier ir kt. / Komisija* (T-691/14, [EU:T:2018:922](#)) ir *Krka / Komisija* (T-684/14, [EU:T:2018:918](#); toliau kartu – skundžiami sprendimai).

²⁵³ 2014 m. liepos 9 d. Komisijos sprendimas C(2014) 4955 *final* dėl procedūros pagal [SESV] 101 ir 102 straipsnius (byla AT.39612 – Perindoprilis (*Servier*) (toliau – ginčijamas sprendimas)).

generinių vaistų gamintojai taip pat ginčijo patento 947 galiojimą tam tikruose nacionaliniuose teismuose. *Servier* savo ruožtu pareiškė ieškinius dėl patento pažeidimo ir pateikė prašymus nustatyti laikinus įpareigojimus nagrinėjamų generinių vaistų gamintojams, tarp jų – Slovėnijos bendrovei *KRKA, tovarna zdravil, d.d.* (toliau – *Krka*).

Siekdama užbaigti minėtus ginčus *Servier* 2005–2007 m. su keliomis generinių vaistų gamintojomis sudarė susitarimus dėl taikaus ginčų sprendimo. Taigi *Servier* ir *Krka* sudarė susitarimą dėl taikaus ginčų dėl patento 947 ir lygiaverčių nacionalinių patentų sprendimo, licencinę sutartį, taip pat perleidimo ir licencinę sutartį (toliau – *Krka* susitarimai). Šie susitarimai apėmė visas valstybes, kurios faktinių aplinkybių susiklostymo metu buvo Europos Sąjungos narės, taip pat ne Sąjungos narės, sudarančias pagrindines *Krka* rinkas.

Komisijos teigimu, *Servier* ir *Krka* sudarė šiuos susitarimus siekdamas neteisėto tikslo – padalyti atitinkamų šalių teritoriją į dvi įtakos zonas, kurių kiekviena apima pagrindines jų rinkas ir kuriose jos galėjo vykdyti savo veiklą, užtikrindamos, kad, kiek tai susiję su *Servier*, ši nepatirs *Krka* konkurencinio spaudimo, viršijančio šiuose susitarimuose nustatytas ribas, o kiek tai susiję su *Krka*, ši nepatirs rizikos būti *Servier* persekiojama dėl patento pažeidimo.

2014 m. liepos 9 d. sprendime²⁵⁴ Komisija konstatavo, kad *Servier* susitarimai, sudaryti su *Krka* ir kitomis generinių vaistų gamintojomis, yra pagal SESV 101 straipsnį draudžiamas konkurencijos ribojimas. Be to, ji nusprendė, kad *Servier* pažeidė SESV 102 straipsnį, nes parengė ir įgyvendino išstūmimo iš rinkos strategiją, apimančią perindoprilio ir technologijos, susijusios su šio vaisto veikliąja medžiaga, rinką Prancūzijoje, Nyderlanduose, Lenkijoje ir Jungtinėje Karalystėje.

Taigi Komisija skyrė *Servier* iš viso 289 727 200 EUR siekiančias baudas už SESV 101 straipsnio pažeidimus, iš kurių 37 661 800 EUR – už jos dalyvavimą *Krka* susitarimuose, o 41 270 000 EUR – už SESV 102 straipsnio pažeidimą. *Krka* buvo skirta 10 mln. EUR bauda už SESV 101 straipsnio pažeidimą.

Gavęs *Servier* ir *Krka* pareikštus ieškinius Bendrasis Teismas konstatavo, kad Komisija padarė teisės klaidų, kai *Krka* susitarimus kvalifikavo kaip SESV 101 straipsnio 1 dalies pažeidimą, tačiau neįrodė konkurencijos ribojimo dėl tikslo ar poveikio buvimo. Dėl *Servier* inkriminuojamo SESV 102 straipsnio pažeidimo Bendrasis Teismas nusprendė, kad apibrėždama perindoprilio rinką Komisija padarė vertinimo klaidų, dėl kurių jos išvados, susijusios su *Servier* dominuojančia padėtimi atitinkamoje rinkoje, yra neteisėtos.

Taigi dviem 2018 m. gruodžio 12 d. priimtais sprendimais²⁵⁵ Bendrasis Teismas panaikino ginčijamą sprendimą tiek, kiek jame konstatuotas SESV 101 straipsnio pažeidimas, susijęs su *Krka* susitarimais, ir SESV 102 straipsnio pažeidimas, taip pat *Servier* ir *Krka* už šiuos pažeidimus atitinkamai skirtas baudas.

Dėl šių Bendrojo Teismo sprendimų Komisija pateikė Teisingumo Teismui du apeliacinius skundus.

Teisingumo Teismo vertinimas

1. Dėl SESV 101 straipsnio pažeidimo

a) Potencialios „Servier“ ir „Krka“ konkurencijos buvimas

Teisingumo Teismas pirmiausia išnagrinėjo Komisijos prieštaravimus, grindžiamus Bendrojo Teismo padarytomis klaidomis aiškinant ir taikant potencialios konkurencijos sąvoką.

²⁵⁴ Žr. 253 išnašą.

²⁵⁵ Žr. 252 išnašą.

Visų pirma Teisingumo Teismas pažymėjo, kad siekiant pagal SESV 101 straipsnio 1 dalį išnagrinėti slapčius susitarimus – veiksmus, kurie pasireiškia horizontaliais įmonių bendradarbiavimo susitarimais, kaip antai *Krka* susitarimus, pirmajame etape reikia nustatyti, ar šiuos veiksmus įmonės, kurios konkuruoja, net jei tik potencialiai, gali apibūdinti kaip ribojančius konkurenciją. Tokiu atveju antrajame etape reikia patikrinti, ar minėti veiksmai, atsižvelgiant į jų ekonominius požymius, gali būti kvalifikuojami kaip konkurencijos ribojimas dėl tikslo. Jei šių veiksmų antikonkurencinis tikslas nenustatytas, reikia išnagrinėti jų poveikį.

Pateikęs šį patikslinimą Teisingumo Teismas pripažino prieštaravimus, grindžiamus potencialios konkurencijos sąvokos aiškinimo ir taikymo klaidomis, reikšmingais, nes Bendrasis Teismas išnagrinėjo kelias ginčijamo sprendimo konstatuojamąsias dalis, susijusias su *Krka* ir *Servier* potencialios konkurencijos klausimu, ir tam tikrus jos šiuo klausimu pateiktus prieštaravimus.

Dėl esmės Teisingumo Teismas konstatavo, kad nusprendęs, jog *Krka* susitarimo dėl taikaus ginčų sprendimo ir licencinės sutarties sudarymo momentu buvo neprieštaringų įrodymų, galėjusių leisti *Servier* ir *Krka* manyti, kad patentas 947 galiojo, Bendrasis Teismas, remdamasis šiais įrodymais, padarė išvadą, kad nuo šiol šių įmonių konkurencija nacionalinėse rinkose Sąjungos viduje nebeegzistavo, todėl tarp jų nebebuvo potencialios konkurencijos.

Tam, kad padarytų tokią išvadą dėl potencialios konkurencijos nebuvimo, Bendrasis Teismas turėjo patikrinti, ar Komisija įrodė, kad *Krka* susitarimų sudarymo dieną *Krka* turėjo realių ir konkrečių galimybių įeiti į atitinkamą rinką ir konkuruoti su *Servier*, atsižvelgiant į pakankamus parengiamuosius veiksmus ir į tai, kad nebuvo neįveikiamų kliūčių tokiam įėjimui į rinką.

Vis dėlto, užuot atlikęs reikiamus patikrinimus šiuo klausimu, Bendrasis Teismas tik tvirtino, kad *Servier* ir *Krka* buvo įsitikinusios, jog patentas 947 galioja, ir kad *Krka* elgesys, pasireiškęs konkurencinio spaudimo *Servier* darymu, galėjo būti paaiškinamas jos siekiu sustiprinti savo poziciją derybose, kurias ji galėjo pradėti, siekdama sudaryti susitarimą dėl taikaus ginčų sprendimo ir licencinę sutartį. Taip Bendrasis Teismas suklydo dėl nustatytos patentų situacijos atitinkamose rinkose ir šalių ketinimų teisinės reikšmės. Be to, jis nemotyavo savo numanomos išvados, kad *Servier* ir *Krka* nebebuvo potencialios konkurentės, nepaisant ginčijamo sprendimo įrodymų, kuriais siekta įrodyti priešingai.

Dar daugiau, Teisingumo Teismas pabrėžė, kad nagrinėdamas aplinkybes, kuriomis buvo sudarytas *Krka* susitarimas dėl taikaus ginčų sprendimo ir licencinė sutartis, Bendrasis Teismas ne tik iškraipė aiškią ir tikslią Jungtinės Karalystės teismo sprendimo, susijusio su *Krka* pareikštu priešieškiniu dėl patentų 947 panaikinimo, formuluotę, bet ir ginčijamo sprendimo prasmę ir apimtį, kiek tai susiję su EPT Protestų skyriaus sprendimu, kuriuo šis patentas buvo patvirtintas, pasekmėmis.

Taigi Teisingumo Teismas pritarė Komisijos prieštaravimams, grindžiamiems Bendrojo Teismo padarytomis klaidomis aiškinant ir taikant potencialios konkurencijos sąvoką.

b) „Krka“ susitarimų kvalifikavimas kaip konkurencijos ribojimo dėl tikslo

Antra, Teisingumo Teismas konstatavo, kad Bendrasis Teismas padarė teisės klaidų, kai nusprendė, kad konkurencija nebuvo ribojama dėl tikslo.

Skundžiamuose sprendimuose Bendrasis Teismas nusprendė: kai kyla tikras ginčas dėl patentų, susitarimas dėl taikaus šio ginčo sprendimo, numatantis konkurenciją ribojančias sąlygas, susietas su licencine sutartimi dėl šio patentų, gali būti kvalifikuojamas kaip konkurencijos ribojimas dėl tikslo tik tuo atveju, jei Komisija gali įrodyti, kad ši licencinė sutartis nėra įprastomis rinkos sąlygomis sudarytas sandoris, taigi slepia kompensacinį mokėjimą.

Vis dėlto, Teisingumo Teismo teigimu, šiais argumentais neatsižvelgiama į patį nagrinėjamą susitarimą, kuriuos sudaro ne paprastas susitarimas dėl taikaus patentų ginčų sprendimo mainais už

kompensacinį mokėjimą, o susitarimas dėl rinkų pasidalijimo į dvi zonas, iš kurių viena, be kita ko, nepatenka į SESV 101 straipsnio pažeidimo sritį, pobūdį.

Dėl šios teisės klaidos Bendrasis Teismas patikrino *Servier* ir *Krka* inkriminuojamų neteisėtų veiksmų kvalifikavimą kaip konkurencijos ribojimo dėl tikslo, analizuodamas šiems veiksmams įgyvendinti skirtų susitarimų formą ir teisinius požymius, nors turėjo įvertinti šių susitarimų ekonominės žalos dydį, išsamiai išanalizuodamas jų savybes, tikslus ir ekonominį bei teisinį kontekstą.

Be to, nusprendęs, kad dėl *Krka* susitarimo dėl taikaus ginčų sprendimo ir licencinės sutarties *Krka* nebuvo priskirta dalis jos rinkos, todėl nebuvo galima daryti išvados, kad egzistavo rinkos pasidalijimas, Bendrasis Teismas taip pat padarė SESV 101 straipsnio 1 dalies c punkto aiškinimo klaidą, nes šioje nuostatoje įtvirtintas draudimas sudaryti susitarimus dėl rinkų pasidalijimo neapsiriboja tik susitarimais, kuriais nustatomas „aiškus“ rinkų pasidalijimas.

Maža to, Bendrasis Teismas padarė kitą teisės klaidą, kai savo argumentuose, susijusiuose su konkurencijos ribojimo dėl tikslo nebuvimu, pateikė svarstymų dėl tariamai hipotetinio nagrinėjamų susitarimų galimo poveikio pobūdžio, nors nereikia nei ieškoti, nei juo labiau įrodyti veiksmų, kvalifikuojamų kaip konkurencijos ribojimas dėl tikslo, poveikio konkurencijai, įskaitant galimą nagrinėjimą, ar atitinkamas elgesys yra toks žalingas, kaip to reikalaujama tokiam kvalifikavimui.

Be to, priekaištaudamas Komisijai iš esmės neįrodžius, kad *Servier* ar *Krka* ketino riboti konkurenciją, nors tokio įrodinėjimo nebuvo reikalaujama siekiant nustatyti konkurencijos ribojimą dėl tikslo, Bendrasis Teismas taip pat padarė teisės klaidą.

Bendrasis Teismas pažeidė ir laisvo įrodymų pateikimo principą, kai nusprendė, kad, kiek tai susiję su atsižvelgimu į fragmentiškus ir pavienius įrodymus, siekiant nustatyti pažeidimo buvimą, yra teisinis skirtumas tarp situacijų, kai Komisija žino antikonglomeracinių susitarimų turinį, ir situacijų, kai ji tokių susitarimų turinio nežino. Be to, Bendrasis Teismas padarė dar vieną teisės klaidą, kai nusprendė, kad iš elektroninių laiškų ištraukų ar kitų dokumentų dedukcijos būdu padarytos išvados, kuriomis siekiama įrodyti šalių ketinimus, nepaneigia išvados, kuri grindžiama būtent nagrinėjamų susitarimų turiniu.

Galiausiai Teisingumo Teismas priminė, kad galimybė, jog patento licencija tam tikrose geografinėse rinkose gali daryti konkurenciją skatinantį poveikį, visiškai neturi reikšmės vertinant, ar ją reikia kvalifikuoti kaip konkurencijos ribojimą dėl tikslo pagal SESV 101 straipsnio 1 dalį. Taigi, atsižvelgdamas į *Krka* licencinės sutarties konkurenciją skatinantį poveikį pagrindinėms *Krka* rinkoms, Bendrasis Teismas padarė SESV 101 straipsnio 1 dalies aiškinimo ir taikymo klaidą, juo labiau kad pagrindinės *Krka* rinkos nepatenka į SESV 101 straipsnio pažeidimo geografinę taikymo sritį.

Atsižvelgdamas į minėtas klaidas Teisingumo Teismas nusprendė, kad visi Bendrojo Teismo argumentai, susiję su tuo, kad *Krka* susitarimais konkurencija nebuvo ribojama dėl tikslo, yra neteisėti.

c) „*Krka*“ susitarimų kvalifikavimas kaip konkurencijos ribojimo dėl poveikio

Trečia, Teisingumo Teismas kritikavo Bendrąjį Teismą padarius išvadą, kad ginčijamame sprendime Komisija neįrodė, jog *Krka* susitarimai riboja konkurenciją, nes šiai institucijai pritrūko įrodymų, kad, nesant šių susitarimų, *Krka* tikriausiai būtų įėjusi į pagrindines *Servier* rinkas.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas priminė, kad siekiant įvertinti, ar įmonių susitarimas daro antikonglomeracinį poveikį, reikia palyginti dėl šio susitarimo susidariusią konkurencinę padėtį su padėtimi, kuri būtų susiklosčiusi nesant šio susitarimo. Šis metodas, vadinamas „priešingos padėties“ metodu, reikalauja atsižvelgti į konkrečias aplinkybes, kuriomis šis susitarimas sudarytas. Taigi priešingos padėties scenarijus, numatomas remiantis šio susitarimo nebuvimu, turi būti realistiškas ir patikimas.

Atsižvelgdamas į šį patikslinimą Teisingumo Teismas nusprendė, kad Bendrasis Teismas trimis pagrindiniais aspektais neatsižvelgė į priešingos padėties metodo, siekiant taikyti SESV 101 straipsnį, savybes.

Pirma, Bendrasis Teismas nusprendė, kad *Krka* susitarimo dėl taikaus ginčų sprendimo antikonkurencinio poveikio vertinimas buvo grindžiamas hipotetiniu požiūriu ir neišsamiu šio poveikio nagrinėjimu, nes Komisija į priešingos padėties scenarijų neįtraukė realios įvykių eigos, susiklosčiusios po šio susitarimo. Vis dėlto šiuose Bendrojo Teismo argumentuose neatsižvelgiama į aplinkybę, kad priešingos padėties scenarijus, kuris pats savaime yra hipotetinis, t.y. jis neįvyko, negali būti grindžiamas veiksniais, susiklosčiusiais po minėto susitarimo sudarymo.

Antra, Bendrasis Teismas padarė klaidą, kai nusprendė, kad jurisprudencija, pagal kurią įmonių susitarimas gali būti kvalifikuojamas kaip konkurencijos ribojimas dėl poveikio dėl jo potencialių pasekmių, nebetaikoma, kai šis susitarimas įgyvendinamas, nes galima pastebėti realų minėto susitarimo poveikį konkurencijai. Kai, kaip šioje byloje, susitarimu siekiama ne pakeisti šioje rinkoje jau veikiančių konkuruojančių įmonių skaičių ar elgesį, o atvirkščiai, juos išlaikyti, paprasto situacijų, susiklosčiusių šioje rinkoje prieš ir po šio susitarimo įgyvendinimo, palyginimo nepakanka, kad būtų galima daryti išvadą, jog nebuvo jokio antikonkurencinio poveikio, nes antikonkurencinis poveikis atsiranda dėl to, kad dėl minėto susitarimo neabejotinai išnyksta konkurencijos šaltinis, kuris šio susitarimo sudarymo momentu išlieka potencialus.

Trečia, iš jurisprudencijos matyti, kad nustatydama priešingos padėties scenarijų, kurio tikslas – išnagrinėti susitarimą dėl taikaus originalių vaistų gamintojo ir generinių vaistų gamintojo ginčo dėl patento sprendimo, Komisija neprivalo daryti galutinės išvados dėl generinių vaistų gamintojo galimybių pasiekti, kad ginčas dėl patento bus sėkmingas, arba tikimybės, kad bus sudarytas mažiau ribojantis susitarimas. Vadinas, Bendrasis Teismas padarė SESV 101 straipsnio 1 dalies aiškinimo ir taikymo klaidą, kai nusprendė, kad Komisija neįrodė, kad, jei nebūtų sudaryta susitarimo dėl taikaus ginčų sprendimo, *Krka* tikriausiai būtų įėjusi į atitinkamas rinkas, ir kad teismo procesų, kuriais ginčijamas patento 947 galiojimas, tęsimas būtų leidęs greičiau pripažinti šį patentą negaliojančiu ar tokio pripažinimo apimtis būtų buvusi didesnė.

Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad dėl nustatytų teisės klaidų visi Bendrojo Teismo argumentai, kuriais atmestas *Krka* susitarimų kvalifikavimas kaip konkurencijos ribojimo dėl poveikio, yra neteisėti.

2. Dėl SESV 102 straipsnio pažeidimo

Ketvirta, Teisingumo Teismas atmetė Bendrojo Teismo išvadą, kad Komisija, apibrėždama atitinkamo produkto rinką, kad išnagrinėtų, ar *Servier* piktnaudžiavo dominuojančia padėtimi, padarė klaidų, dėl kurių šis nagrinėjimas yra neteisėtas. Šiuo atžvilgiu Bendrasis Teismas, be kita ko, priekaištavo Komisijai, kad ši klaidingai apribojo atitinkamą rinką tik perindopriliu, neįtraukdama kitų vaistų, priskiriamų prie angiotenziną konvertuojančio fermento inhibitorių (toliau – AKF inhibitoriai).

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas priminė, kad nustatant atitinkamą rinką, prieš vertinant galimą dominuojančią padėtį, kaip ji suprantama pagal SESV 102 straipsnį, pirmiausia reikia apibrėžti produktų rinką, paskui – tos rinkos geografinę apimtį.

Be to, iš jurisprudencijos matyti, kad atitinkamos rinkos sąvoka reiškia ją sudarančių prekių ar paslaugų pakankamą tarpusavio pakeičiamumo laipsnį. Kiek tai konkrečiai susiję su vaistų ekonominio pakeičiamumo analize, pažymėtina, kad toks pakeičiamumas turi būti vertinamas atsižvelgiant į tai pačiai terapinei indikacijai skirtų vaistų pardavimų dalies perėjimą, kurį lėmė pasikeitusios šių vaistų santykinės kainos. Konstatavimas, kad tokio pakeičiamumo nėra, parodo, jog egzistuoja atskira rinką, nesvarbu, kokios būtų to priežastys.

Kadangi Komisija nusprendė, kad perindoprilis ir kiti AKF inhibitoriai negali būti tarpusavyje pakeičiami, atsižvelgiant į *Servier* neginčytą išvadą dėl santykinio perindoprilio paklausos

nelankstumo, palyginti su smarkiai sumažėjusiomis kitų AKF inhibitorių vaistų kainomis atitinkamose rinkose, Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą, kai kritikavo Komisiją už tai, kad atitinkama rinka apėmė tik perindoprilį.

Toliau Bendrasis Teismas nusprendė, kad Komisijos išvada dėl *Servier* dominuojančios padėties technologijos, susijusios su perindoprilio veikliąja medžiaga, rinkoje buvo grindžiama neteisėtu atitinkamos rinkos apibrėžimu, todėl Teisingumo Teismas konstatavo, kad šie Bendrojo Teismo vertinimai grindžiami klaidinga prielaida, taigi taip pat yra neteisėti.

Kadangi Komisijos pagrindai, susiję su minėtomis klaidomis, buvo pripažinti pagrįstais, Teisingumo Teismas iš dalies panaikino skundžiamus sprendimus.

3. Dėl „*Servier*“ ir „*Krka*“ pareikštų ieškinių dėl panaikinimo

Penkta, Teisingumo Teismas nusprendė, kad šioje bylos stadijoje galima priimti sprendimą dėl *Servier* ir *Krka* Bendrajame Teisme pateiktų pagrindų, kuriais siekta ginčyti ginčijamame sprendime atliktą *Krka* susitarimo dėl taikaus ginčų sprendimo ir licencinės sutarties kvalifikavimą kaip konkurencijos ribojimo dėl tikslo, taip pat *Krka* susitarimo dėl taikaus ginčų sprendimo ir *Krka* perleidimo ir licencinės sutarties kvalifikavimą kaip konkurencijos ribojimo dėl poveikio.

Kiek tai susiję, viena vertus, su *Krka* susitarimo dėl taikaus ginčų sprendimo ir licencinės sutarties kvalifikavimu kaip konkurencijos ribojimo dėl tikslo, Teisingumo Teismas pirmiausia patikrino, ar Komisija galėjo pagrįstai kvalifikuoti šiuos susitarimus kaip *Krka* keliamos potencialios konkurencijos *Servier* ribojimą. Šiuo tikslu ji išnagrinėjo, ar minėtų susitarimų sudarymo dieną *Krka* turėjo realių ir konkrečių galimybių įeiti į perindoprilio rinką ir konkuruoti su *Servier*.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pabrėžė, kad viešai pradėtos naudoti veikliosios medžiagos gamybos procesą saugančio patento buvimas savaime neturi būti laikomas patekimo į generinių vaistų, kurių sudėtyje yra šios veikliosios medžiagos, rinką neįveikiama kliūtimi. Darytina išvada, kad tokio patento egzistavimas netrukdo atitinkamo originalių vaistų gamintojo potencialiu konkurentu pripažinti generinių vaistų gamintojo, kuris iš tikrųjų yra tvirtai apsisprendęs ir pajėgus patekti į rinką ir kuris savo veiksmais parodo, kad yra pasirengęs ginčyti šio patento galiojimą ir prisiimti riziką, kad jam įėjus į rinką šio patento savininkas gali pareikšti jam ieškinį dėl patento pažeidimo.

Dėl tvirto *Krka* apsisprendimo toliau dėti pastangas prekiauti savo perindopriliumi, nepaisant teisinių nesėkmių, kurių ji patyrė 2006 m. su *Servier* susijusiuose ginčiuose dėl patentų, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad iš ginčijamame sprendime Komisijos nurodytų įrodymų matyti, jog *Krka* nenutraukė pastangų įeiti į pagrindines *Servier* rinkas.

Be to, aplinkybės, kad *Krka* derėjosi su *Servier*, siekdama sudaryti *Krka* susitarimą dėl taikaus ginčų sprendimo ir licencinę sutartį, taip pat nepakanka siekiant įrodyti, kad *Krka* nebeturėjo tvirto apsisprendimo konkuruoti su *Servier*.

Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, Teisingumo Teismas nusprendė, kad *Krka* susitarimo dėl taikaus ginčų sprendimo ir licencinės sutarties sudarymo dieną *Krka* buvo potenciali *Servier* konkurentė.

Antrajame etape Teisingumo Teismas patikrino, ar Komisija klaidingai nusprendė, jog *Krka* susitarimo dėl taikaus ginčų sprendimo ir licencinės sutarties tikslas buvo pasidalyti perindoprilio rinkas.

Šiuo klausimu jis pabrėžė, jog tai, kad susitarimai dėl taikaus patentų ginčų sprendimo, kaip ir su tokiais susitarimais susijusios licencinės sutartys, gali būti sudaryti siekiant tikslo, kuris gali būti teisėtas, nereiškia, kad jiems netaikomas SESV 101 straipsnis, jei paaiškėja, kad minėtais susitarimais siekiama riboti konkurenciją. Be to, šiuo atveju iš *Krka* susitarimo dėl taikaus ginčų sprendimo ir licencinės sutarties sąlygų bei jų sudarymo aplinkybių aiškiai matyti, kad ekonominiu požiūriu jie yra susiję ir negali būti nagrinėjami atskirai.

Taigi *Krka* licencinės sutarties, pagal kurią *Servier* atsisakė prieštarauti tam, kad *Krka* prekiautų generine perindoprilio versija savo pagrindinėse rinkose, ir susitarimo dėl taikos ginčų sprendimo, pagal kurį numatyta *Krka* pareiga nepažeisti patento pagrindinėse *Servier* rinkose, bendras poveikis ekonominiu požiūriu prilygsta *quid pro quo* ir leidžia *Servier* ir *Krka* atitinkamose jų pagrindinėse rinkose išlaikyti palankesnę padėtį. Tokia susitarimų visuma iš esmės reiškia šių rinkų pasidalijimą, taigi ir konkurencijos ribojimą dėl tikslo, kurio negalima sušvelninti ar kompensuoti galimu teigiamu ar konkurenciją skatinančiu poveikiu kurioje nors rinkoje.

Atsižvelgdamas į šias aplinkybes, Teisingumo Teismas nusprendė, kad ginčijamame sprendime pateikti įrodymai patvirtina *Servier* ir *Krka* veiksmus, kuriais jos siekė pasidalyti perindoprilio rinką, sudarydamos *Krka* susitarimą dėl taikos ginčų sprendimo ir licencinę sutartį, ir jų pakanka, kad būtų pateisintas šių veiksmų kvalifikavimas kaip konkurencijos ribojimo dėl tikslo.

Kita vertus, kiek tai susiję su *Krka* susitarimo dėl taikos ginčų sprendimo ir licencinės sutarties kvalifikavimu kaip konkurencijos ribojimo dėl poveikio, Teisingumo Teismas priminė, kad Komisija turėjo palyginti dėl šių susitarimų susidariusią konkurencinę padėtį su konkurencine padėtimi, kuri susiklostytų pagal realų ir patikimą priešingos padėties scenarijų. Kadangi šiuo atveju nagrinėjamas konkurencijos ribojimas buvo susijęs su potencialios konkurencijos, kurią *Krka* kėlė *Servier*, šaltinio pašalinimu, priešingos padėties scenarijaus analizė iš esmės atitiko šios potencialios konkurencijos egzistavimo analizę.

Atsižvelgdamas į šiuos patikslinimus Teisingumo Teismas konstatavo, kad Komisija galėjo pagrįstai nuspręsti, jog *Krka* kėlė vieną iš realiausių grėsmių *Servier*, nes ji turėjo realių ir konkrečių galimybių įeiti į Prancūzijos, Nyderlandų ir Jungtinės Karalystės rinkas. Jei *Krka* susitarimų nebūtų buvę sudaryta, ši *Krka* galimybė įeiti į rinką su savo perindopriliu nebūtų buvusi pašalinta. Todėl Komisija nustatė, kad įgyvendinant minėtus susitarimus šio potencialios konkurencijos šaltinio pašalinimas reikšmingai riboja konkurenciją. Šis poveikis, kuris yra ne hipotetinis, ne potencialus, bet realus, gali pateisinti kvalifikavimą kaip konkurencijos ribojimo dėl poveikio, pateiktą ginčijamame sprendime.

Taigi priėmęs sprendimą dėl tam tikrų *Servier* ir *Krka* Bendrajame Teisme pateiktų pagrindų Teisingumo Teismas konstatavo, kad vis dėlto negalima priimti sprendimo dėl viso ginčo. Todėl jis grąžino bylą Bendrajam Teismui, kad šis priimtų sprendimą dėl *Krka* perleidimo ir licencinės sutarties kvalifikavimo kaip konkurencijos ribojimo dėl tikslo, taip pat dėl byloje *Komisija / Servier ir kt.* (C-176/19 P) likusių pagrindų, susijusių su SESV 102 straipsnio pažeidimu, ir dėl subsidiariai pateiktų pagrindų, kuriais ginčijamas baudos dydis.

2024 m. spalio 4 d. Sprendimas *FIFA* (C-650/22, [EU:C:2024:824](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Vidaus rinka – Konkurencija – Tarptautinės sporto asociacijos nustatytos taisyklės, kurias ji taiko padedama savo narių – Profesionalus futbolą – Privatinės teisės subjektai, turintys reglamentavimo, kontrolės ir sankcijų skyrimo įgaliojimų – Žaidėjų statuso ir perkėlimo iš klubo į klubą reglamentavimas – Taisyklės dėl klubų su žaidėjais sudarytų darbo sutarčių – Žaidėjo pirma laiko nutraukiama darbo sutartis – Kompensacija, kurią turi sumokėti žaidėjas – Solidari ir bendra naujojo klubo atsakomybė – Sankcijos – Draudimas išduoti tarptautinį žaidėjo perėjimo iš klubo į klubą pažymėjimą ir jį įregistruoti, kol nagrinėjamas ginčas dėl darbo sutarties nutraukimo anksčiau laiko – Draudimas registruoti kitus žaidėjus – SESV 45 straipsnis – Darbuotojų judėjimo laisvės suvaržymas – Pateisinimas – SESV 101 straipsnis – Įmonių asociacijos sprendimas, kuriuo siekiama užkirsti kelią konkurencijai arba ją riboti – Darbo rinka – Žaidėjų įdarbinimas klubuose – Tarpklubinių futbolo varžybų rinka – Klubų ir žaidėjų dalyvavimas sporto varžybose – Konkurencijos ribojimas dėl tikslo – Išimtis“

Gavęs *cour d'appel de Mons* (Monso apeliacinis teismas, Belgija) prašymą priimti prejudicinį sprendimą Teisingumo Teismas dar kartą priėmė sprendimą dėl Sąjungos ekonomikos teisės taikymo

tarptautinės sporto federacijos nustatytoms taisyklėms²⁵⁶. Šiame sprendime jis patikslino, kaip SESV straipsniai, kuriuose numatytas laisvo darbuotojų judėjimo principas ir kartelių draudimas²⁵⁷, taikomi tarptautinės sporto federacijos priimtoms taisyklėms dėl žaidėjų statuso ir perėjimo iš klubo į klubą.

Fédération internationale de football association (Tarptautinė futbolo asociacijų federacija, FIFA) yra pagal Šveicarijos teisę įsteigta asociacija, kurios tikslas, be kita ko, nustatyti taisykles, pasaulio lygiu reglamentuojančias futbolą ir su juo susijusius klausimus. Ją sudaro nacionalinės futbolo asociacijos, kurios privalo, be kita ko, prižiūrėti, kad jų pačių nariai ar su jomis susiję asmenys laikytųsi visų jos nustatytų taisyklių.

2014 m. kovo mėn. FIFA priėmė „Žaidėjų statuso ir perėjimo iš klubo į klubo taisyklių sąvadą“ (toliau – ŽSPTS). ŽSPTS, be kita ko, numatyta, kad bet kuris naujas profesionalaus futbolo klubas, įdarbinantis be pateisinamos priežasties darbo sutartį nutraukusį žaidėją, solidariai ir bendrai atsako už kompensacijos, kurią šis žaidėjas gali būti įpareigotas sumokėti savo ankstesniajam klubui, sumokėjimą, o ta kompensacija nustatoma remiantis įvairiais šiame taisyklių sąvade išvardytais kriterijais²⁵⁸. ŽSPTS taip pat nurodyta, jog preziumuojama, kad naujasis klubas skatino žaidėją nutraukti jį su ankstesniojo klubo siejusią darbo sutartį, ir tam tikrais atvejais šiam naujam klubui skiriama sportinė sankcija, t. y. draudžiama tam tikrą laikotarpį registruoti bet kokį naują žaidėją²⁵⁹. Galiausiai ŽSPTS nurodyta, kad nacionalinė futbolo asociacija, kuriai priklauso ankstesnysis klubas, negali išduoti tarptautinio perėjimo iš klubo į klubą pažymėjimo (TPP) žaidėjui, jei tarp šio ankstesniojo klubo ir žaidėjo yra kilęs ginčas dėl pirmalaikio darbo sutarties nutraukimo be bendro sutarimo²⁶⁰.

BZ yra Paryžiuje (Prancūzija) gyvenantis buvęs profesionalus futbolininkas. 2013 m. rugpjūčio mėn. jis pasirašė ketverių metų darbo sutartį su Rusijos profesionalaus futbolo klubu. Kitais metais tas klubas nutraukė šią sutartį dėl, kaip jis manė, su BZ neteisėtu elgesiu susijusių priežasčių ir kreipėsi į FIFA Ginčų sprendimo rūmus, siekdamas, kad BZ būtų įpareigotas sumokėti 20 mln. EUR kompensaciją, ir teigdamas, kad „sutartis nutraukta be pateisinamos priežasties“, kaip tai suprantama pagal ŽSPTS.

2015 m. gegužės mėn. FIFA Ginčų sprendimo rūmai iš dalies patenkino klubo prašymą ir įpareigojo BZ sumokėti jam 10,5 mln. EUR kompensaciją. Be to, jie nusprendė, kad ateityje BZ nebus taikomas ŽSPTS, kiek jame numatyta, jog bet kuris naujas profesionalaus futbolo klubas, įdarbinantis žaidėją, solidariai ir bendrai atsako už tokios kompensacijos sumokėjimą. 2016 m. gegužės mėn. *Tribunal arbitral du sport* (Sporto arbitražo teismas) apeliacine tvarka patvirtino tokį sprendimą.

2015 m. gruodžio mėn. BZ kreipėsi į *Tribunal de commerce du Hainaut (division de Charleroi)* (Heno komercinių bylų teismo Šarlerua skyrius) ir pareikalavo priteisti iš FIFA ir *Union royale belge des sociétés de football association ASBL* (URBSFA) sumokėti jam 6 mln. EUR žalos, kurią jis mano patyręs dėl to, kad 2015 m. Belgijos klubas *Sporting du Pays de Charleroi SA* dėl ŽSPTS nustatytų reikalavimų negalėjo jo įdarbinti, atlyginimą. 2017 m. sausio mėn. tas teismas pripažino ieškinį iš esmės pagrįstu ir priteisė iš abiejų asociacijų sumokėti tam tikrą preliminarį sumą.

²⁵⁶ Žr. 2023 m. gruodžio 21 d. sprendimus *Royal Antwerp Football Club* (C-680/21, [EU:C:2023:1010](#)), *European Superleague Company* (C-333/21, [EU:C:2023:1011](#)) ir *International Skating Union / Komisija* (C-124/21 P, [EU:C:2023:1012](#)).

²⁵⁷ Atitinkamai SESV 45 ir 101 straipsniai.

²⁵⁸ Žr. ŽSPTS 17 straipsnio 1 ir 2 dalis.

²⁵⁹ Žr. ŽSPTS 17 straipsnio 4 dalį.

²⁶⁰ Tarptautinio perėjimo iš klubo į klubą pažymėjimo reikia registruojant žaidėją naujajame klube, todėl šis žaidėjas negali dalyvauti futbolo varžybose už naująjį klubą. Žr. ŽSPTS 9 straipsnio 1 dalį ir šio taisyklių sąvado 3 priedo 8.2 straipsnio 7 dalį.

Gavęs FIFA apeliacinį skundą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas Teisingumo Teismo pasiteiravo, ar atsižvelgiant į sporto ypatumus, susijusius, be kita ko, su sklandžia sporto varžybų eiga, nagrinėjamos taisyklės turi būti laikomos varžančiomis darbuotojų judėjimo laisvę ir konkurenciją.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirmiausia Teisingumo Teismas nurodė, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamos taisyklės turi tiesioginį poveikį žaidėjų darbo sąlygoms, taigi ir jų ūkinei veiklai. Kadangi komandų sudėtis yra vienas iš esminių varžybų parametrų, atitinkamos taisyklės turi būti laikomos turinčiomis tiesioginį poveikį ūkinės veiklos, vykdomos dalyvaujant tose varžybose, vykdymo sąlygoms ir ją vykdančių klubų konkurencijai. Taigi nagrinėjamos taisyklės patenka į SESV 45 ir 101 straipsnių, kuriuos Teisingumo Teismas, atsižvelgdamas į šioms dviem nuostatomis būdingos sistemos skirtumus, aiškino vieną po kito, taikymo sritį.

Pirma, dėl SESV 45 straipsnio Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad suvaržoma darbuotojų judėjimo laisvė. Šiuo klausimu jis pažymėjo, kad dėl pagrindinėje byloje nagrinėjamų taisyklių gali būti sudarytos nepalankios sąlygos žaidėjams, kurie nori užsiimti ūkine veikla ne jų gyvenamosios ar dabartinės darbo vietos valstybės narės, o kitos valstybės narės teritorijoje įsteigtame naujame klube, vienašališkai nutraukdami savo darbo sutartį su ankstesniu klubu dėl priežasties, kuri, kaip mano tas klubas, yra arba gali būti nepateisinama. Iš tiesų dėl tokių taisyklių ir jų kombinacijos įdarbinti tokius žaidėjus norintiems klubams kyla didelė teisinė rizika, neprognazuojama ir potencialiai labai didelė finansinė rizika, taip pat didelė su sportu susijusi rizika, kurios visos kartu paėmus vienareikšmiškai gali atgrasyti juos nuo tokių žaidėjų įdarbinimo.

Dėl galimo pateisinimo Teisingumo Teismas paaiškino, kad tikslas užtikrinti sporto varžybų reguliarumą yra teisėtas bendrojo intereso tikslas, kurio gali siekti sporto asociacija. Beje, šis tikslas ypač svarbus futbolo atveju, nes sporto pasiekimai turi didelę reikšmę varžybų eigai. Be to, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad komandų sudėtis yra vienas iš esminių varžybų parametrų, todėl tam tikro klubų žaidėjų sudėčių pastovumo, taigi ir tam tikro su jais sudarytų sutarčių tęstinumo, užtikrinimas taip pat gali būti laikomas viena iš priemonių, galinčių padėti siekti šio tikslo.

Vis dėlto Teisingumo Teismas nusprendė, jog su sąlyga, kad tai patikrins prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, atrodo, kad įvairios pagrindinėje byloje nagrinėjamos taisyklės viršija tai, kas būtina šiam tikslui pasiekti, juo labiau kad daugeliu atvejų jos apskritai gali būti kartu taikomos, o dalis jų – ilgą laiką, žaidėjams, kurių karjera yra santykinai trumpa. Tas pats pasakytina apie kompensacijos, kurią žaidėjas turi sumokėti vienašališkai nutraukęs darbo sutartį „be pateisinamos priežasties“, apskaičiavimo kriterijus. Atrodo, kad tokie žalos atlyginimo kriterijai labiau skirti klubų finansiniams interesams tokiomis ekonominėmis sąlygomis, kokios būdingos žaidėjų perėjimams iš klubo į klubą, apsaugoti, o ne, kaip teigiama, sklandžiai sporto varžybų eigai užtikrinti. Atrodo, kad tas pats pasakytina apie taisyklę, pagal kurią iš principo, taigi neatsižvelgiant į kiekvieno atvejo aplinkybes, visų pirma į faktinį naujojo klubo, kuris įdarbina žaidėją, elgesį, numatyta, kad klubas solidariai ir bendrai atsako už kompensacijos, kurią įdarbintas naujas žaidėjas turi sumokėti savo ankstesniajam klubui vienašališkai be pagrindo nutraukęs sutartį, sumokėjimą. Tas pats pasakytina apie galimybę beveik automatiškai skirti sportinę sankciją, remiantis prezumpcija, kad naujasis klubas yra atsakingas už sutarties nutraukimą, ir apie bendrą draudimą išduoti TPP tol, kol neišspręstas su šiuo nutraukimu susijęs ginčas, neatsižvelgiant į aplinkybes, kuriomis buvo nutraukta sutartis.

Teisingumo Teismas nusprendė, kad pagal SESV 45 straipsnį draudžiamos tokios taisyklės, kaip nagrinėjamos pagrindinėje byloje, nebent būtų nustatyta, kad šios taisyklės, kaip jos aiškinamos ir taikomos Sąjungos teritorijoje, neviršija to, kas būtina siekiant tikslo garantuoti tarpklubinių futbolo varžybų reguliarumą užtikrinant tam tikrą profesionalaus futbolo klubų sudėčių pastovumą.

Antra, Teisingumo Teismas priminė, jog tam, kad būtų galima nuspręsti, jog įmonių asociacijos sprendimui taikomas SESV 101 straipsnio 1 dalyje nustatytas draudimas, būtina įrodyti arba tai, kad

juo siekiama trukdyti, riboti ar iškraipyti konkurenciją, arba tai, kad jis turi tokį poveikį. Dėl antikonkurencinio tikslo buvimo Teisingumo Teismas priminė, kad jis susijęs išimtinai su tam tikromis įmonių veiksmų derinimo rūšimis, kurios yra pakankamai žalingos konkurencijai, ir pažymėjo, kad slapstus įmonių veiksmus gali sudaryti, pavyzdžiui, esminio konkurencijos parametro, kuris tam tikruose sektoriuose ar tam tikrose rinkose gali būti aukšto lygio darbuotojų (kiek tai susiję su profesionalaus futbolo sektoriumi, pavyzdžiui, jau parengtų žaidėjų) įdarbinimas, ribojimas arba kontrolė.

Šiuo atveju kartu aiškinant nagrinėjamas ŽSPTS taisyklės matyti, kad, pirma, materialiuoju požiūriu jos gali bendrai ir drastiškai apriboti konkurenciją, o jei tokių taisyklių nebūtų, vienoje valstybėje narėje įsteigtas profesionalaus futbolo klubas su bet kuriuo kitoje valstybėje narėje įsteigtu profesionalaus futbolo klubu būtų galėjęs konkuruoti priimdamas į darbą tam tikro klubo jau įdarbintus žaidėjus. Antra, šis klubų konkurencijos tarpvalstybiniu mastu ribojimas dėl vienašališko jau pasamdytų žaidėjų įdarbinimo apima visą Sąjungos teritoriją ir yra nuolatinis, nes apima visą visų darbo sutarčių, kurias žaidėjas gali iš eilės sudaryti su vienu klubu, o kai susitariama dėl perėjimo į kitą klubą, su tuo naujuoju klubu, galiojimo trukmę.

Žinoma, kadangi Sąjungoje tarpklubinių profesionalaus futbolo varžybų eiga grindžiama dalyvaujančių komandų rungtynėmis ir laipsnišku jų iškritimu iš varžybų, be to, iš esmės ji grindžiama sporto pasiekimais, tokia asociacija, kaip FIFA, gali teisėtai siekti užtikrinti žaidėjų, papildančių komandas, kurias šie klubai komplektuoja konkrečiu sezonu ar metais, sudėties pastovumą. Vis dėlto futbolo ypatumai ir realios rinkos veikimo sąlygos, t.y. tarpklubinių profesionalaus futbolo varžybų organizavimas ir komercinis eksploatavimas, neturi lemti situacijos, kad visoje Sąjungos teritorijoje bendrai, drastiškai ir nuolat būtų ribojama bet kokia klubų galimybė konkuruoti tarpvalstybiniu mastu, vienašališkai priimant į darbą kitoje valstybėje narėje įsteigto klubo jau įdarbintus žaidėjus arba žaidėjus, kurių darbo sutartis su tokiu klubu, kaip teigiama, buvo nutraukta be pateisinamos priežasties, ar net jai užkertamas kelias. Galiausiai tokios taisyklės, net jei jos, kaip teigiama, skirtos užkirsti kelią didesnių finansinių išteklių turinčių klubų taikomai praktikai įdarbinti kitų klubų žaidėjus, prilyginamos bendram, absoliučiam ir nuolatiniam draudimui vienašališkai priimti į darbą jau įdarbintus žaidėjus, kurį įmonių asociacija sprendimu nustatė visoms įmonėms, t.y. profesionalaus futbolo klubams, ir kuris taikomas visiems darbuotojams, t.y. žaidėjams. Taigi jomis akivaizdžiai ribojama konkurencija, kurį vyktų tarp klubų, jei šių taisyklių nebūtų.

Dėl savo pobūdžio pagrindinėje byloje nagrinėjamos taisyklės labai kenkia galimai profesionalų futbolo klubų konkurencijai. Tokiomis aplinkybėmis turi būti laikoma, kad šiomis taisyklėmis siekiama visoje Sąjungos teritorijoje apriboti konkurenciją ar net užkirsti jai kelią. Vadinas, jų poveikio nagrinėti nereikia.

Galiausiai, nurodęs sąlygas, kuriomis antikonkurencinį tikslą turinčiam elgesiui gali būti taikoma SESV 101 straipsnio 3 dalyje numatyta išimtis, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad siekdamas nustatyti, ar šiuo atveju tenkinama sąlyga dėl aptariamų veiksmų būtinumo ar reikalingumo, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turės atsižvelgti į tai, kad atitinkamas ŽSPTS taisyklės sudaro normų, kurių didelė dalis yra diskrecinio ir (arba) neproporcingo pobūdžio, kombinacija. Taip pat jis turės atsižvelgti į aplinkybę, kad šiose taisyklėse numatytas bendras, drastiškas ir nuolatinis konkurencijos tarpvalstybiniu mastu, kuri galėtų vykti tarp profesionalaus futbolo klubų šiems vienašališkai įdarbinant aukšto lygio žaidėjus, ribojimas. Kiekviena iš šių dviejų aplinkybių, vertinama atskirai, iš pirmo žvilgsnio neleidžia šių taisyklių laikyti būtinomis ar reikalingomis siekiant didesnio produktyvumo, jei toks būtų įrodytas.

Dėl šių priežasčių Teisingumo Teismas nusprendė, kad pagal SESV 101 straipsnį minėtos ŽSPTS taisyklės laikytinos draudžiamu įmonių asociacijos sprendimu, kuriam šioje nuostatoje numatyta išimtis gali būti taikoma tik tuo atveju, jei pasitelkus įtikinamus argumentus ir įrodymus įrodoma, kad įvykdytos visos šiuo tikslu nustatytos sąlygos.

2. Piktnaudžiavimas dominuojančia padėtimi (SESV 102 straipsnis)²⁶¹

2024 m. balandžio 18 d. Sprendimas (didžioji kolegija) *Heureka Group (Kainų palyginimas internete)* (C-605/21, [EU:C:2024:324](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – SESV 102 straipsnis – Veiksmingumo principas – Ieškiniai dėl žalos, patirtos dėl konkurencijos teisės nuostatų pažeidimo, atlyginimo – Direktyva 2014/104/ES – Pavėluotas direktyvos perkėlimas – Taikymas laiko atžvilgiu – 10 straipsnis – Senaties terminas – „Dies a quo“ taisyklės – Pažeidimo nutraukimas – Informacijos, būtinos ieškiniui dėl žalos atlyginimo pareikšti, sužinojimas – Europos Komisijos sprendimo, kuriuo konstatuojamas konkurencijos taisyklių pažeidimas, santraukos paskelbimas „Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje“ – Dar negalutinio Komisijos sprendimo privalomumas – Senaties termino sustabdymas ar nutraukimas Komisijos tyrimo laikotarpiu arba iki datos, kai jos sprendimas tampa galutinis“

Teisingumo Teismas (didžioji kolegija), gavęs prašymą priimti prejudicinį sprendimą, pateikė poziciją dėl reikalavimų, kuriuos turi atitikti nacionalinės senaties tvarkos, taikomos nacionaliniuose teismuose dėl Sąjungos konkurencijos teisės pažeidimų pareiškiamiems ieškiniams. Šie paaiškinimai pateikti dėl ieškinio dėl žalos atlyginimo, kurį Čekijos įmonė pareiškė *Google LLC* dėl šios bendrovės ir jos patrunuojančiosios bendrovės *Alphabet Inc.* piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi Čekijos Respublikoje.

2017 m. birželio 27 d. sprendime²⁶² Europos Komisija konstatavo, kad nuo 2013 m. vasario mėn. *Google* pažeidė SESV 102 straipsnį, nes piktnaudžiavo dominuojančia padėtimi trylikoje nacionalinių bendrosios paieškos rinkų, įskaitant Čekijos Respublikos rinką, mažindama duomenų srautą iš savo bendrosios paieškos rezultatų tinklalapių į konkurentų prekių palyginimo svetaines ir didindama šį srautą į savo pačios prekių palyginimo svetainę. Šio sprendimo santrauka buvo paskelbta 2018 m. sausio 12 d. *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje*²⁶³.

Google ir *Alphabet* pareiškė ieškinį Bendrajame Teisme dėl to sprendimo ir jis iš esmės buvo atmestas²⁶⁴. Tačiau, kadangi tuo metu, kai buvo patektas šis prašymas priimti prejudicinį sprendimą, dėl Bendrojo Teismo sprendimo pateiktas apeliacinis skundas vis dar buvo nagrinėjamas Teisingumo Teisme, Komisijos sprendimas dar nebuvo galutinis²⁶⁵.

2020 m. birželio mėn. pardavimo kainų palyginimo paslaugų rinkoje veikianti Čekijos bendrovė *Heureka Group a.s.* (toliau – *Heureka*) pareiškė *Městský soud v Praze* (Prahos miesto teismas, Čekijos Respublika) ieškinį, prašydama priteisti iš *Google* atlyginti žalą, patirtą dėl Komisijos sprendime konstatuoto ir Čekijos Respublikoje nuo 2013 m. vasario mėn. iki 2017 m. birželio 27 d. daryto SESV 102 straipsnio pažeidimo. *Heureka* teigimu, dėl antikonkurencinių *Google* veiksmų sumažėjo apsilankymų jos portale *Heureka.cz* skaičius.

²⁶¹ Šioje dalyje taip pat nurodytini šie sprendimai: 2024 m. birželio 27 d. Sprendimas *Komisija / Servier ir kt.* (C-176/19, [EU:C:2024:549](#)), ir 2024 m. birželio 27 d. Sprendimas *Komisija / KRKA* (C-151/19 P, [EU:C:2024:546](#)), pateikti dalyje XIII.1 „Karteliai“.

²⁶² 2017 m. birželio 27 d. Komisijos sprendimas C(2017) 4444 *final* byloje pagal [SESV] 102 straipsnį ir EEE susitarimo 54 straipsnį (Byla AT.39740 – Paieškos sistema *Google Search (Shopping)*).

²⁶³ OL C 9, 2018, p. 11.

²⁶⁴ 2021 m. lapkričio 10 d. Sprendimas *Google ir Alphabet / Komisija (Google Shopping)* (T-612/17, [EU:T:2021:763](#)).

²⁶⁵ Vėliau 2024 m. rugsėjo 10 d. Sprendimu *Google ir Alphabet / Komisija (Google Shopping)* (C-48/22 P, [EU:C:2024:726](#)) Teisingumo Teismas atmetė šį apeliacinį skundą, taigi Komisijos sprendimas nuo tol yra galutinis.

Atsiliepime į ieškinį *Google* teigė, kad bent iš dalies buvo suėjęs *Heureka* teisės į žalos atlyginimą senaties terminas.

Šiuo klausimu Prahos miesto teismas pažymėjo, kad *Heureka* ieškiniui taikomose nacionalinėse taisyklėse numatytas trejų metų senaties terminas dėl kiekvienos iš konkurencijos taisyklių pažeidimo kylančios dalinės žalos pradedamas skaičiuoti nepriklausomai ir atskirai nuo tada, kai nukentėjęs asmuo sužinojo arba yra laikomas sužinojusi apie tai, kad patyrė tokią dalinę žalą, ir apie ją atlyginti privalančio asmens tapatybę. Tačiau tam, kad šis terminas būtų pradėtas skaičiuoti, nebūtina, kad nukentėjęs asmuo žinotų, jog atitinkamas elgesys yra konkurencijos taisyklių pažeidimas, ar kad šis pažeidimas būtų pasibaigęs. Be to, pagal taikytinas nacionalines taisykles nereikalaujama sustabdyti arba nutraukti to termino, kol Komisija atlieka to pažeidimo tyrimą. Minėtas terminas taip pat negali būti sustabdytas bent vienus metus nuo tada, kai Komisijos sprendimas, kuriuo konstatuojamas šis pažeidimas, tampa galutinis.

Prahos miesto teismo teigimu, darytina išvada, kad nagrinėjamu atveju kiekviena bendroji *Google* svetainėje atliekama paieška, po kurios paskelbiami ir rodomi *Google* kainų palyginimo paslaugai palankesni rezultatai, lemtų naujo savarankiško senaties termino pradžią.

Be to, kadangi Direktyva 2014/104²⁶⁶ į Čekijos teisę buvo perkelta pavėluotai, Prahos miesto teismas pažymėjo, kad *Google* inkriminuojamas pažeidimas buvo nutrauktas pasibaigus šios direktyvos perkėlimo į nacionalinę teisę terminui, t. y. 2016 m. gruodžio 27 d., bet tikriausiai iki perkėlimo teisės akto įsigaliojimo 2017 m. rugsėjo 1 d.

Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, Prahos miesto teismas pateikė Teisingumo Teismui kelis prejudicinius klausimus, kuriais iš esmės siekė išsiaiškinti, ar pagal Direktyvos 2014/104 10 straipsnį ir (arba) SESV 102 straipsnį bei veiksmingumo principą draudžiamos nacionalinės teisės nuostatos dėl senaties, kaip antai nagrinėjamos pagrindinėje byloje, taikomos ieškiniams dėl žalos atlyginimo, susijusiems su tęstiniais Sąjungos konkurencijos teisės taisyklių pažeidimais.

Teisingumo Teismo vertinimas

Siekdamas atsakyti į prejudicinius klausimus, Teisingumo Teismas visų pirma išnagrinėjo Direktyvos 2014/104 10 straipsnio, kuriame nustatyta ieškiniams dėl žalos, patirtos dėl konkurencijos teisės pažeidimų, atlyginimo taikomo senaties termino minimali trukmė, anksčiausias momentas, nuo kurio jis gali būti pradėtas skaičiuoti, taip pat aplinkybės, kuriomis šis senaties terminas turi būti sustabdytas ar nutrauktas, taikymą laiko atžvilgiu.

Šiuo aspektu Teisingumo Teismas priminė, jog Direktyvos 2014/104 10 straipsnis yra materialinė nuostata, todėl pagal šios direktyvos 22 straipsnio 1 dalį valstybės narės turi užtikrinti, kad šį straipsnį perkėliančios nuostatos nebūtų taikomos atgaline tvarka. Vis dėlto pasibaigus šios direktyvos perkėlimo į nacionalinę teisę terminui, t. y. 2016 m. gruodžio 27 d., nacionalinė teisė turi būti aiškinama taip, kad atitiktų bet kurią jos nuostatą.

Šiomis aplinkybėmis, siekdamas nustatyti, kaip nagrinėjamu atveju Direktyvos 2014/104 10 straipsnis turi būti taikomas laiko atžvilgiu, Teisingumo Teismas patikrino, ar pagrindinėje byloje nagrinėjama situacija susiklostė iki 2016 m. gruodžio 27 d., ar ji vis dėlto ir toliau darė poveikį.

Šiuo tikslu reikėjo išsiaiškinti, ar 2016 m. gruodžio 27 d. buvo pasibaigęs pagrindinėje byloje nagrinėjamai situacijai taikytinas nacionalinis senaties terminas. Tačiau šiomis aplinkybėmis reikia atsižvelgti į tai, kad net prieš pasibaigiant Direktyvos 2014/104 perkėlimo į nacionalinę teisę terminui

²⁶⁶ 2014 m. lapkričio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/104/ES dėl tam tikrų taisyklių, kuriomis reglamentuojami pagal nacionalinę teisę nagrinėjami ieškiniai dėl žalos, patirtos dėl valstybių narių ir Europos Sąjungos konkurencijos teisės nuostatų pažeidimo, atlyginimo (OL L 349, 2014, p. 1).

nacionalinės senaties taisyklės turėjo atitikti lygiavertiškumo bei veiksmingumo principus ir negali visiškai panaikinti SESV 102 straipsnio veiksmingumo.

Siekiant visiško SESV 102 straipsnio ir ypač jame nurodyto draudimo veiksmingumo reikalaujama, kad nacionaliniai senaties terminai, taikomi ieškiniams dėl žalos, patirtos dėl šio straipsnio pažeidimo, atlyginimo, nebūtų pradėdami skaičiuoti anksčiau, nei baigiasi pažeidimas ir nukentėjęs asmuo sužino arba gali būti pagrįstai laikomas sužinojusi informaciją, būtiną ieškiniui dėl žalos atlyginimo pareikšti.

Dėl pirmosios sąlygos, susijusios su pažeidimo nutraukimu, Teisingumo Teismas konstatavo, jog, atsižvelgiant į tai, kad ginčams dėl konkurencijos teisės normų pažeidimų iš esmės būdinga informacijos asimetrija nukentėjusio asmens nenaudai ir kad tokiam asmeniui dažnai ypač sunku įrodyti tokio pažeidimo buvimą bei apimtį ir dėl jo atsiradusią žalą, kol pažeidimas dar nesibaigė, reikalavimas, kad senaties terminas negali būti pradėtas skaičiuoti anksčiau, nei baigiasi atitinkamas pažeidimas, yra būtinas tam, kad nukentėjęs asmuo galėtų veiksmingai pasinaudoti iš SESV 102 straipsnio kylančia teise reikalauti atlyginti visą žalą. Be to, kadangi nukentėjusiam asmeniui paprastai sunku įrodyti šio straipsnio pažeidimą, jei nėra Komisijos ar nacionalinės valdžios institucijos sprendimo, kuriuo konstatuojamas šis pažeidimas, dėl senaties tvarkos, kuri gali lemti, kad senaties terminas baigsis gerokai prieš tokio sprendimo priėmimą, naudojimasis teise reikalauti atlyginti visą žalą taptų pernelyg sudėtingas.

Dėl antrosios sąlygos, susijusios su informacijos, būtinos ieškiniui dėl žalos atlyginimo pareikšti, sužinojimu, Teisingumo Teismas priminė, kad ši informacija apima konkurencijos teisės pažeidimo buvimą, žalos buvimą, jos ir pažeidimo priežastinį ryšį ir jį padariusio asmens tapatybę.

Nors nagrinėjamu atveju prašymą priimti prejudicinį pateikęs teismas turi nustatyti datą, kada *Heureka* sužinojo šią informaciją, Teisingumo Teismas mano esant naudinga pažymėti, kad iš esmės šis momentas sutampa su Komisijos sprendimo, kuriuo konstatuojamas pažeidimas, santraukos paskelbimo *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje* diena, neatsižvelgiant į tai, ar šis sprendimas tapo galutinis.

Be to, Teisingumo Teismas nurodė, kad pagal SESV 102 straipsnį ir veiksmingumo principą reikalaujama sustabdyti arba nutraukti senaties terminą Komisijos tyrimo laikotarpiu. Tačiau pagal šį straipsnį ir šį principą nereikalaujama, kad senaties terminas toliau būtų sustabdytas, kol Komisijos sprendimas taps galutinis. Nukentėjęs asmuo, siekdamas pagrįsti ieškinį dėl žalos atlyginimo, gali remtis Komisijos sprendimu, kuris netapo galutinis, išdėstytomis išvadomis, nes jis turi privalomąją galią, kol nėra panaikintas.

Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, Teisingumo Teismas konstatavo, kad nacionalinė senaties tvarka, kaip antai nagrinėjama pagrindinėje byloje, pagal kurią, viena vertus, trejų metų senaties terminas dėl kiekvienos iš SESV 102 straipsnio pažeidimo kylančios dalinės žalos pradėdamas skaičiuoti nepriklausomai ir atskirai nuo tada, kai nukentėjęs asmuo sužinojo arba gali būti pagrįstai laikomas sužinojusi apie tai, kad patyrė dalinę žalą, ir apie ją atlyginti privalančio asmens tapatybę, ir nebūtina, kad pažeidimas būtų pasibaigęs ir kad šis asmuo būtų sužinojęs apie tai, kad atitinkamas elgesys yra konkurencijos taisyklių pažeidimas, ir, kita vertus, minėtas terminas negali būti sustabdytas arba nutrauktas vykstant Komisijos tyrimui dėl tokio pažeidimo, yra nesuderinama su SESV 102 straipsniu ir veiksmingumo principu, nes dėl jos naudojimasis teise reikalauti atlyginti dėl to pažeidimo patirtą žalą tampa praktiškai neįmanomas arba pernelyg sudėtingas.

Taigi būtent neatsižvelgiant į šios senaties tvarkos elementus, kurie yra nesuderinami su SESV 102 straipsniu ir veiksmingumo principu, reikėjo išsiaiškinti, ar Direktyvos 2014/104 perkėlimo į nacionalinę teisę termino pasibaigimo dieną, t.y. 2016 m. gruodžio 27 d., buvo pasibaigęs nacionalinėje teisėje nustatytas senaties terminas, iki tos dienos taikytinas pagrindinėje byloje nagrinėjamai situacijai.

Šiuo atžvilgiu iš Komisijos sprendimo, kuriuo konstatuota, kad *Google* piktnaudžiavo dominuojančia padėtimi, matyti, jog šis pažeidimas to sprendimo priėmimo dieną, t. y. 2017 m. birželio 27 d., dar nebuvo pasibaigęs. Vadinasi, Direktyvos 2014/104 perkėlimo į nacionalinę teisę termino pabaigos dieną senaties terminas ne tik nebuvo pasibaigęs, bet net nebuvo prasidėjęs.

Kadangi pagrindinėje byloje nagrinėjama situacija nebuvo susiklosčiusi iki Direktyvos 2014/104 perkėlimo į nacionalinę teisę termino pabaigos, jos 10 straipsnis taikytinas *ratione temporis*. Teisingumo Teismas konstatavo, kad iš aiškios šio straipsnio 2 ir 4 dalių formuluotės matyti, kad nagrinėjama senaties tvarka taip pat nesuderinama su šia nuostata. Jis konkrečiai pažymėjo, jog pagal minėto 10 straipsnio 4 dalies antrą sakinį dabar reikalaujama, kad senaties termino sustabdymas konkurencijos institucijai ėmusis veiksmų, kad pradėtų tyrimą arba bylos nagrinėjimą dėl konkurencijos teisės pažeidimo, su kuriuo susijęs ieškinys dėl žalos atlyginimo, būtų nutrauktas ne anksčiau kaip po vieno metų nuo tada, kai sprendimas, kuriuo konstatuojamas šis pažeidimas, tapo galutinis arba bylos nagrinėjimas buvo baigtas kitu būdu. Taigi šia nuostata viršijami iš SESV 102 straipsnio ir veiksmingumo principo kylantys reikalavimai.

Galiausiai Teisingumo Teismas priminė, jog nors neperkelta direktyva negalima tiesiogiai remtis esant privačių asmenų ginčui, nacionalinis teismas, nagrinėjantis tokį ginčą, turi nuo šios direktyvos perkėlimo termino pabaigos aiškinti nacionalinę teisę taip, kad ji atitiktų tą direktyvą, tačiau neaiškindamas nacionalinės teisės *contra legem*.

2024 m. rugsėjo 10 d. Sprendimas (didžioji kolegija) *Google ir Alphabet / Komisija (Google Shopping)* (C-48/22 P, [EU:C:2024:726](#))

„Apeliacinis skundas – Konkurencija – Piktnaudžiavimas dominuojančia padėtimi – Bendrosios paieškos ir specializuotos prekių paieškos internete rinkos – Sprendimas, kuriuo konstatuojamas SESV 102 straipsnio ir Europos ekonominės erdvės (EEE) susitarimo 54 straipsnio pažeidimas – Piktnaudžiavimas sverto poveikiu – Konkurencija kokybiniais pranašumais arba antikonkurenciniai veiksmai – Dominuojanti įmonė, kuri pirmenybę teikia savo pačios specializuotos paieškos paslaugos rezultatams – Galimas antikonkurencinis poveikis – Piktnaudžiavimo ir poveikio priežastinis ryšys – Įrodinėjimo pareiga – Priešingos padėties scenarijus – Pajėgumas išstumti konkurentus – Tokio pat produktyvaus konkurento kriterijus“

Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) atmetė *Google LLC* ir jos patronuojančiosios bendrovės *Alphabet, Inc.* apeliacinį skundą dėl Bendrojo Teismo sprendimo, kuriuo patvirtinta Europos Komisijos joms skirta bauda už piktnaudžiavimą dominuojančia padėtimi keliose nacionalinėse paieškos internete rinkose. Šiame sprendime Teisingumo Teismas patikslino savo jurisprudenciją dėl piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi, pasireiškiančia atsisakymu suteikti prieigą prie esminio išteklių, ir kriterijus, kuriais remiantis galima įvertinti, ar dominuojančią padėtį užimančios įmonės veiksmai prieštarauja konkurencijai kokybiniais pranašumais.

2017 m. birželio 27 d. sprendime²⁶⁷ Komisija nusprendė, kad *Google* piktnaudžiavo dominuojančia padėtimi, užimama trylikoje nacionalinių bendrosios paieškos internete rinkų Europos ekonominėje erdvėje (EEE).

Veiksmai, nurodyti kaip piktnaudžiavimo šaltinis, iš esmės buvo tokie, kad savo prekių palyginimo paslaugą bendruosiuose rezultatuose, atrinktų nuosavos paieškos sistemos, tinklalapiuose *Google* rodė akivaizdžiu ir patraukliu būdu specialiose „boxes“, netaikydama šiai savo paslaugai tikslinimo algoritmų, nors kartu konkurentų prekių palyginimo paslaugos galėjo būti rodomos šiuose tinklalapiuose tik kaip bendrosios paieškos rezultatai ir niekada raiškioju formatu, kurie, rikiuojant bendruosius rezultatus, dėl šių tikslinimo algoritmų būdavo pasmerkti nukelti į blogesnę padėtį. Taip

²⁶⁷ 2017 m. birželio 27 d. Komisijos sprendimas C(2017) 4444 *final* dėl procedūros pagal SESV 102 straipsnį ir EEE susitarimo 54 straipsnį (byla AT.39740 – Paieškos sistema *Google (Shopping)*) (toliau – ginčijamas sprendimas).

Google sumažino duomenų srautą iš savo bendrųjų rezultatų tinklalapių į konkurentų prekių palyginimo paslaugas ir padidino šį srautą į savo paslaugas.

Komisijos teigimu, šie veiksmai turėjo galimą antikonkurencinį poveikį tiek nacionalinėms specialiosios prekių palyginimo paieškos, tiek nacionalinėms bendrosios paieškos internete rinkoms.

Padariusi išvadą, kad trylikoje nagrinėtų šalių buvo pažeistas SESV 102 straipsnyje ir EEE susitarimo 54 straipsnyje nustatytas draudimas piktnaudžiauti dominuojančia padėtimi, Komisija *Google* skyrė 2 424 495 000 EUR piniginę baudą, iš kurių 523 518 000 EUR buvo skirta solidariai su jos patronuojančiąja bendrove *Alphabet*.

Bendrasis Teismas iš esmės atmetė *Google* ir *Alphabet* pareikštą ieškinį dėl to sprendimo ir patvirtino Komisijos analizę, kiek tai susiję su prekių palyginimo specialiosios paieškos rinka²⁶⁸. Pasinaudojęs turima neribota diskrecija, Bendrasis Teismas taip pat paliko nepakeistą Komisijos skirtą baudą.

Google ir *Alphabet* Teisingumo Teismui pateikė apeliacinį skundą, juo visų pirma paprašė panaikinti Bendrojo Teismo sprendimą ir Komisijos sprendimą.

Teisingumo Teismo vertinimas

Grįsdamos apeliacinį skundą apeliančios, be kita ko, teigė, kad atsisakydamas šioje byloje taikyti Sprendime *Bronner*²⁶⁹ Teisingumo Teismo nustatytas sąlygas dėl piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi, kai atsisakoma suteikti prieigą prie esminio išteklių, Bendrasis Teismas, vertindamas *Google* piktnaudžiavimą dominuojančia padėtimi, vadovavosi klaidingu teisiniu kriterijumi.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas priminė, kad pagal SESV 102 straipsnį baudžiama už dominuojančią padėtį užimančių įmonių veiksmus, kuriais ribojama konkurencija kokybiniais pranašumais ir kuriais dėl to atskiroms įmonėms ir vartotojams gali būti padaryta tiesioginė žala arba kuriais trikdoma ar iškraipoma ta konkurencija ir kuriais dėl to jiems gali būti padaryta netiesioginė žala. Tokie veiksmai apima veiksmus, kuriais rinkoje, kur konkurencijos laipsnis jau yra susilpnėjęs būtent dėl vienos ar kelių dominuojančių padėtį užimančių įmonių veiksmų, trukdoma išlaikyti esamą konkurenciją arba ją plėsti taikant kitas priemones nei konkurencija kokybiniais pranašumais.

Atsižvelgdamas į tai Teisingumo Teismas Sprendime *Bronner* nusprendė, kad atsisakymas suteikti prieigą prie dominuojančią padėtį užimančios įmonės savo veiklai sukurtos ir jai priklausančios infrastruktūros gali būti laikomas piktnaudžiavimu dominuojančia padėtimi, jei dėl šio atsisakymo ne tik galėjo būti pašalinta bet kokia prieigos prašančio asmens konkurencija nagrinėjamoje rinkoje ir jo nebuvo galima objektyviai pateisinti, bet ir jei pati infrastruktūra buvo būtina jo veiklai vykdyti, nes šiai infrastruktūrai nebuvo faktinės ar potencialios alternatyvos. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pažymėjo, kad tokios sąlygos nustatymas buvo pateisinamas *Bronner* bylos aplinkybėmis, t. y. dominuojančios įmonės atsisakymu suteikti konkurentui prieigą prie infrastruktūros, kurią ji sukūrė savo veiklai, o ne kitais veiksmais. Iš tiesų, konstatavus, kad dominuojančią padėtį užimanti įmonė, atsisakiusi sudaryti sutartį su konkurentu, piktnaudžiavo savo padėtimi, tokia įmonė būtų priversta sudaryti sutartį su tuo konkurentu. Tačiau tokia pareiga ypač riboja dominuojančią padėtį užimančios įmonės laisvę sudaryti sutartis ir teisę į nuosavybę, nes ta įmonė iš esmės gali atsisakyti sudaryti sutartis ir neleisti naudotis infrastruktūra, kurią sukūrė savo poreikiams tenkinti.

Priešingai, ši byla skiriasi nuo *Bronner* bylos tuo, kad *Google* laisva valia suteikia konkurentams prieigą prie savo infrastruktūros, t. y. prie bendrosios paieškos paslaugų ir bendrųjų rezultatų tinklalapių. Tuo remiantis padaryta išvada, kad, konstatavus *Google* piktnaudžiavimą dominuojančia padėtimi dėl

²⁶⁸ 2021 m. lapkričio 10 d. Sprendimas *Google ir Alphabet / Komisija (Google Shopping)* (T-612/17, [EU:T:2021:763](#), toliau – skundžiamas sprendimas).

²⁶⁹ 1998 m. lapkričio 26 d. Sprendimas *Bronner* (C-7/97, [EU:C:1998:569](#)).

prieigos prie tos infrastruktūros nesąžiningų sąlygų, negali būti taikomos tokios jos laisvę sudaryti sutartis ir teisę į nuosavybę pažeidžiančios priemonės, kokios taikytos *Bronner* byloje.

Atsižvelgdamas į šį aspektą Teisingumo Teismas pažymėjo, kad jeigu dominuojančią padėtį užimanti įmonė, kaip antai *Google*, suteikia prieigą prie savo infrastruktūros, tačiau tai prieigai taiko nesąžiningas sąlygas, Sprendime *Bronner* nustatytos sąlygos netaikomos.

Taigi Bendrasis Teismas pagrįstai nusprendė, kad Komisija nepadarė teisės klaidos, kai nevertino, ar veiksmai, dėl kurių priekaištaujama *Google*, tenkina Sprendime *Bronner* nustatytas sąlygas, siekiant juos kvalifikuoti pagal SESV 102 straipsnį.

Paskui Teisingumo Teismas atmetė pagrindą, grindžiamą teisės klaida, kurią Bendrasis Teismas padarė patvirtinės ginčijamą sprendimą, nors jame nenustatyta veiksmų, kuriais buvo nukrypta nuo konkurencijos kokybiniais pranašumais.

Apeliantės Bendrajam Teismui priekaištavo būtent dėl to, kad šis patvirtino, jog ginčijamame sprendime Komisijos nurodytos trys ypatingos aplinkybės turėjo reikšmės vertinant, ar *Google* konkuravo kokybiniais pranašumais. Tai buvo, pirma, *Google* bendrosios paieškos sistemos generuojamo duomenų srauto svarba prekių palyginimo paslaugoms, antra, naudotojų elgesys atliekant paiešką internete ir, trečia, tai, kad duomenų srautas, nukreipiamas nuo *Google* bendrųjų rezultatų tinklalapių, sudarė didžiąją dalį duomenų srauto į konkurentų prekių palyginimo paslaugas ir jo nebuvo galima veiksmingai pakeisti kitais šaltiniais.

Teisingumo Teismas visų pirma atmetė nepriimtino pagrindą, grindžiamą tuo, kad tie argumentai pirmą kartą buvo pateikti apeliacinio proceso stadijoje, ir pažymėjo, kad tais argumentais išplečiamas pirmojoje instancijoje apeliančių pateiktas pagrindas ir kad, be kita ko, jie kyla iš paties skundžiamo sprendimo.

Dėl esmės Teisingumo Teismas priminė, kad SESV 102 straipsnyje inkriminuojamas ne pats dominuojančios padėties egzistavimas, o tik piktnaudžiavimas ta padėtimi. Iš tiesų ta nuostata nesiekia nei neleisti susikurti dominuojančią padėtį, nei užtikrinti mažiau produktyvių įmonių išlikimą rinkoje. Atvirkščiai, konkurencija kokybiniais pranašumais gali iš esmės lemti tokių įmonių išnykimą ar jų susilpnėjimą.

Kad būtų galima konstatuoti „piktnaudžiavimą dominuojančia padėtimi“ pagal SESV 102 straipsnį, paprastai reikia įrodyti, kad, taikant kitas priemones nei reguliuojančios konkurenciją kokybiniais pranašumais, tokiais veiksmais faktiškai ar galimai ribojama konkurencija vienoje ar keliose nagrinėjamose rinkose, kurios gali būti tiek rinkos, kur užimta dominuojanti padėtis, tiek susijusios ar gretutinės rinkos.

Tai įrodinėjant, kiekvienu konkrečiu atveju gali reikėti taikyti įvairias analizės priemones. Tačiau visada turi būti atsižvelgiama į visas reikšmingas faktines aplinkybes, nepaisant to, ar jos susijusios su pačiu elgesiu, nagrinėjama rinka ar rinkomis arba konkurencijos veikimu toje rinkoje ar rinkose. Taigi „piktnaudžiavimą dominuojančia padėtimi“ gali lemti ne tik veiksmai, kuriais sukliedamas išstūmimo iš rinkos poveikis, bet ir veiksmai, kurių faktinis ar potencialus poveikis arba net tikslas yra kliudyti galimiems konkurentams patekti į rinką, pritaikius konkurencinių galimybių ribojimo priemones arba kitas nei įmonių konkurenciją kokybiniais pranašumais reguliuojančias priemones.

Tuo remiantis darytina išvada, kad prie faktinių aplinkybių, kurios yra reikšmingos vertinant, ar dominuojančią padėtį užimanti įmonė piktnaudžiauja ta padėtimi, priskiriamos ne tik su pačiais veiksmais susijusios aplinkybės, bet ir aplinkybės, susijusios su nagrinėjama rinka ar rinkomis arba su konkurencijos veikimu toje rinkoje ar rinkose. Taigi aplinkybės, susijusios su kontekstu, apibūdinančiu, kaip veikia ta įmonė, kaip antai konkretaus sektoriaus savybės, turi būti laikomos reikšmingomis, kad būtų galima konstatuoti „piktnaudžiavimą dominuojančia padėtimi“ pagal SESV 102 straipsnį.

Atsižvelgdamas į šiuos konstatavimus Teisingumo Teismas pažymėjo, kad ginčijamame sprendime nurodytos visos trys aplinkybės yra elementai konteksto, apibūdinančio, kaip veikė *Google* bendrosios paieškos sistema bei prekių palyginimo paslaugos ir kaip buvo įgyvendinti nagrinėjami veiksmai. Kadangi tos aplinkybės suteikė galimybę tuos veiksmus vertinti atsižvelgiant į dviejų nagrinėjamų rinkų ir konkurencijos veikimo tose rinkose kontekstą, jos turėjo reikšmės aiškinantis tų veiksmų suderinamumą su konkurencija kokybiniais pranašumais.

Teisingumo Teismas taip pat atmetė apeliančių teiginį, kad Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą, nes nusprendė, kad egzistuoja *Google* taikomas jos pačios prekių palyginimo paslaugos ir konkurentų prekių palyginimo paslaugų diskriminavimas jos bendrosios paieškos tinklalapiuose, tačiau neįrodė savavališko skirtingo požiūrio.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pažymėjo, kad iš tiesų apskritai negalima teigti, jog dominuojanti įmonė, kuri savo prekėms ar paslaugoms taiko palankesnę požiūrį už tą, kurį ji taiko konkurentų prekėms ar paslaugoms, imasi, neatsižvelgiant į bylos aplinkybes, veiksmų, kurie kertasi su konkurencija kokybiniais pranašumais. Vis dėlto Bendrasis Teismas tinkamai įrodė, kad, atsižvelgiant į aukštesnės grandies rinkos savybes ir minėtas konkrečias aplinkybes, *Google* veiksmai buvo diskriminaciniai ir jų nebuvo galima laikyti konkurencija kokybiniais pranašumais.

Be to, Teisingumo Teismas pažymėjo, jog konstatuodamas, viena vertus, kad Komisija neprivalėjo atlikti priešingos padėties analizės, kad įvertintų priežastinį ryšį tarp ginčijamų veiksmų ir jų faktinio ar potencialaus poveikio, ir pažymėdamas, kita vertus, jog *Google* galėjo pateikti priešingos padėties analizę, kad užginčytų Komisijos išvada šiuo klausimu, Bendrasis Teismas neperkėlė įrodinėjimo naštos ir nepaneigė tokios analizės naudos. Taip Bendrasis Teismas tik pagrįstai konstatavo, kad Komisija gali remtis visais įrodymais ir neprivalo sistemingai naudotis viena priemone, kad įrodytų priežastinį ryšį tarp nagrinėjamų veiksmų ir jų antikonkurencinio poveikio rinkai.

Galiausiai Teisingumo Teismas nusprendė, kad Bendrasis Teismas nepadarė teisės klaidos, kai nusprendė, kad atlikdama veiksmų, dėl kurių *Google* priekaištaujama, antikonkurencinio poveikio analizę Komisija neprivalėjo nagrinėti, ar tais veiksmais galima išstumti iš rinkos tokius pat produktyvius konkurentus kaip *Google*.

Iš tiesų, nors SESV 102 straipsnio tikslas nėra užtikrinti, kad mažiau produktyvūs nei dominuojanti įmonė konkurentai išliktų rinkoje, tai nereiškia, jog konstatuojant šios nuostatos pažeidimus visada reikia įrodyti, kad nagrinėjamais veiksmais turi būti įmanoma iš rinkos išstumti tokį pat produktyvų konkurentą.

Nagrinėjamu atveju Bendrasis Teismas nurodė, kad Komisijai buvo neįmanoma gauti objektyvių ir patikimų rezultatų, susijusių su *Google* konkurentų produktyvumu, atsižvelgiant į nagrinėjamos rinkos specifines sąlygas, o šio konstatavimo apeliančės neginčijo. Todėl buvo pagrįstai nuspręsta, viena vertus, kad tokio pat produktyvaus konkurento kriterijus nėra privalomas įgyvendinant SESV 102 straipsnį ir, kita vertus, kad šios bylos aplinkybėmis tas kriterijus nebuvo reikšmingas.

Kadangi nė vienam apeliacinio skundo pagrindui nebuvo pritarta, Teisingumo Teismas atmetė visą apeliacinį skundą.

3. Susijungimai

2024 m. rugsėjo 3 d. Sprendimas (didžioji kolegija) *Illumina ir Grail* / Komisija (C-611/22 P ir C-625/22 P, [EU:C:2024:677](#))

„Apeliacinis skundas – Konkurencija – Koncentracijos – Farmacijos pramonės rinka – Genetinės sekoskaitos sistemos – „Illumina Inc.“ įgyjama išimtinė „Grail LLC“ kontrolė – Reglamentas (EB) Nr. 139/2004 – 22 straipsnis – Nacionalinės konkurencijos institucijos, pagal nacionalinę teisę neturinčios kompetencijos tikrinti koncentracijos, prašymas perduoti klausimo svarstymą – Europos Komisijos sprendimas patikrinti šią koncentraciją – Komisijos sprendimai, kuriais patenkinami kitų nacionalinių konkurencijos institucijų prašymai prisidėti prie prašymo perduoti klausimo svarstymą – Komisijos kompetencija – Teisinis saugumas“

Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) panaikino Bendrojo Teismo sprendimą *Illumina / Komisija*²⁷⁰ ir patikslino Susijungimų reglamentu²⁷¹ Europos Komisijai suteiktų planuojamų koncentracijų kontrolės įgaliojimų apimtį. Teisingumo Teismas pažymėjo, kad Komisija, remdamasi šio reglamento 22 straipsniu, neturi teisės skatinti, kad nacionalinės konkurencijos institucijos jai perduotų planuojamų koncentracijų, kurios nėra Europos masto, klausimą, arba su tuo sutikti, jei šios institucijos neturi kompetencijos tikrinti tokių koncentracijų pagal savo nacionalinės teisės aktus, ypač jei planuojama koncentracija neatitinka tuose teisės aktuose numatytų kompetencijos ribų.

2020 m. rugsėjo 20 d. JAV bendrovė *Illumina Inc.*, siūlanti sprendimus genetikos ir genomikos analizės srityje taikant sekoskaitos ir lustų technologijas, sudarė susijungimo susitarimą ir planą, siekdama įgyti išimtinę bendrovės *Grail LLC*, taip pat įsteigtos JAV, kontrolę. 2020 m. rugsėjo 21 d. *Illumina* ir *Grail* paskelbė pranešimą spaudai apie šią koncentraciją.

Kadangi atitinkamų įmonių apyvarta neviršijo reikšmingų ribų, koncentracija, apie kurią buvo paskelbta, nebuvo vykdoma Europos mastu, kaip tai suprantama pagal Susijungimų reglamento 1 straipsnį, taigi apie ją nebuvo pranešta Komisijai. Apie ją taip pat nepranešta Sąjungos valstybėse narėse ar kitose valstybėse, kurios yra Europos ekonominės erdvės susitarimo (toliau – EEE susitarimas) šalys, nes ji nepateko į koncentracijų kontrolę reglamentuojančių jų nacionalinės teisės aktų taikymo sritį.

Šiomis aplinkybėmis 2020 m. gruodžio 7 d. Komisija gavo skundą dėl koncentracijos tarp *Illumina* ir *Grail* ir padarė preliminarį išvadą, jog ši koncentracija atitinka sąlygas, būtinas tam, kad nacionalinė konkurencijos institucija galėtų prašyti perduoti klausimo dėl jos svarstymą pagal Susijungimų reglamento 22 straipsnį. Taigi, remdamasi šio reglamento 22 straipsnio 5 dalimi, ji išsiuntė raštą valstybėms narėms ir kitoms valstybėms EEE susitarimo šalims, siekdama, pirma, informuoti jas apie koncentraciją ir, antra, paprašyti jų pateikti prašymą perduoti klausimo svarstymą pagal minėto reglamento 22 straipsnį, kad ji patikrintų tą koncentraciją.

Pagal pastarąją nuostatą „[v]iena arba daugiau valstybių narių gali prašyti Komisijos patikrinti <...> bet kurią koncentraciją, kuri neveikia [Europos] mastu, kaip apibrėžta 1 straipsnyje, bet kuri daro poveikį tarp valstybių narių vykstančiai prekybai arba kelia rimtą grėsmę konkurencijai šį prašymą teikiančios valstybės narės arba valstybių narių teritorijoje“.

2021 m. kovo 9 d. Prancūzijos konkurencijos institucija, remdamasi šia nuostata, pateikė Komisijai prašymą perduoti klausimo svarstymą, o nacionalinės Islandijos, Norvegijos, Belgijos, Nyderlandų ir

²⁷⁰ 2022 m. liepos 13 d. Sprendimas *Illumina / Komisija* (T-227/21, [EU:T:2022:447](#)).

²⁷¹ 2004 m. sausio 20 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 139/2004 dėl koncentracijų tarp įmonių kontrolės (OL L 24, 2004, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 8 sk., 3 t., p. 40) (toliau – Susijungimų reglamentas).

Graikijos konkurencijos institucijos vėliau paprašė leisti prisidėti prie to prašymo, kiek tai su kiekviena jų susiję.

Informavusi *Illumina* ir *Grail* apie Prancūzijos nacionalinės konkurencijos institucijos prašymą perduoti klausimo svarstymą (toliau – informacinis pranešimas), Komisija patenkino šį prašymą ir atitinkamus prašymus prisidėti (toliau – ginčijami sprendimai).

Illumina, palaikoma *Grail*, pareiškė ieškinį dėl minėtų sprendimų ir informacinio pranešimo panaikinimo; Bendrasis Teismas 2022 m. liepos 13 d. sprendimu jį atmetė²⁷².

Gavęs du apeliacinius skundus, kuriuos atitinkamai pateikė *Illumina* ir *Grail*, Teisingumo Teismas panaikino šį Bendrojo Teismo sprendimą ir, pats priimdamas galutinį sprendimą dėl ginčo, – ginčijamus sprendimus.

Teisingumo Teismo vertinimas

Sprendime, dėl kurio buvo pateiktas apeliacinis skundas, Bendrasis Teismas iš esmės nusprendė, jog iš pažodinio, istorinio, kontekstinio ir teleologinio Susijungimų reglamento 22 straipsnio 1 dalies pirmos pastraipos aiškinimo matyti, kad Komisija galėjo, kaip ji konstatavo ginčijamuose sprendimuose, pritarti koncentracijos tikrinimo perdavimui pagal šį straipsnį tuo atveju, kai valstybė narė, kuri prašo perduoti klausimo svarstymą, pagal savo nacionalinės teisės aktus koncentracijų kontrolės srityje neturi teisės tikrinti šios koncentracijos. Paprastai taip yra tuo atveju, kai planuojama koncentracija nesiekia ribų, nustatytų nacionalinės teisės aktuose, kad nacionalinė institucija galėtų vykdyti jos kontrolę.

Kadangi *Illumina* ir *Grail* ginčijo šį vertinimą, Teisingumo Teismas išnagrinėjo Bendrojo Teismo pateikto išaiškinimo pagrįstumą.

Dėl ryšio tarp įvairių Bendrojo Teismo taikytų aiškinimo metodų

Siekdamas išaiškinti Susijungimų reglamento 22 straipsnio 1 dalies pirmą pastraipą Bendrasis Teismas rėmėsi tuo, kad, nors ir nebuvo galima padaryti galutinės išvados, iš pažodinio šios nuostatos aiškinimo matyti, jog valstybė narė turi teisę Komisijai perduoti svarstyti klausimą dėl bet kurios koncentracijos, tenkinančios joje nustatytas kumuliacines sąlygas, neatsižvelgiant į koncentracijų kontrolę reglamentuojančių nacionalinės teisės aktų buvimą ar jų taikymo sritį. Paskui Bendrasis Teismas pateikė istorinį, kontekstinį ir teleologinį minėtos nuostatos aiškinimą.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas konstatavo, kad šis Bendrojo Teismo požiūris, pagal kurį derinami įvairūs aiškinimo metodai, nėra klaidingas.

Iš tiesų, nors iš suformuotos jurisprudencijos matyti, kad dėl Sąjungos teisės nuostatos aiškinimo tiksliai ir aiški tos nuostatos formuluotė negali tapti neveiksminga, iš Sąjungos teismo neatimama galimybė tam tikrose situacijose taikyti aiškinimo metodus, kurie, kaip jis mano, yra tinkami siekiant išsiaiškinti tikslią Sąjungos teisės nuostatos, kuri atrodo aiški, taikymo sritį.

Šios bylos aplinkybėmis, kai matyti, kad Bendrajam Teismui buvo pateikta daug informacijos, siekiant išsiaiškinti tariamai aiškos Susijungimų reglamento 22 straipsnio 1 dalies pirmos pastraipos formuluotės reikšmę, šis teismas teisingai nusprendė, kad negali šios nuostatos formuluotės, kuri yra ir lakoniška, ir bendra, aiškinti izoliuotai ir susilaikyti nuo kontekstinio ir teleologinio aiškinimo remiantis tos nuostatos geneze.

Dėl istorinio aiškinimo

²⁷² Žr. 270 išnašą.

Ginčydamas istorinį Susijungimų reglamento 22 straipsnio 1 dalies pirmosios pastraipos aiškinimą, kurį pateikė Bendrasis Teismas, *Grail*, be kita ko, rėmėsi dokumentais, parengtais vykstant Reglamento Nr. 4064/89²⁷³, Reglamento Nr. 1310/97²⁷⁴ ir Susijungimų reglamento priėmimo parengiamiesiems darbams, kurie nebuvo aptarti Bendrajame Teisme.

Kadangi Komisija ginčijo minėtų įrodymų priimtinumą, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad tuo atveju, kai, kaip šiose bylose, ginčijamas antrinės teisės nuostatos aiškinimas, Sąjungos teismas *ex officio* ar dėl jam tinkamai pateiktų vertinti įrodymų turi turėti galimybę išnagrinėti vykstant parengiamiesiems jos priėmimo darbams parengtus dokumentus. Iš tiesų Sąjungos teisės nuostatos teisėkūros istorija gali suteikti informacijos apie Sąjungos teisės aktų leidėjo ketinimą.

Dėl esmės Teisingumo Teismas konstatavo, jog, priešingai, nei nusprendė Bendrasis Teismas, istorinis aiškinimas neleidžia daryti išvados, kad Susijungimų reglamento 22 straipsnio 1 dalies pirmą pastraipą Komisijai suteikiama kompetencija tikrinti koncentraciją, kuri neveikia Europos mastu, kaip tai suprantama pagal šio reglamento 1 straipsnį, neatsižvelgiant į prašymą koncentracijų kontrolės srityje pateikusių valstybės narės teisės aktų taikymo sritį.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas nusprendė, jog Bendrojo Teismo pateikti argumentai dėl Susijungimų reglamento 22 straipsnio genezės neįrodo, kad Sąjungos teisės aktų leidėjas ketino suteikti įgaliojimus valstybėms narėms, turinčioms koncentracijų kontrolę reglamentuojančius nacionalinės teisės aktus, perduoti Komisijai tikrinti koncentracijas, kurioms šie teisės aktai netaikomi.

Be to, istoriniai dokumentai, susiję su Reglamento Nr. 4064/89 ir Susijungimų reglamento priėmimu, nepatvirtina Sąjungos teisės aktų leidėjo ketinimo pasinaudoti atitinkamai Reglamento Nr. 4064/89 22 straipsnio 3 dalyje ir Susijungimų reglamento 22 straipsnyje numatytais perdavimo mechanizmais siekiant ištaisyti tariamas spragas, atsiradusias dėl griežtų kiekybinių ribų, numatytų kiekvieno iš šių reglamentų 1 straipsnyje siekiant nustatyti Europos mastu veikiančias koncentracijas.

Dėl kontekstinio aiškinimo

Dėl Susijungimų reglamento 22 straipsnio kontekstinio aiškinimo Teisingumo Teismas konstatavo, kad Bendrojo Teismo nagrinėti konteksto aspektai taip pat neleidžia įtikinamai nustatyti, ar Komisija turėjo kompetenciją priimti ginčijamus sprendimus.

Be to, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad Bendrasis Teismas neatsižvelgė į kitus konteksto aspektus, galinčius paneigti skundžiamame sprendime pateiktą aiškinimą, susijusius

- pirmą, su Susijungimų reglamento 22 straipsnio 1 dalies pirmoje pastraipoje nustatytomis perdavimo mechanizmo taikymo sąlygomis,
- antrą, su šio perdavimo mechanizmo ir minėto reglamento 4 straipsnio 5 dalyje numatyto kito perdavimo mechanizmo skirtumais ir
- trečią, su šiame reglamente numatyta supaprastinta ribinių dydžių ir kriterijų, apibrėžiančių jo taikymo sritį, peržiūros tvarka.

Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad Bendrasis Teismas klaidingai nusprendė, jog iš Susijungimų reglamento 22 straipsnio kontekstinio aiškinimo matyti, kad pagal šią nuostatą prašymas perduoti klausimo svarstymą gali būti pateiktas neatsižvelgiant į koncentracijų *ex ante* kontrolę reglamentuojančių nacionalinės teisės aktų buvimą ar apimtį.

²⁷³ 1989 m. gruodžio 21 d. Tarybos reglamentas (EEB) Nr. 4064/89 dėl koncentracijų tarp įmonių kontrolės (OL L 395, 1989, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 8 sk., 1 t., p. 31).

²⁷⁴ 1997 m. birželio 30 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1310/97, iš dalies keičiantis Reglamentą Nr. 4064/89 (OL L 180, 1997, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 8 sk., 1 t., p. 164).

Be to, Teisingumo Teismas nusprendė, kad Bendrasis Teismas padarė klaidingą išvadą, jog teleologinis Susijungimų reglamento 22 straipsnio aiškinimas patvirtina, kad šis straipsnis yra korekcinis mechanizmas, kuriuo siekiama visų koncentracijų, turinčių reikšmingą poveikį konkurencijos struktūrai Sąjungoje, veiksmingos kontrolės, neatsižvelgiant į koncentracijų *ex ante* kontrolę reglamentuojančių nacionalinės teisės aktų buvimą ar apimtį.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas, be kita ko, pažymėjo, kad šio reglamento 22 straipsnyje numatyta perdavimo mechanizmu siekiama tik dviejų pagrindinių tikslų. Pirmasis tikslas yra leisti tikrinti koncentracijas, galinčias iškreipti konkurenciją vietos lygmeniu, kai atitinkama valstybė narė neturi nacionalinės teisės aktų koncentracijų kontrolės srityje. Antrasis tikslas yra išplėsti „vieno langelio“ principą, kad Komisija galėtų patikrinti koncentraciją, apie kurią pranešta arba praneština keliose valstybėse narėse, kad būtų išvengta kelių pranešimų nacionaliniu lygmeniu ir taip padidintas įmonių teisinis saugumas.

Vis dėlto nebuvo nustatyta, kad šis mechanizmas buvo skirtas kontrolės sistemos, kuri pirmiausia grindžiama apyvartos ribomis ir iš esmės negali apimti visų galimai probleminių koncentracijų, trūkumams pašalinti.

Bendrojo Teismo aiškinimas, kad Susijungimų reglamento 22 straipsniu siekiama užtikrinti visų koncentracijų, turinčių reikšmingą poveikį konkurencijos struktūrai Sąjungoje, veiksmingą kontrolę, taip pat gali pažeisti įvairių šiuo reglamentu siekiamų tikslų pusiausvyrą. Kalbant konkrečiai, toks aiškinimas kenkia veiksmingumui, nuspėjamumui ir teisiniui saugumui, kurie turi būti užtikrinti koncentracijos šalims.

Be to, atrodo, kad Bendrojo Teismo pateiktas platus Susijungimų reglamento 22 straipsnio 1 dalies pirmos pastraipos aiškinimas, dėl kurio gali būti išplėsta šio reglamento taikymo sritis ir Komisijos kompetencija tikrinti koncentracijas, prieštarauja Sąjungos institucinei struktūrai būdingam institucinės pusiausvyros principui, kylančiam iš ESS 13 straipsnio 2 dalies, pagal kurią reikalaujama, kad kiekviena institucija vykdytų savo įgaliojimus paisydama kitų institucijų įgaliojimų.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pažymėjo, viena vertus, kad Susijungimų reglamente numatyta supaprastinta ribinių dydžių, apibrėžiančių jo taikymo sritį, peržiūros tvarka. Taigi darant prielaidą, kad šiame reglamente numatytų apyvarta grindžiamų kompetencijos ribų veiksmingumas gali pasirodyti nepakankamas tam tikroms koncentracijoms, galinčioms daryti reikšmingą poveikį konkurencijai, tikrinti, tik Sąjungos teisės aktų leidėjas turi jas peržiūrėti arba numatyti apsaugos mechanizmą, leidžiantį Komisijai tikrinti tokią koncentraciją.

Kita vertus, jei valstybės narės mano, kad būtina išplėsti koncentracijų, kurias verta iš anksto patikrinti atsižvelgiant į koncentracijų teisės aktus, sritį, jos gali sumažinti nacionalinės teisės aktuose numatytas apyvarta grindžiamas savo pačių kompetencijos ribas.

Sprendimo, dėl kurio pateiktas apeliacinis skundas, ir ginčijamų sprendimų panaikinimas

Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, Teisingumo Teismas padarė išvadą, jog nusprendęs, kad Susijungimų reglamento 22 straipsnio 1 dalies pirmoje pastraipoje nustatytais sąlygomis valstybės narės gali pateikti prašymą pagal šią nuostatą, neatsižvelgdamos į savo nacionalinės teisės aktų koncentracijų *ex ante* kontrolės srityje taikymo sritį, Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą aiškindamas tą nuostatą. Taigi Bendrasis Teismas klaidingai nusprendė, kad Komisija ginčijamais sprendimais pagrįstai patenkino prašymą perduoti klausimo svarstymą, pateiktą Prancūzijos nacionalinės konkurencijos institucijos, ir prašymus prisidėti, pateiktus kitų nacionalinių konkurencijos institucijų, pagal minėto reglamento 22 straipsnį.

Todėl Teisingumo Teismas panaikino Bendrojo Teismo sprendimą. Priimdamas galutinį sprendimą byloje, jis taip pat panaikino ginčijamus sprendimus.

4. Valstybės pagalba

2024 m. rugsėjo 10 d. Sprendimas (didžioji kolegija) *Komisija / Airija ir kt.* (C-465/20 P, [EU:C:2024:724](#))

„Apeliacinis skundas– Valstybės pagalba – SESV 107 straipsnio 1 dalis – Valstybės narės priimti išankstiniai mokesčių sprendimai („tax rulings“) – Atrankusis pranašumas dėl mokesčių – Iš intelektinės nuosavybės licencijų gauto pelno priskyrimas bendrovių nerezidentų filialams – Įprastų rinkos sąlygų principas“

Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) panaikino Bendrojo Teismo sprendimą *Airija ir kt. / Komisija*²⁷⁵, kuriuo šis panaikino Europos Komisijos sprendimą dėl valstybės pagalbos, Airijos suteiktos *Apple*²⁷⁶, taip pat pats priėmė galutinį sprendimą dėl neišnagrinėtų bylos elementų ir, atsižvelgęs į ginčijamame sprendime pateiktą analizę ir Bendrojo Teismo išvadas, kurios nebuvo užginčytos, nusprendė, kad yra teisingas Komisijos sprendimas, jog dviem Airijos mokesčių institucijų išankstiniais mokesčių sprendimais dėl pagal Airijos teisę įsteigtų dviejų *Apple* grupės bendrovių Airijos filialų mokesčio bazės nustatymo toms bendrovėms buvo suteiktas atrankusis pranašumas. Teisingumo Teismo analizė yra neseniai jurisprudencijoje įtvirtintais principais grįstos sistemos dalis²⁷⁷ – tie principai susiję su referencinio pagrindo, į kurį atsižvelgiant turi būti vertinamas mokestinių priemonių atrankumas pagal SESV 107 straipsnio 1 dalį, apibrėžimu ir analize. Jis priminė, kad tinkamas reikšmingo referencinio pagrindo apibrėžimas ir teisingas jį sudarančių nuostatų aiškinimas, yra teisės klausimas, kuriam gali būti taikoma Teisingumo Teismo kontrolė apeliacinio proceso stadijoje, laikantis apeliacinio skundo dalyko ribų.

Apple grupėje *Apple Inc.*, įsteigta Kupertine (JAV), kontroliuoja įvairias pagal Airijos teisę įsteigtas bendroves per jai 100 % priklausančią patrunuojamąją bendrovę *Apple Operations International*. Pastarajai priklauso 100 % patrunuojamosios bendrovės *Apple Operations Europe* (AOE) akcijų, o AOE savo ruožtu valdo 100 % savo patrunuojamosios bendrovės *Apple Sales International* (ASI) akcijų. ASI ir AOE yra įsteigtos pagal Airijos teisę, bet nėra Airijos rezidentės mokesčių tikslais. Kiekviena iš jų turi filialą Airijoje, tačiau šie neturi atskiro juridinio asmens statuso²⁷⁸.

ASI ir AOE su *Apple Inc.* siejo sąnaudų pasidalijimo susitarimas, kuriame visų pirma buvo numatyta joms suteikti nemokamas licencijas, kad jos galėtų naudotis *Apple* grupės intelektinės nuosavybės teisėmis. Naudojimąsi jomis, be kita ko, sudarė atitinkamų prekių gamyba ir pardavimas visose už Amerikos žemyno ribų esančiose teritorijose.

²⁷⁵ 2020 m. liepos 15 d. Sprendimas byloje *Airija ir kt. / Komisija* (T-778/16 ir T-892/16, [EU:T:2020:338](#)).

²⁷⁶ 2016 m. rugpjūčio 30 d. Komisijos sprendimas (ES) 2017/1283 dėl valstybės pagalbos SA.38373 (2014/C) (ex 2014/NN) (ex 2014/CP), kurią Airija suteikė *Apple* (OL L 187, 2017, p. 1, toliau – ginčijamas sprendimas).

²⁷⁷ Žr., be kita ko, 2023 m. gruodžio 5 d. Sprendimą *Liuksemburgas ir kt. / Komisija* (C-451/21 P ir C-454/21 P, [EU:C:2023:948](#)).

²⁷⁸ ASI Airijos filialas yra atsakingas, be kita ko, už pirkimo, pardavimo ir platinimo veiklą, susijusią su *Apple* prekių ženklų pažymėtų produktų pardavimu susijusiems padaliniais ir kitiems klientams regionuose, apimančiuose Europą, Artimuosius Rytus, Indiją ir Afriką, taip pat Azijos Ramiojo vandenyno regioną. AOE Airijos filialas yra atsakingas už specializuoto asortimento kompiuterių produktų, pavyzdžiui, stalinių kompiuterių „iMac“, knyginių kompiuterių „MacBook“ ir kitų kompiuterių priedų, gamybą ir surinkimą Airijoje ir tiekia šiuos produktus susijusiems asmenims Europoje, Artimuosiuose Rytuose, Indijoje ir Afrikoje.

Pagal nagrinėjamu laikotarpiu galiojusias Airijos teisės nuostatas, kurios reglamentavo bendrovių apmokestinimą (toliau – referencinės nuostatos), buvo apmokestinamos bendrovių nerezidenčių prekybos pajamos, jų tiesiogiai ar netiesiogiai gautos per Airijoje veikiančią filialą. 1990 m. Airijos mokesčių institucijos gavo ASI ir AOE pirmtakių prašymus patikslinti jų apmokestinamojo pelno nustatymą. Taigi, tokiomis aplinkybėmis Airijos mokesčių institucijos 1991 m. priėmė pirmąjį išankstinį mokesčių sprendimą, kuris vėliau buvo peržiūrėtas ASI ir AOE prašymu, o 2007 m. – antrąjį sprendimą (toliau kartu – ginčijami mokesčių sprendimai).

2014 m. pradėjusi oficialią tyrimo procedūrą, Komisija priėmė ginčijamą sprendimą dėl ginčijamų mokesčių sprendimų. Tame sprendime Komisija visų pirma nusprendė, kad ginčijamais mokesčių sprendimais sumažinta ASI ir AOE mokesčių bazė, skirta pelno mokesčiui Airijoje nustatyti, todėl šiais sprendimais toms dviem bendrovėms buvo suteiktas pranašumas. Siekdama įrodyti, kad šiuo atveju buvo suteiktas atrankusis pranašumas, Komisija nagrinėjo jo buvimą dėl nukrypimo nuo referencinio pagrindo. Remdamasi pagrindiniais, papildomais ir alternatyviais motyvais Komisija iš esmės nusprendė, kad ginčijami mokesčių sprendimai leido bendrovėms ASI ir AOE sumažinti mokesčio, kuriuo jos turėjo būti apmokestintos Airijoje, sumą šių sprendimų galiojimo laikotarpiu, t. y. nuo 1991 iki 2014 m., ir kad dėl mokesčio sumos sumažinimo šios bendrovės įgijo pranašumą kitų panašioje padėtyje esančių bendrovių atžvilgiu. Komisija konkrečiai pirmiausia nurodė, jog dėl to, kad Airijos mokesčių institucijos ginčijamuose mokesčių sprendimuose rėmėsi prielaida, kad ASI ir AOE turimos *Apple* grupės intelektinės nuosavybės (toliau – IN) teisių licencijos turi būti priskirtos ne Airijoje esantiems subjektams, metinis ASI ir AOE Airijoje apmokestinamas pelnas nebuvo nustatomas taip, kad atitiktų apytikrį, bet patikimą rinkoje taikant įprastų rinkos sąlygų principą gaunamą rezultatą.

Priimdamas sprendimą dėl Airijos, ASI ir AOE ieškinių dėl ginčijamo sprendimo panaikinimo Bendrasis Teismas manė, kad Komisijai nepavyko pakankamai teisiškai įrodyti pranašumo, kaip jis suprantamas pagal SESV 107 straipsnio 1 dalį, buvimo, ir panaikino visą ginčijamą sprendimą.

Savo sprendime Bendrasis Teismas pirmiausia priminė, kad vykdydama valstybės pagalbos kontrolę ir norėdama patikrinti, ar ginčijami mokesčių sprendimai yra valstybės pagalba, Komisija turi įrodyti, kad šie mokesčių sprendimai suteikė atrankųjį pranašumą.

Bendrasis Teismas atmetė pagrindinius Komisijos motyvus dėl pranašumo buvimo dėl dviejų priežasčių, susijusių, pirma, su Komisijos atliktais įprasto apmokestinimo pagal šioje byloje taikytiną Airijos mokesčių teisę vertinimais, ir, antra, su Komisijos atliktais veiklos *Apple* grupėje vertinimais.

Be to, atmetęs papildomus ir alternatyvius motyvus Bendrasis Teismas panaikino visą ginčijamą sprendimą, nenagrinėjęs kitų Airijos, ASI ir AOE nurodytų pagrindų ir priekaištų.

Grįsdama savo apeliacinį skundą Komisija nurodė du pagrindus, susijusius su skundžiamo sprendimo motyvais atitinkamai dėl pagrindinių Komisijos motyvų vertinimo ir dėl papildomų argumentų vertinimo.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirmiausia Teisingumo Teismas priminė, jog tam, kad nacionalinę mokesčių priemonę galėtų kvalifikuoti kaip „atrankiąją“ SESV 107 straipsnio 1 dalies taikymo tikslais, Komisija turi, pirma, apibrėžti atitinkamoje valstybėje narėje taikomą referencinę sistemą, t. y. „įprastą“ mokesčių sistemą, ir, antra, įrodyti, kad nagrinėjama mokesčių priemonė nukrypsta nuo referencinės sistemos, nes pagal ją diferencijuojami ūkio subjektai, kurių faktinė ir teisinė padėtis, atsižvelgiant į šią sistemą siekiamą tikslą, yra panaši.

Teisingumo Teismas pažymėjo, kad referencinio pagrindo nustatymas yra ypač svarbus mokesčių priemonių atveju, nes ekonominio pranašumo, kaip jis suprantamas pagal SESV 107 straipsnio 1 dalį, buvimas gali būti nustatytas tik jį palyginus su vadinamuoju „įprastu“ apmokestinimu.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas dar pažymėjo, kad srityse, kuriose Sąjungos mokesčių teisė yra nesuderinta, mokesčio sudedamąsias savybes, kurios iš principo apibrėžia referencinę sistemą arba „įprastą“ mokesčių sistemą, nustato būtent atitinkama valstybė narė, įgyvendindama savo kompetenciją tiesioginių mokesčių srityje. Tai pasakytina, be kita ko, apie mokesčio bazės nustatymą, apmokestinimo juo momentą ir galimą neapmokestinimą. Darytina išvada, kad, siekiant nustatyti minėtą referencinę sistemą, reikia atsižvelgti tik į atitinkamoje valstybėje narėje taikytiną nacionalinę teisę. Vis dėlto ši išvada neturi įtakos galimybei konstatuoti, kad pats referencinis pagrindas, išplaukiantis iš nacionalinės teisės, yra nesuderinamas su Sąjungos teise valstybės pagalbos srityje, nes nagrinėjama mokesčių sistema buvo sukurta pagal akivaizdžiai diskriminacinius kriterijus, kuriais siekiama apeiti šią teisę.

Atsižvelgdamas būtent į šiuos principus Teisingumo Teismas pradėjo nagrinėti apeliacinį skundą.

Teisingumo Teismas iš pradžių nurodė, kad pagrindiniai Komisijos motyvai grindžiami prielaida, jog, siekiant teisingai paskirstyti pelną pagal atskiro subjekto metodą ir taikytinose nacionalinės teisės nuostatose²⁷⁹ įtvirtintą įprastų rinkos sąlygų principą, kompetentingos Airijos valdžios institucijos turėjo patikrinti, ar visas pelnas, gautas naudojant ASI ir AOE priklausančias *Apple* grupės IN licencijas, ar jo dalis neturėjo būti priskirti jų Airijos filialams. Kadangi nebuvo atlikti pagal šias nuostatas reikalaujami patikrinimai, Komisijos nuomone, sumažėjo šių bendrovių mokesčių našta, ir tai joms suteikė atrankųjį pranašumą.

Tai pažymėjęs Teisingumo Teismas nusprendė, kad Komisija gali ginčyti Bendrojo Teismo vertinimus dėl Airijos teisėje įtvirtinto referencinio pagrindo. Klausimas, ar Bendrasis Teismas tinkamai apibrėžė reikšmingą referencinę sistemą ir paskui teisingai aiškino ją sudarančias nuostatas, yra teisės klausimas, kuriam gali būti taikoma Teisingumo Teismo kontrolė per apeliacinį procesą. Komisijos argumentai, kuriais ginčijamas referencinio pagrindo pasirinkimas arba jo apibrėžimas pirmajame atrankiojo pranašumo analizės etape, yra priimtini, nes ta analizė atliekama teisiškai kvalifikuojant nacionalinę teisę remiantis Sąjungos teisės nuostata. Šiuo atveju tai pasakytina tiek apie priekaištą, grindžiamą tuo, kad Bendrasis Teismas klaidingai aiškino ginčijamą sprendimą, kai nusprendė, kad pagrindiniuose motyvuose Komisija apsiribojo tik „atmetimo“ metodu, tiek apie priekaištą, kuriuo Komisija priekaištauja Bendrajam Teismui, kad rėmėsi *Apple Inc.* vykdytomis funkcijomis.

Taigi Teisingumo Teismas išnagrinėjo, pirma, priekaištą, grindžiamą ginčijamo sprendimo aiškinimo klaida, nes Bendrasis Teismas manė, kad pagrindiniai Komisijos motyvai grindžiami tik tuo, kad ASI ir AOE buveinės neturėjo nei darbuotojų, nei buvo fiziškai įsteigtos, taigi, „atmetimo“ metodu.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas visų pirma konstatavo, kad šie Komisijos argumentai grindžiami prielaida, jog, viena vertus, norint taikyti referencines nuostatas reikia, kad iš anksto būtų nustatytas pelno priskyrimo metodas, kuris šiose nuostatose neapibrėžtas, ir, kita vertus, šis metodas turėjo lemti įprastų rinkos sąlygų principą atitinkantį rezultatą. Šios prielaidos nepaneigė Bendrasis Teismas, iš pradžių pažymėjęs, kad vadinamasis „įprastas“ apmokestinimas apibrėžiamas nacionalinėse mokesčių teisės taisyklėse, o pats pranašumo egzistavimas turi būti nustatytas atsižvelgiant į šias taisykles, ir paskui pridūręs, kad nors šiose nacionalinėse mokesčių taisyklėse numatyta, jog bendrovių nerezidenčių filialai, kiek tai susiję su pelnu iš jų prekybos veiklos Airijoje, ir bendrovės rezidentės apmokestinamos tomis pačiomis sąlygomis, pagal SESV 107 straipsnio 1 dalį Komisijai leidžiama tikrinti, ar tokiems filialams priskirto pelno dydis, kurį nacionalinės institucijos pripažino tinkamu, kai nustatė šių bendrovių nerezidenčių apmokestinamąjį pelną, atitinka pelną, kuris būtų gautas vykdant šią prekybos veiklą rinkos sąlygomis.

Teisingumo Teismo teigimu, remdamasis tuo jis padarė išvadą, kad įprastų rinkos sąlygų principo taikymas šioje byloje grindžiamas Airijos mokesčių teisės taisyklėmis, susijusiomis su bendrovių apmokestinimu, taigi ir Komisijos nustatyta bei Bendrojo Teismo patvirtinta referencine sistema. Šiuo

²⁷⁹ 1997 m. *Taxes Consolidation Act* (Mokesčių konsolidavimo įstatymas, toliau – TCA 97) 25 straipsnyje numatytos nuostatos.

atveju Bendrasis Teismas aiškiai pripažino, kad, priešingai, nei teigė Airija, referencinių nuostatų taikymas, kaip jį apibūdino ši valstybė narė, iš esmės atitinka EBPO patvirtinto metodo dėl pelno priskyrimo nuolatinei buveinei pirmajame etape atliekamą funkcinę ir faktinių aplinkybių analizę. Remdamasis šiomis išvadomis Bendrasis Teismas, be kita ko, nusprendė, kad Komisija nepadarė klaidos, kai rėmėsi įprastų rinkos sąlygų principu, siekdama patikrinti, ar Airijos mokesčių institucijoms taikant referencines nuostatas ASI ir AOE filialams už jų komercinę veiklą Airijoje priskirto pelno dydis, patvirtintas ginčijamuose mokesčių sprendimuose, atitinka pelno, kuris būtų gautas vykdant šią komercinę veiklą rinkos sąlygomis, dydį, ir kai taikydama šį straipsnį ji iš esmės rėmėsi EBPO patvirtintu metodu, atsižvelgdama į turto, funkcijų ir rizikos paskirstymą tarp šių filialų ir kitų šių bendrovių padalinių. Šios išvados turi būti laikomos galutinėmis, nes kitos šalys jų tinkamai neginčijo šiame apeliaciniame procese.

Iš ginčijamame sprendime išdėstyto motyvavimo etapų matyti, jog Komisija visų pirma nusprendė, kad, siekiant pagal nacionalinės teisės referencines nuostatas remiantis įprastų rinkos sąlygų principu nustatyti ASI ir AOE apmokestinamąjį pelną Airijoje, reikia palyginti su IN licencijomis susijusias funkcijas, kurias atitinkamai vykdo šių bendrovių buveinės ir Airijos filialai. Tada, taikydama šį kriterijų, ji atskirai išnagrinėjo kiekvieno iš tų buveinių ir filialų vaidmenį šių licencijų atžvilgiu. Atlikusi šią analizę ji, pirma, nustatė, kad buveinėse nebuvo vykdomos su IN licencijomis susijusios funkcijos, ir, antra, konstatavo Airijos filialų aktyvų vaidmenį, pasireiškiantį tuo, kad jie prisiėmė daug funkcijų ir su šių licencijų valdymu bei naudojimu susijusią riziką. Be to, išvada, kad buveinėse nebuvo vykdomos „aktyvios ar labai svarbios funkcijos“, grindžiama tuo, kad *Apple* nepateikė priešingų įrodymų, ir tuo, kad buveinėse faktiškai nebuvo realių pajėgumų toms funkcijoms atlikti. Taigi pagrindiniai Komisijos motyvai grindžiami ne tik tuo, kad buveinės nevykdo funkcijų, susijusių su IN licencijomis, bet ir funkcijų, kurias faktiškai vykdo filialai, kiek tai susiję su šiomis licencijomis, analize.

Taigi, Komisija padarė išvadą, kad IN licencijos ir su jomis susijęs pelnas turėjo būti priskirti šiems filialams ne dėl to, kad buveinės neturėjo darbuotojų ir nebuvo fiziškai įsteigtos už Airijos filialų ribų. Šią išvadą, taikydama ginčijamame sprendime nurodytą teisinį kriterijų, Komisija padarė susiejusi dvi atskiras išvadas, t. y., pirma, kad buveinės nevykdė jokių aktyvių ar labai svarbių funkcijų ir neprisiėmė rizikos ir, antra, kad filialai vykdė daug ir svarbių funkcijų ir prisiėmė didelę riziką.

Tokiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas nusprendė, kad Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą, kai manė, jog Komisija savo pagrindiniuose motyvuose apsiribojo „atmetimo“ metodu, nes taip yra klaidingai aiškinamas ginčijamas sprendimas.

Antra, dėl apeliaciniame skunde nurodytų motyvų, kuriais Bendrasis Teismas rėmėsi, kai nusprendė, kad ASI ir AOE filialai Airijoje nekontroliavo *Apple* grupės IN licencijų ir negavo pelno, nors Komisija tvirtino, kad jos jį gavo, Teisingumo Teismas visų pirma priėjo prie išvados, kad Komisija pagrįstai teigia, jog Bendrasis Teismas padarė procesinį pažeidimą, kai atlikdamas savo analizę atsižvelgė į įrodymus, kurie nebuvo pateikti per administracinę procedūrą, todėl jie turi būti laikomi nepriimtinais. Be to, dėl pagal Airijos teisę reikalaujamo apmokestinamojo pelno priskyrimo metodo Teisingumo Teismas pažymėjo, kad pagal bendrovės nerezidentės pelno nustatymo kriterijų, kurį Bendrasis Teismas laikė taikytinu pagal TCA 97 25 straipsnį, reikalaujama atsižvelgti į turto, funkcijų ir rizikos paskirstymą filialui ir kitiems atitinkamų bendrovių padaliniams, tačiau nereikia atsižvelgti į atskirų subjektų, kaip šiuo atveju *Apple Inc.*, vaidmenį. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas konstatavo, kad kritikuotuose motyvuose Bendrasis Teismas tiesiogiai arba netiesiogiai rėmėsi šios bendrovės funkcijomis IN licencijų srityje grįsdamas teiginį, jog Komisijos analizėje yra klaida. Todėl Teisingumo Teismas nusprendė, kad Komisija teisingai tvirtina, jog nuspręsdamas, kad įrodymai, leidžiantys iš IN licencijų gautą pelną priskirti ASI ir AOE filialams, nėra pakankami, Bendrasis Teismas klaidingai lygino šių filialų vykdomas funkcijas, susijusias su šiomis licencijomis, su *Apple Inc.* vykdomomis funkcijomis, susijusiomis su *Apple* grupės IN, o ne su funkcijomis, susijusiomis su tomis licencijomis, kurias faktiškai vykdo buveinės.

Trečia, Teisingumo Teismas išnagrinėjo išvadą, kad ASI ir AOE susitarimai ir veikla už Airijos ribų rodo, jog šios bendrovės galėjo plėtoti ir valdyti *Apple* grupės IN ir gauti pelno už Airijos ribų, todėl šis pelnas

neturėjo būti apmokestinamas Airijoje. Šiuo klausimu jis mano, kad nors iš esmės tik Bendrasis Teismas gali vertinti bylos dokumento įrodomąją galią, jis vis dėlto turi išnagrinėti priekaištą dėl klaidingo įrodinėjimo pareigos nustatymo. Nagrinėjamu atveju manydamas, kad Komisija turi įrodyti, jog egzistuoja svarbūs verslo sprendimai, nenurodyti atitinkamų bendrovių valdybų protokoluose, Bendrasis Teismas nustatė Komisijai pernelyg sunkią įrodinėjimo pareigą.

Atsižvelgdamas į visa tai, kas išdėstyta, Teisingumo Teismas panaikino apeliacinę tvarką apskųstą sprendimą tiek, kiek jame pagrįstais pripažinti priekaištai dėl pagrindinių motyvų, susijusių su atrankiojo pranašumo buvimu, ir dėl to panaikintas ginčijamas sprendimas.

Taip pat manydamas, kad ieškinį galima išnagrinėti šioje bylos stadijoje, Teisingumo Teismas pats išnagrinėjo Airijos, ASI ir AOE pareikštus ieškinius dėl ginčijamo sprendimo panaikinimo.

Teisingumo Teismas visų pirma nusprendė, kad reikia atmesti visus pagrindus, kuriais ginčijami Komisijos vertinimai, padaryti pateikiant pagrindinius motyvus, susiję, pirma, su referencinio pagrindo nustatymu ir, antra, su įprastu apmokestinimu pagal šioje byloje taikytiną Airijos teisę, nes Bendrasis Teismas atmetė priekaištus, kurie pagrįsti motyvais, neužginčytais per apeliacinį procesą. Nesant priešpriešinio apeliacinio skundo, tokie motyvai turi *res judicata* galią.

Paskui, priešingai, nei nusprendė Bendrasis Teismas, Teisingumo Teismas mano, jog Komisija įrodė, kad, atsižvelgiant, pirma, į ASI ir AOE Airijos filialų faktiškai vykdomą veiklą ir funkcijas ir, antra, į tai, kad nėra nuoseklių duomenų, galinčių patvirtinti, kad šių bendrovių buveinės, esančios už Airijos ribų, priėmė ir įgyvendino strateginius sprendimus, siekiant nustatyti ASI ir AOE metinį apmokestinamąjį pelną Airijoje, pelnas, gautas iš *Apple* grupės IN licencijų, turėjo būti priskirtas šiems Airijos filialams. Be to, Komisija pakankamai įrodė, kad dėl ginčijamų mokesčių sprendimų ASI ir AOE taikoma palanki apmokestinimo tvarka, palyginti su Airijoje apmokestinamomis bendrovėmis rezidentėmis, kurios negali pasinaudoti tokiais išankstiniais mokesčių administratoriaus sprendimais, t. y. visų pirma savarankiškoms neintegruotoms bendrovėmis, grupei priklausančioms integruotoms bendrovėmis, kurios vykdo sandorius su trečiaisiais asmenimis, arba grupei priklausančioms integruotoms bendrovėmis, vykdančioms sandorius su grupės bendrovėmis, su kuriomis jos susijusios, nustatant šių sandorių kainą įprastomis rinkos sąlygomis, nors šių bendrovių faktinė ir teisinė padėtis yra panaši, kiek tai susiję su referencine sistema siekiamu tikslu apmokestinti Airijoje gautą pelną. Galiausiai ginčijamame sprendime Komisija teisingai nusprendė, kad ginčijamų mokesčių sprendimų nulemtas ASI ir AOE pelno mokestinio vertinimo diferencijavimas nėra pateisinamas Airijos mokesčių sistemos pobūdžiu ar bendrąja struktūra. Tokiomis aplinkybėmis buvo atmesti ieškovių priekaištai dėl šių mokesčių sprendimų atrankumo nagrinėjimo ginčijamame sprendime.

Be to, Komisija nepadarė klaidos, kai nusprendė, kad Airija atsisakė ASI ir AOE mokestinių pajamų, nes ginčijamuose mokesčių sprendimuose patvirtinti pelno priskyrimo metodai, lemiantys rezultatą, kuriam nepritartų rinkos sąlygomis veikiančios atskiros ir savarankiškos įmonės. Šiais mokesčių sprendimais referencinių nuostatų taikymo tikslais sumažinamas ASI ir AOE apmokestinamasis pelnas, taigi ir pelno mokesčio, kurį jos privalo mokėti Airijoje, suma, palyginti su kitomis šioje valstybėje narėje apmokestinamomis bendrovėmis, kurių apmokestinamasis pelnas atspindi rinkoje įprastomis jos sąlygomis nustatytas kainas. Taigi tokiomis priemonėmis sumažinama iš principo įmonės biudžetui tenkanti našta, todėl jomis suteikiamas pranašumas „iš valstybės išteklių“.

Galiausiai Teisingumo Teismas kaip nepagrįstus atmetė pagrindus, susijusius, be kita ko, su teisės būti išklausytam per procedūrą, per kurią buvo priimtas ginčijamas sprendimas, pažeidimu, teisinio saugumo ir teisėtų lūkesčių apsaugos principų pažeidimu, taip pat tuo, kad Komisija viršijo jai suteiktus įgaliojimus ir kišosi į valstybių narių kompetenciją, pažeisdama jų autonomijos mokesčių srityje principą.

Atsižvelgęs į tai, kas išdėstyta, Teisingumo Teismas atmetė Bendrajame Teisme pareikštus ieškinius dėl panaikinimo.

5. Baudos grąžinimas

2024 m. birželio 11 d. Sprendimas (didžioji kolegija) *Komisija / Deutsche Telekom* (C-221/22 P, [EU:C:2024:488](#))

„Apeliacinis skundas – Konkurencija – SESV 266 ir 340 straipsniai – Sprendimas, kuriuo sumažinta Europos Komisijos skirta bauda – Komisijos vykdomas nepagrįstai gautos sumos grąžinimas – Pareiga mokėti palūkanas – Kvalifikavimas – Fiksuoto dydžio kompensacija už prarastą galimybę naudotis nepagrįstai sumokėtos baudos suma – Taikytina norma“

Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) atmetė Europos Komisijos apeliacinį skundą dėl Bendrojo Teismo sprendimo, kuriuo ji buvo įpareigota sumokėti *Deutsche Telekom AG* 1 750 522 EUR kompensaciją už žalą, padarytą dėl jos atsisakymo mokėti palūkanas nuo sumos, kuri turi būti grąžinta šiai bendrovei sumažinus jos laikinai sumokėtą baudą.

2014 m. spalio 15 d. sprendimu²⁸⁰ Komisija bendrovei *Deutsche Telekom* skyrė 31 070 000 EUR baudą už piktnaudžiavimą dominuojančia padėtimi Slovakijos plačiajuosčio ryšio telekomunikacijų paslaugų rinkoje.

Deutsche Telekom pareiškė ieškinį dėl šio sprendimo panaikinimo ir 2015 m. sausio 16 d. laikinai sumokėjo šią baudą. 2018 m. gruodžio 13 d. sprendimu²⁸¹ Bendrasis Teismas iš dalies patenkino šį ieškinį ir sumažino baudą 12 039 019 EUR suma. 2019 m. vasario 19 d. Komisija grąžino šią sumą *Deutsche Telekom*.

2019 m. birželio 28 d. raštu Komisija atsisakė sumokėti *Deutsche Telekom* palūkanas už laikotarpį nuo baudos sumokėjimo dienos iki baudos dalies, kuri pripažinta nepagrįstai skirta, grąžinimo dienos (toliau – nagrinėjamas laikotarpis).

Gavęs *Deutsche Telekom* ieškinį Bendrasis Teismas²⁸², be kita ko, nusprendė, kad šis Komisijos atsisakymas mokėti palūkanas yra pakankamai aiškus SESV 266 straipsnio pirmos pastraipos²⁸³ pažeidimas, dėl kurio gali kilti Europos Sąjungos deliktinė atsakomybė. Atsižvelgdamas į tai, kad egzistuoja tiesioginis ryšys tarp šio pažeidimo ir žalos, kurią sudaro delspinigių nuo nepagrįstai sumokėtos baudos dalies praradimas nagrinėjamu laikotarpiu, Bendrasis Teismas kaip žalos atlyginimą priteisė *Deutsche Telekom* 1 750 0522 EUR sumą, apskaičiuotą pagal analogiją taikant Deleguotojo reglamento Nr. 1268/2012²⁸⁴ 83 straipsnio 2 dalies b punkte numatytą normą, t. y. ECB perfinansavimo normą, galiojusią 2015 m. sausio mėn., padidintą 3,5 procentinio punkto.

Komisija dėl to sprendimo pateikė Teisingumo Teismui apeliacinį skundą.

²⁸⁰ 2014 m. spalio 15 d. Komisijos sprendimas C(2014) 7465 *final* dėl bylos nagrinėjimo pagal SESV 102 straipsnį ir EEE susitarimo 54 straipsnį (byla AT.39523 – *Slovak Telekom*), ištaisytas 2014 m. gruodžio 16 d. Komisijos sprendimu C(2014) 10119 *final* ir 2015 m. balandžio 17 d. Komisijos sprendimu C(2015) 2484 *final*.

²⁸¹ 2018 m. gruodžio 13 d. Sprendimas *Deutsche Telekom / Komisija* (T-827/14, [EU:T:2018:930](#)).

²⁸² 2022 m. sausio 19 d. Sprendimas *Deutsche Telekom / Komisija* (T-610/19, [EU:T:2022:15](#); toliau – skundžiamas sprendimas).

²⁸³ Pagal šią nuostatą institucijoms, kurių aktas panaikinamas Sąjungos teismo sprendimu, numatyta pareiga imtis visų priemonių, reikalingų šiam sprendimui įvykdyti.

²⁸⁴ 2012 m. spalio 29 d. Komisijos deleguotasis reglamentas (ES) Nr. 1268/2012 dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento Nr. 966/2012 dėl Sąjungos bendrajam biudžetui taikomų finansinių taisyklių taikymo taisyklių (OL L 362, 2012, p. 1).

Teisingumo Teismo vertinimas

Visų pirma, Teisingumo Teismas atmetė *Deutsche Telekom* nepriimtinumą grindžiamą prieštaravimą, pagrįstą tuo, kad apeliacinis skundas iš tikrųjų yra pateiktas ne dėl skundžiamo sprendimo, o dėl Teisingumo Teismo sprendimo *Printeos*²⁸⁵, kuriuo Bendrasis Teismas rėmėsi savo sprendime.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pažymėjo, kad Komisija, kaip ir bet kuri kita apeliacinio skundo šalis, turi išlaikyti galimybę ginčyti teisės principus, kuriuos Bendrasis Teismas taikė sprendime, kurį prašoma panaikinti, net jei šie principai buvo išplėtoti sprendimuose, kurie negali arba nebegali būti apeliacinio skundo dalykas.

Nagrinėjamu atveju pati Komisija pabrėžė, kad jos apeliaciniame skunde Teisingumo Teismo buvo paprašyta peržiūrėti Sprendime *Printeos* jo suformuotą jurisprudenciją, kuria Bendrasis Teismas rėmėsi skundžiamame sprendime. Komisijos pateiktuose argumentuose pakankamai tiksliai nurodytos kritikuojamos skundžiamo sprendimo dalys ir motyvai, dėl kurių, kaip ji mano, jame padaryta teisės klaidų, todėl Teisingumo Teismas pripažino apeliacinį skundą priimtiniu.

Dėl esmės pažymėtina, kad Teisingumo Teismas, pirma, atmetė Komisijos pagrindą, grindžiamą Bendrojo Teismo padaryta teisės klaida aiškinant SESV 266 straipsnį.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas priminė, kad pagal SESV 266 straipsnio pirmą pastraipą institucija, kurios aktas buvo paskelbtas negaliojančiu, privalo imtis priemonių, būtinų sprendimui, kuriuo šis aktas buvo panaikintas *ex tunc*, įvykdyti. Tai lemia, be kita ko, remiantis šiuo aktu mokėtinų nepagrįstai pervestų sumų ir palūkanų sumokėjimą. Tokiomis aplinkybėmis palūkanų mokėjimas yra sprendimo dėl panaikinimo įvykdymo priemonė, nes ja siekiama suteikti fiksuotą kompensaciją už prarastą galimybę naudotis grąžintina suma ir paskatinti skolininką minėtą sprendimą įvykdyti kuo greičiau.

Apskritai kalbant, kai pinigų sumos buvo gautos pažeidžiant Sąjungos teisę, nesvarbu, ar jas būtų gavusi nacionalinė valdžios institucija, ar Sąjungos institucija, įstaiga ar organas, šios pinigų sumos turi būti grąžintos kartu su palūkanomis, skaičiuojamomis už visą laikotarpį nuo šių pinigų sumų sumokėjimo iki jų grąžinimo dienos, o tai yra bendrojo nepagrįstai sumokėtų sumų grąžinimo principo išraiška.

Darytina išvada, kad Bendrasis Teismas nepadarė teisės klaidos, kai nusprendė, kad Komisija pažeidė SESV 266 straipsnio pirmą pastraipą, atsisakydama sumokėti *Deutsche Telekom* palūkanas už nagrinėjamą laikotarpį nuo baudos sumos, kurią ji nepagrįstai gavo.

Šios išvados pagrįstumo nepaneigia tai, kad Teisingumo Teismas šioje byloje Komisijos mokėtinas palūkanas ne kartą kvalifikavo kaip „delspinigius“, o ši sąvoka rodo, kad skolininkas pavėlavo atlikti mokėjimą ir ketinimą tą skolininką nubausti. Vis dėlto, kad ir koks ginčytinas būtų toks kvalifikavimas, atsižvelgiant į nagrinėjamų palūkanų tikslą, Bendrasis Teismas nusprendė, kad grąžindama nepagrįstai gautą sumą Komisija turėjo sumokėti palūkanas, skirtas sumokėti *Deutsche Telekom* fiksuoto dydžio kompensaciją už prarastą galimybę naudotis šia suma, vadovaujantis pirmiau primintais principais.

Be to, Bendrasis Teismas nepadarė teisės klaidos, kai atmetė Komisijos argumentus, grindžiamus Deleguotojo reglamento Nr. 1268/2012 90 straipsnio 4 dalies a punktu, pagal kurį Komisija grąžina nepagrįstai gautą sumą kartu su „priskaičiuotomis palūkanomis“. Ši galima pareiga sumokėti realiai priskaičiuotas palūkanas nedaro poveikio pareigai, kuri bet kuriuo atveju tenka Komisijai pagal SESV 266 straipsnio pirmą pastraipą, sumokėti atitinkamai įmonei fiksuoto dydžio kompensaciją už prarastą galimybę naudotis Komisijai pervesta pinigų suma, atitinkančia nepagrįstai sumokėtą baudos dydį, įskaitant atvejus, kai įmonės laikinai sumokėtos baudos sumos investavimas nedavė grąžos.

²⁸⁵ 2021 m. sausio 20 d. Sprendimas *Komisija / Printeos* (C-301/19 P, [EU:C:2021:39](#)).

Teisingumo Teismas taip pat pritaria Bendrojo Teismo analizei, pagal kurią Komisijos pareiga mokėti palūkanas nuo laikino baudos gavimo dienos nesumenkina atgrasomosios baudų funkcijos, kuri turi būti suderinta su veiksmingos teisminės gynybos reikalavimais. Bet kuriuo atveju atgrasomuoju baudų poveikiu negalima remtis tokiomis aplinkybėmis, kai Sąjungos teismas panaikina arba sumažina baudas, nes Komisija negali remtis neteisėtu pripažintu teisės aktu atgrasymo tikslais.

Antra, Teisingumo Teismas išnagrinėjo Komisijos pagrindą, pagal kurį Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą, kai nusprendė, kad bendrovei *Deutsche Telekom* mokėtinų palūkanų norma yra ECB perfinansavimo norma, padidinta 3,5 procentinio punkto, pagal analogiją su Deleguotojo reglamento Nr. 1268/2012 83 straipsnio 2 dalies b punktu.

Šiuo klausimu ji priminė, kad iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos matyti, jog, siekiant nustatyti palūkanų, kurios turi būti išmokėtos įmonei, sumokėjusiai Komisijos paskirtą baudą, dydį panaikinus arba sumažinus šią baudą, ši institucija turi taikyti tuo metu galiojusio Deleguotojo reglamento Nr. 1268/2012 83 straipsnį, kuriame numatytos kelios palūkanų normos už iki termino negrąžintą skolinį reikalavimą.

Teisingumo Teismas pažymėjo, kad 83 straipsnio 2 dalies b punkte numatyta norma, pagal analogiją Bendrojo Teismo taikyta šioje byloje, žinoma, nenustato palūkanų normos, atitinkančios fiksuoto dydžio kompensaciją, kaip antai nagrinėjamą šioje byloje, bet numato atskirą pavėluoto mokėjimo atvejį. Būtent dėl šios priežasties Bendrasis Teismas šią nuostatą taikė pagal analogiją. Pagal analogiją taikydamas ECB perfinansavimo normą, padidintą 3,5 procentinio punkto, kuri neatrodo nepagrįsta ar neproporcinga atsižvelgiant į nagrinėjamų palūkanų tikslą, Bendrasis Teismas nepadarė teisės klaidos, įgyvendindamas bylose dėl Sąjungos deliktinės atsakomybės jam suteiktą kompetenciją.

Teisingumo Teismas taip pat atmetė Komisijos subsidiariai pateiktą argumentą, kad tuo atveju, jei pateikta finansinė garantija, pagal analogiją reikia taikyti Deleguotojo reglamento Nr. 1268/2012 83 straipsnio 4 dalyje nustatytą 1,55 % palūkanų normą.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pažymėjo, kad įmonės, kuri pareiškė ieškinį dėl Komisijos sprendimo skirti jai baudą, tačiau šią baudą laikinai sumokėjo, situacija skiriasi nuo įmonės, kuri pateikia banko garantiją, laukdama, kol bus išnaudotos visos teisių gynimo priemonės, situacijos. Pastaruoju atveju įmonė neperveda Komisijai pinigų sumos, atitinkančios paskirtos baudos dydį, todėl iš Komisijos negali būti reikalaujama grąžinti nepagrįstai gautą sumą. Vienintelė finansinė žala, kurią gali patirti atitinkama įmonė, kyla dėl jos pačios sprendimo pateikti banko garantiją.

Galiausiai Teisingumo Teismas pabrėžė, kad jei Komisija nuspręstų, jog galiojančiose teisės aktuose nuostatose tinkamai neatsižvelgiama į tokią situaciją, kokia susiklostė šioje byloje, ji arba prireikus Sąjungos teisės aktų leidėjas turėtų panaikinti šią spragą. Tokiomis aplinkybėmis, atsižvelgiant į tai, kad Komisijos pareiga grąžinti Sąjungos teismo visiškai ar iš dalies panaikintą baudą kartu su palūkanomis kyla iš SESV 266 straipsnio pirmos pastraipos, bet koks naujas šių palūkanų apskaičiavimo metodas ar tvarka turi atitikti tokiomis palūkanomis siekiamus tikslus. Todėl šioms palūkanoms taikytina norma negali būti tik kompensacija už valiutos nuvertėjimą ir neapimti fiksuoto dydžio kompensacijos už prarastą galimybę naudotis lėšomis, atitinkančiomis Komisijos nepagrįstai gautą sumą.

Remdamasis šiais motyvais Teisingumo Teismas atmetė antrąjį Komisijos pagrindą, taigi ir visą apeliacinį skundą.

XIV. Įstatymų suderinimas

1. Bendrijos dizainas

2024 m. vasario 27 d. Sprendimas (didžioji kolegija) *EUIPO / The KaiKai Company Jaeger Wichmann* (C-382/21 P, [EU:C:2024:172](#))

„Apeliacinis skundas – Intelektinė nuosavybė – Bendrijos dizainas – Patentinės kooperacijos sutartis (PKS) – Sutartis dėl intelektinės nuosavybės teisių aspektų, susijusių su prekyba – Paryžiaus konvencija dėl pramoninės nuosavybės saugojimo – 4 straipsnis – Reglamentas (EB) Nr. 6/2002 – 41 straipsnis – Paraiška įregistruoti Bendrijos dizainą – Prioriteto teisė – Prašymas pripažinti prioritetą remiantis pagal PKS paduota tarptautine paraiška – Terminas – Šios konvencijos 4 straipsnį atitinkantis aiškinimas – Ribos“

Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) patenkino Europos Sąjungos intelektinės nuosavybės tarnybos (EUIPO) apeliacinį skundą dėl Bendrojo Teismo sprendimo byloje *The KaiKai Company Jaeger Wichmann / EUIPO (Gimnastikos ir sporto įranga bei reikmenys)*²⁸⁶ ir pateikė paaiškinimų dėl tiesioginio tarptautinių susitarimų veikimo atskyrimo nuo antrinės teisės aktų aiškinimo pagal šiuos susitarimus, taip pat išreiškė savo nuomonę dėl tokio Sąjungos teisę atitinkančio aiškinimo ribų.

2018 m. spalio 24 d. ieškovė *The KaiKai Company Jaeger Wichmann GbR* pateikė EUIPO paraišką įregistruoti dvylika Bendrijos dizainų, joje prašė pripažinti prioritetą, grindžiamą 2017 m. spalio 26 d. pagal Patentinės kooperacijos sutartį (PKS)²⁸⁷ paduota tarptautine paraiška.

EUIPO patenkino registracijos paraišką, bet atsisakė pripažinti prioriteto teisę, nes ankstesnės tarptautinės paraiškos padavimo data yra daugiau kaip šešiais mėnesiais ankstesnė nei registracijos paraiškos padavimo data. Iš tiesų Reglamento Nr. 6/2002²⁸⁸ 41 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad asmuo, teisingai padavęs dizaino teisių arba naudingojo modelio paraišką, paduodamas vėlesnę Bendrijos dizaino paraišką šešis mėnesius nuo pirmosios paraiškos padavimo datos turi prioriteto teisę. EUIPO nusprendė, kad nors pagal šio 41 straipsnio 1 dalį prioriteto teisė iš principo gali būti grindžiama pagal PKS paduota tarptautine paraiška, atsižvelgiant į tai, kad PKS 2 straipsnyje pateikta plati sąvoka „patentas“ apibrėžtis apima ir minėto 41 straipsnio 1 dalyje nurodytus naudinguosius modelius, prašymui pripažinti tokią prioriteto teisę taip pat taikomas šešių mėnesių terminas, kurio šiuo atveju nesilaikyta.

2021 m. balandžio 14 d. sprendimu Bendrasis Teismas panaikino EUIPO sprendimą. Jis nusprendė, kad Reglamento Nr. 6/2002 41 straipsnio 1 dalyje yra spraga, nes joje nenustatyta termino, per kurį galima prašyti pripažinti „tarptautinės patento paraiškos“ prioritetą, pateikiant vėlesnę dizaino paraišką. Bendrasis Teismas nusprendė, kad šia nuostata siekiama, kad šis reglamentas atitiktų iš Paryžiaus konvencijos²⁸⁹ 4 straipsnio kylančius įsipareigojimus, todėl šią spragą reikia ištaisyti taikant šį 4 straipsnį. Bendrasis Teismas iš esmės konstatavo, kad pagal minėtą 4 straipsnį tokio prioriteto laikotarpio trukmę lemia ankstesnės teisės pobūdis, todėl šis laikotarpis yra dvylika mėnesių. Taigi jis

²⁸⁶ 2021 m. balandžio 14 d. Bendrojo Teismo sprendimas *The KaiKai Company Jaeger Wichmann / EUIPO (Gimnastikos ir sporto įranga bei reikmenys)*, (T-579/19, [EU:T:2021:186](#)).

²⁸⁷ PKS buvo sudaryta 1970 m. birželio 19 d. Vašingtone ir paskutinį kartą pakeista 2001 m. spalio 3 d. (*Jungtinių Tautų sutarčių rinkinys*, 1160 t., Nr. 18336, p. 231).

²⁸⁸ 2001 m. gruodžio 12 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 6/2002 dėl Bendrijos dizaino (OL L 3, 2002, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 13 sk., 27 t., p. 142).

²⁸⁹ 1883 m. kovo 20 d. Paryžiuje pasirašyta Paryžiaus konvencija dėl pramoninės nuosavybės saugojimo, paskutinį kartą peržiūrėta 1967 m. liepos 14 d. Stokholme ir iš dalies pakeista 1979 m. rugsėjo 28 d. (*Jungtinių Tautų sutarčių rinkinys*, 828 t., Nr. 11851, p. 305).

priėjo prie išvados, kad EUIPO padarė teisės klaidą, kai nusprendė, kad prašymui pripažinti nagrinėjamą prioritetą taikomas šešių mėnesių laikotarpis.

2021 m. birželio 23 d. EUIPO pateikė apeliacinį skundą ir nurodė vienintelį apeliacinio skundo pagrindą, grindžiamą Reglamento Nr. 6/2002 41 straipsnio 1 dalies pažeidimu. Šiuo pagrindu EUIPO iš esmės priekaištavo Bendrajam Teismui, kad šis tiesiogiai taikė Paryžiaus konvencijos 4 straipsnį ir netaikė aiškos ir išsamios šio 41 straipsnio 1 dalies nuostatos, o pakeitė ją klaidingu šio 4 straipsnio aiškinimu.

Tą pačią dieną EUIPO pateikė dokumentą, kuriame prašė priimti jos apeliacinį skundą pagal Statuto 58a straipsnio trečią pastraipą. 2021 m. gruodžio 10 d. nutartimi²⁹⁰ Teisingumo Teismas nusprendė patenkinti apeliacinį skundą.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirma, dėl Paryžiaus konvencijos poveikio Sąjungos teisės sistemoje Teisingumo Teismas visų pirma priminė, kad nors Sąjunga šios konvencijos nesudarė, tam tikruose jos straipsniuose, įskaitant 4 straipsnį, įtvirtintos taisyklės yra įtrauktos į TRIPS²⁹¹ sutartį, kurią sudarė Sąjunga. Taigi šios taisyklės turi būti laikomos sukeliančiomis tokį patį poveikį kaip ir TRIPS sutartis.

Tada Teisingumo Teismas patikslino, kad dėl savo pobūdžio ir struktūros TRIPS sutarties nuostatos nėra tiesiogiai veikiančios. Be to, Paryžiaus konvencijos 4 straipsnis taip pat nepriskiriamas prie dviejų išimtinių atvejų, kai privatūs asmenys Sąjungos teisme gali tiesiogiai remtis PPO susitarimų nuostatomis. Viena vertus, Reglamento Nr. 6/2002 41 straipsnyje nėra aiškos nuorodos į šį 4 straipsnį. Kita vertus, šiuo 41 straipsniu nesiekama Sąjungos teisės sistemoje įgyvendinti konkretaus įsipareigojimo, prisiimto pagal PPO susitarimus. Priešingai, šiuo reglamentu išreiškiama Sąjungos teisės aktų leidėjo valia vienai iš pramoninės nuosavybės teisių, kurioms taikoma Paryžiaus konvencija, taikyti Sąjungos teisei sistemai būdingą požiūrį, nustatant specialią vienos ir nedalomos Bendrijos dizaino apsaugos Sąjungos teritorijoje sistemą, kurios neatskiriama dalis yra 41 straipsnyje numatyta prioriteto teisė.

Tuo remdamasis Teisingumo Teismas priėjo prie išvados, kad Paryžiaus konvencijos 4 straipsnyje įtvirtintos taisyklės nėra tiesioginio veikimo, todėl nesukuria asmenims teisių, kuriomis jie galėtų tiesiogiai remtis pagal Sąjungos teisę. Prioriteto teisė paduoti Bendrijos dizaino paraišką reglamentuojama Reglamento Nr. 6/2002 41 straipsnyje, taigi ūkio subjektai negali tiesiogiai remtis Paryžiaus konvencijos 4 straipsniu.

Galiausiai Teisingumo Teismas vis dėlto pabrėžė: kadangi TRIPS sutartis saisto Sąjungą ir turi viršenybę prieš Sąjungos antrinės teisės aktus, šie teisės aktai turi būti aiškinami taip, kad kuo labiau atitiktų tos sutarties nuostatas. Iš to matyti, kad Reglamentas Nr. 6/2002 turi būti aiškinamas kuo labiau atsižvelgiant į Paryžiaus konvencijos straipsnių, be kita ko, į jos 4 straipsnio, inkorporuotų į TRIPS sutartį, nuostatas.

Antra, Teisingumo Teismas konstatavo, kad Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą, nes akivaizdžiai peržengė Reglamento Nr. 6/2002 41 straipsnio 1 dalies tinkamo aiškinimo ribas ir iš tikrųjų tiesiogiai taikė Paryžiaus konvencijos 4 straipsnį, kaip jį pats išaiškino, pažeisdamas aiškią šio 41 straipsnio 1 dalies formuluotę ir neatsižvelgdamas į jos išsamų pobūdį.

²⁹⁰ 2021 m. gruodžio 10 d. Nutartis *EUIPO / The KaiKai Company Jaeger Wichmann* (C-382/21 P, [EU:C:2021:1050](#)).

²⁹¹ Sutartis dėl intelektualinės nuosavybės teisių aspektų, susijusių su prekyba (TRIPS), yra Pasaulio prekybos organizacijos (PPO) steigimo sutarties, pasirašytos 1994 m. balandžio 15 d. Marakeše ir patvirtintos 1994 m. gruodžio 22 d. Tarybos sprendimu 94/800/EB dėl daugiašalių derybų Urugvajaus raunde (1986–1994) priimtų susitarimų patvirtinimo Europos bendrijos vardu jos kompetencijai priklausančių klausimų atžvilgiu (OL L 336, 1994, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 11 sk., 21 t., p. 91), 1C priede.

Iš minėto 41 straipsnio 1 dalies aiškios ir išsamios formuluotės aiškiai matyti, kad pagal šią nuostatą prioriteto teisė gali būti grindžiama pagal PKS pateikta tarptautine paraiška tik tiek, kiek nagrinėjamos tarptautinės paraiškos dalykas yra naudingasis modelis, o terminas reikalauti šios prioriteto teisės remiantis tokiu prašymu yra minėtoje nuostatoje aiškiai nustatytas šešių mėnesių terminas.

Trečia, Teisingumo Teismas pripažino, kad Bendrojo Teismo pateiktas Paryžiaus konvencijos 4 straipsnio aiškinimas, kad pagal šią nuostatą leidžiama prašyti pripažinti ankstesnės „tarptautinės patento paraiškos“ prioritetą pateikiant vėlesnę dizaino paraišką per 12 mėnesių laikotarpį, taip pat yra teisiškai klaidingas.

Iš tiesų iš kartu aiškinamų šio 4 straipsnio A, C ir E skirsnų matyti, kad pagal jį neleidžiama pateikti tokio prašymo pripažinti prioritetą, taigi juo labiau nenumatyta taisyklių, susijusių su pareiškėjui šiuo tikslu nustatytu terminu. Taigi tik pagal PKS pateikta tarptautinė paraiška dėl naudingojo modelio gali suteikti prioriteto teisę į dizaino paraišką pagal minėtą 4 straipsnį per jo E skyriaus 1 dalyje nurodytą šešių mėnesių terminą.

Atsižvelgdamas į visa tai, Teisingumo Teismas pritarė vieninteliame apeliacinio skundo pagrindui, panaikino Bendrojo Teismo sprendimą ir priėmė sprendimą atmesti ieškinį pirmojoje instancijoje.

2. Žmonėms skirti vaistai

2024 m. kovo 14 d. Sprendimas *D & A Pharma / Komisija* (C-291/22 P, [EU:C:2024:228](#))

„Apeliacinis skundas – Žmonėms skirti vaistai – Paraiška dėl leidimo prekiauti – Ekspertų, su kuriais konsultuojasi Europos vaistų agentūros (EMA) Žmonėms skirtų vaistinių preparatų komitetas (CHMP), nepriklausomumas – Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 41 straipsnis – Teisė į gerą administravimą – Objektivaus nešališkumo reikalavimas – Tikrinimo, ar nėra interesų konflikto, kriterijai – EMA konkuruojančių interesų politika – Farmacijos pramonės konsultanto, strateginio patarėjo ar pagrindinio tyrėjo veikla – Konkuruojantys produktai – Pakartotinio nagrinėjimo procedūra – Reglamentas (EB) Nr. 726/2004 – 56, 62 ir 63 straipsniai – EMA gairės – Konsultacijos su mokslinė patariamąja grupe (MPG) arba „ad hoc“ ekspertų grupe“

Teisingumo Teismas patenkino *Debrégeas et associés Pharma SAS (D & A Pharma)* (toliau – *D & A Pharma*) apeliacinį skundą dėl Bendrojo Teismo sprendimo byloje *D & A Pharma / Komisija ir EMA* (toliau – skundžiamas sprendimas)²⁹². Tai padaręs, jis paaiškino principų, kurių reikia laikytis Europos vaistų agentūros (EMA) vykdomoje vaistų vertinimo procedūroje, taikymo sritį.

Apeliantė pateikė EMA paraišką dėl sąlyginio leidimo prekiauti vaistu *Hopveus* pagal Reglamentą Nr. 507/2006²⁹³. Žmonėms skirtų vaistinių preparatų komitetas (toliau – CHMP) pateikė neigiamą išvadą dėl šios paraiškos. Pagal Reglamentą Nr. 726/2004²⁹⁴ gavęs prašymą pakartotinai nagrinėti šią išvadą, CHMP sušaukė *ad hoc* ekspertų grupę; į ją įtrauktas ekspertas, kuris tuo pat metu buvo ir

²⁹² 2022 m. kovo 2 d. Sprendimas *D & A Pharma / Komisija ir EMA* (T-556/20, [EU:T:2022:111](#)).

²⁹³ 2006 m. kovo 29 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 507/2006 dėl sąlyginių leidimų prekiauti žmonėms skirtais vaistais, kuriems taikomas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 726/2004 (OL L 92, 2006, p. 6).

²⁹⁴ 2004 m. kovo 31 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 726/2004, nustatantis Bendrijos leidimų dėl žmonėms skirtų ir veterinarinių vaistų išdavimo ir priežiūros tvarką ir įsteigiantis Europos vaistų agentūrą (OL L 136, 2004, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 13 sk., 34 t., p. 229).

vaisto AD 04 pagrindinis tyrėjas. Ši ekspertų grupė taip pat pateikė nepalankią išvadą ir 2020 m. liepos 6 d. Komisija atmetė paraišką dėl sąlyginio leidimo prekiauti (toliau – ginčijamas sprendimas).

Kadangi apeliantės ieškinį dėl ginčijamo sprendimo Bendrasis Teismas atmetė, ji tokį šio teismo sprendimą apskundė apeliacine tvarka.

Teisingumo Teismo vertinimas

Dėl reikalavimo panaikinti skundžiamą sprendimą

Teisingumo Teismas priminė, kad CHMP, taigi ir EMA objektyviam nešališkumui kyla pavojus, kai vieno iš CHMP narių interesų konfliktas gali kilti dėl sutampančių funkcijų, neatsižvelgiant į asmeninį šio nario elgesį. Toks trūkumas gali lemti baigintis procedūrai Komisijos priimto sprendimo neteisėtumą. CHMP objektyvus nešališkumas taip pat pažeidžiamas, kai ekspertas, patekęs į interesų konflikto situaciją, priklauso ekspertų grupei, su kuria šis komitetas konsultuojasi, atlikdamas pakartotinio nagrinėjimo procedūrą, po kurios pateikiama EMA išvada ir priimamas Komisijos sprendimas dėl paraiškos dėl leidimo prekiauti.

CHMP sušauktos ekspertų grupės suformuluota išvada daro galimai lemiamą įtaką EMA išvadai ir per šią išvadą – Komisijos sprendimui. Kiekvienas šios grupės narys prireikus gali daryti didelę įtaką konfidencialiai šioje grupėje vykstančioms diskusijoms ir svarstymams.

Taigi, priešingai, nei nusprendė Bendrasis Teismas, ekspertų grupės, su kuria konsultavosi CHMP, nario interesų konfliktas iš esmės pažeidžia procedūrą. Tai, kad pasibaigus diskusijoms ir pasitarimams ši ekspertų grupė kolegialiai suformuluoja savo išvadą, nepanaikina tokio pažeidimo.

Iš asmenų, kurių bylas nagrinėja Sąjungos institucija, įstaiga ar organas, negali būti reikalaujama, kad jie pateiktų konkrečių šališkumo požymių įrodymų. Iš tiesų objektyvus nešališkumas vertinamas remiantis kriterijais, kurie nepriklauso nuo konkretaus atitinkamų ekspertų elgesio.

Dėl šių kriterijų, kuriais turi būti vadovaujamasi nustatant asmenų, prisidedančių prie EMA mokslinių išvadų rengimo, nešališkumą ir nepriklausomumą, Teisingumo Teismas pažymėjo: pirma, kad EMA galėtų veiksmingai siekti jai nustatyto tikslo, ir atsižvelgiant į sudėtingus techninius vertinimus, kuriuos ji turi atlikti, jai suteikta plati diskrecija, ypač akivaizdi apibrėžiant minėtus kriterijus.

Vis dėlto, nepaisant šios plačios diskrecijos buvimo ir siekiamo viešojo intereso svarbos, įgyvendindama savo įgaliojimus EMA privalo laikytis reikalavimų, įtvirtintų Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje, kurioje nurodyta, kad bet koks teisių ir laisvių įgyvendinimo apribojimas negali keisti šių teisių ir laisvių esmės ir turi atitikti proporcingumo principą.

Vadinasi, nors bendrojo intereso tikslas gauti geriausią įmanomą mokslinę konsultaciją gali pateisinti asmenų objektyvaus nešališkumo reikalavimo, kuris kyla iš pagrindinės teisės į gerą administravimą, apribojimą, EMA turi laikytis šios pagrindinės teisės esmės ir proporcingumo principo. Konkrečiai kalbant, negalima sutikti su tuo, kad ši agentūra, prisidengdama siekiu maksimaliai padidinti turimų ekspertų skaičių, nustatytų jų įgaliojimų vykdymo apribojimus, kurių nepakanka nešališkai procedūrai užtikrinti. Būtent taip būtų tuo atveju, jei ekspertams, kurių veikla rodo, kad jie šiuo metu suinteresuoti su atitinkamu produktu konkuruojančiu produktu, būtų leista būti CHMP suburtos ekspertų grupės, skirtos pakartotinai nagrinėti paraišką dėl leidimo prekiauti atitinkamu produktu, nariais.

Antra, Teisingumo Teismas konstatavo, kad EMA konkuruojančių interesų politikoje sąvoka „konkuruojantis produktas“ apibrėžiama kaip „panašiai pacientų populiacijai skirtas vaistas, kuriuo siekiama to paties klinikinio tikslo (t. y. konkrečios ligos gydymo, prevencijos ar diagnozavimo) ir kuris sudaro potencialią komercinę konkurenciją“.

Ši apibrėžtis atspindi kriterijų, kuris Teisingumo Teismo jurisprudencijoje taikomas vertinant, ar du farmacijos produktai konkuruoja tam tikroje rinkoje. Pagal ją taip yra tuo atveju, kai, esant tai pačiai terapinei indikacijai, šie produktai yra sukeičiami arba pakeičiami.

Taigi remiantis būtent tokia analize, kuria siekiama nustatyti, ar prekiaujant AD 04 ir *Hopveus* šie produktai, abu sukurti siekiant kovoti su priklausomybe nuo alkoholio, yra tokio tarpusavio sukeičiamumo ar pakeičiamumo laipsnio, reikėtų daryti išvadą, jog tarp jų yra potenciali komercinė konkurencija arba jos nėra.

Toks tarpusavio sukeičiamumo ar pakeičiamumo vertinimas neturi būti grindžiamas vien tik objektyviomis minėtų produktų savybėmis. Žinoma, nagrinėjant aptariamų produktų potencialią komercinę konkurenciją turi būti remiamasi bendru veiksniais, į kuriuos galima atsižvelgti vertinant, ar pacientai ir jiems vaistus skiriantys gydytojai galės laikyti vieną produktą tinkama alternatyva kitam, vertinimu.

Atmesdamas komercinės konkurencijos galimybę dėl to, kad AD 04 ir *Hopveus* siekiama skirtingų klinikinių tikslų ir kad jie skirti skirtingoms pacientų grupėms, t. y. pirmuoju atveju – tiems, kurie siekia sumažinti alkoholio vartojimą, o antruoju – tiems, kurie ketina šio vartojimo visiškai atsisakyti, Bendrasis Teismas neatliko tokio bendro vertinimo.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas konstatavo, kad paprastas dviejų produktų, skirtų tai pačiai ligai gydyti, terapinio poveikio intensyvumo skirtumas kaip tik gali paskatinti kai kuriuos šia liga sergančius pacientus gydantis vieną iš šių produktų keisti kitu, atsižvelgiant į savo simptomų raidą arba juos skiriančių gydytojų svarstymus dėl terapinio tinkamumo ir veiksmingumo.

Taigi Bendrasis Teismas neišnagrinėjo, ar šie produktai galėjo tarpusavyje konkuruoti, atsižvelgiant visų pirma į tai, kad dėl to paties paciento gydymo eigos jo gydytojas gali skirti šiuos du produktus pakaitomis, priklausomai nuo simptomų ir terapinio tinkamumo bei veiksmingumo sumetimų.

Trečia, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad EMA bet kuriuo atveju turi aiškinti ir taikyti savo Konkuruojančių interesų politiką taip, kad ši atitiktų Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartiją.

Šiuo atveju pagal Konkuruojančių interesų politiką ekspertams, turintiems esamą konkuruojantį interesą kaip pagrindiniams tyrėjams, taikoma poveikio švelninimo priemonė, pagal kurią vykdant procedūras dėl „atitinkamo vaisto“ jie gali dalyvauti „tik diskusijose“ ir negali dalyvauti „galutiniuose svarstymuose ir balsuojant“. Ši poveikio švelninimo priemonė negali, neproporcingai neapribodama objektyvaus nešališkumo apsaugos, būti aiškinama ar taikoma taip, kad ekspertas, turintis esamą konkuruojantį interesą kaip su atitinkamu produktu konkuruojančio produkto pagrindinis tyrėjas, gali dalyvauti ekspertų grupės, su kuria konsultuojasi CHMP, darbe pakartotinai nagrinėjant paraišką dėl leidimo prekiauti atitinkamu produktu.

Toks dalyvavimas dėl savo pobūdžio negalėtų užtikrinti, kad aptariama pakartotinio nagrinėjimo procedūra vyks nešališkai. Atsisakymu išduoti leidimą prekiauti konkuruojančiu produktu, dėl kurio atliekamas pakartotinis nagrinėjimas, gali būti labai suinteresuota įmonė, kurios iniciatyva ir (arba) kuriai finansuojant toks ekspertas vykdo savo, kaip pagrindinio tyrėjo, veiklą.

Vadinasi, skundžiamame sprendime padaryta teisės klaida, nes Bendrojo Teismo pateiktas Konkuruojančių interesų politikos aiškinimas nesuderinamas su objektyvaus nešališkumo principu.

Taip pat ekspertams nustatyti apribojimai, kaip jie suprantami pagal Konkuruojančių interesų politiką, kitaip, nei nurodė Bendrasis Teismas, negali būti aiškinami ir taikomi taip, kad konsultantas ar strateginis patarėjas dėl atskirų vaistų gali būti įtrauktas į *ad hoc* ekspertų grupę, kurią CHMP sušaukė siekdamas pakartotinai išnagrinėti paraišką dėl leidimo prekiauti vaistu, kuris konkuruoja su vienu iš tų atskirų vaistų. Toks aiškinimas taip pat nesuderinamas su objektyvaus nešališkumo principu.

Taigi apeliacinio skundo pagrindas, grindžiamas objektyvaus nešališkumo principo nesilaikymu, yra pagrįstas ir pateisina skundžiamo sprendimo panaikinimą.

Dėl ieškinio Bendrajame Teisme

Teisingumo Teismas visų pirma pažymėjo, kad iš Pakartotinio nagrinėjimo procedūros gairių matyti, jog EMA įsipareigoja užtikrinti, kad CHMP sistemingai konsultuotųsi su mokslo patariamąja grupe (toliau – MPG), kai pareiškėjas, prašantis atlikti tokį pakartotiną nagrinėjimą, laiku ir tinkamai pagrindęs paprašo tokio konsultavimosi. Taip pat matyti, kad MPG, į kurią šiuo tikslu kreipiamasi, turi būti ta, kuri įsteigta dėl tos terapijos srities, prie kurios priskiriamas nagrinėjamas produktas, ir kad, jei tos srities MPG nėra įsteigta, sušaukiama *ad hoc* ekspertų grupė.

CHMP, kaip kompetentingas EMA komitetas, turi taikyti šios agentūros nustatytas veiklos taisykles, prie kurių priskirtinos Pakartotinio nagrinėjimo procedūros gairės. Iš suformuotos jurisprudencijos matyti, kad Sąjungos institucija, įstaiga ar organas, priimdamas tokias veiklos taisykles ir viešai paskelbdamas, kad nuo šio momento taikys jas šiose taisyklėse numatytiems atvejams, apriboja savo diskreciją.

Atsižvelgdamas į pačios EMA nusistatytą diskrecijos apribojimą, kuris lygiai taip pat taikomas CHMP, Teisingumo Teismas konstatavo, kad jis akivaizdžiai peržengia šios diskrecijos ribas, ypač kai nusprendžia sušaukti *ad hoc* ekspertų grupę, nors konstatuota, kad nagrinėjamo produkto terapinė indikacija bent jau daugiausia priskiriama prie terapijos srities, dėl kurios MPG yra įsteigta, arba nusprendžia sušaukti *ad hoc* ekspertų grupę dėl elementų, kurie jau yra susiję su tuo, kaip CHMP iš esmės nagrinėja pakartotinio nagrinėjimo prašymą, arba su hipotetiniais samprotavimais.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pažymėjo, kad konsultacijos su MPG sudaro sąlygas CHMP gauti išvadą, parengtą šios MPG nuolatinių ekspertų. Be to, į šią vadinamąją MPG pagrindinę grupę galima įtraukti papildomų ekspertų, kurie specializuojasi sprendžiant konkrečias problemas, kylančias dėl klausimų, kuriuos CHMP ketina pateikti. Konsultavimasis su tokia ekspertų grupe, kurią sudaro grupė, dėl savo nuolatinio pobūdžio ir subalansuotos sudėties užtikrinanti tęstinumą ir nuoseklumą nagrinėjant dokumentų rinkinius, ir papildomi ekspertai, kurie specializuojasi spręsti konkrečias problemas, iškylančias atliekant pakartotinį nagrinėjimą, užtikrina „geriausių įmanomų mokslinių konsultacijų“ parengimą ir taip sudaro sąlygas EMA įvykdyti jai pavestą užduotį.

Tokiomis aplinkybėmis terapijos srities, dėl kurios jau yra įsteigta MPG, *ad hoc* ekspertų grupės sušaukimas negali būti priimtinas, remiantis CHMP teiginiu, kad *ad hoc* ekspertų grupė gali geriau atsakyti į jo klausimus nei įsteigta MPG, prireikus sustiprinta papildomais ekspertais.

Tuo remdamasis Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad sprendimas sušaukti *ad hoc* ekspertų grupę vietoj psichiatrijos MPG yra EMA išvados priėmimo procedūros pažeidimas. Taigi pati ginčijamo sprendimo priėmimo procedūra turi formalių trūkumų.

Todėl Teisingumo Teismas panaikino ginčijamą sprendimą.

3. Ginklų įsigijimo ir laikymo kontrolė

2024 m. kovo 5 d. Sprendimas (didžioji kolegija) *Défense Active des Amateurs d'Armes* ir kt. (C-234/21, [EU:C:2024:200](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Teisės aktų derinimas – Direktyva 91/477/EEB – Ginklų įsigijimo ir laikymo kontrolė – Uždrausti arba leidimo reikalaujantys šaunamieji ginklai – Pusiau automatiniai

šaunamieji ginklai – Direktyva 91/477, iš dalies pakeista Direktyva (ES) 2017/853 – 7 straipsnio 4a dalis – Valstybių narių galimybė patvirtinti, atnaujinti arba pratęsti leidimus – Preziumuojamas negalėjimas naudotis šia galimybe dėl pusiau automatinių šaunamųjų ginklų, perdirbtų šaudyti tuščiaisiais šaudmenimis arba į imitacinius ginklus – Galiojimas – Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 17 straipsnio 1 dalis, 20 ir 21 straipsniai – Teisėtų lūkesčių apsaugos principas“

Išnagrinėjęs *Cour constitutionnelle* (Konstitucinis Teismas, Belgija) prašymą priimti prejudicinį sprendimą Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) patvirtino Direktyvos 91/477 dėl ginklų įsigijimo ir laikymo kontrolės²⁹⁵, iš dalies pakeistos Direktyva 2017/853, 7 straipsnio 4a dalies galiojimą atsižvelgiant į teisę į nuosavybę²⁹⁶, taip pat lygybės prieš įstatymą²⁹⁷, nediskriminavimo²⁹⁸ ir teisėtų lūkesčių apsaugos principus. Teisingumo Teismo nuomone, pagal šią nuostatą, priešingai prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikuso teismo padarytai aiškinimo prielaidai, valstybėms narėms leidžiama pasinaudoti galimybe nustatyti pereinamojo laikotarpio tvarką, taikomą visiems iki Direktyvos 2017/853 įsigaliojimo 2017 m. birželio 13 d. teisėtai įsigytiems ir įregistruotiems pusiau automatiniams šaunamiesiems ginklams, nesvarbu, ar jie tinka šaudyti tikrosiomis kulkomis²⁹⁹, ar buvo perdirbti šaudyti tuščiaisiais šaudmenimis, dirginamąja medžiaga, kitomis veiklosiomis medžiagomis ar pirotechnikos šaudmenimis arba perdirbti į imitacinius ginklus (toliau – perdirbti pusiau automatiniai šaunamieji ginklai)³⁰⁰.

Défense Active des Amateurs d'Armes ASBL, NG ir WL pateikė *Cour constitutionnelle* (Konstitucinis Teismas) skundą dėl Belgijos įstatymo nuostatos, kurioje nenumatyta kaip pereinamojo laikotarpio priemonė galimybė toliau laikyti iki 2017 m. birželio 13 d. įsigytus perdirbtus pusiau automatinius šaunamuosius ginklus, tačiau tokia galimybė numatyta dėl tikrosiomis kulkomis šaudyti tinkamų pusiau automatinių šaunamųjų ginklų, pripažinimo negaliojančia³⁰¹. *Cour constitutionnelle* (Konstitucinis Teismas) laikėsi nuomonės, kad 2019 m. gegužės 5 d. įstatymo 153 straipsnio 5 punkte, siejamame su šio įstatymo 163 straipsniu, šiuo klausimu įtvirtintas skirtingas požiūris į asmenis, kurie iki 2017 m. birželio 13 d. teisėtai įsigijo ir įregistravo tikrosiomis kulkomis šaudyti tinkamą pusiau automatinį šaunamąjį ginklą, ir asmenis, kurie iki šios datos teisėtai įsigijo ir įregistravo pusiau automatinį šaunamąjį ginklą, perdirbtą šaudyti tik tuščiaisiais šaudmenimis, nes tik pirmajai kategorijai priklausantiems asmenims taikoma pereinamojo laikotarpio tvarka, leidžianti jiems tam tikromis sąlygomis ir toliau laikyti pusiau automatinį šaunamąjį ginklą, kuris dabar yra uždraustas. Anot prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikuso teismo, šis skirtingas požiūris kyla iš Direktyvos 91/477 7 straipsnio 4a dalies, nes pagal šią nuostatą valstybei narei nebuvo leista išplėsti

²⁹⁵ Pagal 1991 m. birželio 18 d. Tarybos direktyvos 91/477/EEB dėl ginklų įsigijimo ir laikymo kontrolės (OL L 256, 1991, p. 51; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 13 sk., 11 t., p. 3), iš dalies pakeistos 2017 m. gegužės 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2017/853 (OL L 137, 2017, p. 22) (toliau – Direktyva 91/477), 7 straipsnio 4a dalį „[v]alstybės narės gali nuspręsti patvirtinti, atnaujinti arba pratęsti leidimų pusiau automatiniams šaunamiesiems ginklams, priskiriamiems [prie] A kategorijos 6, 7 arba 8 punkt[ui], galiojimą šaunamajam ginklui, kuris buvo priskirtas [prie] B kategorijos, teisėtai įsigytas ir įregistruotas anksčiau nei 2017 m. birželio 13 d., su sąlyga, kad tenkinamos kitos šioje direktyvoje nustatytos sąlygos. Be to, valstybės narės gali leisti įsigyti tokius šaunamuosius ginklus kitiems asmenims, kuriems valstybės narės išdavė leidimą pagal šią direktyvą. <...>“

²⁹⁶ Numatyta Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 17 straipsnio 1 dalyje.

²⁹⁷ Numatyta Chartijos 20 straipsnyje.

²⁹⁸ Numatyta Chartijos 21 straipsnyje.

²⁹⁹ Nurodyti Direktyvos 91/477 I priedo II dalies A skirsnyje esančios „A kategorijos – Uždrausti šaunamieji ginklai“ 6–8 punktuose (toliau – A.6–A.8 kategorijos).

³⁰⁰ Nurodyti Direktyvos 91/477 I priedo II dalies A skirsnyje esančios „A kategorijos – Uždrausti šaunamieji ginklai“ 9 punkte (toliau – A.9 kategorija).

³⁰¹ 2019 m. gegužės 5 d. Įstatymas dėl įvairių baudžiamosios teisės ir religijos teisės nuostatų (*Moniteur belge*, 2019 m. gegužės 24 d., p. 50023, toliau – 2019 m. gegužės 5 d. įstatymas). Šio įstatymo 151–163 straipsniais Direktyva 2017/853 buvo iš dalies perkelta į Belgijos teisės sistemą.

tokios pereinamojo laikotarpio tvarkos taip, kad ji apimtų šią antrąją pusiau automatinių ginklų kategoriją. Todėl jis nusprendė kreiptis į Teisingumo Teismą dėl šio straipsnio galiojimo.

Teisingumo Teismo vertinimas

Iš pradžių Teisingumo Teismas patikrino, ar teisinga yra prielaida, kuria grįstas jam pateiktas klausimas ir pagal kurią Direktyvos 91/477 7 straipsnio 4a dalimi valstybėms narėms leidžiama nustatyti pereinamojo laikotarpio tvarką tik dėl prie A.6–A.8 kategorijų priskirtų pusiau automatinių šaunamųjų ginklų, tinkamų šaudyti tikromis kulkomis, bet ne prie A.9 kategorijos priskirtų perdirbtų pusiau automatinių šaunamųjų ginklų.

Šiuo klausimu, pirma, jis konstatavo, kad, atsižvelgiant į šios nuostatos formuluotę, valstybėms narėms suteikta galimybė patvirtinti, atnaujinti arba pratęsti leidimų galiojimą taikoma tik A.6–A.8 kategorijų pusiau automatiniams šaunamiesiems ginklams, kurie prieš įsigaliojant Direktyvai 2017/853 buvo priskirti prie B kategorijos „šaunamieji ginklai, kuriems įsigyti reikia oficialaus leidimo“³⁰² ir kurie buvo teisėtai įsigyti ir įregistruoti iki 2017 m. birželio 13 d.³⁰³, jei laikomasi kitų Direktyvoje 91/477 nustatytų sąlygų.

Antra, dėl Direktyvos 91/477 7 straipsnio 4a dalies konteksto Teisingumo Teismas nagrinėjo, pirma, ar A.9 kategorijos perdirbti pusiau automatiniai šaunamieji ginklai, teisėtai įsigyti ir įregistruoti iki 2017 m. birželio 13 d., prieš tai buvo priskiriami prie „B kategorijos – šaunamieji ginklai, kuriems įsigyti reikia oficialaus leidimo“. Šiuo klausimu jis pabrėžė, kad šie ginklai, nepaisant perdirbimo, atitinka sąvoką „šaunamasis ginklas“ apibrėžiančius kriterijus, nustatytus Direktyvoje 91/477³⁰⁴. Be to, Direktyvos 2017/853 20 konstatuojamojoje dalyje³⁰⁵ pažymėta, kad yra didelė rizika, jog tokiems pusiau automatiniams šaunamiesiems ginklams, perdirbtiems šaudyti tuščiais šoviniais, bus sugrąžintas ankstesnis pavojingumo lygis vėl juos perdirbus taip, kad sprogstamųjų medžiagų degimo produktų slėgio jėga iš jų galėtų būti paleidžiamas šratas, kulka ar sviedinys.

Taigi, kiek tai susiję su šiais perdirbtais pusiau automatiniais šaunamaisiais ginklais, Teisingumo Teismas pažymėjo, viena vertus, kad Sąjungos teisės aktų leidėjas aiškiai nepašalino jų iš šaunamojo ginklo apibrėžties. Kita vertus, Direktyvoje 2017/853 pateiktas patikslinimas, kad tokių ginklų keliamą problemą būtina spręsti įtraukiant juos į Direktyvos 91/477³⁰⁶ taikymo sritį, negali būti suprantamas taip, kad šie ginklai patenka į šios direktyvos taikymo sritį tik įsigaliojus minėtai Direktyvai 2017/853. Juo veikiau siekiama patvirtinti, kad perdirbti pusiau automatiniai šaunamieji ginklai patenka į Direktyvos 91/477, iš dalies pakeistos Direktyva 2017/853, taikymo sritį. Taigi A.9 kategorijos pusiau automatiniai šaunamieji ginklai, teisėtai įsigyti ir įregistruoti iki 2017 m. birželio 13 d., turi būti laikomi anksčiau priskirtais prie Direktyvos 91/477, taikytos prieš įsigaliojant Direktyvai 2017/853, B kategorijos.

Paskui, Teisingumo Teismas patikrino, ar perdirbti šaunamieji ginklai gali tuo pačiu metu būti priskirti ir prie A.9 kategorijos, ir prie vienos iš A.6–A.8 kategorijų. Šiuo klausimu pažymėtina, kad, remiantis A.9 kategorijos formuluote, ji apima „bet kokius šios kategorijos šaunamuosius ginklus“, kurie buvo perdirbti. Todėl tam, kad šaunamasis ginklas galėtų būti priskirtas prie šios kategorijos, jis turi būti ne tik perdirbtas šaudyti tuščiais šaudmenimis, dirginamąja medžiaga, kitomis veiklosiomis

³⁰² Įtvirtintos iki Direktyvos 2017/853 įsigaliojimo taikytos Direktyvos 91/477 redakcijos I priedo II dalies A skirsnys.

³⁰³ Nurodyti Direktyvos 91/477, iš dalies pakeistos Direktyva 2008/51, I priedo II dalies A skirsnys esančioje „B kategorijoje – šaunamieji ginklai, kuriems įsigyti reikia oficialaus leidimo“ (toliau – B kategorija).

³⁰⁴ Žr. iki Direktyvos 2017/853 įsigaliojimo taikytos Direktyvos 91/477 redakcijos 1 straipsnio 1 dalį ir Direktyvos 91/477, iš dalies pakeistos Direktyva 2017/853, 1 straipsnio 1 dalies 1 punktą.

³⁰⁵ Žr., be kita ko, Direktyvos 2017/853 20 konstatuojamąją dalį.

³⁰⁶ Žr. Direktyvos 2017/853 20 konstatuojamąją dalį.

medžiagomis ar pirotechnikos šaudmenimis arba perdirbtas į imitacinį ginklą, bet ir atitikti „A kategorijos – Uždrausti šaunamieji ginklai“ 2, 3, 6, 7 ar 8 punktuose nustatytus kriterijus³⁰⁷. Taigi ši formulė reiškia, kad toks ginklo perdirbimas, dėl kurio jis įtrauktas į A.9 kategoriją, nelemia jo pašalinimo iš A.2, A.3, A.6, A.7 arba A.8 kategorijų. Iš tiesų A.9 kategorijos ginklai tenkina kriterijus, apibrėžiančius sąvoką „šaunamasis ginklas“, o A.2, A.3, A.6, A.7 arba A.8 kategorijose nediferencijuojama pagal tai, ar prie jų priskirti šaunamieji ginklai buvo perdirbti.

Toliau dėl direktyvomis 91/477 ir 2017/853 siekiamų tikslų Teisingumo Teismas konstatavo, pirma, kad per teisėkūros procedūrą, per kurią buvo priimta Direktyva 2017/853, įtraukiant A.9 kategoriją siekta patikslinti, kad perdirbti šaunamieji ginklai patenka į Direktyvos 91/477 taikymo sritį. Vis dėlto jokia aplinkybė nerodo, kad šiuo įtraukimu Sąjungos teisės aktų leidėjas būtų norėjęs perdirbtus šaunamuosius ginklus pašalinti iš A.2, A.3, A.6, A.7, A.8 kategorijų ar iš Direktyvos 91/477 7 straipsnio 4a dalies taikymo srities.

Antra, kadangi Direktyva 2017/853 gerbiama pagrindinės teisės ir laikomasi principų, pripažintų visų pirma Chartijoje³⁰⁸, Teisingumo Teismas konstatavo, kad Direktyvos 91/477 7 straipsnio 4a dalimi siekiama užtikrinti įgytų teisių, visų pirma teisės į nuosavybę³⁰⁹, paisymą. Šiuo straipsniu valstybėms narėms iš esmės leidžiama palikti galioti leidimus, jau išduotus A.6–A.8 kategorijų šaunamiesiems ginklams, kurie iki šios direktyvos įsigaliojimo buvo priskirti prie B kategorijos ir buvo teisėtai įsigyti ir įregistruoti iki 2017 m. birželio 13 d. Todėl Direktyva 91/477 negali būti suprantama taip, kad pagal ją reikalaujama nusavinti tokius ginklus iš jų turėtojų. Taigi, atsižvelgiant į tikslą užtikrinti įgytos teisės į nuosavybę paisymą, nepaisant 7 straipsnio 4a dalyje numatytos draudimo laikyti A.6–A.8 kategorijų šaunamuosius ginklus išimties, šios nuostatos negalima aiškinti taip, kad tokie ginklai nepatektų į jos taikymo sritį, jeigu jie taip pat tenkina A.9 kategorijoje nustatytus papildomus kriterijus.

Trečia, Teisingumo Teismas priminė, kad Direktyva 91/477 siekiama stiprinti valstybių narių tarpusavio pasitikėjimą asmenų saugumo srityje ir užtikrinti Sąjungos piliečių viešąjį saugumą. Nė vienas iš šių tikslų nedraudžia šaunamųjų ginklų, tuo pačiu metu priskirtų prie vienos iš A.6–A.8 kategorijų ir prie A.9 kategorijos, turėtojams pasinaudoti Direktyvos 91/477 7 straipsnio 4a dalyje numatyta pereinamojo laikotarpio tvarka.

Iš tiesų, viena vertus, toks aiškinimas leidžia pasiekti tikslą palengvinti vidaus rinkos veikimą. Kita vertus, kiek tai susiję su tikslu užtikrinti Sąjungos piliečių viešąjį saugumą, iš pradžių pažymėtina, kad A.9 kategorijos kriterijus atitinkantys šaunamieji ginklai kelia ne tokį tiesioginį pavojų kaip priskirtieji išimtinai prie A.6–A.8 kategorijų. Be to, iš Direktyvos 91/477 7 straipsnio 4a dalies formulotės matyti, kad šioje nuostatoje numatyta galimybė taikoma tik šaunamiesiems ginklams, kurie buvo teisėtai įsigyti ir įregistruoti iki 2017 m. birželio 13 d. Tai, be kita ko, reiškia, kad buvo laikytasi reikalavimų, visų pirma susijusių su saugumu, šiuo klausimu numatytų iki Direktyvos 2017/853 įsigaliojimo taikytoje Direktyvos 91/477 redakcijoje. Galiausiai ši formulė reiškia, kad, kai valstybė narė pagal minėtą nuostatą ketina patvirtinti, atnaujinti arba pratęsti leidimą A.6–A.8 kategorijų pusiau automatiniam šaunamajam ginklui, turi būti įvykdytos Direktyvoje 91/477 nustatytos kitos sąlygos, visų pirma susijusios su saugumu.

Tuo remdamasis Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad tikslui užtikrinti Sąjungos piliečių viešąjį saugumą negalėtų būti pakenkta, jeigu šaunamųjų ginklų, tuo pačiu metu priskirtų ir prie vienos iš A.6–A.8 kategorijų, ir prie A.9 kategorijos, turėtojams pagal Direktyvos 91/477 7 straipsnio 4a dalį būtų palikti jau išduoti leidimai šių A.6–A.8 kategorijų ginklams.

³⁰⁷ Įtvirtinti Direktyvos 91/477 I priedo II dalies A skirsnys (toliau – A.2, A.3, A.6, A.7 arba A.8 kategorijos).

³⁰⁸ Žr. Direktyvos 2017/853 31 konstatuojamąją dalį.

³⁰⁹ Numatyta Chartijos 17 straipsnio 1 dalyje.

Galų gale, Teisingumo Teismo nuomone, toks šio 7 straipsnio 4a dalies aiškinimas, kuris atitinka šios nuostatos formuluotę ir kontekstą, taip pat teisės akto, kuriame ji įtvirtinta, struktūrą ir tikslus, irgi nereiškia, kad minėta nuostata arba Direktyva 2017/853 atliktas naujos A.9 kategorijos įtraukimas visiškai netenka veiksmingumo.

Priešingai, toks aiškinimas užtikrina minėto 7 straipsnio 4a dalies veiksmingumą, kiek šia nuostata siekiama užtikrinti įgytų teisių, visų pirma teisės į nuosavybę, paisymą. Jis taip pat niekaip nepaveikia patikslinimo, kurio Sąjungos teisės aktų leidėjas siekė įtraukdamas naują A.9 kategoriją. Be to, ši kategorija apima ne tik šaunamuosius ginklus, tuo pačiu metu priskirtus ir prie A.6–A.8 kategorijų, ir prie A.9 kategorijos, bet ir perdirbtus A.2 ir A.3 kategorijų ginklus, kurių neapėmė pagal Direktyvos 91/477 7 straipsnio 4a dalį valstybėms narėms suteikta galimybė.

Atsižvelgdamas į tokį Direktyvos 91/477 7 straipsnio 4a dalies aiškinimą Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad prielaida, kuria grįstas *Cour constitutionnelle* (Konstitucinis Teismas) klausimas, yra klaidinga ir kad šiomis aplinkybėmis išnagrinėjus šį klausimą nenustatyta nieko, kas galėtų turėti įtakos šio straipsnio galiojimui atsižvelgiant į teisę į nuosavybę, taip pat lygybės prieš įstatymą, nediskriminavimo ir teisėtų lūkesčių apsaugos principus.

XV. Ekonominė ir pinigų politika

2024 m. birželio 18 d. Sprendimas (didžioji kolegija) *Komisija / BPV* (C-551/22 P, [EU:C:2024:520](#))

„Apeliacinis skundas – Ekonominė ir pinigų politika – Bankų sąjunga – Reglamentas (ES) Nr. 806/2014 – Bendras pertvarkymo mechanizmas – Pertvarkymo procedūra, taikoma subjekto žlugimo arba galimo žlugimo atveju – 18 straipsnio 7 dalis – Bendros pertvarkymo valdybos priimta pertvarkymo schema – Europos Komisijos atliktas šios schemos patvirtinimas – 86 straipsnio 2 dalis – Aktas, dėl kurio galima pareikšti ieškinį – Ieškinys dėl panaikinimo – Priimtinumai“

Gavusi Europos Komisijos apeliacinį skundą dėl 2022 m. birželio 1 d. Bendrojo Teismo sprendimo *Fundación Tatiana Pérez de Guzmán el Bueno ir SFL / BPV*³¹⁰, Teisingumo Teismo didžioji kolegija patenkino šį apeliacinį skundą ir, priėmusi galutinį sprendimą dėl esmės, atmetė *Fundación* ir *Stiftung für Forschung und Lehre* Bendrajame Teisme pareikštą ieškinį dėl 2017 m. birželio 7 d. Bendros pertvarkymo valdybos (BPV) sprendimo dėl *Banco Popular Español SA*³¹¹ pertvarkymo schemos patvirtinimo (toliau – ginčijama pertvarkymo schema), priimto remiantis Reglamentu (ES) Nr. 806/2014³¹².

Atlikęs analizę Teisingumo Teismas nusprendė, kad ginčijama pertvarkymo schema nėra aktas, dėl kurio galima pareikšti ieškinį, kaip tai suprantama pagal SESV 263 straipsnio ketvirtą pastraipą, todėl panaikino skundžiamą sprendimą tiek, kiek juo ieškinys dėl šios schemos panaikinimo pripažintas priimtiniu. Teisingumo Teismas šią analizę grindžia, be kita ko, 1958 m. birželio 13 d. Sprendime *Meroni / Vyriausioji valdyba*³¹³ nustatytais įgaliojimų delegavimo agentūroms principais, primintais 2014 m. sausio 22 d. Sprendime *Jungtinė Karalystė / Parlamentas ir Taryba*³¹⁴.

Teisingumo Teismo vertinimas

Teisingumo Teismas priminė, kad ieškinys dėl panaikinimo pagal SESV 263 straipsnio ketvirtą pastraipą, siejamą su jo pirma pastraipa, gali būti pareikštas dėl visų Sąjungos institucijų, organų, įstaigų ar agentūrų priimtų nuostatų ar priemonių, kad ir kokia būtų jų forma, kuriomis siekiama sukelti privalomų teisinių pasekmių, galinčių turėti įtakos fizinio ar juridinio asmens interesams ir iš esmės pakeisti jo teisinę padėtį. Siekiant nustatyti, ar aktas sukelia tokių pasekmių, todėl dėl jo gali būti pareikštas toks ieškinys, reikia remtis šio akto esme ir įvertinti šias pasekmes pagal objektyvius kriterijus, kaip antai minėto akto turinį, prireikus atsižvelgiant į jo priėmimo aplinkybes ir į priėmusios institucijos, organo, įstaigos ar agentūros įgaliojimus.

Pirma, dėl ginčijamos pertvarkymo schemos turinio Teisingumo Teismas konstatavo, kad ši schema dar nebuvo patvirtinta, kai buvo priimta per 2017 m. birželio 7 d. BPV vykdomąjį posėdį, nes apie ją

³¹⁰ 2022 m. birželio 1 d. Sprendimas *Fundación Tatiana Pérez de Guzmán el Bueno ir SFL / BPV*, T-481/17, [EU:T:2022:311](#); toliau – skundžiamas sprendimas.

³¹¹ 2017 m. birželio 7 d. vykdomosios sudėties Bendros pertvarkymo valdybos (BPV) sprendimas SRB/EES/2017/08 dėl *Banco Popular Español SA* pertvarkymo schemos patvirtinimo.

³¹² 2014 m. liepos 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 806/2014, kuriuo nustatomos kredito įstaigų ir tam tikrų investicinių įmonių pertvarkymo vienodos taisyklės ir vienoda procedūra, kiek tai susiję su bendru pertvarkymo mechanizmu ir Bendru pertvarkymo fondu, ir iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 1093/2010 (OL L 225, 2014, p. 1; toliau – BPeM reglamentas).

³¹³ 1958 m. birželio 13 d. Sprendimas *Meroni / Vyriausioji valdyba* (9/56, [EU:C:1958:7](#)).

³¹⁴ 2014 m. sausio 22 d. Sprendimas *Jungtinė Karalystė / Parlamentas ir Taryba* (C-270/12, [EU:C:2014:18](#)).

vėliau buvo pranešta Komisijai, kad ši ją patvirtintų, o nuo to priklausė jos įsigaliojimas, taigi ir jos sukeltos privalomos teisinės pasekmės.

Antra, dėl ginčijamos pertvarkymo schemos priėmimo konteksto Teisingumo Teismas pažymėjo, kad, kaip nurodyta jos preambulėje, jos teisinis pagrindas yra BPeM reglamentas³¹⁵. Šiame reglamente nustatyta sistema grindžiama išvada³¹⁶, kad naudojimasis minėtame reglamente numatytais pertvarkymo įgaliojimais priklauso Sąjungos bankų pertvarkymo politikai, kurią gali nustatyti tik Sąjungos institucijos, ir kad, atsižvelgiant į didelį pertvarkymo sprendimų poveikį valstybių narių finansiniam stabilumui ir pačiai Sąjungai, taip pat valstybių narių fiskaliniam suverenumui, turima diskrecija patvirtinti kiekvieną konkrečią pertvarkymo schemą. Dėl šių priežasčių Sąjungos teisės aktų leidėjas manė esant būtina numatyti tinkamą Tarybos ir Komisijos dalyvavimą, kuris sustiprina būtiną BPV veiklos nepriklausomumą, kartu laikantis įgaliojimų delegavimo agentūroms principų.

Dėl pastarojo aspekto Teisingumo Teismas priminė, kad sprendimuose *Meroni / Vyriausioji valdyba ir Jungtinė Karalystė / Parlamentas ir Taryba* jis iš esmės konstatavo, kad įgaliojimų delegavimo pasekmės labai skiriasi pagal tai, ar deleguojami, pirma, aiškiai apibrėžti įgyvendinimo įgaliojimai, kurių naudojimas gali būti griežtai tikrinamas remiantis deleguojančiosios institucijos nustatytais objektyviais kriterijais, ar, antra, „diskrecija, kuri reiškia didelę vertinimo laisvę ir kuria naudojantis iš tiesų gali būti įgyvendinama tikra ekonominė politika“. Pirmos rūšies delegavimas negali reikšmingai pakeisti pasekmių, kurių kyla įgyvendinant juo suteiktus įgaliojimus, o antros rūšies delegavimu pakeičiant įgaliotosios institucijos pasirinkimą deleguojančiosios institucijos pasirinkimu atliekamas „tikras atsakomybės perkėlimas“. Teisingumo Teismas nurodė, kad byloje, kurioje buvo priimtas Sprendimas *Meroni / Vyriausioji valdyba*, jis pripažino, kad šioje byloje nagrinėjamas įgaliojimų delegavimas atitinkamoms įstaigoms suteikiant „diskreciją, kuri reiškė didelę vertinimo laisvę“, negalėjo būti laikomas suderinamu su „Sutarties reikalavimais“, ir patikslino, kad, pasilikdama tik teisę atsakyti patvirtinti šių įstaigų sprendimus, Vyriausioji valdyba neišlaikė pakankamų įgaliojimų, kad išvengtų tokio atsakomybės perkėlimo.

Teisingumo Teismo teigimu, šiame sprendime suformuota jurisprudencija grindžiama prielaida, kad įgaliojimų pusiausvyra, būdinga Sąjungos institucinei struktūrai, yra Sutartimis suteikiama pagrindinė garantija ir kad didelės diskrecijos delegavimas pažeistų šią garantiją, nes ši diskrecija būtų suteikta kitoms valdžios institucijoms nei tos, kurios buvo įsteigtos Sutartyse, siekiant užtikrinti ir kontroliuoti jų įgyvendinimą pagal atitinkamus jų įgaliojimus. Šioje jurisprudencijoje numatyta didelė diskrecija susijusi, be kita ko, su pagrindiniais atitinkamos politikos srities klausimais, kurie reikalauja didelės diskrecijos derinant įvairius kartais vienas kitam prieštaraujančius tikslus.

Teisingumo Teismas pridūrė, kad, konkrečiau kalbant, iš minėtos jurisprudencijos matyti, kad joje įtvirtintų įgaliojimų delegavimo principų taikymas agentūroms priklauso ne nuo aktų, kuriuos agentūros turi teisę priimti, individualaus ar bendro pobūdžio, o tik nuo to, ar delegavimas susijęs su didele diskrecija, ar, priešingai, su tiksliai apibrėžtais įgyvendinimo įgaliojimais.

BPM reglamente nustatyta sistema³¹⁷ siekiama sukonkretinti Sprendime *Meroni / Vyriausioji valdyba* nustatytus ir Sprendime *Jungtinė Karalystė / Parlamentas ir Taryba* primintus principus.

Tiesa, kad BPV yra atsakinga už visų pertvarkymo sprendimų, susijusių, be kita ko, su finansų įstaigomis ir grupėmis, kurios laikomos svarbiomis Sąjungos finansiniam stabilumui, ir su kitomis tarpvalstybinėmis grupėmis, priėmimą³¹⁸. Šiuo tikslu ji patvirtina tų subjektų ir grupių pertvarkymo

³¹⁵ Visų pirma jo 18 straipsnis.

³¹⁶ Iš esmės žr. BPeM reglamento 24 ir 26 konstatuojamąsias dalis

³¹⁷ Kaip matyti iš BPeM reglamento 24 ir 26 konstatuojamųjų dalių.

³¹⁸ Pagal BPeM reglamento 7 straipsnio 2 dalį.

schema tik tada, kai gavusi ECB pranešimą apie vertinimą dėl atitinkamo subjekto žlugimo ar galimo žlugimo arba savo iniciatyva nustato³¹⁹, kad tenkinamos pertvarkymo sąlygos³²⁰, susijusios su subjekto žlugimu arba galimu žlugimu, alternatyvių pertvarkymo priemonių nebuvimu ir jo būtinumu dėl viešojo intereso. Tokiu atveju BPV priima³²¹ pertvarkymo schema, pagal kurią atitinkamas subjektas turi būti pertvarkomas, ir nustato, kaip jam taikomos pertvarkymo priemonės³²² ir naudojamas Bendras pertvarkymo fondas.

Vis dėlto, nors BPV suteikiama didelė diskrecija dėl to, ar (ir kokiomis priemonėmis) atitinkamam subjektui turi būti taikoma pertvarkymo procedūra, ši diskrecija ribojama objektyviais kriterijais ir sąlygomis, kuriais apibrėžiama BPV veiklos sritis ir kurie susiję tiek su sąlygomis, tiek su pertvarkymo priemonėmis³²³. Be to, BPeM reglamente numatytas Komisijos ir Tarybos dalyvavimas procedūroje, po kurios priimama pertvarkymo schema, kuriai, kad įsigaliotų, turi pritarti Komisija ir prireikus – Taryba.

Taigi BPV informuoja Komisiją apie visas priemones, kurių imasi, kad parengtų pertvarkymą, ir keičiasi su Komisija ir Taryba visa jų užduotims vykdyti būtina informacija³²⁴. Be to, Komisija paskiria atstovą, įgaliotą BPV vykdomuosiuose ir plenariniuose posėdžiuose dalyvauti nuolatinio stebėtojo teisėmis, ir šis atstovas turi teisę dalyvauti diskusijose ir susipažinti su visais dokumentais³²⁵. BPV taip pat nedelsdama pertvarkymo schema perduoda Komisijai, o ji per 24 valandas nuo šio perdavimo arba pritaria pertvarkymo schemai, arba nepitaria jos diskreciniams aspektams, išskyrus tuos, kurie susiję su viešojo intereso kriterijaus laikymusi ir suma, numatyta skirti iš Bendro pertvarkymo fondo³²⁶. Dėl pastarųjų diskrecinių aspektų Komisija per dvyliką valandų nuo šio perdavimo gali pasiūlyti Tarybai pareikšti prieštaravimų³²⁷. Galiausiai pertvarkymo schema gali įsigalioti tik tuo atveju, jeigu Taryba ar Komisija nepareiškia prieštaravimų per 24 valandas po to, kai BPV ją perduoda³²⁸. Kai Komisija patvirtina tokią schema, ji turi visiškai prisiimti Sutartimis jai priskirtą atsakomybę.

Atsižvelgęs į visas šias aplinkybes Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad BPeM reglamento 18 straipsnio nuostatos, kuriomis remiantis buvo priimta ginčijama pertvarkymo schema, leidžia išvengti „atsakomybės perkėlimo“, kaip tai suprantama pagal Sprendime *Meroni / Vyriausioji valdyba* suformuotą jurisprudenciją. Iš tiesų, nors šiomis nuostatomis BPV suteikiami įgaliojimai įvertinti, ar konkrečiu atveju tenkinamos pertvarkymo schemas priėmimo sąlygos, ir nustatyti tokiai schemai įgyvendinti būtinas priemones, jomis Komisijai arba prireikus Tarybai suteikiama atsakomybė įvertinti jos diskrecinius aspektus, kurie priskiriami Sąjungos kredito įstaigų pertvarkymo politikai ir kurie reikalauja palyginti skirtingus tikslus ir interesus, susijusius su Sąjungos finansinio stabilumo ir vidaus rinkos vientisumo išsaugojimu, atsižvelgimu į valstybių narių fiskalinį suverenumą ir akcininkų bei kreditorių interesus apsauga.

³¹⁹ Pagal BPeM reglamento 18 straipsnio 1 ir 6 dalis.

³²⁰ Nurodytos BPeM reglamento 18 straipsnio 1 dalies a–c punktuose.

³²¹ Remiantis BPeM reglamento 18 straipsnio 6 dalimi.

³²² Nurodytos BPeM reglamento 22 straipsnio 2 dalyje.

³²³ Pagal BPeM reglamento 18 straipsnio 1 ir 4–6 dalis.

³²⁴ Pagal BPeM reglamento 30 straipsnio 1 ir 2 dalis.

³²⁵ Pagal BPeM reglamento 43 straipsnio 3 dalį.

³²⁶ BPeM reglamento 18 straipsnio 7 dalies 1–3 pastraipos.

³²⁷ BPeM reglamento 18 straipsnio 7 dalies trečia pastraipa.

³²⁸ BPeM reglamento 18 straipsnio 7 dalies penkta pastraipa.

Trečia, dėl BPV įgaliojimų Teisingumo Teismas nusprendė, kad Bendrojo Teismo pateiktu aiškinimu, pagal kurį pertvarkymo schema gali sukelti privalomų teisinių pasekmių, neatsižvelgiant į Komisijos sprendimą dėl patvirtinimo, nepaisoma BPeM reglamentu BPV suteiktų įgaliojimų ir Sprendime *Meroni / Vyriausioji valdyba* suformuotos jurisprudencijos.

Iš tiesų, nors BPeM reglamente numatyta³²⁹, kad BPV turi parengti ir priimti pertvarkymo schemą, vis dėlto pagal ją jai nesuteikiama įgaliojimų priimti aktą, sukeliantį savarankiškų teisinių pasekmių. Vykstant pertvarkymo procedūrai Komisijos patvirtinimas yra būtinas, kad pertvarkymo schema įsigaliotų.

Šis patvirtinimas taip pat turi lemiamą reikšmę nagrinėjamos pertvarkymo schemos turiniui. Iš tiesų, pirma, nors BPeM reglamente Komisijai leidžiama patvirtinti tokią schemą nepateikus prieštaravimų dėl jos diskrecinių aspektų ir nesiūlant Tarybai jų suformuluoti, pagal ją Komisijai ir Tarybai taip pat leidžiama BPV vertinimą dėl šių diskrecinių aspektų pakeisti savuoju ir pareikšti dėl jų prieštaravimų³³⁰; tokiu atveju BPV privalo per aštuonias valandas pakeisti šią schemą, atsižvelgdama į Komisijos arba Tarybos nurodytas priežastis, kad ji įsigaliotų³³¹. Antra, Tarybos prieštaravimas, grindžiamas tuo, kad netenkinamas viešojo intereso kriterijus, galiausiai užkerta kelią atitinkamo subjekto pertvarkymui pagal minėtą reglamentą, todėl šis subjektas turi būti tinkamai likviduotas pagal taikytiną nacionalinę teisę³³².

Nagrinėjamoje byloje Komisija, kaip ji aiškiai pabrėžė savo sprendime dėl ginčijamos pertvarkymo schemos patvirtinimo³³³, išreiškė savo „pritarimą“ šios schemos turiniui ir „BPV nurodytoms priežastims, kodėl dėl viešojo intereso reikia imtis pertvarkymo veiksmų“. Pertvarkymo schemos diskreciniai aspektai, susiję tiek su pertvarkymo sąlygų, tiek su pertvarkymo priemonių nustatymu, yra neatsiejami nuo labiau techninių pertvarkymo aspektų. Taigi, priešingai, nei konstatavo Bendrasis Teismas, negalima atskirti šių diskrecinių aspektų ir techninių aspektų, siekiant nustatyti aktą, dėl kurio galima pareikšti ieškinį, atsižvelgiant į visą Komisijos patvirtintą pertvarkymo schemą.

Taigi tik Komisijos sprendimu dėl patvirtinimo BPV priimta pertvarkymo priemonė ginčijamoje pertvarkymo schemoje buvo galutinai nustatyta ir ši priemonė sukėlė privalomų teisinių pasekmių, todėl už ją Sąjungos teisme turi atsakyti Komisija, o ne BPV.

Todėl Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad iš ginčijamos pertvarkymo schemos turinio, priėmimo aplinkybių ir BPV įgaliojimų matyti, kad ji nekėlė privalomų teisinių pasekmių, galinčių paveikti juridinio ar fizinio asmens interesus, todėl ji nėra aktas, dėl kurio galima pareikšti ieškinį dėl panaikinimo pagal SESV 263 straipsnio ketvirtą pastraipą.

Teisingumo Teismas pridūrė, kad, pirma, priešingai, nei nusprendė Bendrasis Teismas, remiantis BPeM reglamento 86 straipsnio 1 ir 2 dalimis negalima daryti išvados, kad dėl ginčijamos pertvarkymo schemos Bendrajame Teisme galėjo būti pareikštas ieškinyis dėl panaikinimo, nors ji nebuvo galutinis nagrinėjamos pertvarkymo procedūros rezultatas; jis materializavosi tik šią schemą patvirtinus Komisijai ir nesukėlė savarankiškų teisinių pasekmių.

Iš tiesų reglamento nuostatos negali pakeisti SESV numatytos teisių gynimo sistemos. Be to, iš paties BPeM reglamento 86 straipsnio teksto matyti, kad jame nurodyti ieškiniai turi būti pareikšti

³²⁹ Pagal BPeM reglamento 7 ir 18 straipsnius.

³³⁰ BPeM reglamento 18 straipsnio 7 dalis.

³³¹ BPeM reglamento 18 straipsnio 7 dalies septinta pastraipa.

³³² BPeM reglamento 18 straipsnio 8 dalis.

³³³ 2017 m. birželio 7 d. Komisijos sprendimo (ES) 2017/1246, kuriuo patvirtinama *Banco Popular Español SA* pertvarkymo schema (OL L 178, 2017, p. 15), 4 konstatuojamoji dalis (redakcija po 2017 m. gruodžio 6 d. klaidų ištaisymo (OL L 320, 2017, p. 31)).

Teisingumo Teisme „pagal [SESV] 263 straipsnį“, o tai reiškia, kad jie turi atitikti jose nustatytą sąlygą dėl galimybės ginčyti ginčijamą aktą.

Žinoma, 2021 m. gegužės 6 d. Sprendime *ABLV Bank ir kt. / ECB*³³⁴ Teisingumo Teismas iš esmės pripažino, kad pertvarkymo schemai, kaip galutiniam sudėtingos pertvarkymo procedūros rezultatui, gali būti taikoma teisminė kontrolė Sąjungos teisme. Vis dėlto byloje, kurioje priimtas tas sprendimas, Teisingumo Teismo buvo prašoma įvertinti Bendrojo Teismo sprendimo, kuriuo ieškiniai dėl panaikinimo, pareikšti ne dėl tokios pertvarkymo schemos, bet dėl Europos Centrinio Banko parengiamųjų aktų, kuriuose konstatuota, kad subjektai žlunga arba galėtų žlugti³³⁵, buvo pripažinti nepriimtinais, teisėtumą. Taigi šiame sprendime išdėstytus argumentus reikia aiškinti atsižvelgiant į Teisingumo Teismo suformuotą jurisprudenciją, susijusią su sudėtingomis procedūromis; pagal ją per tokią procedūrą galutinio akto priėmimo parengiamuosiuose etapuose priimti aktai, nesukeliantys savarankiškų teisinių pasekmių, negali būti ieškinių dėl panaikinimo dalykas.

Antra, Teisingumo Teismas nusprendė, kad Bendrasis Teismas skundžiamame sprendime klaidingai konstatavo, jog nepripažinus, kad dėl ginčijamos pertvarkymo schemos galima pareikšti ieškinį, būtų pažeista ieškovų pirmojoje instancijoje teisė į veiksmingą teisminę gynybą.

Komisijos sprendimas dėl patvirtinimo, kaip antai ginčijamas nagrinėjamoje byloje, turi akto, dėl kurio galima pareikšti ieškinį dėl panaikinimo pagal SESV 263 straipsnio ketvirtą pastraipą, požymių. Kiek tai susiję su ieškiniu dėl tokio sprendimo panaikinimo, atitinkami fiziniai ar juridiniai asmenys gali remtis pertvarkymo schemos, kurią ši institucija patvirtino, taip suteikdama jai privalomų teisinių pasekmių, o tai gali jiems užtikrinti pakankamą teisminę gynybą, neteisėtumu. Teisingumo Teismas priminė, kad laikoma, kad šioje pertvarkymo schemoje esanti informacija ir motyvai, patvirtinti Komisijos, tampa jos, todėl prireikus ji turi už juos atsakyti Sąjungos teisme.

³³⁴ 2021 m. gegužės 6 d. Sprendimas *ABLV Bank ir kt. / ECB* (C-551/19 P ir C-552/19 P, [EU:C:2021:369](#), 56 ir 66 punktai).

³³⁵ Kaip tai suprantama pagal BPeM reglamento 18 straipsnio 1 dalį.

XVI. Viešieji pirkimai

2024 m. spalio 22 d. Sprendimas (didžioji kolegija) *Kolin İnşaat Turizm Sanayi ve Ticaret* (C-652/22, [EU:C:2024:910](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Viešieji pirkimai Europos Sąjungoje – Direktyva 2014/25/ES – 43 straipsnis – Trečiųjų šalių, nesudariusių tarptautinio susitarimo su Sąjunga, kuriuo abipusiškai ir vienodai užtikrinamos galimybės dalyvauti viešuosiuose pirkimuose, ekonominės veiklos vykdytojai – Šių ekonominės veiklos vykdytojų teisės į „ne mažiau palankų vertinimą“ nebuvimas – Tokio ekonominės veiklos vykdytojo dalyvavimas viešojo pirkimo procedūroje – Direktyvos 2014/25 netaikymas – Pagal tokio ekonominės veiklos vykdytojo skundą pradėtoje byloje pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą dėl šios direktyvos nuostatų išaiškinimo nepriimtinas“

Teisingumo Teismo didžioji kolegija pripažino nepriimtiniu *Visoki upravni sud* (Aukštasis administracinis teismas, Kroatija) pateiktą prašymą priimti prejudicinį sprendimą, nes Direktyvos 2014/25³³⁶ nuostatos, kurias išaiškinti prašė šis nacionalinis teismas, netaikomos trečiųjų šalių, nesudariusių tarptautinio susitarimo su Sąjunga, kuriuo vienodai ir abipusiškai užtikrinamos galimybės dalyvauti viešuosiuose pirkimuose, ekonominės veiklos vykdytojams. Be to, Teisingumo Teismas nusprendė, kad valstybės narės valdžios institucijos negali nustatyti, kad šią direktyvą perkeliančios nacionalinės nuostatos yra taikytinos šiems ekonominės veiklos vykdytojams, antraip būtų pažeista Sąjungos išimtinė kompetencija bendros prekybos politikos srityje.

2020 m. rugsėjo mėn. pagal Kroatijos teisę įsteigta bendrovė *HŽ Infrastruktura d.o.o.* (toliau – perkantysis subjektas) pradėjo viešojo pirkimo procedūrą dėl geležinkelių infrastruktūros, jungiančios dvi vietas Kroatijoje, statybos, taikant ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo kriterijų. Remiantis konkurso dalyviams perkančiojo subjekto pateiktais nurodymais, jie turėjo įrodyti savo techninius ir profesinius pajėgumus pateikdami dokumentą, patvirtinantį, kad per pastaruosius dešimt metų iki šios procedūros pradžios atliko geležinkelių ar kelių infrastruktūros statybos darbus.

2022 m. sausio mėn. perkantysis subjektas nusprendė viešojo pirkimo sutartį skirti grupei *Strabag*, kurią sudaro trys bendrovės, įsteigtos atitinkamai pagal Austrijos, Kroatijos ir Čekijos teisę. Viena iš konkurso dalyvių – pagal Turkijos teisę įsteigta bendrovė *Kolin İnşaat Turizm Sanayi ve Ticaret AŞ* (toliau – *Kolin*) – dėl sprendimo skirti sutartį pateikė skundą *Državna komisija za kontrolu postupaka javne nabave* (Valstybinė viešųjų pirkimų procedūrų kontrolės komisija, Kroatija; toliau – kontrolės komisija). Motyvuodama tuo, kad tinkamai neįrodyta, jog *Strabag* grupė turėjo reikiamų techninių ir profesinių pajėgumų, kontrolės komisija panaikino sprendimą skirti minėtą viešojo pirkimo sutartį.

Panaikinus tą sprendimą, perkantysis subjektas paprašė *Strabag* grupės pateikti papildytą atliktų darbų sąrašą ir pažymą, patvirtinančią šių darbų atitiktį ir užbaigimą. *Strabag* grupė pateikė tokį sąrašą kartu šia pažyma, joje buvo nauja nuoroda į kitus atliktus darbus. Persvarstęs ir iš naujo įvertinęs pasiūlymus perkantysis subjektas 2022 m. balandžio mėn. priėmė naują sprendimą skirti pagrindinėje byloje nagrinėjamą sutartį *Strabag* grupei. Jis nusprendė, kad vien naujos nuorodos pakako siekiant įrodyti, kad ši grupė turi reikiamų techninių ir profesinių pajėgumų.

Tvirtindama, kad perkančiojo subjekto iniciatyva prašyti *Strabag* grupės papildyti savo darbų sąrašą buvo neteisėta, *Kolin* apskundė naująjį sprendimą dėl sutarties skyrimo kontrolės komisijai. Ji atmetė šį skundą, motyvuodama tuo, kad pagal jokią nacionalinę nuostatą nedraudžiama, kad *Strabag* grupė papildytų darbų sąrašą, nurodydama, kad buvo atlikti kiti darbai, nei iš pradžių nurodyta, nes pagal

³³⁶ 2014 m. vasario 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/25/ES dėl subjektų, vykdančių veiklą vandens, energetikos, transporto ir pašto paslaugų sektoriuose, vykdomų pirkimų, kuria panaikinama Direktyva 2004/17/EB (OL L 94, 2014, p. 243).

Kroatijos viešųjų pirkimų įstatymą perkančiajai organizacijai leidžiama konkurso dalyvio prašyti papildyti ar paaiškinti pateiktus įrodymus³³⁷.

Tada *Kolin* kreipėsi į Kroatijos apeliacinę administracinę teisimą – prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusį teisimą – su prašymu panaikinti tą sprendimą. Atsižvelgiant į Direktyvos 2014/25 36 ir 76 straipsnius, šiam teismui kilo abejonių dėl perkančiojo subjekto teisės, kai panaikinamas jo pirmasis sprendimas dėl atitinkamos sutarties skyrimo, atsižvelgti į papildomus dokumentus dėl grupės techninių ir profesinių pajėgumų, kurie nebuvo įtraukti į pirminį šios grupės pasiūlymą ir buvo jos pateikti šiam perkančiajam subjektui paprašius. Taigi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nusprendė pateikti Teisingumo Teismui kelis prejudicinius klausimus dėl šių nuostatų išaiškinimo.

Teisingumo Teismo vertinimas

Kai nacionalinio teismo pateikti klausimai yra susiję su Sąjungos teisės išaiškinimu, Teisingumo Teismas iš principo turi priimti sprendimą. Vis dėlto Teisingumo Teismas turi išnagrinėti sąlygas, kuriomis į jį kreipėsi nacionalinis teismas, kad patikrintų savo paties jurisdikciją arba jam pateikto prašymo priimtinumą. Teisingumo Teismui, be kita ko, gali tekti išnagrinėti, ar Sąjungos teisės nuostatos, su kuriomis susiję prejudiciniai klausimai, taikytinos pagrindinėje byloje. Jeigu taip nėra, šios nuostatos neturi reikšmės sprendžiant šią bylą ir prašomas prejudicinis sprendimas nėra būtinas tam, kad prašymą jį priimti pateikęs teismas galėtų priimti savo sprendimą, todėl šie klausimai turi būti pripažinti nepriimtinais.

Pirma, Teisingumo Teismas ėmėsi patikrinti, ar trečiosios šalies, šiuo atveju – Turkijos Respublikos, ekonominės veiklos vykdytojo valstybės narės teisme pareikštas skundas, kuriuo ginčijamas šioje valstybėje narėje priimtas sprendimas dėl viešojo pirkimo sutarties skyrimo, gali būti nagrinėjamas atsižvelgiant į Sąjungos teisės aktų leidėjo nustatytas viešųjų pirkimų taisykles, kaip antai Direktyvos 2014/25 36 ir 76 straipsnius, dėl kurių pateikti prejudiciniai klausimai.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pirmiausia pažymėjo, kad Sąjunga kai kurių trečiųjų šalių atžvilgiu yra saistoma tarptautinių susitarimų, be kita ko, Pasaulio prekybos organizacijos sutarties dėl viešųjų pirkimų (SVP)³³⁸, kurie abipusiškai ir vienodai užtikrina Sąjungos ekonominės veiklos vykdytojų galimybę dalyvauti viešojo pirkimo procedūrose minėtose trečiojoiose šalyse, o tų trečiųjų šalių ekonominės veiklos vykdytojams – galimybę dalyvauti viešojo pirkimo procedūrose Sąjungoje. Direktyvos 2014/25 43 straipsnis atspindi šiuos Sąjungos įsipareigojimus, nes jame nustatyta, kad tiek, kiek tai numatyta SVP arba kituose Sąjungai privalomuose tarptautiniuose susitarimuose, valstybių narių perkantieji subjektai trečiųjų šalių, kurios yra tokio susitarimo šalys, ekonominės veiklos vykdytojus turi vertinti ne mažiau palankiai nei Sąjungos ekonominės veiklos vykdytojus. Ši teisė į ne mažiau palankų vertinimą, kurią turi šių trečiųjų šalių ekonominės veiklos vykdytojai, reiškia, kad jie gali remtis minėtos direktyvos nuostatomis.

Kitos trečiosios šalys, įskaitant Turkijos Respubliką, iki šiol nėra sudariusios su Sąjunga tarptautinių susitarimų, kaip antai nurodytą Direktyvos 2014/25 43 straipsnyje. Dėl šių trečiųjų šalių ekonominės veiklos vykdytojų Teisingumo Teismas pažymėjo, kad nors pagal Sąjungos teisę nedraudžiama, kad, nesant Sąjungos priimtų pašalinimo priemonių, šiems ekonominės veiklos vykdytojams būtų leista dalyvauti Direktyvoje 2014/25 reglamentuojamoje viešojo pirkimo procedūroje, vis dėlto pagal Sąjungos teisę draudžiama, kad minėti ekonominės veiklos vykdytojai, dalyvaudami tokioje procedūroje, galėtų remtis šia direktyva ir reikalauti, kad jų pasiūlymai būtų vertinami taip pat, kaip ir pasiūlymai, kuriuos pateikė konkurso dalyviai iš valstybių narių ir minėtos direktyvos 43 straipsnyje

³³⁷ Pagrindinėje byloje taikytinos redakcijos *Zakon o javnoj nabavi* (Viešųjų pirkimų įstatymas) 263 straipsnio 2 dalis.

³³⁸ Sutartis patvirtinta 1994 m. gruodžio 22 d. Tarybos sprendimu 94/800/EB dėl daugiašalių derybų Urugvajaus raunde (1986–1994) priimtų susitarimų patvirtinimo Europos bendrijos vardu jos kompetencijai priklausančių klausimų atžvilgiu (OL L 336, 1994, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 11 sk., 21 t., p. 80).

nurodytą tarptautinį susitarimą su Sąjunga sudariusių trečiųjų šalių. Iš tiesų, jeigu tokio tarptautinio susitarimo su Sąjunga nesudariusių trečiųjų šalių ekonominės veiklos vykdytojai patektų į Direktyvos 2014/25 taikymo sritį, jiems būtų suteikta teisė į ne mažiau palankų vertinimą pažeidžiant šios direktyvos 43 straipsnį, pagal kurį ši teisė suteikiama tik trečiųjų šalių, sudariusių su Sąjunga tokį tarptautinį susitarimą, koks nurodytas šioje nuostatoje, ekonominės veiklos vykdytojams.

Taigi Direktyvos 2014/25 45 straipsnio 1 dalyje „bet kuriam suinteresuotajam ekonominės veiklos vykdytoju“ suteikta teisė pateikti pasiūlymą pagal kvietimą dalyvauti atviroje viešojo pirkimo procedūroje Sąjungoje nėra taikoma trečiųjų šalių, kurios nėra sudariusios tokio tarptautinio susitarimo su Sąjunga, ekonominės veiklos vykdytojams. Taip pat ši teisė nereiškia, kad šie veikos vykdytojai, kai jiems leidžiama dalyvauti tokioje procedūroje, turi teisę remtis šia direktyva. Taigi, esant tokiai situacijai, kokia nagrinėjama pagrindinėje byloje, kai perkantysis subjektas leido Turkijos ekonominės veiklos vykdytoju dalyvauti Direktyva 2014/25 reglamentuojamoje viešojo pirkimo procedūroje, šis veiklos vykdytojas negali remtis šios direktyvos 36 ir 76 straipsniais, siekdamas ginčyti sprendimą dėl atitinkamos sutarties skyrimo.

Antra, Teisingumo Teismas išnagrinėjo, ar pateikti klausimai, susiję su šių Direktyvos 2014/25 straipsnių aiškinimu, vis dėlto yra priimtini atsižvelgiant į aplinkybę, kad Kroatijos teisės aktų nuostatos, kuriomis į nacionalinę teisę perkeliama minėti straipsniai, yra aiškinamos taip, kad jos vienodai taikomos visiems konkurso dalyviams iš Sąjungos ir iš trečiųjų šalių, taigi jomis gali remtis atitinkamas Turkijos ekonominės veiklos vykdytojas.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas priminė, kad remiantis jurisprudencija prašymai priimti prejudicinį sprendimą dėl Sąjungos teisės išaiškinimo ištis yra priimtini esant situacijoms, kurios nepatenka į šios teisės taikymo sritį, tačiau atitinkamos nuostatos, nekeičiant jų dalyko ar apimtį, tapo taikytinos dėl nacionalinėje teisėje esančios tiesioginės ir besąlygiškos nuorodos. Esant tokioms situacijoms, Sąjungos teisės sistemai akivaizdžiai naudinga, kad iš Sąjungos teisės perimtos nuostatos būtų aiškinamos vienodai.

Vis dėlto ši jurisprudencija negali būti taikoma, kai valstybės narės valdžios institucijos, pažeisdamos išimtinę Sąjungos kompetenciją, nustatė, kad direktyvą perkeliančios nacionalinės teisės nuostatos yra taikytinos. Taip yra nagrinėjamu atveju, kiek tai susiję su trečiųjų šalių, nesudariusių su Sąjunga tarptautinio susitarimo, kuris užtikrintų vienodas ir abipuses galimybes dalyvauti viešojo pirkimo procedūrose, ekonominės veiklos vykdytojų dalyvavimu tose procedūrose.

Iš tiesų SESV 207 straipsnyje nurodyta bendra prekybos politika, kuri pagal SESV 3 straipsnio 1 dalies e punktą priklauso Sąjungos išimtinai kompetencijai, yra susijusi su prekyba su trečiosiomis šalimis ir apima bet kokią Sąjungos aktą, kuris iš esmės skirtas tokiai prekybai skatinti, palengvinti ar reglamentuoti ir daro jai tiesioginį ir nedelsiamą poveikį. Bet koks visuotinai taikomas aktas, kurio konkreti paskirtis – nustatyti tvarką, pagal kurią trečiosios šalies ekonominės veiklos vykdytojai gali dalyvauti viešojo pirkimo procedūrose Sąjungoje, gali turėti tiesioginį ir nedelsiamą poveikį prekybai prekėmis ir paslaugomis tarp šios trečiosios šalies ir Sąjungos, todėl priklauso išimtinai Sąjungos kompetencijai pagal šią nuostatą³³⁹.

Teisingumo Teismas pridūrė: nors bendra prekybos politika neapima derybų dėl tarptautinių susitarimų transporto srityje ir jų sudarymo³⁴⁰, todėl negali visiškai apimti trečiųjų šalių ekonominės veiklos vykdytojų patekimo į Direktyvoje 2014/25 nurodytas sektorinių viešųjų pirkimų procedūras klausimo, vis dėlto susitarimo, kuriuo užtikrinama tokia galimybė dalyvauti šiose procedūrose,

³³⁹ Šią išimtinę kompetenciją iliustruoja Direktyvos 2014/25 86 straipsnis, pagal kurį Sąjungai, o ne valstybėms narėms suteikiama kompetencija sustabdyti arba apriboti trečiosios šalies įmonių dalyvavimą Sąjungos viešojo pirkimo procedūrose.

³⁴⁰ Kaip matyti iš SESV 207 straipsnio 5 dalies.

sudarymas taip pat priklauso išimtinai Sąjungos kompetencijai, t. y. nurodytajai SESV 3 straipsnio 2 dalyje.

Taigi tik Sąjunga yra kompetentinga parengti ir priimti teisiškai privalomą, visuotinai taikomą aktą dėl galimybės dalyvauti viešojo pirkimo procedūrose trečiosios šalies, nesudariusios su Sąjunga tarptautinio susitarimo, užtikrinančio vienodas ir abipuses galimybes dalyvauti viešojo pirkimo procedūrose, ekonominės veiklos vykdytojams.

Taigi Teisingumo Teismas konstatavo, kad nacionalinės valdžios institucijos neturi kompetencijos aiškinti nacionalinių nuostatų, kuriomis į nacionalinę teisę perkeliama Direktyvoje 2014/25 išdėstytos taisyklės, kaip taikomų šiems trečiųjų šalių ekonominės veiklos vykdytojams, kuriems perkantysis subjektas leido dalyvauti viešojo pirkimo procedūroje atitinkamoje valstybėje narėje, antraip būtų pažeista išimtinė Sąjungos kompetencija šioje srityje. Galiausiai Teisingumo Teismas nurodė, kad Direktyvos 2014/25 36 ir 76 straipsnių aiškinimas niekaip negali būti reikšmingas siekiant išspręsti ginčą pagrindinėje byloje, ir pripažino prašymą priimti prejudicinį sprendimą nepriimtiniu.

XVII. Socialinė politika³⁴¹

1. Pagal terminuotą sutartį dirbančių darbuotojų apsauga

2024 m. vasario 20 d. Sprendimas (didžioji kolegija) X (*Nutraukimo motyvų nebuvimas*) (C-715/20, [EU:C:2024:139](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Socialinė politika – Direktyva 1999/70/EB – Bendrasis ETUC, UNICE ir CEEP susitarimas dėl darbo pagal terminuotas sutartis – 4 punktas – Nediskriminavimo principas – Skirtingas požiūris atleidimo iš darbo atveju – Terminuotos darbo sutarties nutraukimas – Pareigos nurodyti nutraukimo motyvus nebuvimas – Teisminė kontrolė – Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnis“

Gavęs prašymą priimti prejudicinį sprendimą Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) patikslino pagal terminuotas darbo sutartis dirbančių darbuotojų nediskriminavimo principo apimtį atsižvelgiant į pareigą motyvuoti darbo sutarties nutraukimą, taip pat nacionalinių teismų pareigas, kai šis principas pažeidžiamas kilus ginčui tarp privačių asmenų.

Darbuotojas K. L. ir pagal Lenkijos teisę įsteigta bendrovė X sp. z o.o. sudarė terminuotą sutartį dėl darbo ne visą darbo dieną laikotarpiu nuo 2019 m. lapkričio 1 d. iki 2022 m. liepos 31 d. 2020 m. liepos 15 d. X įteikė K. L. pareiškimą dėl šios darbo sutarties nutraukimo su įspėjimu, tačiau jame nenurodė šio nutraukimo motyvų. Pagal Lenkijos darbo kodekso³⁴² 30 straipsnio 4 dalį darbdavys privalo nurodyti motyvą tik tuo atveju, kai su įspėjimu nutraukiamos neterminuotos sutartys³⁴³.

K. L. kreipėsi į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusį teismą *Sąd Rejonowy dla Krakowa – Nowej Huty w Krakowie* (Krokuvo Naujosios Hutos apylinkės teismas, Lenkija) su prašymu dėl kompensacijos, teigdamas, kad jo atleidimas iš darbo yra neteisėtas. Jis nurodė, kad pažeistas pagal terminuotas sutartis dirbančių darbuotojų nediskriminavimo principas, numatytas Bendrojo susitarimo dėl darbo pagal terminuotas sutartis 4 punkte³⁴⁴.

Nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą nurodyta, kad nors *Trybunał Konstytucyjny* (Konstitucinis Teismas, Lenkija) jau nusprendė, kad Darbo kodekso 30 straipsnio 4 dalis atitinka demokratinės teisinės valstybės ir lygybės prieš įstatymą konstitucinius principus, *Sąd Najwyższy* (Aukščiausiasis Teismas, Lenkija) abejojo dėl šios nacionalinės nuostatos suderinamumo su Sąjungos teise. Vis dėlto pastarasis teismas negalėjo netaikyti nagrinėjamos nuostatos, nes pagal terminuotas sutartis dirbančių darbuotojų nediskriminavimo principas neturi tiesioginio poveikio byloje tarp privačių asmenų.

Šiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas Teisingumo Teismo iš esmės klausė, ar pagal Bendrojo susitarimo 4 punktą yra draudžiamos nacionalinės teisės normos,

³⁴¹ Šioje dalyje taip pat reikėtų nurodyti 2024 m. spalio 4 d. Sprendimą (didžioji kolegija) *Lietuva ir kt. / Parlamentas ir Taryba (Judumo paketas)* (C-541/20–C-555/20, [EU:C:2024:818](#)), pateiktą XII dalyje „Transportas“.

³⁴² 1974 m. birželio 26 d. *Ustawa – Kodeks pracy* (Įstatymas dėl Darbo kodekso; *Dz. U.*, Nr. 24, 141 pozicija) (ginčui pagrindinėje byloje taikytina redakcija – *Dz. U.*, 2020, iš dalies pakeista 1320 pozicija) (toliau – Darbo kodeksas).

³⁴³ Arba kai darbo sutartis (terminuota ar neterminuota) nutraukiama be įspėjimo.

³⁴⁴ 1999 m. kovo 18 d. sudarytas Bendrasis susitarimas dėl darbo pagal terminuotas sutartis (toliau – Bendrasis susitarimas), esantis 1999 m. birželio 28 d. Tarybos direktyvos 1999/70/EB dėl Europos profesinių sąjungų konfederacijos (ETUC), Europos pramonės ir darbdavių konfederacijų sąjungos (UNICE) ir Europos įmonių, kuriose dalyvauja valstybė, centro (CEEP) bendrojo susitarimo dėl darbo pagal terminuotas sutartis (OL L 175, 1999, p. 43; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 3 t., p. 368) priede.

kaip antai nagrinėjamos pagrindinėje byloje, ir ar galima šiuo punktu remtis byloje tarp privačių asmenų.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pažymėjęs, kad nagrinėjama darbo sutarties nutraukimo tvarka patenka į sąvoką „darbo sąlygos“, kaip ji suprantama pagal Bendrojo susitarimo 4 punkto 1 dalį, susijusią su nediskriminavimo principu, Teisingumo Teismas nagrinėjo klausimą, ar ši tvarka įtvirtina skirtingą požiūrį, nes pagal terminuotas sutartis dirbantys darbuotojai vertinami mažiau palankiai, nei panašioje situacijoje esantys darbuotojai, dirbantys pagal neterminuotas sutartis, paskui vertino, ar toks skirtingas požiūris gali būti pateisinamas „objektyviomis priežastimis“.

Pirma, dėl atitinkamų situacijų panašumo Teisingumo Teismas priminė, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi įvertinti, ar suinteresuotieji asmenys dirba vienodą arba panašų darbą, kaip tai suprantama pagal Bendrąjį susitarimą³⁴⁵, atsižvelgdamas į visus aspektus, kaip antai darbo pobūdį, mokymo ir darbo sąlygas.

Antra, Teisingumo Teismas konstatavo (tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas), kad mažiau palankus pagal terminuotas sutartis dirbančių darbuotojų vertinimas, palyginti su darbuotojais, dirbančiais pagal neterminuotas sutartis, kyla iš aplinkybės, kad pastariesiems netaikomas nagrinėjamas apribojimas, susijęs su informavimu apie atleidimą iš darbo pateisinančius motyvus. Net darant prielaidą, kad pagal terminuotą darbo sutartį dirbančiam darbuotojui pareiškus ieškinį dėl šios sutarties nutraukimo būtų garantuojama tokio nutraukimo motyvų pagrįstumo teisminė kontrolė ir užtikrinama veiksminga suinteresuotojo asmens teisminė gynyba, šis darbuotojas iš anksto neturi informacijos, kuri galėtų būti lemiama sprendžiant, ar pareikšti tokį ieškinį.

Trečia, dėl to, ar egzistuoja „objektyvios priežastys“, kaip jos suprantamos pagal Bendrojo susitarimo 4 punkto 1 dalį, Lenkijos vyriausybė, remdamasi minėtu Konstitucinio Teismo sprendimu, teigė, kad yra įgyvendinama visiško užimtumo politika, todėl reikia, kad darbo rinka būtų labai lanksti, o terminuota darbo sutartimi prie to prisidedama.

Vis dėlto, kaip nurodė Teisingumo Teismas, šios aplinkybės veikiau yra kriterijus, bendrai ir abstrakčiai susijęs tik su pačia įdarbinimo trukme, taigi neleidžia įsitikinti, ar skirtingas požiūris atitinka tikruosius poreikius. Šis skirtingas požiūris taip pat nėra būtinas atsižvelgiant į Lenkijos vyriausybės nurodytą tikslą. Iš tiesų atitinkama darbo sąlyga yra susijusi ne su pačia darbdavio teise nutraukti terminuotą darbo sutartį pateikus įspėjimą, bet su raštišku pranešimu darbuotojui apie jo atleidimą iš darbo pateisinantį motyvą ar motyvus. Taigi, net jei darbdaviai būtų įpareigoti nurodyti terminuotos sutarties nutraukimo prieš terminą priežastis, jie dėl to neprarastų šiai darbo sutarties formai būdingo lankstumo.

Šiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turės patikrinti, ar Darbo kodekso 30 straipsnio 4 dalį galima aiškinti taip, kad ji atitiktų Bendrojo susitarimo 4 punktą. Jeigu ne, šis teismas iš principo neturi, remdamasis vien Sąjungos teise, netaikyti nacionalinės teisės nuostatos, prieštaraujančios Bendrojo susitarimo 4 punktui, kuris nėra tiesiogiai veikiantis tarp privačių asmenų.

Nepaisant to, priimdama teisės normas, kuriomis patikslinamos ir sukonkretinamos, be kita ko, Bendrojo susitarimo 4 straipsnyje reglamentuojamos darbo sąlygos, valstybė narė įgyvendina Sąjungos teisę³⁴⁶, taigi turi užtikrinti, kad būtų paisoma teisės į veiksmingą teisinę gynybą, įtvirtintos Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnyje. Pastaroji nuostata veikia tiesiogiai. Teisingumo Teismas konstatavo, kad skirtingas požiūris, įtvirtintas nagrinėjamoje nacionalinės teisės

³⁴⁵ Žr. Bendrojo susitarimo 3 straipsnio 2 punktą ir 4 punkto 1 dalį.

³⁴⁶ Kaip tai suprantama pagal Pagrindinių teisių chartijos 51 straipsnio 1 dalį.

nuostatoje, pažeidžia tą teisę, nes pagal terminuotą sutartį dirbančiam darbuotojui nesuteikiama galimybė, kurią vis dėlto turi pagal neterminuotą sutartį dirbantis darbuotojas, iš anksto įvertinti, ar reikia kreiptis į teismą dėl sprendimo nutraukti jo darbo sutartį ir prireikus pareikšti ieškinį, kuriame būtų tiksliai užginčyti tokio nutraukimo motyvai.

Taigi, jei privačių asmenų ginčą nagrinėjantis nacionalinis teismas negali aiškinti taikytinos nacionalinės teisės taip, kad ji atitiktų Bendrojo susitarimo 4 straipsnį, tas teismas turi užtikrinti visišką Pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnio veiksmingumą, netaikydamas, kiek tai būtina, bet kurios jam prieštaraujančios nacionalinės teisės nuostatos.

2. Ne visą darbo dieną dirbančių darbuotojų apsauga

2024 m. liepos 29 d. Sprendimas *KfH Kuratorium für Dialyse und Nierentransplantation* (C-184/22 ir C-185/22, [EU:C:2024:637](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Socialinė politika – SESV 157 straipsnis – Vienodas požiūris į moteris ir vyrus užimtumo bei profesinės veiklos srityje – Direktyva 2006/54/EB – 2 straipsnio 1 dalies b punktas ir 4 straipsnio pirma pastraipa – Netiesioginės diskriminacijos dėl lyties draudimas – Darbas ne visą darbo dieną – Direktyva 97/81/EB – Bendrasis susitarimas dėl darbo ne visą darbo dieną – 4 straipsnis – Draudimas ne visą darbo dieną dirbantiems darbuotojams sudaryti blogesnes darbo sąlygas nei panašioms visą darbo dieną dirbantiems darbuotojams – Darbo užmokesčio priemokos mokėjimas tik už viršvalandžius, kuriuos darbuotojai, dirbantys ne visą darbo dieną, dirbo viršydami įprastą darbo laiką, nustatytą darbuotojams, dirbantiems visą darbo dieną“

Gavęs *Bundesarbeitsgericht* (Federalinis darbo teismas, Vokietija) prašymą priimti prejudicinį sprendimą Teisingumo Teismas patikslino sąlygas, kuriomis ne visą darbo dieną dirbantiems darbuotojams mokant darbo užmokesčio priemoką už viršvalandžius tik už darbo valandas, išdirbtas viršijant įprastą darbo laiką, nustatytą panašioje situacijoje esantiems visą darbo dieną dirbantiems darbuotojams, reiškia, kad jiems sudaromos blogesnės darbo sąlygos, ir tai yra netiesioginė diskriminacija dėl lyties.

IK (byla C-184/22) ir CM (byla C-185/22) įdarbintos *KfH Kuratorium für Dialyse und Nierentransplantation* eV, teikiančios ambulatorinės dializės paslaugas visoje Vokietijos Federacinės Respublikos teritorijoje, kaip slaugytojų padėjėjos ne visą darbo dieną. Pagal darbo sutartis jos privalėjo atitinkamai dirbti 40 % ir 80 % įprasto visą darbo dieną dirbančio darbuotojo darbo laiko per savaitę, kuris pagal atitinkamame sektoriuje taikomą bendrąją kolektyvinę sutartį yra 38,5 valandos.

Ieškovės pagrindinėje byloje *Arbeitsgericht* (Darbo teismas, Vokietija) pareiškė ieškinį, siekdamas, kad joms būtų priskirtas darbo užmokesčio priemokas atitinkantis sukauptas laikas ir išmokėtos kompensacijos. Jos teigė, kad joms buvo sudarytos blogesnės darbo sąlygos nei visą darbo dieną dirbantiems darbuotojams, nes jos dirbo ne visą darbo dieną, ir kad jos buvo netiesiogiai diskriminuojamos dėl lyties, nes atsakovė pagrindinėje byloje ne visai darbo dienai įdarbina daugiausia moteris.

Atmetus šiuos ieškinius, IK ir CM pateikė apeliacinį skundą *Landesarbeitsgericht Hessen* (Heseno apygardos darbo teismas, Vokietija); šis teismas įpareigojo darbdavę įrašyti į jų darbo laiko apskaitos paskyras darbo užmokesčio priemokas už viršvalandžius atitinkantį sukauptą laiką, tačiau atmetė reikalavimą dėl kompensacijos.

Gavęs kasacinį skundą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nusprendė kreiptis į Teisingumo Teismą su klausimu, ar IK ir CM, kaip ne visą darbo dieną dirbančioms darbuotojoms, buvo sudarytos blogesnės darbo sąlygos nei ne visą darbo dieną dirbantiems darbuotojams, kaip tai

suprantama pagal Bendrojo susitarimo dėl darbo ne visą darbo dieną³⁴⁷ 4 straipsnio 1 dalį, ir ar jos buvo netiesiogiai diskriminuojamos dėl lyties, kaip tai suprantama pagal Direktyvą 2006/54³⁴⁸.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirma, Teisingumo Teismas konstatavo, kad nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos ne visą darbo dieną dirbantiems darbuotojams darbo užmokesčio priemoka už viršvalandžius mokama tik už darbo valandas, išdirbtas viršijant įprastą darbo trukmę, numatytą panašioje padėtyje esantiems visą darbo dieną dirbantiems darbuotojams, reiškia, kad ne visą darbo dieną dirbantiems darbuotojams sudaromos „blogesnės“ darbo sąlygos, kaip tai suprantama pagal Bendrojo susitarimo 4 straipsnio 1 dalį.

Šiuo klausimu jis visų pirma pabrėžė, kad ši nuostata neturi būti aiškinama siaurai ir kad ja siekiama taikyti nediskriminavimo principą darbuotojams, dirbantiems ne visą darbo dieną.

Kadangi šioje byloje nebuvo ginčijama, kad ieškovių pagrindinėje byloje teikiamos paslaugos yra panašios į visą darbo dieną dirbančių darbuotojų teikiamas paslaugas, Teisingumo Teismas toliau nagrinėjo klausimą, ar egzistuoja skirtingas požiūris į asmenis, dirbančius kaip slaugytojų padėjėjai ne visą darbo dieną, ir asmenis, dirbančius kaip slaugytojų padėjėjai visą darbo dieną.

Šiuo klausimu iš nutarčių dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad asmuo, dirbantis kaip slaugytojo padėjėjas ne visą darbo dieną, turi išdirbti tokį patį darbo valandų skaičių kaip ir asmuo, dirbantis kaip slaugytojo padėjėjas visą darbo dieną, kad galėtų gauti darbo užmokesčio priemoką už viršvalandžius, neatsižvelgiant į įprastą darbo laiką, dėl kurio individualiai susitarta šio asmens darbo sutartyje. Taigi asmenims, dirbantiems kaip slaugytojų padėjėjai visą darbo dieną, už viršvalandžius priemoka mokama nuo pirmos valandos, dirbtos viršijant įprastą jų darbo laiką, t. y. 38,5 darbo valandas per savaitę, o asmenims, dirbantiems kaip slaugytojų padėjėjai ne visą darbo dieną, už darbo valandas, kurios viršija jų darbo sutartyse nustatytą įprastą darbo laiką, tačiau nesiekia įprasto darbo laiko, nustatyto asmenims, dirbantiems kaip slaugytojų padėjėjai visą darbo dieną, priemoka nemokama.

Todėl atrodo, kad asmenims, dirbantiems slaugytojų padėjėjais ne visą darbo dieną, sudaromos „blogesnės“ darbo sąlygos, palyginti su asmenimis, dirbančiais slaugytojų padėjėjais visą darbo dieną.

Galiausiai Teisingumo Teismas prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui pateikė gaires, kad šis galėtų įvertinti, ar šis skirtingas požiūris gali būti laikomas „objektyviai pagrįstas“, kaip tai suprantama pagal Bendrojo susitarimo 4 straipsnio 1 dalį.

Šiuo klausimu jis priminė, kad ši sąvoka „objektyviai pagrįstas“ reikalauja, kad konstatuotas skirtingas požiūris būtų pateisinamas tiksliais ir konkrečiais veiksniais, kurie apibūdina atitinkamą darbo sąlygą, atsižvelgiant į konkrečias jos taikymo aplinkybes ir remiantis objektyviais ir skaidriais kriterijais tam, kad būtų įvertinta, ar šis skirtingas požiūris atitinka tikrus poreikius, leidžia pasiekti numatytą tikslą ir yra būtinas jam pasiekti.

Dėl klausimo, ar tikslas atgrasyti darbdavį įpareigoti darbuotojus dirbti su jais individualiai sutarto darbo laiko viršvalandžius gali būti „objektyviai pagrįstas“, kaip tai suprantama pagal Bendrojo susitarimo 4 straipsnio 1 dalį, jis pažymėjo, kad ne visą darbo dieną dirbantiems darbuotojams ir visą darbo dieną dirbantiems darbuotojams vienodos ribos, kiek tai susiję su darbo užmokesčio už

³⁴⁷ Bendrasis susitarimas dėl darbo ne visą darbo dieną (toliau – Bendrasis susitarimas), pateiktas 1997 m. gruodžio 15 d. Tarybos direktyvos 97/81/EB dėl Bendrojo susitarimo dėl darbo ne visą darbo dieną, sudaryto tarp UNICE, CEEP ir ETUC (OL L 14, 1998, p. 9; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 4 t., p. 267), priede.

³⁴⁸ 2006 m. liepos 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl moterų ir vyrų lygių galimybių ir vienodo požiūrio į moteris ir vyrus užimtumo bei profesinės veiklos srityje principo įgyvendinimo (OL L 204, 2006, p. 23).

viršvalandžius priemoka, nustatymas, kalbant apie ne visą darbo dieną dirbančius darbuotojus, negali pasiekti šio tikslo.

Be to, dėl tikslo išvengti, kad darbuotojams, dirbantiems visą darbo dieną, būtų sudaromos blogesnės darbo sąlygos nei ne visą darbo dieną dirbantiems darbuotojams, jis pažymėjo, kad darbuotojai, dirbantys visą darbo dieną, kiek tai susiję su viršvalandžiais, turėtų būti vertinami vienodai kaip ir ne visą darbo dieną dirbantys darbuotojai, taikant *pro rata temporis* principą. Taigi šis antrasis tikslas taip pat negali pateisinti skirtingo požiūrio į ne visą darbo dieną ir visą darbo dieną dirbančius darbuotojus.

Antra, Teisingumo Teismas konstatavo, kad nagrinėjami nacionalinės teisės aktai taip pat yra netiesioginė diskriminacija dėl lyties, kaip tai suprantama pagal SESV 157 straipsnį ir Direktyvos 2006/54 2 straipsnio 1 dalies b punktą bei 4 straipsnio pirmą pastraipą.

Iš tiesų, nors šiuo atveju kalbama apie iš pažiūros neutralią priemonę, iš nutarčių dėl prašymų priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad dėl šios priemonės gerokai daugiau moterų nei vyrų atsiduria mažiau palankioje padėtyje, ir nebūtina, kad darbuotojų grupę, kuriai šie teisės aktai nėra nepalankūs, t. y. visą darbo dieną dirbančius darbuotojus, sudarytų kur kas daugiau vyrų nei moterų. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi įvertinti, kiek duomenys, kuriuos jis turi apie darbo jėgos padėtį, yra tinkami ir ar į juos galima atsižvelgti. Nacionalinis teismas taip pat turi išnagrinėti visas svarbias kokybinio pobūdžio aplinkybes, kad nustatytų, ar tokia visi darbuotojai, kuriems taikomi nacionalinės teisės aktai, kuriais grindžiamas atitinkamas skirtingas požiūris, yra tokioje nepalankioje padėtyje.

Be to, šia netiesiogine diskriminacija, kaip ir ne visą darbo dieną dirbantiems darbuotojams, palyginti su visą darbo dieną dirbančiais darbuotojais, sudaromos „blogesnės“ darbo sąlygos negali būti pateisinamos siekiu, pirma, atgrasyti darbdavį nuo darbuotojų įpareigojimo dirbti viršvalandžius, viršijančius jų darbo sutartyje individualiai sutartą darbo laiką, ir, antra, išvengti, kad visą darbo dieną dirbantiems darbuotojams būtų sudaromos blogesnės darbo sąlygos nei ne visą darbo dieną dirbantiems darbuotojams.

2024 m. birželio 25 d. Sprendimas (didžioji kolegija) *Ilva ir kt.* (C-626/22, [EU:C:2024:542](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Aplinka – SESV 191 straipsnis – Pramoniniai išmetami teršalai – Direktyva 2010/75/ES – Taršos integruota prevencija ir kontrolė – 1, 3, 8, 11, 12, 14, 18, 21 ir 23 straipsniai – Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 35 ir 37 straipsniai – Įrenginio eksploatavimo leidimo išdavimo ir persvarstymo procedūros – Aplinkos ir žmonių sveikatos apsaugos priemonės – Teisė į švarią, sveiką ir tvarią aplinką“

Gavęs *Tribunale di Milano* (Milano teismas, Italija) prašymą priimti prejudicinį sprendimą, Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) paaiškino leidimo eksploatuoti įrenginį sąlygas pagal Direktyvą 2010/75 dėl pramoninių išmetamų teršalų³⁴⁹.

Metalurgijos gamykla *Ilva* (toliau – *Ilva* gamykla) yra Taranto savivaldybėje (Italija) ir eksploatuojama remiantis 2011 m. išduotu „integruotu aplinkosaugos leidimu“.

Nepaisant 2012 m. taikyto arešto, šiai gamyklai buvo leista tęsti gamybos veiklą 36 mėnesių laikotarpiu pagal specialias leidžiančias nukrypti nuostatas, su sąlyga, kad bus laikomasi aplinkosaugos ir sveikatos priemonių plano. Galutinė šio plano laikymosi data buvo nukelta kelis kartus bendram kelerių metų laikotarpiui, nors aptariama veikla kėlė didelį ir reikšmingą pavojų aplinkai ir aplinkui gyvenančių žmonių sveikatai.

Šiomis aplinkybėmis maždaug 300 000 Taranto ir gretimų savivaldybių gyventojų kreipėsi į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismą su kolektyviniu ieškiniu; juo, be kita ko, siekė, kad būtų nutraukta *Ilva* gamyklos arba tam tikrų jos dalių eksploatacija dėl taršos, kurią kelia jos išmetami pramoniniai teršalai, ir žalos, kurią ši tarša daro žmonių sveikatai.

Kadangi Italijos teisinis reglamentavimas leidimo pramoninei veiklai išdavimo ar persvarstymo nesieja su išankstiniu įrenginio poveikio žmonių sveikatai įvertinimu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nutarė kreiptis į Teisingumo Teismą dėl tokio vertinimo būtinumo, kompetentingų institucijų nagrinėjimo apimties ir įrenginį eksploatuojančiam ūkio subjektui nustatyto termino išduotame leidime nurodytoms sąlygoms įvykdyti.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirma, kiek tai susiję su būtinumu atlikti vertinimą, apimantį atitinkamo įrenginio veiklos poveikį žmonių sveikatai, Teisingumo Teismas priminė, kad aplinkos kokybės apsauga ir gerinimas, taip pat žmonių sveikatos apsauga yra dvi glaudžiai susijusios Sąjungos aplinkos politikos sudedamosios dalys. Nustatydamą taisykles, reglamentuojančias integruotą taršos, kurią sukelia pramoninė veikla, prevenciją ir kontrolę, Direktyva 2010/75 sukonkretina Sąjungos įsipareigojimus aplinkos ir žmonių sveikatos apsaugos srityje, kylančius, be kita ko, iš SESV 191 straipsnio, taip prisidedama prie kiekvieno asmens teisės gyventi jo sveikatai nekenksmingoje ir gerovę užtikrinančioje aplinkoje išsaugojimo. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pateikė nuorodą į Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 35 ir 37 straipsnius ir konstatavo glaudų aplinkos apsaugos ir žmonių sveikatos apsaugos ryšį.

Tarp šioje direktyvoje numatytų leidimo eksploatuoti sąlygų yra įrenginį eksploatuojančio ūkio subjekto pareiga imtis visų tinkamų „taršos“ prevencijos priemonių ir teršalų išmetimo į aplinką

³⁴⁹ 2010 m. lapkričio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2010/75/ES dėl pramoninių išmetamų teršalų (taršos integruotos prevencijos ir kontrolės) (OL L 334, 2010, p. 17; klaidų ištaisymas OL L 158, 2012, p. 25).

stebėsenos priemonių. Šis ūkio subjektas taip pat turi įsitikinti, kad jo įrenginys nesukelia „didelės taršos“. Be to, leidimo sąlygos persvarstomos, kai tai pateisinama dėl įrenginio keliamos „taršos“. Šio persvarstymo periodiškumas turi atitikti įrenginio dydį ir pobūdį; turi būti atsižvelgiama, be kita ko, į vietos, kurioje vykdoma pramoninė veikla, ypatumus, ypač į gyvenamųjų pastatų artumą.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pažymėjo, kad Direktyvoje 2010/75 paminėta sąvoka „tarša“ apima žalą, kuri daroma arba gali būti daroma tiek aplinkai, tiek žmonių sveikatai. Be to, ši glaudų aplinkos kokybės ir žmonių sveikatos apsaugos ryšį patvirtina ne tik Sąjungos pirminės teisės nuostatos, bet ir įvairios Direktyvos 2010/75 nuostatos, taip pat Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencija. Būtent dėl *I/va* gamyklos keliamos taršos šis teismas, remdamasis iš šios gamyklos išmetamų teršalų poveikiu aplinkai ir žmonių sveikatai, konstatavo pareiškėjų teisės į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą pažeidimą³⁵⁰.

Iš to matyti, kad įrenginį, kuriam taikoma Direktyva 2010/75, eksploatuojantis ūkio subjektas prašyme išduoti leidimą turi pateikti tinkamą informaciją apie savo įrenginio išmetamų teršalų kiekius ir vėliau per visą eksploatavimo laikotarpį užtikrinti, kad būtų laikomasi šioje direktyvoje numatytų pareigų ir priemonių, atlikdamas nuolatinį įrenginio veiklos poveikio aplinkai ir žmonių sveikatai vertinimą.

Be to, kompetentingos nacionalinės valdžios institucijos turi numatyti, kad toks vertinimas yra leidimų išdavimo ir persvarstymo procedūrų sudedamoji dalis ir išankstinė jų išdavimo ar persvarstymo sąlyga. Jeigu atliekant tokį vertinimą gaunami rezultatai, rodantys, kad didelės gyventojų, kuriems poveikį daro išmetami teršalai, dalies sveikatai kyla nepriimtinas pavojus, atitinkamas leidimas turi būti greitai peržiūrėtas. Nagrinėjamu atveju, išduodant aptariamus aplinkosaugos leidimus, iš *I/va* gamyklos išmetamų teršiančių medžiagų, t.y. kietųjų dalelių KD2,5 ir KD10, vario, gyvsidabrio ir naftaleno iš pasklidusios taršos šaltinių, poveikis aplinkai ir žmonių sveikatai nebuvo įvertintas.

Antra, dėl vertinimo, kurį turi atlikti kompetentingos institucijos, apimties pažymėtina, kad jos, be numatomų teršalų, kiek tai susiję su atitinkamos pramoninės veiklos pobūdžiu ir rūšimi, turi atsižvelgti į visus teršalus, kurie mokslškai pripažinti kenksmingais ir gali būti išmetami iš atitinkamo įrenginio dideliais kiekiais, atkreipdamos dėmesį į jų pobūdį ir galimybę pernešti taršą iš vienos terpės į kitą. Pagal prevencijos principą teršalų, kuriuos gali būti leista išmesti, kiekio nustatymas turi būti siejamas su atitinkamų medžiagų kenksmingumo laipsniu.

Todėl įrenginį eksploatuojantis ūkio subjektas privalo prašyme išduoti eksploatavimo leidimą pateikti informaciją apie teršalus, kurie gali būti išmetami iš šio įrenginio, pobūdį, kiekį ir galimą neigiamą poveikį, kad kompetentingos institucijos galėtų nustatyti šių išmetamų teršalų ribines vertes, išskyrus teršalus, kurie dėl savo pobūdžio ar kiekio negali kelti pavojaus aplinkai ar žmonių sveikatai.

Leidimo persvarstymo procedūra negali apsiriboti ribinių verčių nustatymu tik teršalams, kurių išmetimas buvo numatomas ir į kurį buvo atsižvelgta per pirminę leidimo išdavimo procedūrą. Reikia atsižvelgti į eksploatuojant atitinkamą įrenginį įgytą patirtį, taigi ir į faktiškai konstatuotą teršalų išmetimą. Jeigu tam, kad aplinkos kokybės normų būtų laikomasi, atitinkamam įrenginiui turi būti nustatytos griežtesnės išmetamų teršalų ribinės vertės, leidimas turi būti papildytas papildomomis priemonėmis, nedarant poveikio kitoms priemonėms, kurių galima imtis minėtoms normoms įvykdyti.

Trečia, dėl įrenginį eksploatuojančiam ūkio subjektui nustatyto termino pradėti laikytis eksploatavimo leidimo Teisingumo Teismas pirmiausia nurodė, kad, kiek tai susiję su įrenginiais, kaip antai *I/va* gamykla, kompetentingos nacionalinės institucijos pagal Direktyvą 2010/75 turėjo iki 2016 m. vasario 28 d. pritaikyti leidimo sąlygas prie naujų prieinamų technologijų. Pažeidus leidimo eksploatuoti įrenginį sąlygas, valstybės narės pagal šią direktyvą turi imtis priemonių, būtinų tam, kad nedelsiant būtų užtikrintas šių sąlygų laikymasis.

³⁵⁰ 2019 m. sausio 24 d. EŽTT sprendimas *Cordella ir kiti prieš Italiją*, CE:ECHR:2019:0124JUD005441413.

Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad Direktyvai 2010/75 prieštarauja nacionalinis teisinis reglamentavimas, pagal kurį įrenginį eksploatuojančiam ūkio subjektui nustatytas terminas aplinkos ir sveikatos apsaugos priemonėms, numatytoms leidime eksploatuoti šį įrenginį, įgyvendinti ne kartą buvo pratęsiamas, nors buvo konstatuotas didelis ir reikšmingas pavojus aplinkai ir žmonių sveikatai. Jis pridūrė, kad tais atvejais, kai veikla kelia tokį pavojų, atitinkamo įrenginio eksploatacija pagal šią direktyvą sustabdoma.

XIX. Tarptautiniai susitarimai

1. Derybos ir sudarymas

2024 m. balandžio 9 d. Sprendimas *Komisija prieš Tarybą (Tarptautinių susitarimų pasirašymas)* (C-551/21, [EU:C:2024:281](#))

„Ieškinys dėl panaikinimo – Sprendimas (ES) 2021/1117 – Gabono Respublikos ir Europos bendrijos žvejybos partnerystės susitarimo įgyvendinimo protokolas (2021–2026 m.) – Pasirašymas Sąjungos vardu – Institucija, kompetentinga paskirti asmenį, įgaliotą pasirašyti – ESS 13 straipsnio 2 dalis – Kiekvienos Sąjungos institucijos neviršijimas jai suteiktų įgaliojimų – ES institucijų lojalus bendradarbiavimas – ESS 16 straipsnio 1 ir 6 dalys – Europos Sąjungos Tarybos įgaliojimai formuoti politiką ir rengti Sąjungos išorės veiksmus – ESS 17 straipsnio 1 dalis – Europos Komisijos įgaliojimai užtikrinti atstovavimą Sąjungai išorės santykiuose – SESV 218 straipsnis“

Gavęs Europos Komisijos prašymą panaikinti Europos Sąjungos Tarybos sprendimą 2021/1117 dėl Gabono Respublikos ir Europos bendrijos žvejybos partnerystės susitarimo įgyvendinimo protokolo pasirašymo Europos Sąjungos vardu ir laikino taikymo³⁵¹ ir jos sprendimą paskirti asmenį, įgaliotą pasirašyti šį protokolą, Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) panaikino tiek šią nuostatą, tiek ją remiantis atliktą šį paskyrimą. Jis nurodė, kad SESV 218 straipsnio 5 dalyje minima Tarybos kompetencija įgalioti pasirašyti ir laikinai taikyti tarptautinį susitarimą, bet ne kompetencija paskirti jį pasirašantį asmenį, nes pagal ESS 17 straipsnio 1 dalies šėštą sakinį kompetenciją pasirašyti tokį susitarimą turi Komisija³⁵².

2015 m. spalio 22 d. Taryba, remdamasi Komisijos rekomendacija, priėmė sprendimą, juo suteikė jai įgaliojimus Sąjungos vardu vesti derybas su Gabono Respublika dėl Europos Sąjungos ir Gabono Respublikos žvejybos partnerystės susitarimo įgyvendinimo protokolo pratęsimo 2021–2026 m. laikotarpiui. Komisijos pateikto Tarybos sprendimo pasiūlymo dėl susitarimo įgyvendinimo protokolo pasirašymo ir laikino taikymo 2 straipsnyje buvo pažymėta, kad Tarybos generalinis sekretoriatas parengia „įgaliojamąjį raštą, kuriuo Komisijos nurodytam asmeniui suteikiami įgaliojimai pasirašyti Protokolą su sąlyga, kad jis bus sudarytas“. Sprendimo 2021/1117 2 straipsnyje numatyta, kad „Tarybos pirmininkas įgaliojamas paskirti asmenį (-is), įgaliotą (-us) Sąjungos vardu pasirašyti Protokolą“. Kadangi tuo metu Portugalijos Respublika pagal rotacijos principą pirmininkavo Tarybai, jos pirmininkas paskyrė šios valstybės narės nuolatinį atstovą Europos Sąjungoje asmeniu, įgaliotą pasirašyti protokolą Sąjungos vardu³⁵³.

Komisija prašė Teisingumo Teismo panaikinti Sprendimo 2021/1117 2 straipsnį dėl, be kita ko, ESS 17 straipsnio 1 dalies, siejamos su ESS 13 straipsnio 1 ir 2 dalimis, pažeidimo³⁵⁴.

³⁵¹ 2021 m. birželio 28 d. Tarybos sprendimas (ES) 2021/1117 dėl Gabono Respublikos ir Europos bendrijos žvejybos partnerystės susitarimo įgyvendinimo protokolo (2021–2026 m.) pasirašymo Europos Sąjungos vardu ir laikino taikymo (OL L 242, 2021, p. 3).

³⁵² ESS 17 straipsnio 1 dalyje numatyta: „Komisija remia bendruosius Sąjungos interesus ir imasi atitinkamos iniciatyvos šiuo tikslu. Ji užtikrina, kad Sutartys ir priemonės, kurių jomis vadovaudamasi imasi institucijos, būtų taikomos. Ji prižiūri Sąjungos teisės taikymą kontroliuojant Europos Sąjungos Teisingumo Teismui. Ji vykdo biudžetą ir vadovauja programoms. Ji atlieka koordinavimo, vykdomąsias ir valdymo funkcijas Sutartyse nustatytais sąlygomis. Išskyrus bendrą užsienio ir saugumo politiką bei kitus Sutartyse nustatytus atvejus, ji užtikrina Sąjungos atstovavimą išorės santykiuose. Ji inicijuoja Sąjungos metinių ir daugiamečių programų sudarymą, kad būtų pasiekti susitarimai tarp institucijų“.

³⁵³ 2021 m. birželio 29 d. šis nuolatinis atstovas pasirašė protokolą Sąjungos vardu. 2021 m. birželio 30 d. Komisija ir valstybės narės buvo informuotos apie protokolo pasirašymą ir laikiną taikymą nuo 2021 m. birželio 29 d.

³⁵⁴ ESS 13 straipsnio 2 dalyje numatyta: „Kiekviena institucija veikia neviršydamą Sutartyse jai suteiktų įgaliojimų ir laikydamasi jose nustatytų procedūrų, sąlygų bei tikslų. Institucijos lojaliai tarpusavyje bendradarbiauja“.

Pirmiausia Teisingumo Teismas priminė, kad pagal ESS 17 straipsnio 1 dalyje ir SESV 218 straipsnio 2 ir 5 dalyse numatytą kompetencijos pasidalijimą Taryba, remdamasi derybininko pasiūlymu, turi suteikti įgaliojimus Sąjungos vardu pasirašyti tarptautinį susitarimą, t. y. aktą, kuriuo formuojama Sąjungos politika ir rengiami jos išorės veiksmai, kaip tai suprantama pagal ESS 16 straipsnio 1 dalies antrą sakinį ir 6 dalies trečią pastraipą. Vis dėlto sprendimas, kuriuo suteikiami įgaliojimai pasirašyti tarptautinį susitarimą, neapima vėlesnio veiksmo, kurį sudaro pats šio susitarimo pasirašymas. Gavus leidimą, pasirašoma turi būti atlikus visus šiuo tikslu būtinus veiksmus, visų pirma susijusius su atitinkama trečiaja šalimi. Vienas iš šių veiksmų – įgaliojamųjų raštų, kuriuose paskirtas asmuo, įgaliotas pasirašyti susitarimą Sąjungos vardu, išdavimas. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pabrėžė, kad dėl tokio paskyrimo nereikia atlikti vertinimo, susijusio su Sąjungos „politikos formavimo“ ar jos „koordinavimo“ funkcijomis arba „išorės veiksmų rengimu“, kaip tai suprantama pagal ESS 16 straipsnio 1 ir 6 dalis, todėl jis nėra susijęs su politiniu vertinimu, kuris yra tokio sprendimo, kuriuo ši institucija pritarė teisiniams padariniams, kurių turės pasirašymas pagal atitinkamas tarptautinės teisės normas, pagrindas.

Antra, dėl to, ar pasirašančio asmens paskyrimas yra veiksmas, kuris „užtikrina Sąjungos atstovavimą išorės santykiuose“, kaip tai suprantama pagal ESS 17 straipsnio 1 dalies šeštą sakinį, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad pagal savo įprastą reikšmę teisinė sąvoka „atstovavimas“ reiškia, kad subjekto vardu santykiuose su trečiuoju asmeniu atliekamas veiksmas, kuris gali būti to subjekto ketinimų pareiškimas šio trečiojo asmens atžvilgiu. Tai, kad šiuo tikslu paskirtas asmuo Sąjungos vardu pasirašo tarptautinį susitarimą, kaip tik ir išreiškia Sąjungos ketinimus, kaip juos apibrėžė Taryba, trečiosios šalies, su kuria dėl šio susitarimo buvo deramasi, atžvilgiu. Taigi, ESS 17 straipsnio 1 dalies šešto sakinio, pagal kurį Komisija „užtikrina Sąjungos atstovavimą išorės santykiuose“, formuluote siekiama įtvirtinti, kad pagal šią nuostatą Komisijai suteikiami įgaliojimai, Tarybai priėmus sprendimą leisti Sąjungos vardu pasirašyti tarptautinį susitarimą, nesiejant su bendra užsienio ir saugumo politika (BUSP) ir jei Sutartyse šiuo klausimu nenumatyta kitokio įgaliojimų paskirstymo, imtis bet kokių veiksmų, kuriais užtikrinamas toks pasirašymas.

Trečia, Teisingumo Teismas konstatavo, kad šis pažodinis ESS 17 straipsnio 1 dalies šešto sakinio aiškinimas atitinka tarptautinę paprotinę teisę³⁵⁵, pagal kurią bet koks asmuo, valstybės kompetentingos valdžios institucijos ar kompetentingo tarptautinės organizacijos organo dokumentu paskirtas atlikti pasirašymo veiksmą, remiantis šiuo įgaliojamuoju dokumentu, turi būti laikomas atstovaujančiu tai valstybei ar tarptautinei organizacijai. Todėl tokio asmens atliktas tarptautinio susitarimo pasirašymas Sąjungos vardu pagal tarptautinės paprotinės teisės normas yra atstovavimas Sąjungai. Atsižvelgiant į ESS 17 straipsnio 1 dalies šeštą sakinį, reikia konstatuoti, kad veiksmai, būtini tarptautiniam susitarimui pasirašyti, įskaitant pasirašančio asmens paskyrimo veiksmą, po to, kai Taryba leido jį pasirašyti, srityse, kurios nesusijusios su BUSP klausimais, priklauso Komisijos kompetencijai „užtikrinti atstovavimą Sąjungai išorės santykiuose“, nebent pagal ESS ar SESV kompetencija organizuoti jo pasirašymą priskirta kitai Sąjungos institucijai.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pažymėjo, kad, priešingai nei SESV 218 straipsnio 3 dalis, kuri, kiek tai susiję su derybomis dėl tarptautinių susitarimų, Tarybai suteikia kompetenciją ne tik įgalioti pradėti derybas, bet ir paskirti derybininką ar Sąjungos derybų grupės vadovą, SESV 218 straipsnio 5 dalyje minima Tarybos kompetencija įgalioti pasirašyti ir laikinai taikyti tarptautinį susitarimą, bet ne kompetencija paskirti jį pasirašantį asmenį, todėl pastaroji nuostata nenukrypsta nuo ESS 17 straipsnio 1 dalies šeštojo sakinio. Darytina išvada, kad jei Taryba įgaliojo pasirašyti tarptautinį susitarimą, kuris, kaip šioje byloje, nepatenka į BUSP taikymo sritį ar jo neapima „kiti Sutartyse numatyti atvejai“, Komisija pagal ESS 17 straipsnio 1 dalies šeštą sakinį turi užtikrinti, kad tas susitarimas būtų pasirašytas. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pažymėjo, kad nors įsigaliojus ESS ir

³⁵⁵ Kodifikuota 1969 m. gegužės 23 d. Vienos konvencijos dėl tarptautinių sutarčių teisės (Jungtinių Tautų sutarčių rinkinys, 1155 t., p. 331) 2 straipsnio 1 dalies c punkte ir 7 straipsnio 1 dalies a punkte.

SESV Taryba ir toliau skirdavo tarptautinius susitarimus turinčius pasirašyti asmenis, tokia praktika, net jei nusistovėjusi, negali pakeisti Sutartyse įtvirtintų taisyklių, kurių institucijos privalo laikytis.

Galiausiai, ketvirta, Teisingumo Teismas priminė, kad pagal ESS 17 straipsnio 1 dalies pirmą sakinį Komisija savo kompetenciją, susijusią su tarptautinių susitarimų pasirašymu, turi įgyvendinti Sąjungos bendrojo intereso labui ir privalo laikytis ESS 13 straipsnio 2 dalyje įtvirtintos lojalaus bendradarbiavimo pareigos.

2. Turinys ir taikymo sritis³⁵⁶

a. EB ir Alžyro asociacijos susitarimas

2024 m. vasario 29 d. Sprendimas *Raad van bestuur va de Sociale verzekeringsbank (Maitintojo netekimo išmokų perkėlimas)* (C-549/22, [EU:C:2024:184](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – EB ir Alžyro asociacijos susitarimas – Darbuotojų migrantų alžyriečių ir juos pergyvenusių asmenų socialinė apsauga – Išmokų perkėlimas į Alžyrą taikant mokačiosios valstybės narės įstatymuose nustatytus dydžius – Maitintojo netekimo išmoka – Nacionalinis teisinis reglamentavimas, pagal kurį taikomas gyvenamosios vietos valstybės principas – Gyvenamosios vietos sąlyga, pagal kurią Alžyre gyvenantiems gavėjams mokamos maitintojo netekimo išmokos suma yra sumažinama“

Gavęs *Centrale Raad van Beroep* (Socialinės apsaugos ir valstybės tarnybos bylų apeliacinis teismas, Nyderlandai; toliau – prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas) prašymą priimti prejudicinį sprendimą Teisingumo Teismas nusprendė, kad EB ir Alžyro asociacijos susitarimo³⁵⁷ 68 straipsnio 4 dalis³⁵⁸ teisės laisvai perkelti socialinės apsaugos išmokas srityje veikia tiesiogiai ir pagal ją nedraudžiama sumažinti maitintojo netekimo išmokų dydžio dėl to, kad jų gavėjai gyvena

³⁵⁶ Šioje dalyje taip pat reikėtų nurodyti 2024 m. vasario 27 d. Sprendimą (didžioji kolegija) *EUIPO / The KaiKai Company Jaeger Wichmann* (C-382/21 P, [EU:C:2024:172](#)), pateiktą XIV.1 dalyje „Bendrijos dizainas“.

³⁵⁷ Europos ir Viduržemio jūros regiono šalių susitarimas, steigiantis Europos bendrijos bei jos valstybių narių ir Alžyro Liaudies Demokratinės Respublikos asociaciją, Europos bendrijos vardu patvirtintas 2005 m. liepos 18 d. Tarybos sprendimu 2005/690/EB (OL L 265, 2005, p. 1; toliau – EB ir Alžyro asociacijos susitarimas).

³⁵⁸ Šio susitarimo 68 straipsnis suformuluotas taip:

„1. Taikant kitose šio straipsnio dalyse numatytas nuostatas, Alžyro pilietybę turintiems darbuotojams ir visiems su jais gyvenantiems šeimos nariams socialinės apsaugos srityje taikomas požiūris, kuriuo nediskriminuojama dėl pilietybės, palyginti su valstybių narių, kuriose jie dirba, piliečiais. Sąvoka „socialinė apsauga“ apima socialinės apsaugos sritį, susijusias su ligos ir motinystės išmokomis, neįgalumo, senatvės ir maitintojo netekimo išmokomis, išmokomis nelaimingo atsitikimo darbe ir profesinės ligos atveju, išmokomis mirties atveju, bedarbio pašalpomis ir išmokomis šeimai.

Tačiau dėl šių nuostatų netaikomos kitos koordinavimo taisyklės, numatytos Bendrijos teisės aktuose remiantis EB sutarties 42 straipsniu, išskyrus šio Susitarimo 70 straipsnyje numatytomis sąlygomis.

<...>

4. Šie darbuotojai gali nevaržomai į Alžyrą perkelti pensijas ir anuitetus, susijusius su senatvės, maitintojo netekimo, nelaimingo atsitikimo darbe arba profesinės ligos, neįgalumo dėl nelaimingo atsitikimo darbe arba profesinės ligos išmokomis, taikant mokačiosios valstybės narės arba valstybių narių teisės aktuose nustatytus dydžius, išskyrus specialiąsias neįmokines išmokas. <...>“

Alžyre, jeigu šiomis išmokomis siekiama užtikrinti bazines pajamas, apskaičiuotas atsižvelgiant į pragyvenimo mokačiojoje valstybėje narėje išlaidas, ir toks sumažinimas atitinka šios teisės esmę.

X gyvena Alžyre. Nuo 1999 m. sausio 1 d. ji, kaip savo sutuoktinį, kuris dirbo Nyderlanduose ir mirties metu buvo apdraustas pagal *Algemene nabestaandenwet* (Maitintojo netekusių asmenų bendrojo draudimo įstatymas; toliau – ANW), pergyvenęs asmuo, turi teisę į maitintojo netekimo išmoką. 2018 m. atgaline data atnaujinusi maitintojo netekimo išmokos mokėjimą X, kurį buvo nutraukusi 2012 m., *Raad van bestuur van de Sociale verzekeringsbank* (Socialinio draudimo įstaigos valdyba, Nyderlandai) informavo ją apie tai, kad nuo 2013 m. sausio 1 d. ši išmoka sumažinta, nes turėjo būti mokama pagal gyvenamosios vietos valstybės principą, t. y. nagrinėjamu atveju remiantis procentine dalimi, atspindinčia pragyvenimo Alžyre išlaidų lygį, palyginti su pragyvenimo Nyderlanduose išlaidomis³⁵⁹.

Atmetus kelis skundus dėl tokio sprendimo, X pateikė apeliacinį skundą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui, o šis nusprendė pateikti Teisingumo Teismui įvairių prejudicinių klausimų, susijusių su EB ir Alžyro asociacijos susitarimo 68 straipsnio 4 dalies išaiškinimu, kad žinotų, ar pagal šį susitarimą draudžiama sumažinti X mokamos maitintojo netekimo išmokos dydį remiantis gyvenamosios vietos valstybės principu.

Teisingumo Teismo vertinimas

Teisingumo Teismas visų pirma atsakė į klausimą, ar, atsižvelgiant į EB ir Alžyro asociacijos susitarimo tekstą, tikslą ir pobūdį, šio susitarimo 68 straipsnio 4 dalis veikia tiesiogiai.

Šiuo klausimu jis konstatavo, kad šioje nuostatoje aiškiai, tiksliai ir besąlygiškai įtvirtinta teisė į Alžyrą nevaržomai perkelti šioje nuostatoje nurodytas pensijas ir anuitetus, taikant mokačiosios valstybės narės teisės aktuose nustatytus dydžius. Taigi šioje nuostatoje valstybėms narėms nustatyta aiški ir tiksliai pareiga pasiekti rezultatą, t. y. leisti suinteresuotiesiems asmenims pasinaudoti tokiu laisvu perkėlimu, o šios pareigos įgyvendinimas ar padariniai nėra susieti su kokio nors vėlesnio akto priėmimu.

Nors, kaip pažymėjo Teisingumo Teismas, ši teisė į laisvą perkėlimą nėra absoliuti, nes konkretūs jos padariniai kiekvienu konkrečiu atveju priklauso nuo „mokačiosios valstybės narės arba valstybių narių teisės aktuose nustatytų tarifų“, ji negali būti aiškinama kaip leidžianti valstybėms narėms savo nuožiūra apriboti minėtą teisę į laisvą perkėlimą ir padaryti ją beprasmę. Jis taip pat atkreipė dėmesį į tai, kad šioje nuostatoje numatytos teisės įgyvendinimas ar padariniai nepriklauso nuo kito akto priėmimo, visų pirma nuo to, ar Asociacijos taryba priėmė EB ir Alžyro asociacijos susitarimo 70 straipsnio 1 dalyje nurodytas nuostatas, todėl ši dalis negali būti laikoma nustatančia šios teisės taikymo nedelsiant sąlygą. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad EB ir Alžyro asociacijos susitarimo 68 straipsnio 4 dalis veikia tiesiogiai, taigi asmenys, kuriems ši nuostata taikoma, turi teisę ją tiesiogiai remtis valstybių narių teismuose, siekdami, kad būtų netaikomos su ja nesuderinamos nacionalinės teisės nuostatos.

Toliau Teisingumo Teismas atsakė į klausimą dėl EB ir Alžyro asociacijos susitarimo 68 straipsnio 4 dalies taikymo asmenų atžvilgiu srities.

Pažymėjęs, kad 68 straipsnio 4 dalyje aiškiai nurodyti tik „[š]ie darbuotojai“, o tai reiškia to paties straipsnio 1 dalyje nurodytus „Alžyro pilietybę turinčius darbuotojus“, Teisingumo Teismas konstatavo, kad tarp išmokų, kurios gali būti laisvai perkeltos į Alžyrą, yra maitintojo netekimo pensijos ir anuitetai, kurių gavėjai iš esmės gali būti tik minėti darbuotojus pergyvenę asmenys. Taigi

³⁵⁹ Ši procentinė dalis nustatoma pagal *Regeling woonlandbeginsel in de sociale zekerheid 2012* (2012 m. įsakymas dėl gyvenamosios vietos valstybės principo socialinės apsaugos srityje) nuostatas; šis įsakymas buvo priimtas remiantis ANW, iš dalies pakeisto *Wet woonlandbeginsel in de sociale zekerheid* (Įstatymas dėl gyvenamosios vietos valstybės principo socialinės apsaugos srityje), 17 straipsnio 3 dalimi. Nuo 2013 m. sausio 1 d. Alžyriui ši procentinė dalis yra 60 % maksimalios maitintojo netekimo išmokos sumos, o nuo 2016 m. sausio 1 d. – 40 % maksimalios sumos.

EB ir Alžyro asociacijos susitarimo 68 straipsnio 4 dalis netektų veiksmingumo, jeigu šie maitintojo netekę asmenys nepatektų į jos taikymo *ratione personae* sritį. Teisingumo Teismas taip pat pabrėžė, kad reikalavimas, kad gavėjas gyventų mokačiojoje valstybėje narėje (nagrinėjamu atveju – Nyderlanduose), prieštarautų logikai, kuria grindžiamas pats laisvo išmokų perkėlimo į Alžyrą principas. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas nurodė: EB ir Alžyro asociacijos susitarimo 68 straipsnio 4 dalis taikoma darbuotoją pergyvenusiems asmenims, kurie norėtų savo maitintojo netekimo išmoką perkelti į Alžyrą, tačiau patys nėra darbuotojai ir gyvena Alžyre.

Galiausiai dėl maitintojo netekimo išmokos dydžio sumažinimo dėl to, kad šios išmokos gavėjas gyvena Alžyre, atitikties EB ir Alžyro asociacijos susitarimo 68 straipsnio 4 daliai Teisingumo Teismas priminė, kad šioje nuostatoje numatyta teisė nevaržomai perkelti aptariamas išmokas į Alžyrą, „taikant mokačiosios valstybės narės arba valstybių narių teisės aktuose nustatytus dydžius“. Vadinas, mokačioji valstybė narė turi diskreciją nustatyti taisykles, susijusias su šioje nuostatoje nurodytų išmokų sumos apskaičiavimu, todėl ši valstybė narė gali numatyti taisykles, skirtas minėtų išmokų sumai patikslinti atliekant perkėlimą, pavyzdžiui, taisyklę, grindžiamą gyvenamosios vietos valstybės principu.

Vis dėlto Teisingumo Teismas pažymėjo, kad tokios taisyklės turi atitikti teisės laisvai perkelti išmokas esmę, nepanaikindamos šios teisės veiksmingumo, ir tuo tikslu išnagrinėjo pagrindinėje byloje nagrinėjamą maitintojo netekimo išmoką apibūdinančius elementus. Jis konstatavo, kad jos dydis nustatomas atsižvelgiant į pragyvenimo Nyderlanduose išlaidas, todėl šia išmoka siekiama užtikrinti, kad maitintojo netekę asmenys gautų bazines pajamas, apskaičiuotas atsižvelgiant į pragyvenimo šioje valstybėje narėje išlaidas. Todėl, Teisingumo Teismo nuomone, neatrodo, kad perkeliama išmokos dydžio patikslinimas siekiant atsižvelgti į pragyvenimo Alžyre išlaidas gali panaikinti teisės į laisvą perkėlimą esmę, jeigu patikslinimo tikslais naudojamo dydžio nustatymas yra pagrįstas objektyviais kriterijais, o tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

b. Europos Sąjungos bei Euratomo ir Jungtinės Karalystės prekybos ir bendradarbiavimo susitarimas

2024 m. liepos 29 d. Sprendimas (didžioji kolegija) *Alchaster* (C-202/24, [EU:C:2024:649](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Europos Sąjungos bei Europos atominės energijos bendrijos ir Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės prekybos ir bendradarbiavimo susitarimas – Asmens perdavimas Jungtinei Karalystei, siekiant vykdyti baudžiamąjį persekiojimą – Vykdančiosios teisminės institucijos jurisdikcija – Pagrindinės teisės pažeidimo rizika – Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 49 straipsnio 1 dalis ir 52 straipsnio 3 dalis – Principas „nullum crimen, nulla poena sine lege“ – Šiam asmeniui nepalankus lygtinio paleidimo tvarkos pakeitimas“

Gavęs *Supreme Court* (Aukščiausiasis Teismas, Airija) prašymą priimti prejudicinį sprendimą Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) patikslino vykdančiosios teisminės institucijos pareigas, kai asmuo, dėl kurio išduotas arešto orderis pagal su Jungtine Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalyste sudarytą Prekybos ir bendradarbiavimo susitarimą (toliau – PBS)³⁶⁰, nurodo pagrindinės teisės pažeidimo riziką perdavimo Jungtinei Karalystei atveju.

³⁶⁰ Europos Sąjungos bei Europos atominės energijos bendrijos ir Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės prekybos ir bendradarbiavimo susitarimas (OL L 149, 2021, p. 10).

Magistrates' Courts of Northern Ireland (šiaurės Airijos magistratų teismai, Jungtinė Karalystė) apygardos teisėjas išdavė keturis MA arešto orderius dėl su terorizmu susijusių nusikalstamų veikų, tariamai padarytų 2020 m. liepos mėn.; už kai kurias iš jų gali būti skirta maksimali laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmė.

2022 m. rudenį *High Court* (Aukštasis teismas, Airija) nurodė perduoti MA Jungtinei Karalystei. Dėl to MA pateikė kasacinį skundą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui. Jis teigė, kad jo perdavimas Jungtinei Karalystei būtų nesuderinamas su principu *nullum crimen, nulla poena sine lege*, įtvirtintu, be kita ko, EŽTK³⁶¹ 7 straipsnyje.

Tas teismas pažymėjo, kad MA perdavimo Jungtinei Karalystei ir nuteisimo laisvės atėmimo bausme atveju galimas jo lygtinis paleidimas bus reglamentuojamas Jungtinės Karalystės teisės aktais, priimtais po to, kai buvo tariamai padarytos nagrinėjamos nusikalstamos veikos. Asmens, nuteisto už tam tikras nusikalstamas veikas, kaip antai tas, kurias, kaip įtariama, padarė MA, lygtinį paleidimą turi patvirtinti specializuota institucija ir jis gali įvykti tik šiam asmeniui atlikus du trečdalius jam skirtos bausmės. Tuo ši tvarka skiriasi nuo galiojusios anksčiau, pagal kurią buvo numatytas automatinis lygtinis paleidimas nuteistajam atlikus pusę skirtos bausmės.

Šiomis aplinkybėmis atsižvelgęs, be kita ko, į Jungtinės Karalystės teismų sistemos suteiktas garantijas dėl EŽTK taikymo, į tai, kad neįrodytas sisteminis trūkumas, dėl kurio būtų galima daryti prielaidą, kad MA perdavimo atveju būtų pažeistos EŽTK garantuojamos teisės, ir į MA turimą galimybę pateikti skundą Europos Žmogaus Teisių Teismui, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas atmetė MA argumentus, susijusius su EŽTK 7 straipsnio pažeidimo rizika.

Vis dėlto šiam teismui kilo klausimas, ar galima daryti tokią pačią išvadą dėl teisės, kylančios iš Chartijos³⁶² 49 straipsnio 1 dalies, kurioje, be kita ko, nustatyta, kad negali būti skiriama sunkesnė bausmė, nei taikyta nusikaltimo padarymo metu. Be to, jam kilo klausimas, ar vykdančioji valstybė turi kompetenciją priimti sprendimą dėl argumentų, susijusių su bausmių skyrimo nuostatų, kurios gali būti taikomos išduodančiojoje valstybėje, nesuderinamumu su Chartijos 49 straipsnio 1 dalimi, nors ši valstybė neprivalo laikytis Chartijos ir Teisingumo Teismas yra nustatęs aukštus reikalavimus, susijusius su atsižvelgimu į pagrindinių teisių pažeidimo išduodančiojoje valstybėje narėje riziką.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirma, Teisingumo Teismas, atmetęs galimybę taikyti Pagrindų sprendimą 2002/584³⁶³ vykdančią pagrindinėje byloje nagrinėjamus arešto orderius, pažymėjo, kad iš PBS trečios dalies VII antraštinės dalies, susijusios su bendradarbiavimu baudžiamosiose bylose, struktūros ir, be kita ko, iš atitinkamų to paties susitarimo 600–604 straipsnių³⁶⁴ funkcijų matyti, kad valstybė narė gali atsisakyti vykdyti Jungtinės Karalystės išduotą arešto orderį tik dėl su PBS susijusių priežasčių.

Šiomis aplinkybėmis, kaip primenama PBS 524 straipsnio 2 dalyje, valstybės narės privalo laikytis Chartijos, nes sprendimu dėl tokio perdavimo įgyvendinama Sąjungos teisė, kaip tai suprantama pagal Chartijos 51 straipsnio 1 dalį. Taigi valstybių narių vykdančiosios teisminės institucijos privalo užtikrinti, kad būtų paisoma pagrindinių teisių, suteikiamų, be kita ko, Chartijos 49 straipsnio 1 dalyje asmeniui, dėl kurio pagal PBS išduotas arešto orderis, o aplinkybė, kad Chartija netaikoma Jungtinei Karalystei, šiuo klausimu neturi reikšmės.

³⁶¹ 1950 m. lapkričio 4 d. Romoje pasirašyta Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija (toliau – EŽTK).

³⁶² Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija (toliau – Chartija).

³⁶³ 2002 m. birželio 13 d. Tarybos pagrindų sprendimas 2002/584/TVR dėl Europos arešto orderio ir perdavimo tarp valstybių narių tvarkos (OL L 190, 2002, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 6 t., p. 34).

³⁶⁴ Šiuose straipsniuose, be kita ko, reglamentuojami atvejai, kai atsisakoma vykdyti remiantis PBS išduotą arešto orderį, ir garantijos, kurias konkrečiais atvejais turi suteikti išduodančioji valstybė.

Antra, Teisingumo Teismas pabrėžė, kad su Pagrindų sprendimu 2002/584 susijusioje jurisprudencijoje nustatytas dviejų etapų nagrinėjimo reikalavimas³⁶⁵ negali būti taikomas pagal PBS. Iš tiesų šiame pagrindų sprendime nustatyta supaprastinta ir veiksminga perdavimo sistema grindžiama tarpusavio pasitikėjimo principu, kuris konkrečiai būdingas santykiams tarp valstybių narių ir iš kurio kyla prezumpcija, kad išduodančioji valstybė narė paiso pagrindinių teisių. Žinoma, neatmetama galimybė, kad tarptautiniu susitarimu galima užtikrinti aukštą valstybių narių ir tam tikrų trečiųjų šalių, kaip antai tam tikrų Europos ekonominės erdvės valstybių narių, tarpusavio pasitikėjimo lygį. Tačiau šis argumentas negali būti taikomas visoms trečiosioms šalims ir, konkrečiai kalbant, Jungtinei Karalystei.

Visų pirma PBS nenustatyta tokių privilegijuotų santykių tarp Sąjungos ir Jungtinės Karalystės, kurie galėtų pateisinti šį aukštą pasitikėjimo lygį. Konkrečiai kalbant, Jungtinė Karalystė nepriklauso Europos erdvei be vidaus sienų, kurią sukurti leidžiama, be kita ko, pagal abipusio pasitikėjimo principą. Be to, nors iš PBS teksto matyti, kad Jungtinės Karalystės ir valstybių narių bendradarbiavimas grindžiamas ilgalaikė pagarba asmenų pagrindinių teisių ir laisvių apsaugai³⁶⁶, šis bendradarbiavimas nepristatomas kaip grindžiamas išsaugotu atitinkamų valstybių tarpusavio pasitikėjimu, buvusiu iki Jungtinės Karalystės išstojimo iš Sąjungos 2020 m. sausio 31 d. Galiausiai yra esminių skirtumų tarp PBS nuostatų, susijusių su perdavimo tvarka, ir atitinkamų Pagrindų sprendimo 2002/584 nuostatų.

Trečia, šiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas patikslino, ką turi išnagrinėti vykdančioji teisminė institucija, kai atitinkamas asmuo nurodo jai, kad, perdavus jį Jungtinei Karalystei, kils Chartijos 49 straipsnio 1 dalies pažeidimo rizika. Jis pabrėžė, kad pareiga gerbti pagrindines teises įpareigoja šią vykdančiąją teisminę instituciją tinkamai išnagrinėjus konkrečiai nustatyti, ar yra pagrįstų priežasčių manyti, kad šiam asmeniui realiai kyla tokio pažeidimo rizika. Tam vykdančioji teisminė institucija turi išnagrinėti visas svarbias aplinkybes, kad įvertintų numatomą prašomo perduoti asmens situaciją, jeigu jis būtų perduotas Jungtinei Karalystei, o tai reiškia, kad, skirtingai nuo minėto dviejų etapų nagrinėjimo, tuo pačiu metu reikia atsižvelgti tiek į šioje šalyje bendrai taikomas taisykles ir praktiką, tiek į šio asmens individualios situacijos ypatumus. Ji gali atsisakyti vykdyti pagal PBS išduotą arešto orderį tik tuo atveju, jeigu atsižvelgdama į prašomo perduoti asmens individualią padėtį turi objektyvių, patikimų, tikslų ir tinkamai atnaujintų duomenų, įrodančių, kad esama realios rizikos, kad bus pažeista šio 49 straipsnio 1 dalis.

Be to, prieš atsisakydama vykdyti arešto orderį vykdančioji teisminė institucija pagal PBS 3 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą savitarpio pagalbos pareigą turi iš anksto paprašyti išduodančiosios teisminės institucijos informacijos apie išduodančiosios valstybės teisės normas ir tai, kaip jos gali būti taikomos individualiai prašomo perduoti asmens situacijai, taip pat prireikus pateikti papildomas garantijas, kad būtų išvengta Chartijos 49 straipsnio 1 dalies pažeidimo rizikos.

Galiausiai, kiek tai susiję su pastarosios nuostatos apimtimi, Teisingumo Teismas patikslino, kad su baudmės vykdymu susijusi priemonė bus nesuderinama su šia nuostata, tik jeigu ja atgaline data pakeičiama pačios baudmės, skirtinos atitinkamos nusikalstamos veikos padarymo metu, apimtis, o tai reiškia, kad skiriama griežtesnė baudmė. Taip nėra tuo atveju, kai šia priemone tik pratęsiamas laikotarpis, po kurio galima tikėtis lygtinio paleidimo. Tačiau taip gali ir nebūti, be kita ko, tuo atveju, jei minėta priemonė iš esmės panaikinama lygtinio paleidimo galimybė arba jeigu ji yra viena iš priemonių, dėl kurių sugriežtinamas iš pradžių numatytos baudmės pobūdis.

³⁶⁵ Kiek tai susiję su Europos arešto orderio vykdymu, vykdančioji teisminė institucija per pirmąjį etapą turi nustatyti, ar yra duomenų, įrodančių, kad išduodančiojoje valstybėje narėje egzistuoja reali rizika, kad viena iš šių pagrindinių teisių bus pažeista arba dėl sisteminių ar bendrų trūkumų, arba dėl trūkumų, susijusių su objektyviai identifikuojama asmenų grupe. Antrajame etape ji turi konkrečiai ir tiksliai patikrinti, kiek pirmajame etape nustatyti trūkumai gali turėti įtakos asmeniui, dėl kurio išduotas Europos arešto orderis, ir ar atsižvelgiant į jo asmeninę padėtį yra svirių ir pagrįstų priežasčių manyti, kad perdavus jį išduodančiajai valstybei narei kils reali rizika, kad bus pažeista tam tikra jo pagrindinė teisė.

³⁶⁶ PBS 524 straipsnio 1 dalis.

c. Sąjungos ir Maroko Karalystės sudaryti tarptautiniai susitarimai

2024 m. spalio 4 d. Sprendimas (didžioji kolegija) *Confédération paysanne* (*Melionai ir pomidorai iš Vakarų Sacharos*) (C-399/22, [EU:C:2024:839](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Bendra prekybos politika – Tarptautiniai susitarimai – Europos ir Viduržemio jūros regiono šalių susitarimas, įsteigiantis Europos Bendrijų bei jų valstybių narių ir Maroko Karalystės asociaciją – Europos ir Viduržemio jūros regiono šalių susitarimo 1 ir 4 protokolų pakeitimas – Reglamentas (ES) Nr. 1169/2011 – 9 straipsnis – 26 straipsnio 2 dalis – Įgyvendinimo reglamentas (ES) Nr. 543/2011 – 3 straipsnio 1 ir 2 dalys – 5 straipsnio 1 ir 2 dalys – 8 straipsnis – 15 straipsnio 1 ir 4 dalys – I priedas – IV priedas – Reglamentas (ES) Nr. 1308/2013 – 76 straipsnis – Informacijos apie maisto produktus teikimas vartotojams – Privalomas maisto produkto kilmės šalies arba kilmės vietos nurodymas – Vaisiai ir daržovės, kurių derlius nuimtas Vakarų Sacharoje – Prašymas valstybei narei vienašališkai uždrausti šių produktų importą į jos teritoriją – Privalomas Vakarų Sacharos, kaip šioje teritorijoje išaugintų pomidorų ir melionų kilmės vietos, nurodymas“

Gavęs *Conseil d'État* (Valstybės Taryba, Prancūzija) prašymą priimti prejudicinį sprendimą Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nusprendė, kad pagal SESV 207 straipsnį, Reglamentą 2015/478³⁶⁷ ir Reglamentą Nr. 1308/2013³⁶⁸ valstybė narė negali vienašališkai patvirtinti priemonės, kurią taikant būtų draudžiama importuoti žemės ūkio produktus, ženklintus sistemingai nesilaikant Sąjungos teisės aktų dėl kilmės šalies ar teritorijos nuorodos. Be to, jis pabrėžė, kad Reglamento Nr. 1308/2013 76 straipsnis, siejamas su Įgyvendinimo reglamento Nr. 543/2011³⁶⁹ 3 straipsnio 1 dalimi, turi būti aiškinamas taip, kad importo ir pardavimo vartotojams etapuose melionų *Charentais* ir vyšninių pomidorų, kurių derlius nuimtas Vakarų Sacharos teritorijoje, etiketėse kaip jų kilmės šalis turi būti nurodyta tik Vakarų Sachara.

Šis prašymas buvo pateiktas nagrinėjant Prancūzijos ūkininkų profesinės sąjungos *Confédération paysanne* ginčą su *ministre de l'Agriculture et de la Souveraineté alimentaire* (žemės ūkio ir maisto pramonės ministras, Prancūzija) ir *ministre de l'Économie, des Finances et de la Souveraineté industrielle et numérique* (ekonomikos, finansų, pramonės ir skaitmeninio suverenumo ministras, Prancūzija) dėl šių ministrų netiesioginio sprendimo atmesti jos prašymą priimti įsakymą uždrausti importuoti vyšninius pomidorus ir melionus *Charentais*, kurių derlius nuimtas Vakarų Sacharos teritorijoje (toliau – pagrindinėje byloje nagrinėjami produktai), teisėtumo.

2020 m. spalio 2 d. *Confédération paysanne* prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui *Conseil d'État* (Valstybės Taryba) pateikė skundą, juo prašė, pirma, panaikinti šių ministrų netiesioginį sprendimą atmesti jos prašymą ir, antra, įpareigoti šiuos ministrus priimti tokį įsakymą. Ji teigė, kad Vakarų Sacharos teritorija nėra Maroko Karalystės teritorijos dalis, taigi ženklinant

³⁶⁷ 2015 m. kovo 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2015/478 dėl bendrų importo taisyklių (OL L 83, 2015, p. 16; toliau – Pagrindinis apsaugos priemonių reglamentas).

³⁶⁸ 2013 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1308/2013, kuriuo nustatomas bendras žemės ūkio produktų rinkų organizavimas ir panaikinami Tarybos reglamentai (EEB) Nr. 922/72, (EEB) Nr. 234/79, (EB) Nr. 1037/2001 ir (EB) Nr. 1234/2007 (OL L 347, 2013, p. 671).

³⁶⁹ 2011 m. birželio 7 d. Komisijos įgyvendinimo reglamentas (ES) Nr. 543/2011, kuriuo nustatomos išsamios Tarybos reglamento (EB) Nr. 1234/2007 taikymo vaisių bei daržovių ir perdirbtų vaisių bei daržovių sektoriuose taisyklės (OL L 157, 2011, p. 1), iš dalies pakeistas 2013 m. birželio 21 d. Komisijos įgyvendinimo reglamentu (ES) Nr. 594/2013 (OL L 170, 2013, p. 43).

pagrindinėje byloje nagrinėjamus produktus kaip Maroko kilmės produktus pažeidžiamos Sąjungos teisės nuostatos dėl vartotojų informavimo apie parduodamų vaisių ir daržovių kilmę.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui, be kita ko, kilo klausimas, ar pagal atitinkamas Sąjungos teisės normas valstybė narė gali patvirtinti nacionalinę priemonę, kuria draudžiama iš trečiosios šalies importuoti produktus, paženklintus neteisingai nurodant jų kilmės šalį ar teritoriją, ir ar pagal minėtas teisės normas tiek pagrindinėje byloje nagrinėjamų produktų importo, tiek jų pardavimo vartotojams etape šių produktų etiketėse kaip kilmės šalis gali būti nurodyta Maroko Karalystė, ar turi būti nurodyta tik Vakarų Sacharos teritorija.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirmiausia dėl klausimo, ar SESV 207 straipsnis, Pagrindinis apsaugos priemonių reglamentas ir Reglamentas Nr. 1308/2013 turi būti aiškinami taip, kad pagal juos valstybė narė gali vienašališkai patvirtinti priemonę, kurią taikant būtų draudžiama importuoti žemės ūkio produktus, ženklintus sistemingai nesilaikant Sąjungos teisės aktų dėl kilmės šalies ar teritorijos nuorodos, Teisingumo Teismas visų pirma priminė, kad SESV 3 straipsnio 1 dalies e punkte Sąjungai suteikta išimtinė kompetencija bendros prekybos politikos srityje, kuri pagal SESV 207 straipsnio 1 dalį grindžiama vienodais principais ir vykdoma vadovaujantis Sąjungos išorės veiksmų principais ir tikslais.

Antra, jis pažymėjo, kad, kai Sutartys konkrečioje srityje suteikia Sąjungai išimtinę kompetenciją, tik Sąjunga gali priimti teisiškai privalomus aktus³⁷⁰. Iš tiesų valstybės narės gali priimti teisiškai privalomus aktus tokioje srityje tik Sąjungai įgaliojus arba jei to reikia Sąjungos aktams įgyvendinti. Taigi, nesant tokio įgaliojimo, valstybės narės negali vienašališkai patvirtinti priemonės, pagal kurią būtų draudžiama importuoti tam tikros kategorijos produktus iš trečiosios šalies ar teritorijos, nes toks importas yra leidžiamas ir reglamentuojamas Sąjungos sudarytame prekybos susitarime.

Tiesa, Pagrindinio apsaugos priemonių reglamento 24 straipsnio 2 dalies a punkte numatyta, kad šis reglamentas valstybėms narėms neužkerta kelio dėl tam tikrų konkrečių priežasčių priimti ar taikyti draudimus, kiekybinius apribojimus arba stebėjimo priemones. Vis dėlto Teisingumo Teismas pažymėjo, kad ši nuostata nepažeidžia kitų reikšmingų Sąjungos teisės nuostatų. Taigi žemės ūkio produktų importo srityje Reglamento Nr. 1308/2013 194 straipsnyje Europos Komisijai suteikta kompetencija imtis apsaugos priemonių dėl produktų, patenkančių į Reglamento Nr. 1308/2013 taikymo sritį, importo į Sąjungą. Todėl Pagrindinio apsaugos priemonių reglamento 24 straipsnio 2 dalies a punkto negalima suprasti taip, kad pagal jį valstybės narės turi teisę vienašališkai patvirtinti apsaugos priemones dėl žemės ūkio produktų importo.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pabrėžė, kad tuo atveju, jeigu eksportuotojai visuotinai nesilaiko Sąjungos teisės nuostatų dėl vartotojų informavimo apie parduodamų vaisių ir daržovių kilmę, pagal Asociacijos susitarime nustatytus bendradarbiavimo mechanizmus prireikus turi įsikišti Komisija, o ne valstybė narė.

Paskui Teisingumo Teismas nagrinėjo klausimą, ar Reglamento Nr. 1308/2013 76 straipsnis, siejamas su įgyvendinimo reglamento Nr. 543/2011 3 straipsnio 1 dalimi, turi būti aiškinamas taip, kad importo ir pardavimo vartotojams etapuose pagrindinėje byloje nagrinėjamų produktų etiketėse kaip jų kilmės šalis turi būti nurodyta Vakarų Sachara, o ne Maroko Karalystė.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas priminė, jog įgyvendinimo reglamento Nr. 543/2011 8 konstatuojamojoje dalyje, į kurią atsižvelgiant turi būti aiškinami minėto įgyvendinimo reglamento 3 straipsnio 1 dalyje numatyti reikalavimai, iš esmės nurodyta, kad prekybos standartuose numatytus informacinius duomenis reikia aiškiai nurodyti ant atitinkamų produktų pakuotės ir (arba) etiketės, be

³⁷⁰ SESV 2 straipsnio 1 dalis.

kita ko, siekiant išvengti vartotojų klaidinimo atvejų. Taigi kilmės šalies nuoroda, kuri būtina turi būti pateikta ant tokių produktų, kaip nagrinėjamieji pagrindinėje byloje, neturi būti klaidinama.

Atsižvelgiant į Reglamento Nr. 952/2013³⁷¹ 60 straipsnį, pareiga nurodyti pagrindinėje byloje nagrinėjamų produktų kilmės šalį, kuri kyla, pirma, iš Įgyvendinimo reglamento Nr. 543/2011 I priedo A dalyje nustatytų bendrųjų prekybos standartų, taip pat iš šio įgyvendinimo reglamento I priedo B dalies 10 dalyje pateiktų specialiųjų prekybos standartų, ir, antra, iš Reglamento Nr. 1308/2013 76 straipsnio 1 dalies, turi būti taikoma ne tik produktams, kilusiems iš „šalių“, bet ir produktams, kilusiems iš „teritorijų“, kurios apima geografinę erdvę, priklausančią valstybės jurisdikcijai ir patenkančią į jos tarptautinės atsakomybės sritį, tačiau tarptautinės teisės aspektu turinčią savo statusą, kuris yra atskiras nuo tos valstybės statuso.

Kadangi pagrindinėje byloje nagrinėjamų produktų derlius buvo nuimtas Vakarų Sacharos teritorijoje, Teisingumo Teismas priminė, kad ši teritorija yra atskira nuo Maroko Karalystės teritorija³⁷². Be to, Įgyvendinimo reglamento 2020/1470³⁷³ I priede Vakarų Sacharai ir Maroko Karalystei numatyti atskiri kodai ir tekstas.

Tokiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad Vakarų Sacharos teritorija turi būti laikoma muitų teritorija, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 952/2013 60 straipsnį, taigi ir pagal Reglamentą Nr. 1308/2013 bei Įgyvendinimo reglamentą Nr. 543/2011. Vadinas, kilmės šalis, kurią reikia nurodyti pagrindinėje byloje nagrinėjamų produktų etiketėje, gali būti tik Vakarų Sachara, nes šių produktų derlius nuimtas jos teritorijoje. Teisingumo Teismas pažymėjo, jog bet kokia kita nuoroda būtų klaidinama, nes vartotojai galėtų neteisingai suprasti, kokia yra tikroji pagrindinėje byloje nagrinėjamų produktų kilmė, kadangi galėtų manyti, kad šie produktai yra kilę iš kitos vietos, o ne iš teritorijos, kurioje buvo nuimtas jų derlius.

2024 m. spalio 4 d. Sprendimas (didžioji kolegija) *Komisija ir Taryba / Polisario frontas* (C-778/21 P ir C-798/21 P, [EU:C:2024:833](#))

„Apeliacinis skundas – Išorės veiksmai – Tarptautiniai susitarimai – Europos Sąjungos ir Maroko Karalystės tašios žvejybos partnerystės susitarimas – Sprendimas sudaryti šį susitarimą ir jo įgyvendinimo protokolas – Priekaištai dėl tarptautinės teisės pažeidimų dėl to susitarimo taikytinumo greta Vakarų Sacharos teritorijos esantiems vandenims – Ieškinys dėl panaikinimo – Priimtinumas – Procesinis veiksnumas – „Locus standi“ – Sąlyga, kad tam tikrais atvejais ginčijama priemonė turi būti tiesiogiai ir konkrečiai susijusi su ieškovu – Tarptautinių sutarčių santykinio poveikio principas – Apsisprendimo principas – Priklausomos teritorijos – Jungtinių Tautų chartijos 73 straipsnis – Europos Sąjungos Tarybos diskrecija – Tarptautinė paprotinė teisė – Bendrieji Sąjungos teisės principai – Priklausomos teritorijos tautos, turinčios teisę į apsisprendimą, pritarimas kaip tarptautinio susitarimo trečiosios šalies“

2024 m. spalio 4 d. Sprendimas (didžioji kolegija) *Komisija ir Taryba / Polisario frontas* (C-779/21 P ir C-799/21 P, [EU:C:2024:835](#))

„Apeliacinis skundas – Išorės veiksmai – Tarptautiniai susitarimai – Europos ir Viduržemio jūros regiono šalių susitarimas, steigiantis Europos Bendrijų bei jų valstybių narių ir Maroko Karalystės asociaciją – Susitarimas dėl to susitarimo 1 ir 4 protokolų pakeitimo – Sudarymo aktas – Priekaištai dėl tarptautinės

³⁷¹ 2013 m. spalio 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 952/2013, kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas (OL L 269, 2013, p. 1).

³⁷² Žr. 2016 m. gruodžio 21 d. Sprendimą *Taryba / Front Polisario* (C-104/16 P, [EU:C:2016:973](#), 92 punktas) ir 2018 m. vasario 27 d. Sprendimą *Western Sahara Campaign UK* (C-266/16, [EU:C:2018:118](#), 62 punktas).

³⁷³ 2020 m. spalio 12 d. Komisijos įgyvendinimo reglamentas (ES) 2020/1470 dėl šalių ir teritorijų nomenklatūros, taikomos Europos tarptautinės prekybos prekėmis statistikai, ir kitos verslo statistikos geografinio suskirstymo (OL L 334, 2020, p. 2).

teisės pažeidimų dėl antrojo susitarimo taikytinumo Vakarų Sacharos teritorijai – ieškinys dėl panaikinimo – Priimtinumas – Procesinis veiksnumas – „Locus standi“ – Sąlyga, kad tam tikrais atvejais ginčijama priemonė turi būti tiesiogiai ir konkrečiai susijusi su ieškovu – Tarptautinių sutarčių santykinio poveikio principas – Apsisprendimo principas – Priklausomos teritorijos – Jungtinių Tautų chartijos 73 straipsnis – Europos Sąjungos Tarybos diskrecija – Tarptautinė paprotinė teisė – Bendrieji Sąjungos teisės principai – Priklausomos teritorijos tautos, turinčios teisę į apsisprendimą, pritarimas kaip tarptautinio susitarimo trečiosios šalies“

Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) dviem sprendimais, pirma, sujungtose bylose C-778/21 P ir C-798/21 P ir, antra, sujungtose bylose C-779/21 P ir C-799/21 P atmetė Europos Komisijos ir Europos Sąjungos Tarybos pateiktus apeliacinius skundus dėl dviejų Bendrojo Teismo sprendimų, kuriais, išnagrinėjus Saguia el-Hamra ir Rio de Oro išlaisvinimo liaudies fronto (*Polisario* frontas) pareikštus ieškinius dėl Tarybos sprendimų, kuriais patvirtinamas Europos Sąjungos ir Maroko Karalystės susitarimų sudarymas, panaikinimo, šie sprendimai buvo panaikinti.

Sprendimu 2019/217³⁷⁴ Taryba patvirtino Sąjungos ir Maroko Karalystės susitarimo dėl kai kurių Europos ir Viduržemio jūros regiono šalių susitarimo, steigiančio Europos Bendrijų bei jų valstybių narių ir Maroko Karalystės asociaciją³⁷⁵, protokolų pakeitimo sudarymą. Taryba taip pat Sprendimu 2019/441³⁷⁶ patvirtino Europos Sąjungos ir Maroko Karalystės žvejybos partnerystės susitarimo, jo įgyvendinimo protokolo ir prie susitarimo pridedamų laiškų, kuriais pasikeista, sudarymą, o Reglamentu 2019/440 – žvejybos galimybių paskirstymą pagal minėtą susitarimą ir jo įgyvendinimo protokolą³⁷⁷. Abu šie sprendimai buvo priimti po 2016 m. gruodžio 21 d. Sprendimo *Taryba / Front Polisario* (C-104/16 P, EU:C:2016:973), kuriame Teisingumo Teismas, be kita ko, pažymėjo, kad Europos ir Viduržemio jūros regiono šalių asociacijos susitarimas apima tik Maroko Karalystės teritoriją, o ne priklausomą Vakarų Sacharos teritoriją, ir po 2018 m. vasario 27 d. Sprendimo *Western Sahara Campaign UK* (C-266/16, EU:C:2018:118), kuriame Teisingumo Teismas vadovavosi iš esmės analogiškais motyvais dėl žvejybos susitarimų su Maroko Karalyste, kiek tai susiję su greta Vakarų Sacharos teritorijos esančiais vandenimis.

Sprendimu 2019/217 patvirtintu susitarimu buvo iš dalies pakeisti Europos ir Viduržemio jūros regiono šalių asociacijos susitarimo protokolai dėl Maroko kilmės žemės ūkio produktų, žuvies ir žuvininkystės produktų importui į Europos Sąjungą taikomos tvarkos ir dėl sąvokos „produktų kilmė“ apibrėžties, į Sąjungą eksportuojamiems Maroko kilmės produktams suteiktų muitų tarifų lengvatų taikymą išplečiant Vakarų Sacharos kilmės produktams, eksportuojamiems prižiūrint Maroko muitinei. Europos bendrijos ir Maroko žvejybos susitarimas³⁷⁸ buvo iš dalies pakeistas, į jo taikymo sritį įtraukiant greta Vakarų Sacharos teritorijos esančius vandenis.

2019 m. dėl šių aktų pareikštais ieškiniais trijose bylose *Polisario frontas / Taryba* (T-279/19, T-344/19 ir T-356/19) *Polisario* frontas prašė panaikinti ginčijamus sprendimus ir reglamentą.

³⁷⁴ 2019 m. sausio 28 d. Tarybos sprendimas (ES) 2019/217 dėl Europos Sąjungos ir Maroko Karalystės susitarimo pasikeičiant laiškais dėl Europos ir Viduržemio jūros regiono šalių susitarimo, steigiančio Europos Bendrijų bei jų valstybių narių ir Maroko Karalystės asociaciją, 1 ir 4 protokolų pakeitimo sudarymo (OL L 34, 2019, p. 1).

³⁷⁵ 1996 m. vasario 26 d. Briuselyje pasirašytas Europos ir Viduržemio jūros regiono šalių susitarimas, įsteigiantis Europos Bendrijų bei jų valstybių narių ir Maroko Karalystės asociaciją (OL L 70, 2000, p. 2).

³⁷⁶ 2019 m. kovo 4 d. Tarybos sprendimas (ES) 2019/441 dėl Europos Sąjungos ir Maroko Karalystės tausios žvejybos partnerystės susitarimo, jo įgyvendinimo protokolo ir prie susitarimo pridedamų laiškų, kuriais pasikeista, sudarymo (OL L 77, 2019, p. 4).

³⁷⁷ 2018 m. lapkričio 29 d. Tarybos reglamentas (ES) 2019/440 dėl žvejybos galimybių paskirstymo pagal Europos Sąjungos ir Maroko Karalystės tausios žvejybos partnerystės susitarimą ir jo įgyvendinimo protokolą (OL L 77, 2019, p. 1; toliau – ginčijamas reglamentas).

³⁷⁸ Europos bendrijos ir Maroko Karalystės partnerystės susitarimas žuvininkystės sektoriuje (OL L 141, 2006, p. 4).

Pirma, byloje, kurioje priimtas Sprendimas *Polisario frontas / Taryba* (T-279/19)³⁷⁹ ir, antra, sujungtose bylose, kuriose priimtas Sprendimas *Polisario frontas / Taryba* (T-344/19 ir T-356/19)³⁸⁰, Bendrasis Teismas panaikino ginčijamus sprendimus ir reglamentą, motyvuodamas tuo, kad nebuvo laikytasi reikalavimo, susijusio su Vakarų Sacharos tautos pritarimu. Iš tiesų Taryba nepakankamai atsižvelgė į visas reikšmingas aplinkybes, susijusias su Vakarų Sacharos padėtimi, ir klaidingai manė, kad turi diskreciją dėl reikalavimo, pagal kurį šios teritorijos tauta, kaip ginčijamų susitarimų trečioji šalis, kaip tai suprantama pagal sutarčių santykinio poveikio principą, siejamą su apsisprendimo principu, turi išreikšti pritarimą dėl šių susitarimų taikymo šioje teritorijoje, laikymosi.

Taryba ir Komisija dėl šių sprendimų pateikė apeliacinius skundus Teisingumo Teismui.

Teisingumo Teismo vertinimas

1. Dėl „Polisario“ fronto Bendrajame Teisme pareikštų ieškinių dėl panaikinimo priimtumo

a) Dėl „Polisario“ fronto procesinio veiksnio

Pirma, Teisingumo Teismas priminė, kad kiekvienas fizinis ar juridinis asmuo tam tikromis aplinkybėmis gali pateikti ieškinį dėl jam skirtų aktų arba aktų, kurie yra tiesiogiai ir konkrečiai su juo susiję, ar dėl reglamentuojamojo pobūdžio teisės aktų, tiesiogiai su juo susijusių ir dėl kurių nereikia patvirtinti įgyvendinamųjų priemonių. Tačiau Teisingumo Teismas jau yra pripažinęs subjektų procesinį veiksnumą Sąjungos teismuose, neatsižvelgiant į tai, ar jie pagal nacionalinę teisę įsteigti kaip juridiniai asmenys.

Polisario frontas yra pasiskelbęs išlaisvinimo judėjimu, kuris buvo įkurtas siekiant kovoti dėl Vakarų Sacharos priklausomos teritorijos nepriklausomybės nuo Maroko Karalystės ir dėl sahravių valstybės įkūrimo. Kadangi šis judėjimas, remdamasis Vakarų Sacharos tautos teise į apsisprendimą, siekia būtent nustatyti šios teritorijos valstybinę teisinę tvarką, tam, kad būtų pripažintas jo procesinis veiksnumas Sąjungos teismuose, negalima reikalauti, kad jis būtų įsteigtas kaip juridinis asmuo pagal konkrečią nacionalinės teisės sistemą. Be to, *Polisario frontas* yra vienas iš teisėtų Jungtinių Tautų Saugumo Tarybos, kurios sprendimai privalomi visoms valstybėms narėms ir Sąjungos institucijoms, globojamo Vakarų Sacharos ateities nustatymo proceso dalyvių. Iš to matyti, kad *Polisario frontas*, kuris taip pat palaiko dvišalius teisinius santykius tarptautiniu lygmeniu, teisinis egzistavimas yra pakankamas, kad jis galėtų turėti procesinį veiksnumą Sąjungos teismuose³⁸¹. Todėl Teisingumo Teismas konstatavo, jog Bendrasis Teismas, nepadaręs teisės klaidos, galėjo nuspręsti, kad *Polisario frontas* turi procesinį veiksnumą Sąjungos teismuose, kaip tai suprantama pagal SESV 263 straipsnio ketvirtą pastraipą.

b) Dėl „Polisario“ fronto „locus standi“

Antra, Teisingumo Teismas nagrinėjo *Polisario fronto locus standi*. Dėl klausimo, ar ginčijami sprendimai ir reglamentas yra tiesiogiai susiję su *Polisario frontu*, Teisingumo Teismas visų pirma priminė, kad šiuo tikslu turi būti tenkinami du kumuliaciniai kriterijai, t. y. pirma, ginčijama priemonė turi tiesiogiai sukelti padarinių atitinkamo asmens teisei padėčiai ir, antra, ji neturi palikti jokios diskrecijos už jos įgyvendinimą atsakingiems adresatams.

³⁷⁹ 2021 m. rugsėjo 29 d. Sprendimas *Polisario frontas / Taryba* (T-279/19, [EU:T:2021:639](#)).

³⁸⁰ 2021 m. rugsėjo 29 d. Sprendimas *Polisario frontas / Taryba* (T-344/19 ir T-356/19, [EU:T:2021:640](#)).

³⁸¹ Šiuo aspektu Teisingumo Teismas pažymėjo, kad klausimas, ar šis subjektas gali teisėtai atstovauti Vakarų Sacharos tautos interesams, susijęs su jo teise pareikšti ieškinį dėl ginčijamo sprendimo panaikinimo, o ne su jo procesiniu veiksnumu Sąjungos teisme.

Šiuo aspektu jis konstatavo, kad Bendrajame Teisme pareikštais ieškiniais dėl panaikinimo *Polisario* frontas siekė, kad būtų apsaugota Vakarų Sacharos tautos teisė į apsisprendimą³⁸², todėl, atsižvelgiant į ginčijamų aktų, taigi ir ginčijamų susitarimų, padarinius šios tautos teisinei padėčiai reikia nagrinėti, ar nagrinėjami aktai yra tiesiogiai susiję su *Polisario* frontu.

Jis priminė, kad nors *Polisario* frontas nebuvo oficialiai pripažintas išimtinis Vakarų Sacharos tautos atstovu, jis, remiantis Jungtinių Tautų aukščiausiųjų organų rezoliucijomis, yra privilegijuotas dalyvis siekiant nustatyti būsimą Vakarų Sacharos statusą. Šios ypatingos aplinkybės leidžia manyti, kad *Polisario* frontas gali Sąjungos teisme ginčyti Sąjungos akto, kuris tiesiogiai sukelia padarinių šios tautos teisinei padėčiai, teisėtumą. Ginčijami aktai, taigi atitinkamai ir ginčijami susitarimai, atsižvelgiant į jų poveikį Vakarų Sacharos tautos teisei į apsisprendimą, atitinka teisinę sąlygą, pagal kurią sprendimas, dėl kurio pareikštas ieškinys, turi būti tiesiogiai susijęs su fiziniu ar juridiniu asmeniu. Remiantis Jungtinių Tautų Chartijos 73 straipsniu ir veiksmingos teisminės gynybos principu, nagrinėjamu atveju ši sąlyga turi būti vertinama atsižvelgiant į Vakarų Sacharos tautos, kuriai šiose bylose atstovauja *Polisario* frontas, teisinę padėtį.

Be to, sprendimas sudaryti tarptautinį susitarimą yra galutinis aktas Sąjungos teisinėje sistemoje ir išreiškia Sąjungos valią būti saistomai šio susitarimo. Teisingumo Teismas, kuris neturi jurisdikcijos panaikinti tarptautinio susitarimo, priminė, kad šis sprendimas yra aktas, kurį galima ginčyti. Vis dėlto, priešingai, nei tvirtino kai kurios šalys, pranešimas apie tokio susitarimo patvirtinimą kitai susitariančiajai šaliai yra įgyvendinimo priemonė, kuri iš esmės turi būti laikoma aktu, kurio negalima ginčyti.

Tuo remdamasis Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad ginčijami sprendimai yra tiesiogiai susiję su *Polisario* frontu ir kad Bendrasis Teismas šiuo klausimu nepadarė teisės klaidų.

Dėl *Polisario* fronto konkrečios sąsajos Teisingumo Teismas taip pat patvirtino Bendrojo Teismo požiūrį, kad, atsižvelgiant į aplinkybes, kuriomis remiantis buvo padaryta išvada dėl jo tiesioginės sąsajos, ginčijami sprendimai turi būti laikomi konkrečiai su juo susijusiais. Šiuo klausimu jis konstatavo, kad ginčijamas sprendimas yra konkrečiai susijęs su Vakarų Sacharos tauta, kuriai atstovauja *Polisario* frontas, nes aiškus Vakarų Sacharos teritorijos įtraukimas į atitinkamų susitarimų, kurie pagal ginčijamus sprendimus yra privalomi Sąjungai, taikymo sritį pakeičia šios tautos teisinę padėtį dėl to, kad ji turi teisę į apsisprendimą šios teritorijos atžvilgiu, ir šis statusas išskiria ją iš kitų asmenų ar subjektų, įskaitant iš visų kitų tarptautinės teisės subjektų.

2. Dėl Vakarų Sacharos tautos pritarimo ginčijamiems susitarimams ir Bendrojo Teismo atliekamos teisminės kontrolės apimtys

Ginčijamuose sprendimuose nurodyta, kad Sąjunga patvirtino nagrinėjamus susitarimus po to, kai bendradarbiaudama su Europos išorės veiksmų tarnyba Komisija „ėmėsi visų protingų ir įmanomų priemonių <...> tam, kad būtų tinkamai įtraukti su susitarimu susiję gyventojai, kad būtų užtikrintas jų pritarimas susitarim[ams]“³⁸³. Vis dėlto šiuo klausimu Teisingumo Teismas pažymėjo, kad dauguma dabartinių Vakarų Sacharos gyventojų nepriklauso teisei į apsisprendimą turinčiai tautai, t. y. Vakarų Sacharos tautai, kurios didžioji dalis buvo perkelta. Jis pridūrė, kad yra skirtumas tarp priklausomos teritorijos „gyventojų“ sąvokos ir šios teritorijos „tautos“ sąvokos. Iš tiesų pastaroji sąvoka reiškia politinį vienetą, turintį teisę į apsisprendimą, o sąvoka „gyventojai“ apima teritorijoje gyvenančius asmenis.

Be to, Teisingumo Teismas priminė, kad pagal bendrąją tarptautinės teisės sutarčių santykinio poveikio principą tarptautinės sutartys neturi nei kenkti tretiesiems asmenims, nei suteikti jiems naudos. Šiuo aspektu susitarimo įgyvendinimas gali paveikti trečiąją šalį, jeigu į jo taikymo sritį būtų

³⁸² Žr. 2016 m. gruodžio 21 d. Sprendimą *Taryba / Front Polisario* (C-104/16 P, [EU:C:2016:973](#), 88, 91 ir 105 punktai).

³⁸³ Sprendimo 2019/217 10 konstatuojamoji dalis ir Sprendimo 2019/441 11 konstatuojamoji dalis.

įtraukta teritorija, kurios atžvilgiu ta trečioji šalis turi suverenias teises ar teisę į apsisprendimą. Todėl Sąjungos ir Maroko Karalystės tarptautinio susitarimo įgyvendinimui Vakarų Sacharos teritorijoje turi pritarti Vakarų Sacharos tauta³⁸⁴. Kadangi Sąjungos veiksmais tarptautinėje arenoje, be kita ko, turi būti prisidedama prie griežto tarptautinės teisės ir Jungtinių Tautų Chartijos principų laikymosi³⁸⁵, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad Vakarų Sacharos tautos pritarimo minėtiems susitarimams, kuris įgyvendinamas Vakarų Sacharos teritorijoje arba greta jos esančiuose vandenyse, nebuvimas gali turėti įtakos Sąjungos aktų dėl šių susitarimų sudarymo galiojimui.

3. *Dėl būtinybės gauti Vakarų Sacharos tautos pritarimą ir „Polisario“ fronto nustatymo kaip subjekto, kuris turėtų jį išreikšti*

Pirmiausia Bendrasis Teismas pažymėjo, jog Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą, kai konstatavo, kad ginčijamais susitarimais suteikiant Maroko Karalystės valdžios institucijoms tam tikrus įgaliojimus, kurie turėjo būti įgyvendinami Vakarų Sacharos teritorijoje, Vakarų Sacharos tautai buvo nustatyta pareiga³⁸⁶. Nors ginčijamų susitarimų įgyvendinimas reiškia, kad Maroko valdžios institucijų veiksmai, atlikti Vakarų Sacharos teritorijoje, sukelia teisinių padarinių, pakeičiančių šios teritorijos tautos teisinę padėtį, tai neleidžia manyti, kad minėtais susitarimais sukuriama teisiniai įsipareigojimai šiai tautai, kaip tarptautinės teisės subjektui. Ginčijami susitarimai nereiškia, kad Sąjunga pripažįsta tariamą Maroko Karalystės suverenitetą Vakarų Sacharai. Be to, Vakarų Sacharos tauta nėra, pavyzdžiui, nei žvejybos leidimų ar kitų administracinių aktų, kuriuos Maroko valdžios institucijos parengė įgyvendindamos Europos Sąjungos ir Maroko Karalystės tašios žvejybos partnerystės susitarimą ir kuriuos ji turėtų pripažinti, nei priemonių, kurių dėl jų ėmėsi Sąjungos ir valstybių narių valdžios institucijos, adresatė. Todėl Teisingumo Teismas nusprendė, jog Bendrasis Teismas rėmėsi klaidinga prielaida, kai konstatavo, kad Vakarų Sacharos tautos pritarimas ginčijamam susitarimui turi būti aiškiai išreikštas.

Vis dėlto Teisingumo Teismas pažymėjo, kad tarptautinėje paprotinėje teisėje nenumatyta konkrečios formos, kaip turi būti išreikštas trečiojo subjekto sutikimas dėl susitarimo, kuriuo jam suteikiama teisė³⁸⁷, ir neatmetama galimybė, kad tam tikromis aplinkybėmis toks sutikimas gali būti duotas implicitiškai. Taigi priklausomos teritorijos tautos pritarimas tarptautiniam susitarimui, kurio atžvilgiu ji turi trečiosios šalies statusą ir kurio taikymas numatytas teritorijoje, su kuria susijusi jos teisė į apsisprendimą, gali būti preziumuojamas, jei tenkinamos dvi sąlygos. Pirmą, atitinkamas susitarimas neturi sukurti šiai tautai tenkančios pareigos. Antra, jame, be kita ko, turi būti numatyta, kad pati atitinkama tauta gauna tikslią, konkrečią, esminę ir patikrinamą naudą iš šios teritorijos gamtos išteklių eksploatavimo ir proporcingą šio eksploatavimo mastui. Atitinkamame susitarime taip pat turi būti numatytas reguliarios kontrolės mechanizmas, leidžiantis patikrinti atitinkamai tautai suteiktos naudos realumą. Šių sąlygų turi būti laikomasi siekiant užtikrinti tokio susitarimo suderinamumą su iš Jungtinių Tautų Chartijos 73 straipsnio kylančiu ir tarptautinėje paprotinėje teisėje įtvirtintu principu dėl priklausomų teritorijų tautų interesų pirmumo.

Jeigu tenkinamos abi šios sąlygos, atitinkamos tautos pritarimas turi būti laikomas gautu. Taigi aplinkybės, kad judėjimas, kuris prisistato kaip teisėtas tos tautos atstovas, prieštarauja tam susitarimui, savaime nepakanka, kad būtų paneigtas tokio pritarimo buvimas. Vis dėlto ši prezumpcija gali būti paneigta, jeigu teisėti šios tautos atstovai įrodo, kad atitinkamu susitarimu šiai tautai suteikta naudos sistema arba kartu reikalaujamas taikyti reguliarios kontrolės mechanizmas neatitinka minėtų sąlygų.

³⁸⁴ Žr. 2016 m. gruodžio 21 d. Sprendimą *Taryba / Front Polisario* (C-104/16 P, [EU:C:2016:973](#), 106 punktas).

³⁸⁵ ESS 3 straipsnio 5 dalis ir 21 straipsnio 1 dalis.

³⁸⁶ 2021 m. rugsėjo 29 d. Sprendimas *Polisario frontas / Taryba* (T-279/19, [EU:T:2021:639](#), 322 ir 323 punktai) ir 2021 m. rugsėjo 29 d. Sprendimas *Polisario frontas / Taryba* (T-344/19 ir T-356/19, [EU:T:2021:640](#), 318 punktas).

³⁸⁷ Žr. 1932 m. birželio 7 d. Nuolatinio Tarptautinio Teisingumo Teismo sprendimą byloje dėl Aukštutinės Savojos ir Žekso laisvosios prekybos zonų (NTTT Rink. 1927, A/B serija, Nr. 46, p. 148).

Nagrinėjamu atveju Teisingumo Teismas konstatavo, kad nors ginčijamais susitarimais pagal Sąjungos teisę pakeičiama Vakarų Sacharos tautos teisinė padėtis, atsižvelgiant į jos turimą teisę į apsisprendimą, nesukuriama teisinių įsipareigojimų šiai tautai, kaip tarptautinės teisės subjektui. Taigi pirmoji iš dviejų sąlygų tenkinama.

Dėl antrosios sąlygos Teisingumo Teismas konstatavo, kad ginčijamuose susitarimuose akivaizdžiai nėra numatyta naudoti Vakarų Sacharos tautai, atitinkančios pirma nurodytus požymius. Jis taip pat pažymėjo, kad jeigu ateityje susitarimas būtų naudingas Vakarų Sacharos tautai pagal minėtus reikalavimus, galimybė, kad šis susitarimas taip pat bus naudingas šios teritorijos gyventojams apskritai, negalėtų kliudyti konstatuoti preziumuojamo šios tautos pritarimo.

4. Dėl galimybės remtis tarptautine teise

Teisingumo Teismas priminė, kad Sąjunga savo kompetencijas turi įgyvendinti laikydamasi tarptautinės teisės, todėl nagrinėdamas ieškinį dėl panaikinimo jis turi jurisdikciją įvertinti, ar Sąjungos sudarytas tarptautinis susitarimas suderinamas su tarptautinės teisės normomis. Pagal Sutartis šios normos yra privalomos Sąjungai ir Teisingumo Teismo atliekama akto, kuriuo Sąjunga sudarė tokį tarptautinį susitarimą, galiojimo kontrolė gali būti susijusi su šio akto teisėtumu atsižvelgiant į patį atitinkamo tarptautinio susitarimo turinį³⁸⁸. Taigi Bendrasis Teismas galėjo pagrįstai nuspręsti, kad apsisprendimo ir sutarčių santykinio poveikio principais galima remtis tikrinant ginčijamų sprendimų galiojimą.

Išvada

Kadangi Teisingumo Teismas nepritarė nė vienam iš pagrindų, nurodytų grindžiant Komisijos ir Tarybos pateiktus apeliacinius skundus, jis atmetė visus šiuos skundus.

5. Dėl ginčijamų sprendimų padarinių palikimo galioti atmetus Tarybos ir Komisijos pateiktus apeliacinius skundus

Sujungtose bylose C-778/21 P ir C-798/21 P skundžiamu sprendimu buvo palikti galioti ginčijamo sprendimo padariniai iki šio Teisingumo Teismo sprendimo paskelbimo. Kadangi atitinkamo susitarimo įgyvendinimo protokolas nustojo galioti 2023 m. liepos 17 d., o pagal patį žvejybos susitarimą Sąjungos laivams neleidžiama patekti į atitinkamą „žvejybos zoną“, Teisingumo Teismas nusprendė, kad Komisijos ir Tarybos papildomi prašymai palikti galioti ginčijamo sprendimo padarinius neteko dalyko.

Sujungtose bylose C-779/21 P ir C-799/21 P ginčijamu sprendimu sudarytas susitarimas įsigaliojo 2019 m. liepos 19 d. Kadangi ginčijamo sprendimo panaikinimas, nepalikus jo padarinių galioti ribotą laikotarpį, galėtų sukelti didelių neigiamų padarinių Sąjungos išorės veiksams ir pakenkti jos prisiimtų ir institucijas bei valstybes nares saistančių tarptautinių įsipareigojimų teisiniui saugumui, Teisingumo Teismas nusprendė palikti galioti ginčijamo sprendimo padarinius dvylikos mėnesių laikotarpiu nuo jo sprendimo paskelbimo dienos.

³⁸⁸ 2018 m. vasario 27 d. Sprendimas *Western Sahara Campaign UK* (C-266/16, [EU:C:2018:118](#), 47–51 punktai).

XX. Bendra užsienio ir saugumo politika

1. Ribojamosios priemonės

2024 m. rugsėjo 5 d. Sprendimas *Jemerak* (C-109/23, [EU:C:2024:681](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Bendra užsienio ir saugumo politika – Ribojamosios priemonės atsižvelgiant į Rusijos veiksmus, kuriais destabilizuojama padėtis Ukrainoje – Reglamentas (ES) Nr. 833/2014 – 5n straipsnio 2 ir 6 dalys – Draudimas tiesiogiai ar netiesiogiai teikti teisinio konsultavimo paslaugas Rusijos vyriausybei arba Rusijoje įsteigtiems juridiniams asmenims, subjektams ar organizacijoms – Su paslaugų, kurios yra griežtai būtinos siekiant užtikrinti galimybę pasinaudoti teismo, administracinėmis ar arbitražo procedūromis valstybėje narėje, teikimu susijusi išimtis – Notaro atliekamas nekilnojamojo turto pirkimo-pardavimo sutarties tvirtinimas ir vykdymas – Vertėjo žodžiu pagalba taip tvirtinant“

Gavęs *Landgericht Berlin* (Berlyno apygardos teismas, Vokietija) prašymą priimti prejudicinį sprendimą Teisingumo Teismas išdėstė savo poziciją dėl Reglamento Nr. 833/2014³⁸⁹, iš dalies pakeisto Reglamentu 2022/1904³⁹⁰, 5n straipsnio 2 dalyje numatyto draudimo teikti teisinio konsultavimo paslaugas Rusijoje įsteigtiems juridiniams asmenims, susijusio su ribojamosiomis priemonėmis, kurių Europos Sąjungos Taryba ėmėsi atsižvelgdama į Rusijos veiksmus, kuriais destabilizuojama padėtis Ukrainoje, taikymo srities.

Vokietijos piliečiai GM ir ON Berlyne (Vokietija) ketino įsigyti butą, priklausantį bendrovei *Visit-Moscow Ltd*, t. y. Rusijoje įsteigtam juridiniam asmeniui. Dėl šio sandorio sudarymo GM, ON ir *Visit-Moscow* kreipėsi į Vokietijoje dirbantį notarą PR ir paprašė parengti autentišką pirkimo-pardavimo sutartį, o vėliau – ją įvykdyti. Vis dėlto 2022 m. PR atsisakė patvirtinti pirkimo-pardavimo sutartį, motyvuodamas tuo, kad negali atmesti galimybės, jog patvirtinimas pažeistų Reglamento Nr. 833/2014 5n straipsnio 2 dalyje nustatytą draudimą. PR netenkino GM, ON ir *Visit-Moscow* prašymo persvarstyti šį atsisakymą ir perdavė dėl minėto atsisakymo jų pateiktą skundą Berlyno apygardos teismui, o šis šia tema pateikė Teisingumo Teismui įvairių prejudicinių klausimų.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirma, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad sąvoka „teisinis konsultavimas“ pagal įprastą reikšmę bendrinėje kalboje paprastai reiškia nuomonę teisės klausimu. Taigi ši sąvoka, Reglamento Nr. 833/2014 5n straipsnio 2 dalyje vartojama kartu su sąvoka „paslaugos“, reiškia ekonominio pobūdžio veiklos – kuri grindžiama paslaugų teikėjo ir jo kliento santykiais, kurios tikslas yra teikti teises nuomones ir kuria paslaugų teikėjas teikia nuomones teisiniais klausimais jų prašantiems asmenims – vykdymą.

Tokį sąvokos „teisinio konsultavimo paslaugos“ supratimą patvirtina Reglamento 2022/1904 19 konstatuojamoji dalis. Viena vertus, joje paminėti paslaugų teikėjo ir jo kliento santykiai ir parodytas šio paslaugų teikėjo vaidmuo, nes jis padeda klientui ir jį konsultuoja, veikdamas pastarojo interesus, dėl jo sandorių su trečiaisiais asmenimis teisinių aspektų. Kita vertus, joje nurodyta papildoma veikla, kurią sudaro „teisinių dokumentų rengimas, vykdymas ir tikrinimas“.

³⁸⁹ 2014 m. liepos 31 d. Tarybos reglamentas (ES) Nr. 833/2014 dėl ribojamųjų priemonių atsižvelgiant į Rusijos veiksmus, kuriais destabilizuojama padėtis Ukrainoje (OL L 229, 2014, p. 1).

³⁹⁰ 2022 m. spalio 6 d. Tarybos reglamentas (ES) Nr. 2022/1904, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 833/2014 dėl ribojamųjų priemonių atsižvelgiant į Rusijos veiksmus, kuriais destabilizuojama padėtis Ukrainoje (OL L 259 I, 2022, p. 3).

Taigi veikla, kurią apibūdina „teisinio konsultavimo paslaugų“ sąvoka, kaip ji suprantama pagal Reglamento Nr. 833/2014 5n straipsnio 2 dalį, aiškiai skiriasi nuo veiklos, kurią gali tekti vykdyti valdžios institucijoms. Šių institucijų užduotis nėra teikti paslaugas, kurias sudaro nuomonių teisės klausimais teikimas asmenims, siekiant remti ar ginti konkrečius jų interesus.

Nagrinėjamu atveju Teisingumo Teismas pažymėjo: panašu, kad tvirtinant nekilnojamojo turto pirkimo-pardavimo sutartį notaras veikia ne siekdamas ginti konkrečius vienos ar kitos atitinkamos šalies ar abiejų šalių interesus, o nešališkai, išlaikydamas vienodą atstumą šių šalių ir jų atitinkamų interesų atžvilgiu, vien įstatymo ir teisinio saugumo interesais. Todėl, atsižvelgiant į konkrečias teisinių sandorių notarinio tvirtinimo procedūros sąlygas ir su oficialiai patvirtintais sandoriais siejamas teises pasekmes Vokietijos teisės sistemoje, notaro atliekamas Rusijoje įsteigtam juridiniam asmeniui priklausančio nekilnojamojo turto pirkimo-pardavimo sutarties patvirtinimas, kurį reglamentuoja Vokietijos teisė, nepatenka į Reglamento Nr. 833/2014 5n straipsnio 2 dalyje vartojamą sąvoką „teisinio konsultavimo paslaugos“, taigi ir į šios nuostatos b punkte nurodyto draudimo teikti tokias paslaugas tokiam juridiniam asmeniui taikymo sritį.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pažymėjo: jeigu minėto reglamento 5n straipsnio 2 dalis turėtų būti aiškinama priešingai, tai lemtų, viena vertus, nenuoseklumus taikant šį reglamentą ir, kita vertus, šio reglamento ir Reglamento Nr. 269/2014³⁹¹ nenuoseklumus.

Iš tiesų sandoriai dėl Sąjungos teritorijoje esančio nekilnojamojo turto, priklausančio Rusijoje įsteigtiems juridiniams asmenims, pagal Reglamentą Nr. 833/2014 lieka leidžiami. Vis dėlto tam tikrose valstybėse narėse, kur notarinis nekilnojamojo turto pirkimo-pardavimo sutarties patvirtinimas yra esminė tokio turto perleidimo sąlyga, jiems praktiškai gali būti užkertamas kelias, neatsižvelgiant į tai, ar šiems juridiniams asmenims pagal Reglamentą Nr. 269/2014 taikomas draudimas disponuoti savo turtu.

Sąjungos teisės aktų leidėjas negalėjo norėti tokios draudimo, numatyto Reglamento Nr. 833/2014 5n straipsnio 2 dalyje, poveikio įvairiose valstybėse narėse įvairovės, priklausomai nuo esamos notariato sistemos.

Be to, pateiktas aiškinimas neprieštarauja nei Reglamento Nr. 833/2014, nei Reglamento Nr. 269/2014 tikslams.

Visų pirma nei iš Sprendimo 2022/1909³⁹², nei iš Reglamento Nr. 833/2014 ar Reglamento 2022/1904 nematyti, kad nustatydama draudimą teikti teisinio konsultavimo paslaugas Taryba siekė padaryti taip, kad Rusijoje įsteigti juridiniai asmenys tam tikrose valstybėse narėse negalėtų disponuoti savo nekilnojamoju turtu.

Be to, Reglamento Nr. 833/2014 5n straipsnio 2 dalyje numatyto draudimo tikslas buvo sudaryti Sąjungos teritorijoje veikiantiems Rusijos juridiniams asmenims sudėtingesnes sąlygas tęsti savo komercinę veiklą šioje teritorijoje ir taip padaryti poveikį Rusijos ekonomikai. Taigi notarinis nekilnojamojo turto, priklausančio Rusijoje įsteigtam juridiniam asmeniui, pirkimo-pardavimo sutarties patvirtinimas neprieštarauja tokiam tikslui.

Galiausiai neaišku, kaip notarinis nekilnojamojo turto, priklausančio Rusijoje įsteigtam juridiniam asmeniui, pirkimo-pardavimo sutarties patvirtinimas *a priori* ir bendrai galėtų padėti apeiti nustatytas ribojamąsias priemones.

³⁹¹ 2014 m. kovo 17 d. Tarybos reglamentas (ES) Nr. 269/2014 dėl ribojamųjų priemonių, taikytinų atsižvelgiant į veiksmus, kuriais kenkiama Ukrainos teritoriniam vientisumui, suverenitetui ir nepriklausomybei arba į juos kėsiamasi (OL L 78, 2014, p. 6).

³⁹² 2022 m. spalio 6 d. Tarybos sprendimas (BUSP) 2022/1909, kuriuo iš dalies keičiamas Sprendimas 2014/512/BUSP dėl ribojamųjų priemonių atsižvelgiant į Rusijos veiksmus, kuriais destabilizuojama padėtis Ukrainoje (OL L 259 I, 2022, p. 122).

Antra, Teisingumo Teismas pabrėžė, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas dėl kiekvienos iš užduočių, kurias atlieka notaras, siekdamas užtikrinti tokios pirkimo-pardavimo sutarties vykdymą, turės įvertinti, ar jos apima notaro šalims teikiamas teisinio konsultavimo paslaugas, kaip tai suprantama pagal pirmą pateiktą sąvokos „teisinio konsultavimo paslaugos“ išaiškinimą.

Galiausiai dėl klausimo, ar vertėjo žodžiu atliekant notarinį tvirtinimą teikiamos vertimo paslaugos yra teisinio konsultavimo paslaugos, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 833/2014 5n straipsnio 2 dalį, Teisingumo Teismas nurodė, kad dėl to, jog vertėjo žodžiu profesija nėra teisinio pobūdžio, šios paslaugos negali turėti „teisinio konsultavimo“ elemento, net jeigu atitinkamas paslaugas sudaro pagalba teisės specialistui, veikiančiam teisės srityje. Be to, neatrodo, kad Vokietijos notaro atliekamas Vokietijoje esančio nekilnojamojo turto, priklausančio Rusijoje įsteigtam juridiniam asmeniui, pirkimo-pardavimo sandorio tvirtinimas patenka į Reglamento Nr. 833/2014 5n straipsnio 2 dalyje numatyto draudimo teikti teisinio konsultavimo paslaugas taikymo sritį. Darytina išvada, kad teikdamas vertimo paslaugas per tokio sandorio notarinio tvirtinimo procedūrą tam, kad padėtų šio juridinio asmens atstovui, kuris nemoka per tvirtinimo procedūrą vartojamos kalbos, vertėjas žodžiu tokiam juridiniam asmeniui neteikia „teisinio konsultavimo paslaugų“, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą.

2024 m. rugsėjo 10 d. Sprendimas (didžioji kolegija) *Neves 77 Solutions* (C-351/22, [EU:C:2024:723](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Bendra užsienio ir saugumo politika (BUSP) – Ribojamosios priemonės atsižvelgiant į Rusijos Federacijos veiksmus, kuriais destabilizuojama padėtis Ukrainoje – Sprendimas 2014/512/BUSP – 2 straipsnio 2 dalies a punktas – Teisingumo Teismo jurisdikcija – ESS 24 straipsnio 1 dalies antros pastraipos paskutinis sakiny – SESV 275 straipsnis – SESV 215 straipsnis – Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 17 straipsnis – Nuosavybės teisė – Teisinio saugumo ir „nulla poena sine lege“ principai – Su karine įranga susijusios tarpininkavimo paslaugos – Draudimas teikti tokias paslaugas – Nepranešimas kompetentingoms nacionalinėms institucijoms – Administracinis teisės pažeidimas – Bauda – Automatinis sumų, gautų kaip atlygis už draudžiamą sandorį, konfiskavimas“

Tribunalul București (Bukarešto apygardos teismas, Rumunija) kreipėsi į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą, todėl Teisingumo Teismas turėjo progą patikslinti savo jurisdikcijos apimtį bendros užsienio ir saugumo politikos (BUSP) srityje³⁹³. Jis taip pat pateikė nuomonę dėl draudimo teikti tarpininkavimo paslaugas, susijusias su karine įranga, numatyto Sprendimo 2014/512/BUSP³⁹⁴ dėl ribojamųjų priemonių, kurias Europos Sąjungos Taryba priėmė reaguodama į destabilizuojančius Rusijos veiksmus Ukrainoje, 2 straipsnio 2 dalies a punkte, taikymo srities.

Rumunijos bendrovės *Neves 77 Solutions SRL* (toliau – *Neves*) pagrindinė veikla yra tarpininkavimas parduodant aviacijos srities produktus.

2019 m. *Neves* su Ukrainos bendrove *SFTE Spetstechnoexport* (toliau – *SFTE*) sudarė sutartį dėl 32 radijo stočių, kurios turėjo būti pristatytos į Jungtinius Arabų Emyratus, nuosavybės teisių perleidimo. *Neves*, nusipirkusi šias radijo stotis, iš kurių 20 buvo pagamintos Rusijoje ir eksportuotos į Jungtinius Arabų Emyratus, iš Portugalijos bendrovės, *SFTE* prašymu jas perleido Indijos bendrovei.

Konstatavęs, kad ši tarpininkavimo operacija pažeidžia Sprendimo 2014/512 2 straipsnio 2 dalies a punktą, Rumunijos mokesčių administratorius 2020 m. pateikė pranešimą apie administracinį teisės pažeidimą – juo *Neves* skirta bauda ir konfiskuotos už šią operaciją gautos sumos.

³⁹³ Šie apribojimai nustatyti ESS 24 straipsnio 1 dalyje ir SESV 275 straipsnio 1 dalyje.

³⁹⁴ 2014 m. liepos 31 d. Tarybos sprendimas 2014/512/BUSP dėl ribojamųjų priemonių atsižvelgiant į Rusijos veiksmus, kuriais destabilizuojama padėtis Ukrainoje (OL L 229, 2014, p. 13), iš dalies pakeistas 2014 m. rugsėjo 8 d. Tarybos sprendimu 2014/659/BUSP (OL L 271, 2014, p. 54).

Neves pareiškė skundą dėl minėto pranešimo panaikinimo *Judecătoria Sectorului 1 București* (Bukarešto 1-asis apylinkės teismas, Rumunija), šis skundą atmetė. Neves dėl šio sprendimo pateikė apeliacinį skundą Bukarešto apygardos teismui, t. y. prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui.

Teisingumo Teismo vertinimas

Dėl savo jurisdikcijos aiškinti Sprendimo 2014/512 2 straipsnio 2 dalies a punktą Teisingumo Teismas pirmiausia konstatavo, kad šioje nuostatoje įtvirtinta visuotinai taikoma ribojamoji priemonė, kuria grindžiama nacionalinė sankcija. Nors Teisingumo Teismo jurisdikcija niekaip neribojama, kiek tai susiję su reglamentu, priimtu remiantis SESV 215 straipsniu, kuriuo įgyvendinamos Sąjungos pozicijos BUSP srityje, šio 2 straipsnio 2 dalies a punkte numatytas draudimas teikti tarpininkavimo paslaugas vis dėlto nebuvo įgyvendintas priimant reglamentą klostantis pagrindinės bylos faktinėms aplinkybėms.

Vis dėlto vykdydamas ESS 40 straipsnio pirmos pastraipos³⁹⁵ laikymosi kontrolę Teisingumo Teismas visų pirma turi užtikrinti, kad, kiek tai susiję su SESV 215 straipsnio įgyvendinimu, Taryba negalėtų apeiti dėl reglamento pagal šį straipsnį Teisingumo Teismo turimos jurisdikcijos. Šiuo klausimu iš aiškios SESV 215 straipsnio 1 dalies formuluotės matyti, kad Taryba turi priimti būtinas priemones, kad įgyvendintų BUSP sprendimą, kuriuo nustatoma Sąjungos pozicija dėl ekonominių ir finansinių santykių su trečiąja šalimi nutraukimo ar apribojimo. Taigi šios institucijos kompetencija tuo atveju, kai taikoma 1 dalis, yra ribota.

Antra, Sutartyse numatyta galimybė kreiptis į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą dėl reglamento, priimto remiantis SESV 215 straipsnio 1 dalimi, turi būti suteikta dėl visų nuostatų, kurias Taryba turėjo įtraukti į tokį reglamentą ir kuriomis grindžiama nacionalinė sankcija, skirta tretiesiems asmenims. Toks aiškinimas leidžia užtikrinti ne tik tai, kad nacionaliniai teismai vienodai taikytų Sąjungos teisę, bet ir Sąjungos teisėje numatytos teisminės gynybos sistemos nuoseklumą. Iš tiesų prašymo priimti prejudicinį sprendimą procedūra³⁹⁶, kertinis Sąjungos teismų sistemos akmuo, iš esmės padeda išsaugoti teisinės valstybės vertybę, kuria grindžiama Sąjunga³⁹⁷.

Taigi Teisingumo Teismas turi jurisdikciją aiškinti visuotinai taikomą ribojamąją priemonę tuo atveju, kai Taryba turėjo įgyvendinti šią priemonę, kuri yra nacionalinės sankcijos priemonės pagrindas, reglamentu pagal SESV 215 straipsnį. Šioje byloje nagrinėtu draudimu teikti paslaugas siekiama apriboti ūkio subjektų galimybes vykdyti sandorius, patenkančius į SESV taikymo sritį³⁹⁸. Jis gali būti įgyvendinamas Sąjungos lygmeniu tik tuo atveju, jei po jo priimamas reglamentas, ir yra viena iš reikiamų priemonių Tarybai Reglamentu Nr. 833/2014 siekiant įgyvendinti Sprendimą 2014/512 Sąjungos lygmeniu.

Taigi Teisingumo Teismas turi jurisdikciją atsakyti į prejudicinius klausimus.

Dėl esmės Teisingumo Teismas, pirma, konstatavo, kad Sprendimo 2014/512 2 straipsnio 2 dalies a punkte nustatytas draudimas teikti tarpininkavimo paslaugas taikomas net ir tuo atveju, kai karinė įranga, kuri yra atitinkamo tarpininkavimo sandorio dalykas, nebuvo importuota į valstybės narės teritoriją.

³⁹⁵ Pagal ESS 40 straipsnio pirmą pastraipą BUSP įgyvendinimas nedaro poveikio [SESV] 3–6 straipsniuose nurodytų Sąjungos kompetencijų vykdymui Sutartyse nustatytų procedūrų taikymui ir numatytų institucijų įgaliojimų atitinkamai apimčiai.

³⁹⁶ Prašymo priimti prejudicinį sprendimą procedūra numatyta ESS 19 straipsnio 3 dalies b punkte ir SESV 267 straipsnyje.

³⁹⁷ Žr. ESS 2 straipsnį ir ESS 21 straipsnį, į kurį daroma nuoroda ESS 23 straipsnyje, susijusiame su BUSP.

³⁹⁸ Prekyba ginklais, karine įranga ir paslaugomis, nurodytomis Sprendimo 2014/512 2 straipsnio 2 dalies a punkte, patenka į šią taikymo sritį pagal SESV 114 ir 207 straipsnius.

Antra, Teisingumo Teismas pabrėžė, kad pagal minėtą nuostatą, siejamą su Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 17 straipsnyje įtvirtinta teise į nuosavybę ir teisinio saugumo bei *nulla poena sine lege* principais, nedraudžiama nacionalinė priemonė, kuria konfiskuojamos visos pajamos, gautos iš minėto 2 straipsnio 2 dalies a punkte nurodyto tarpininkavimo sandorio, ir kuri taikoma automatiškai, kompetentingoms nacionalinėms institucijoms nustačius, kad buvo pažeistas draudimas vykdyti šį sandorį ir pareiga apie jį pranešti.

Dėl teisės į nuosavybę Teisingumo Teismas visų pirma priminė Europos Žmogaus Teisių Teismo (toliau – EŽTT) jurisprudenciją, pagal kurią konfiskavimo priemonės, susijusios su pajamomis, gautomis iš nusikalstamos ar neteisėtos veiklos, arba su nusikalstamos veikos padarymo priemone, kuri nepriklauso sąžiningai veikiančiam trečiajam asmeniui, paprastai patenka į nuosavybės naudojimo reguliavimo sritį, net jei dėl jų pobūdžio iš asmens atimama nuosavybė³⁹⁹.

Nagrinėjamu atveju šis teisės į nuosavybę įgyvendinimo apribojimas, atrodo, atitinka proporcingumo principą, todėl yra pateisinamas atsižvelgiant į Chartijos 52 straipsnio 1 dalyje numatytas sąlygas, tačiau tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą patekęs teismas. Iš tiesų šis apribojimas numatytas įstatyme⁴⁰⁰ ir nekeičia teisės į nuosavybę esmės, nes jam taikomi nuosavybės naudojimo teisės aktai, kaip tai suprantama pagal Chartijos 17 straipsnio 1 dalies trečią sakinį, ir tai nėra nuosavybės atėmimas, kaip tai suprantama pagal šio 17 straipsnio 1 dalies antrą sakinį. Be to, ši priemonė atitinka Sąjungos pripažintus bendrojo intereso tikslus.

Dėl proporcingumo principo Teisingumo Teismas pažymėjo, kad viso atlygio, gauto už draudžiamą tarpininkavimo sandorį, konfiskavimas atrodo būtinas siekiant realiai ir veiksmingai atgrasyti ūkio subjektus nuo draudimo teikti su karine įranga susijusias tarpininkavimo paslaugas pažeidimo. Be to, siekiant užtikrinti visišką sankcijos veiksmingumą, būtina konfiskavimo priemonę taikyti automatiškai. Vis dėlto EŽTT jurisprudencijoje įtvirtinta, kad tais atvejais, kai konfiskavimo sankcija skiriama neatsižvelgiant į apkaltinamąjį nuosprendį, svarbu, kad visas procesas suteiktų suinteresuotajam asmeniui galimybę gintis tiek nacionalinėse valdžios institucijose, kurios jam skyrė šią sankciją, tiek teismuose, nagrinėjančiuose skundus dėl šių institucijų sprendimų, kad jie galėtų visapusiškai išnagrinėti įvairius susijusius interesus⁴⁰¹.

2. Ieškinys dėl žalos atlyginimo

2024 m. rugsėjo 10 d. Sprendimas (didžioji kolegija) *KS ir kt. / Taryba ir kt.* (C-29/22 P ir C-44/22 P, [EU:C:2024:725](#))

„Apeliacinis skundas – Bendra užsienio ir saugumo politika (BUSP) – Bendrieji veiksmai 2008/124/BUSP – Europos Sąjungos teisinės valstybės misija Kosove („Eulex Kosovo“) – Ieškinys dėl žalos atlyginimo – Žala, kurią asmenys teigia patyrę dėl įvairių Europos Sąjungos Tarybos, Europos Komisijos ir Europos išorės veiksmų tarnybos (EIVT) veiksmų ir neveikimo įgyvendinant šiuos bendruosius veiksmus – Tyrimų dėl asmenų kankinimo, dingimo ir nužudymo nepakankamumas – Europos Sąjungos Teisingumo Teismo

³⁹⁹ Žr., be kita ko, 1986 m. spalio 24 d. EŽTT sprendimo *Agosi prieš Jungtinę Karalystę*, CE:ECHR:1986:1024JUD000911880, 51 punktą; 2015 m. gegužės 12 d. EŽTT sprendimo *Gogitidze ir kiti prieš Gruziją*, CE:ECHR:2015:0512JUD003686205, 94 punktą ir 2020 m. spalio 15 d. EŽTT sprendimo *Karapetyan prieš Gruziją*, CE:ECHR:2020:1015JUD006123312, 32 punktą.

⁴⁰⁰ Ši priemonė grindžiama 2008 m. gruodžio 4 d. *Ordonanța de urgență a Guvernului Nr. 202/2008 privind punerea în aplicare a sancțiunilor internaționale* (Skubos tvarka priimtas vyriausybės nutarimas Nr. 202/2008 dėl tarptautinių sankcijų taikymo; *Monitorul Oficial al României*, I dalis, Nr. 825, 2008 m. gruodžio 8 d.) ir Bendrosios pozicijos 2008/944 12 straipsnyje numatyto nacionalinių karinių technologijų ir įrangos sąrašų, Rumunijoje sudarytu įsakymais Nr. 156/2018 ir Nr. 901/2019.

⁴⁰¹ Šiuo klausimu žr. 2020 m. spalio 15 d. EŽTT sprendimą *Karapetyan prieš Gruziją*, CE:ECHR:2020:1015JUD006123312, 35 punktą.

jurisdikcija priimti prejudicinį sprendimą dėl šio ieškinio – ESS 24 straipsnio 1 dalies antros pastraipos paskutinis sakiny – SESV 275 straipsnis“

Panaikinęs Bendrojo Teismo nutartį *KS ir KD / Taryba ir kt.*⁴⁰² (toliau – skundžiama nutartis), kiek joje šis teismas pripažino akivaizdžiai neturintis jurisdikcijos nagrinėti *KS ir KD* ieškinį dėl to, kad jis susijęs su politiniais ar strateginiais pasirinkimais Bendros užsienio ir saugumo politikos (BUSP)⁴⁰³ srityje, Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) patikslino Sąjungos teismų jurisdikcijos BUSP srityje apribojimo, numatyto ESS 24 straipsnio 1 dalies antros pastraipos paskutiniame sakinyje⁴⁰⁴ ir SESV 275 straipsnio pirmoje pastraipoje⁴⁰⁵, apimtį. *KS ir KD* yra 1999 m. Kosove vykstant konfliktui šioje šalyje kankintų, dingusių arba nužudytų asmenų artimos šeimos narės. 2008 m. Bendraisiais veiksmais 2008/124⁴⁰⁶ Europos Sąjunga šioje šalyje įsteigė civilinę „Teisinės valstybės“ misiją, vadinamąją *Eulex Kosovo*, jai buvo pavesta, be kita ko, ištirti tokius nusikaltimus. 2009 m. Sąjunga šių bendrųjų veiksmų pagrindu įsteigė Žmogaus teisių peržiūros grupę (toliau – peržiūros grupė), nagrinėjančią skundus dėl *Eulex Kosovo* įgyvendinant savo įgaliojimus padarytų žmogaus teisių pažeidimų.

Išnagrinėjusi *KS ir KD* skundus, 2015 m. lapkričio mėn. ir 2016 m. spalio mėn. peržiūros grupė padarė išvadą, kad buvo pažeistos kelios Europos žmogaus teisių konvencijos (toliau – EŽTK)⁴⁰⁷ saugomos pagrindinės teisės. 2017 m. kovo mėn. ši peržiūros grupė nusprendė užbaigti atitinkamas bylas, konstatuodama, kad kiekvienu atveju *Eulex Kosovo* vadovas tik iš dalies įgyvendino jam skirtas rekomendacijas.

2017 m. gruodžio mėn. Nutartimi *KS / Taryba ir kt.*⁴⁰⁸ Bendrasis Teismas atmetė *KS* ieškinį dėl to, kad akivaizdžiai neturėjo jurisdikcijos jo nagrinėti; šis ieškinys buvo pareikštas Europos Sąjungos Tarybai, Europos Komisijai ir Europos išorės veiksmų tarnybai (EIVT) dėl „Bendrųjų veiksmų 2008/124 panaikinimo arba dalinio pakeitimo“ ir dėl deliktinės atsakomybės, remiantis kelių EŽTK nuostatų pažeidimu.

2021 m. lapkričio mėn. skundžiama nutartimi Bendrasis Teismas, remdamasis tuo pačiu pagrindu, atmetė *KS ir KD* ieškinį, kuriuo reikalauja atlyginti žalą, kurią jos teigia patyrusios dėl įvairių Tarybos, Komisijos ir EIVT veiksmų ir neveikimo, visų pirma susijusių su per misiją *Eulex Kosovo* atliktais tyrimais, siejamais su jų šeimos narių kankinimu, dingimu ir nužudymu. 2021 m. birželio mėn. *KS ir KD* pateikė prašymą imtis pasirengimo nagrinėti bylą priemonių, siekdamas, kad būtų pateikta išsami *Eulex Kosovo* operacijų plano (OPLAN) versija nuo šios misijos įsteigimo 2008 m.

Skundžiamoje nutartyje Bendrasis Teismas, be kita ko, konstatavo, kad *KS ir KD* pareikštas ieškinys grindžiamas veiksmais ir neveikimu, priskiriamais prie politinių ar strateginių klausimų, susijusių su

⁴⁰² 2021 m. lapkričio 10 d. Nutartis *KS ir KD / Taryba ir kt.* (T-771/20, [EU:T:2021:798](#)).

⁴⁰³ Minėta nutartis panaikinta tiek, kiek *KS ir KD* ieškinys buvo pareikštas, be kita ko, dėl kelių pagrindinių teisių pažeidimo ir dėl Sąjungos įstaigos ir institucijų piktnaudžiavimo vykdomaisiais įgaliojimais. Likusi apeliacinių skundų dalis buvo atmesta.

⁴⁰⁴ Pagal šią nuostatą „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo jurisdikcijai nepriklauso [nuostatos dėl BUSP], išskyrus tai, kad jo jurisdikcijai priklauso peržiūrėti [prižiūrėti], kaip laikomasi šios [ESS] 40 straipsnio, ir peržiūrėti tam tikrų sprendimų, nurodytų [SESV] 275 straipsnio antrojoje pastraipoje, teisėtumą“.

⁴⁰⁵ SESV 275 straipsnyje numatyta, kad „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo jurisdikcijai nepriklauso nuostatos dėl [BUSP] bei jų pagrindu priimti aktai. Tačiau Teismo jurisdikcijai priklauso prižiūrėti, kaip laikomasi [ESS] 40 straipsnio, ir priimti sprendimus dėl pagal [SESV] 263 straipsnio ketvirtojoje pastraipoje numatytas sąlygas pateiktų ieškinų, peržiūrint [ESS] V antraštinės dalies 2 skyriaus pagrindu Tarybos priimtų sprendimų, patvirtinančių ribojančias priemones, nukreiptas prieš fizinius ar juridinius asmenis, teisėtumą“.

⁴⁰⁶ 2008 m. vasario 4 d. Tarybos bendrieji veiksmai 2008/124/BUSP dėl Europos Sąjungos teisinės valstybės misijos Kosove, EULEX KOSOVO (OL L 42, 2008, p. 92).

⁴⁰⁷ 1950 m. lapkričio 4 d. Romoje pasirašyta Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija.

⁴⁰⁸ 2017 m. gruodžio 14 d. Nutartis *KS / Taryba ir kt.* (T-840/16, [EU:T:2017:938](#))

Eulex Kosovo veiklos, prioritetų ir išteklių nustatymu, taip pat su sprendimu įsteigti peržiūros grupę vykdančią šią misiją ir kad pagal Bendruosius veiksmus 2008/124 *Eulex Kosovo* misijos įsteigimas ir veikla patenka į ESS nuostatų, susijusių su BUSP, taikymo sritį. Be to, Bendrasis Teismas iš esmės konstatavo, kad pagal ESS 24 straipsnio 1 dalies antros pastraipos paskutinį sakinį ir SESV 275 straipsnio pirmą pastraipą Europos Sąjungos Teisingumo Teismo jurisdikcija iš esmės neapima nuostatų dėl BUSP ir remiantis šiomis nuostatomis priimtų aktų ir kad šio principo išimtys, numatytos ESS 24 straipsnio 1 dalies antros pastraipos paskutiniame sakinyje ir SESV 275 straipsnio antroje pastraipoje, nagrinėjamu atveju netaikytinos dėl to, kad minėtas ieškinys nebuvo susijęs nei su fiziniams ar juridiniams asmenims taikomomis ribojamosiomis priemonėmis, kaip tai suprantama pagal pastarąją nuostatą, nei su ESS 40 straipsnio laikymusi⁴⁰⁹.

Gavęs du apeliacinius skundus, kuriuos pateikė atitinkamai KS ir KD (byla C-29/22) ir Komisija (byla C-44/22 P), Teisingumo Teismas iš dalies panaikino šią Bendrojo Teismo nutartį ir grąžino jam bylą, kad jis priimtų sprendimą dėl šio ieškinių priimtumo ir prireikus išnagrinėtų jį iš esmės.

Teisingumo Teismo vertinimas

Kadangi KS ir KD bei Komisija ginčijo šį Bendrojo Teismo vertinimą, kad jis neturi jurisdikcijos nagrinėti KS ir KD pareikšto skundo, Teisingumo Teismas išnagrinėjo Bendrojo Teismo išaiškinimo dėl šių aspektų pagrįstumą.

Dėl ESS 24 straipsnio 1 dalies antros pastraipos ir SESV 275 straipsnio pirmos pastraipos aiškinimo

Aiškindamas Sutarčių nuostatas, kuriose numatytas Sąjungos teismų jurisdikcijos BUSP srityje apribojimas, Teisingumo Teismas pirmiausia konstatavo, kad šios politikos įtraukimas į Sąjungos konstitucinę sistemą reiškia, kad jai taip pat taikomi pagrindiniai Sąjungos teisinės sistemos principai. Tarp jų yra pagarba teisinės valstybės principui ir pagrindinėms teisėms, t. y. vertybėms, pagal kurias, be kita ko, reikalaujama, kad Sąjungos institucijoms būtų taikoma teisminė kontrolė.

Vis dėlto pirmiausia Teisingumo Teismas pažymėjo, kad pagal ESS 24 straipsnio 1 dalies antros pastraipos pirmą sakinį „[BUSP] taikomos konkrečios taisyklės ir procedūros“, tarp kurių – ribojančios Europos Sąjungos Teisingumo Teismo jurisdikciją dėl nuostatų, susijusių su BUSP, ir jų pagrindu priimtų aktų. Toks apribojimas gali būti suderinamas tiek su Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 47 straipsniu, tiek su EŽTK 6 ir 13 straipsniais.

Šiuo klausimu, pirma, Teisingumo Teismas jau yra konstatavęs, kad pagal Chartijos 47 straipsnį jurisdikcija jam pačiam negali būti nustatyta tada, kai ji jam nesuteikta pagal Sutartis, ir negali būti pakeista Sutartyse numatyta teisminės kontrolės sistema, apimanti normas dėl tiesioginių ieškinių priimtumo. Be to, reikia priminti, kad įgaliojimų suteikimo ir institucinės pusiausvyros principai taip pat taikomi BUSP srityje. Taigi vien teiginio, kad veiksmais ar neveikimu, dėl kurių privatus asmuo pareiškia ieškinį, pažeidžiamos jo pagrindinės teisės, nepakanka, kad Europos Sąjungos Teisingumo Teismas pripažintų turįs jurisdikciją nagrinėti šį ieškinį. Antra, Teisingumo Teismas, žinoma, turi užtikrinti, kad jo pateikiamu Chartijos 47 straipsnio, kurio pirma ir antra pastraipos atitinka EŽTK 6 straipsnio 1 dalį ir EŽTK 13 straipsnį, išaiškinimu būtų užtikrintas ne mažesnis nei šiomis EŽTK nuostatomis užtikrinamas apsaugos lygis, kaip jis yra išaiškintas Europos Žmogaus Teisių Teismas. Vis dėlto, pirma, EŽTK 6 straipsnio 1 dalyje garantuojama teisė nėra absoliuti ir jai gali būti taikomi teisėti apribojimai. Antra, EŽTK 13 straipsniu suteikiama apsauga, kuria užtikrinama, kad nacionalinėje teisėje būtų numatyta teisių gynimo priemonė, leidžianti remtis EŽTK įtvirtintomis teisėmis ir laisvėmis, taip pat negali būti laikoma absoliučia, nes nurodomo pažeidimo arba nurodomos pažeidimų kategorijos kontekstas gali pateisinti galimų teisių gynimo priemonių ribojimą.

⁴⁰⁹ Šiame straipsnyje numatyta: „[BUSP] įgyvendinimas nedaro poveikio [SESV] 3–6 straipsniuose nurodytų Sąjungos kompetencijų vykdymui Sutartyse nustatytų procedūrų taikymui ir numatytų institucijų įgaliojimų atitinkamai apimčiai. Taip pat minėtuose straipsniuose nurodytos politikos įgyvendinimas nedaro poveikio Sąjungos kompetencijų pagal šį skyrių vykdymui Sutartyse nustatytų procedūrų taikymui ir numatytų institucijų įgaliojimų atitinkamai apimčiai“.

Taigi Bendrasis Teismas nepadarė teisės klaidos, kai iš esmės nusprendė, kad nei ESS 24 straipsnio 1 dalies antros pastraipos paskutinis sakinyss ir SESV 275 straipsnis⁴¹⁰, nei rėmimasis pagrindinių teisių pažeidimais savaime nesuteikia jam pagrindo pripažinti savo jurisdikcijos nagrinėti KS ir KD pareikštą ieškinį. Be to, ESS 6 straipsnio 2 dalies, kurioje numatytas Sąjungos prisijungimas prie EŽTK, negalima aiškinti taip, kad ja išplečiama Europos Sąjungos Teisingumo Teismo jurisdikcija BUSP srityje, nes šiam prisijungimui taikomas režimas numato, kad susitarimas dėl prisijungimo nedaro poveikio nei Sąjungos kompetencijai, nei jos institucijų įgaliojimams.

Antra, konkrečiai dėl ESS 24 straipsnio 1 dalies antros pastraipos paskutinio sakinio ir SESV 275 straipsnio taikymo ieškiniams dėl Sąjungos deliktinės atsakomybės, reglamentuojamiems SESV 268 ir 340 straipsniuose, Europos Sąjungos Teisingumo Teismas pažymėjo, kad nei jam pripažinta išimtinė jurisdikcija, nei šios ieškinių kategorijos savarankiškas pobūdis negali lemti šiai institucijai Sutartimis suteiktos jurisdikcijos ribų išplėtimo. ESS 24 straipsnio 1 dalies antros pastraipos paskutinis sakinyss ir SESV 275 straipsnis, kuriais ribojama Sąjungos teismų jurisdikcija BUSP srityje, kiek tai susiję su ieškiniais šioje srityje, turi būti laikomi *leges speciales* SESV 268 ir 340 straipsnių atžvilgiu. Todėl negalima sutikti, kad ESS 24 straipsnio 1 dalies antros pastraipos paskutinis sakinyss ir SESV 275 straipsnis neapima ieškinių dėl Sąjungos deliktinės atsakomybės.

Galiausiai, trečia, Teisingumo Teismas, remdamasis Sprendimu *Carvalho ir kt. / Parlamentas ir Taryba*⁴¹¹, kuriame įtvirtintas visoms Sutartyse numatytoms teisių gynimo priemonėms taikomas aiškinimo principas, taip pat patvirtina Bendrojo Teismo pateiktą Sutarčių nuostatų, susijusių su Sąjungos teismo jurisdikcija, aiškinimą atsižvelgiant į pagrindinę teisę į veiksmingą teisminę gynybą, t. y. kad minėta pagrindinė teisė negali lemti SESV aiškiai numatytų sąlygų netaikymo.

Dėl nagrinėjamų veiksmų ir neveikimo priskyrimo politiniams ar strateginiams pasirinkimams BUSP srityje, susijusiems su BUSP apibrėžimu ir įgyvendinimu

Teisingumo Teismas priminė, kad aiškinantis Europos Sąjungos Teisingumo Teismo jurisdikciją nagrinėti ieškinį dėl BUSP priskirtinų veiksmų ar neveikimo pirmiausia reikia patikrinti, ar nagrinėjama situacija patenka į vieną iš ESS 24 straipsnio 1 dalies antros pastraipos paskutiniame sakinyje ir SESV 275 straipsnio antroje pastraipoje numatytų atvejų, kai tokia jurisdikcija aiškiai pripažįstama⁴¹². Jei taip nėra, tada reikia įvertinti, ar minėta jurisdikcija gali būti grindžiama tuo, kad nagrinėjami veiksmai ir neveikimas nėra tiesiogiai susiję su politiniais ar strateginiais Sąjungos institucijų, organų, įstaigų ir agentūrų pasirinkimais BUSP, visų pirma bendros saugumo ir gynybos politikos (BSGP), srityje⁴¹³. Taigi, Europos Sąjungos Teisingumo Teismas turi jurisdikciją vertinti veiksmų ar neveikimo, kurie nėra tiesiogiai susiję su tokiais politiniais ar strateginiais pasirinkimais, teisėtumą, tačiau jos neturi, jeigu tokie veiksmai ar neveikimas tiesiogiai susiję su minėtais politiniais ar strateginiais pasirinkimais⁴¹⁴.

⁴¹⁰ Aiškinami atsižvelgiant į Chartijos 47 straipsnį, EŽTK 6 straipsnio 1 dalį ir 13 straipsnį, taip pat į ESS 2 straipsnį, 3 straipsnio 5 dalį, 6, 19, 21 ir 23 straipsnius.

⁴¹¹ 2021 m. kovo 25 d. Sprendimas *Carvalho ir kt. / Parlamentas ir Taryba*, (C-565/19 P, [EU:C:2021:252](#), 69 ir 78 punktai).

⁴¹² 2017 m. kovo 28 d. Sprendimas *Rosneft* (C-72/15, [EU:C:2017:236](#), 60 punktas) ir 2020 m. spalio 6 d. Sprendimas *Bank Refah Kargaran / Taryba* (C-134/19 P, [EU:C:2020:793](#), 27 punktas).

⁴¹³ Tai matyti iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos, suformuotos 2015 m. lapkričio 12 d. Sprendimo *Elitaliana / Eulex Kosovo* (C-439/13 P, [EU:C:2015:753](#)) 49 punkte, 2016 m. liepos 19 d. Sprendimo *H / Taryba ir kt.* (C-455/14 P, [EU:C:2016:569](#)) 55 punkte ir 2020 m. birželio 25 d. Sprendimo *SATCEN / KF* (C-14/19 P, [EU:C:2020:492](#)) 66 punkte.

⁴¹⁴ Atitinkamai Europos Sąjungos Teisingumo Teismas neturi jurisdikcijos vertinti veiksmų ar neveikimo, tiesiogiai susijusių su BUSP, visų pirma BSGP, apibrėžimu, vykdymu ir įgyvendinimu, t. y. Sąjungos strateginių interesų nustatymu, taip pat jos vykdytinų veiksmų, išreikštinių pozicijų ir BUSP bendrųjų gairių, kaip tai suprantama pagal ESS 24-26, 28, 29, 37, 38, 42 ir 43 straipsnius, nustatymu, teisėtumo ir aiškinti tokius veiksmus ar neveikimą.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas nagrinėjo Bendrojo Teismo atliktą vertinimą⁴¹⁵, konkrečiai analizuodamas kiekvieną KS ir KD ieškinyje nurodytą veiksmą ir neveikimą, patenkančį į BUSP, visų pirma į BSGP, sritį⁴¹⁶.

Nagrinėjamu atveju, pirma, iš skundžiamos nutarties matyti, kad Bendrasis Teismas konstatavo, jog šis ieškinyje nepriskirtinas prie atvejų, kurie pagal Sutarčių nuostatas aiškiai patenka į Europos Sąjungos Teisingumo Teismo jurisdikciją BUSP srityje, o tai neginčijama apeliaciniuose skunduose. Antra, Bendrasis Teismas iš esmės nusprendė, kad minėtame ieškinyje nurodyti veiksmai ir neveikimas⁴¹⁷ yra tiesiogiai susiję su šia politika, atsižvelgiant į jų politinį ir strateginį pobūdį, taip pat į jų ryšį su BUSP apibrėžimu ir įgyvendinimu, todėl jis pripažino neturintis jurisdikcijos nagrinėti tą ieškinį.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pažymėjo, pirma, kad BUSP misijai, visų pirma BSGP misijai, suteikti išteklių yra tiesiogiai susiję, kaip teisingai nusprendė Bendrasis Teismas, su politiniais ar strateginiais pasirinkimais BUSP srityje.

Vis dėlto Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą, kai nusprendė, kad tariama tinkamo personalo stoka yra politinis ar strateginis klausimas, susijęs su BUSP apibrėžimu ir įgyvendinimu. Iš tiesų *Eulex Kosovo* misijos galimybė įdarbinti darbuotojus⁴¹⁸ yra kasdienis valdymo veiksmas, susijęs su minėtos misijos įgaliojimų vykdymu. Taigi *Eulex Kosovo* priimti sprendimai dėl šios misijos darbuotojų pasirinkimo nėra tiesiogiai susiję su šios misijos politiniais ar strateginiais pasirinkimais BUSP srityje.

Antra, Teisingumo Teismas priėjo prie tokios pačios išvados, kad Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą, kiek tai susiję su nuostata, pagal kurias būtų numatyta teisinė pagalba vykstant procedūroms peržiūros grupėje, nebuvimu. Ši KS ir KD pareikšto ieškinio dalis susijusi su šios peržiūros grupės procedūrinėmis taisyklėmis, kurios nėra tiesiogiai susijusios su politiniais ar strateginiais pasirinkimais BUSP srityje.

Be to, dėl peržiūros grupei suteiktų vykdymo įgaliojimų ar teisių gynimo priemonių dėl šios peržiūros grupės konstatuotų pažeidimų nebuvimo Teisingumo Teismas, remdamasis misijos *Eulex Kosovo* įsteigimo tikslais⁴¹⁹, nurodė, kad sprendimas, ar šios misijos veiksams ir neveikimui bus taikomas

⁴¹⁵ Šis vertinimas yra skundžiamo sprendimo 28 ir 39 punktuose.

⁴¹⁶ Šiuo tikslu Teisingumo Teismas atsižvelgė į teisinio saugumo reikalavimus, kuriais siekiama, kad Sąjungos teismas nebūtų priversti nagrinėti bylos iš esmės, kad nustatytų savo jurisdikciją.

⁴¹⁷ Šie veiksmai ir neveikimas išvardyti sprendimo 20 punkte. Iš esmės jame nurodyta, kad:

nebuvo atlikti tinkami tyrimai dėl KS ir KD šeimos narių dingimo ir nužudymo, kadangi ši misija stokojo reikiamų išteklių ir tinkamo personalo, kad galėtų įgyvendinti vykdomuosius įgaliojimus; nėra nuostatų, kuriose būtų numatyta teisinė pagalba ieškovams, atitinkantiems reikalavimus peržiūros grupėse vykstančiose procedūrose, ir ši peržiūros grupė įsteigta nesuteikus jai įgaliojimų vykdyti savo sprendimus ir galimybes pasiūlyti teisių gynimo priemones dėl nustatytų pažeidimų; nesiimta taisomųjų priemonių, kuriomis būtų galima visiškai arba iš dalies atlyginti žalą dėl pirmoje ir antroje įtraukose nurodytų pažeidimų, nors *Eulex Kosovo* vadovas pranešė Sąjungai apie peržiūros grupės išvadas; Taryba ir EIVT piktnaudžiauto vykdomaisiais įgaliojimais, nes teigė, kad *Eulex Kosovo* padarė viską, ką galėjo, siekdama iširti KS vyro pagrobimą ir galimą nužudymą ir KD vyro ir sūnaus nužudymą; piktnaudžiauta arba netinkamai naudotasi vykdomaisiais įgaliojimais, nes 2018 m. birželio 8 d. Tarybos sprendimu 2018/856, kuriuo iš dalies keičiami Bendrieji veiksmai 2008/124 dėl Europos Sąjungos teisinės valstybės misijos Kosove (OL L 146, 2018, p. 5), buvo panaikinti *Eulex Kosovo* vykdomieji įgaliojimai, nors pirmoje ir antroje įtraukose nurodyti pažeidimai nebuvo nutraukti; piktnaudžiauta vykdomaisiais arba viešosios valdžios įgaliojimais, neužtikrinus, kad *Eulex Kosovo* ir (arba) Specialioji prokuratūra atliktų kruopštų KD bylos, kuri *prima facie* yra byla dėl karo nusikaltimo, tyrimą ir kad Kosovo specialiųjų bylų kolegija vykdytų baudžiamąjį persekiojimą.

⁴¹⁸ Ši galimybė matyti iš Bendrųjų veiksmų 2008/124, iš dalies pakeistų 2014 m. birželio 12 d. Tarybos sprendimu 2014/349/BUSP (OL L 174, 2014, p. 42), 15a straipsnio formuluotės.

⁴¹⁹ Žr. Bendrųjų veiksmų 2008/124 1 ir 2 straipsnius.

tokius standartus atitinkantis kontrolės mechanizmas, tiesiogiai susijęs ne su politiniais ar strateginiais pasirinkimais, siejamais su šia misija, o tik su jos administracinio valdymo aspektu.

Trečia, Teisingumo Teismas nurodė, kad tiek taisomųjų priemonių, kurios leistų ištaisyti peržiūros grupės konstatuotus pagrindinių teisių pažeidimus, nebuvimas, tiek kruopštaus KD bylos tyrimo neatlikimas reiškia, kad nebuvo imtasi individualių priemonių dėl konkrečių KS ir KD situacijų ir tai neturi tiesioginio ryšio su politiniais ar strateginiais pasirinkimais BUSP srityje. Tas pats pasakytina apie Tarybos ir EIVT teiginį, kad ši misija padarė viską, kas įmanoma, kad iširtų aptariamus nusikaltimus. Taigi Bendrasis Teismas padarė teisės klaidų ir dėl šių ieškinio aspektų.

Vis dėlto, ketvirta, sprendimas panaikinti BUSP misijos, visų pirma BSGP misijos, vykdomuosius įgaliojimus yra tiesiogiai susijęs su tokiais politiniais ar strateginiais pasirinkimais BUSP srityje, kaip tai suprantama pagal ESS 28 straipsnio 1 dalį ir 43 straipsnio 2 dalį. Taigi Bendrasis Teismas nepadarė teisės klaidos, kai pripažino, kad neturi jurisdikcijos priimti sprendimo dėl argumentų, susijusių su *Eulex Kosovo* vykdomųjų įgaliojimų panaikinimu Sprendimu 2018/856⁴²⁰.

Dėl ieškinio Bendrajame Teisme

Teisingumo Teismas, konstatavęs, kad neturi reikiamos informacijos, kad galėtų priimti galutinį sprendimą dėl Tarybos, Komisijos ir EIVT pateiktų nepriimtinumų grindžiamų prieštaravimų ir dėl KS ir KD pareikšto ieškinio pagrįstumo, grąžino bylą Bendrajam Teismui, kad šis priimtų sprendimą dėl šio ieškinio priimtumo ir prireikus dėl jo esmės, taip pat dėl prašymo leisti susipažinti su *Eulex Kosovo* OPLAN.

⁴²⁰ Šiuo sprendimu panaikinta Bendrųjų veiksmų 2008/124 3 straipsnio d punkte įtvirtinta šios misijos pareiga užtikrinti, kad „tinkamai [būtų tiriamos bylos] dėl [tam tikrų nusikaltimų], kad už tai būtų baudžiama, nuteisiama ir kad būtų vykdomi teismo sprendimai“.

2 skyrius – Bendrasis Teismas

I. Sąjungos teisme vykstantys procesai

1. Ieškinys dėl panaikinimo

2024 m. birželio 4 d. Nutartis (didžioji kolegija) *Medel ir kt. / Taryba* (sujungtos bylos T-530/22–T-533/22, [EU:T:2024:363](#))

„Ieškinys dėl panaikinimo – Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2021/241 – 2022 m. birželio 17 d. Tarybos įgyvendinimo sprendimas dėl Lenkijos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano vertinimo patvirtinimo – Tiesioginės sąsajos nebuvimas – Nepriimtinumai“

Bendrasis Teismas (didžioji kolegija) atmetė kaip nepriimtinius keturių teisėjų asociacijų⁴²¹ ieškinius dėl Tarybos įgyvendinimo sprendimo, kuriuo patvirtintas Lenkijos Respublikos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano vertinimas⁴²², panaikinimo.

Ieškovės yra teisėjams tarptautiniu lygmeniu atstovaujančios asociacijos, kurių nariai paprastai yra nacionalinės profesinės asociacijos, įskaitant Lenkijos teisėjų asociacijas.

2021 m. vasario 12 d. Europos Parlamentas ir Europos Sąjungos Taryba priėmė Reglamentą 2021/241, kuriuo nustatoma ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė (toliau – priemonė)⁴²³. Pagal priemonę valstybėms narėms gali būti skiriamos lėšos, kaip finansinis įnašas, kurį sudaro negrąžintina finansinė parama, arba kaip paskola.

Ginčijamu sprendimu Taryba patvirtino Lenkijos Respublikos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano įvertinimą ir priede nurodė tarpines ir siektinas reikšmes, kurias turi pasiekti ši valstybė narė, kad būtų galima išmokėti ginčijamu sprendimu jai skirtą finansinį įnašą. Šio priedo pirmoje dalyje numatytos, be kita ko, priemonės dėl Lenkijos teisingumo sistemos reformos ir jos nurodytos kaip tarpinės reikšmės F1G, F2G ir F3G⁴²⁴. Ieškovės apskundė ginčijamą sprendimą, kiek šios tarpinės reikšmės nesuderinamos su Sąjungos teise.

Nutartimi Bendrasis Teismas patenkino Tarybos pagal Procedūros reglamento 130 straipsnio 1 dalį pateiktą nepriimtinumą grindžiamą prieštaravimą, todėl atmetė ieškovių ieškinius.

⁴²¹ *Magistrats européens pour la démocratie et les libertés (Medel)* (byla T-530/22), *International Association of Judges (IAJ)* (byla T-531/22), *Association of European Administrative Judges (AEAJ)* (byla T-532/22) ir *Stichting Rechter voor Rechter* (byla T-533/22).

⁴²² 2022 m. birželio 17 d. Tarybos įgyvendinimo sprendimas dėl Lenkijos Respublikos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano vertinimo patvirtinimo, iš dalies pakeistas 2023 m. gruodžio 8 d. Tarybos įgyvendinimo sprendimu (toliau – ginčijamas sprendimas).

⁴²³ 2021 m. vasario 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2021/241, kuriuo nustatoma ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė (OL L 57, 2021, p. 17).

⁴²⁴ Pagal nurodytas tarpines reikšmes, kurios yra pažangos įgyvendinant reformą priemonės, reikalaujama sustiprinti Lenkijos teisėjų nepriklausomumą ir nešališkumą (F1G tarpinė reikšmė), užtikrinti, kad teisėjai, kuriems turi įtakos *Sąd Najwyższy* (Aukščiausiasis Teismas, Lenkija) *Izba Dyscyplinarna* (Drausmės bylų kolegija) (toliau – Drausmės bylų kolegija) sprendimai, galėtų pasinaudoti jiems poveikį darančių šios kolegijos sprendimų peržiūros procedūra (F2G tarpinė reikšmė), ir užtikrinti, kad F2G tarpinėje reikšmėje nurodytos peržiūros procedūros pagal orientacinį tvarkaraštį iš esmės būtų baigtos 2023 m. ketvirtąjį ketvirtį (F3G tarpinė reikšmė).

Bendrojo Teismo vertinimas

Pirmiausia Bendrasis Teismas pažymėjo, kad ginčijamas sprendimas skirtas Lenkijos Respublikai, todėl ieškinių priimtinumą turi būti nagrinėjamas atsižvelgiant į SESV 263 straipsnio ketvirtos pastraipos sakinio antrą ir trečią dalis, kuriose įtvirtinta tiesioginės sąsajos sąlyga⁴²⁵.

Bendrasis Teismas visų pirma išnagrinėjo klausimą dėl ieškovių savo vardu pareikštų ieškinių priimtumo.

Šiuo klausimu Bendrasis Teismas konstatavo, kad jokia su priemone susijusi teisės nuostata nesuteikia joms tokios procesinės teisės. Be to, tai, kad ieškovės nuolat veikia kaip Sąjungos institucijų partnerės sprendžiant su teismų nepriklausomumu susijusius klausimus, nepagrindžia jų teisės pareikšti ieškinį.

Bendrasis Teismas taip pat išnagrinėjo klausimą dėl ieškovių, veikiančių savo narių, kurių interesus jos gina, vardu, pareikštų ieškinių priimtumo.

Šiuo klausimu ieškovės išskyrė tris teisėjų grupes, t. y. Lenkijos teisėjus, kuriems turi įtakos Drausmės bylų kolegijos sprendimai ir su kuriais tiesiogiai susijusi tarpinėse reikšmėse F2G ir F3G numatyta peržiūros procedūra, visus Lenkijos teisėjus, su kuriais tiesiogiai susijusi ši peržiūros procedūra ir F1G tarpinė reikšmė, taip pat visus kitus Europos teisėjus, su kuriais irgi tiesiogiai susijusios šios tarpinės reikšmės.

Kiek tai susiję su pirmosios grupės teisėjais, Bendrasis Teismas, pirma, išnagrinėjo ginčijamo sprendimo esmę, vertinamą atsižvelgiant į jo turinį ir kontekstą.

Jis konstatavo, kad pagal ginčijamą sprendimą finansinio įnašo mokėjimas susietas su tam tikrų sąlygų įvykdymu, t. y. Europos Komisijos vertinamų ir Tarybos tvirtinamų ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planų, įskaitant tarpinių ir siektinų reikšmių pasiekimą, kurie yra pažangos įgyvendinant reformą priemonės, įgyvendinimu. Kadangi tarpinės reikšmės F1G, F2G ir F3G yra lėšų skyrimo sąlyga, nes nuo jų pasiekimo priklauso finansavimo pagal priemonę skyrimas, šios tarpinės reikšmės atspindi ryšį tarp teisinės valstybės vertybės principo laikymosi ir veiksmingo Sąjungos biudžeto vykdymo vadovaujantis patikimo finansų valdymo bei Sąjungos finansinių interesų apsaugos principais.

Vis dėlto nustatydamas tas tarpines reikšmes Taryba nesiekė pakeisti taisyklių, susijusių su teisinės valstybės vertybe ar veiksminga teismine gynyba, kaip jos išaiškintos Teisingumo Teismo jurisprudencijoje. Vadinas, jas nustatydamas Taryba nesiekė leisti Lenkijos Respublikai nevykdyti Teisingumo Teismo sprendimų, kuriuose konstatuota, kad ji nepaisė teisinės valstybės vertybės ar veiksmingos teisminės gynybos principo.

Būtent atsižvelgdamas į šiuos vertinimus Bendrasis Teismas nagrinėjo, antra, ar ginčijamas sprendimas daro tiesioginį poveikį pirmosios grupės teisėjams pagal tarpinę reikšmę F2G. Jis pažymėjo, jog tam, kad teisėjams, kuriems turi įtakos Drausmės bylų kolegijos sprendimai, būtų daromas tiesioginis poveikis, būtinas tiesioginis ryšys tarp ginčijamo sprendimo ir jo poveikio šioms teisėjams.

Šiuo klausimu pažymėtina, kad tarpinėje reikšmėje F2G tik nustatyta sąlyga, kurią Lenkijos Respublika turi įvykdyti, kad galėtų gauti finansavimą. Ginčijamu sprendimu teisėjams, kuriems turi įtakos Drausmės bylų kolegijos sprendimai, nebuvo pritaikytos jame numatytos sąlygos ir tiesiogiai netaikyta

⁴²⁵ Pagal SESV 263 straipsnio ketvirtą pastraipą kiekvienas fizinis ar juridinis asmuo gali pirmoje ir antroje pastraipose numatytais sąlygomis pareikšti ieškinį dėl jam skirtų aktų arba aktų, kurie yra tiesiogiai ir konkrečiai su juo susiję, ar dėl reglamentuojamojo pobūdžio teisės aktų, tiesiogiai su juo susijusių ir dėl kurių nereikia patvirtinti įgyvendinimo priemonių.

konkreči jiems skirta taisyklė. Taigi ginčijamame sprendime numatant tarpinę reikšmę F2G nebuvo galutinai nustatyti specialūs įpareigojimai dėl Lenkijos Respublikos santykių su teisėjais, kuriems turi įtakos Drausmės bylų kolegijos sprendimai, todėl tiesioginio ryšio nėra.

Vadinasi, net ir priėmus ginčijamą sprendimą teisėjų, kuriems turi įtakos Drausmės bylų kolegijos sprendimai, padėtis ir toliau buvo reglamentuojama atitinkamomis šiai padėčiai taikytinomis Lenkijos teisės nuostatomis, taip pat Sąjungos teisės nuostatomis ir Teisingumo Teismo sprendimais, o šiame sprendime nurodyta tarpinė reikšmė F2G tiesiogiai nepakeitė šių teisėjų teisinės padėties, kaip to reikalaujama pagal SESV 263 straipsnio ketvirtą pastraipą.

Dėl antrosios grupės teisėjų Bendrasis Teismas konstatavo, kad ieškovės neįrodė pakankamai glaudaus ryšio tarp visų Lenkijos teisėjų padėties ir tarpinės reikšmės F1G. Kiek tai susiję su trečiosios grupės teisėjais, Bendrasis Teismas taip pat atmetė ieškovių argumentą, kad tarpinės reikšmės F1G, F2G ir F3G daro tiesioginį poveikį visiems kitiems Europos teisėjams.

Taigi, kadangi teisėjai, kurių interesus gina ieškovės, patys neturėtų teisės pareikšti ieškinio, ieškovės taip pat neatitinka sąlygų, kad jų ieškiniai būtų priimtini.

Galiausiai Bendrasis Teismas atmetė ieškovių argumentą dėl priimtinumų sąlygų sušvelninimo. Iš tiesų toks sušvelninimas prieštarautų ir SESV 263 straipsnio ketvirtai pastraipai, ir Teisingumo Teismo jurisprudencijai. Ieškovių nurodomais Lenkijos teismų sistemos sisteminiais trūkumais bet kuriuo atveju nebūtų galima pateisinti to, kad Bendrasis Teismas nukryptų nuo tiesioginės sąsajos sąlygos, taikomos fizinių ar juridinių asmenų reiškiamiems ieškiniams.

Bendrasis Teismas pabrėžė, kad ši išvada nedaro poveikio pagal ESS 19 straipsnio 1 dalies antrą pastraipą ir SESV 266 straipsnį Lenkijos Respublikai tenkančiai pareigai kuo greičiau ištaisyti Teisingumo Teismo nustatytus trūkumus, susijusius su teisinės valstybės krize. Panašiai toks sprendimas neturi įtakos valstybių narių ir Sąjungos institucijų galimybei pareikšti ieškinį dėl bet kokių Sąjungos institucijų, organų, įstaigų ir agentūrų priimtų aktų, kurie sukelia privalomas teises pasekmes, taip pat Komisijos veiksams, kuriais siekiama padėti užtikrinti, kad būtų laikomasi su teisine valstybe susijusių Sąjungos teisės nuostatų reikalavimų.

2. Ieškinys dėl deliktinės atsakomybės

2024 m. spalio 23 d. Sprendimas *Keserű Művek / Europos Sąjunga* (T-519/23, [EU:T:2024:733](#))

„Deliktinė atsakomybė – Ginklų įsigijimo ir laikymo kontrolė – Įgyvendinimo direktyva (ES) 2019/69 – Priežastinis ryšys – Sąvoka „šaunamasis ginklas“ – Sąvoka „dujiniai ir signaliniai ginklai“

Išnagrinėjęs SESV 268 straipsniu ir 340 straipsnio antra pastraipa grindžiamą ieškinį dėl deliktinės atsakomybės Bendrasis Teismas jį atmetė dėl neįvykdytos priežastinio ryšio sąlygos, išdėstydamas savo poziciją iki šiol nenagrinėtu klausimu, ar ginklai, iš kurių, naudojant sprogstamųjų medžiagų degimo produktų slėgio jėgą, paleidžiamos guminės kulkos, priklauso šaunamųjų ginklų kategorijai, kaip ji suprantama pagal Sąjungos teisę, ir ar dėl to jų turėtojams taikytina leidimų arba deklaratavimų tvarka.

Ieškovė *Keserű Művek Fegyvergyár Kft.* yra Vengrijoje įsteigta bendrovė, gaminanti ginklus ir jais prekiaujanti. Ji teigė turinti išimtinės teises gaminti ginklus, iš kurių galima šaudyti guminėmis kulkomis (toliau – ginklas „Keserű“), ir prekiauti šio modelio ginklais. Manydama, kad į nacionalinę

teisę Vengrijai perkėlus Įgyvendinimo direktyvą 2019/69⁴²⁶ patyrė žalos dėl šios direktyvos, nes pagal ją buvo apribota prekyba ginklu „Keserū“, leidžiant jį parduoti tik asmenims, turintiems leidimą laikyti ginklus, ieškovė pareiškė šį ieškinį.

Bendrojo Teismo vertinimas

Priminęs, kad, remiantis suformuota jurisprudencija, Sąjungos deliktinės atsakomybės atsiradimas siejamas su visų kumuliacinių sąlygų įvykdymu, t. y. padarytas pakankamai aiškus teisės normos, suteikiančios teisių privatiems asmenims, pažeidimas, padaryta reali žala ir egzistuoja priežastinis ryšys tarp aktą priėmusiam subjektui tenkančios pareigos pažeidimo ir nukentėjusių asmenų patirtos žalos, Bendrasis Teismas pirmiausia išnagrinėjo sąlygą, susijusią su priežastinio ryšio buvimu.

Šiuo klausimu jis pažymėjo, kad Įgyvendinimo direktyva 2019/69 siekiama nustatyti technines dujinių ir signalinių ginklų specifikacijas⁴²⁷. Taigi Bendrasis Teismas visų pirma patikrino, ar ginklo „Keserū“ savybių turintis ginklas gali būti laikomas „dujiniu ir signaliniu ginklu“, kaip šis suprantamas pagal Direktyvą 2021/555, todėl Įgyvendinimo direktyvoje 2019/69, dėl kurios ieškovė teigia patyrusi žalą, turėjo būti numatyta išimtis ginklų, kurie savo savybėmis panašūs į ginklą „Keserū“, rūšiai.

Sąvoka „šaunamasis ginklas“⁴²⁸ apima bet kokį nešiojamąjį vamzdinį ginklą, iš kurio, naudojant sprogstamųjų medžiagų degimo produktų slėgio jėgą, gali būti paleidžiamas šratas, kulka ar sviedinys. Į sąvokos „šaunamasis ginklas“ apibrėžtį neįtraukiami⁴²⁹ daiktai, kurie atitinka šią apibrėžtį, tačiau yra skirti duoti pavojaus signalui, signalizuoti, žmonėms gelbėti, gyvuliams dobtį, medžioti harpūnais (žeberklais) arba skirti naudoti pramoniniais arba techniniais tikslais, su sąlyga, kad juos galima panaudoti tik nurodytu tikslu.

Sąvoka „dujiniai ir signaliniai ginklai“⁴³⁰ apibrėžiama kaip „įrenginiai, turintys šovinio lizdą, kurie yra sukonstruoti šaudyti tik tuščiaisiais šaudmenimis, dirginamąja medžiaga, kitomis veikliosiomis medžiagomis ar pirotechnikos signaliniais šoviniais, ir kurie negali būti perdirbti taip, kad sprogstamųjų medžiagų degimo produktų slėgio jėga iš jų būtų atliekamas šūvis ar paleidžiama kulka ar sviedinys“.

Nagrinėjamu atveju Bendrasis Teismas konstatavo, kad ginklas „Keserū“ yra nešiojamasis vamzdinis ginklas, iš kurio, naudojant sprogstamųjų medžiagų degimo produktų slėgio jėgą, paleidžiamos „kulkos“, šiuo atveju – guminės, todėl jis laikytinas „šaunamuoju ginklu“. Taigi vien aplinkybės, kad minėtas ginklas yra sukonstruotas šaudyti guminėmis kulkomis, naudojant sprogstamųjų medžiagų degimo produktų slėgio jėgą, pakanka, kad jį būtų galima laikyti „šaunamuoju ginklu“.

Be to, ginklas „Keserū“ taip pat nepriklauso Direktyvos 2021/555 I priedo III dalies a punkte nurodytai ginklų kategorijai, prie kurios priskiriami ginklai nėra įtraukti į „šaunamojo ginklo“ apibrėžtį. Iš tiesų ginklas „Keserū“ nėra sukonstruotas duoti pavojaus signalui ar signalizuoti, todėl neatitinka sąlygos, pagal kurią jį galima panaudoti tik nurodytu tikslu. Bet kuriuo atveju, net darant prielaidą, kad šis ginklas buvo sukonstruotas duoti pavojaus signalui, iš jo gali būti šaudoma ir guminėmis kulkomis, o toks naudojimas negali būti laikomas naudojimu tik pavojaus signalui duoti. Galiausiai aplinkybė, kad

⁴²⁶ 2019 m. sausio 16 d. Komisijos įgyvendinimo direktyva (ES) 2019/69, kuria pagal Tarybos direktyvą 91/477/EEB dėl ginklų įsigijimo ir laikymo kontrolės nustatomos techninės dujinių ir signalinių ginklų specifikacijos (OL L 15, 2019, p. 22).

⁴²⁷ Pagal 1991 m. birželio 18 d. Tarybos direktyvą 91/477/EEB dėl ginklų įsigijimo ir laikymo kontrolės (OL L 256, 1991, p. 51; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 13 sk., 11 t., p. 3), kuri buvo panaikinta 2021 m. kovo 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2021/555 dėl ginklų įsigijimo ir laikymo kontrolės (OL L 115, 2021, p. 1).

⁴²⁸ Pagal Direktyvos 2021/555 1 straipsnio 1 dalies 1 punktą.

⁴²⁹ Remiantis Direktyvos 2021/555 I priedo III dalies a punktu.

⁴³⁰ Pagal Direktyvos 2021/555 1 straipsnio 1 dalies 4 punktą.

tas ginklas sukonstruotas kaip nemirtinasis ginklas, nėra svarbus kriterijus nustatant, ar tai yra „šaunamasis ginklas“.

Taigi ginklas „Keserű“ negali būti laikomas „dujiniu ir signaliniu ginklu“, kaip šis suprantamas pagal Direktyvą 2021/555, todėl nepatenka į įgyvendinimo direktyvos 2019/69 taikymo sritį. Vadinasi, įgyvendinimo direktyva 2019/69 negalėjo sukelti ieškovės nurodytos žalos.

Bendrasis Teismas padarė išvadą, kad neįvykdyta sąlyga, susijusi su priežastinio ryšio tarp skundžiamų veiksmų ir nurodytos žalos buvimu.

II. Institucinė teisė: su pareigomis nesuderinama veikla

2024 m. rugsėjo 11 d. Sprendimas CQ / Audito Rūmai (T-386/19, [EU:T:2024:613](#))

„Institucinė teisė – Audito Rūmų narys – Veikla, nesuderinama su Audito Rūmų nario pareigomis – Išlaidos, laikomos nepagrįstomis – Sprendimas susigrąžinti – Teisingumo Teismo sprendimas, kuriuo konstatuoti įsipareigojimų, susijusių su Audito Rūmų nario pareigomis, pažeidimai – OLAF tyrimo ir galutinės ataskaitos teisėtumas – Pareiga motyvuoti – Senaties terminas – Reglamento (ES, Euratomas) 2018/1046 98 straipsnio 2 dalis – Teisėti lūkesčiai – Vertinimo klaida – Deliktinė atsakomybė – Neturtinė žala“

Bendrasis Teismas (išplėstinė penkių teisėjų kolegija) pirmą kartą priėmė sprendimą dėl aukštas pareigas Europos Sąjungos institucijoje užimančio asmens, vykdančio su pareigomis susijusius įsipareigojimus, kaip nurodoma, padarytų pažeidimų finansinių pasekmių, kai Teisingumo Teismas priėmė sprendimą, kuriuo konstatuojamas šių įsipareigojimų nesilaikymas.

Ieškovas CQ buvo Europos Audito Rūmų narys, ėjęs pareigas dvi kadencijas. Šiuo pagrindu CQ, be kita ko, buvo kompensuojamos įvairios išlaidos, jis galėjo naudotis tarnybiniu automobiliu, jam skirtas vairuotojas.

CQ kadencijos metu Audito Rūmai gavo informacijos apie kelis jam priskiriamus sunkius pažeidimus.

Tada Audito Rūmų generalinis sekretorius perdavė Europos kovos su sukčiavimu tarnybai (OLAF) bylos medžiagą, susijusią su CQ veiksmais, dėl kurių galėjo būti patirta nepagrįstų išlaidų iš Sąjungos biudžeto.

Atlikusi tyrimą OLAF nusiuntė Audito Rūmams galutinę ataskaitą, joje, be kita ko, padarė išvadą, kad CQ piktnaudžiavo Audito Rūmų ištekliais, vykdydamas su savo pareigomis nesusijusią veiklą.

Gavę OLAF ataskaitą, Audito Rūmai konstatavo ieškovo skolą ir pripažino 153 407,58 EUR sumą nepagrįstai gautą kaip komandiruočių išlaidos ir dienpinigiai, reprezentacinės išlaidos ir naudojimosi vairuotojų paslaugomis išlaidos. Šiuo pagrindu jie nurodė susigrąžinti šią sumą (toliau – ginčijamas sprendimas).

2019 m. birželio 24 d. pareikštu ieškiniu ieškovas prašė, pirma, panaikinti ginčijamą sprendimą ir, antra, atlyginti jo patirtą neturtinę žalą⁴³¹.

Atskirai nuo šio ieškiniu dėl panaikinimo Audito Rūmai pareiškė ieškinį Teisingumo Teisme, grindžiamą tuo, kad CQ pažeidė su savo pareigomis Audito Rūmuose susijusius įsipareigojimus⁴³². Šiuo klausimu Teisingumo Teismas nusprendė, kad ieškovas iš tikrųjų pažeidė šiuos įsipareigojimus, ir atėmė iš jo teisę į du trečdalius pensijos.

Bendrojo Teismo vertinimas

Pirma, dėl ginčijamo sprendimo pagrįstumo pažymėtina, kad Bendrasis Teismas nagrinėjo pagrindą, susijusį su tuo, kad Audito Rūmai negalėjo nusiųsti ieškovui debetinio dokumento, kurio data –

⁴³¹ Remiantis SESV 263 ir 268 straipsniais.

⁴³² Kaip tai suprantama pagal SESV 286 straipsnio 6 dalį.

daugiau nei penkeri metai po skolos konstatavimo, dėl Reglamento 2018/1046 98 straipsnyje numatyto termino⁴³³.

Bendrasis Teismas pažymėjo, kad šio termino pradžia, t. y. momentas, kai atitinkama institucija įprastai gali pareikšti savo reikalavimą, nebūtinai sutampa su momentu, kai asmuo, kaip antai ieškovas, prašo institucijos išmokėti tam tikrą pinigų sumą. Tam tikromis aplinkybėmis minėta termino pradžia gali sutapti su momentu, kai OLAF pateikia šiai institucijai ataskaitą.

Taigi Bendrasis Teismas nusprendė, kad daugumos skolinių reikalavimų, atitinkančių sumas, kurias CQ, Audito Rūmų nuomone, gavo nepagrįstai, senaties terminas nėra suėjęs, nes Audito Rūmai galėjo pareikalauti grąžinti skolą tik po OLAF tyrimo. Vis dėlto nedidelės dalies skolinių reikalavimų, kurių bendra suma sudaro 3 170,19 EUR, senaties terminas laikytas suėjusiu, nes, jeigu Audito Rūmai būtų veikę reikiamai rūpestingai, jie būtų galėję savo skolinį reikalavimą pareikšti nuo pat atitinkamų prašymų dėl kompensavimo pateikimo.

Antra, Bendrasis Teismas išnagrinėjo pagrindą, iš esmės grindžiamą teisėtų lūkesčių apsaugos principo pažeidimu ir „akivaizdžiomis klaidomis“ ginčijamame sprendime, kiek tai susiję su Audito Rūmų atliktu ieškovo grąžintinų sumų nustatymu.

Dėl savo vykdomos kontrolės apimties Bendrasis Teismas pirmiausia pabrėžė, kad Sprendime *Audito Rūmai / Pinxten*⁴³⁴ Teisingumo Teismas patikslino, kad jo vertinimai dėl nurodomų ieškovo pažeidimų nebuvo susiję su sumų, kurias šis turi sumokėti, nustatymu, todėl neturėjo įtakos Bendrojo Teismo vertinimui, kurį dėl ginčijamo sprendimo reikėjo pateikti nagrinėjant ieškinį dėl panaikinimo.

Šiuo klausimu Bendrasis Teismas, viena vertus, pažymėjo, kad remiantis SESV 286 straipsnio 6 dalimi pareikšto ieškinio, kurį išnagrinėjęs Teisingumo Teismas išdėstė savo poziciją dėl ieškovo, dalykas skiriasi nuo šio ieškinio dalyko. Pirmasis ieškinys buvo susijęs su įsipareigojimų, susijusių su Audito Rūmų nario pareigomis, pažeidimo konstatavimu ir galimu sankcijos skyrimu. Tačiau šio pagal SESV 263 straipsnio ketvirtą pastraipą pareikšto ieškinio dalykas susijęs su nepagrįstai išmokėtų sumų susigrąžinimu ir ginčijamo sprendimo panaikinimu.

Kita vertus, įrodinėjimo pareiga Teisingumo Teismo ir Bendrojo Teismo procesuose skiriasi. Kalbant apie nagrinėjamą ieškinį, ieškovui tenka pareiga įrodyti, kad, kiek tai susiję su kiekvienu prašymu dėl grąžinimo, jis atitinkamas išlaidas patyrė laikydamasis taikytinų taisyklių.

Be to, Bendrasis Teismas konstatavo, kad Sprendime *Audito Rūmai / Pinxten* Teisingumo Teismas teisiškai įvertino kiekvieną ieškovo veiklą, Audito Rūmų pripažintą neatitinkančią reikalavimų. Dėl dalies jų Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad jos teisėtos arba nebuvo akivaizdaus pažeidimo, o dėl kitų – kad padarytas pažeidimas arba akivaizdus pažeidimas.

Vis dėlto, kadangi skiriasi dviejų ieškinių dalykas, įrodinėjimo pareigos pobūdis ir šioje byloje tam tikri procesiniai dokumentai buvo pateikti tik paskelbus Sprendimą *Audito Rūmai / Pinxten*, šiame procese šalys galėjo pateikti naujų paaiškinimų, argumentų ir įrodymų.

⁴³³ Konkrečiau kalbant, 2018 m. liepos 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES, Euratomas) Nr. 2018/1046 dėl Sąjungos bendrajam biudžetui taikomų finansinių taisyklių, kuriuo iš dalies keičiami reglamentai (ES) Nr. 1296/2013, (ES) Nr. 1301/2013, (ES) Nr. 1303/2013, (ES) Nr. 1304/2013, (ES) Nr. 1309/2013, (ES) Nr. 1316/2013, (ES) Nr. 223/2014, (ES) Nr. 283/2014 ir Sprendimas Nr. 541/2014/ES bei panaikinamas Reglamentas (ES, Euratomas) Nr. 966/2012 (OL L 193, 2018, p. 1), 98 straipsnio 2 dalies antroje pastraipoje numatyta: „[I]eidimus suteikiantis pareigūnas debetinį dokumentą išsiunčia iškart po to, kai nustatoma gautina suma, ir ne vėliau kaip per penkerius metus nuo to momento, kai Sąjungos institucija įprastomis aplinkybėmis galėjo pareikalauti savo skolos. Toks laikotarpis netaikomas, jei atsakingas leidimus suteikiantis pareigūnas nustato, kad, nepaisant Sąjungos institucijos įdėtų pastangų, imtis veiksmų buvo vėluojama dėl skolininko elgesio“.

⁴³⁴ 2021 m. rugsėjo 30 d. Sprendimas (pleninė sesija) *Audito Rūmai / Pinxten* (C-130/19, [EU:C:2021:782](#)).

Taigi Bendrasis Teismas vertino kiekvieną ieškovo veiklą, susijusią su aptariamais prašymais dėl grąžinimo, atsižvelgdamas į šalių šiame teisme pateiktus argumentus ir paaiškinimus, siekdamas nustatyti, ar reikia taikyti tokį patį vertinimą kaip Sprendime *Audito Rūmai / Pinxten*.

Konkrečiau kalbant, Bendrasis Teismas nusprendė, kad išlaidos, patirtos dėl susitikimų su politikais, politinės partijos nariais nacionaliniu lygmeniu, turi būti laikomos nesusijusiomis su ieškovo, kaip Audito Rūmų nario, pareigų vykdymu. Jis padarė išvadą, kad šios išlaidos buvo neteisėtos, visų pirma, remdamasis konkrečiu tokių susitikimų kontekstu, kuris matyti iš OLAF ataskaitos. Todėl Bendrasis Teismas atmetė ieškinį, kiek jis susijęs su šiomis išlaidomis.

Vis dėlto Bendrasis Teismas panaikino ginčijamą sprendimą tiek, kiek juo nurodoma susigrąžinti sumas, atitinkančias tam tikrus prašymus atlyginti išlaidas, iš viso 16 084,01 EUR. Jis padarė išvadą, kad dėl šių išlaidų nėra jokios neatitikties reikalavimams.

Atsižvelgdamas į visus šiuos argumentus ir atmetęs kitus ieškinio pagrindus, susijusius, be kita ko, su OLAF atlikto tyrimo neteisėtumu ir pareigos motyvuoti pažeidimu, Bendrasis Teismas panaikino ginčijamą sprendimą, kiek jis susijęs su 19 254,2 EUR suma, ir nurodė nuo šios sumos sumokėti palūkanas. Be to, Bendrasis Teismas atmetė prašymą atlyginti ieškovo tariamai patirtą neturtinę žalą.

III. Konkurencija

1. Karteliai (SESV 101 straipsnis)

2024 m. spalio 2 d. Sprendimas *Crown Holdings ir Crown Cork & Seal Deutschland* / Komisija (T-587/22, [EU:T:2024:661](#))

„Konkurencija – Karteliai – Metalinių pakuočių rinka – Sprendimas, kuriuo konstatuotas SESV 101 straipsnio pažeidimas – Komisijos ir nacionalinių konkurencijos institucijų bendradarbiavimas – Komisijos tyrimo procedūros pradėjimas nacionalinės konkurencijos institucijos prašymu – Perskyrimo terminas – Pareiga motyvuoti – Teisėti lūkesčiai – Subsidiarumo principas – Teisė į gynybą – Proporcingumas – Gero administravimo principas – Priešiškinis dėl baudos perskaičiavimo po susitarimo procedūros“

Savo sprendimu Bendrasis Teismas atmetė *Crown Holdings, Inc.* ir *Crown Cork & Seal Deutschland Holdings GmbH* ieškinį dėl Europos Komisijos sprendimo, kuriuo joms skirta bauda už SESV 101 straipsnio pažeidimą⁴³⁵, panaikinimo ir pastarosios priešiškinį dėl skirtos baudos padidinimo. Šiame sprendime Bendrasis Teismas pateikė paaiškinimų dėl kompetencijos paskirstymo Komisijai ir nacionalinėms konkurencijos institucijoms perskiriant bylą Komisijai pastarųjų prašymu. Jame jis paaiškino, kad Pranešimas dėl konkurencijos institucijų tinklui priklausančių institucijų bendradarbiavimo⁴³⁶ negali sukelti suinteresuotosioms įmonėms teisėtų lūkesčių, kad bet koks bylos perskyrimas turi būti atliktas per du mėnesius. Be to, įgyvendindamas savo neribotą jurisdikciją jis nusprendė dėl Komisijos priešiškinio, kuriuo ji siekė atimti iš ieškovių dėl jų bendradarbiavimo per susitarimo procedūrą joms suteiktą naudą dėl to, kad šiuo ieškiniu jos pirmą kartą Bendrajame Teisme ginčijo Komisijos kompetenciją nagrinėti bylą vietoj nacionalinės konkurencijos institucijos.

2015 m. *Bundeskartellamt* (Federalinė kartelių tarnyba, Vokietija) pradėjo tyrimą dėl kelių metalinių pakuočių sektoriuje veikiančių bendrovių, įskaitant ieškoves. Manydama, kad įtariamas antikonkurencinis elgesys gali apimti ne tik Vokietijos Federacinės Respublikos, bet ir kitas rinkas, ir kad pagal tuo metu taikytą Vokietijos teisę ji negali nubausti ieškovėms priklausančių įmonių, kurios buvo likviduotos ar reorganizuotos prieš užbaigiant tyrimą, 2018 m. Federalinė kartelių tarnyba paprašė perskirti bylą Komisijai, ir ši pradėjo SESV 101 straipsnio taikymo ieškovėms procedūrą.

Pasibaigus šiai procedūrai Komisija priėmė ginčijamą sprendimą, jame konstatavo, kad ieškovės dalyvavo darant vieną tęstinį SESV 101 straipsnio pažeidimą metalinių pakuočių sektoriuje Vokietijoje, ir skyrė joms 7 670 000 eurų baudą. Nustatant ieškovėms baudos dydį, jis buvo sumažintas 50 % dėl jų bendradarbiavimo pagal 2006 m. pranešimą dėl bendradarbiavimo⁴³⁷ ir 10 % dėl jų bendradarbiavimo per susitarimo procedūrą⁴³⁸.

Šiomis aplinkybėmis ieškovės pareiškė ieškinį dėl ginčijamo sprendimo ne tam, kad užginčytų jo turinį, su kuriuo jos sutiko jau per susitarimo procedūrą, bet dėl kelių procedūrinių pažeidimų, dėl kurių byla buvo perskirta Komisijai ir galiausiai priimtas ginčijamas sprendimas.

⁴³⁵ 2022 m. liepos 12 d. Komisijos sprendimas C(2022) 4761 *final* dėl procedūros pagal SESV 101 straipsnį (byla AT.40522 – Metalinės pakuotės) (toliau – ginčijamas sprendimas).

⁴³⁶ Komisijos pranešimas dėl konkurencijos institucijų tinklui priklausančių institucijų bendradarbiavimo (OL C 101, 2004, p. 43; toliau – Pranešimas dėl bendradarbiavimo).

⁴³⁷ Komisijos pranešimas dėl atleidimo nuo baudų ir baudų sumažinimo kartelių bylose (OL C 298, 2006, p. 17).

⁴³⁸ Komisijos pranešimas dėl susitarimo procedūros tvarkos siekiant priimti sprendimus pagal Tarybos reglamento (EB) Nr. 1/2003 7 ir 23 straipsnius kartelių bylose (OL C 167, 2008, p. 1).

Bendrojo Teismo vertinimas

Pateikdamos ieškinį dėl panaikinimo ieškovės, be kita ko, teigė, kad byla buvo perduota iš nacionalinės konkurencijos institucijos Komisijai pasibaigus Pranešime dėl bendradarbiavimo numatytam pirminiam terminui, todėl Komisija pažeidė tame pranešime nurodytus principus ir ieškovių teisėtus lūkesčius.

Šiuo klausimu Bendrasis Teismas priminė, kad, kai Komisija priima elgesio taisykles ir jas paskelbdama praneša, kad ateityje taikys atvejams, kuriems jos skirtos, ji apriboja savo diskreciją ir negali nukrypti nuo šių taisyklių, nes priešingu atveju jai gali būti taikomos sankcijos už bendrųjų teisės principų, pavyzdžiui, teisėtų lūkesčių apsaugos principų, pažeidimą.

Ši jurisprudencija taip pat taikoma Pranešimui dėl bendradarbiavimo, nes Sprendime *Sped-pro / Komisija*⁴³⁹ Bendrasis Teismas nusprendė, kad priimdama šį pranešimą, kuriame pateikiamos gairės, kaip nustatyti, kuri konkurencijos institucija yra tinkamesnė nagrinėti skundą, Komisija apribojo savo diskreciją nagrinėti skundus konkurencijos srityje.

Taigi, negalima pritarti Komisijos argumentams, kad tas sprendimas yra netaikytinas, nes jis susijęs su byla, pradėta gavus skundą, o šiuo atveju Komisija bylą ėmė nagrinėti savo iniciatyva gavusi nacionalinės konkurencijos institucijos prašymą. Iš tikrųjų Pranešime dėl bendradarbiavimo nagrinėjami abu atvejai ir nedaroma jokie skirtumo, be kita ko, priskiriant bylą pagal tai, ar ji nagrinėjama savo iniciatyva, ar gavus skundą. Vadinas, nepaisant to, jog keitimasis informacija tinkle yra viešąjį interesą užtikrinančių konkurencijos institucijų uždavinys ir niekaip nekeičia atitinkamų įmonių teisių ar pareigų, priimdama šį pranešimą Komisija apribojo savo diskreciją ne tik skundą pateikusių asmenų, bet ir įmonių, kurių veikla tiriama, atžvilgiu.

Atkreipęs dėmesį į tai, toliau Bendrasis Teismas nagrinėjo klausimą, ar Pranešimo dėl bendradarbiavimo 18 ir 19 punktai, susiję su perskyrimo klausimais, galėjo ieškovėms sukelti teisėtų lūkesčių, kad bet koks bylos perskyrimas turėjo būti atliktas per pirminį dviejų mėnesių terminą.

Iš suformuotos jurisprudencijos matyti, jog tam, kad būtų konstatuotas Komisijos padarytas teisėtų lūkesčių apsaugos principo pažeidimas, reikia, kad suteikdama asmeniui tikslias garantijas ji paskatintų jo pagrįstų lūkesčių atsiradimą. Vis dėlto Pranešime dėl bendradarbiavimo nėra jokios konkrečios garantijos, kad perskyrimo terminas negali būti ilgesnis nei du mėnesiai.

Viena vertus, šio pranešimo 18 punkte numatytas bylų perskyrimas „paprastai“ turi būti atliktas per du mėnesius, vadinas, šis terminas nėra imperatyvus. Bet kuriuo atveju šis terminas susijęs su atvejais, kai tarp konkurencijos institucijų kyla bylų perskyrimo problemų, o šiuo atveju taip nėra, nes Komisija pradėjo tyrimo procedūrą Federalinės kartelių tarnybos prašymu.

Kita vertus, dėl Pranešimo dėl bendradarbiavimo 19 punkto, pagal kurį praėjus dviejų mėnesių pirminiam bylos paskyrimo laikotarpiui byla gali būti paskirta kitai institucijai tik tuo atveju, jeigu vykstant bylos nagrinėjimui iš esmės pasikeitė žinomi bylos faktai, Bendrasis Teismas paaiškino, kad žodžių junginys „[žinomi] bylos faktai“ negali būti aiškinamas kaip apimantis tik faktines aplinkybes, kurios yra reikšmingos nustatant, ar buvo padarytas konkurencijos taisyklių pažeidimas. Iš tiesų iš šio punkto konteksto⁴⁴⁰ matyti, kad pasibaigus pirminiam dviejų mėnesių bylos perskyrimo laikotarpiui Komisija gali pateisinti tyrimo procedūros pradėjimą įvairiais atvejais, kurie apima daugiau nei tik faktines aplinkybes, reikšmingas nustatant, ar buvo padarytas konkurencijos taisyklių pažeidimas. Todėl šis žodžių junginys turi būti aiškinamas kaip apimantis bet kokią reikšmingą faktinę aplinkybę, kuri atsiranda vykstant procesui.

⁴³⁹ 2022 m. vasario 9 d. Sprendimas *Sped-pro / Komisija* (T-791/19, [EU:T:2022:67](#)).

⁴⁴⁰ Šiuo klausimu žr. Pranešimo dėl bendradarbiavimo 54 punktą.

Tęsdamas savo analizę Bendrasis Teismas taip pat atmetė pagrindą, grįstą subsidarumo principo pažeidimu. Nors Reglamentas Nr. 1/2003⁴⁴¹ pagal šį principą numato platesnį nacionalinių konkurencijos institucijų bendradarbiavimą, Komisija išlaiko pagrindinį vaidmenį tiriant pažeidimus ir vykdamas baudžiamąjį persekiojimą už juos. Todėl Reglamento Nr. 1/2003 11 straipsnio 6 dalyje numatyta, jog Komisijai paliekama galimybė pradėti tyrimo procedūrą, net jei, kaip šiuo atveju, nacionalinė institucija jau nagrinėja bylą, su sąlyga, kad su atitinkama nacionaline institucija buvo paprasčiausiai pasikonsultuota. Vadinas, Komisija, kuri pradėjo tyrimo procedūrą pačios Vokietijos nacionalinės konkurencijos institucijos prašymu, laikėsi šioje nuostatoje numatytos sąlygos, taigi nepažeidė atitinkamos valstybės narės prerogatyvų.

Nagrinėdamas Komisijos priešieškinį Bendrasis Teismas pirmiausia atmetė ieškovių nurodytą nepriimtinumą grindžiamą pagrindą, pabrėždamas, kad nors dažniausiai įgyvendinti neribotą jurisdikciją, kad būtų panaikinta, sumažinta ar padidinta bauda, prašo ieškovai, niekas nekliudo ir Komisijai pateikti prašymą padidinti baudą.

Dėl šio priešieškinio esmės Bendrasis Teismas pažymėjo, pirma, kad Komisija nesugebėjo įrodyti, kad ieškovės per susitarimo procedūrą pripažino jos kompetenciją, o ne Federalinės kartelių tarnybos kompetenciją, ir negalėjo pagrįstai manyti, kad ieškovės jos neginčys.

Komisija nepateikė jokie įrodymo, galinčio patvirtinti, kad ieškovės tariamai pripažino jos kompetenciją. Tik per teismo posėdį Komisija nurodė esanti pasirengusi, taikydama Bendrojo Teismo paskirtą pasirengimo nagrinėti bylą priemonę, pateikti susitarimo pasiūlymą, kuriame yra informacijos apie šios kompetencijos pripažinimą. Komisija tinkamai nepagrindė, kodėl vėluoja atlikti šį veiksma, ir nepaaiškino, kodėl tokia priemonė yra būtina šioje byloje, o tik bendrai paminėjo priežastis, tariamai susijusias su konfidencialumu ar jautrumu, nors dokumentai, kuriuos ji siūlėsi pateikti, buvo parengti pačių ieškovių.

Be to, remiantis pasiūlyme dėl susitarimo esančiais elementais, pavyzdžiui, tuo, kad ieškovės pripažino savo atsakomybę ir nurodė maksimalų baudos dydį, su kuriuo jos sutiktų, negalima daryti išvados, kad jos pripažino Komisijos kompetenciją nagrinėti bylą, nes šios kompetencijos pripažinimas, skirtingai nuo šių elementų, nenumatytas Pranešime dėl susitarimo. Be to, aplinkybėmis, analogiškoms nagrinėjamos šioje byloje⁴⁴², Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs, kad teisės akto autoriaus kompetencijos klausimas priskiriamas Europos Sąjungos teismo, kuris turi patikrinti, ar šiuo atžvilgiu buvo padaryta pažeidimų, kontrolei.

Antra, baudos padidinimo negalima pateisinti nei tariamu procedūrinių privalumų praradimu, nei tariama papildoma administracine našta, atsiradusia pareiškus šį ieškinį. Iš tiesų procedūriniai privalumai, kurių Komisija gavo iš susitarimo procedūros, išlieka nepriklausomai nuo šio ieškinio pareiškimo. Komisijos išteklį sutelkimas siekiant apginti ginčijamą sprendimą Bendrajame Teisme yra neatsiejama kiekvieno teismo proceso dalis ir jis nepanaikina šių procedūrinių privalumų.

2024 m. lapkričio 6 d. Sprendimas *Crédit agricole ir kt. / Komisija* (sujungtos bylos T-386/21 ir T-406/21, [EU:T:2024:776](#))

„Konkurencija – Karteliai – JAV doleriais išleistų viršvalstybinių, valstybinių ir agentūrų obligacijų sektorius – Sprendimas, kuriuo konstatuojamas SESV 101 straipsnio ir EEE susitarimo 53 straipsnio pažeidimas – Obligacijų kainų ir derybų dėl jų veiklos koordinavimas – Keitimasis jautria komercine informacija – Vienas ir tęstinis pažeidimas – Konkurencijos apribojimas dėl tikslo – Baudos dydžio apskaičiavimas – Bazinis dydis – Pardavimų vertės pakaitinė vertė – Ieškinys dėl panaikinimo – Neribota jurisdikcija“

⁴⁴¹ 2002 m. gruodžio 16 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1/2003 dėl konkurencijos taisyklių, nustatytų Sutarties 81 ir 82 straipsniuose, įgyvendinimo (OL L 1, 2003, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 8 sk., 2 t., p. 205).

⁴⁴² 2020 m. sausio 29 d. Nutartis *Silgan Closures ir Silgan Holdings / Komisija* (C-418/19 P, EU:C:2020:43, 63 ir 64 punktai).

Bendrasis Teismas (išplėstinė kolegija) iš esmės patvirtino Europos Komisijos sprendimą⁴⁴³, kuriame konstatuota, kad bankai *Crédit agricole SA* ir *Crédit agricole Corporate and Investment Bank* (toliau – *Crédit agricole*), taip pat *Credit Suisse Group AG* ir *Credit Suisse Securities (Europe) Ltd* (toliau – *Credit Suisse*) dalyvavo kartelyje JAV doleriais išleistų viršvalstybinių obligacijų, valstybinių obligacijų ir valdžios institucijų obligacijų (toliau – OSSA) sektoriuje. Taigi Bendrasis Teismas paliko galioti šiems bankams už SESV 101 straipsnio ir Europos ekonominės erdvės (EEE) susitarimo 53 straipsnio pažeidimą skirtas baudas.

2015 m. *Deutsche Bank* pateikė Komisijai prašymą atleisti nuo baudos ar ją sumažinti ir informavo apie kartelį antrinėje OSSA rinkoje. OSSA yra skolos vertybiniai popieriai, leidžiantys jų emitentui pritraukti lėšų tam tikroms išlaidoms arba investicijoms finansuoti. Jas pirmą kartą pirminėje rinkoje parduoda jų emitentas arba jos parduodamos jo vardu. Paskui antrinėje rinkoje investuotojai jomis prekiauja be centrinės biržos „nebiržiniu būdu“.

Šioje antrinėje rinkoje bankai siekia pajamų, gaudami skirtumą tarp siūlomos kainos ir prašomos OSSA kainos.

Pradėjusi tyrimą tam, kad išnagrinėtų *Deutsche Bank* nurodytus veiksmus, Komisija nustatė, kad kelių bankų, įskaitant *Crédit Agricole* ir *Credit Suisse*, prekyautojai bendradarbiavo ir keitėsi informacija, siekdami įgyti konkurencinį pranašumą antrinėje OSSA rinkoje. Be to, manydama, kad šie veiksmai buvo bendro plano, kuriuo siekiama to paties antikonkurencinio tikslo, dalis, Komisija padarė išvadą, kad atitinkami bankai padarė vieną ir tęstinį SESV 101 straipsnio 1 dalies pažeidimą, sudarydami susitarimus arba imdamiesi suderintų veiksmų, kuriais buvo siekiama riboti ar iškraipyti konkurenciją EEE OSSA sektoriuje. Todėl *Crédit agricole* ir *Credit Suisse* buvo skirtos atitinkamai 3 993 000 EUR ir 11 859 000 EUR baudos.

UBS Group AG, kuri yra *Credit Suisse* teisių perėmėja, ir *Crédit agricole* pareiškė Bendrajame Teisme du ieškinius dėl Komisijos sprendimo panaikinimo, kiek jis su jomis susijęs. *Crédit agricole* taip pat paprašė Bendrojo Teismo sumažinti jam skirtos baudos dydį įgyvendinant savo neribotą jurisdikciją, numatytą SESV 261 straipsnyje ir Reglamento Nr. 1/2003 31 straipsnyje.

Bendrojo Teismo vertinimas

Iš pradžių Bendrasis Teismas pažymėjo, kad ginčijamame sprendime Komisija konstatavo, jog *Crédit agricole* padarė vieną tęstinį pažeidimą. Taigi jis atmetė šio banko argumentus, grindžiamus tuo, kad Komisija konstatavo penkis atskirus pažeidimus, kvalifikuojamus kaip „ribojimas dėl tikslo“, kaip grindžiamus klaidingu ginčijamo sprendimo aiškinimu.

Toliau Bendrasis Teismas pažymėjo, kad ieškovų pagrindai dėl panaikinimo iš esmės susiję su trimis kritikos kategorijomis dėl:

- pirma, klaidų kvalifikuojant nagrinėjamus veiksmus kaip „vieną tęstinį“ SESV 101 straipsnio 1 dalies pažeidimą ir jų dalyvavimo jį darant apimties,
- antra, klaidų kvalifikuojant šį pažeidimą kaip „ribojimą dėl tikslo“ ir
- trečia, klaidų nustatant skirtų baudų dydį.

Prieš pradėdamas nagrinėti šias tris abiem ieškiniams bendras pagrindų grupes Bendrasis Teismas pirmiausia išnagrinėjo *Crédit agricole* pagrindą, grindžiamą nekaltumo prezumpcijos principo pažeidimu.

⁴⁴³ 2021 m. balandžio 28 d. Sprendimas C(2021) 2871 *final* dėl procedūros pagal SESV 101 straipsnį ir EEE susitarimo 53 straipsnį (byla AT.40346 – SSA obligacijos) (toliau – ginčijamas sprendimas).

Dėl nekaltumo prezumpcijos principo laikymosi *Crédit agricole* nurodė, pirma, kad Komisija klaidingai preziumavo, jog dalyvavę prekyautojai ir ypač jo prekyautojas žinojo visą informaciją, kuria buvo pasikeista nuolatinuose diskusijų forumuose, prie kurių jie buvo prisijungę, neatsižvelgiant į tai, ar jie aktyviai dalyvavo keičiantis informacija.

Bendrasis Teismas atmetė šį prieštaravimą, pabrėžęs, kad nagrinėjamiems forumams būdinga tai, jog žinutės buvo realiu laiku perduodamos visiems prisijungusiems asmenims. Turint omenyje šią ypatybę, galima daryti išvadą, jog Komisija turėjo teisę laikytis nuomonės, kad *Crédit Agricole* žinojo apie diskusijas, vykusias šiuose forumuose, nuo tada, kai jo prekyautojas prie jų buvo prisijungęs, net jeigu jis aktyviai nedalyvavo šiose diskusijose arba net vienu metu naudojosi daugeliu kitų informacijos šaltinių. Kitaip būtų buvę tik tuo atveju, jei *Crédit agricole*, remdamasis tikrais ir tiksliai laiko žymomis pažymėtais įrodymais, būtų įrodęs, kad jo prekyautojas iš tikrųjų nežinojo apie inkriminuojamą žinutę ar žinutes. *Crédit agricole* tokių įrodymų nepateikė. Šiuo požiūriu atitinkamų diskusijų sąlygos skiriasi nuo tų, dėl kurių buvo priimtas Sprendimas *Eturas* ir kt.⁴⁴⁴.

Kita vertus, Bendrasis Teismas konstatavo, kad Komisija pažeidė nekaltumo prezumpcijos principą, kai nustatė, kad *Crédit agricole* dalyvavimo darant pažeidimą pradžią yra diena, kai jo prekyautojas pirmą kartą prisijungė prie ginčijamo diskusijų forumo su šio banko identifikatoriais, t. y. 2013 m. sausio 10 d.

Tam, kad šį pirmą prisijungimą būtų galima laikyti antikonkurencinių veiksmų, žyminčių *Crédit agricole* dalyvavimo darant pažeidimą pradžią, įrodymu, Komisija turėjo įrodyti, kad šio pirmo prijungimo dieną *Crédit agricole* prekyautojas bent jau pasyviai dalyvavo antikonkurencinėse diskusijose. Nagrinėjamu atveju nei iš ginčijamo sprendimo, nei iš Bendrojo Teismo turimos bylos medžiagos nematyti, kad, 2013 m. sausio 10 d. *Crédit Agricole* prekyautojui pirmą kartą prisijungus prie aptariamo diskusijų forumo, jame buvo keičiamasi antikonkurencinio pobūdžio žinutėmis.

Dėl ieškovų dalyvavimo darant vieną ir tęstinį pažeidimą

Dėl pagrindų, kuriais ginčijamas nagrinėjamų veiksmų kvalifikavimas kaip „vieno tęstinio pažeidimo“, priskiriamo ieškovams, Bendrasis Teismas pirmiausia pažymėjo, kad tik veiksmai, esantys „bendro plano“, kuriuo siekiama vieno antikonkurencinio tikslo, dalimi, gali būti kvalifikuojami kaip vienas tęstinis pažeidimas.

Kiek tai susiję su vienu pažeidimu, Bendrasis Teismas manė, kad Komisija teisingai nusprendė, jog vienas antikonkurencinis atitinkamų bankų prekyautojų tikslas buvo kuo labiau padidinti šių bankų pajamas, apribojant nuostolius, galinčius atsirasti dėl netikrumo, susijusio su kitų prekyautojų veiksmais.

Kadangi Komisija pakankamai įrodė, kad atitinkamų bankų prekyautojų veiksmai nuo 2010 m. sausio mėn. iki 2013 m. vasario mėn. buvo bendro plano, kuriuo siekiama šio vieno antikonkurencinio tikslo, dalis, Bendrasis Teismas taip pat manė, kad 2013 m. vasario mėn. *Deutsche Bank* savo prekyautojams nustatytas draudimas naudotis nuolatiniais daugiašalių diskusijų forumais nesutrukdė atitinkamų bankų prekyautojams pasiekti šio tikslo. Šiuo klausimu Bendrasis Teismas nurodė, kad tai, jog pažeidimas yra vienas, išplaukia iš kartelio dalyvių siekiamo bendro tikslo. Nebuvo ginčijama, kad atitinkamų bankų prekyautojai apėjo 2013 m. vasario mėn. *Deutsche Bank* prekyautojams nustatytą draudimą, pasinaudodami dvišalių diskusijų tinklu, kuris veikė taip pat, kaip ir nuolatiniai daugiašalių diskusijų forumai.

Kiek tai susiję su pažeidimo tęstinumu, Bendrasis Teismas patvirtino, kad konstatuoto kartelio veikimo aplinkybės leidžia patvirtinti Komisijos išvadą, kad atitinkami bankai dalyvavo darant tęstinį pažeidimą

⁴⁴⁴ 2016 m. sausio 21 d. Sprendimas *Eturas ir kt.* (C-74/14, [EU:C:2016:42](#)).

nuo 2010 m. sausio mėn. iki 2015 m. kovo mėn. Nors po 2013 m. vasario mėn. minėtų bankų prekiautojai informacija keitėsi rečiau, vis dėlto jie reguliariai tęsė antikonkurencines diskusijas, laisvai keisdami informaciją apie vykdomą derybų veiklą.

Crédit agricole argumentas, susijęs su jo nedalyvavimu darant pažeidimą tam tikrais laikotarpiais, taip pat negali paneigti viso pažeidimo tęstinumo, nes šiam bankui nurodant laikinus pažeidimo nutraukimus neatsižvelgiama į kitų dalyvių veiksmus.

Paskui dėl galimybės inkriminuoti ieškovams vieną tęstinį pažeidimą Bendrasis Teismas priminė, kad ši galimybė turi būti vertinama atsižvelgiant į du veiksnius, t. y. pirma, sąmoningą prisidėjimą prie visų susijusių bankų siektų bendrų tikslų ir, antra, jų žinojimą apie šių bankų planuotus ar įgyvendintus neteisėtus veiksmus siekiant tų pačių tikslų arba tai, kad jie galėjo pagrįstai juos numatyti ir buvo pasirengę prisiimti su tuo susijusią riziką.

Tai patikslinęs Bendrasis Teismas atmetė visus ieškovų argumentus, pateiktus ginčijant tiek sąmoningą jų prisidėjimą prie Komisijos nustatyto bendro plano, tiek jų žinojimą apie visus nagrinėjamus neteisėtus veiksmus arba atitinkamais atvejais jų galimybę juos numatyti.

Šiomis aplinkybėmis Bendrasis Teismas pažymėjo, kad Komisijos išvadą, jog *Crédit agricole* galėjo bent pagrįstai numatyti visus kitų bankų neteisėtus veiksmus, be kita ko, patvirtina tai, kad prieš pradėdamas eiti pareigas *Crédit agricole* jo prekiautojas, kaip kito banko prekiautojas, tiesiogiai dalyvavo darant nagrinėjamus neteisėtus veiksmus.

Šiuo aspektu Bendrasis Teismas pabrėžė, kad žinios, kurias darbuotojas įgijo prieš pradėdamas dirbti naujoje įmonėje ir kurias jis faktiškai perduoda šiam naujam darbdaviui, gali būti laikomos žiniomis, kuriomis dalijasi jo naujas darbdavys. Be to, pagal suformuotą jurisprudenciją Komisija, siekdama susidaryti bendrą vaizdą ir įrodyti parengiamuosius kartelio etapus, taip pat patvirtinti tam tikrų įrodymų aiškinimą, gali remtis ryšiais, kurie buvo užmegzti prieš pažeidimo laikotarpį arba po jo.

Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, Bendrasis Teismas atmetė visus ieškovų prieštaravimus, kuriais ginčijamas, pirma, nagrinėjamų veiksmų kvalifikavimas kaip „vieno tęstinio pažeidimo“ ir, antra, šio pažeidimo inkriminavimas ieškovams.

Dėl nagrinėjamų veiksmų kvalifikavimo kaip „ribojimo dėl tikslo“

Remdamasis Teisingumo Teismo jurisprudencija Bendrasis Teismas priminė, jog tam, kad nagrinėjamus veiksmus būtų galima kvalifikuoti kaip „ribojimą dėl tikslo“, Komisija turėjo įrodyti, kad šie veiksmai sukėlė ne itin aukštą ribą siekiančią žalą, kaip teigia *Crédit agricole*, o tik pakankamą žalą konkurencijai.

Be to, Bendrasis Teismas pažymėjo, kad tam tikrų veiksmų žalos konkurencijai laipsnis turi būti vertinamas remiantis tokių veiksmų objektyviais požymiais, neatsižvelgiant į konkrečią kiekvienos darant pažeidimą dalyvavusios įmonės padėtį. Taigi nedidelis įmonės vaidmuo kartelyje negali turėti įtakos šio kartelio kvalifikavimui kaip „ribojimo dėl tikslo“ visų jame dalyvavusių įmonių atžvilgiu. Dėl tų pačių priežasčių *Crédit agricole*, ginčydamas nagrinėjamų veiksmų kvalifikavimą kaip „ribojimą dėl tikslo“, negali veiksmingai remtis tuo, kad jis nedalyvavo tam tikrose diskusijose.

Atsižvelgdamas į šiuos patikslinimus Bendrasis Teismas taip pat atmetė ieškovų prieštaravimus, susijusius su klaidomis, kurias Komisija padarė, pirma, vertindama nagrinėjamų veiksmų ekonominį kontekstą, antra, jų žalą konkurencijai ir, trečia, jų pateisinimą dėl konkurenciją skatinančio poveikio.

Pirma, dėl nagrinėjamų veiksmų ekonominio konteksto vertinimo Bendrasis Teismas konstatavo, kad nors kompleksinėje rinkoje, kaip šioje byloje, Komisijos analizė negali apsiriboti tuo, kas griežtai būtina siekiant konstatuoti konkurencijos ribojimą dėl tikslo, ieškovai neįrodė, kad Komisijos atlikta ekonominio ir teisinio konteksto analizė yra nepakankama.

Antra, dėl nagrinėjamų veiksmų žalos konkurencijai vertinimo Bendrasis Teismas patvirtino Komisijos išvadą, kad antrinėje OSSA rinkoje atitinkamų bankų, kurie visi buvo „rinkos formuotojai“⁴⁴⁵, keitimasis jautria komercine informacija buvo pakankamai žalingas konkurencijai, kad nagrinėjamus veiksmus kaip visumą būtų galima kvalifikuoti kaip „ribojimą dėl tikslo“.

Šios išvados nepaneigia *Crédit agricole* teiginys, kad antrinė OSSA rinka – tai rinka, kuriai būdinga didelė informacijos asimetrija tarp rinkos formuotojų, todėl šios jau egzistuojančios asimetrijos padidėjimas dėl nagrinėjamo keitimosi informacija nėra pakankamai žalingas konkurencijai. Net darant prielaidą, kad ši informacijos asimetrija egzistuoja, *Crédit agricole* argumentai prieštarauja naudingam poveikiui, kurį turi užtikrinti sąvoka „ribojimas dėl tikslo“ ir apskritai SESV 101 straipsnis.

Trečia, dėl ieškovų argumentų, kad nagrinėjami veiksmai pateisinami atsižvelgiant į jų konkurenciją skatinantį poveikį, Bendrasis Teismas priminė, kad į ieškovų nurodytą konkurenciją skatinantį poveikį nereikia atsižvelgti nagrinėjamų veiksmų kvalifikavimo kaip „ribojimo dėl tikslo“ etapu.

Bet kuriuo atveju, net darant prielaidą, kad į nurodytą „palankų“ nagrinėjamų veiksmų poveikį vienu ar kitu pagrindu galima ar turi būti atsižvelgta siekiant juos kvalifikuoti kaip „ribojimą dėl tikslo“, ieškovai neįrodė palankaus poveikio, dėl kurio būtų galima ginčyti minėtų veiksmų kvalifikavimą kaip „ribojimo dėl tikslo“.

Kiek tai susiję su tuo, kad ieškovai nagrinėjamus veiksmus taip pat apibūdino kaip „pagalbinius apribojimus“ atlikti savo, kaip rinkos formuotojų, funkciją, Bendrasis Teismas pažymėjo, kad jurisprudencija, susijusi su pagalbinių teisėtų susitarimų apribojimų išimtimi, bet kuriuo atveju šioje byloje netaikytina, nes ieškovai neįrodė, kad jų, kaip rinkos formuotojų, veikla būtų neįmanoma, jei nebūtų buvę neteisėtų veiksmų.

Be to, Bendrasis Teismas atmetė argumentus, susijusius su tuo, kad OSSA rinkos formuotojai informacijos požiūriu nuolat atsidurdavo nepalankesnėje padėtyje, palyginti su sandorio šalimis, kurios nuolat nedalyvavo rinkoje, todėl jie turėjo kompensuoti šį informacijos trūkumą ieškodami informacijos įvairiuose šaltiniuose.

Negalima sutikti su tuo, kad įmonės bandytų sušvelninti, kaip jos mano, pernelyg nepalankių faktinių situacijų, kaip antai galimų rizikos asimetrijų tarp rinkoje veikiančių ūkio subjektų, padarinius, sudarydamos slaptus susitarimus, kurių tikslas – ištaisyti šią nepalankią situaciją. Tokiomis faktinėmis aplinkybėmis negalima pateisinti SESV 101 straipsnio pažeidimo, juo labiau kad ieškovai antrinėje OSSA rinkoje veikė ne tik kaip rinkos formuotojai ir šią veiklą vykdė savanoriškai.

Dėl ieškovams skirtų baudų dydžio nustatymo

Nustatydama ieškovams skirtų baudų dydį Komisija iš esmės taikė 2006 m. gairėse numatytą metodą⁴⁴⁶. Vis dėlto, kiek tai susiję su bazinių dydžių apskaičiavimu, Komisija nusprendė naudoti pakaitinę vertę, o ne tų gairių 13 punkte numatytą pardavimų vertę. Apskaičiuodama šią pakaitinę vertę kaip atskaitos tašką Komisija rėmėsi OSSA, kuriomis atitinkami bankai prekiaavo per individualų dalyvavimo darant ginčijamą pažeidimą laikotarpį, kiekiais ir kasmet nustatomomis jų nominaliosiomis vertėmis (toliau – metinės nominaliosios sumos). Šios metinės nominaliosios sumos buvo padaugintos iš koregavimo koeficiento, kurį Komisija nustatė naudodama aštuonių emitentų išleistų 33 tipinių OSSA kategorijas.

⁴⁴⁵ „Rinkos formuotojai“ (angl. *market makers*) – tai institucijos arba fiziniai asmenys, norintys bendrai ir nepertraukiamai, o ne kiekvieno konkretaus sandorio atveju pirkti arba parduoti finansinius produktus antrinėje OSSA rinkoje savo pačių nustatytais kainomis.

⁴⁴⁶ Pagal Reglamento Nr. 1/2003 23 straipsnio 2 dalies a punktą skirtų baudų apskaičiavimo gairės (OL C 210, 2006, p. 2; toliau – 2006 m. gairės).

Šiomis aplinkybėmis ieškovai priekaištavo Komisijai, be kita ko, dėl to, kad apskaičiuodama koregavimo koeficientą ji pažeidė 2006 m. gaires, nes rėmėsi tipišku OSSA grupe, o ne savo sandorių duomenimis, taip pat naudojo viešus duomenis, gautus iš platformos *Bloomberg*, kurie padidino šį koregavimo koeficientą (toliau – BGN duomenys).

Be to, *Credit Suisse* priekaištavo Komisijai dėl to, kad ši pervertino pakaitinę vertę, kai į nominaliąsias sumas, į kurias atsižvelgta jo atžvilgiu, įtraukė sandorius, susijusius su likvidžiojo turto pirkimu (angl. *hedging*).

Iš pradžių Bendrasis Teismas konstatavo, kad nors priimdama 2006 m. gaires Komisija apribojo jai suteiktą plačią diskreciją dėl baudų apskaičiavimo metodo, ji turi teisę nuo jų nukrypti, su sąlyga, kad tinkamai teisiškai pagrindžia pasirinkimą.

Vis dėlto, kai Komisija nukrypsta ne nuo visų 2006 m. gairių, kaip tai leidžiama pagal 37 punktą, o tik, kaip šioje byloje, nuo 13 punkto, ji negali nepaisyti šių gairių pagrindinių principų ir logikos. Taigi, taikydama jose nustatytą metodą, ji, be kita ko, turi užtikrinti, kad būtų atsižvelgta į geriausią turimą informaciją, Sąjungos teismui vykdant išsamią teisinę ir faktinę kontrolę.

Atsižvelgdamas į šiuos patikslinimus Bendrasis Teismas pažymėjo, pirma, kad ginčijamame sprendime Komisija pakankamai motyvavo ir pagrindė savo sprendimą netaikyti gairių 13 punkte numatyto metodo ir bazinio baudos dydžio apskaičiavimą grįsti pardavimų vertės pakaitine verte, kuri buvo nustatyta kiekvieno susijusio banko metinės nominaliosios sumos padauginus iš koregavimo koeficiento, apskaičiuoto remiantis 33 OSSA kategorijų imtimi.

Šiomis aplinkybėmis Bendrasis Teismas atmetė ieškovų argumentus, kad Komisija turėjo taikyti koregavimo koeficiento apskaičiavimo metodiką, grindžiamą jų pačių sandoriais.

Šiuo aspektu Bendrasis Teismas pažymėjo, kad atitinkamų bankų sandorių duomenimis grindžiamas metodas reikėtų, kad reikia atlikti daug sudėtingesnius skaičiavimus nei šiuo atveju jau atlikti sudėtingi skaičiavimai, nors pasirinktų OSSA reprezentatyvus pobūdis būtų užtikrina, kad duomenys, į kuriuos atsižvelgta, išlieka reikšmingi apskaičiuojant baudą ir tiksliai atspindi ginčijamo pažeidimo ekonominę svarbą, kaip to reikalaujama pagal jurisprudenciją. Toks alternatyvus metodas užkrautų Komisijai neproporcingą administracinę naštą.

Antra, Bendrasis Teismas atmetė ieškovų argumentus, susijusius su tuo, kad Komisijos naudoti BGN duomenys buvo netinkami pakaitinei vertei apskaičiuoti, nes jie padidino koregavimo koeficientą.

Priminęs, kad Komisija turėjo užtikrinti, kad būtų atsižvelgta į geriausius turimus duomenis, Bendrasis Teismas pažymėjo, kad ginčijamame sprendime Komisija motyvuotai atmetė argumentus, kuriais per administracinę procedūrą rėmėsi atitinkami bankai, ginčydami rėmimąsi BGN duomenimis. Vadinas, ieškovai Bendrajame Teisme negali apsiriboti teiginiu, jog Komisijos naudoti duomenys turi vieną ar kelis trūkumus, bet, priešingai, turi įrodyti, kad taikant šios institucijos teisėtai nustatytą metodiką iš tikrųjų egzistuoja geresnė informacija nei ta, kurią naudojo ši institucija, ir kad ši informacija iš tikrųjų yra prieinama.

Konstatuodamas, kad ieškovai negalėjo pateikti geresnės informacijos nei ta, kuria rėmėsi Komisija, Bendrasis Teismas taip pat atmetė *Credit Suisse* kritiką, susijusią su nežinomu BGN duomenų parengimo būdu. Šiuo klausimu Bendrasis Teismas pabrėžė, kad BGN duomenys yra referenciniai prekiautojų duomenys, kuriuos rengia trečioji bylos šalis, remdamasi kelių ūkio subjektų kainomis. Todėl nėra pagrindo teigti, kad Komisija negali remtis tokiais referenciniais duomenimis dėl to, kad iš dalies nežinomas jų parengimo būdas, ypač kai *Credit Suisse* nenurodė jokių rinkos platformų, kuriose būtų pateikiama tikslesnė ar tinkamesnė informacija nei platformoje *Bloomberg*.

Anot Bendrojo Teismo, Komisijos taip pat negalima kaltinti tuo, kad naudojo duomenis, kurie neatspindi visų *Credit Suisse* situacijos aspektų, kai būtų ši institucija neturėjo tikslių pakankamai

reprezentatyvių duomenų, todėl siekdama atkurti pakaitinę vertę privalėjo taikyti metodą, grindžiamą alternatyviais, neišvengiamai mažiau tiksliais duomenimis.

Trečia, Bendrasis Teismas atmetė *Credit Suisse* priekaištą, kad Komisija pervertino pardavimų vertės pakaitinę vertę, į jo atžvilgiu nustatytas nominaliąsias sumas įtraukusi sandorius, susijusius su likvidžiojo turto pirkimu.

Šiuo klausimu Bendrasis Teismas priminė, kad pagal 2006 m. gaires sąvoka „pakaitinė vertė“, kaip ir sąvoka „pardavimų vertė“, siekiama nustatyti, kad įmonei skirtos baudos apskaičiavimo pagrindas būtų suma, kuri atspindi ginčijamo pažeidimo ekonominę svarbą ir šios įmonės vaidmenį darant šį pažeidimą. Vadinas, nustatant pakaitinę vertę reikia atsižvelgti į visus sandorius, sudarytus rinkoje, su kuria susijęs pažeidimas, ir tai galioja dėl visų darant ginčijamą sprendimą dalyvavusių įmonių.

Nors pagal Komisijos taikytą metodą atsižvelgiama į konkretaus likvidžiojo turto pirkimo sandorio nominaliąją sumą tiek dėl atitinkamos OSSA pardavėjo, tiek dėl jos pirkėjo, kai jie abu dalyvavo darant ginčijamą pažeidimą, šis dvigubas atsižvelgimas išplaukia iš pačių principų, kuriais remiantis baudos nustatomos pagal 2006 m. gaires, taikomas konkrečiu atveju. Be to, jeigu apskaičiuojant pakaitinę vertę būtų neatsižvelgta į dalį sandorių, kurie neabejotinai patenka į inkriminuojamo kartelio taikymo sritį, būtų dirbtinai sumažinta ginčijamo pažeidimo ekonominė svarba, o tai pakenktų tikslui veiksmingai persekioti už SESV 101 straipsnio pažeidimus ir už juos nubausti.

Taip patvirtinęs ieškovų atžvilgiu nustatytas pakaitines vertes, Bendrasis Teismas galiausiai atmetė jų argumentus, kuriais ginčijamas sunkumo koeficientas, kurį Komisija taikė minėtoms vertėms pagal 2006 m. gairių 20–23 punktus.

Atsižvelgdamas į tai, kad visiems atitinkamiems bankams buvo nustatytas 16 % sunkumo koeficientas, *Crédit agricole*, be kita ko, tvirtino, kad Komisija jam turėjo taikyti individualų mažesnę dauginimo koeficientą.

Kadangi grįsdamas šį argumentą *Crédit agricole* rėmėsi Teisingumo Teismo sprendimais, priimtais iki 2006 m. gairių paskelbimo, Bendrasis Teismas pirmiausia pažymėjo, kad pagal šiuos sprendimus Komisija negali būti įpareigota sunkumo koeficiento nustatymo pagal 2006 m. gaires etapu atsižvelgti į kitus elementus nei ginčijamo pažeidimo sunkumas.

Be to, nors apskaičiuodama pagal SESV 101 straipsnį skirtas baudas Komisija negali nesilaikyti vienodo požiūrio principo, tiek iš 2006 m. gairių 22 punkto, tiek iš su juo susijusios jurisprudencijos matyti, kad sunkumo koeficientas iš principo atspindi ginčijamo pažeidimo sunkumą, o ne kiekvienos atitinkamos įmonės dalyvavimo darant šį pažeidimą santykinį sunkumą. Būtent todėl 2006 m. gairių 19–22 punktuose numatyta nustatyti sunkumo koeficientą dėl atitinkamo pažeidimo, o ne dėl kiekvienos darant pažeidimą dalyvavusios įmonės. Taigi individualių aplinkybių vertinimas iš esmės atliekamas ne analizuojant pažeidimo sunkumą, t. y. nustatant bazinį baudos dydį, bet koreguojant bazinį dydį atsižvelgiant į lengvinančias ir sunkinančias aplinkybes.

Pažymėjęs, kad 16 % sunkumo koeficientas dėl tokio pažeidimo, koks konstatuotas ginčijamame sprendime, negali būti laikomas netinkamu ar neproporcingu, Bendrasis Teismas atmetė šiuo atžvilgiu *Crédit agricole* pateiktus argumentus.

Atsižvelgdamas į visa tai, kas išdėstyta, Bendrasis Teismas atmetė visą *Crédit Suisse* ieškinį. Kita vertus, jis panaikino ginčijamą sprendimą *Crédit agricole* atžvilgiu tiek, kiek jame, pirma, konstatuota, kad *Crédit agricole* dalyvavo darant pažeidimą nuo 2013 m. sausio 10 d. iki 2015 m. kovo 24 d., o ne nuo 2013 m. sausio 11 d. iki 2015 m. kovo 24 d., ir, antra, *Crédit agricole* skirta 3 993 000 EUR bauda. Vis dėlto naudodamasis neribota jurisdikcija Bendrasis Teismas paliko *Crédit agricole* skirtą baudą nepakeistą.

2. Susijungimai⁴⁴⁷

2024 m. lapkričio 13 d. Sprendimas *NetCologne* / Komisija (T-58/20, [EU:T:2024:813](#))

„Konkurencija – Koncentracija – Vokietijos televizijos paslaugų ir telekomunikacijų paslaugų rinka – Sprendimas, kuriuo koncentracija pripažįstama suderinama su vidaus rinka ir EEE susitarimu – Įsipareigojimai – Sandorio horizontaliojo, vertikaliojo ir konglomerato poveikio konkurencijai vertinimas – Koncentracijos šalių konkurenciniai santykiai – Koncentracijos nulemtas pakeitimas – Akivaizdi vertinimo klaida“

2024 m. lapkričio 13 d. Sprendimas *Deutsche Telekom* / Komisija (T-64/20, [EU:T:2024:815](#))

„Konkurencija – Koncentracija – Vokietijos televizijos paslaugų ir telekomunikacijų paslaugų rinka – Sprendimas, kuriuo koncentracija pripažįstama suderinama su vidaus rinka ir EEE susitarimu – Įsipareigojimai – Sandorio horizontaliojo ir vertikaliojo poveikio konkurencijai vertinimas – Koncentracijos šalių konkurenciniai santykiai – Koncentracijos nulemtas pakeitimas – Akivaizdi vertinimo klaida“

2024 m. lapkričio 13 d. Sprendimas *Tele Columbus* / Komisija (T-69/20, [EU:T:2024:816](#))

„Konkurencija – Koncentracija – Vokietijos televizijos paslaugų ir telekomunikacijų paslaugų rinka – Sprendimas, kuriuo koncentracija pripažįstama suderinama su vidaus rinka ir EEE susitarimu – Įsipareigojimai – Sandorio horizontaliojo ir vertikaliojo poveikio konkurencijai vertinimas – Koncentracijos šalių konkurenciniai santykiai – Koncentracijos nulemtas pakeitimas – Akivaizdi vertinimo klaida“

Tos pačios dienos sprendimais Bendrasis Teismas atmetė tris ieškinius, pareikštus siekiant panaikinti Europos Komisijos sprendimą leisti koncentracijos sandorį, kuriuo *Vodafone Group plc* siekė įsigyti tam tikrus *Liberty Global plc* aktyvus, televizijos ir telekomunikacijų paslaugų sektoriuje, kaip suderinamą su vidaus rinka⁴⁴⁸. Bendrasis Teismas nusprendė, kad Komisijos negalima kritikuoti dėl to, kad pagal Reglamento Nr. 139/2004⁴⁴⁹ 2 straipsnio 2 dalį nagrinėdama šios koncentracijos suderinamumą su vidaus rinka pirmenybę ji teikė reikšmingo veiksmingos konkurencijos apribojimo kriterijui prieš dominavimo kriterijų.

Vodafone ir *Liberty Global* yra du operatoriai, veikiantys televizijos paslaugų ir telekomunikacijų sektoriuje keliose Sąjungos šalyse, įskaitant Vokietiją. Šioje šalyje *Liberty Global* veikia per savo patrunuojamąją bendrovę *Unitymedia GmbH*.

2018 m. *Vodafone* pagal EB susijungimų reglamentą pranešė Komisijai apie koncentracijos projektą, juo siekė gauti leidimą įgyti išimtinę *Liberty Global* telekomunikacijų veiklos kontrolę keliose valstybėse narėse, įskaitant Vokietiją. Sandorį sudarė pirkimo-pardavimo sutartis, pagal kurią *Vodafone* ketino įsigyti 100 % *Unitymedia* akcijų (toliau – nagrinėjama koncentracija).

Manydama, kad šis sandoris kelia didelių abejonių dėl suderinamumo su vidaus rinka, Komisija nusprendė pradėti išsamaus tyrimo procedūrą. Pasibaigus tai procedūrai, koncentracijos sandoris

⁴⁴⁷ Bendra bylų *NetCologne* / Komisija (T-58/20), *Deutsche Telekom* / Komisija (T-64/20) ir *Tele Columbus* / Komisija (T-69/20) santrauka.

⁴⁴⁸ 2019 m. liepos 18 d. Komisijos sprendimas C(2019) 5187 *final*, kuriuo koncentracijos sandoris, kuriuo *Vodafone Group plc* siekia įsigyti tam tikrus *Liberty Global plc* aktyvus, pripažintas suderinamu su vidaus rinka ir EEE susitarimu (byla COMP/M.8864 *Vodafone* / *Certain Liberty Global Assets*) (toliau – ginčijamas sprendimas).

⁴⁴⁹ 2004 m. sausio 20 d. Tarybos reglamentas Nr. 139/2004 dėl koncentracijų tarp įmonių kontrolės (EB Susijungimų reglamentas) (OL L 24, 2004, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 8 sk., 3 t., p. 40).

buvo pripažintas suderinamu su vidaus rinka ir su Europos ekonominės erdvės (EEE) susitarimu su sąlyga, kad *Vodafone* laikysis tam tikrų įsipareigojimų⁴⁵⁰.

Ginčijamame sprendime Komisija pirmiausia įvertino horizontalųjį, vertikalųjį ir konglomerato koncentracijos poveikį būtent Vokietijoje. Nors užbaigusi analizę nusprendė, kad mažmeninėje televizijos signalų perdavimo paslaugų teikimo rinkoje, mažmeninėje daugialypių paslaugų pardavimo rinkoje ir mažmeninėje televizijos paslaugų teikimo rinkoje nėra reikšmingo veiksmingos konkurencijos apribojimo (toliau – RVKA), ji konstatavo, kad RVKA yra fiksuotos interneto prieigos rinkoje ir televizijos signalų retransliavimo rinkoje.

Paskui ji patikrino, ar *Vodafone* pasiūlyti įsipareigojimai gali padaryti sandorį suderinamą su vidaus rinka, be kita ko, tose dviejose rinkose, kuriose buvo nustatytos konkurencijos problemos.

Ieškovės *Deutsche Telekom AG*, *Tele Columbus AG* ir *NetCologne Gesellschaft für Telekommunikation mbH* yra Vokietijoje įsteigtos bendrovės, teikiančios televizijos, interneto ir telefonijos paslaugas. Kiekviena iš jų Bendrajame Teisme pareiškė ieškinį dėl ginčijamo sprendimo panaikinimo.

Savo ieškiniuose jos nurodo, pirma, Komisijos vertinimo klaidą, susijusią su nagrinėjamos koncentracijos horizontaliuoju poveikiu, be kita ko, mažmeninei televizijos signalų perdavimo paslaugų teikimo rinkai ir televizijos signalų retransliavimo rinkai, bei vertikalioju poveikiu tarpinei televizijos signalų perdavimo rinkai. Antra, jos nesutinka su tuo, kad įsipareigojimai, kurie privalomi pagal ginčijamą sprendimą, yra pakankami ir tinkami, kad koncentracija taptų suderinama su vidaus rinka.

Bendrojo Teismo vertinimas

Pirmiausia Bendrasis Teismas priminė jurisprudencijoje taikomus principus, susijusius tiek su jam tenkančios teisminės kontrolės intensyvumu, tiek su Komisijai tenkančia pareiga įrodyti, kad nebus reikšmingai ribojama veiksminga konkurencija.

Jis pažymėjo, kad koncentracijų srityje EB susijungimų reglamentas suteikia Komisijai tam tikrą diskreciją atliekant, be kita ko, ekonominius vertinimus. Nors Bendrasis Teismas negali pakeisti Komisijos ekonominio vertinimo savuoju, jis turi patikrinti ne tik pateikiamų įrodymų faktinį teisingumą, patikimumą ir nuoseklumą, bet ir tai, ar šie įrodymai atspindi visus esminius duomenis, į kuriuos reikėjo atsižvelgti vertinant kompleksinę situaciją, ir ar jie gali pagrįsti jais remiantis padarytas išvadas.

Dėl Komisijai nustatytų įrodinėjimo, kad koncentracija, apie kurią pranešta, reikšmingai apribos veiksmingą konkurenciją ar jos neapribos, todėl ji turi būti pripažinta nesuderinama arba suderinama su vidaus rinka, reikalavimų Bendrasis Teismas pabrėžė, kad, atsižvelgiant į reikalaujamos ekonominės analizės perspektyvinį pobūdį, pakanka, kad Komisija, remdamasi pakankamai reikšminga ir nuoseklia informacija, įrodytų, jog yra labiau tikėtina, nei netikėtina, kad koncentracija reikšmingai apribos veiksmingą konkurenciją vidaus rinkoje arba didelėje jos dalyje arba kad jos neapribos.

Būtent atsižvelgdamas į šiuos argumentus Bendrasis Teismas pirmiausia nagrinėjo koncentracijos poveikį Vokietijos rinkai, paskui – įsipareigojimus, kurie ginčijamu sprendimu pripažinti privalomais.

⁴⁵⁰ Šie įsipareigojimai visų pirma apima: WCBA (*Wholesale Cable Broadband Access*) įsipareigojimą, pagal kurį numatyta suteikti prieigą prie susijungusio subjekto kabelinio tinklo trečiajam operatoriui, kad šis galėtų siūlyti mažmenines fiksuotos interneto prieigos paslaugas, taip pat savo ar trečiųjų asmenų televizijos OTT (*over the top*) paslaugas; OTT įsipareigojimą, kuris neleido susijungusiam subjektui apriboti televizijos transliuotojų, kurių turinys buvo platinamas jo platformoje, galimybės platinti šį turinį naudojantis OTT paslauga ir užtikrino pakankamą tiesioginį tinklų sujungimo pajėgumą; HBBTV (*Hybrid Broadcast Broadband TV*) įsipareigojimą, kuris įpareigojo susijungusį subjektą toliau transliuoti televizijos transliuotojų nekoduoat HBBTV signalą; ir įsipareigojimą dėl retransliavimo mokesčių, kuris neleido susijungusiam subjektui didinti nekoduoat televizijos transliuotojų jam mokamų retransliavimo mokesčių.

1. Dėl koncentracijos poveikio analizės

a) Dėl horizontaliojo nekoordinuojamo koncentracijos poveikio mažmeninei televizijos signalų perdavimo paslaugų teikimo klientams, gyvenantiems daugiabučiuose gyvenamuosiuose pastatuose, rinkai

Pirmiausia Bendrasis Teismas išnagrinėjo akivaizdžias vertinimo ir teisės klaidas, kurias Komisija tariamai padarė analizuodama horizontalųjį poveikį mažmeninei televizijos signalų perdavimo paslaugų teikimo klientams, gyvenantiems daugiabučiuose gyvenamuosiuose pastatuose, rinkai (*multi dwelling units* (MDU); toliau – MDU rinka).

Dėl koncentracijos šalių abipusio konkurencinio spaudimo Bendrasis Teismas mano, pirma, kad, atsižvelgiant į tai, kad jų veikla nelabai sutampa, Komisija nepadarė akivaizdžios vertinimo klaidos, kai nusprendė, kad iki koncentracijos jos nebuvo tiesioginės konkurentės, nepaisant to, kad tam tikrais išimtiniais atvejais jų veikla sutampa, tačiau į tuos atvejus Komisija atsižvelgė ir jų nereikšmingumas nebuvo užginčytas įrodymais. Vadinas, koncentracijos šalių parduodami produktai praktiškai nekonkuravo.

Antra, Komisija nepadarė akivaizdžios vertinimo klaidos, kai nusprendė, kad koncentracijos šalys tarpusavyje nekonkuruoja netiesiogiai. Šiuo klausimu Bendrasis Teismas priminė, kad įmonės konkuruoja netiesiogiai, ypač kai patiria panašų konkurencinį spaudimą iš kitų įmonių, su kuriomis kiekviena iš jų konkuruoja tiesiogiai, arba kai kiti veiksniai, pavyzdžiui, klientų reikalavimai, panašiai riboja jų galimybes nustatyti savo kainas ir komercines sąlygas.

Šiuo atveju Bendrasis Teismas konstatavo, kad, kiek tai susiję su tuo, jog koncentracijos šalys stebi viena kitos veiklą ir lygina produktų pasiūlymus, tokia lyginamoji analizė neviršija paprastų lyginamųjų komercinių analizių, skirtų geriausiai praktikai sektoriuje stebėti ir galbūt perimti. Toks palyginimas, kurį sudaro rinkos veiksmingumo ar geriausios praktikos sektoriuje, įskaitant kitas valstybes nares ar trečiąsias valstybes, analizė, negali būti laikomas netiesioginiu konkurenciniu spaudimu. Be to, iš ginčijamo sprendimo matyti, kad su MDU savininkais (toliau – MDU klientai) sudarytos sutartys yra derybų, konkursų ar oficialių viešųjų pirkimų rezultatas. Taigi tai nėra tipinės sutartys, kurios galėjo būti lyginamosios analizės objektas remiantis paprasčiausiu praktikos sektoriuje stebėjimu.

Be to, dėl koncentracijos šalių konkurencijos infrastruktūros srityje Komisija konstatavo, kad kiekvienos koncentracijos šalies vykdoma investavimo ir inovacijų veikla tinkle neturėjo jokio tiesioginio konkurencinio poveikio inovacijų ir investicijų strategijai kitos šalies tinkle ir kad toks kiekvienos šalies vykdomas kitos šalies veiklos stebėjimas yra tik lyginamoji komercinė analizė, o tai nėra netiesioginio konkurencinio spaudimo forma.

Trečia, ieškovės taip pat neįrodė potencialios konkurencijos tarp koncentracijos šalių buvimo, todėl jos nepagrįstai priekaištauja Komisijai, kad ši nusprendė, jog mažai tikėtina, kad šios šalys būtų išplėtusios savo veiklą į kitos šalies kabelių zoną, taip panaikindamos potencialią konkurenciją ir reikšmingai apribodamos veiksmingą konkurenciją, jei nebūtų sudariusios koncentracijos sandorio.

Ketvirta, dėl tariamo kolektyvinės dominuojančios padėties iki nagrinėjamos koncentracijos egzistavimo, kurį lėmė tylus koncentracijos šalių susitarimas, paaiškinantis realios ar potencialios konkurencijos tarp jų nebuvimą MDU rinkoje, Bendrasis Teismas pažymėjo, kad nors tuo argumentu bandoma pranešti apie kartelį, šis priekaištas yra nereikšmingas, nes tas argumentas susijęs ne su ginčijamo sprendimo dalyku, o veikiau su veiksmais, kurie potencialiai patenka į SESV 101 ar 102 straipsnio taikymo sritį. Bet kuriuo atveju koncentracijų kontrolės tikslais nėra prasmės ieškoti priežasčių, galbūt susijusių su Sąjungos konkurencijos taisyklių pažeidimu, kodėl koncentracijos šalys tarpusavyje nekonkuruoja.

Vis dėlto, nors šiuo argumentu siekiama atkreipti dėmesį į kolektyvinės dominuojančios padėties buvimą, šie teiginiai nebuvo patvirtinti išnagrinėjus šalių vidaus dokumentus ir jį paneigia Sąjungos

konkurencijos teisei galimai prieštaraujanti priežastis, dėl kurios koncentracijos šalys nebandė konkuruoti tarpusavyje iki koncentracijos.

Penkta, dėl priekaišto, grindžiamo tuo, kad Komisija neatsižvelgė į dėl koncentracijos atsiradusį išteklių padidėjimą, leidusį koncentracijos šalims išstumti savo konkurentus, be kita ko, taikant grobuoniškas kainas, Bendrasis Teismas pažymėjo, kad vien tokio padidėjimo, net jeigu jis pasitvirtintų, nepakanka, kad koncentracija būtų pripažinta nesuderinama su vidaus rinka. Iš tiesų Komisija gali pripažinti koncentraciją nesuderinama su vidaus rinka tik tuo atveju, jei konstatuoja, kad egzistuoja RVKA, kuris yra tiesioginė ir neišvengiama koncentracijos pasekmė. Tokį RVKA, kuris gali atsirasti dėl būsimų susijungusio subjekto sprendimų, galima laikyti tiesiogine ir neišvengiama koncentracijos pasekme tik jei būsimas elgesys tampa įmanomas ir ekonomiškai pagrįstas dėl koncentracijos nulemtos rinkos savybių ir sandaros pasikeitimo. Tačiau šiuo atveju koncentracijos šalys jau turėjo teisę veikti pakankamai nepriklausomai nuo savo konkurentų ir MDU klientų, neatsižvelgiant į tai, ar dėl koncentracijos galimai padidėjo ištekliai.

Dėl tų pačių priežasčių Bendrasis Teismas atmetė argumentus, kad nagrinėjama koncentracija gerokai sumažins konkurencinį spaudimą, kurį konkurentai daro MDU rinkoje, o tai galėtų lemti RVKA. Konkrečiau kalbant, susijungusio subjekto finansinis pajėgumas, palyginti su jo konkurentais, leido jam trukdyti jiems plėstis. Tačiau, nors tiesa, kad konkurentų konkurencinio spaudimo sumažėjimas dėl koncentracijos gali lemti RVKA, vien konstatavimas, kad padidėjo susijungusio subjekto finansinis pajėgumas, neleidžia daryti išvados, kad toks apribojimas egzistuoja. Vertindama koncentracijos suderinamumą su vidaus rinka Komisija turi atsižvelgti į daugelį dalykų, pavyzdžiui, nagrinėjamų rinkų sandarą, realią ar potencialią įmonių konkurenciją, koncentracijoje dalyvaujančių įmonių padėtį rinkoje, jų ekonominį ir finansinį pajėgumą, tiekėjams ir vartotojams prieinamas alternatyvas, patekimo į rinką kliūčių egzistavimą, taip pat pasiūlos ir paklausos tendencijas.

Dėl priekaišto, grindžiamo tuo, kad Komisija neatsižvelgė į tai, kad *Vodafone* padėtis MDU rinkoje taps dominuojanti ir tai sukels RVKA, Bendrasis Teismas priminė, kad pagal EB susijungimų reglamentą⁴⁵¹ Komisija, atlikdama koncentracijos kontrolę, turi įvertinti, ar koncentracija gali reikšmingai apriboti veiksmingą konkurenciją vidaus rinkoje arba didelėje jos dalyje, nes to, kad koncentracija sukuria ar sustiprina dominuojančią padėtį, savaime nepakanka, kad būtų galima teigti, kad ji yra nesuderinama su vidaus rinka. Atliekant tokią perspektyvinę analizę reikia išnagrinėti, kaip koncentracijos sandoris galėtų pakeisti konkurencijos padėtį konkrečioje rinkoje lemiančius veiksnius. Todėl Komisijai negalima priekaištauti dėl to, kad šiuo atveju ji atliko perspektyvinę horizontaliojo nekoordinuojamo koncentracijos poveikio MDU rinkoje analizę. Kadangi atlikusi šią analizę Komisija padarė išvadą, kad nėra RVKA, nes nagrinėjama koncentracija nepašalintų konkurencinio spaudimo tarp šalių ir nesumažintų likusių konkurentų daromo konkurencinio spaudimo, ji neprivalėjo nagrinėti, ar dėl šios koncentracijos bus sukurta ar sustiprinta dominuojanti padėtis, be kita ko, dėl nacionalinio masto padengimo, sujungus koncentracijos šalių kabelinius tinklus.

Be to, koncentracijos šalių kabelinio tinklo apimtis negali būti laikoma lemiamu koncentracijos MDU rinkoje situacijos veiksniu, dėl kurio pasikeitimo atsirastų RVKA. Iš to matyti, kad vien geografinis susijungusio subjekto kabelinio tinklo išplėtimas, nesvarbu, ar jis būtų susijęs su koncentracija, nebūtinai reiškia konkurencijos situaciją MDU rinkoje lemiančio veiksnio pasikeitimą, taigi ir RVKA.

b) Dėl vertikaliojo koncentracijos poveikio

Toliau dėl nagrinėjamos koncentracijos vertikaliojo poveikio analizės, kuria remdamasi Komisija visų pirma išnagrinėjo tikimybę, kad mažmeniniai televizijos signalų perdavimo MDU klientams paslaugų teikėjai bus išstumti iš rinkos, Bendrasis Teismas pažymėjo, kad vertindama tikimybę, kad pakenkiant konkurencijai bus ribojama galimybė naudotis ištekliais, Komisija, remdamasi Nehorizontaliųjų

⁴⁵¹ EB susijungimų reglamento 2 straipsnio 2 ir 3 dalys.

susijungimų gairėmis⁴⁵², nagrinėja, pirma, ar įmonė po susijungimo galės gerokai riboti galimybę naudotis ištekliais, antra, ar ji turės paskatą taip elgtis, trečia, ar pasirinkta galimybės naudotis ištekliais ribojimo strategija labai pakenks konkurencijai žemesnėje rinkoje. Šios trys sąlygos yra kumuliacinės, todėl vienos iš jų nebuvimo pakanka, kad būtų galima paneigti pavojų, jog bus ribojama galimybė naudotis ištekliais.

Konkrečiai dėl trečiosios sąlygos Komisija padarė išvadą, kad susijungusio subjekto taikoma galima galimybių ribojimo strategija bet kuriuo atveju neturėtų reikšmingo neigiamo poveikio konkurencijai žemesnėje rinkoje, nes nagrinėjama koncentracija niekaip nepakeičia nei aukštesnės, nei žemesnės rinkos sandaros. Tiksliau kalbant, ji niekaip nepakeistų šalių galimybių ir paskatų išstumti mažmeninius televizijos signalų perdavimo MDU klientams Vokietijoje paslaugų teikėjus, visų pirma *Tele Columbus*. Kadangi ieškovės neįrodė, kad šiame Komisijos vertinime padaryta akivaizdi klaida, trečiosios sąlygos netenkinimo pakanka, kad būtų atmesta konkurencijai kenkiančios galimybės naudotis ištekliais ribojimo rizika.

c) *Dėl horizontaliojo nekoordinuojamo poveikio televizijos signalų retransliavimo rinkai*

Galiausiai Bendrasis Teismas nusprendė, kad *Tele Columbus* nepagrįstai teigia, jog atlikdama tyrimą Komisija akivaizdžiai klaidingai įvertino horizontalųjį nekoordinuojamą poveikį televizijos signalų retransliavimo rinkai, kuris atsirastų susijungusiam subjektui sudarius išimtinę sutartį su televizijos transliuotojais.

Pirma, dėl priekaišto, kad Komisija neatliko visų ieškovės pageidaujamų ar naudingais laikomų tyrimų, kaip antai tam tikrų techninių funkcijų ir tam tikrų komercinių aspektų tyrimų, pažymėtina, kad ieškovė visiškai nepaaiškina, kaip koncentracija galėtų jiems daryti poveikį, ir konkrečiai nenurodo, kodėl ir kaip susijungęs subjektas derybose su televizijos transliuotojais galėtų ir ypač kodėl ir kaip būtų suinteresuotas bloginti šias funkcijas ir komercinius aspektus, kaip tai, atsižvelgiant į jų svarbą, galėtų reikšmingai apriboti veiksmingą konkurenciją televizijos signalų retransliavimo rinkoje ir kaip tokį tikėtiną šių funkcijų ir komercinių aspektų suprastėjimą lemtų koncentracija.

Antra, dėl teiginio, kad Komisija neatsižvelgė į tai, kad susijungęs subjektas turėtų galimybę ir paskatą įgyvendinti dalinį išimtinumą, kad uždraustų transliuoti turinį per tam tikrus savo konkurentus, kaip antai ieškovę, pažymėtina, kad ieškovė neįrodė, jog tokia strategija turėtų reikšmingą neigiamą poveikį konkurencijai žemesnėje rinkoje. Be to, mažai tikėtina, kad susijungęs subjektas turėtų paskatą su televizijos transliuotoju sudaryti visiško ar dalinio išimtinumo sutartį, atsižvelgiant į galimą tokių konkurencijos teisei prieštaraujančių veiksmų neteisėtumą.

Trečia, dėl teiginio, kad susijungęs subjektas galėtų MDU rinkoje pasinaudoti pranašumais, kurių jis turėtų televizijos signalų retransliavimo rinkoje, t.y. retransliacijos mokesčių rinkimu ir turinio įsigijimu palankesnėmis sąlygomis, nei įsigyja mažesni kabelinių tinklų operatoriai, reikia pažymėti, kad, pirma, jei pranašumai leido pasiūlyti MDU klientams geresnes kainas, tai rodo teigiamą poveikį vartotojams, o ne RVKA, nes tikėtina, kad toks kainos sumažėjimas turės įtakos atitinkamų pastatų nuomininkų mėnesiniam nuomos mokesčiui. Antra, ieškovė neįrodė, kad šie pranašumai būtų nulemti koncentracijos.

2. *Dėl įsipareigojimų, kurie yra privalomi pagal ginčijamą sprendimą*

Kadangi ginčijamame sprendime Komisija padarė išvadą, kad fiksuotos interneto prieigos rinkoje ir televizijos signalų retransliavimo rinkoje reikšmingai ribojama veiksminga konkurencija, ji išnagrinėjo *Vodafone* pasiūlytus įsipareigojimus ir priėjo prie išvados, kad tais įsipareigojimais pakeista nagrinėjama koncentracija reikšmingai neribos veiksmingos konkurencijos tose rinkose.

⁴⁵² Nehorizontaliųjų susijungimų vertinimo pagal Tarybos reglamentą dėl koncentracijų tarp įmonių kontrolės gairės (OL C 265, 2008, p. 6).

Bendrasis Teismas nusprendė, kad Komisijos atlikta analizė šiuo klausimu visiškai nenusipelno jokios kritikos, kiek tai susiję su tariamu įsipareigojimų, siejamų su televizijos signalų retransliavimo rinka⁴⁵³, nepakankamumu ir netinkamumu ir tariamu *Vodafone* pasiūlyto įsipareigojimo, susijusio su fiksuotos interneto prieigos rinka (WCBA įsipareigojimas), neveiksmingumu.

Jis atmetė priekaištą, grindžiamą tuo, kad šie įsipareigojimai yra tik su elgesiu susiję įsipareigojimai, todėl nepakankami siekiant išspręsti horizontalaus pobūdžio konkurencijos problemas. Nors Pranešime dėl konkurencijos gynimo priemonių Komisija teikia pirmenybę struktūriniams įsipareigojimams, ypač dėl jų įgyvendinimo paprastumo, įsipareigojimų priėmimą iš esmės lemia jų tinkamumas ir pakankamumas nustatytai konkurencijos problemai išspręsti, taip pat tikrumas, kad šie įsipareigojimai galės būti įgyvendinti.

Kalbant konkrečiai apie įsipareigojimus, susijusius su televizijos signalų retransliavimo rinka, negalima pritarti teiginiui, jog ginčijamame sprendime Komisijos vartojama terminija rodo, kad ji visiškai nėra tikra, kad šie įsipareigojimai buvo pakankami ir veiksmingi siekiant pašalinti televizijos signalų retransliavimo rinkoje nustatytą RVKA. Nors Komisija turi būti tikra, kad siūlomi įsipareigojimai galės būti įgyvendinti ir bus pakankamai perspektyvūs ir tvarūs, ji gali paskelbti koncentraciją suderinama, jei yra pakankamai tikėtina, kad šie įsipareigojimai bus pakankami ir veiksmingi nustatytam RVKA pašalinti.

Be to, dėl pavėluoto įsipareigojimo dėl retransliavimo mokesčių pateikimo pažymėtina, kad Komisija gali priimti pavėluotai pateiktus įsipareigojimus, pirma, jeigu jie aiškiai ir nesant reikalo atlikti papildomų tyrimų išsprendžia anksčiau nustatytas konkurencijos problemas ir, antra, jei yra pakankamai laiko dėl šių įsipareigojimų konsultuotis su valstybėmis narėmis. Kadangi šiuo atveju šios dvi kumuliacinės sąlygos yra tenkinamos, Komisija galėjo atsižvelgti į įsipareigojimą dėl retransliavimo mokesčių, nors jis buvo pateiktas pavėluotai.

WCBA įsipareigojimo atveju Bendrasis Teismas atmetė priekaištą, grindžiamą tariamu neveiksmingumu dėl to, kad jis neleidžia kompensuoti konkurencinio spaudimo, kurį per infrastruktūrą ir inovacijas prieš koncentraciją darė *Unitymedia*, išnykimo.

Iš tikrųjų šio įsipareigojimo, pagal kurį numatomas trečiojo operatoriaus, t. y. *Telefónica*, atėjimas į rinką, tikslas yra išspręsti konkurencijos problemą, kylančią dėl operatoriaus (*Vodafone*) pasitraukimo iš *Unitymedia* kabelių zonos, o ne kompensuoti konkurencinio spaudimo, kurį per infrastruktūrą ir inovacijas prieš koncentraciją darė pastaroji įmonė, išnykimą. Be to, bet kuriuo atveju neįrodyta, kad susijungęs subjektas nustos investuoti ir diegti naujoves ankstesnėje *Unitymedia* kabelių zonoje ir dėl koncentracijos išnyks tokių investicijų ir naujovių nulemtas konkurencinis spaudimas.

Dėl tariamo *Telefónica* negalėjimo daryti didelio konkurencinio spaudimo fiksuotos interneto prieigos rinkoje reikia konstatuoti, kad toks teiginys išplaukia iš tam tikrų ginčijamame sprendime esančių Komisijos teiginių dėl *Telefónica* situacijos neprisiėmus nagrinėjamo įsipareigojimo ir kad dėl to juose neatsižvelgiama į visas *Vodafone* prisiimtas pareigas pagal šį įsipareigojimą. Vadinasi, šie teiginiai neleidžia daryti jokios išvados dėl *Telefónica* pajėgumo ir paskatos įgyvendinus šį įsipareigojimą veikti kaip gyvybingai ir aktyviai konkurencinei jėgai.

Dėl teiginio, kad WCBA įsipareigojimas kenkia rinkai ir sustiprina jos oligopolinę struktūrą, nes suteikia *Telefónica* didmeninę prieigą privilegijuotomis sąlygomis, Komisija paaiškino, jog ši priemonė sustiprina šį operatorių, tačiau tai nesukelia konkurencijos problemų, atsižvelgiant į tai, kad *Telefónica* nėra stiprus konkurentas, be kita ko, fiksuotos interneto prieigos rinkose.

Bendrasis Teismas taip pat atmetė priekaištą, grindžiamą tariamai nepakankamu Komisijos atliktu WCBA įsipareigojimo tyrimu ir tariamai nepakankamu ginčijamo sprendimo motyvavimu, kiek tai susiję su šiuo įsipareigojimu, nes Komisija patikrino, ar jis visiškai pašalins nustatytas konkurencijos

⁴⁵³ Šie įsipareigojimai apima OTT įsipareigojimą, įsipareigojimą dėl retransliavimo mokesčių ir HBBTV įsipareigojimą.

problemas ir ar nedarys neigiamo poveikio, įskaitant poveikį investicijoms į šviesolaidį arba mažmeninei daugialypių paslaugų pardavimo rinkai. Ji taip pat išsamiai išdėstė priežastis, dėl kurių manė, kad tokio poveikio jis nedarys.

Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, Bendrasis Teismas atmetė visą ieškinį.

3. Valstybės pagalba

2024 m. sausio 24 d. Sprendimas *Vokietija / Komisija* (T-409/21, [EU:T:2024:34](#))

„Valstybės pagalba – Pagalba, teikiama pagal tam tikras iš dalies pakeisto Vokietijos šilumos ir elektros energijos kogeneracijos įstatymo nuostatas – Kogeneracijos paramos schemos reforma – Sprendimas, kuriuo pagalba pripažįstama suderinama su vidaus rinka – Sąvoka „valstybės pagalba“ – Valstybiniai ištekliai“

Išnagrinėjęs Vokietijos Federacinės Respublikos pareikštą ieškinį dėl panaikinimo Bendrasis Teismas panaikino Europos Komisijos sprendimą, kuriuo įvairios šios valstybės narės priimtose priemonės, skirtos elektros energijos gamybai kogeneracinėse jėgainėse (toliau – CHP) remti⁴⁵⁴, kvalifikuojamos kaip valstybės pagalba. Taip Bendrasis Teismas patikslino SESV 107 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą sąlygą, kad valstybės pagalba, kaip ji suprantama pagal šią nuostatą, gali būti laikomas tik valstybės įsikišimas arba įsikišimas panaudojant valstybinius išteklius.

2019–2021 m. Vokietijos Federacinė Respublika pranešė Komisijai apie teisės aktų pakeitimus, kuriuose numatytos, pirma, finansinės paramos priemonės CHP jėgainių ir kitų įrenginių, susijusių su šilumos ir elektros energijos kogeneracija, eksploatuotojams (toliau kartu – CHP eksploatuotojai) ir, antra, mokesčio, kuris šiomis aplinkybėmis gali būti taikomas vandenilio gamintojams, viršutinės ribos.

Ginčijamame sprendime Komisija padarė išvadą, kad šios priemonės yra valstybės pagalba, kaip tai suprantama pagal SESV 107 straipsnio 1 dalį, kuri vis dėlto suderinama su vidaus rinka pagal SESV 107 straipsnio 3 dalies c punktą.

Grįsdama priemonių, apie kurias pranešta, kvalifikavimą kaip valstybės pagalbos Komisija, be kita ko, nusprendė, kad šios priemonės buvo suteiktos iš valstybinių išteklių. Ieškiniu dėl panaikinimo Vokietijos Federacinė Respublika ginčijo šią Komisijos išvadą.

Bendrojo Teismo vertinimas

Bendrasis Teismas priminė, kad priemonės kvalifikavimas kaip valstybės pagalbos, kaip tai suprantama pagal SESV 107 straipsnio 1 dalį, reiškia, kad įvykdytos kelios sąlygos, tarp jų – valstybės įsikišimas arba finansavimas iš valstybinių išteklių.

Pagal jurisprudenciją valstybiniais ištekliais gali būti laikomos, pirma, lėšos, kurios finansuojamos iš mokesčių ar kitų rinkliavų, privalomų pagal nacionalinės teisės aktus ir administruojamų bei paskirstomų pagal šiuos teisės aktus (pirmasis kriterijus), ir, antra, sumos, kurios nuolat yra kontroliuojamos valstybės, taigi jomis disponuoja kompetentingos nacionalinės valdžios institucijos

⁴⁵⁴ 2021 m. birželio 3 d. Komisijos sprendimas C(2021) 3918 *final* dėl valstybės pagalbos SA.56826 (2020/N) – Vokietija – 2020 m. kogeneracijos paramos schemos reforma ir valstybės pagalba SA.53308. (2019/N) – Vokietija – Esamų šilumos ir elektros energijos kogeneracinių jėgainių paramos schemos pakeitimas (2015 m. gruodžio 21 d. *Gesetz zur Neuregelung des Kraft-Wärme-Kopplungsgesetzes* (Šilumos ir elektros energijos kogeneracijos įstatymo pertvarkymo įstatymas; *BGBI.* 2015 I, p. 2498) 13 straipsnis) (toliau – ginčijamas sprendimas).

(antrasis kriterijus). Šie du kriterijai yra alternatyvūs sąvokos „valstybiniai ištekliai“, kaip ji suprantama pagal SESV 107 straipsnio 1 dalį, kriterijai.

Pirma, dėl finansinės paramos CHP eksploatuotojams priemonių Komisija ginčijamame sprendime nusprendė, kad šios priemonės buvo finansuojamos iš pagal teisės aktus valstybės nustatytos privalomos įmokos, administruojamos ir skiriamos pagal teisės aktų nuostatas (pirmasis kriterijus).

Šiuo klausimu Bendrasis Teismas pažymėjo, kad paramos CHP eksploatuotojams priemonėms, apie kurias pranešė Vokietijos Federacinė Respublika, būdinga tai, kad elektros energijos tiekimo grandinėje yra „du lygmenys“: „pirmasis lygmuo“ atitinka CHP jėgainių ir kitų su CHP susijusių įrenginių eksploatuotojų santykius su tinklo operatoriais, „antrasis lygmuo“ atitinka tinklo operatorių ir jų klientų santykius.

Pagal priemones, apie kurias pranešta, numatyta, kad tiekimo grandinės „pirmajame lygmenyje“ tinklo operatoriai, kurie yra privatūs subjektai, teisiškai įpareigoti išmokėti finansinę paramą CHP eksploatuotojams. „Antrajame lygmenyje“ šie tinklo operatoriai gali (bet pagal įstatymą neprivalo) perkelti dėl šios pareigos susidarantį finansinę naštą savo klientams, taikydami mokestį.

Atsižvelgdamas į šiuos patikslinimus Bendrasis Teismas konstatavo, kad Komisija padarė teisės klaidą, kai nusprendė, kad tinklo operatoriams tenkančios pareigos pervesti sumas CHP eksploatuotojams tiekimo grandinės „pirmame lygmenyje“ pakanka, kad būtų nustatyta, jog egzistuoja toks privalomas mokestis ar kita rinkliava, susiję su valstybinių išteklių panaudojimu, ir nereikia nustatyti kitos privalomos įmokos kitame tiekimo grandinės „lygmenyje“, nes mokestis šios grandinės „antrajame lygmenyje“ nėra pagal įstatymą privaloma rinkliava.

Iš tiesų mokesčio ar kitos rinkliavos, privalomų pagal įstatymą, egzistavimas susijęs su lėšų, panaudotų pranašumui suteikti, kilme, nes dėl jo galima konstatuoti, kad šiam pranašumui finansuoti panaudoti valstybiniai ištekliai. Jo negalima painioti su šių lėšų paskirstymu pagal įstatymą. Vis dėlto tiekimo grandinės „pirmajame lygmenyje“ tinklo operatoriams tenkanti teisinė pareiga apima tik lėšų paskirstymą pagal įstatymą, tačiau nesuteikia jokios informacijos apie lėšų, kurias tinklo operatoriai naudojo jai įvykdyti, kilmę.

Šiomis aplinkybėmis Komisija negali teigti, kad valstybė pasisavina tinklo operatorių išteklius, nes jie nebūtinai yra galutiniai subjektai, kuriems tenka dėl paramos CHP eksploatuotojams priemonių susidaranti finansinė našta.

Be to, tai, kad Vokietijos įstatyme išsamiai numatyta finansinės paramos skyrimo CHP eksploatuotojams tvarka, gali reikšti ne valstybinių išteklių perdavimą, o tik šių paramos priemonių priskirtinumą valstybei.

Taigi Bendrasis Teismas padarė išvadą, kad Komisija klaidingai rėmėsi minėtu pirmuoju kriterijumi, susijusiu su mokesčio ar kitų privalomų rinkliavų egzistavimu, kai nusprendė, kad finansinės paramos CHP eksploatuotojams priemonės buvo finansuojamos naudojant valstybinius išteklius.

Bendrasis Teismas taip pat konstatavo, kad Komisija padarė teisės klaidą, nes netaikė 2001 m. kovo 13 d. Sprendime *PreussenElektra*⁴⁵⁵ suformuotos jurisprudencijos.

Ginčijamame sprendime Komisija atmetė galimybę taikyti šią jurisprudenciją, motyvuodama tuo, kad paramos CHP eksploatuotojams priemonės nėra „vien kainų reguliavimo“ priemonės. Vis dėlto, priešingai, nei nusprendė Komisija, pagal Sprendime *PreussenElektra* suformuotą jurisprudenciją valstybės išteklių perdavimo galimybė atmetama atsižvelgiant ne į tai, ar nagrinėjamos priemonės yra „vien kainų reguliavimo“ priemonė, o į tai, ar valstybė įgaliojo aptariamus privačius subjektus administruoti valstybinius išteklius.

⁴⁵⁵ 2001 m. kovo 13 d. Sprendimas *PreussenElektra* (C-379/98, [EU:C:2001:160](#)).

Taigi Komisija galėjo netaikyti Sprendime *PreussenElektra* suformuotos jurisprudencijos tik įrodžiusi, kad CHP eksploatuotojams pranašumą tinklo operatoriai suteikė ne naudodami nuosavus finansinius išteklius, o valstybei įgaliojus administruodami valstybinius išteklius, tačiau to ji neįrodė.

Be to, Komisija negalėjo pagrįstai remtis SESV 107 straipsnio 1 dalies veiksmingumu, kad susiaurintų Sprendime *PreussenElektra* suformuotos jurisprudencijos taikymo sritį ir ją taikytų „vien kainų reguliavimo“ atvejais, nes šis straipsnis negali būti taikomas valstybės veiksams, kaip antai šiuo atveju valstybės priimtai priemonei, kurią finansuoja privačios įmonės.

Antra, dėl mokesčio, kurį vandenilio gamintojams gali nustatyti tinklo operatoriai, viršutinės ribos nustatymo Komisija nusprendė, kad tai yra valstybės išteklių atsisakymas, kurį galima laikyti valstybės išteklių pervedimu.

Vis dėlto Bendrasis Teismas priminė, kad nagrinėjamas mokestis nėra valstybinis išteklius pagal minėtą pirmąjį kriterijų, nes teisiškai jis nėra privalomas. Vadinasi, šio mokesčio sumažinimas vandenilio gamintojams taip pat negali būti valstybės išteklių atsisakymas.

Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, Bendrasis Teismas patenkino ieškinį dėl panaikinimo tiek, kiek Komisija klaidingai konstatavo, kad visos priemonės, apie kurias pranešė Vokietijos Federacinė Respublika, yra iš valstybės išteklių finansuojama valstybės pagalba.

2024 m. vasario 28 d. Sprendimas *Scandlines Danmark ir Scandlines Deutschland* / Komisija (T-390/20, [EU:T:2024:126](#))

„Valstybės pagalba – Fėrnarno sąsiaurio fiksuotos geležinkelio ir kelio jungties viešasis finansavimas – Pagalba, kurią Danija suteikė „Femern“ – Sprendimas pripažinti pagalbą suderinama su vidaus rinka – Individuali pagalba – Bendriems Europos interesams svarbus projektas – Pagalbos būtinumas – Proporcingumas – Pagalbos teigiamo ir neigiamo poveikio prekybos sąlygoms ir siekiui išsaugoti neiškraipytą konkurenciją palyginimas – Komunikatas dėl valstybės pagalbos, skirtos bendriems Europos interesams svarbių projektų vykdymui skatinti, suderinamumo su vidaus rinka analizės kriterijų“

Bendrasis Teismas atmetė laivybos bendrovių *Scandlines Danmark ApS* ir *Scandlines Deutschland GmbH* pareikštą ieškinį – juo buvo prašoma panaikinti 2020 m. kovo 20 d. Komisijos sprendimą⁴⁵⁶, kuriuo ji konstatavo, kad paramos priemonės, Danijos suteiktos valstybės įmonei *Femern A/S* Fėrnarno sąsiaurio fiksuotos geležinkelio ir kelio jungties tarp Danijos ir Vokietijos planavimui, statybai ir eksploatavimui, yra su vidaus rinka suderinama valstybės pagalba. Šiomis aplinkybėmis Bendrasis Teismas patikslino Komisijos vykdomos pagalbos priemonių, kurios išmokamos keliomis dalimis, kontrolės sąlygas. Bendrasis Teismas taip pat turėjo patikrinti, kaip Komisija taikė tam tikrus savo Komunikato dėl bendriems Europos interesams svarbių projektų įgyvendinimo⁴⁵⁷ (toliau – BEISP komunikatas) punktus.

2008 m. Danija ir Vokietija pasirašė sutartį dėl Fėrnarno sąsiaurio fiksuotos jungties projekto, kurį sudaro, pirma, geležinkelio ir kelio tunelis po Baltijos jūra tarp Danijos ir Vokietijos (toliau – fiksuota jungtis) ir, antra, kelių ir geležinkelio jungtys su nuo pakrantės nutolusiomis Danijos teritorijomis.

Danijos valstybės įmonei *Femern* buvo pavesta finansuoti, statyti ir eksploatuoti fiksuotą jungtį. Gavusi kapitalo injekcijų, valstybės garantuojamų paskolų ir Danijos suteiktų paskolų, *Femern* nuo fiksuotos jungties eksploatavimo pradžios rinko naudotojų mokesčius, kad galėtų grąžinti savo paskolas.

⁴⁵⁶ 2020 m. kovo 20 d. Komisijos sprendimas C(2020) 1683 *final* dėl valstybės pagalbos SA.39078-2019/C (ex 2014/N), kurią Danija suteikė bendrovei „Femern A/S“ (OL L 339, 2020, p. 1).

⁴⁵⁷ 2014 m. birželio 20 d. Komisijos komunikatas „Valstybės pagalbos, skirtos bendriems Europos interesams svarbių projektų vykdymui skatinti, suderinamumo su vidaus rinka analizės kriterijai“ (OL C 188, 2014, p. 4).

2014 m. pabaigoje Danijos valdžios institucijos pranešė Komisijai apie Fêmarno sąsiaurio fiksuotos jungties projekto finansavimo modelį. Nepradédama oficialios tyrimo procedūros Komisija nusprendė nereikšti prieštaravimų dėl priemonių, apie kurias buvo pranešta⁴⁵⁸.

2018 m. gruodžio 13 d. sprendimais⁴⁵⁹ Bendrasis Teismas tą sprendimą iš dalies panaikino. Kiek tai susiję su *Femern* sutektu viešuoju finansavimu, Bendrasis Teismas nusprendė, kad Komisija neįvykdė jai pagal SESV 108 straipsnio 3 dalį tenkančios pareigos pradėti oficialią tyrimo procedūrą dėl didelių sunkumų buvimo.

Kai buvo priimti šie sprendimai, Komisija pradėjo oficialią tyrimo procedūrą ir 2020 m. kovo 20 d. sprendime padarė išvadą, kad priemonės, kurias sudaro kapitalo injekcijos ir valstybės paskolų ir valstybės garantijų, suteiktų *Femern* fiksuotos jungties planavimui, statybai ir eksploatavimui, derinys, yra valstybės pagalba, kuri suderinama su vidaus rinka pagal SESV 107 straipsnio 3 dalies b punktą⁴⁶⁰, kiek jos skirtos bendriems Europos interesams svarbaus projekto vykdymui skatinti, laikantis proporcingumo principo.

Laivybos bendrovės *Scandlines Danmark* ir *Scandlines Deutschland* kreipėsi į Bendrąjį Teismą su ieškiniu dėl šio sprendimo panaikinimo.

Bendrojo Teismo vertinimas

Atsižvelgdamos į tai, kad valstybės garantijos ir paskolos *Femern* buvo suteiktos dalimis, išmokėtomis atsižvelgiant į fiksuotos jungties projekto pažangą, ieškovės kaltino Komisiją tuo, kad ši ginčijamame sprendime klaidingai nusprendė, jog įvairios finansinės paramos priemonės gali būti suskirstytos į tris individualios pagalbos priemonių grupes, t. y. pirmąją pagalbą, suteiktą 2005 m. kaip kapitalo injekciją, antrąją pagalbą, suteiktą pagal 2009 m. priimtą įstatymą⁴⁶¹ kaip kapitalo injekciją, valstybės garantijas ir paskolas, ir trečiąją pagalbą, suteiktą pagal 2015 m. priimtą įstatymą⁴⁶² kaip valstybės paskolas ir garantijas.

Šiuo klausimu Bendrasis Teismas pažymėjo, kad kelios viena po kitos patvirtintos valstybės intervencinės priemonės gali būti laikomos viena priemone, kai, atsižvelgiant, be kita ko, į jų eiliškumą, paskirtį ir įmonės situaciją šių priemonių taikymo metu, jos yra taip glaudžiai tarpusavyje susijusios, kad jų neįmanoma atskirti. Kadangi ši sąlyga buvo įvykdyta dėl viso finansavimo, suteikto pagal 2009 m. priimtą įstatymą ir pagal 2015 m. priimtą įstatymą, Komisija nepadarė klaidos, kai kvalifikavo jas kaip individualią pagalbą. Vadinas, Komisija taip pat neprivalėjo reikalauti, kad Danijos valdžios institucijos jai atskirai praneštų apie kiekvieną valstybės paskolą ir kiekvieną valstybės garantiją, suteiktas *Femern* pagal šiuos įstatymus.

Be to, kadangi visos trys individualios pagalbos priemonės, suteiktos *Femern* 2005, 2009 ir 2015 m., buvo skirtos vienam ir tam pačiam projektui finansuoti, Komisija neperžengė savo diskrecijos ribų, kai kartu nagrinėjo jų suderinamumą su vidaus rinka. Būtent atsižvelgdama į šių pagalbos priemonių visumą Komisija gali įvertinti jų poveikį konkurencijai nagrinėjant vieną iš SESV 107 straipsnio 3 dalyje

⁴⁵⁸ Sprendimas C(2015) 5023 *final* dėl valstybės pagalbos SA.39078 (2014/N) (Danija), susijęs su Fêmarno sąsiaurio fiksuotos jungties projekto finansavimu (OL C 325, 2015, p. 5).

⁴⁵⁹ 2018 m. gruodžio 13 d. Sprendimas *Scandlines Danmark ir Scandlines Deutschland / Komisija* (T-630/15, [EU:T:2018:942](#)) ir 2018 m. gruodžio 13 d. Sprendimas *Stena Line Scandinavia / Komisija* (T-631/15, [EU:T:2018:944](#)).

⁴⁶⁰ Remiantis šia nuostata, pagalba, skirta bendriems Europos interesams svarbių projektų vykdymui skatinti, gali būti laikoma suderinama su vidaus rinka.

⁴⁶¹ 2009 m. balandžio 15 d. Įstatymas Nr. 285 dėl Fêmarno sąsiaurio fiksuotos jungties ir jungčių su nuo pakrantės nutolusiomis Danijos teritorijomis planavimo.

⁴⁶² 2015 m. gegužės 4 d. Įstatymas Nr. 575 dėl Fêmarno sąsiaurio fiksuotos jungties ir jungčių su nuo pakrantės nutolusiomis Danijos teritorijomis statybos ir eksploataavimo.

numatytų išimčių, visų pirma kiek tai susiję su bendriems Europos interesams svarbiu projektu, kuriam įgyvendinti reikalingas ilgalaikis viešasis finansavimas.

Be to, Bendrasis Teismas atmetė panaikinimo pagrindą, grindžiamą SESV 107 straipsnio 3 dalies b punkto pažeidimu, kurį lėmė tai, kad Komisija nagrinėjamą projektą klaidingai kvalifikavo kaip bendriems Europos interesams svarbų projektą, ir tai, kad ji klaidingai manė, jog pagalba yra būtina ir proporcinga.

Pirma, kalbėdamas apie fiksuotos jungties projekto kvalifikavimą kaip bendriems Europos interesams svarbaus projekto, kaip tai suprantama pagal SESV 107 straipsnio 3 dalį, Bendrasis Teismas priminė, kad šioje nuostatoje vartojama sąvoka „bendri Europos interesai“ turi būti aiškinama siaurai ir kad iniciatyva gali būti kvalifikuojama kaip bendriems Europos interesams svarbus projektas tik tada, kai ji yra Europos tarptautinės programos, kurią bendrai remia įvairios valstybių narių vyriausybės, dalis arba kai ją apima įvairių valstybių narių suderinti veiksmai, kuriais siekiama kovoti su bendra grėsme.

Be to, sąvoką „bendri Europos interesai“ Komisija patikslino BEISP komunikate, kuriame nurodyti bendri kumuliaciniai kriterijai, kuriuos reikia įvykdyti, kad projektą apimtų ši sąvoka, ir teigiami rodikliai, pateisinantys palankesnę Komisijos požiūrį kvalifikuojant kaip bendriems Europos interesams svarbų projektą, tarp kurių yra ir projekto bendro finansavimo Sąjungos lėšų rodiklis.

Kadangi fiksuotos jungties projektas atitiko BEISP komunikate nustatytus bendrus kumuliacinius kriterijus ir kadangi šis projektas buvo finansuojamas Sąjungos lėšomis, Komisija, remdamasi vien šiais kriterijais ir rodikliais, galėjo pagrįstai padaryti išvadą, kad fiksuotos jungties projektas yra susijęs su bendrais Europos interesais.

Antra, dėl pagalbos būtinumo Bendrasis Teismas pažymėjo, jog pagal SESV 107 straipsnio 3 dalies b punktą tam, kad būtų suderinama su vidaus rinka, pagalba, skirta bendriems Europos interesams svarbių projektų vykdymui skatinti, turi turėti skatinamąjį poveikį įmonėms gavėjoms. Šiuo tikslu turi būti įrodyta, kad, nesant planuojamos pagalbos, atitinkamam projektui įgyvendinti skirtos investicijos nebūtų realizuotos. Šiuo aspektu Bendrasis Teismas priminė, kad išvada, jog pagalba nėra būtina, be kita ko, gali būti padaryta dėl to, kad atitinkama įmonė jau buvo pradėjusi arba net baigusi įgyvendinti remiamą projektą prieš išsiųsdama kompetentingoms institucijoms pagalbos paraišką, o tai reiškia, kad atitinkama pagalba negali turėti skatinamojo poveikio (išankstinio paraiškos pateikimo kriterijus).

Dėl pastarojo aspekto Bendrasis Teismas sutiko su Komisijos argumentu, kad nagrinėjamu atveju išankstinio paraiškos pateikimo kriterijus buvo įvykdytas dėl to, kad pagalbos paraiška buvo neatsiejama nuo *Femern* įsteigimo. Šiuo klausimu Bendrasis Teismas pabrėžė, kad *Femern*, kurią kaip specialios paskirties bendrovę valdžios institucijos įsteigė fiksuotos jungties projektui įgyvendinti, iki fiksuotos jungties eksploataavimo pradžios yra priklausoma nuo viešojo finansavimo. Be to, kadangi Komisija galėjo kartu nagrinėti viso *Femern* nuo jos įsteigimo suteikto finansavimo suderinamumą su vidaus rinka, išankstinio paraiškos pateikimo kriterijaus nereikėjo tikrinti kiekvienos iš trijų individualios pagalbos priemonių atveju.

Komisija taip pat nepadarė klaidos, kai laikėsi nuomonės, kad priešingos padėties scenarijus, į kurį pagal BEISP komunikatą buvo atsižvelgta vertinant pagalbos, apie kurią pranešta, būtinumą, reiškė alternatyvaus projekto nebuvimą. Konkrečiau kalbant, ieškovės ir įstojusios į bylą šalys neįrodė, kad egzistavo alternatyvus projektas, kurį būtų galima įgyvendinti be panašaus masto ar dydžio pagalbos arba kuris suteiktų tokį patį pelną, kokio tikimasi iš fiksuotos jungties projekto.

Be to, Bendrasis Teismas atmetė prieštaravimą, grindžiamą tuo, kad Komisija padarė akivaizdžių vertinimo klaidų, kai rėmėsi 40 metų gyvavimo ciklo trukme, siekdama apskaičiuoti tiek fiksuotos jungties projekto vidaus pelno normą (pagalbos būtinumas), tiek finansavimo trūkumą (pagalbos proporcingumas), nors fiksuotos jungties projekto gyvavimo ciklo trukmė yra 120 metų.

Šiuo aspektu Bendrasis Teismas priminė, kad, viena vertus, pagal BEISP komunikato 30 punktą, nesant alternatyvaus projekto, Komisija turi patikrinti, ar pagalbos suma neviršija minimumo, būtino, kad projektas, kuriam teikiama pagalba, būtų pakankamai rentabilus, patikslinant, kad projekto gyvavimo ciklo laikotarpiu turi būti atsižvelgta į visas susijusias numatomas išlaidas ir naudą. Kadangi ši nuoroda į gyvavimo ciklo trukmę turi būti suprantama kaip susijusi su investicinio projekto ekonominio gyvavimo trukme, o ne infrastruktūros techninio gyvavimo trukme, Komisija nepadarė klaidos, kai rėmėsi investuotojų elgesiu atitinkamoje rinkoje tam, kad apskaičiuotų vidaus pelno normą, remdamasi 40 metų investicijos ekonominio gyvavimo trukme.

Kita vertus, pagal BEISP komunikato 31 punktą didžiausia pagalbos suma nustatoma atsižvelgiant į finansavimo trūkumą, kuris atitinka teigiamų ir neigiamų pinigų srautų skirtumą investicijos naudojimo laikotarpiu. Kadangi finansavimo trūkumo analizėje siekiama nustatyti, kiek projektas gali būti finansuojamas rinkos sąlygomis, Komisijos negalima kaltinti, kad atlikdama šią analizę ji atsižvelgė į trukmę, į kurią būtų atsižvelgęs protingas šio projekto investuotojas, t. y. 40 metų.

Trečia, dėl pagalbos proporcingumo Bendrasis Teismas visų pirma pažymėjo, kad ieškovės negali kaltinti Komisijos tuo, kad ji pažeidė BEISP komunikate nustatytą reikalavimą laiko atžvilgiu apriboti pagalbą, suteiktą kaip garantiją ar paskolą, nes ginčijamame sprendime nurodyta, kad, pirma, praėjus ne daugiau kaip šešiolikai metų nuo fiksuotos jungties atidarymo visos paskolos, kurioms suteikta garantija, turės būti atiduotos, o visos valstybės paskolos turės būti grąžintos, ir, antra, Danijos valdžios institucijoms neleidžiama *Femern* suteikti tokių paskolų ir garantijų, kurių suma viršytų nustatytą 69,3 mlrd. DKK (apie 9,3 mlrd. EUR) maksimalią garantuojamą sumą.

Taip pat negalima teigti, kad Komisija nepakankamai įvertino *Femern* pajamas, siekdama dirbtinai padidinti finansavimo trūkumą. Viena vertus, BEISP komunikate nereikalaujama, kad pajamos padengtų visas projekto išlaidas. Kita vertus, ieškovės ir į bylą įstojusios šalys nepateikė įrodymų, kad dėl kitokios kelių eismo kainodaros nei ta, kurią nustatė Komisija, automatiškai padidėja pajamos dėl paklausos lankstumo ir konkurencijos rinkoje.

Galiausiai Komisija nepažeidė BEISP komunikato, kai apskaičiuodama finansavimo trūkumą fiksuotos jungties eksploatavimo sąnaudas įtraukė į reikalavimus atitinkančias išlaidas. Šių sąnaudų įtraukimas į fiksuotos jungties projekto neigiamus pinigų srautus nesuteikia pagalbos veiklai, nes šios fiksuotos jungties eksploatavimo pajamos, į kurias taip pat reikėtų atsižvelgti kaip į teigiamus pinigų srautus, gerokai viršija eksploatavimo sąnaudas. Be to, nebuvo pateikta jokių įrodymų, kurie leistų suabejoti Komisijos paaiškinimais, pagrindžiančiais šių išlaidų įtraukimą į finansavimo trūkumo analizę.

Atsižvelgdamas į visa tai, kas išdėstyta, Bendrasis Teismas atmetė ieškinį dėl ginčijamo sprendimo panaikinimo.

2024 m. vasario 28 d. Sprendimas *Danija / Komisija* (T-364/20, [EU:T:2024:125](#))

„Valstybės pagalba – Fèrnarno sąsiaurio fiksuotos geležinkelio ir kelio jungties viešasis finansavimas – Pagalba, kurią Danija suteikė „Femern“ – Sprendimas pripažinti pagalbą suderinama su vidaus rinka – Ieškinys dėl panaikinimo – Atskiriamumas – Priimtinumas – Sąvoka „įmonė“ – Sąvoka „ekonominė veikla“ – Fiksuotos geležinkelio ir kelio jungties statyba ir eksploatavimas – Poveikis valstybių narių tarpusavio prekybai ir konkurencijos iškraipymas“

Bendrasis Teismas atmetė Danijos Karalystės pareikštą ieškinį – juo buvo prašoma iš dalies panaikinti 2020 m. kovo 20 d. Europos Komisijos sprendimą⁴⁶³, kuriuo ji konstatavo, kad paramos priemonės, Danijos suteiktos valstybės įmonei *Femern A/S* Fèrnarno sąsiaurio fiksuotos geležinkelio ir kelio jungties tarp Danijos ir Vokietijos planavimui, statybai ir eksploatavimui, yra su vidaus rinka

⁴⁶³ 2020 m. kovo 20 d. Komisijos sprendimas C(2020) 1683 *final* dėl valstybės pagalbos SA.39078-2019/C (ex 2014/N), kurią Danija suteikė bendrovei „Femern A/S“ (OL L 339, 2020, p. 1).

suderinama valstybės pagalba. Taip Bendrasis Teismas patikslino sąvoką „ekonominio pobūdžio veikla“, kuriai taikoma Sąjungos konkurencijos teisė.

2008 m. Danija ir Vokietija pasirašė sutartį dėl Fėrnarno sąsiaurio fiksuotos jungties projekto, kurį sudaro, pirma, geležinkelio ir kelio tunelis po Baltijos jūra tarp Danijos ir Vokietijos (toliau – fiksuota jungtis) ir, antra, kelių ir geležinkelio jungtys su nuo pakrantės nutolusiomis Danijos teritorijomis.

Danijos valstybės įmonei *Fern* buvo pavesta finansuoti, statyti ir eksploatuoti fiksuotą jungtį. Gavusi kapitalo injekcijų, valstybės garantuojamų paskolų ir Danijos suteiktų paskolų, *Fern* nuo fiksuotos jungties eksploatavimo pradžios rinko naudotojų mokesčius, kad galėtų grąžinti savo paskolas.

2014 m. pabaigoje Danijos valdžios institucijos pranešė Komisijai apie Fėrnarno sąsiaurio fiksuotos jungties projekto finansavimo modelį. Nepradėdama oficialios tyrimo procedūros Komisija nusprendė nereikšti prieštaravimų dėl priemonių, apie kurias buvo pranešta⁴⁶⁴.

2018 m. gruodžio 13 d. sprendimais⁴⁶⁵ Bendrasis Teismas tą sprendimą iš dalies panaikino. Kiek tai susiję su *Fern* suteiktu viešuoju finansavimu, Bendrasis Teismas nusprendė, kad Komisija neįvykdė jai pagal SESV 108 straipsnio 3 dalį tenkančios pareigos pradėti oficialią tyrimo procedūrą dėl didelių sunkumų buvimo.

Kai buvo priimti šie sprendimai, Komisija pradėjo oficialią tyrimo procedūrą ir 2020 m. kovo 20 d. sprendime padarė išvadą, kad priemonės, kurias sudaro kapitalo injekcijos ir valstybės paskolų ir valstybės garantijų, suteiktų *Fern* fiksuotos jungties planavimui, statybai ir eksploatavimui, derinys, yra valstybės pagalba, kuri suderinama su vidaus rinka pagal SESV 107 straipsnio 3 dalies b punktą⁴⁶⁶.

Danija Bendrajame Teisme pareiškė ieškinį dėl šio sprendimo panaikinimo tiek, kiek *Fern* suteiktas viešasis finansavimas jame kvalifikuojamas kaip valstybės pagalba, kaip tai suprantama pagal SESV 107 straipsnio 1 dalį.

Bendrojo Teismo vertinimas

Pirma, Bendrasis Teismas atmetė Danijos argumentus, kad Komisija padarė teisės klaidą, kai *Fern* veiklai taikė Sąjungos konkurencijos taisykles, nors jos veikla susijusi su viešosios valdžios prerogatyvų vykdymu.

Pagal jurisprudenciją veikla, priskirtina valdžios institucijų funkcijoms arba susijusi su viešosios valdžios prerogatyvų vykdymu, nėra ekonominio pobūdžio, pateisinančio SESV numatytą konkurencijos taisyklių taikymą.

Šiuo aspektu Bendrasis Teismas iš pradžių konstatavo, kad Komisija nepadarė teisės klaidos, kai ginčijamame sprendime laikėsi nuomonės, kad subjektas vykdo viešosios valdžios prerogatyvas, jeigu jo veikla, atsižvelgiant į jos pobūdį, tikslą ir jai taikomas taisykles, yra susijusi su esminėmis valstybės funkcijomis.

Tada Bendrasis Teismas pažymėjo, kad duomenys, kuriuos Danijos valdžios institucijos pateikė Komisijai per oficialią tyrimo procedūrą, nėra įrodymai, kurie, vertinami atskirai ar kartu, leistų daryti išvadą, kad *Fern* vykdoma fiksuotos jungties statyba ir eksploatavimas yra susiję su viešosios valdžios prerogatyvų vykdymu.

⁴⁶⁴ Sprendimas C(2015) 5023 *final* dėl valstybės pagalbos SA.39078 (2014/N) (Danija), susijęs su Fėrnarno sąsiaurio fiksuotos jungties projekto finansavimu (OL C 325, 2015, p. 5).

⁴⁶⁵ 2018 m. gruodžio 13 d. Sprendimas **Scandlines Danmark ir Scandlines Deutschland / Komisija** (T-630/15, [EU:T:2018:942](#)) ir 2018 m. gruodžio 13 d. Sprendimas **Stena Line Scandinavia / Komisija** (T-631/15, [EU:T:2018:944](#)).

⁴⁶⁶ Remiantis šia nuostata, pagalba, skirta bendriems Europos interesams svarbių projektų vykdymui skatinti, gali būti laikoma suderinama su vidaus rinka.

Konkrečiai kalbant, to, kad *Femern* yra griežtai kontroliuojama valdžios institucijų, ir to, kad ji privalo laikytis tam tikrų viešojo administravimo institucijoms taikomų įpareigojimų pagal viešąją teisę, nepakanka, kad būtų galima daryti išvadą, jog šio subjekto veikla susijusi su viešosios valdžios prerogatyvų vykdymu. Be to, nors *Femern* veikla siekiama užtikrinti tarptautinio susitarimo vykdymą, sutartyje dėl Fėmarno sąsiaurio nėra jokios nuostatos, leidžiančios konstatuoti, kad pati fiksuotos jungties statybos ir eksploatavimo veikla yra susijusi su tokių prerogatyvų vykdymu. Veiklos sektoriaus liberalizavimo nebuvimas nėra įrodymas, leidžiantis daryti išvadą, kad veikla iš principo susijusi su viešosios valdžios prerogatyvų vykdymu.

Komisijos taip pat negalima kaltinti tuo, kad išsamiai neišnagrinėjo, ar *Femern*, kaip kelių institucijų ir geležinkelių infrastruktūros valdytojai, pavestos funkcijos, taip pat fiksuotos jungties saugos planų rengimas yra susiję su viešosios valdžios prerogatyvų vykdymu, nes Danija per oficialią tyrimo procedūrą aiškiai nesirėmė šiuo argumentu.

Antra, Bendrasis Teismas atmetė įvairius prieštaravimus, grindžiamus tuo, kad Komisija padarė vertinimo klaidą, kai laikėsi nuomonės, kad fiksuotos jungties eksploatavimas yra ekonominė veikla, kuriai taikoma Sąjungos konkurencijos teisė.

Pagal suformuotą jurisprudenciją taikant Sąjungos konkurencijos teisės nuostatas įmone laikomas bet koks ekonominę veiklą vykdančias subjektas, o ekonominė veikla – tai bet kokia veikla, kai konkrečioje rinkoje siūlomos prekės ar paslaugos. Siekdama išsiaiškinti, ar subjektas vykdo ekonominę veiklą, Komisija turi nustatyti, ar šis subjektas rinkoje siūlo prekes arba paslaugas, konkuruodamas su pelno siekiančiais ūkio subjektais.

Atsižvelgdamas į šią jurisprudenciją Bendrasis Teismas visų pirma atmetė Danijos kritiką dėl ginčijamame sprendime padarytos išvados, kad paslaugos, kurias *Femern* teiks pradėjus eksploatuoti fiksuotą jungtį, tiesiogiai konkuruos su privataus keltų operatoriaus, kuris Fėmarno sąsiauryje jau veikia siekdamas pelno, teikiamomis paslaugomis. Net jei *Femern* ir šis privatus keltų operatorius teikia paslaugas, kurių ypatybės tam tikrais aspektais skiriasi, jie veikia toje pačioje rinkoje, t. y. Fėmarno sąsiaurio kirtimo transporto paslaugų rinkoje, kurioje vartotojai galės rinktis iš keltų operatoriaus siūlomų paslaugų ir *Femern* eksploatuojant fiksuotą jungtį teikiamų paslaugų. Be to, Komisija taip pat nustatė transporto paslaugų kitais maršrutais, kurie yra alternatyva Fėmarno sąsiaurio kirtimui, rinką.

Toliau Bendrasis Teismas pažymėjo, kad Komisija nepadarė vertinimo klaidos, kai manė, jog tai, kad fiksuotos jungties naudojimas mokamas, yra reikšmingas veiksnys kvalifikuojant šios jungties eksploatavimą kaip ekonominę veiklą. Kai valstybė narė, kaip šiuo atveju, nusprendžia suteikti galimybę naudotis infrastruktūra už mokestį, siekdama gauti pajamų, kurios yra skirtos, be kita ko, grąžinti paskolai, paimtai šios infrastruktūros planavimui ir statybai finansuoti, reikia daryti išvadą, kad jos eksploatavimas yra ekonominis.

Galiausiai Bendrasis Teismas patvirtino Komisijos išvadą, kad fiksuotos jungties statybos veikla yra ekonominio pobūdžio, nes ji neatsiejama susijusi su šios infrastruktūros ekonominiu eksploatavimu.

Šiuo aspektu Bendrasis Teismas priminė, kad transporto infrastruktūros komercinis eksploatavimas ir jos statyba siekiant tokio komercinio eksploatavimo gali būti ekonominė veikla. Šiomis aplinkybėmis, be kita ko, buvo nuspręsta⁴⁶⁷, kad Komisija galėjo pagrįstai daryti išvadą, jog komercinio oro uosto eksploatavimas yra neatsiejamas nuo naujo šio oro uosto kilimo ir nusileidimo tako statybos, nes oro uosto mokesčiai yra pagrindinis naujo tako finansavimo šaltinis, o šio tako eksploatavimas – oro uosto ekonominės veiklos dalis. Šiuose sprendimuose nustatyti principai negali būti taikomi vien ankstesnės transporto infrastruktūros, kuri yra ekonominės veiklos objektas, išplėtimo atveju; jie taip pat gali būti

⁴⁶⁷ 2012 m. gruodžio 19 d. Sprendimas *Mitteldeutsche Flughafen ir Flughafen Leipzig-Halle / Komisija* (C-288/11 P, [EU:C:2012:821](#)) ir 2011 m. kovo 24 d. Sprendimas *Freistaat Sachsen ir Land Sachsen-Anhalt / Komisija* (T-443/08 ir T-455/08, [EU:T:2011:117](#)).

susiję su naujos infrastruktūros, skirtos ateityje naudoti ekonominei veiklai, kaip antai nagrinėjamos šioje byloje, statyba.

Dėl Danijos argumento, kad statybos etapu *Femern* iš esmės nevykdė veiklos jokioje rinkoje, Bendrasis Teismas pabrėžė, kad fiksuotos jungties eksploatavimo pajamas *Femern*, be kita ko, naudos savo paskoloms, suteiktoms fiksuotos jungties planavimui ir statybai, grąžinti. Jeigu statybos veikla būtų laikoma atskiriama nuo eksploatavimo, taigi neekonomine, lengvatinis finansavimas, gautas fiksuotos jungties statybai, negalėtų būti kvalifikuojamas kaip valstybės pagalba. Vadinas, fiksuotos jungties eksploatavimo etapu *Femern* turėtų galimybę eksploatuoti subsidijuojamą infrastruktūrą, o tai jai suteiktų ekonominį pranašumą, kurio ji nebūtų gavusi įprastomis rinkos sąlygomis. Taigi Bendrasis Teismas padarė išvadą, kad valstybės pagalbos taisyklių veiksmingumas taip pat neleidžia atsieti fiksuotos jungties statybos ir eksploatavimo veiklos, motyvuojant tuo, kad ši jungtis bus pradėta eksploatuoti tik užbaigus jos statybą.

Be to, tai, kad pagal Danijos teisės aktus fiksuotos jungties statyba ir eksploatavimas patikėtas tik *Femern*, netrukdo šios veiklos kvalifikuoti kaip ekonominės veiklos, nes fiksuotos jungties eksploatavimą sudarys transporto paslaugų teikimas liberalizuotoje ir konkurencijai atviroje rinkoje. Priešingu atveju tam, kad būtų išvengta konkurencijos taisyklių taikymo, valstybei narei užtektų suteikti išimties teises subjektui, kuriam pavesta teikti paslaugas liberalizuotoje rinkoje.

Atsižvelgdamas į visa tai, kas išdėstyta, Bendrasis Teismas atmetė ieškinį, kuriuo prašoma iš dalies panaikinti ginčijamą sprendimą.

2024 m. balandžio 10 d. Sprendimas *Danske Slagtermestre / Komisija* (T-486/18 RENV, [EU:T:2024:217](#))

„Valstybės pagalba – Mokesčio už nuotekų surinkimą sistema – Konkurento skundas – Sprendimas, kuriuo pasibaigus preliminarus tyrimo etapui konstatuotas valstybės pagalbos nebuvimas – Nešališkumo reikalavimas – Objektvyvus nešališkumas – Sąvoka „pranašumas“ – Rinkos ekonomikos sąlygomis veikiančio privataus ūkio subjekto principas – „Ex ante“ ribinio pelningumo analizė – Komisijos pranešimas dėl valstybės pagalbos sąvokos“

Bendrasis Teismas, kuriam Teisingumo Teismas grąžino bylą, panaikino Komisijos sprendimą⁴⁶⁸, kuriuo ji konstatavo, kad Danijos teisės nuostatomis dėl nuotekų valymo operatoriams mokėtinų mokesčių nesuteikiama valstybės pagalba didelėms skerdykloms. Bendrasis Teismas patikslino, pirma, Komisijos nešališkumo reikalavimą ir, antra, rinkos ekonomikos sąlygomis veikiančio privataus ūkio subjekto principo taikymą tokiomis aplinkybėmis, kokios nagrinėjamos šioje byloje. Be to, šiuo aspektu Bendrasis Teismas priminė Komisijos pareigą laikytis kriterijų, šiuo atžvilgiu numatytų jos Pranešime dėl „valstybės pagalbos“ sąvokos⁴⁶⁹.

2013 m. priimtu įstatymu⁴⁷⁰ (toliau – 2013 m. įstatymas) Danija vienodo dydžio mokesčio už vandens kubinį metrą sistemą, taikomą visiems vandens vartotojams, prijungtiems prie to paties nuotekų valymo įrenginio, pakeitė pakopiniu laipsniško mažėjimo modeliu, kuriame numatytas tarifas atsižvelgiant į išleistų nuotekų kiekį (toliau – pakopinis tarifas). Pagal šį naują tarifų modelį iš esmės numatytas tarifo už kubinį metrą sumažinimas nuo tam tikro išleidžiamų nuotekų kiekio, o tai sumažina didžiausią vandens vartotojų mokėtinus mokesčius.

⁴⁶⁸ 2018 m. balandžio 19 d. Komisijos sprendimas C(2018) 2259 *final* dėl valstybės pagalbos SA.37433 (2017/FC) – Danija (toliau – ginčijamas sprendimas).

⁴⁶⁹ Komisijos pranešimas dėl [SESV] 107 straipsnio 1 dalyje vartojamos valstybės pagalbos sąvokos (OL C 262, 2016, p. 1).

⁴⁷⁰ Įstatymas Nr. 902/2013, iš dalies keičiantis įstatymą, nustatantį taisykles, susijusias su nuotekų valymo valdytojams mokėtiniais mokesčiais (mokesčio už nuotekų šalinimą sistema, leidžianti nustatyti specialius mokesčius už ypač užterštų nuotekų valymą ir t. t.).

Profesinė asociacija *Danske Slagtermestre*, kuri teigia atstovaujanti Danijos mažoms mėsiniams, skerdykloms, didmenininkams ir perdirbimo įmonėms, pateikė Komisijai skundą, motyvuodama tuo, kad minėtu įstatymu didelėms skerdykloms buvo suteikta valstybės pagalba sumažinant mokesčius už nuotekų valymą.

2018 m. balandžio 19 d. sprendime Komisija nusprendė, kad 2013 m. įstatyme nustatytas pakopinis tarifas nesuteikia jokio pranašumo konkrečioms įmonėms, taigi nėra valstybės pagalba, kaip ji suprantama pagal SESV 107 straipsnio 1 dalį. Grįsdama šią išvadą Komisija, remdamasi Pranešimu dėl „valstybės pagalbos“ sąvokos, laikėsi nuomonės, kad rinkos ekonomikos sąlygomis veikiantis privatus ūkio subjektas taip pat būtų įgyvendinęs pakopinį modelį.

Danske Slagtermestre Bendrajame Teisme pareiškė ieškinį dėl šio sprendimo panaikinimo.

2020 m. gruodžio 1 d. nutartimi⁴⁷¹ Bendrasis Teismas atmetė šį ieškinį kaip nepriimtina, motyvuodamas tuo, kad *Danske Slagtermestre* neturi teisės kreiptis į teismą. Gavęs apeliacinį skundą Teisingumo Teismas nusprendė, kad ši profesinė asociacija turi teisę kreiptis į teismą, panaikino minėtą nutartį ir grąžino bylą Bendrajam Teismui nagrinėti iš esmės⁴⁷².

Bendrojo Teismo vertinimas

Pirma, Bendrasis Teismas išnagrinėjo pagrindą dėl panaikinimo, grindžiamą tuo, kad Komisija pažeidė Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 41 straipsnio 1 dalyje numatytą nešališkumo reikalavimą. Ieškovės teigimu, priimant ginčijamą sprendimą šis reikalavimas buvo pažeistas, nes už konkurenciją atsakinga Komisijos narė, kuri jį pasirašė, eidama Danijos vyriausybės ministro pareigas taip pat bendradarbiavo priimant 2013 m. įstatymą.

Šiuo aspektu Bendrasis Teismas priminė, kad Sąjungos institucijos, įstaigos ir organai turi laikytis nešališkumo reikalavimo, be kita ko, kiek tai susiję su objektyviu nešališkumu, pagal kurį atitinkama institucija turi suteikti pakankamas garantijas, kad neliktų jokių pagrįstų abejonių dėl galimo išankstinio nusistatymo; taip pat gali būti svarbu, kad atrodo, jog tokio nusistatymo esama.

Tai nurodęs Bendrasis Teismas pažymėjo, kad, pirma, 2013 m. įstatymo projekto pateikimo ir jo priėmimo momentu už konkurenciją atsakinga Komisijos narė, pasirašiusi ginčijamą sprendimą, ėjo Ekonomikos ir vidaus reikalų ministro ir Danijos Karalystės ministro pavaduotojo pareigas. Antra, kadangi laikoma, kad pakopinis tarifas turi įtakos privačių asmenų ir įmonių išlaidoms, pagrįsta manyti, kad jis galėjo būti pasiūlytas tai ministrei pritarus. Trečia, aptariama Komisijos narė nacionaliniu lygmeniu viešai ir aiškiai išreiškė savo poziciją palaikydama pakopinį tarifą.

Atsižvelgdamas į šias aplinkybes, Bendrasis Teismas laikėsi nuomonės, kad galima pagrįstai manyti, jog aptariama Komisijos narė buvo suinteresuota, kad 2013 m. įstatyme numatytas mokestis už nuotekų valymą nebūtų kvestionuojamas teigiant, kad jis yra neteisėtas Sąjungos teisės normų, susijusių su valstybės pagalba, atžvilgiu.

Toliau Bendrasis Teismas nagrinėjo, ar ginčijamo sprendimo priėmimo procedūra suteikė pakankamai garantijų, kad dėl tokio intereso per šią procedūrą nebuvo pažeistas nešališkumo reikalavimas.

Šiuo aspektu Bendrasis Teismas pabrėžė, kad, nepaisant sprendimų priėmimo Komisijoje būdo kolegialumo, aptariama Komisijos narė ne tik buvo atsakinga už ginčijamo sprendimo parengimą, bet ir vienintelė pasirašė šį sprendimą.

⁴⁷¹ 2020 m. gruodžio 1 d. Nutartis *Danske Slagtermestre* / Komisija (T-486/18, [EU:T:2020:576](#)).

⁴⁷² 2022 m. birželio 30 d. Sprendimas *Danske Slagtermestre* / Komisija (C-99/21 P, [EU:C:2022:510](#)).

Tokia situacija tretiesiems asmenims gali sukelti pagrįstų abejonių dėl galimo aptariamą Komisijos narės išankstinio nusistatymo, neatsižvelgiant į jos asmeninį elgesį. Todėl ginčijamo sprendimo priėmimo procedūra nesuteikė pakankamų garantijų objektyvaus nešališkumo srityje.

Antra, Bendrasis Teismas papildomai išnagrinėjo pagrindą dėl panaikinimo, grindžiamą tuo, kad Komisija pažeidė SESV 107 straipsnio 1 dalį, kai padarė klaidingą išvadą, kad nustatant pakopinį tarifą tam tikroms įmonėms nebuvo suteiktas pranašumas.

Patvirtinęs, kad Komisija teisingai išnagrinėjo pranašumo buvimą atsižvelgdama į privataus ūkio subjekto kriterijų, Bendrasis Teismas visų pirma pažymėjo, kad Komisija turėjo nustatyti, ar įmonės, kurioms buvo taikomi sumažinti nuotekų valymo tarifai, būtų galėjusios gauti panašų pranašumą iš įprastai atsargaus ir rūpestingo privataus ūkio subjekto, atsižvelgiant, be kita ko, į jo pelningumo perspektyvas.

Kadangi atlikdama šį nagrinėjimą Komisija taikė savo Pranešimo dėl „valstybės pagalbos“ sąvokos 228 punkte numatytą pelningumo *ex ante* analizės metodą, Bendrasis Teismas, be kita ko, pabrėžė, kad priimdama šį pranešimą Komisija apribojo savo diskreciją, kiek tai susiję su jame pateiktais su „valstybės pagalbos“ sąvoka susijusių sąvokų patikslinimais. Todėl, remiantis minėto pranešimo 228 punktu, Komisija dėl kiekvienos įmonės, prijungtos prie nuotekų valymo įrenginio, turėjo išnagrinėti, ar pagal pakopinį tarifą sumokėtas mokestis galėjo padengti išlaidas, susijusias su jos naudojimusi atitinkama infrastruktūra.

Atsižvelgiant į tai, kad Komisija savo tyrimą grindė tik 6 iš 98 Danijos savivaldybių bendrųjų sąnaudų ir bendrųjų pajamų vidutiniais duomenimis, ji pažeidė Pranešimo dėl „valstybės pagalbos“ sąvokos 228 punktą, todėl peržengė savo diskrecijos ribas, kurias nustatė priimdama šį pranešimą.

Bet kuriuo atveju, net darant prielaidą, kad Komisija galėjo taikyti pelningumo *ex ante* analizės metodą neišnagrinėdama kiekvieno naudotojo atvejo, ji bent jau galėjo patikrinti, ar pakopinis tarifas leidžia su pakankama tikimybe priskirti naudotojams ribines sąnaudas, t. y. sąnaudas, kurias tiesiogiai lemia tai, kad jie naudojami nuotekų valymo įrenginiu.

Vadinasi, ginčijamame sprendime visos su suvartoto vandens kiekiu nesusijusios sąnaudos buvo laikomos pastoviosiomis sąnaudomis, todėl paskirstytos visiems naudotojams, nors tokios sąnaudos buvo patirtos vien dėl konkretaus naudotojo buvimo tinkle. Komisija negalėjo teigti, kad patikrino, ar mokestis už nuotekų valymą, nustatytas taikant pakopinį modelį, leidžia vidutinės trukmės laikotarpiu padengti ribines sąnaudas.

Todėl Komisija nepaisė ribų, kurias priimdama Pranešimą dėl „valstybės pagalbos“ sąvokos nustatė dėl savo diskrecijos, kai padarė išvadą, kad mokestis už nuotekų valymą atitinka privataus ūkio subjekto principą.

Toliau Bendrasis Teismas priminė, kad, kai viešojo ūkio subjekto intervencijoje neatsižvelgiama į jokią pelningumo perspektyvą, net ir ilguoju laikotarpiu, ji negali būti laikoma atitinkančia privataus ūkio subjekto principą. Vis dėlto ginčijamame sprendime Komisija konstatavo, kad pagal pakopinį tarifą nustatytos nuolaidos gali atitikti privataus ūkio subjekto principą tik jeigu mokestis už nuotekų valymą padengia nuotekų valymo įrenginių valdytojų patirtas išlaidas.

Be to, neišnagrinėjusi, ar pakopinio tarifo taikymas leidžia nuotekų valymo įrenginių valdytojams pasilikti pelno maržą, nors neginčijama, kad šis naujas tarifas apskritai lemia mokesčio už nuotekų valymą sumažėjimą, palyginti su juo pakeista vienodo dydžio mokesčio sistema, Komisija dar kartą pažeidė pelningumo reikalavimą, taigi ir privataus ūkio subjekto principą. Bendrasis Teismas priminė, kad pelningumo *ex ante* analizė, apibrėžta Pranešimo dėl valstybės pagalbos sąvokos 228 punkte, reiškia, jog Komisijos nagrinėjama nacionalinė priemonė „palaipsniui“ prisideda prie infrastruktūros valdytojo pelningumo, todėl tam, kad atitiktų privataus ūkio subjekto principą, ši priemonė turi didinti tokį pelningumą, net ir ilguoju laikotarpiu, o ne jį mažinti.

Galiausiai ginčijamame sprendime Komisija klaidingai nusprendė, kad privatus ūkio subjektas būtų atsižvelgęs į tai, jog didelių vandens nuotekų tarifų išlaikymas kelia pavojų, kad didžiausi vandens vartotojai nuspręstų atsijungti nuo centralizuoto nuotekų valymo tinklo, nes tokio atsijungimo rizika yra hipotetinė, o ne pakankamai pagrįsta.

Taigi Bendrasis Teismas padarė išvadą, kad Komisija pažeidė SESV 107 straipsnio 1 dalį ir Pranešimą dėl „valstybės pagalbos“ sąvokos, kai laikėsi nuomonės, kad mokestis už nuotekų valymą nesuteikia pranašumo, motyvuodama tuo, kad dėl jo nusprendė privatus ūkio subjektas.

Atsižvelgdamas į visa tai, kas išdėstyta, Bendrasis Teismas panaikino ginčijamą sprendimą.

2024 m. spalio 2 d. Sprendimas *European Food ir kt. / Komisija* (T-624/15 RENV, T-694/15 RENV ir T-704/15 RENV, [EU:T:2024:659](#))

„Valstybės pagalba – SESV 107 ir 108 straipsniai – Dvišalė investicijų sutartis – Arbitražo išlyga – Rumunija – Įstojimas į Europos Sąjungą – Mokestinių paskatų sistemos panaikinimas iki įstojimo – Arbitražo sprendimas, kuriuo skiriama kompensacija po įstojimo – Sprendimas, kuriuo pagalba pripažįstama nesuderinama su vidaus rinka ir nurodoma ją susigrąžinti – SESV 351 straipsnio pirma pastraipa – Pareiga motyvuoti – Sąvoka „valstybės pagalba“ – Pranašumas – Atrankumas – Priskyrimas valstybei – Suderinamumas su vidaus rinka – Pagalba, skirta nepalankioje padėtyje esančių regionų vystymuisi skatinti – Susigrąžinimas – Sąvoka „ekonominis vienetas“ – Teisėti lūkesčiai – Teisė būti išklausytam“

Bendrasis Teismas, kuriam Teisingumo Teismas grąžino bylą, atmetė ieškinius dėl Komisijos sprendimo⁴⁷³, kuriame vykdant arbitražo sprendimą Rumunijos išmokėta kompensacija Švedijos investuotojams kvalifikuojama kaip su vidaus rinka nesuderinama valstybės pagalba. Taip jis patikslino SESV 351 straipsnio 1 dalies, kurioje nustatyta, kad Sutarčių nuostatos neturi paveikti teisių ir pareigų, kylančių iš susitarimų, kuriuos iki įstojimo į Sąjungą sudarė valstybė narė ir viena ar kelios trečiosios valstybės, apimtys. Be to, Bendrasis Teismas išanalizavo klausimą dėl pagalbos priemonės gavėjų nustatymo, kai egzistuoja bendras ekonominis vienetas.

2002 m. gegužės 29 d. Švedijos Karalystė ir Rumunija sudarė dvišalę investicijų sutartį dėl investicijų skatinimo ir abipusės apsaugos (toliau – DIS); joje numatytos apsaugos priemonės, kai vienos šalies investuotojai investuoja kitoje šalyje, įskaitant investicijas, dėl kurių susitarta iki DIS įsigaliojimo. DIS, be kita ko, buvo numatyta, kad investuotojų ir sutartį sudariusių šalių ginčus sprendžia arbitražo teismas, įsteigtas kuruojant Tarptautiniam investicinių ginčų sprendimo centrui (ICSID) pagal ICSID konvenciją⁴⁷⁴.

2005 m., vykstant Rumunijos stojimo į Europos Sąjungą deryboms, Rumunijos vyriausybė panaikino 1998 m. sukurtą nacionalinę mokesčių paskatų tam tikriems nepalankioje padėtyje esančių regionų investuotojams sistemą (toliau – mokesčių paskatų sistema).

Kelios *European Food and Drinks Group (EFDG)*, kurios kontrolinį akcijų paketą valdo Švedijos piliečiai Ioan ir Viorel Micula, priklausančios bendrovės investavo į nepalankioje padėtyje esančią zoną, kuriai taikoma mokesčių paskatų sistema. Manydami, kad panaikinusi tą sistemą Rumunija pažeidė iš DIS kylančią pareigą užtikrinti sąžiningą ir teisingą požiūrį į jų investicijas, Ioan ir Viorel Micula ir trys iš tų bendrovių (toliau – ieškovai arbitražinio nagrinėjimo procedūroje) pateikė prašymą sudaryti arbitražo

⁴⁷³ 2015 m. kovo 30 d. Komisijos sprendimas (ES) 2015/1470 dėl valstybės pagalbos SA.38517 (2014/C) (ex 2014/NN), kurią įgyvendino Rumunija – 2013 m. gruodžio 11 d. arbitražo teismo sprendimas byloje *Micula prieš Rumuniją* (OL L 232, 2015, p. 43; toliau – ginčijamas sprendimas).

⁴⁷⁴ 1965 m. kovo 18 d. Konvencija dėl valstybių ir kitų valstybių fizinių ir juridinių asmenų ginčų investicijų srityje sprendimo.

teismą, kad būtų atlyginta jiems padaryta žala. 2013 m. gruodžio 11 d. arbitražo sprendimu arbitražo teismas įpareigojo Rumuniją ieškovams arbitražinio nagrinėjimo procedūroje sumokėti 178 mln.

2014 m. spalio 1 d. raštu Komisija pranešė Rumunijai, kad nusprendė pradėti SESV 108 straipsnio 2 dalyje nurodytą oficialią tyrimo procedūrą dėl Rumunijos 2014 m. pradžioje iš dalies įvykdyto arbitražo sprendimo ir dėl tolesnio arbitražo sprendimo įgyvendinimo arba vykdymo.

2015 m. kovo 30 d. priimtame ginčijamame sprendime Komisija nusprendė, kad minėta kompensacija buvo išmokėta bendram ekonominiam vienetui, kuri sudaro Ioan ir Viorel Micula ir jų valdomų bendrovių grupė. Šį mokėjimą ji kvalifikavo kaip su vidaus rinka nesuderinamą valstybės pagalbą, uždraudė ją įgyvendinti ir nurodė susigrąžinti jau išmokėtas sumas.

Gavęs kelis ieškinius Bendrasis Teismas panaikino šį sprendimą⁴⁷⁵, iš esmės motyvuodamas tuo, kad Komisija atgaline data taikė savo kompetenciją faktinėms aplinkybėms, susiklosčiusioms iki Rumunijos įstojimo į Sąjungą 2007 m. sausio 1 d.

Išnagrinėjęs apeliacinį skundą Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) panaikino tą sprendimą⁴⁷⁶ ir grąžino bylą Bendrajam Teismui, kad šis priimtų sprendimą dėl jam pateiktų pagrindų ir argumentų, dėl kurių Teisingumo Teismas nepriėmė sprendimo.

Bendrojo Teismo vertinimas

Dėl ieškinių pagrįstumo Bendrasis Teismas nusprendė, pirma, kad ginčijamu sprendimu nebuvo pažeistas SESV 351 straipsnis, pagal kurį Sutarčių nuostatos neturi paveikti teisių ir pareigų, kylančių iš susitarimo tarp valstybės narės ir trečiųjų šalių, sudaryto iki jos įstojimo dienos.

Apskritai SESV 351 straipsnis netaikomas valstybių narių sudarytoms dvišalėms sutartims. Nagrinėjamu atveju Bendrasis Teismas pažymėjo, kad nuo Rumunijos įstojimo į Sąjungą DIS turi būti laikoma dvi valstybės narės saistančia sutartimi. Tokiomis aplinkybėmis pagalbos suteikimo dieną, t. y. arbitražo sprendimo priėmimo dieną, DIS negali būti laikoma susitarimu, iš kurio kiltų, kaip tai suprantama pagal SESV 351 straipsnį, trečiųjų valstybių teisės ir šios valstybės narės pareigos, kurioms gali turėti įtakos SESV 107 ir 108 straipsnių įgyvendinimas pagal ginčijamą sprendimą. Tai, kad mokesčių paskatų sistemos panaikinimas arba Rumunijos atsakomybę pagrindžiančios faktinės aplinkybės susiklostė prieš jos įstojimą į Sąjungą, nepaneigia šio aiškinimo, nes teisė gauti aptariamą kompensaciją buvo suteikta arbitražo sprendimu po Rumunijos įstojimo į Sąjungą.

Be to, Bendrasis Teismas pažymėjo, kad ESS ir SESV numatyta teisminių teisių gynimo priemonių sistema pakeitė DIS numatytą arbitražo procedūrą nuo Rumunijos įstojimo į Sąjungą 2007 m. sausio 1 d. Taigi tas arbitražo teismas nepriklauso Sąjungos teismų sistemai, todėl po Rumunijos įstojimo į Sąjungą jo priimtas ginčijamas arbitražo sprendimas negali sukelti jokių pasekmių ir negali būti vykdomas išmokant tame sprendime priteistą kompensaciją.

Tuo remiantis darytina išvada, kad ICSID konvencija, kurioje numatyta sprendimo šalių pareiga jį įvykdyti ir kiekvienos susitariančiosios valstybės pareiga pripažinti privalomą jo poveikį, nesukūrė nei pareigų Rumunijai, patenkančių į SESV 351 straipsnio taikymo sritį, nei atitinkamų teisių trečiosioms valstybėms.

⁴⁷⁵ 2019 m. birželio 18 d. Sprendimas *European Food ir kt. / Komisija* (T-624/15, T-694/15 ir T-704/15, EU:T:2019:423).

⁴⁷⁶ 2022 m. sausio 25 d. Sprendimas *Komisija / European Food ir kt.* (C-638/19 P, [EU:C:2022:50](#); toliau – sprendimas dėl apeliacinio skundo).

Bendrasis Teismas pridūrė, kad dėl to, jog ICSID konvencija siekiama, kaip ir dvišale sutartimi, reglamentuoti susitariančiųjų šalių dvišalius santykius, ji negali būti aiškinama taip, kad šią konvenciją pasirašiusioms trečiosioms valstybėms ja buvo sukurtos teisės, kaip tai suprantama pagal SESV 351 straipsnio pirmą pastraipą, kurios atitiktų Rumunijos įsipareigojimus vykdyti arbitražo sprendimą.

Antra, Bendrasis Teismas atmetė pagrindą, kuriame teigiama, kad Komisija pažeidė SESV 107 straipsnio 1 dalį, kai nusprendė, kad nesuderinamos valstybės pagalbos egzistavimo sąlygos yra tenkinamos.

Pirma, dėl ekonominio pranašumo egzistavimo Bendrasis Teismas nusprendė, kad Komisija nepadarė klaidos, kai aptariamą pagalbos priemonę įvardijo kaip maždaug 178 mln. eurų sumokėjimą, o ne arbitražo sprendimą, kuriame priteista ta kompensacija. Šio konstatavimo nepaneigia faktas, kad sprendime dėl apeliacinio skundo Teisingumo Teismas pažymėjo, kad teisė į kompensaciją ieškovams arbitražinio nagrinėjimo procedūroje buvo suteikta tik arbitražo sprendimu. Taigi Teisingumo Teismas taip priėmė sprendimą tik dėl Komisijos kompetencijos *ratione temporis* priimti ginčijamą sprendimą pagal SESV 108 straipsnį, o ne dėl ginčijamų sumų išmokėjimo pripažinimo valstybės pagalba, kaip tai suprantama pagal SESV 107 straipsnio 1 dalį.

Pažymėjęs, kad arbitražo sprendimu ieškovams arbitražinio nagrinėjimo procedūroje buvo kompensuoti mokesčių paskatų sistemos panaikinimo finansiniai padariniai, o ne, kaip teigia ieškovai, Rumunijos įsipareigojimo tų ieškovų investuotojams užtikrinti teisingą ir sąžiningą požiūrį neįvykdymas taip pažeidžiant DIS, Bendrasis Teismas taip pat atmetė teiginį, kad mokesčių paskatų sistemos panaikinimo netiesioginių pasekmių kompensavimas negali būti laikomas pranašumu, kaip jis suprantamas pagal SESV 107 straipsnio 1 dalį.

Bendrasis Teismas nusprendė, kad ieškovų nurodyta jurisprudencija, kuria remiantis neteisėtos pagalbos susigrąžinimas siekiant atkurti ankstesnę padėtį nereiškia, kad turi būti grąžinta galima ekonominė nauda, kurią gavėjas gavo pasinaudojęs tuo pranašumu, šioje byloje netaikoma. Iš tiesų ginčijamame sprendime nurodoma susigrąžinti arbitražiniame sprendime priteistą kompensaciją, o ne hipotetinę naudą, kurią būtų gavęs ja pasinaudojęs pagalbos gavėjas. Be to, ieškinys dėl žalos atlyginimo negali lemti valstybės pagalbos srities taisyklių veiksmingo taikymo apėjimo. Taigi žalos atlyginimas, išmokėtas dėl to, kad buvo panaikinta pagalbos schema, negali būti nepripažintas valstybės pagalba, jei tokia žala yra ekonominis pranašumas pagal minėtas taisykles.

Galiausiai, priešingai, nei teigia ieškovai, Sprendime *Asteris*⁴⁷⁷ suformuota jurisprudencija, kuria remiantis valstybės pagalbos teisinis pobūdis iš esmės skiriasi nuo žalos, neužkerta kelio nagrinėjamu atveju ieškovų gautos kompensacijos kvalifikuoti kaip pranašumo pagal SESV 107 straipsnio 1 dalį. Kadangi po Rumunijos įstojimo į Sąjungą arbitražo teismo sprendimas negalėjo sukelti pasekmių ieškovams Sąjungos teismų sistemoje, Komisija turėjo teisę analizuoti valstybės pagalbos egzistavimą, neatsižvelgdama į arbitražo teismo pateiktą teisinį kvalifikavimą. Taigi ji nusprendė (ieškovams neprieštaraujant), kad aptariama priemonė yra ekonominis pranašumas, suteiktas kompensuojant mokesčių paskatų sistemos panaikinimo pasekmes. Kadangi ginčijamų sumų išmokėjimu nebuvo siekta atlyginti žalą dėl galimai neteisėtų Rumunijos veiksmų, remiantis Sprendimu *Asteris* nedraudžiama šios priemonės kvalifikuoti kaip valstybės pagalbos.

Antra, kiek tai susiję su nagrinėjamos pagalbos priemonės priskirtinumu, Bendrasis Teismas atmetė ieškovų argumentą, kad ta priemonė nebuvo priskirtina Rumunijai, nes ši privalėjo kitų ICSID konvenciją pasirašiusių šalių atžvilgiu įvykdyti arbitražo sprendimą. Šiuo klausimu jis pakartojo, kad

⁴⁷⁷ 1988 m. rugsėjo 27 d. Sprendimas *Asteris* ir kt. (106/87-120/87, [EU:C:1988:457](#)).

dėl to, jog nuo įstojimo į Sąjungą Rumunijai taikoma Sąjungos teismų sistema, ji turėjo netaikyti arbitražo teismo sprendimo, o ieškovai negalėjo remtis tariama jos pareiga tą sprendimą įgyvendinti.

Trečia, Bendrasis Teismas nusprendė, kad bendrą ekonominį vienetą, kurį sudaro Ioan ir Viorel Micula ir jų valdomų bendrovių grupė, Komisija pagrįstai įvardijo kaip pagalbos priemonės gavėją.

Šiuo klausimu jis iš pradžių priminė, kad jeigu teisiškai skirtingi fiziniai ar juridiniai asmenys sudaro ekonominį vienetą, juos reikia laikyti viena įmone, ypač kai reikia nustatyti valstybės pagalbos gavėją.

Kitaip tariant, kai bendrovės kontrolinį akcijų paketą turintis subjektas iš tikrųjų kontroliuoja šią bendrovę tiesiogiai ar netiesiogiai dalyvaudamas ją valdant, jis turi būti laikomas dalyvaujančiu kontroliuojamos įmonės ūkinėje veikloje, todėl ir laikomas įmone, kaip tai suprantama pagal SESV 107 straipsnio 1 dalį.

Šiuo klausimu Bendrasis Teismas pažymėjo, kad Ioan ir Viorel Micula dalyvavo įmonių ieškovių arbitražinio nagrinėjimo procedūroje veikloje, tiesiogiai ar netiesiogiai kišdamiesi į jų valdymą. Aplinkybė, kad arbitražo teismas ieškovams arbitražinio nagrinėjimo procedūroje priteisė kolektyvinę kompensaciją, taip pat patvirtina, kad tos įmonės nebuvo nei funkcinio, nei organizacinio požiūriais nepriklausomos nuo Ioan ir Viorel Micula. Be to, arbitražo sprendime nustatyta, kad pastarieji gavo kompensaciją ne tik kaip nagrinėjamų įmonių akcininkai.

Beje, aplinkybė, kad Komisija nesilaikė nuomonės, jog Ioan ir Viorel Micula kiekvienas atskirai taip pat turi būti laikomi įmonėmis, neturi reikšmės aptariamoms pagalbos priemonės gavėjų kvalifikavimui. Ginčijamame sprendime konstatuojama, kad kartu su visomis įmonėmis ieškovėmis jie sudarė bendrą ekonominį vienetą, kuris yra nagrinėjama įmonė pagal valstybės pagalbos taisykles.

Bendrasis Teismas taip pat nusprendė, kad Komisija nepadarė klaidos, kai tam tikras įmones, kurios nebuvo arbitražo proceso šalys ir kurios dėl to negavo jokios kompensacijos, įvardijo kaip pagalbos priemonės gavėjas, nes tas įmones kontroliavo Ioan ir Viorel Micula, o visos tų akcininkų kontroliuojamos įmonės yra bendra grupė, kuri sudaro darnią visumą tiek finansiniu, tiek pramoniniu požiūriais.

Be to, atsižvelgiant į Ioan ir Viorel Micula vykdomas skatinimo ir finansinio rėmimo funkcijas, ieškovams arbitražinio nagrinėjimo procedūroje išmokėtos sumos tiesiogiai ar netiesiogiai galėjo būti naudingos įmonėms, kurios nebuvo arbitražo proceso šalys.

Galiausiai Bendrasis Teismas nusprendė, kad Komisija nepadarė teisės klaidos dėl pagalbos susigrąžinimo.

Šiuo klausimu ieškovai, be kita ko, teigė, kad, remiantis jurisprudencija⁴⁷⁸ negalima iš aptariamo bendro ekonominio vieneto susigrąžinti ginčijamų sumų, jos turi būti susigrąžintos iš įmonių, kurios faktiškai pasinaudojo tomis sumomis.

Bendrasis Teismas konstatavo, viena vertus, kad ieškovų nurodyti sprendimai nesusiję su pagalbos priemonės susigrąžinimu iš įmonių, priklausančių bendram ekonominiam vienetui, kaip yra šioje byloje. Jis priminė, kita vertus, kad lemiamas kriterijus taikant Sąjungos konkurencijos teisę yra elgesio rinkoje vientisumas. Tačiau vykdydami skatinimo ir finansinio rėmimo funkcijas Ioan ir Viorel Micula gali leisti visoms EFDG grupės įmonėms pasinaudoti nagrinėjama pagalbos priemone. Taigi bendram

⁴⁷⁸ 2005 m. gegužės 11 d. Sprendimas *Saxonia Edelmetalle ir ZEMAG / Komisija* (T-111/01 ir T-133/01, [EU:C:2005:166](#), 113 punktas) ir 2005 m. spalio 19 d. Sprendimas *Freistaat Thüringen / Komisija* (T-318/00, [EU:C:2005:363](#), 324 punktas).

ekonominiam vienetui grąžinus aptariamą pagalbą priemonę, galima atkurti iki pagalbos išmokėjimo buvusią padėtį ir panaikinti konkurencinį pranašumą, kurį tas vienetą įgijo pasinaudojęs pagalba.

Kadangi Bendrasis Teismas iš esmės atmetė visus ieškovų pagrindus, jis taip pat atmetė visus ieškinius.

IV. Intelektinė nuosavybė

1. Europos Sąjungos prekių ženklas

2024 m. vasario 8 d. Nutartis *Fly Persia ir Barmodeh / EUIPO Dubai Aviation (flyPersia)*
(T-30/23, [EU:T:2024:86](#))

„Europos Sąjungos prekių ženklas – Protesto procedūra – Įstojimas į bylą – Procedūros reglamento 173 straipsnio 1 dalis ir 179 straipsnis – Pavėluotai pateiktas atsiliepimas į ieškinį – Procedūros reglamento 142–145 straipsniai – Netaikymas – Atmetimas“

Bendrojo Teismo išplėstinė penkių teisėjų kolegija neleido *Dubai Aviation Corp.*, procedūros Europos Sąjungos intelektinės nuosavybės tarnybos (EUIPO) apeliacinėje taryboje šaliai, dalyvauti procese Bendrajame Teisme kaip įstojusiai į bylą šaliai po to, kai ji praleido terminą atsiliepimui į ieškinį pateikti pagal Bendrojo Teismo procedūros reglamento 173 ir 179 straipsnius. Šiose nuostatose numatytos specialios taisyklės intelektinės nuosavybės srityje, susijusios su procedūros Apeliacinėje taryboje šalies, kuri nėra ieškovė, įstojimu į procesą Bendrajame Teisme⁴⁷⁹. Remiantis priimta nutartimi, bendrosios nuostatos dėl įstojimo į bylą, t. y. šio reglamento 142–145 straipsniai, tokiai šaliai netaikomos, jeigu ji prarado galimybę tapti proceso Bendrajame Teisme šalimi pagal minėto reglamento 173 straipsnį.

Nagrinėjamu atveju ieškovai *Fly Persia IKE* ir *Ali Barmodeh* pateikė EUIPO paraišką įregistruoti Europos Sąjungos prekių ženklą. *Dubai Aviation Corp.* padavė protestą dėl šios registracijos. EUIPO protestų skyrius protestą iš dalies patenkino. EUIPO apeliacinė taryba atmetė apeliaciją dėl to sprendimo (toliau – ginčijamas sprendimas).

Bendrojo Teismo kanceliarija gavo ieškovų ieškinį, juo jie prašė panaikinti ginčijamą sprendimą. 2023 m. vasario 13 d. ieškinyje buvo įteiktas *Dubai Aviation Corp.*, kaip procedūros Apeliacinėje taryboje šaliai. 2023 m. balandžio 26 d. ši bendrovė Bendrojo Teismo kanceliarijai pateikė dokumentą „Atsiliepimas į ieškinį“ ir taip praleido jai pagal Procedūros reglamento 179 straipsnį⁴⁸⁰ nustatytą terminą.

Bendrojo Teismo vertinimas

Pirma, Bendrasis Teismas pabrėžė, kad procedūros Apeliacinėje taryboje šalies, kuri nėra ieškovė Bendrajame Teisme, statusas Bendrajame Teisme reglamentuojamas Procedūros reglamento 173 straipsnyje. Tokia procedūros EUIPO apeliacinėje taryboje šalis, kuri nepateikė atsiliepimo į ieškinį per šiuo tikslu Procedūros reglamento 179 straipsnyje numatytą terminą, neturi šalies Bendrajame Teisme statuso. Taigi praėjus šiam terminui negali pateikti pastabų per Bendrajame Teisme vykstantį procesą.

Šioje byloje *Dubai Aviation Corp.* nepateikė jokio procesinio dokumento iki numatyto termino atsiliepimui į ieškinį pateikti pabaigos, o savo atsiliepimą į ieškinį pateikė pasibaigus šiam terminui. Be to, ji nenurodė išimtinių aplinkybių, kurių nebuvo galima numatyti ar kurios būtų laikomos *force*

⁴⁷⁹ Pagal Procedūros reglamento 173 straipsnio 1 ir 2 dalis „[p]rocedūros Apeliacinėje taryboje šalis, kuri nėra ieškovė, gali dalyvauti Bendrajame Teisme nagrinėjamoje byloje kaip įstojusi į bylą šalis ir atsakyti į ieškinį laikydamasi nurodytų reikalavimų ir terminų“. „Prieš pasibaigiant atsiliepimui į ieškinį pateikti nustatytam terminui ši šalis tampa proceso Bendrajame Teisme šalimi, kaip įstojusi į bylą šalis, pateikdama procesinį dokumentą. Ji netenka įstojusios į bylą šalies Bendrajame Teisme statuso, jeigu neatsako į ieškinį, laikydamasi nurodytų reikalavimų ir terminų“. Procedūros reglamento 179 straipsnyje patikslinta, kad procedūros Apeliacinėje taryboje šalis, kuri nėra ieškovė, atsakymus į ieškinį pateikia per du mėnesius nuo ieškinio įteikimo.

⁴⁸⁰ Siejamas su šio reglamento 60 straipsniu.

majeure. Taigi *Dubai Aviation Corp.* netapo proceso Bendrajame Teisme šalimi kaip įstojusi į bylą šalis pagal Procedūros reglamento 173 straipsnio 1 ir 2 dalis.

Antra, Bendrasis Teismas nagrinėjo, ar *Dubai Aviation Corp.* gali būti leista įstoti į bylą remiantis Procedūros reglamento 142–145 straipsniais, kuriuose nustatytos bendrosios prašymų įstoti į bylą pateikimo ir nagrinėjimo Bendrajame Teisme taisyklės. Tokia prielaida leistų jai pasinaudoti bendru terminu⁴⁸¹.

Bendrasis Teismas pažymėjo, kad šios nuostatos, esančios reglamento trečioje antraštinėje dalyje, susijusioje su tiesioginiais ieškiniais, taikomos jo ketvirtoje antraštinėje dalyje numatytoms su intelektinės nuosavybės teisėmis susijusioms procedūroms, nepažeidžiant specialių šios ketvirtos antraštinės dalies nuostatų. Kadangi Procedūros reglamento ketvirtos antraštinės dalies 173 ir 179 straipsniuose numatytos specialios taisyklės dėl procedūros Apeliacinėje taryboje šalies, kuri nėra ieškovė, įstojimo į bylą Bendrajame Teisme, šiai šaliai netaikomi šio reglamento 142–145 straipsniai.

Taigi Bendrasis Teismas padarė išvadą, kad, praradusi galimybę tapti proceso šalimi kaip įstojusi į bylą šalis pagal Procedūros reglamento 173 straipsnį, *Dubai Aviation Corp.* negali įstoti į bylą pagal šio reglamento 142–145 straipsnius. Taigi jai negali būti taikomas minėto reglamento 143 straipsnio 1 dalyje numatytas terminas.

2024 m. lapkričio 13 d. Sprendimas *Administration of the State Border Guard Service of Ukraine / EUIPO (Russian WARSHIP, GO FK yourself)* (T-82/24, [EU:T:2020:821](#))**

*„Europos Sąjungos prekių ženklas – Vaizdinio Europos Sąjungos prekių ženklo „RUSSIAN WARSHIP, GO F**K YOURSELF“ registracijos paraiška – Absolutus atsisakymo registruoti pagrindas – Skiriamąjo požymio nebuvimas – Reglamento (ES) 2017/1001 7 straipsnio 1 dalies b punktas – Politinis šūkis – Vienodas požūris – Gero administravimo principas – Reglamento 2017/1001 71 straipsnio 1 dalis“*

Savo sprendime Bendrasis Teismas pirmą kartą nagrinėjo „politinio šūkio“ įregistravimo kaip prekių ženklo klausimą.

Ukrainos sienos apsaugos pareigūnas – ieškovė *Administration of the State Border Guard Service of Ukraine* pirmtakas, pateikė Europos Sąjungos intelektinės nuosavybės tarnybai (EUIPO) paraišką įregistruoti vaizdinį žymenį RUSSIAN WARSHIP, GO F**K YOURSELF kaip Europos Sąjungos prekių ženklą įvairioms prekėms ir paslaugoms⁴⁸². Ekspertas atmetė visą šią registracijos paraišką remdamasis Reglamento 2017/1001 7 straipsnio 1 dalies f punktu⁴⁸³, pagal kurį neregistruojami viešajai tvarkai arba nusistovėjusiems moralės principams prieštaraujantys prekių ženklai. Ieškovė padavė EUIPO apeliaciją dėl eksperto sprendimo. Ginčijamu sprendimu⁴⁸⁴ Apeliacinė taryba atmetė apeliaciją, motyvuodama tuo, kad prašomas įregistruoti prekių ženklas neturi skiriamąjo požymio nagrinėjamų prekių ir paslaugų atžvilgiu, todėl turi būti atsisakyta jį įregistruoti pagal Reglamento 2017/1001 7 straipsnio 1 dalies b punktą.

⁴⁸¹ Pagal Procedūros reglamento 143 straipsnio 1 dalį prašymai įstoti į bylą turi būti pateikti per šešias savaites nuo pranešimo apie ieškinį, kuriuo pradamas procesas byloje, paskelbimo *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje*.

⁴⁸² Konkrečiai kalbant, buvo prašoma įregistruoti prekių ženklą prekėms ir paslaugoms, kurios priklauso peržiūrėtos ir iš dalies pakeistos 1957 m. birželio 15 d. Nicos sutarties dėl tarptautinės prekių ir paslaugų klasifikacijos ženklu registruoti 9, 14, 16, 18, 25, 28 ir 41 klasėms.

⁴⁸³ 2017 m. birželio 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2017/1001 dėl Europos Sąjungos prekių ženklo (OL L 154, 2017, p. 1).

⁴⁸⁴ 2023 m. gruodžio 1 d. Europos Sąjungos intelektinės nuosavybės tarnybos (EUIPO) pirmosios apeliacinės tarybos (byla R 438/2023-1) sprendimas.

Bendrojo Teismo vertinimas

Bendrasis Teismas pažymėjo, kad ieškovė nepagrįstai teigė, jog Apeliacinė taryba padarė klaidą, kai prašomą įregistruoti prekių ženklą kvalifikavo kaip „politinį šūkį“.

Iš tiesų prašomame įregistruoti prekių ženkle pakartotas sakinyss buvo plačiai vartojamas tuoj pat po to, kai buvo pirmą kartą pavartotas, siekiant paremti Ukrainą, todėl labai greitai tapo Ukrainos kovos su Rusijos Federacijos agresija simboliu. Taigi šis sakinyss buvo pakartotinai vartojamas politiniame kontekste, siekiant išreikšti ir skatinti paramą Ukrainai. Tokia situacija visiškai atitinka žodžių junginio „politinis šūkis“ apibrėžtį, kurią pati ieškovė pateikė ieškinyje, t. y. frazę, kuri vartojama politiniame ar socialiniame kontekste, pakartojant idėją ar tikslą, siekiant įtikinti visuomenę ar tikslinę grupę.

Prašomame įregistruoti prekių ženkle pakartotas sakinyss buvo labai intensyviai vartojamas nekomerciniame kontekste ir atitinkama visuomenė jį būtinai labai glaudžiai susies su tuo kontekstu. Iš tiesų prašomame įregistruoti prekių ženkle pakartotas sakinyss labai greitai tapo vienu iš Ukrainos kovos su Rusijos agresija simbolių ir buvo siejamas su Ukrainos kariuomenės kareiviu, taigi ir su Ukraina. Atsižvelgiant į šio įvykio nušvietimo žiniasklaidoje mastą, šis sakinyss bus susietas su šiuo nesenu istoriniu momentu, gerai žinomu vidutiniams Sąjungos vartotojams.

Šiuo klausimu Bendrasis Teismas nusprendė, kad Apeliacinė taryba nepadarė teisės klaidos, kai nustatė, kad bendrasis principas, pagal kurį atitinkama visuomenė yra mažai pastabi žymens, iš karto nenurodančio atitinkamų prekių ir paslaugų kilmės, atžvilgiu, nes jo nesuvokia ir neatsimena kaip prekių ženklo, taip pat taikomas žymenims, kurių pagrindinė mintis yra politinio pobūdžio.

Atsižvelgiant į esminę prekių ženklo funkciją (t. y. nurodyti nagrinėjamos prekės ar paslaugos kilmę), žymuo negali atlikti šios funkcijos, jei vidutinis vartotojas jame įžvelgia ne prekių ar paslaugų kilmės nuorodą, o tik politinę žinutę.

Dėl pareigos motyvuoti Bendrasis Teismas priminė, kad, kai tas pats atsisakymo pagrindas taikomas prekių ar paslaugų kategorijai ar grupei, kompetentinga valdžios institucija gali pateikti tik bendrus motyvus visoms nurodytoms prekėms ar paslaugoms. Tiesa, jurisprudencijoje nustatyta, kad tokia galimybė apima tik tas prekes ar paslaugas, kurios pakankamai tiesiogiai ir konkrečiai susijusios tiek, kad sudaro pakankamai homogeninę prekių ar paslaugų kategoriją ar grupę. Vis dėlto joje patikslinta, kad vertinant, ar prekės ir paslaugos tarpusavyje pakankamai tiesiogiai ir konkrečiai susijusios ir gali būti suskirstytos į pakankamai homogenines kategorijas ar grupes, reikia atsižvelgti į šios užduoties tikslą leisti konkrečiai įvertinti, ar registracijos paraiškoje nurodytam prekių ženklui taikytinas vienas iš absoliučių atsisakymo registruoti pagrindų. Taip pat pažymėtina, kad nagrinėjamos prekės ir paslaugos turi būti suskirstytos į vieną ar kelias grupes ar kategorijas, visų pirma atsižvelgiant į joms bendras savybes, kurios yra svarbios vertinant, ar prekių ženklui, prašomam įregistruoti minėtoms prekėms ir paslaugoms, gali būti taikomas konkretus absoliutus atsisakymo registruoti pagrindas. Iš to matyti, kad toks vertinimas turi būti atliktas konkrečiai nagrinėjant kiekvieną registracijos paraišką ir prireikus atsižvelgiant į kiekvieną iš skirtingų galimai taikytinų absoliučių atsisakymo registruoti pagrindų.

Šiuo atveju ginčijamame sprendime Apeliacinė taryba nustatė, kad atitinkama visuomenė nesuvoks prašomo įregistruoti prekių ženklo kaip žyminčio komercinę kilmę. Be to, ji patikslino, kad prašomame įregistruoti prekių ženkle pakartotas sakinyss visų pirma bus aiškinamas kaip politinė žinutė ir kad toks suvokimas yra tapatus visų šiuo prekių ženklu žymimų prekių ir paslaugų atžvilgiu. Iš to matyti, kad Apeliacinė taryba manė, jog prašomu įregistruoti prekių ženklu žymimos prekės ir paslaugos sudaro pakankamai homogeninę grupę, atsižvelgiant į absoliutų atmetimo pagrindą, kuris, kaip ji manė, taikytinas minėto prekių ženklo registracijai.

Kadangi Apeliacinė taryba teisingai nusprendė, kad prašomą įregistruoti prekių ženklą atitinkama visuomenė suvoks ne kaip nurodantį komercinę kilmę, o kaip politinę žinutę, kuria skatinama palaikyti Ukrainos kovą su Rusijos Federacijos karine agresija, ji galėjo pagrįstai visas prekes ir paslaugas,

kurioms skirtas prašomas įregistruoti prekių ženklas, priskirti prie vienos kategorijos, nors joms būdingos skirtingos savybės.

Taigi, atsižvelgdamas į prašomo įregistruoti prekių ženklo specifiką ir į tai, kad atitinkama visuomenė jį vienodai suvokia visų registracijos paraiškoje nurodytų prekių ir paslaugų atžvilgiu, Bendrasis Teismas nusprendė, kad Apeliacinė taryba nepadarė vertinimo klaidos, kai nustatė, kad minėtos prekės ir paslaugos priklauso vienai grupei, kuriai vienodai taikomas jos nurodytas atsisakymo registruoti pagrindas, ir kad ji teisingai nusprendė, kad prašomas įregistruoti prekių ženklas neturi skiriamąjo požymio, kaip tai suprantama pagal Reglamento 2017/1001 7 straipsnio 1 dalies b punktą.

2. Dizainas

2024 m. spalio 23 d. Sprendimas *Orgatex / EUIPO – Longton (Antžeminiai ženklai)* (T-25/23, [EU:T:2024:725](#))

„Bendrijos dizainas – Registracijos pripažinimo negaliojančia procedūra – Registruotasis Bendrijos dizainas, vaizduojantis antžeminius ženklus – Reglamento (EB) Nr. 6/2002 3 straipsnio a punktas ir 25 straipsnio 1 dalies a punktas – Vienas dizainas – Vaizdų nuoseklumas“

Bendrasis Teismas, nagrinėdamas ieškinį dėl panaikinimo (jis jį atmetė), išsakė savo poziciją dėl dar nenagrinėto vaizdų nuoseklumo, atsižvelgiant į dizaino vientisumo reikalavimą, klausimo. Jis taip pat pateikė išsamesnių paaiškinimų dėl to, kad, vykstant registracijos pripažinimo negaliojančia procedūrai, nėra Bendrijos dizaino registracijai palankaus aiškinimo.

Ieškovė *Orgatex GmbH & Co. KG* yra Bendrijos dizaino, vaizduojančio antžeminius ženklus, savininkė. L. Longton pateikė Europos Sąjungos intelektinės nuosavybės tarnybai (EUIPO) prašymą pripažinti šio dizaino registraciją negaliojančia; šį prašymą Anuliavimo skyrius atmetė.

Vis dėlto Apeliacinė tarnyba panaikino Anuliavimo skyriaus sprendimą, o ginčijamo dizaino registraciją pripažino negaliojančia, motyvuodama tuo, kad jis buvo įregistruotas pažeidžiant Reglamento Nr. 6/2002⁴⁸⁵ 3 straipsnio a punktą, nes keturi pateikti vaizdai nebuvo įtikinami ir juose vaizduojami bent du skirtingi dizainai.

Bendrojo Teismo vertinimas

Visų pirma Bendrasis Teismas priminė, kad dizaino ekspertizė pagal Reglamento Nr. 6/2002 3 straipsnio a punktą turi būti atliekama remiantis registre įregistruotu vaizdu, kuris lemia apsaugos objektą ir apimtį. Taigi į pareiškėjo ar savininko vykstant procesui pateiktas pastabas iš esmės galima atsižvelgti tik tuo atveju, jeigu jos pateiktos dėl dizaino vaizdo. Taigi jis nagrinėjo, ar vaizdai, kurie sudaro visą vaizdą, rodo vieno arba vientiso gaminio vaizdą, t. y. ar tai yra vienas ir tas pats dizainas.

Šiuo klausimu Bendrasis Teismas nurodė, kad vaizdų nuoseklumo reikalavimas reiškia, kad visi vaizdai rodo to paties gaminio vaizdą ir atitinkamai leidžia aiškiai nustatyti vieną ir tą patį dizainą. Jeigu tarp pateiktų vaizdų yra nenuoseklumų ar neatitikimų, gali būti daroma išvada, kad vaizduojami skirtingi gaminiai. Taip yra, be kita ko, tuo atveju, kai vaizdų pavidalai ar tos pačios idėjos išraiškos būdai skirtingi arba kai dizainą leidžiančios nustatyti linijos ar teisių į tam tikrus elementus atsisakymai vaizduose naudojami nenuosekliai. Iš tikrųjų negali būti vieno dizaino, jeigu jo vaizdai lemia tai, kad atsiranda neišsprendžiamas nenuoseklumas arba neveikiamas neatitikimas, nes negalima aiškiai

⁴⁸⁵ 2001 m. gruodžio 12 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 6/2002 dėl Bendrijos dizaino (OL L 3, 2002, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 13 sk., 27 t., p. 142).

nustatyti, kad vaizduojamas vienas ir tas pats gaminy. Atvirkščiai, galima konstatuoti, kad yra vienas dizainas, nepaisant nedidelių vaizdų skirtumų, jeigu šie vaizdai bet kuriuo atveju gali būti sujungti į vieną dizainą. Vis dėlto Bendrasis Teismas patikslino, kad EUIPO instancijos neprivalo nagrinėti visų galimų vaizdų, kuriuos pareiškėjas pateikė paduodamas registracijos paraišką, derinių ir turi atsižvelgti tik į derinius, kurie, remiantis bendra patirtimi, atrodo logiški ir įtikinami.

Antra, Bendrasis Teismas pažymėjo, jog Reglamente Nr. 6/2002 nenustatyta, kad reikėtų taikyti registruotojo Bendrijos dizaino paraiškos pateikėjui ar savininkui palankaus aiškinimo principą, ir padarė išvadą, kad tokio principo nėra vykstant registracijos pripažinimo negaliojančia procedūrai.

Trečia, Bendrasis Teismas nurodė, jog prielaida, kad 1.1 ir 1.2 vaizdai rodo priekinę pusę, o 1.3 ir 1.4 vaizdai – užpakalinę (kiekviename iš jų pateiktas vaizdas iš viršaus ir perspektyvinis vaizdas), atrodo logiška ir įtikinama atsižvelgiant į bendrą patirtį. Šie vaizdai turi neišsprendžiamų nenuoseklumų ir nerodo vieno ir to paties dizaino, todėl ginčijamas dizainas į EUIPO registrą įrašytas pažeidžiant Reglamento Nr. 6/2002 3 straipsnio a punktą.

Galiausiai Bendrasis Teismas nagrinėjo prielaidą, kurią ieškovė nurodė kaip jai palankesnę, t. y. kad 1.1 vaizde rodoma ginčijamo dizaino priekinė pusė, o 1.2, 1.3 ir 1.4 vaizduose – užpakalinė. Viena vertus, jis pažymėjo, kad EUIPO instancijos neprivalo nagrinėti tokios prielaidos. Iš tikrųjų ji nėra nei logiška, nei įtikinama, atsižvelgiant į bendrą patirtį, nes, išskyrus ypatingą, neįrodytą ir nagrinėjamu atveju nesantį aplinkybę, atrodo nelogiška ir neįtikinama rodyti vieną priekinės pusės vaizdą ir tris užpakalinės pusės vaizdus. Kita vertus, jis konstatavo, kad išnagrinėjus šią antrąją prielaidą taip pat nustatyta neišsprendžiamų vaizdų nenuoseklumų, ir pažymėjo, kad jie negali būti pašalinti palyginus su tariamai parduodamais gaminiais. Iš tikrųjų, nors galima atsižvelgti į gaminius, kuriais prekiaujama ir kurie atitinka tam tikrą dizainą vertinant bendrą įspūdį, nagrinėjamu atveju reikėjo vertinti ne tai, ar du dizainai, dėl kurių kilo ginčas, informuotam vartotojui sukelia tokį patį bendrą įspūdį, bet tai, ar dizainas yra vienas arba vientisas, remiantis registre įregistruotu vaizdu.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, Bendrasis Teismas padarė išvadą, kad, net jeigu būtų pritarta ieškovės prielaidai, tarp vaizdų yra neįveikiamų prieštaravimų arba neišsprendžiamų nenuoseklumų, todėl šie vaizdai nerodo vieno ir to paties dizaino.

V. 2004 m. bendra užsienio ir saugumo politika – Ribojamosios priemonės

1. Baltarusija

2024 m. kovo 20 d. Sprendimas *Belshyna / Taryba* (T-115/22, [EU:T:2024:187](#))

„Bendra užsienio ir saugumo politika – Ribojamosios priemonės atsižvelgiant į padėtį Baltarusijoje ir Baltarusijos įsitraukimą į Rusijos agresiją prieš Ukrainą – Lėšų įšaldymas – Asmenų, subjektų ir organizacijų, kuriems taikomas lėšų ir ekonominių išteklių įšaldymas, sąrašai – Ieškovo pavardės įtraukimas į sąrašus ir palikimas juose – Parama Lukašenkos režimui – Finansinė parama – Valstybei priklausanti įmonė – Represijos prieš pilietinę visuomenę – Vertinimo klaida“

Savo sprendime Bendrasis Teismas patenkinio *Belshyna* AAT pareikštą ieškinį dėl aktų, kuriais Europos Sąjungos Taryba įtraukė ir vėliau antrą kartą paliko ją asmenų ir subjektų, kuriems taikomos ribojamosios priemonės atsižvelgiant į padėtį Baltarusijoje, sąrašė, panaikinimo. Ši byla suteikė Bendrajam Teismui galimybę išaiškinti, ar, atsižvelgiant į Bendrojo Teismo procedūros reglamento 86 straipsnio 1 dalį, prašymas patikslinti ieškinį bylose dėl ribojamųjų priemonių yra priimtinas.

Ši byla buvo susijusi su ribojamosiomis priemonėmis, nustatytomis Europos Sąjungos nuo 2004 m. atsižvelgiant į padėtį Baltarusijoje, kiek tai susiję su demokratija, teisine valstybe ir žmogaus teisėmis. Šiomis priemonėmis, be kita ko, buvo numatyta įšaldyti lėšas ir ekonominius išteklius, priklausančius asmenims, subjektams arba įstaigoms, kurie yra atsakingi už rimtus žmogaus teisių pažeidimus ar represijas prieš pilietinę visuomenę bei demokratinę opoziciją arba savo veikla kitaip smarkiai kenkia demokratijai ar teisei valstybei Baltarusijoje, taip pat Lukašenkos režimą remiantiems asmenims, subjektams ar organizacijoms⁴⁸⁶. Ieškovė, Baltarusijoje įsteigtą bendrovę, gaminančią padangas, Taryba įtraukė į minėtą sąrašą 2021 m.⁴⁸⁷, o 2022 m.⁴⁸⁸ ir 2023 m.⁴⁸⁹ paliko sąrašė, motyvuodama tuo, kad ji buvo svarbus Lukašenkos režimo pajamų šaltinis ir kad ji atleido darbuotojus, kurie streikavo po 2020 m. prezidento rinkimų. Paprašiusi panaikinti pirminius aktus, ji patikslino savo ieškinį, prašydama taip pat panaikinti 2023 m. palikimo sąrašuose aktus, tačiau nepateikė tokio prašymo dėl 2022 m. palikimo sąrašuose aktų.

⁴⁸⁶ 2012 m. spalio 15 d. Tarybos sprendimo 2012/642/BUSP dėl ribojamųjų priemonių Baltarusijai (OL L 285, 2012, p. 1) 4 straipsnio 1 dalies a ir b punktai ir 2006 m. gegužės 18 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 765/2006 dėl ribojančių priemonių Prezidentui Lukašenkai ir tam tikriems Baltarusijos pareigūnams (OL L 134, 2006, p. 1), iš dalies pakeisto 2012 m. lapkričio 6 d. Tarybos reglamentu (ES) Nr. 1014/2012 (OL L 307, 2012, p. 1), 2 straipsnio 4 dalis.

⁴⁸⁷ 2021 m. gruodžio 2 d. Tarybos įgyvendinimo sprendimas (BUSP) 2021/2125, kuriuo įgyvendinamas Sprendimas 2012/642/BUSP dėl ribojamųjų priemonių atsižvelgiant į padėtį Baltarusijoje (OL L 430 I, 2021, p. 16), ir 2021 m. gruodžio 2 d. Tarybos įgyvendinimo reglamentas (ES) 2021/2124, kuriuo įgyvendinama Reglamento (EB) Nr. 765/2006 dėl Baltarusijai taikomų ribojamųjų priemonių 8a straipsnio 1 dalis (OL L 430 I, 2021, p. 1) (toliau – pirminiai aktai).

⁴⁸⁸ 2022 m. vasario 24 d. Tarybos sprendimas (BUSP) 2022/307, kuriuo iš dalies keičiamas Sprendimas 2012/642/BUSP dėl ribojamųjų priemonių atsižvelgiant į padėtį Baltarusijoje (OL L 46, 2022, p. 97), ir 2022 m. vasario 24 d. Tarybos įgyvendinimo reglamentas (ES) 2022/300, kuriuo įgyvendinamas Reglamento (EB) Nr. 765/2006 8a straipsnis dėl ribojamųjų priemonių, atsižvelgiant į padėtį Baltarusijoje (OL L 46, 2022, p. 3) (toliau – 2022 m. aktai).

⁴⁸⁹ 2023 m. vasario 24 d. Tarybos sprendimas (BUSP) 2023/421, kuriuo iš dalies keičiamas Tarybos sprendimas 2012/642/BUSP dėl ribojamųjų priemonių atsižvelgiant į padėtį Baltarusijoje ir į Baltarusijos dalyvavimą Rusijos agresijoje prieš Ukrainą (OL L 61, 2023, p. 41), ir 2023 m. vasario 24 d. Tarybos įgyvendinimo reglamentas (ES) 2023/419, kuriuo įgyvendinamas Reglamento (EB) Nr. 765/2006 dėl ribojamųjų priemonių atsižvelgiant į padėtį Baltarusijoje ir į Baltarusijos įsitraukimą į Rusijos agresiją prieš Ukrainą 8a straipsnis (OL L 61, 2023, p. 20).

Bendrojo Teismo vertinimas

Dėl prašymo dėl ieškinio patikslinimo, kuris yra viešosios tvarkos klausimas, priimtino Teisingumo Teismas priminė, kad kai aktas, kurį prašoma panaikinti, visiškai ar iš dalies pakeičiamas kitu aktu, kurio dalykas tas pats, prieš pasibaigiant žodinei proceso daliai arba prieš Bendrajam Teismui priimant sprendimą išnagrinėti bylą nerengiant žodinės proceso dalies, ieškovas gali patikslinti ieškinį, kad atsižvelgtų į šią naują aplinkybę⁴⁹⁰.

Šioje byloje jis pažymėjo, pirma, kad tiek pirminiais aktais, tiek palikimo sąrašuose aktais, kiek jie susiję su ieškove, siekiama jai nustatyti individualias ribojamąsias priemones – visų jos lėšų ir ekonominių išteklių įšaldymą⁴⁹¹.

Toliau jis pažymėjo, kad individualios ribojamosios priemonės įforminamos įtraukiant asmenų, kuriems taikomos ribojamosios priemonės, pavardes ir subjektų ar organizacijų, kuriems taikomos ribojamosios priemonės, pavadinimus į ginčijamus sąrašus, esančius Sprendimo 2012/642 ir Reglamento Nr. 765/2006 prieduose.

Atsižvelgiant į tai, pirminiais aktais buvo iš dalies pakeisti Sprendimo 2012/642 ir Reglamento Nr. 765/2006 priedai, siekiant, be kita ko, įtraukti ieškovės pavadinimą į ginčijamus sąrašus. Dėl palikimo sąrašuose aktų Bendrasis Teismas konstatavo, pirma, kad Sprendimu 2023/421 iki 2024 m. vasario 28 d. pratęstas Sprendimo 2012/642, kurio I priede, iš dalies pakeistame įgyvendinimo sprendimu 2021/2125, nurodytas ieškovės pavadinimas, taikymas. Antra, įgyvendinimo reglamentu Nr. 2023/419 buvo iš dalies pakeistas Reglamento Nr. 765/2006 I priedas, bent jau netiesiogiai paliekant ieškovės pavadinimą minėtame priede. Todėl palikimo sąrašuose aktais buvo pakeisti pirminiai aktai, kaip tai suprantama pagal Procedūros reglamento 86 straipsnio 1 dalį.

Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, Bendrasis Teismas padarė išvadą, kad ieškovė, ieškinyje paprašiusi panaikinti pirminius aktus, turėjo teisę patikslinti ieškinį, prašydama panaikinti 2023 m. palikimo sąrašuose aktus, nors prieš tai ji nepatikslino ieškinio, prašydama panaikinti 2022 m. aktus.

2. Ukraina

2024 m. rugsėjo 11 d. Sprendimas (didžioji kolegija) *Timchenko ir Timchenko / Taryba* (T-644/22, [EU:T:2024:621](#))

„Bendra užsienio ir saugumo politika – Ribojamosios priemonės, taikytinos atsižvelgiant į veiksmus, kuriais kenkiama Ukrainos teritoriniam vientisumui, suverenitetui ir nepriklausomybei arba į juos kėsiamasi – Lėšų įšaldymas – Asmenų, subjektų ir įstaigų, kurių lėšos ir ekonominiai ištekliai įšaldyti, sąrašas – Ieškovų pavardžių įtraukimas į sąrašą – Pareiga pranešti apie ieškovams priklausančias arba jų nuosavybės teise turimas, valdomas arba kontroliuojamas lėšas ar ekonominius išteklius – Pareiga bendradarbiauti su kompetentinga nacionaline institucija – Dalyvavimas veikloje, kurios tikslas arba poveikis yra išvengti ribojamųjų priemonių – Reglamento (ES) Nr. 269/2014 9 straipsnio 2 ir 3 dalys – Ieškinys dėl panaikinimo – „Locus standi“ – Tiesioginė sąsaja – Reglamentuojamojo pobūdžio teisės aktas, dėl kurio nereikia patvirtinti įgyvendinimo priemonių – Suinteresuotumas kreiptis į teismą – Priimtinas – Piktnaudžiavimas įgaliojimais – Tarybos kompetencija – Proporcingumas – Teisinis saugumas“

Šiame sprendime Bendrasis Teismas (didžioji kolegija) patvirtino Europos Sąjungos Tarybos kompetenciją, pirma, nustatyti asmenų, kuriems taikomos ribojamosios priemonės, pareigas pranešti

⁴⁹⁰ Procedūros reglamento 86 straipsnio 1 dalis.

⁴⁹¹ Pagal Sprendimo 2012/642 4 straipsnio 1 dalies a ir b punktus ir Reglamento Nr. 765/2006 2 straipsnio 4 ir 5 dalis.

apie lėšas ir bendradarbiauti su kompetentingomis nacionalinėmis institucijomis ir, antra, šių pareigų nevykdymą prilyginti lėšų įšaldymo priemonių vengimui.

Šiame teismo sprendime buvo išnagrinėti klausimai, susiję su vienu iš ribojamųjų priemonių, kurias Europos Sąjunga nustatė dėl nuo 2014 m. kovo mėn. Rusijos Federacijos vykdomų karo veiksmų prieš Ukrainą, rinkiniu. 2022 m. Rusijos ir Suomijos pilietybę turintis verslininkas G. Timchenko ir jo sutuoktinė buvo įtraukti į Sprendimo 2014/145⁴⁹² priede ir Reglamento Nr. 269/2014⁴⁹³ I priede pateiktus asmenų, subjektų ir įstaigų, kuriems taikomos ribojamosios priemonės, sąrašus.

Nagrinėjamu atveju jie Bendrojo Teismo prašė panaikinti Reglamento Nr. 269/2014, iš dalies pakeisto Reglamento 2022/1273⁴⁹⁴ 1 straipsnio 4 punktu, 9 straipsnio 2 ir 3 dalis. Šiose dalyse numatytos atitinkamai pareiga pranešti apie lėšas ir pareiga bendradarbiauti su kompetentingomis nacionalinėmis institucijomis, taip pat šių pareigų nevykdymas prilygintas lėšų įšaldymo priemonių vengimui.

Ieškovų teigimu, priimdama šias nuostatas Taryba viršijo jai pagal SESV 215 straipsnio 2 dalį suteiktus įgaliojimus ir vietoj valstybių narių nusprendė, kaip įgyvendinti ribojamąsias priemones ir taikyti sankcijas valstybių narių teritorijoje. Jie taip pat teigė, kad ši pareiga pranešti pažeidžia teisinio saugumo principą, nes grindžiama netiksliomis sąvokomis.

Bendrasis Teismas atmetė ieškinį.

Bendrojo Teismo vertinimas

Pirma, dėl Tarybos kompetencijos priimti ginčijamas nuostatas remiantis SESV 215 straipsnio 2 dalimi Bendrasis Teismas priminė, kad pagal ESS 24 ir 29 straipsnius Taryba vienbalsiai BUSP srityje priimamuose sprendimuose apibrėžia ribojamųjų priemonių, kurias Sąjunga nustato šioje srityje, dalyką ir turi plačią diskreciją. Savo ruožtu pagal SESV 215 straipsnį Tarybai leidžiama priimti reglamentus siekiant įgyvendinti ar taikyti ribojamąsias priemones ir užtikrinti vienodą jų taikymą visose valstybėse narėse. Tokios priemonės neapsiriboja pareigomis susilaikyti nuo veiksmų.

Taigi pagal ESS 29 straipsnį priimtuose sprendimuose nustatoma Sąjungos pozicija dėl ribojamųjų priemonių, kurias reikia priimti, o remiantis SESV 215 straipsniu priimti reglamentai susiję su šiais sprendimais ir yra jų įgyvendinimo Sąjungos lygmeniu priemonė.

Nagrinėjamu atveju iš dalies pakeisto Reglamento Nr. 269/2014 9 straipsnio 2 dalyje numatytos pareigos pranešti ir bendradarbiauti buvo nustatytos siekiant užtikrinti vienodą šio reglamento taikymą Sąjungos teritorijoje ir užkirsti kelią ribojamųjų priemonių vengimo strategijoms, kurios tapo įmanomos, be kita ko, naudojant sudėtingas teises ir finansines schemas. Vadinas, šios pareigos leidžia užtikrinti veiksmingą ir vienodą Sprendime 2014/145, su kuriuo jos susijusios, numatytų ribojamųjų lėšų įšaldymo priemonių įgyvendinimą.

⁴⁹² 2014 m. kovo 17 d. Tarybos sprendimas 2014/145/BUSP dėl ribojamųjų priemonių, taikytinų atsižvelgiant į veiksmus, kuriais kenkiama Ukrainos teritoriniam vientisumui, suverenitetui ir nepriklausomybei arba į juos kėsiamasi (OL L 78, 2014, p. 16), iš dalies pakeistas 2022 m. vasario 28 d. Tarybos sprendimu (BUSP) 2022/337 (OL L 159, 2022, p. 1) ir 2022 m. balandžio 8 d. Tarybos sprendimu (BUSP) 2022/582 (OL L 110, 2022, p. 55).

⁴⁹³ 2014 m. kovo 17 d. Tarybos reglamentas (ES) Nr. 269/2014 dėl ribojamųjų priemonių, taikytinų atsižvelgiant į veiksmus, kuriais kenkiama Ukrainos teritoriniam vientisumui, suverenitetui ir nepriklausomybei arba į juos kėsiamasi (OL L 78, 2014, p. 6), iš dalies pakeistas 2022 m. vasario 28 d. Tarybos įgyvendinimo reglamentu (ES) 2022/336 (OL L 58, 2022, p. 1) ir 2022 m. balandžio 8 d. Tarybos įgyvendinimo reglamentu (ES) 2022/581 (OL L 110, 2022, p. 3).

⁴⁹⁴ 2022 m. liepos 21 d. Tarybos reglamentas (ES) 2022/1273, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 269/2014 dėl ribojamųjų priemonių, taikytinų atsižvelgiant į veiksmus, kuriais kenkiama Ukrainos teritoriniam vientisumui, suverenitetui ir nepriklausomybei arba į juos kėsiamasi (OL L 194, 2022, p. 1).

Dėl šių priežasčių Taryba, remdamasi SESV 215 straipsnio 2 dalimi ir nepažeisdama ESS 29 straipsnio, galėjo nustatyti tokias pareigas Sąjungos reglamente, neatsižvelgiant į tai, kad jos nebuvo aiškiai numatytos su juo susijusiame sprendime.

Be to, Bendrasis Teismas konstatavo, kad tiek iš dalies pakeisto Reglamento Nr. 269/2014 9 straipsnio 3 dalį, tiek šio reglamento, iš dalies pakeisto Reglamentu 2022/880⁴⁹⁵, 15 straipsnio 1 dalį Taryba galėjo priimti remdamasi SESV 215 straipsnio 2 dalimi, ir negalima teigti, kad ji vietoj valstybių narių nepagrįstai pasinaudojo teisėkūros kompetencija. Šios nuostatos negali būti laikomos kriminalizuojančiomis veiką, todėl ir priimtomis pažeidžiant SESV 83 straipsnį.

Iš tiesų dalyvavimo veikloje, kuria vengiama šių priemonių, kvalifikavimas savaime negali būti laikomas veikos kriminalizavimu. Be to, iš dalies pakeisto Reglamento Nr. 269/2014 15 straipsnio 1 dalies formuluotė, kaip ir Reglamento 2022/880 5 konstatuojamosios dalies paskutinis sakiny, reiškia, kad sankcijų, taikytinų už Reglamento Nr. 269/2014 pažeidimus, civilinio, administracinio ar baudžiamojo pobūdžio nustatymas priklauso valstybių narių kompetencijai, įskaitant atvejus, kai taikomas iš nusikaltimų gautų pajamų konfiskavimas.

Kadangi pareigoms pranešti ir bendradarbiauti, taip pat už šių pareigų pažeidimus skiriamoms sankcijoms taikomas teisinis reglamentavimas nepriskirtinas baudžiamosios teisės sričiai, dėl ko SESV 83 straipsnis nebuvo pažeistas, Taryba nepažeidė ir ESS 40 straipsnio.

Antra, Bendrasis Teismas patikslino ribojamųjų priemonių sąvoką, atskirdamas ją nuo Reglamento Nr. 269/2014 15 straipsnio 1 dalyje vartojamos pajamų iš pažeidimų konfiskavimo sankcijos, kai nevykdomos pareigos pranešti ir bendradarbiauti, sąvokos. Iš tiesų tokia sankcija taikoma tik „pajamoms, gaut[oms] iš <...> pažeidimų“, o ribojamųjų priemonių, kurios išlaiko savo apsauginį ir laikinąjį pobūdį, dalykas apima Reglamento Nr. 269/2014 2 straipsnio 1 dalyje apibrėžtas lėšas ir ekonominius išteklius. Vadinas, sankcijos, taikomos už iš dalies pakeisto Reglamento Nr. 269/2014 9 straipsnio 3 dalyje nurodytą vengimą, nekeičia ribojamųjų priemonių pobūdžio.

Trečia, dėl sąvokų, kuriomis grindžiama nagrinėjama pareiga pranešti, tikslumo Bendrasis Teismas priminė, kad pagal teisinio saugumo principą reikalaujama, kad Sąjungos teisės aktai būtų aiškūs ir tikslūs, o jų taikymą kiekvienas asmuo, su kuriuo jie susiję, galėtų numatyti.

Nagrinėjamu atveju iš dalies pakeisto Reglamento Nr. 269/2014 9 straipsnio 2 dalyje vartojamose formuluotėse daroma nuoroda į priklausymo, turėjimo nuosavybės teisę, valdymo ir kontrolės sąvokas, kurios yra autonomiškos Sąjungos teisės sąvokos, todėl Sąjungos teritorijoje turi būti aiškinamos vienodai, atsižvelgiant į šios nuostatos formuluotę ir kontekstą bei teisės akto, kuriame ji įtvirtinta, tikslus.

Šiuo klausimu pažymėtina, kad priimdama iš dalies pakeisto Reglamento Nr. 269/2014 9 straipsnio 2 dalį Taryba siekė daryti spaudimą asmenims ir subjektams, kuriems taikomos ribojamosios priemonės, o jį atitinkamai patiria ir Rusijos valdžios institucijos, taip pat visų pirma didinti Rusijos Federacijos veiksmų, kuriais siekiama pakenkti Ukrainos teritoriniam vientisumui, suverenitetui ir nepriklausomybei, sąnaudas. Tokiomis aplinkybėmis konstatuotina, kad vartodama priklausymo, turėjimo nuosavybės teisę, valdymo ir kontrolės sąvokas Taryba nurodė teisę disponuoti lėšomis ar ekonominiais ištekliais, kaip jie apibrėžti Reglamento Nr. 269/2014 1 straipsnio d ir g punktuose, arba jais naudotis.

⁴⁹⁵ 2022 m. birželio 3 d. Tarybos reglamentas (ES) 2022/880, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas Nr. 269/2014 dėl ribojamųjų priemonių, taikytinų atsižvelgiant į veiksmus, kuriais kenkiama Ukrainos teritoriniam vientisumui, suverenitetui ir nepriklausomybei arba į juos kėsiamasi (OL L 153, 2022, p. 75). Reglamento Nr. 269/2014 15 straipsnio 1 dalyje šiuo metu numatyta, kad „[v]alstybės narės nustato taisykles dėl sankcijų, įskaitant atitinkamas baudžiamąsias sankcijas, taikytinų už šio reglamento nuostatų pažeidimus, ir imasi visų būtinų priemonių, kad būtų užtikrintas jų įgyvendinimas“. Joje priduriama, kad „[v]alstybės narės taip pat numato tinkamas pajamų, gautų iš tokių pažeidimų, konfiskavimo priemones“.

Taigi nėra jokio šių sąvokų dviprasmiškumo, galinčio rodyti, kad asmenys, kuriems taikomos lėšų įšaldymo priemonės, patiria teisinį netikrumą dėl minėtų sąvokų apimties ar prasmės. Šiuo klausimu pažymėtina, jog tai, kad Taryba surengė konferenciją arba naudojosi nacionalinėms institucijoms skirtu geriausios praktikos vadovu, siekdama patikslinti ribojamųjų priemonių srityje vartojamas sąvokas, savaime nerodo, kad esama tokio teisinio netikrumo.

2024 m. rugsėjo 11 d. Sprendimas (didžioji kolegija) *Fridman ir kt. / Taryba* (T-635/22, [EU:T:2024:620](#))

„Bendra užsienio ir saugumo politika – Ribojamosios priemonės, taikytinos atsižvelgiant į veiksmus, kuriais kenkiama Ukrainos teritoriniam vientisumui, suverenitetui ir nepriklausomybei arba į juos kėsiamasi – Lėšų įšaldymas – Asmenų, subjektų ir įstaigų, kurių lėšos ir ekonominiai ištekliai įšaldyti, sąrašas – Ieškovų pavardžių įtraukimas į sąrašą – Pareiga pranešti apie ieškovams priklausančias arba jų nuosavybės teise turimas, valdomas arba kontroliuojamas lėšas ar ekonominius išteklius – Pareiga bendradarbiauti su kompetentinga nacionaline institucija – Dalyvavimas veikloje, kurios tikslas arba poveikis yra išvengti ribojamųjų priemonių – Reglamento (ES) Nr. 269/2014 9 straipsnio 2 ir 3 dalys – Ieškinys dėl panaikinimo – „Locus standi“ – Tiesioginė sąsaja – Reglamentuojamojo pobūdžio teisės aktas, dėl kurio nereikia patvirtinti įgyvendinimo priemonių – Suinteresuotumas kreiptis į teismą – Priištinumai – Tarybos kompetencija – Proporcionalumas“

Savo sprendime Bendrasis Teismas (didžioji kolegija) patvirtino Europos Sąjungos Tarybos kompetenciją, pirma, nustatyti asmenų, kuriems taikomos ribojamosios priemonės, pareigas pranešti apie lėšas ir bendradarbiauti su kompetentingomis nacionalinėmis institucijomis ir, antra, šių pareigų nevykdymą prilyginti lėšų įšaldymo priemonių vengimui.

Šiame teismo sprendime buvo išnagrinėti klausimai, susiję su vienu iš ribojamųjų priemonių, kurias Europos Sąjunga nustatė dėl nuo 2014 m. kovo mėn. Rusijos Federacijos vykdomų karo veiksmų prieš Ukrainą, rinkiniu. 2022 m. M. Fridman ir G. Khan, Rusijos ir Izraelio pilietybę turinčių verslininkų, ir P. Aven, Rusijos ir Latvijos pilietybę turinčio verslininko, pavardės buvo įtrauktos į Sprendimo 2014/145⁴⁹⁶ priede ir Reglamento Nr. 269/2014⁴⁹⁷ I priede pateiktus asmenų, subjektų ir įstaigų, kuriems taikomos ribojamosios priemonės, sąrašus.

Nagrinėjamu atveju ieškovai Bendrojo Teismo prašė panaikinti Reglamento Nr. 269/2014, iš dalies pakeisto Reglamento 2022/1273⁴⁹⁸ 1 straipsnio 4 punktu, 9 straipsnio 2 ir 3 dalis, kuriose numatytos atitinkamai pareiga pranešti apie lėšas ir pareiga bendradarbiauti su kompetentingomis nacionalinėmis institucijomis šiuo klausimu, taip pat šių pareigų nevykdymas prilygintas lėšų įšaldymo priemonių vengimui.

Ieškovų teigimu, Taryba negali asmenims, kuriems numatytos sankcijos remiantis SESV 215 straipsniu, nustatyti pozityvių pareigų. Be to, pareiga atskleisti informaciją apie savo turtą yra tam tikra sankcijos

⁴⁹⁶ 2014 m. kovo 17 d. Tarybos sprendimas 2014/145/BUSP dėl ribojamųjų priemonių, taikytinų atsižvelgiant į veiksmus, kuriais kenkiama Ukrainos teritoriniam vientisumui, suverenitetui ir nepriklausomybei arba į juos kėsiamasi (OL L 78, 2014, p. 16). Ieškovų P. Aven ir M. Fridman pavardės buvo įtrauktos į šio reglamento priedą 2022 m. vasario 28 d. Tarybos įgyvendinimo reglamentu (ES) 2022/337, kuriuo įgyvendinamas Reglamentas Nr. 2014/145 (OL L 59, 2022, p. 1), o ieškovo G. Khan pavardė – 2022 m. kovo 15 d. Tarybos įgyvendinimo reglamentu (ES) 2022/427, kuriuo įgyvendinamas Reglamentas Nr. 269/2014 (OL L 87 I, 2022, p. 1).

⁴⁹⁷ 2014 m. kovo 17 d. Tarybos reglamentas (ES) Nr. 269/2014 dėl ribojamųjų priemonių, taikytinų atsižvelgiant į veiksmus, kuriais kenkiama Ukrainos teritoriniam vientisumui, suverenitetui ir nepriklausomybei arba į juos kėsiamasi (OL L 78, 2014, p. 6). Ieškovų P. Aven ir M. Fridman pavardės buvo įtrauktos į šio reglamento priedą 2022 m. vasario 28 d. Tarybos įgyvendinimo reglamentu (ES) 2022/336, kuriuo įgyvendinamas Reglamentas Nr. 269/2014 (OL L 58, 2022, p. 1), o ieškovo G. Khan pavardė – 2022 m. kovo 15 d. Tarybos įgyvendinimo reglamentu (ES) 2022/427, kuriuo įgyvendinamas Reglamentas Nr. 269/2014 (OL L 87 I, 2022, p. 1).

⁴⁹⁸ 2022 m. liepos 21 d. Tarybos reglamentas (ES) 2022/1273, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 269/2014 dėl ribojamųjų priemonių, taikytinų atsižvelgiant į veiksmus, kuriais kenkiama Ukrainos teritoriniam vientisumui, suverenitetui ir nepriklausomybei arba į juos kėsiamasi (OL L 194, 2022, p. 1).

forma, o ne „ribojamoji priemonė“, kaip ji suprantama pagal šią nuostatą. Šiomis pareigomis taip pat kėsiniasi į privatų gyvenimą, jos yra pernelyg varžančios ir neapibrėžtos, nes suformuluotos neaiškiai ir netiksliai. Jos taip pat turi ekstrateritorinį poveikį. Be to, priimdama ginčijamas nuostatas, nors žinojo, kad 25 iš 27 valstybių narių numatyta baudžiamoji atsakomybė už sankcijų vengimą, Taryba veikė kaip teisėkūros institucija baudžiamosios teisės srityje, o ši kompetencija priklauso valstybėms narėms.

Bendrasis Teismas atmetė ieškinį.

Bendrojo Teismo vertinimas

Pirmiausia Bendrasis Teismas išnagrinėjo ieškinio priimtinumą, konkrečiai – ieškovų *locus standi* ir jų suinteresuotumą, kad ginčijamas aktas būtų panaikintas.

Šiuo klausimu, pirma, Bendrasis Teismas konstatavo, kad ginčijamos nuostatos yra tiesiogiai susijusios su ieškovais, nes daro tiesioginį poveikį jų teisinei padėčiai. Iš tiesų pareigos pranešti ir bendradarbiauti, taip pat jų nevykdymo pasekmės taikomos ieškovams kaip asmenims, kurie minėtų nuostatų įsigaliojimo momentu buvo įtraukti į Reglamento Nr. 269/2014 I priede esantį sąrašą. Be to, dėl šių nuostatų taikymo ieškovams neturi būti priimta jokių įgyvendinimo priemonių ir nepaliekama jokios diskrecijos už jų įgyvendinimą atsakingiems adresatams, todėl jos visiškai automatiškai paveikia ieškovų teisinę padėtį.

Antra, Bendrasis Teismas nurodė, kad, neatsižvelgiant į tai, ar ieškovai ar kiti asmenys pranešė apie nagrinėjamas lėšas ar ekonominius išteklius arba juos įšaldė ir prireikus bendradarbiauti su kompetentingomis institucijomis, ieškovai išsaugo suinteresuotumą, kad būtų panaikintos ginčijamos nuostatos, kuriose jiems įtvirtintos pareigos pranešti ir bendradarbiauti, kurių nevykdymas gali jiems sukelti sunkių pasekmių. Iš tiesų suinteresuotumas pareikšti ieškinį neišnyksta dėl to, kad ieškovas įvykdė jo paties ginčijamas pareigas. Taigi ieškovų suinteresuotumas pareikšti ieškinį išlieka ir jiems nereikia įrodyti pažeidus savo pareigas.

Be to, tai, kad įvykdyta pareiga pranešti, nereiškia, kad pasibaigia visos ginčijamose nuostatose numatytos pareigos. Iš tiesų, pranešus apie lėšas ar ekonominius išteklius kompetentingai nacionalinei institucijai, apie tai pranešę asmenys pagal Reglamento Nr. 269/2014 9 straipsnio 2 dalį įpareigojami bendradarbiauti su šia nacionaline institucija atliekant bet kokią patikrinimą. Taigi ieškovai išsaugo atsiradusį ir esantį suinteresuotumą pareikšti ieškinį dėl šios nuostatos.

Dėl esmės, kiek tai susiję su Tarybos kompetencija priimti ginčijamas nuostatas remiantis SESV 215 straipsnio 2 dalimi, Bendrasis Teismas visų pirma pažymėjo, kad ginčijamos nuostatos buvo nustatytos siekiant užtikrinti vienodą Reglamento Nr. 269/2014 taikymą Sąjungos teritorijoje ir užkirsti kelią ribojamųjų priemonių vengimo strategijoms, kurios tapo įmanomos, be kita ko, naudojant sudėtingas teises ir finansines schemas. Taigi šios nuostatos yra ne ribojamosios priemonės, o veiksmingą ir vienodą Sprendime 2014/145 numatytų ribojamųjų priemonių įgyvendinimą užtikrinančios priemonės. Vadinasi, ginčijamos nuostatos pagrindai buvo priimtos remiantis SESV 215 straipsnio 2 dalimi.

Be to, dėl tariamo teisės į privatų gyvenimą pažeidimo Bendrasis Teismas nurodė, pirma, kad nagrinėjamos pareigos yra „numatytos įstatymo“, nes įtvirtintos Reglamente 2022/1273, kuris turi aiškų teisinį pagrindą Sąjungos teisėje, t. y. SESV 215 straipsnį, ir yra pakankamai nuspėjamas. Antra, šios pareigos nekeičia teisės į privatų gyvenimą esmės, nes taikomos tik dėl valstybės narės jurisdikcijai priskiriamų lėšų ar ekonominių išteklių ir ieškovai turi jas vykdyti dėl to, kad jų pavardės nurodytos Reglamento Nr. 269/2014 I priede. Trečia, minėtų pareigų tikslas yra leisti nustatyti asmenų ir subjektų, kuriems taikomos ribojamosios priemonės, nuosavybės teisę turimas, valdomas ar kontroliuojamas lėšas ir ekonominius išteklius, dėl ko galima veiksmingai ir vienodai įgyvendinti minėtas priemones, o tai yra platesnio ribojamųjų priemonių tikslo dalis. Taigi taip siekiamų tikslų svarba gali pateisinti neigiamas pasekmes, kylančias dėl ieškovų nurodyto kišimosi į privatų gyvenimą.

Ketvirta, dėl nagrinėjamų pareigų tinkamumo ir būtinumo konstatuotina, kad nauja ribojamųjų priemonių įgyvendinimo tvarka buvo pateisinama būtinybe užtikrinti su padėtimi Ukrainoje susijusios ribojamųjų priemonių sistemos veiksmingumą ir vienodą taikymą, be kita ko, atsižvelgiant į tai, kad ribojamųjų priemonių vengiama kuriant vis sudėtingesnes schemas.

Galiausiai dėl teiginio, kad ginčijamos pareigos pažeidžia teisinio saugumo principą, nes suformuluotos neaiškiai ir netiksliai, Bendrasis Teismas konstatavo, kad Reglamento Nr. 269/2014 9 straipsnio 2 dalyje daroma nuoroda į lėšų ar ekonominių išteklių „priklausymo“, „turėjimo nuosavybės teise“, „valdymo“ ir „kontrolės“ sąvokas leidžia pakankamai aiškiai ir suprantamai numatyti, ką apima tokios sąvokos, todėl nurodyti asmenys gali įvykdyti pareigą panešti. Iš šios nuostatos taip pat matyti, kad minėtos pareigos neapima valstybės narės jurisdikcijai nepriskiriamo turto. Be to, dėl asmenų, kurių nėra Sąjungos teritorijoje, pažymėtina, kad tos pareigos taikomos tik dėl šioje teritorijoje esančio jų turto, o tai yra pakankamas ryšys su Sąjunga. Taigi argumentą, grindžiamą nagrinėjamų pareigų ekstrateritoriniu poveikiu, reikia atmesti.

Bendrasis Teismas toliau išnagrinėjo ieškovų argumentus, kad priimdama ginčijamas nuostatas Taryba veikė kaip teisėkūros institucija baudžiamosios teisės srityje. Šiuo klausimu jis nurodė, kad net jei Taryba žinojo, jog už sankcijų vengimą taikoma baudžiamoji atsakomybė visose valstybėse narėse, išskyrus dvi, iš to negalima daryti išvados, kad priimdama ginčijamas nuostatas ši institucija įpareigojo valstybes nars numatyti baudžiamąją atsakomybę už lėšų įšaldymo vengimą. Iš tiesų tai, kad valstybėse narėse, kurios jau numatė baudžiamąją atsakomybę už ribojamųjų priemonių vengimą, baudžiamosios yra ir sankcijos, taikytinos pažeidus abi nagrinėjamas pareigas, yra ne ginčijamų nuostatų, o valstybių narių pasirinkimo sankcijų srityje pasekmė.

Šios išvados nepakeičia bendras Reglamento Nr. 269/2014 9 ir 15 straipsnių aiškinimas. Iš šio reglamento 15 straipsnio 1 dalies matyti, kad valstybės narės nustato taisykles dėl sankcijų, taikytinų už minėto reglamento nuostatų pažeidimus. Todėl nagrinėjamų pareigų nevykdymo atveju, kuris kvalifikuojamas kaip ribojamųjų priemonių vengimas, taisyklių dėl sankcijų, įskaitant jų pobūdį (baudžiamąjį arba nebaudžiamąjį), nustatymas priklauso valstybių narių kompetencijai.

Galiausiai minėtos išvados nekeičia ir tai, kad 2022 m. lapkričio 28 d. Taryba priėmė Sprendimą 2022/2332, ar tai, kad 2022 m. gruodžio 2 d. Komisija priėmė pasiūlymą dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl nusikalstamų veikų apibrėžties ir sankcijų už Sąjungos ribojamųjų priemonių pažeidimus. Šiuo klausimu Bendrasis Teismas pažymėjo, kad šis teisėkūros metodas, kuriuo siekiama suderinti valstybių narių baudžiamąją teisę, aiškiai skiriasi nuo metodo, pagal kurį SESV 215 straipsnio 2 dalimi grindžiamas Reglamentas 2022/1273 priimtas siekiant tik užtikrinti veiksmingą ir vienodą Reglamento Nr. 269/2014 įgyvendinimą. Iš tiesų, skirtingai nei SESV 83 straipsnio 1 dalies pagrindu priimta direktyva, kurioje apibrėžiamos nusikalstamos veikos ir baudžiamosios sankcijos už ribojamųjų priemonių vengimą ir kuri yra privaloma valstybėms narėms, kurioms ji skirta, baudžiamosios teisės srityje siektino rezultato atžvilgiu, pagal Reglamento Nr. 269/2014 15 straipsnio 1 dalyje numatytą sankcijų sistemą valstybėms narėms paliekama laisvė nustatyti, ar sankcijos, taikytinos pažeidus draudimą vengti ribojamųjų priemonių, yra baudžiamoji, administracinio ar civilinio pobūdžio.

3. Rusija

2024 m. spalio 2 d. Sprendimas (didžioji kolegija) *Ordre néerlandais des avocats du barreau de Bruxelles ir kt.* / Taryba (T-797/22, [EU:T:2024:670](#))

„Bendra užsienio ir saugumo politika – Ribojamosios priemonės atsižvelgiant į Rusijos veiksmus, kuriais destabilizuojama padėtis Ukrainoje – Draudimas teikti teisinio konsultavimo paslaugas Rusijos vyriausybei

ir Rusijoje įsteigtiems subjektams – Pagrindinė advokatų užduotis demokratinėje visuomenėje – Advokatų teisė teikti teisinio konsultavimo paslaugas – Teisė gauti advokato teisinės konsultacijas – Pagrindinių teisių chartijos 7, 47 straipsniai ir 52 straipsnio 2 dalis – Advokato nepriklausomumas – Teisinė valstybė – Proporcingumas – Teisinis saugumas“

Bendrasis Teismas (didžioji kolegija) patvirtino Reglamento Nr. 833/2014⁴⁹⁹ 5n straipsnio 2 dalyje įtvirtinto draudimo tiesiogiai ar netiesiogiai teikti teisinio konsultavimo paslaugas Rusijos vyriausybei ir Rusijoje įsteigtiems juridiniams asmenims, subjektams ir organizacijoms (toliau – ginčijamas draudimas) teisėtumą. Byloje nagrinėtas klausimas, ar egzistuoja pagrindinė teisė turėti advokatą, įskaitant atvejus, kai nėra jokio ryšio su teismo procesu. Bendrasis Teismas, be kita ko, patikslino Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 47 straipsnyje garantuojamos teisės į veiksmingą teisinę gynybą ir Chartijos 7 straipsnyje užtikrinamos teisės į profesinę paslaptį apimtį. Jis atmetė ieškinį dėl esmės, nepriimdamas sprendimo dėl nepriimtino pagrindų, grindžiamų, be kita ko, ieškovų *locus standi* neturėjimu.

Šiame sprendime išnagrinėti klausimai susiję su ribojamosiomis priemonėmis, kurias Europos Sąjunga nustatė dėl 2022 m. vasario 24 d. Rusijos Federacijos įvykdytos karinės agresijos prieš Ukrainą. Grįsdami ieškinį dėl aktų, kuriais nustatytas, o vėliau paliktas galioti⁵⁰⁰ ginčijamas draudimas, panaikinimo ieškovai, tarp jų *Ordre néerlandais des avocats du barreau de Bruxelles*, be kita ko, teigė, kad šiuo draudimu pažeidžiama teisė gauti advokato teisinės konsultacijas, ribojama advokato profesinė paslaptis ir kišamasi į advokato nepriklausomumą.

Bendrojo Teismo vertinimas

Pirma, Bendrasis Teismas atmetė ieškinio pagrindą, grindžiamą teisės kreiptis į advokatą dėl teisinių konsultacijų pažeidimu.

Pirmiausia Bendrasis Teismas konstatavo, kad galimybė gauti advokato teisinės konsultacijas, būti jo ginamam ir atstovaujamam, kurią apima Chartijos 47 straipsnyje numatyta teisė į teisinę gynybą ir teisingą bylos nagrinėjimą, turi būti pripažįstama tik tuo atveju, jei esama ryšio su teismo procesu. Šiuo klausimu jis priminė, kad Teisingumo Teismas pripažino pagrindinę advokatų užduotį teisinėje valstybėje tik tiek, kiek jie prisideda prie gero teisingumo vykdymo ir užtikrina kliento interesų apsaugą. Be to, Bendrasis Teismas pažymėjo, kad Chartijos 7 straipsnyje įtvirtinta profesinės paslapties apsauga pripažįstama nesant jokio ryšio su teismo procesu. Vis dėlto šia apsauga siekiama užtikrinti ne pagrindinę teisę turėti advokatą ir gauti jo teisinės konsultacijas, nepaisant to, ar yra ryšys su teismo procesu, o tik, atsižvelgiant į teisę į privataus gyvenimo gerbimą, advokato ir jo kliento susirašinėjimo konfidencialumą.

Vadinasi, Chartijos 7 ir 47 straipsniuose, vertinamuose atskirai ar kartu, užtikrinama apsauga negalima pagrįsti kiekvieno asmens pagrindinės teisės turėti advokatą ir gauti jo konsultacijas, kai nėra realaus ar tikėtino ginčo. Taigi pagrindinė teisė turėti advokatą ir gauti jo konsultacijas turi būti pripažįstama tik tuo atveju, jei esama ryšio su teismo procesu, nesvarbu, ar, advokatui atliekant savo kliento teisinės padėties vertinimą, toks procesas jau yra pradėtas, galima jo išvengti arba iš anksto jį numatyti, remiantis konkrečiais duomenimis.

Nagrinėjamu atveju pagal Reglamento Nr. 833/2014 5n straipsnio 5 ir 6 dalis leidžiama advokatui iš anksto įvertinti Rusijoje įsteigtų juridinių asmenų, subjektų ar organizacijų, kurie su juo konsultuojasi, teisinę padėtį, siekiant nustatyti, ar prašomos jo konsultacijos yra griežtai būtinos galimybei

⁴⁹⁹ 2014 m. liepos 31 d. Tarybos reglamentas (ES) Nr. 833/2014 dėl ribojamųjų priemonių atsižvelgiant į Rusijos veiksmus, kuriais destabilizuojama padėtis Ukrainoje (OL L 229, 2014, p. 1), iš dalies pakeistas 2022 m. spalio 6 d. Tarybos reglamentu (ES) 2022/1904 (OL L 259 I, 2022, p. 3).

⁵⁰⁰ 2022 m. gruodžio 16 d. Tarybos reglamentas (ES) 2022/2474, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas Nr. 833/2014 (OL L 322 I, 2022, p. 1), ir 2023 m. vasario 25 d. Tarybos reglamentas (ES) 2023/427, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas Nr. 833/2014 (OL L 59 I, 2023, p. 6).

pasinaudoti, be kita ko, teismo procesu, kad būtų galima jo išvengti ar iš anksto jį numatyti arba užtikrinti sklandžią jau pradėto tokio proceso eigą.

Visų pirma tuo remdamasis Bendrasis Teismas padarė išvadą, kad ginčijamu draudimu nepažeidžiama pagal Chartijos 47 straipsnį saugoma teisė gauti advokato teisinės konsultacijas, būti jo ginamam ir atstovaujamam. Antra, kadangi Chartijos 7 straipsnyje neužtikrinama teisė turėti advokatą, nesvarbu, ar vyktų teismo procesas, ar nebūtų ginčo, ginčijamas draudimas negali būti laikomas suvaržančiu iš šio straipsnio kylančią teisę.

Antra, dėl advokato profesinės paslapties Bendrasis Teismas pažymėjo, kad, kai advokatas privalomai ir be kliento sutikimo atskleidžia, be kita ko, savo tapatybę arba faktą, kad vykdydamas pareigas suteikė konsultaciją, suvaržoma Chartijos 7 straipsnyje garantuojama kliento teisė į tai, kad būtų gerbiamas jo privatus ir šeimos gyvenimas, būsto neliečiamybė ir komunikacijos slaptumas.

Nagrinėjamu atveju Bendrasis Teismas konstatavo, kad, nors pagal nukrypti leidžiančias nuostatas kompetentingos institucijos gali netaikyti ginčijamo draudimo tam tikrais aiškiai nustatytais atvejais, joms paliekama diskrecija nustatyti, kaip turi būti suformuluotas, pateiktas ir išnagrinėtas prašymas taikyti nukrypti leidžiančią nuostatą. Taigi, pavyzdžiui, nukrypti leidžiančiose nuostatose neregamentuojama, kas turi pateikti prašymą kompetentingoms nacionalinėms institucijoms. Be to, iš ginčijamų nuostatų nematyti, kad advokatas privalo be savo kliento sutikimo dalytis su kompetentingomis institucijomis informacija, kuriai taikoma Chartijos 7 straipsnyje garantuojama profesinė paslaptis. Ir dėl informacijos, reikalingos prašymui dėl nukrypti leidžiančios nuostatos taikymo išnagrinėti, pažymėtina, kad nukrypti leidžiančiose nuostatose nenurodyta jokios informacijos, kurią privalo turėti kompetentinga institucija, kad galėtų atlikti tyrimą.

Vis dėlto nustatydamas nukrypti leidžiančių nuostatų taikymo tvarką valstybės narės įgyvendina Sąjungos teisę, kaip tai suprantama pagal Chartijos 51 straipsnio 1 dalį, todėl privalo užtikrinti, kad būtų laikomasi Chartijos 7 straipsnio pagal jos 52 straipsnio 1 dalyje nustatytas sąlygas. Atsižvelgdamas į tai, Bendrasis Teismas nusprendė, kad nukrypti leidžiančios nuostatos savaime nevaržo Chartijos 7 straipsnyje garantuojamos teisės.

Bet kuriuo atveju, net jeigu nukrypti leidžiančiomis nuostatomis būtų ribojama Chartijos 7 straipsnyje garantuojama advokato profesinė paslaptis, Bendrasis Teismas priminė, kad pagal Chartijos 52 straipsnio 1 dalį yra leidžiami šios teisės įgyvendinimo apribojimai, jeigu jie numatyti įstatyme, nepažeidžia šios teisės esmės ir, laikantis proporcingumo principo, yra būtini ir tikrai atitinka Sąjungos pripažintus bendrojo intereso tikslus.

Nagrinėjamu atveju Bendrasis Teismas pažymėjo, kad ginčijamas draudimas yra numatytas įstatyme ir juo nepažeidžiama Chartijos 7 straipsnyje įtvirtintos teisės į advokato ir kliento komunikacijos slaptumą esmė. Be to, šiuo draudimu tinkamai ir nuosekliai siekiama tikslo toliau didinti spaudimą Rusijos Federacijai, kad ji nutrauktų agresijos karą prieš Ukrainą. Pačiomis nukrypti leidžiančiomis nuostatomis, kiek pagal jas galima netaikyti ginčijamo draudimo aiškiai nurodytais atvejais, siekiama šio bendrojo intereso tikslo, remiantis ESS 21 straipsnyje nustatytais Sąjungos išorės veiksmų tikslais, kurių atžvilgiu šis draudimas yra proporcingas. Šiuo klausimu Bendrasis Teismas pabrėžė, kad pačios nukrypti leidžiančios nuostatos, kuriomis siekiama netaikyti ginčijamo draudimo, neviršija to, kas būtina ginčijamų reglamentų tikslams pasiekti.

Galiausiai dėl prieštaravimo, grindžiamo tuo, kad ginčijamu draudimu tariamai kišamasi į advokato nepriklausomumą, Bendrasis Teismas priminė, kad teisės subjekto teisė gauti advokato visiškai nepriklausomai teikiamas teisinės konsultacijas yra neatsiejama nuo teisės į veiksmingą teisinę gynybą. Kadangi ginčijamu draudimu nevaržoma Chartijos 47 straipsnyje garantuojama teisė į veiksmingą teisinę gynybą, Bendrasis Teismas konstatavo, kad neįrodyta, jog dėl ginčijamo draudimo gali būti kišamasi į advokato nepriklausomumą.

Šiuo aspektu, nepaisant to, kad nėra pirminės teisės normos, kurioje būtų įtvirtintas ir apibrėžtas advokato nepriklausomumas, Teisingumo Teismas pripažino tokio nepriklausomumo svarbą siekiant užtikrinti teisės subjektų teisę į veiksmingą teisinę gynybą tais atvejais, kai esama ryšio su teismo procesu. Nors iš Europos advokatų profesinės etikos kodekso nuostatų matyti, kad nepriklausomumas gali apimti ir teisinio konsultavimo veiklą, visiškai nesusijusią su teismo procesu, šio kodekso nuostatos nėra Sąjungos teisės normos ir negali būti teisinis pagrindas, kuriuo remiantis pripažįstamas advokato nepriklausomumas Sąjungos lygmeniu.

Net jeigu advokato nepriklausomumas, kaip ir iš Chartijos 7 straipsnio kylanti profesinės paslapties apsauga, turėtų būti pripažintas ir tuo atveju, kai nėra ginčo, ir būtų nustatyta, jog buvo kišamasi į šį nepriklausomumą, Bendrasis Teismas taip pat priminė, kad advokato nepriklausomumas nereiškia, kad advokato profesijai negali būti taikomi apribojimai. Iš tiesų šiam nepriklausomumui gali būti taikomi Sąjungos siekiamais bendrojo intereso tikslais pateisinami apribojimai, jeigu, atsižvelgiant į siekiamą tikslą, tokie apribojimai nėra neproporcingas ir neleistinas kišimasis, pažeidžiantis pačią advokatų nepriklausomumo esmę.

Nagrinėjamu atveju Bendrasis Teismas nusprendė, kad net darant prielaidą, jog buvo kišamasi į advokatų nepriklausomumą, tai būtų pateisinama ir proporcinga. Pirma, Bendrasis Teismas pažymėjo, kad ginčijamu draudimu, kurio ribos nustatytos, be kita ko, nukrypti leidžiančiose nuostatose, siekiama bendrojo intereso tikslų. Antra, nors nukrypti leidžiančios nuostatos suteikia kompetentingoms institucijoms galimybę netaikyti ginčijamo draudimo tam tikroms teisinio konsultavimo paslaugoms, šios nuostatos neleidžia toms institucijoms daryti įtakos pačiam konsultacijų, kurias prireikus advokatas gali teikti Rusijos vyriausybei arba Rusijoje įsteigtam subjektui, turiniui. Tas pats pasakytina apie patį ginčijamą draudimą. Taigi ginčijamas draudimas, visų pirma nukrypti leidžiančios nuostatos, nėra neproporcingas ir neleistinas kišimasis, pažeidžiantis pačią advokatų nepriklausomumo esmę.

VI. Skaitmeninės paslaugos

2024 m. liepos 17 d. Sprendimas *Bytedance / Komisija* (T-1077/23, [EU:T:2024:478](#))

„Skaitmeninės paslaugos – Reglamentas (ES) 2022/1925 – Prieigos valdytojo statuso suteikimas – Internetinė socialinio tinklo paslauga – Reglamento (ES) 2022/1925 3 straipsnio 1, 2 ir 5 dalys – Reikalavimai – Prielaidos – Prielaidų paneigimas – Teisė į gynybą – Vienodas požiūris“

Pirmą kartą aiškindamas Skaitmeninių rinkų aktą⁵⁰¹ (toliau – DMA), Bendrasis Teismas atmetė *Bytedance Ltd* pareikštą ieškinį dėl Europos Komisijos sprendimo⁵⁰², kuriuo ši įmonė ir jos tiesiogiai ar netiesiogiai kontroliuojamos bendrovės (toliau kartu – *ByteDance*) pripažįstamos prieigos valdytojomis, kaip jos suprantamos pagal minėtą reglamentą, panaikinimo.

Kadangi tam tikroms skaitmeninėms paslaugoms, vadinamoms „pagrindinėmis platformos paslaugomis“ (toliau – PPP), dažnai būdingos savybės, kurios kartu su nesąžininga veikla, kurią vykdo tokias paslaugas teikiančios įmonės, gali labai pakenkti PPP atvirumui konkurencijai, taip pat verslo santykių tarp šias paslaugas teikiančių įmonių ir jų verslo klientų bei jų galutinių naudotojų sąžiningumui, Europos Sąjungos teisės aktų leidėjas nusprendė priimti DMA.

Taigi DMA siekiama prisidėti prie tinkamo vidaus rinkos veikimo nustatant taisykles, kuriomis būtų užtikrintas atvirumas konkurencijai ir sąžiningumas skaitmeninio sektoriaus rinkose apskritai, taip pat – konkrečiai, kiek tai susiję su įmonių, pripažintų „prieigos valdytojais“, teikiamomis PPP verslo klientams bei galutiniams naudotojams. Šiuo tikslu DMA yra numatytos tikslinės teisinės prievolės, kurias įmonės, Komisijos pripažintos prieigos valdytojais, privalo vykdyti kiekvienos atitinkamame sprendime dėl statuso suteikimo išvardytos PPP atžvilgiu.

DMA 3 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad Komisija suteikia įmonei prieigos valdytojo statusą, jeigu ji atitinka šiuos tris kumuliacinius reikalavimus:

- a) daro didelį poveikį vidaus rinkai;
- b) teikia pagrindinę platformos paslaugą, kuri yra svarbi sąsaja, kuria naudodamiesi verslo klientai gali pasiekti galutinius naudotojus (toliau – svarbi sąsaja); ir
- c) užima įsitvirtinusios ir ilgalaikės rinkos dalyvės poziciją arba numatoma, kad tokią poziciją užims artimiausiu metu.

Pagal DMA 3 straipsnio 2 dalį įmonė laikoma atitinkančia minėtus reikalavimus, kai pasiekia tam tikras kiekybines ribas, susietas, be kita ko, su atitinkamos įmonės apyvarta Sąjungoje arba jos pasauline rinkos verte, Sąjungoje įsisteigusių ar esančių galutinių naudotojų ir verslo klientų, naudojančių atitinkamą PPP, skaičiumi ir metų, per kuriuos buvo pasiekta ši naudotojų skaičiaus riba, skaičiumi.

DMA 3 straipsnio 5 dalies pirmoje pastraipoje numatyta, kad atitinkama įmonė kartu su pranešimu pagal DMA 3 straipsnio 3 dalies pirmą pastraipą gali pateikti pakankamai pagrįstų argumentų, kad įrodytų, jog, nors yra pasiekusi visas 2 dalyje nustatytas ribas, dėl atitinkamos PPP veikimo aplinkybių ji vis dėlto neatitinka 1 dalyje išvardytų reikalavimų. Jeigu įmonė pateikia tokius pakankamai pagrįstus argumentus, kuriais akivaizdžiai paneigiamos DMA 3 straipsnio 2 dalyje numatytos prielaidos, Komisija gali pradėti rinkos tyrimą pagal DMA 17 straipsnio 3 dalį.

⁵⁰¹ 2022 m. rugsėjo 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2022/1925 dėl atvirų konkurencijai ir sąžiningų skaitmeninio sektoriaus rinkų, kuriuo iš dalies keičiamos direktyvos (ES) 2019/1937 ir (ES) 2020/1828 (Skaitmeninių rinkų aktas) (OL L 265, 2022, p. 1).

⁵⁰² 2023 m. rugsėjo 5 d. Komisijos sprendimas C(2023) 6102 *final*, kuriuo pagal DMA 3 straipsnį *ByteDance* suteiktas prieigos valdytojos statusas.

Bytedance Ltd, 2012 m. įsteigta Kinijoje ir įregistruota pagal Kaimanų salų teisę, kartu su savo tiesiogiai ar netiesiogiai kontroliuojamomis bendrovėmis valdo, be kita ko, skaitmeninę platformą *TikTok*. Šioje skaitmeninėje platformoje, kurios dabartinė versija Sąjungoje pradėta naudoti 2018 m. rugpjūčio mėn., jos naudotojai gali susirasti, peržiūrėti ir transliuoti vaizdo įrašus, taip pat bendrauti, komunikuoti ir dalytis turiniu su kitais naudotojais.

Gavusi *Bytedance Ltd* pranešimą, pateiktą pagal DMA 3 straipsnio 3 dalies pirmą pastraipą, Komisija, pirma, nusprendė, kad *TikTok* yra internetinio socialinio tinklo paslauga, kaip ji suprantama pagal DMA, taigi ir PPP. Antra, Komisija pažymėjo, kad *ByteDance* pasiekė DMA 3 straipsnio 2 dalyje numatytas ribas, kiek tai susiję su *TikTok*, o tai leidžia daryti prielaidą, kad DMA 3 straipsnio 1 dalyje nustatyti reikalavimai, susiję su priegos valdytojo statuso suteikimu, buvo įvykdyti. Trečia, Komisija laikėsi nuomonės, kad ieškovės argumentai, pateikti siekiant paneigti DMA 3 straipsnio 2 dalyje numatytas prielaidas, nebuvo pakankamai pagrįsti, kad būtų galima akivaizdžiai suabejoti šiomis prielaidomis. Taigi Komisija suteikė *ByteDance* priegos valdytojo statusą, nepradėjusi rinkos tyrimo, ir nusprendė, kad internetinio socialinio tinklo paslauga *TikTok* yra svarbi sąsaja, kaip tai suprantama pagal DMA⁵⁰³.

Bytedance Ltd Bendrajame Teisme pareiškė ieškinį dėl to sprendimo panaikinimo. Šios įmonės prašymu Bendrasis Teismas nusprendė nagrinėti ieškinį, taikydamas pagreitintą procedūrą.

Bendrojo Teismo vertinimas

Grįsdama ieškinį ieškovė rėmėsi trimis pagrindais, kurių pirmasis grindžiamas DMA 3 straipsnio 1 ir 5 dalių pažeidimu, antrasis – teisės į gynybą pažeidimu, o trečiasis – vienodo požiūrio principo pažeidimu.

1. Dėl pagrindo, grindžiamo DMA 3 straipsnio 1 ir 5 dalių pažeidimu

Visų pirma Bendrasis Teismas konstatavo, jog ieškovė neginčijo, kad *TikTok* yra internetinio socialinio tinklo paslauga, kaip ji suprantama pagal DMA. Be to, ji neginčijo, kad buvo pasiektos DMA 3 straipsnio 2 dalies a–c punktuose numatytos ribos, todėl laikoma, kad *ByteDance* atitinka atitinkamus DMA 3 straipsnio 1 dalies reikalavimus, kad būtų suteiktas priegos valdytojo statusas.

Vis dėlto ieškovė teigė, jog Komisija klydo, kai nustatė, kad jos pateikti argumentai pagal DMA 3 straipsnio 5 dalies pirmą pastraipą nebuvo pakankamai pagrįsti, kad akivaizdžiai paneigtų DMA 3 straipsnio 2 dalyje nustatytas prielaidas dėl *TikTok*.

a) Dėl teisinio kriterijaus, kurį Komisija taikė nagrinėdama argumentus, pateiktus siekiant paneigti prielaidas, numatytas DMA 3 straipsnio 2 dalyje

Visų pirma Bendrasis Teismas atmetė argumentus, pagal kuriuos Komisija, vertindama argumentus ir įrodymus, kuriuos ieškovė pateikė, siekdama paneigti DMA 3 straipsnio 2 dalyje numatytas prielaidas, taikė neteisingą teisinį kriterijų.

Šiomis aplinkybėmis Bendrasis Teismas visų pirma pažymėjo, kad nors pagal DMA 3 straipsnio 5 dalį, siekiant paneigti DMA 3 straipsnio 2 dalyje numatytas prezumpcijas, atitinkamai įmonei leidžiama pateikti argumentus ir įrodymus, išreikštus skaičiais arba be jų, vis dėlto jie turi būti tiesiogiai susiję su viena ar keliomis iš šių prielaidų, kurios yra kiekybinės ribos. Nagrinėjamu atveju Komisija galėjo atmesti tam tikrus ieškovės argumentus, be kita ko, bendrus teiginius dėl DMA siekiamų tikslų ir DMA 3 straipsnio 5 dalies dalyko ir veiksmingumo, nes jais nebuvo konkrečiai ir specifiskai paneigta viena iš trijų DMA 3 straipsnio 2 dalyje numatytų prielaidų, taigi jie nebuvo tiesiogiai su jomis susiję.

⁵⁰³ 2023 m. rugsėjo 5 d. sprendimas. Žr. 502 išnašą.

Be to, Bendrasis Teismas nurodė, kad įrodymo standartas, kurio reikia norint paneigti minėtas prielaidas, tiesiogiai išplaukia iš DMA 3 straipsnio 5 dalies, pagal kurią atitinkama įmonė, kuriai tenka įrodinėjimo pareiga, turi pateikti pakankamai pagrįstus argumentus, kuriais remiantis būtų galima akivaizdžiai suabejoti šiomis prielaidomis. Darytina išvada, kad šios įmonės pateiktais argumentais turi būti galima labai įtikinamai įrodyti, kad DMA 3 straipsnio 2 dalyje numatytos prielaidos yra paneigtos. Bendrasis Teismas pridūrė, kad nagrinėjamu atveju Komisija tvirtino taikiusi DMA 3 straipsnio 5 dalyje numatytą įrodymo standartą, ir iš jos analizės nematyti, kad jos realiai taikytas įrodymo standartas buvo aukštesnis, nei nustatyta šioje nuostatoje.

b) Dėl prielaidos, kad „ByteDance“ daro didelį poveikį vidaus rinkai

Atsižvelgdamas į šiuos patikslinimus, Bendrasis Teismas vėliau išnagrinėjo ieškovės argumentus, kad Komisija pažeidė DMA 3 straipsnio 1 dalies a punktą ir 5 dalį, kai atmetė jos argumentus, kuriais siekta įrodyti, kad *ByteDance* nedarė didelio poveikio vidaus rinkai. Iš esmės ieškovė teigė, kad *ByteDance* poveikis vidaus rinkai nebuvo didelis, nes tai įrodo faktas, kad jos apyvarta Sąjungoje buvo nedidelė ir kad bendrą *ByteDance* rinkos vertę daugiausia lėmė jos veikla Kinijoje, todėl ji neatspindi jos poveikio vidaus rinkai.

Šiomis aplinkybėmis Komisija, be kita ko, kaip nereikšmingą atmetė argumentą, grindžiamą tuo, kad *ByteDance* pajamos Sąjungoje buvo mažesnės nei DMA 3 straipsnio 2 dalies a punkte nustatyta apyvartos Sąjungoje riba.

Šiuo klausimu Bendrasis Teismas priminė, kad DMA 3 straipsnio 2 dalies a punktas leidžia daryti prielaidą, kad įmonė daro didelį poveikį vidaus rinkai, kaip tai suprantama pagal to paties straipsnio 1 dalies a punktą, kai ji atitinkamą PPP teikia bent trijose valstybėse narėse ir jos metinė apyvarta Sąjungoje yra ne mažesnė kaip 7,5 mlrd. EUR per kiekvienus iš pastarųjų trejų finansinių metų arba vidutinė rinkos kapitalizacija ar lygiavertė tikroji rinkos vertė per pastaruosius finansinius metus buvo ne mažesnė kaip 75 mlrd. EUR.

Be to, Bendrasis Teismas pažymėjo, jog nebuvo ginčijama, kad *ByteDance* nepasiekė apyvartos Sąjungoje ribos. Vis dėlto neginčijama, kad *ByteDance* pasiekė alternatyvią pasaulinės rinkos vertės ribą, todėl ji buvo laikoma darančia didelį poveikį vidaus rinkai.

Dėl ryšio tarp dviejų minėtų ribų Bendrasis Teismas pažymėjo, kad jos atspindi panašias, bet skirtingas prielaidas. Didelė apyvarta Sąjungoje paprastai rodo, kad atitinkama įmonė jau turi pajėgumą monetizuoti savo naudotojus vidaus rinkoje, o didelė rinkos kapitalizacija arba tikroji pasaulinė rinkos vertė paprastai rodo, kad atitinkama įmonė turi potencialą artimiausiu metu monetizuoti savo naudotojus vidaus rinkoje. Be to, Sąjungos teisės aktų leidėjas konkrečiai pasirinko nagrinėjamos įmonės Sąjungoje pasiektą apyvartą kaip jos poveikio vidaus rinkai rodiklį.

Taigi negalima atmesti galimybės, kad atitinkama įmonė, remdamasi daugeliu pakankamai pagrįstų argumentų, įskaitant mažą jos apyvartą Sąjungoje, gali įrodyti, kad, nepaisant to, jog jos pasaulinės rinkos vertė yra labai svarbi, jos veiklos vidaus rinkoje mastas yra ribotas, todėl ši rinkos vertė neatspindi jos potencialo artimiausiu metu monetizuoti naudotojus Sąjungoje, vadinasi, ji nedaro didelio poveikio vidaus rinkai, kaip tai suprantama pagal DMA 3 straipsnio 1 dalies a punktą.

Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, Bendrasis Teismas konstatavo, kad Komisija padarė klaidą, kai atmetė kaip nereikšmingą ieškovės argumentą dėl mažos *ByteDance* apyvartos Sąjungoje, kuriuo siekiama paneigti prielaidą, susijusią su dideliu *ByteDance* poveikiu vidaus rinkai.

Atsižvelgiant į tai, remiantis jurisprudencija, ši klaida lemia ginčijamo sprendimo panaikinimą, tik jeigu konkrečiomis šios bylos aplinkybėmis ji galėjo turėti lemiamą įtaką tam, kad Komisija atmestų argumentus, kuriuos ieškovė pateikė siekdama paneigti DMA 3 straipsnio 2 dalies a punkte numatytą prielaidą.

Vis dėlto taip nebuvo, nes visi kiti veiksniai, į kuriuos Komisija atsižvelgė darydama išvadą, kad *ByteDance* turėjo didelį potencialą artimoje ateityje monetizuoti savo naudotojus Sąjungoje, tebegaliojo. Grįsdama šią išvadą Komisija taip pat priminė, kad *ByteDance* apyvarta Sąjungoje, nors ir mažesnė nei DMA 3 straipsnio 2 dalies a punkte nustatyta riba, vis dėlto nuolat didėjo, kad *ByteDance* tikroji rinkos vertė gerokai viršijo 75 mlrd. EUR ribą ir kad *TikTok* galutinių naudotojų ir verslo naudotojų skaičius Sąjungoje per pastaruosius trejus finansinius metus toliau didėjo, gerokai viršydamas DMA 3 straipsnio 2 dalies b punkte nustatytas ribas.

c) *Dėl prielaidos, kad „TikTok“ yra svarbi sąsaja*

Be to, Bendrasis Teismas atmetė ieškovės argumentus, kad Komisija pažeidė DMA 3 straipsnio 1 dalies b punktą ir 5 dalį, kai *TikTok* kvalifikavo kaip svarbią sąsają, taikydama DMA 3 straipsnio 2 dalies b punkte numatytą prielaidą, ir nepaisė ieškovės pateiktų priešingų argumentų.

Pagal DMA 3 straipsnio 2 dalies b punktą įmonė laikoma teikiančia PPP, kuri yra svarbi sąsaja, jeigu ji teikia PPP, kuria praėjusiais finansiniais metais per mėnesį naudojosi ne mažiau nei 45 mln. aktyvių galutinių naudotojų, įsisteigusių ar esančių Sąjungoje, ir kasmet naudojasi ne mažiau nei 10 000 aktyvių verslo klientų, įsisteigusių Sąjungoje.

i) *Dėl tariamo ekosistemos ir stipraus tinklo efekto nebuvimo*

Ginčydamas *TikTok* kvalifikavimą kaip svarbios sąsajos pagal DMA 3 straipsnio 2 dalies b punkte numatytą prielaidą ieškovė teigė, pirma, kad, priešingai nei kitos skaitmeniniame sektoriuje veikiančios įmonės, *ByteDance* neturi ekosistemos ir nesinaudoja stipriu tinklo efektu.

Visų pirma Bendrasis Teismas patikslino, kad skaitmeninių platformų ekosistemą gali sudaryti viena ar net kelios PPP, taip pat kitos su jomis, pavyzdžiui, technologiniais ryšiais ar sąveikumu, susijusios paslaugos, dėl to šių įmonių konkurentams gali padidėti kliūčių patekti į rinką, o galutiniams naudotojams gali išaugti tiekėjo pakeitimo sąnaudos, todėl esamiems ar naujiems rinkos dalyviams tampa sunkiau konkuruoti su šiomis įmonėmis arba išstumti jas iš užimamų pozicijų.

Toliau Bendrasis Teismas konstatavo, jog ieškovė nepagrindė savo argumento, kad *ByteDance* neturėjo ekosistemos, kurios dalis būtų *TikTok*.

Galiausiai, Bendrojo Teismo teigimu, net darant prielaidą, kad *ByteDance* neturi ekosistemos, Komisijos išvada dėl *TikTok* kvalifikavimo kaip svarbios sąsajos lieka galioti, nes iš ginčijamo sprendimo matyti, kad nuo 2018 m. Sąjungoje paleidus dabartinę jo versiją *TikTok* per trumpą laiką pritraukė labai daug galutinių naudotojų ir verslo klientų, kurie gerokai viršijo DMA 3 straipsnio 2 dalies b punkte šiuo klausimu nustatytas ribas ir pasiekė pusę *Facebook* ir *Instagram* dydžio.

Be to, priešingai, nei nurodė ieškovė, joks DMA aspektas nesuteikia pagrindo manyti, kad PPP gali stiprų tinklo efektą sukelti tik esant ekosistemai. Ieškovė taip pat nepateikė jokio savarankiško argumento, kuriuo remiantis būtų galima teigti, kad *TikTok* nebūdingas stiprus tinklo efektas.

ii) *Dėl daugiaticliškumo buvimo ir tariamo susaistymo efekto nebuvimo*

Antra, Bendrasis Teismas patvirtino Komisijos išvadą, jog nepakanka aplinkybės, kad galutinių naudotojų ir verslo klientų naudojimuisi *TikTok* ir kitais internetiniais socialiniais tinklais būdingas tam tikras daugiaticliškumas⁵⁰⁴, kad būtų galima akivaizdžiai paneigti DMA 3 straipsnio 2 dalies b punkte numatytą prielaidą.

⁵⁰⁴ Apskritai skaitmeninių paslaugų ir konkrečiai internetinių platformų kontekste sąvoka „daugiaticliškumas“ apibūdinama situacija, kai naudotojai lygiagrečiai naudojami keliomis konkuruojančiomis skaitmeninėmis paslaugomis, šiuo atveju – internetinių socialinių tinklų paslaugomis.

Šiuo klausimu Bendrasis Teismas pažymėjo, kad, nors daugiatinglškumo ir susaistymo efekto buvimas arba nebuvimas, atsižvelgiant į konkretų atvejį, gali būti svarbūs veiksniai vertinant, ar galima akivaizdžiai paneigti šią prielaidą, reikia atsižvelgti į specifines ir konkrečias minėto daugiatinglškumo ir susaistymo efekto ypatybes, pasireiškiančias atitinkamos PPP veikimo aplinkybėmis.

Kadangi daugiatinglškumo vyraujantį pobūdį tarp internetinių socialinių tinklų naudotojų rodo pačios ieškovės pateikti duomenys, Bendrasis Teismas padarė išvadą, kad, atsižvelgiant į atitinkamos PPP ypatybes, vien to, kad egzistuoja daugiatinglškumas, net ir dideliu mastu, nepakanka, kad šioje byloje būtų akivaizdžiai paneigta DMA 3 straipsnio 2 dalies b punkte numatyta prielaida.

Be to, ieškovės, kuriai tenka įrodinėjimo pareiga, per administracinę procedūrą pateikti argumentai ir įrodymai buvo susiję tik su daugiatinglškumo egzistavimu apskritai, o ne su įvairių internetinių socialinių tinklų platformų naudojimo intensyvumu; pažymėtina, kad naudotojų aktyvumas *TikTok* buvo didesnis nei kituose socialiniuose tinkluose ir kad galutiniai naudotojai, ypač jaunimas, praleido daugiau laiko *TikTok* nei kituose socialiniuose tinkluose.

Dėl ieškovės argumentų, susijusių su tuo, kad apie 82 % ir 77 % *TikTok* galutinių naudotojų taip pat naudoja atitinkamai *Instagram* ir *Facebook*, o tik 38 % ir 48 % atitinkamai *Facebook* ir *Instagram* galutinių naudotojų taip pat naudoja *TikTok*, Bendrasis Teismas konstatavo, jog ieškovė bet kuriuo atveju neįrodė, kad *TikTok* ir *Facebook* bei *Instagram* naudotojų praktikuojamą asimetrinį daugiatinglškumą lėmė ne ekonominės ir istorinės aplinkybės, kuriomis Sąjungoje veikia internetiniai socialiniai tinklai, o stipraus tinklo efekto ir susaistymo efekto nebuvimas *TikTok*.

iii) *Dėl mažesnio „TikTok“ masto, palyginti su kitomis platformomis, ir didelio konkurentų skaičiaus*

Trečia, Bendrasis Teismas nustatė, kad Komisija teisingai nusprendė, jog ieškovės pateikti argumentai dėl mažo *TikTok* veiklos masto, palyginti su kitomis internetinio socialinio tinklo paslaugomis, ir dėl didelio konkurentų skaičiaus taip pat nebuvo pakankamai pagrįsti, kad būtų galima akivaizdžiai paneigti DMA 3 straipsnio 2 dalies b punkte numatytą prielaidą.

DMA 23 konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad tarp aplinkybių, į kurias Komisija gali atsižvelgti nagrinėdama argumentus, kuriais siekiama paneigti DMA 3 straipsnio 2 dalies b punkte numatytą prielaidą, yra „įmonės teikiamos [PPP] svarba atsižvelgiant į bendrą atitinkamos [PPP] veiklos mastą“. Vis dėlto šioje DMA konstatuojamojoje dalyje nenurodyti parametrai, kuriais remiantis turi būti matuojama PPP svarba ir mastas.

Nagrinėjamu atveju ieškovė teigė, kad *TikTok* nėra svarbi sąsaja, kaip tai suprantama pagal DMA 3 straipsnio 1 dalies b punktą, nes *TikTok* yra mažesnio dydžio nei kitos gerai žinomos platformos, kaip antai *Facebook* ir *Instagram*, be kita ko, kiek tai susiję su galutinių naudotojų skaičiumi.

Vis dėlto, kadangi siekdama įrodyti tariamai mažą *TikTok* mastą ieškovė pateikė argumentus ir duomenis, kurių nebuvo nurodžiusi per administracinę procedūrą, Bendrasis Teismas juos pripažino nepriimtinais.

Jis taip pat atmėtė šiuos naujus argumentus kaip nepagrįstus ir, be kita ko, patvirtino, kad *TikTok* dydis negali būti vertinamas statistiškai, nes turi būti atsižvelgiama į spartų ir reikšmingą galutinių naudotojų skaičiaus augimą Sąjungoje, o jis per kelerius metus pasiekė maždaug pusę *Facebook* ir *Instagram* dydžio.

iv) *Dėl reklamos pajamų ir „TikTok“ užsiregistravusių verslo klientų sąveikos lygio*

Kiek tai susiję su ieškovės argumentais, grindžiamais tuo, kad *ByteDance* reklamos pajamos, jos vidutinės pajamos vienam naudotojui arba reklamos užsakovų ir *TikTok* užsiregistravusių verslo klientų sąveikos lygis yra maži ir mažesni nei kai kurių kitų platformų, Bendrasis Teismas konstatavo, ketvirta, kad Komisija padarė klaidą, kai atmėtė šiuos argumentus kaip visiškai nereikšmingus, kad būtų paneigta DMA 3 straipsnio 2 dalies b punkte numatyta prielaida.

Šiuo klausimu Bendrasis Teismas pabrėžė, kad nors Komisija pripažino *TikTok* internetine socialinio tinklo paslauga, o ne internetinės reklamos paslauga, kaip tai suprantama pagal DMA, vis dėlto *TikTok* yra unikali platforma, kurioje naudotojai sąveikauja, be kita ko, dalydamiesi vaizdo įrašais ir juos rodydami, o reklamuotojai moka už skelbiamą reklamą, kuri paprastai įterpiama tarp šių naudotojų žiūrimų vaizdo įrašų.

Be to, negalima paneigti, kad *TikTok* gaunamos reklamos pajamos arba vidutinės pajamos iš naudotojo iš principo galėtų būti vienas iš rodiklių, rodančių šios platformos svarbą verslo klientams norint pasiekti galutinius naudotojus, nes reklama iš tikrųjų yra viena iš priemonių, kurias minėti verslo klientai paprastai naudoja, kad pasiektų savo klientus.

Tokiomis aplinkybėmis, kadangi Komisija bet kuriuo atveju taip pat įrodė, kad ieškovės argumentai ir įrodymai, susiję su reklama internete, nebuvo pakankamai pagrįsti, kad būtų galima akivaizdžiai paneigti DMA 3 straipsnio 2 dalies b punkte numatytą prielaidą, Bendrasis Teismas konstatavo, kad Komisijos padaryta klaida neturi įtakos ginčijamo sprendimo teisėtumui. Šiuo klausimu Bendrasis Teismas, be kita ko, pažymėjo, jog Komisija teisingai konstatavo, kad ieškovės pateikti argumentai ir įrodymai nepakankamai reprezentatyvūs visų *TikTok* verslo klientų atžvilgiu.

d) *Dėl prielaidos, kad „ByteDance“ užima įsitvirtinusios ir ilgalaikės rinkos dalyvės poziciją*

Galiausiai Bendrasis Teismas atmetė ieškovės priekaištus, kad Komisija pažeidė DMA 3 straipsnio 1 dalies c punktą ir 5 dalį, kai atmetė jos argumentus, kuriais ginčijama išvada, kad, atsižvelgiant į DMA 3 straipsnio 2 dalies c punkte numatytą prielaidą, *TikTok*, vykdydama savo veiklą, užima įsitvirtinusios ir ilgalaikės rinkos dalyvės poziciją. Ieškovė iš esmės tvirtino, kad ji yra nauja rinkos dalyvė ir kad jos poziciją rinkoje sėkmingai užginčijo konkurentai, kaip antai *Meta* ir *Alphabet*, kurie pradėjo teikti naujas paslaugas, t. y. atitinkamai *Reels* ir *Shorts*, kuriomis buvo imituojamos pagrindinės *TikTok* savybės, t. y. trumpo vaizdo įrašo formatas, ir kurios sparčiai išaugo.

Pažymėjęs, pirma, kad DMA 3 straipsnio 1 dalies c punkte vartojama „įsitvirtinusios ir ilgalaikės rinkos dalyvės pozicijos“ sąvoka siekiama atspindėti nedidelį atitinkamos įmonės pozicijos atvirumą konkurencijai bei šios pozicijos stabilumą bėgant laikui, ir, antra, kad ši sąvoka nebūtinai sutampa su sąvoka „dominuojanti padėtis“, kaip ji suprantama pagal SESV 102 straipsnį, Bendrasis Teismas nustatė, kad, remiantis įsitvirtinusios ir ilgalaikės rinkos dalyvės pozicija, neatmetama, kad esama tam tikro atvirumo konkurencijai.

Atsakydamas į ieškovės argumentus, susijusius su tuo, kad kiti tos pačios PPP kategorijos prieigos valdytojai, t. y. *Meta* ir *Alphabet*, užginčijo *ByteDance* poziciją, Bendrasis Teismas, be kita ko, konstatavo, kad DMA tikslas yra užtikrinti prieigos valdytojų pozicijų atvirumą konkurencijai ne tik kitų prieigos valdytojų, bet ir (ar net svarbiausia) kitų operatorių, kurie nėra konkrečios PPP prieigos valdytojai, atžvilgiu. Vadinas, vien nuorodos į *Meta* ir *Alphabet* veiklą neleidžia daryti išvados, kad *ByteDance* neturi įsitvirtinusios ir ilgalaikės rinkos dalyvės pozicijos, kaip tai suprantama pagal DMA.

Be to, neatmetama, kad įmonė, kaip antai *ByteDance*, 2018 m. buvusi nauja vidaus rinkos dalyvė, kuri siekė konkuruoti su prieigos valdytojais, per kelerius metus galėtų pati tapti prieigos valdytoja.

2. Dėl pagrindo, grindžiamo teisės į gynybą pažeidimu

Grįsdama savo ieškinį ieškovė taip pat rėmėsi Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 41 straipsnio pažeidimu, nes ginčijamame sprendime Komisija rėmėsi faktinėmis ir teisinėmis aplinkybėmis, dėl kurių ji neturėjo galimybės pateikti savo pastabų per administracinę procedūrą.

Šiuo klausimu Bendrasis Teismas priminė, kad Pagrindinių teisių chartijos 41 straipsniu bet kuriam asmeniui užtikrinama galimybė vykstant administracinei procedūrai iki sprendimo, galinčio neigiamai paveikti jo interesus, priėmimo tinkamai ir veiksmingai pareikšti savo nuomonę.

Atsižvelgęs į šiuos patikslinimus, Bendrasis Teismas konstatavo, kad, nepaisant daugkartinio ieškovės ir Komisijos susirašinėjimo prieš priimant ginčijamą sprendimą, ieškovė neturėjo galimybės per administracinę procedūrą pateikti pastabų dėl tam tikrų Komisijos jos atžvilgiu nustatytų aplinkybių.

Vis dėlto pagal suformuotą jurisprudenciją teisės būti išklausytam pažeidimas automatiškai nereiškia, kad ginčijamas aktas turi būti panaikintas. Iš tiesų ieškovė dar turi įrodyti, kad, jei nebūtų nagrinėjamo procedūros pažeidimo, Komisijos sprendimas būtų buvęs kitoks, nes, nesant šio pažeidimo, ši šalis būtų galėjusi geriau užtikrinti savo gynybą. Vis dėlto šioje byloje nepateikus tokių įrodymų, Bendrasis Teismas atmetė ieškovės pagrindą, grindžiamą jos teisės į gynybą pažeidimu.

3. Dėl pagrindo, grindžiamo vienodo požiūrio principo pažeidimu

Ieškovės teigimu, Komisija pažeidė vienodo požiūrio principą, nes ginčijamame sprendime atmetė kai kurias jos argumentus, nors kituose sprendimuose tokius argumentus priėmė.

Šiuo klausimu Bendrasis Teismas priminė, kad Komisija privalo atlikti individualią kiekvienos bylos aplinkybių analizę, neprivalėdama atsižvelgti į ankstesnius sprendimus, susijusius su kitais ūkio subjektais ar kitomis PPP, ir kad bet kuriuo atveju pagal vienodo požiūrio principą reikalaujama, kad panašios situacijos nebūtų vertinamos skirtingai, o skirtingos – vienodai, nebent toks vertinimas būtų objektyviai pagrįstas.

Vis dėlto, kadangi ieškovės ieškinyje nurodyti Komisijos sprendimų argumentai buvo susiję su kitų kategorijų PPP, o ne su internetinių socialinių tinklų paslaugomis, o ieškovė nepaiškino, kodėl šių kitų kategorijų PPP veiklos aplinkybės būtų panašios į internetinių socialinių tinklų paslaugų, kaip antai *TikTok*, veiklos aplinkybes, Bendrasis Teismas atmetė pagrindą, grindžiamą vienodo požiūrio principo pažeidimu, kaip nepagrįstą.

Atsižvelgdamas į visa tai, kas išdėstyta, Bendrasis Teismas atmetė visą ieškinį.

VII. Ekonominė, socialinė ir teritorinė sanglauda

2024 m. vasario 7 d. Sprendimas *Austrija / Komisija* (T-501/22, [EU:T:2024:71](#))

„EŽŪGF ir EŽŪFKP – Nefinansuojamos išlaidos – Austrijos patirtos išlaidos – Sumažinimo koeficientas – Reglamento (ES) Nr. 1307/2013 24 straipsnio 6 dalis – Reglamento Nr. 1307/2013 30 straipsnio 7 dalies b punktas – Reglamento Nr. 1306/2013 52 straipsnio 4 dalies a punktas – Pareiga motyvuoti“

Gavęs Austrijos Respublikos pareikštą ieškinį dėl panaikinimo Bendrasis Teismas iš dalies panaikino Europos Komisijos sprendimą 2022/908⁵⁰⁵ tiek, kiek ji nefinansavo Europos Sąjungos lėšomis šios valstybės narės pagal Europos žemės ūkio garantijų fondą (EŽŪGF) iki 2016 m. lapkričio 27 d. patirtų išlaidų. Šiomis aplinkybėmis jis pirmą kartą priėmė sprendimą dėl Reglamento Nr. 1307/2013⁵⁰⁶ 24 straipsnio 6 dalies ir sąvokos „specifiniai sunkumai“, kaip ji suprantama pagal to paties reglamento 30 straipsnio 7 dalies b punktą, aiškinimo.

Taikydama bazinės išmokos sistemą Austrijos Respublika nusprendė taikyti sumažinimo koeficientą sklypams, kurie pagal Austrijos teisę laikomi „pievų ganyklomis“ ir „kalnų ganyklomis“. 2016 m. Komisija jos atžvilgiu pradėjo tyrimą, siekdama patikrinti, ar pagal EŽŪGF ūkininkams skiriamos paramos už plotą schemų valdymas ir kontrolė 2015 ir 2016 m. buvo vykdomi pagal Sąjungos teisės aktus. Po šio tyrimo nusprendusi, kad Austrijos valdžios institucijos neteisingai taikė Reglamento Nr. 1307/2013 24 straipsnio 6 dalį, kiek tai susiję su „pievų ganyklomis“, Komisija nustatė Austrijos Respublikai finansinę korekciją⁵⁰⁷. Todėl ši valstybė narė, imdamasi taisomosios priemonės, skyrė atitinkamiems ūkininkams papildomų teisių į išmokas už kiekvieną reikalavimus atitinkantį „pievų ganyklų“ hektarą nuo 2017 m. iš nacionalinio rezervo, kurį valstybės narės turi sudaryti pagal tą patį reglamentą⁵⁰⁸.

2018 m. Komisija pradėjo naują tyrimą dėl Austrijos Respublikos. Iš Komisijos suvestinės ataskaitos, pirma, matyti, kad, kiek tai susiję su „kalnų ganyklomis“, Austrijos valdžios institucijos neteisingai taikė Reglamento Nr. 1307/2013 24 straipsnio 6 dalį, todėl atsirado nepagrįstas skirtingas požiūris, nes toje pačioje vietovėje sumažinimo koeficientas nebuvo taikomas visiems sklypams, kuriuose yra tos pačios klimato sąlygos. Antra, šioje ataskaitoje nustatyta, kad Austrijos Respublika neteisėtai naudojo nacionalinį rezervą taisomajai priemonei, susijusiai su „pievų ganyklomis“, finansuoti. Taigi ginčijamu sprendimu Komisija, atsižvelgdama į du pažeidimus, dėl kurių priekaištaujama Austrijos Respublikai, atsisakė Sąjungos lėšomis finansuoti 68 146 449,98 EUR šios valstybės narės pagal EŽŪGF deklaruotų išlaidų.

⁵⁰⁵ 2022 m. birželio 8 d. Komisijos įgyvendinimo sprendimas (ES) 2022/908 dėl valstybių narių patirtų tam tikrų išlaidų nefinansavimo Europos Sąjungos lėšomis iš Europos žemės ūkio garantijų fondo (EŽŪGF) ir Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai (EŽŪFKP) (OL L 157, 2022, p. 15).

⁵⁰⁶ 2013 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1307/2013, kuriuo nustatomos pagal bendros žemės ūkio politikos paramos sistemos ūkininkams skiriamų tiesioginių išmokų taisyklės ir panaikinami Tarybos reglamentas (EB) Nr. 637/2008 ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 73/2009 (OL L 347, 2013, p. 608).

⁵⁰⁷ 2019 m. vasario 12 d. Komisijos įgyvendinimo sprendimas (ES) 2019/265 dėl valstybių narių patirtų tam tikrų išlaidų nefinansavimo Europos Sąjungos lėšomis iš Europos žemės ūkio garantijų fondo (EŽŪGF) ir Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai (EŽŪFKP) (OL L 44, 2019, p. 14).

⁵⁰⁸ Reglamento Nr. 1307/2013 30 straipsnio 1 dalis.

Bendrojo Teismo vertinimas

Pirma, Bendrasis Teismas atmetė pagrindą, susijusį su Reglamento Nr. 1306/2013⁵⁰⁹ 52 straipsnio 1 dalies pažeidimu dėl finansinės korekcijos, pagrįstos klaidingu Reglamento Nr. 1307/2013 24 straipsnio 6 dalies aiškinimu.

Šiuo klausimu sumažinimo koeficiento taikymas „kalnų ganykloms“, bet ne gretimiems sklypams, nebūtinai reiškia, kad Reglamento Nr. 1307/2013 24 straipsnio 6 dalis taikoma netiksliai. Šioje nuostatoje nėra jokio patikslinimo dėl vietovių, į kurias atsižvelgiant reikia vertinti, ar įvykdytas sudėtingų klimato sąlygų kriterijus, apimties. Vis dėlto Austrijos valdžios institucijų požiūris, pagal kurį sumažinimo koeficientas taikomas tik prie „kalnų ganyklų“ priskiriamiems sklypams, šiuo atveju neįrodžius, kad kompetentingos institucijos konkrečiai ir sistemingai vykdė tokį priskyrimą, remdamosi ypatingomis klimato sąlygomis, būdingomis šiems sklypams, neleidžia nei garantuoti, kad šis koeficientas būtų taikomas visiems sklypams, esantiems vietovėse, kuriose klimato sąlygos yra sudėtingos, nei užtikrinti, kad šis koeficientas būtų taikomas tik tiems sklypams, kurie iš tikrųjų atitinka šį kriterijų.

Antra, Bendrasis Teismas nusprendė, kad Komisija padarė teisingą išvadą, jog papildomų teisių į išmokas skyrimas ūkininkams, eksploatuojantiems „pievų ganyklas“, siekiant kompensuoti neteisingą sumažinimo koeficiento taikymą, negali būti finansuojamas iš nacionalinio rezervo pagal Reglamento Nr. 1307/2013 30 straipsnio 7 dalies b punktą.

Prieš padarydamas šią išvadą Bendrasis Teismas išaiškino Reglamento Nr. 1307/2013 30 straipsnio 7 dalies b punktą, kuriuo Austrijos Respublika rėmėsi kaip teisiniu pagrindu naudoti nacionalinį rezervą, atsižvelgdamas į jo tekstą, kontekstą ir teisės akto, kuriame ši nuostata įtvirtinta, tikslus.

Dėl šios nuostatos formuluotės Bendrasis Teismas konstatavo, kad būdvardis „specifinis“ patvirtina aiškinimą, pagal kurį aptariamai sunkumai yra susiję su tam tikromis ūkininkų kategorijomis, kurios nuo kitų skiriasi ūkininkų padėties ypatumais. Vis dėlto to, kad ūkininkai patiria valstybės narės padarytos klaidos taikant Sąjungos teisę pasekmių, nepakanka, kad būtų galima manyti, jog šie ūkininkai priklauso konkrečiai kategorijai ir tuo remiantis dėl šios klaidos jų patiriami sunkumai turėtų būti laikomi jiems specifiniais. Tokį aiškinimą patvirtina nagrinėjamos nuostatos kontekstas, visų pirma Reglamento Nr. 639/2014⁵¹⁰ 31 straipsnio 2 dalis.

Kalbant apie nagrinėjamais teisės aktais siekiamus tikslus, pažymėtina, kad panaudojant rezervą siekiama leisti valstybėms narėms teikti paramą konkrečiose situacijose atsidūrusiems ūkininkams, teikiant pirmenybę jauniesiems ūkininkams ir žemės ūkio veiklą pradedantiems asmenims.

Nagrinėjamu atveju ūkininkų, eksploatuojančių „pievų ganyklas“, patiriami sunkumai nebuvo neatsiejami nuo jų situacijos ar susiję su jų statusu, bet atsirado dėl to, kad Austrijos valdžios institucijos, neteisingai taikydamos Reglamento Nr. 1307/2013 24 straipsnio 6 dalį, atėmė iš jų teises į išmokas, kurios jiems turėjo būti skirtos iš pat pradžių.

Taigi Austrijos Respublikos nurodyta aplinkybė, kad neteisingas Sąjungos teisės taikymas paveikė tik „pievų ganyklų“ turėtojus, – tai, beje, ginčytina, nes ši klaida turėjo pasekmių visų Austrijos ūkininkų teisių į išmokas vertei, – negali lemti išvados, kad „pievų ganyklų“ turėtojai atsidūrė situacijoje, reiškiančioje specifinius sunkumus, dėl kurių Austrijos Respublika gali jiems skirti papildomų teisių į išmokas iš nacionalinio rezervo pagal Reglamento Nr. 1307/2013 30 straipsnio 7 dalies b punktą.

⁵⁰⁹ 2013 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1306/2013 dėl bendros žemės ūkio politikos finansavimo, valdymo ir stebėsenos, kuriuo panaikinami Tarybos reglamentai (EEB) Nr. 352/78, (EB) Nr. 165/94, (EB) Nr. 2799/98, (EB) Nr. 814/2000, (EB) Nr. 1200/2005 ir (EB) Nr. 485/2008 (OL L 347, 2013, p. 549).

⁵¹⁰ 2014 m. kovo 11 d. Komisijos deleguotasis reglamentas (ES) Nr. 639/2014, kuriuo papildomas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1307/2013, kuriuo nustatomos pagal bendros žemės ūkio politikos paramos sistemas ūkininkams skiriamų tiesioginių išmokų taisyklės, ir iš dalies keičiamas to reglamento X priedas (OL L 181, 2014, p. 1).

Galiausiai Bendrasis Teismas pritarė trečiajam pagrindui, susijusiam su Reglamento Nr. 1306/2013 52 straipsnio 4 dalies a punkto pažeidimu.

Įgyvendinimo reglamento Nr. 908/2014⁵¹¹ 34 straipsnio 2 dalies pirmoje pastraipoje nurodytas pranešimas yra referencinė aplinkybė pradedant skaičiuoti Reglamento Nr. 1306/2013 52 straipsnio 4 dalies a punkte numatytą 24 mėnesių terminą, nes tame pranešime pakankamai tiksliai nurodytas Komisijos vykdyto tyrimo dalykas ir per šį tyrimą nustatyti trūkumai. Laikotarpio, per kurį Komisija gali atsisakyti finansuoti tam tikras išlaidas Sąjungos lėšomis, apribojimu siekiama apsaugoti valstybes nares nuo teisinio saugumo nebuvimo, kuris atsirastų, jei Komisija galėtų ginčyti išlaidas, patirtas prieš kelerius metus iki sprendimo dėl atitikties patvirtinimo priėmimo.

Kadangi 2018 m. lapkričio 27 d. pranešime pirmą kartą pakankamai tiksliai nurodytas Komisijos konstatuotas trūkumas, susijęs su neteisingu sumažinimo koeficiento taikymu „kalnų ganykloms“, šiuo atveju tas pranešimas buvo atskaitos taškas skaičiuojant Reglamento Nr. 1306/2013 52 straipsnio 4 dalies a punkte nurodytą 24 mėnesių terminą. Todėl Komisija negalėjo Sąjungos lėšomis nefinansuoti išlaidų, patirtų iki 2016 m. lapkričio 27 d.

Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, Bendrasis Teismas padarė išvadą, kad ginčijamas sprendimas turi būti panaikintas tiek, kiek juo dėl pirmosios nagrinėjamos finansinės pataisos Sąjungos lėšomis nefinansuojamos išlaidos, patirtos iki 2016 m. lapkričio 27 d.

⁵¹¹ 2014 m. rugpjūčio 6 d. Komisijos įgyvendinimo reglamentas (ES) Nr. 908/2014, kuriuo nustatomos Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1306/2013 taikymo taisyklės, susijusios su mokėjimo agentūromis ir kitomis įstaigomis, finansų valdymu, sąskaitų patvirtinimu, patikrų taisyklėmis, užstatais ir skaidrumu (OL L 255, 2014, p. 59).

VIII. Visuomenės sveikata

2024 m. vasario 21 d. Sprendimas *PAN Europe* / Komisija (T-536/22, [EU:T:2024:98](#))

„Augalų apsaugos produktai – Veiklioji medžiaga cipermetrinas – Įgyvendinimo reglamentas (ES) 2021/2049 – Prašymas atlikti vidaus peržiūrą – Reglamento (EB) Nr. 1367/2006 10 straipsnio 1 dalis – Prašymo atmetimas – EFSA nustatytos svarbios probleminės sritys – Rizikos vertinimas ir valdymas – Atsargumo principas – Komisijos diskrecija“

Nagrinėdamas ieškinį dėl panaikinimo, susijusį su veikliosios medžiagos cipermetrino patvirtinimo galiojimo pratęsimu, Bendrasis Teismas patikslino tokio nevyriausybinės organizacijos pagal Reglamentą Nr. 1367/2006⁵¹² pareikšto ieškinio priimtumo taisyklės ir Europos Komisijos, kaip rizikos valdytojos, diskrecijos apimtį atsižvelgiant į atsargumo principą.

Cipermetrinas yra Europos Sąjungoje naudojamas insekticidas, kurį 2005 m. leista naudoti augalų apsaugos produktuose⁵¹³.

Vykdydama cipermetrino patvirtinimo galiojimo pratęsimo procedūrą, Europos maisto saugos tarnyba (EFSA) savo 2018 m. liepos mėn. mokslinėje išvadoje nustatė keturias svarbias šios veikliosios medžiagos problemines sritis (ang. *critical areas of concern*). Paskui 2019 m. rugsėjo mėn. ji paskelbė pareiškimą dėl cipermetrino rizikos mažinimo priemonių.

Atlikus šį rizikos vertinimą, 2021 m. lapkričio 24 d. Komisija priėmė Įgyvendinimo reglamentą 2021/2049⁵¹⁴, kuriuo pratęstas cipermetrino patvirtinimo galiojimas ir nustatytos specialiosios nuostatos.

2022 m. sausio 20 d. ieškovė aplinkosaugos organizacija *Pesticide Action Network Europe* (*PAN Europe*) pateikė Komisijai prašymą atlikti Įgyvendinimo reglamento 2021/2049 vidaus peržiūrą⁵¹⁵.

2022 m. birželio 23 d. sprendimu šį prašymą Komisija atmetė.

Ieškovė Bendrojo Teismo prašė panaikinti šį atmetimo sprendimą. Grįsdama savo ieškinį ji rėmėsi atsargumo principo ir Sąjungos pareigos užtikrinti aukštą žmonių sveikatos ir aplinkos apsaugos lygį pažeidimu. Ji, be kita ko, teigė, kad EFSA nustatė tam tikras su cipermetrinu susijusias svarbias problemines sritis, todėl Komisija neturėjo pratęsti šios medžiagos patvirtinimo galiojimo. Tokiomis aplinkybėmis Komisija esą nebeturėjo jokios diskrecijos ir šiuo aspektu negalėjo remtis savo, kaip rizikos valdytojos, vaidmeniu.

Savo sprendimu Bendrasis Teismas atmetė visą ieškinį.

⁵¹² 2006 m. rugsėjo 6 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1367/2006 dėl Orhuso konvencijos dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais nuostatų taikymo Bendrijos institucijoms ir organams (OL L 264, 2006, p. 13); konkrečiai – pagal jo 12 straipsnį.

⁵¹³ Ši medžiaga 2005 m. rugsėjo 16 d. Komisijos direktyva 2005/53/EB, iš dalies keičiančia Tarybos direktyvą 91/414/EEB, įtraukiant chlorotalonilą, chlorotoluroną, cipermetriną, daminozidą ir tiofanatmetilą kaip veikliąsias medžiagas (OL L 241, 2005, p. 51), buvo įrašyta į 1991 m. liepos 15 d. Tarybos direktyvos 91/414/EEB dėl augalų apsaugos produktų pateikimo į rinką (OL L 230, 1991, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k. 3 sk., 11 t., p. 332) I priedą.

⁵¹⁴ 2021 m. lapkričio 24 d. Komisijos įgyvendinimo reglamentas (ES) 2021/2049, kuriuo pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1107/2009 dėl augalų apsaugos produktų pateikimo į rinką pratęsiamas veikliosios medžiagos cipermetrino kaip keistinos medžiagos patvirtinimo galiojimas ir iš dalies keičiamas Komisijos įgyvendinimo reglamento (ES) Nr. 540/2011 priedas (OL L 420, 2021, p. 6).

⁵¹⁵ Pagal Reglamento Nr. 1367/2006 10 straipsnio 1 dalį.

Bendrojo Teismo vertinimas

Bendrasis Teismas pirmiausia pateikė su procedūra susijusių paaiškinimų dėl peržiūros prašymo ir ieškinio dėl sprendimo, priimto atsakant į šį prašymą, panaikinimo atitikties taisyklės apimties.

Šiuo klausimu jis priminė, kad toks ieškinys dėl panaikinimo yra priimtinas tik jeigu jis pareikštas dėl atsakymo į tą prašymą, o panaikinimo pagrindai susiję būtent su šiuo atsakymu.

Toks ieškinys negali būti grindžiamas naujais motyvais arba įrodymais, kurių nebuvo peržiūros prašyme, nes priešingu atveju su tokio prašymo motyvavimu susijęs reikalavimas netektų savo veiksmingumo ir būtų pakeistas šiuo prašymu inicijuotos procedūros dalykas⁵¹⁶.

Vis dėlto, pirma, ieškovė pagal Reglamentą Nr. 1367/2006 turi turėti galimybę ieškinio Bendrajame Teisme stadijoje pateikti argumentus, kuriais teisiškai ginčijamas atsakymo į jos peržiūros prašymą pagrindimas, su sąlyga, kad šiais argumentais nekeičiamas šiuo prašymu inicijuotos procedūros dalykas. Antra, argumentas, kuris nebuvo pateiktas peržiūros prašymo etape, negali būti laikomas nauju, jeigu juo tik papildomi šiame prašyme pateikti argumentai, t. y. jeigu jis yra pakankamai glaudžiai susijęs su iš pradžių pateiktais pagrindais ir priekaištais ir jį galima laikyti įprastos per teismo procesą išplėtos diskusijos dalimi.

Antra, Bendrasis Teismas pažymėjo, jog tam, kad Komisija galėtų veiksmingai siekti jai Reglamentu Nr. 1107/2009 iškeltų tikslų, jai turi būti pripažinta plati diskrecija. Tai pasakytina, be kita ko, apie sprendimus dėl rizikos valdymo, kuriuos ji turi priimti, taikydama šį reglamentą⁵¹⁷.

Rizikos valdymas – tai visi veiksmai, kurių ėmėsi su rizika susidūrusi institucija, kad nustatytų visuomenei priimtina rizikos lygį, atsižvelgdama į savo pareigą laikantis atsargumo principo užtikrinti aukštą žmonių sveikatos apsaugos, saugumo ir aplinkos apsaugos lygį⁵¹⁸.

Tai reiškia, kad reikia atlikti išankstinį rizikos vertinimą: pirma, moksliškai, remiantis geriausiais turimais mokslo duomenimis, įvertinti šią riziką ir, antra, nustatyti, ar ji viršija visuomenei priimtina laikytiną rizikos lygį, o tinkamo visuomenės apsaugos lygio nustatymas priklauso nuo politinio pasirinkimo.

Taigi, nors per veikliųjų medžiagų galiojimo pratęsimo procedūrą Komisija turi „atsižvelgti“, be kita ko, į EFSA mokslo išvadas⁵¹⁹, jos išvados jai, kaip rizikos valdytojai, nėra privalomos. Toks atsižvelgimas negali būti aiškinamas kaip Komisijos pareiga visais aspektais laikytis EFSA išvadų.

Vis dėlto Komisijos, kaip rizikos valdytojos, plačią diskreciją riboja būtinybė laikytis Reglamento Nr. 1107/2009 nuostatų, visų pirma jo 4 straipsnio⁵²⁰, siejamo su šio reglamento II priedu, ir atsargumo principas, kuriuo grindžiamos visos šio reglamento nuostatos.

⁵¹⁶ 2019 m. rugsėjo 12 d. Sprendimas *TestBioTech ir kt. / Komisija* (C-82/17 P, [EU:C:2019:719](#), 39 punktas).

⁵¹⁷ 2018 m. gegužės 17 d. Sprendimas *Bayer CropScience ir kt. / Komisija* (T-429/13 ir T-451/13, [EU:T:2018:280](#), 143 punktas).

⁵¹⁸ 2013 m. balandžio 12 d. Sprendimas *Du Pont de Nemours (France) ir kt. / Komisija* (T-31/07, nepaskelbtas Rink., [EU:T:2013:167](#), 148 punktas), 2018 m. gegužės 17 d. Sprendimas *Bayer CropScience ir kt. / Komisija* (T-429/13 ir T-451/13, [EU:T:2018:280](#), 125 punktas) ir 2021 m. kovo 17 d. Sprendimas *FMC / Komisija* (T-719/17, [EU:T:2021:143](#), 78 punktas).

⁵¹⁹ Pagal 2012 m. rugsėjo 18 d. Komisijos įgyvendinimo reglamento (ES) Nr. 844/2012, kuriuo nustatomos veikliųjų medžiagų patvirtinimo pratęsimo procedūros įgyvendinimo nuostatos, kaip numatyta Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (EB) Nr. 1107/2009 dėl augalų apsaugos produktų pateikimo į rinką (OL L 252, 2012, p. 26), 14 straipsnio 1 dalies antrą pastraipą.

⁵²⁰ Pagal šį straipsnį veiklioji medžiaga gali būti patvirtinta tik įrodžius, kad jo 2 ir 3 dalyse numatytos patvirtinimo sąlygos yra tenkinamos realiomis naudojimo sąlygomis. Įtvirtinta prezumpcija, kad šios patvirtinimo sąlygos laikomos tenkinamomis, jei nustatoma, kad jos yra tenkinamos bent vieno augalų apsaugos produkto, kurio sudėtyje yra tos veikliosios medžiagos, tipiško naudojimo būdo atžvilgiu.

Tokiomis aplinkybėmis Komisija gali pratęsti veikliosios medžiagos patvirtinimo galiojimą tik tuo atveju, jeigu pakankamai įrodyta, kad, nepaisant to, jog nustatytos svarbios probleminės sritys, rizikos mažinimo priemonės leidžia daryti išvadą, kad laikomasi Reglamento Nr. 1107/2009 4 straipsnyje nustatytų kriterijų. Taigi, Komisijos vaidmuo būtent ir yra atsižvelgiant į valdymo priemones, skirtas konkrečiai rizikai sumažinti, nustatyti visuomenei priimtina riziką su aukštesne toleravimo riba, kiek tai susiję ir su aplinkos apsauga, ir su žmonių ar gyvūnų sveikata.

Šiuo atveju vien tai, kad EFSA savo išvadose dėl cipermetrino nustatė keturias svarbias problemines sritis, neleidžia teigti, kad Komisija, kaip rizikos valdytoja, nebeturi jokios diskrecijos, jeigu ji užtikrina, kad yra tenkinami Reglamento Nr. 1107/2009 4 straipsnyje nurodyti kriterijai. Kitaip tariant, Komisija, laikydamasi atsargumo principo, gali patikrinti, ar rizika gali tapti priimtina nustatant tam tikras priemones.

2024 m. gegužės 15 d. Sprendimas *Fresenius Kabi Austria ir kt.* / Komisija (T-416/22, [EU:T:2024:316](#))

„Žmonėms skirti vaistai – Nacionalinių leidimų pateikti rinkai žmonėms skirtą vaistą, kurio sudėtyje yra veikliosios medžiagos hidroksietilkrakmolo (HEK) infuziniai tirpalai, galiojimo sustabdymas – Ieškinys dėl panaikinimo – Tiesioginė sąsaja – Dalinis nepriimtinumas – Pareiga motyvuoti – Teisės klaida – Akivaizdi vertinimo klaida – Atsargumo principas – Proporcingumas – Direktyvos 2001/83/EB 116 straipsnis“

Išplėstinės penkių teisėjų kolegijos priimtu sprendimu Bendrasis Teismas atmetė *Fresenius Kabi Austria GmbH* ir kitų juridinių asmenų (toliau – ieškovės) ieškinį dėl Europos Komisijos sprendimo, kuriuo suinteresuotosioms valstybėms narėms nurodoma sustabdyti nacionalinių leidimų pateikti rinkai vaistus, kurių sudėtyje yra hidroksietilkrakmolo (HEK)⁵²¹, galiojimą.

Ieškovės priklauso pasaulinio dydžio grupei *Fresenius*. Ši gamina ir platina, be kita ko, vaistus, kurių sudėtyje yra veikliosios medžiagos HEK ir kurie infuzinių tirpalų forma daugiausia skirti gydyti hipovolemijai (per mažas kraujo kiekis), kurią sukelia ūmus (staigus) kraujo netekimas, kai gydymas alternatyviais infuziniais tirpalais laikomas nepakankamu. Ieškovės yra dalies leidimų pateikti tuos vaistus rinkai turėtojos.

Po to, kai buvo atlikta daug nuo 2013 m. vykdytų vertinimų ir ne sykį bandyta nustatyti rizikos mažinimo priemonės (toliau – RMP), ginčijamame sprendime Komisija konstatavo, kad šių vaistų naudos ir rizikos santykis negalėjo būti įvertintas kaip palankus būtent dėl rizikos, susijusios su jo vartojimu ne pagal leidime pateikti rinkai nurodytas indikacijas. Ji nurodė sustabdyti leidimo pateikti šiuos vaistus rinkai galiojimą.

Ieškovės paprašė Bendrojo Teismo panaikinti ginčijamą sprendimą, remdamosi būtent tuo, kad Komisija neteisingai aiškino sąvoką „naudos ir rizikos santykis“, kaip ji suprantama pagal Direktyvą 2001/83⁵²², nes vertindama minėtą naudos ir rizikos santykį ji atsižvelgė į jų vartojimo ne pagal leidime pateikti rinkai nurodytas indikacijas riziką. Jos taip pat teigė, kad taikytų RMP buvo laikosi daugumoje valstybių narių. Jų nuomone, tų RMP nesilaikymas kitose valstybėse narėse neturėjo lemti išvados, kad jos yra neveiksmingos aptariamoms rizikos prevencijai.

Bendrojo Teismo vertinimas

⁵²¹ 2022 m. gegužės 24 d. Europos Komisijos įgyvendinimo sprendimas C(2022) 3591 *final* dėl žmonėms skirtų vaistų, kurių sudėtyje yra veikliosios medžiagos hidroksietilkrakmolo (HES) infuzinių tirpalų, rinkodaros leidimų [leidimų pateikti rinkai] pagal Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2001/83/EB 107p straipsnį, atlikus poregistracinio saugumo tyrimo vertinimą (toliau – ginčijamas sprendimas).

⁵²² 2001 m. lapkričio 6 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2001/83/EB dėl Bendrijos kodekso, reglamentuojančio žmonėms skirtus vaistus (OL L 311, 2001, p. 67; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 13 sk., 27 t., p. 69), iš dalies pakeistos 2010 m. gruodžio 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2010/84/ES dėl farmakologinio budrumo (OL L 348, 2010, p. 74), 116 straipsnio pirmoje pastraipoje vartojama sąvoka.

Iš pradžių Bendrasis Teismas pažymėjo, kad Direktyvoje 2001/83 nustatytos leidimo pateikti rinkai pakeitimo, galiojimo sustabdymo ar atšaukimo sąlygos, t. y. konstatavimas, kad vaistas yra žalingas, kad jis neturi gydomojo poveikio, kad naudos ir rizikos santykis yra nepalankus ar kad vaistas nėra tokios kokybinės ir kiekybinės sudėties, kaip deklaruota⁵²³, yra alternatyvios, o ne kumuliacinės. Be to, jos turi būti aiškinamos atsižvelgiant į bendrąjį principą, kad visuomenės sveikatos apsaugai neginčijamai turi būti teikiama pirmenybė prieš ekonominius motyvus.

Tokiomis aplinkybėmis Bendrasis Teismas priėmė sprendimą dėl sąlygos, susijusios su vaisto naudos ir rizikos santykiu ir, konkrečiai kalbant, dėl sąvokos „naudos ir rizikos santykis“.

Pirma, jis pažymėjo, kad, kiek tai susiję su pažodiniu aiškinimu, Direktyvos 2001/83 nuostatose, kuriose kalbama apie šią sąvoką ir apie sąvoką „su vaisto vartojimu susiję pavojai [susijusios rizikos]“⁵²⁴, aiškiai nenurodyta, nei kad reikia, nei kad nereikia vertinant vaisto naudos ir rizikos santykį atsižvelgti į riziką, susijusią su jo vartojimu ne pagal leidime pateikti rinkai nurodytas indikacijas. Atvirkščiai, tose nuostatose kalbama apie „bet kokią“ su vaisto kokybe, saugumu ar veiksmingumu susijusią riziką paciento ar visuomenės sveikatai, o sąvoka „vaisto saugumas“ jose nesusiaurinta nurodant konkrečius vartojimo atvejus. Taigi rizika dėl vaisto vartojimo ne pagal leidime pateikti rinkai nurodytas indikacijas įtraukta į su to vaisto saugumu susijusių rizikų sąvoką.

Antra, kiek tai susiję su šios nuostatos aiškinimu atsižvelgiant į kontekstą, Bendrasis Teismas išanalizavo Direktyvos 2001/83 nuostatas, kuriose nustatytos tam tikros pareigos informuoti, tenkančios kiekvienam leidimo pateikti vaistą rinkai turėtojui⁵²⁵. Jis pažymėjo, kad tose nuostatose kompetentingai nacionalinei valdžios institucijai aiškiai nustatyta pareiga pateikti „vaisto vartojimo duomenis, kai toks vartojimas neatitinka leidimo pateikti rinkai sąlygų“, kurie gali būti laikomi „nauja informacija, galin[čia] turėti įtakos atitinkamo vaisto pavojingumo ir naudingumo [naudos ir rizikos] vertinimui“.

Be to, remdamasis Direktyvos 2001/83 nuostatomis, kuriose aprašytas farmakologinio budrumo sistemos tikslas ir informacijos, kuriai susirinkti ši sistema naudojama, apimtis⁵²⁶, Bendrasis Teismas nurodė, kad tuo remiantis galima teigti, viena vertus, jog sąvoka „rizika pacientų arba visuomenės sveikatai“ taip pat apima riziką, kuri kyla dėl vartojimo „nesilaikant leidimo pateikti rinkai sąlygų“. Kita vertus, valstybės narės gali atsižvelgti į visą informaciją, surinktą naudojantis farmakologinio budrumo sistema, įskaitant informaciją, susijusią su rizikomis, kylančiomis vaistą vartojant ne pagal leidime pateikti rinkai nurodytas indikacijas, kad išnagrinėtų galimybes užkirsti kelią rizikoms arba jas sumažinti ir, jei reikia, imtųsi reglamentavimo priemonių dėl aptariamo leidimo pateikti rinkai. Tose nuostatose nėra jokių ženklų, kad leidimo pateikti rinkai galiojimo sustabdymas ar atšaukimas iš principo nėra tarp priemonių, kurių valstybės narės galėtų imtis, kovodamos su rizikomis, kylančiomis vaistą vartojant ne pagal leidime pateikti rinkai nurodytas indikacijas.

Galiausiai Bendrasis Teismas konstatavo, kad Direktyvos 2001/83 nuostatose dėl sprendimo suteikti leidimą pateikti rinkai su tam tikromis sąlygomis⁵²⁷ teisės aktų leidėjas aiškiai numatė sąlygas, kuriomis informacija apie vaisto veiksmingumą ir saugumą tą vaistą vartojant „įprastomis sąlygomis“ gali būti ribota. Faktas, jog tos pačios direktyvos nuostatoje, kurioje numatytas leidimo pateikti rinkai galiojimo sustabdymas, nepateikta jokios nuorodos į „įprastas vartojimo sąlygas“, patvirtina aiškinimą, kad sąvoka „su vaisto vartojimu susiję pavojai [susijusios rizikos]“ taip pat apima rizikas, susijusias su jo vartojimu ne pagal leidime pateikti rinkai nurodytas indikacijas.

⁵²³ Direktyvos 2001/83 116 straipsnio pirmoje pastraipoje nustatytos sąlygos.

⁵²⁴ Atitinkamai Direktyvos 2001/83 1 straipsnio 28a punkte ir 28 punkto pirmoje įtraukoje.

⁵²⁵ Direktyvos 2001/83 23 straipsnio 2 dalis.

⁵²⁶ Direktyvos 2001/83 101 straipsnio 1 dalis.

⁵²⁷ Direktyvos 2001/83 22 straipsnio antra pastraipa.

Taigi tuo remdamasis Bendrasis Teismas padarė išvadą, kad sąvokos „naudos ir rizikos santykis“ aiškinimas atsižvelgiant į kontekstą patvirtina išvadą, kad ta sąvoka apima rizikas, susijusias su vaisto vartojimu ne pagal leidime pateikti rinkai nurodytas indikacijas.

Galiausiai, trečia, dėl tos pačios sąvokos teleologinio aiškinimo Bendrasis Teismas pažymėjo, jog dėl to, kad Direktyvoje 2001/83 kompetentingoms valdžios institucijoms nustatyta pareiga sustabdyti leidimo pateikti rinkai galiojimą, jį panaikinti ar pakeisti, jeigu vaisto naudos ir rizikos santykis pripažįstamas nepalankiu, ja siekiama pagrindinio tikslo apsaugoti visuomenės sveikatą.

Taigi siekdamos užtikrinti, kad to tikslo būtų siekiama veiksmingai, kompetentingos institucijos turi galėti atsižvelgti į informaciją, susijusią su visomis visuomenės sveikatai vaisto keliamomis rizikomis, įskaitant susijusias su jo vartojimu ne pagal leidime pateikti rinkai nurodytas indikacijas. Iš tiesų vaisto vartojimas ne pagal leidime pateikti rinkai nurodytas indikacijas (tai nėra retas atvejis ir priklauso nuo praktikuojančio gydytojo, kuris turi būti kaip įmanoma geriau apie tai informuotas, priimto sprendimo įvertinus naudą ir riziką) gali kelti panašų pavojų visuomenės sveikatai, kokį kelia to vaisto vartojimas laikantis leidime pateikti rinkai nurodytų indikacijų. Taigi sąvokos „naudos ir rizikos santykis“ teleologinis aiškinimas patvirtina išvadą, kad ši nuostata taip pat apima riziką, susijusią su to vaisto vartojimu ne pagal leidime pateikti rinkai nurodytas indikacijas.

Dėl šių priežasčių Bendrasis Teismas padarė išvadą, kad, aptariamų vaistų naudos ir rizikos santykio vertinime atsižvelgusi į tų vaistų vartojimo ne pagal leidime pateikti rinkai nurodytas indikacijas keliamą riziką, Komisija nepadarė klaidos, aiškindama ta nuostatą.

Dėl RMP laikymosi Bendrasis Teismas nusprendė, jog Komisija, padarydama išvadą, kad, nepaisant pritaiktų RMP, aptariamie vaistai ir toliau buvo vartojami ne pagal leidime pateikti rinkai nurodytas indikacijas, nepadarė jokios akivaizdžios vertinimo klaidos.

IX. Energija

2024 m. lapkričio 27 d. Sprendimas *Nord Stream 2 / Parlamentas ir Taryba* (T-526/19 RENV, [EU:T:2024:864](#))

„Energija – Gamtinių dujų vidaus rinka – Direktyva (ES) 2019/692 – Direktyvos 2009/73/EB dalinis pakeitimas – Teisinis saugumas – Vienodas požiūris – Proporcingumas – Piktnaudžiavimas įgaliojimais – Procedūriniai pažeidimai“

Išnagrinėjęs grąžintą bylą Bendrasis Teismas atmetė visą bendrovės *Nord Stream 2 AG* ieškinį, pareikštą dėl Direktyvos (ES) 2019/692⁵²⁸, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2009/73 dėl gamtinių dujų vidaus rinkos bendrųjų taisyklių. Taip jis atmetė pagrindinį *Nord Stream 2* teiginį, kad ginčijama direktyva iš esmės buvo nukreipta būtent prieš ją, pažeidžiant, be kita ko, teisinio saugumo, vienodo požiūrio ir proporcingumo principus.

Nord Stream 2 AG yra pagal Šveicarijos teisę įsteigta bendrovė, kurios vienintelė akcininkė yra Rusijos valstybinė akcinė bendrovė *Gazprom*. Ji buvo atsakinga už jūrinio dujotiekio „Nord Stream 2“, skirto dujų perdavimui tarp Ust-Lugos (Rusija) ir Lubmino (Vokietija) užtikrinti, planavimą, tiesimą ir eksploatavimą.

2019 m. balandžio 17 d. Europos Parlamentas ir Europos Sąjungos Taryba priėmė ginčijamą direktyvą, ji įsigaliojo 2019 m. gegužės 23 d. Ja siekta užtikrinti, kad dvi ar daugiau valstybių narių jungiančioms dujų perdavimo linijoms taikomos taisyklės taip pat būtų taikomos Sąjungoje esančioms dujų perdavimo linijoms į trečiąsias valstybes ir iš jų, kaip antai dujotiekiui „Nord Stream 2“.

Šiomis aplinkybėmis iš dalies pakeistos Direktyvos 2009/73 49a straipsnio (toliau – 49a straipsnis) 1 dalyje vis dėlto numatyta, kad dujų perdavimo linijoms tarp valstybės narės ir trečiosios šalies, užbaigtoms anksčiau nei 2019 m. gegužės 23 d., gali būti taikomos šioje direktyvoje numatytos nukrypti nuo pareigų leidžiančios nuostatos (toliau – ginčijama nuostata). Be to, iš dalies pakeistame 36 straipsnyje numatyta, kad naujoms infrastruktūroms tam tikromis sąlygomis gali būti taikoma išimtis (toliau – ginčijama išimtis). Vis dėlto dujotiekio „Nord Stream 2“ atveju nebuvo galima pasinaudoti nei minėta nukrypti leidžiančia nuostata, nei minėta išimtimi.

2020 m. gegužės 20 d. nutartimi⁵²⁹ Bendrasis Teismas atmetė kaip nepriimtina *Nord Stream 2* ieškinį, pateiktą prašant panaikinti ginčijamą direktyvą. Išnagrinėjęs tos bendrovės pateiktą apeliacinį skundą, Teisingumo Teismas panaikino Bendrojo Teismo nutartį⁵³⁰, pripažino ieškinį iš dalies priimtinu ir grąžino bylą Bendrajam Teismui, kad jis priimtų sprendimą dėl esmės.

Atsižvelgęs į *Nord Stream 2* per teismo posėdį išdėstytus reikalavimus, Bendrasis Teismas nusprendė, kad ieškinyje buvo priimtinas tiek, kiek juo prašyta panaikinti ginčijamos direktyvos 1 straipsnio 9 punktą, kuriuo į Direktyvą 2009/73 įterptas 49a straipsnis.

Bendrojo Teismo vertinimas

Pirma, Bendrasis Teismas nusprendė, kad aplinkybė, jog ginčijamos direktyvos priėmimo dieną *Nord Stream 2* negalėjo pasinaudoti nei ginčijama išimtimi, nei ginčijama nukrypti leidžiančia nuostata,

⁵²⁸ 2019 m. balandžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2019/692, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2009/73/EB dėl gamtinių dujų vidaus rinkos bendrųjų taisyklių (OL L 117, 2019, p. 1; toliau – ginčijama direktyva).

⁵²⁹ 2020 m. gegužės 20 d. Nutartis *Nord Stream 2 / Parlamentas ir Taryba* (T-526/19, [EU:T:2020:210](#)).

⁵³⁰ 2022 m. liepos 12 d. Sprendimas *Nord Stream 2 / Parlamentas ir Taryba* (C-348/20P, [EU:C:2022:548](#)).

negali įrodyti, kad Sąjungos teisės aktų leidėjas pažeidė teisinio saugumo principą ir iš jo išplaukiantį teisėtų lūkesčių apsaugos principą.

Šiuo klausimu Bendrasis Teismas priminė, kad šių principų laikymasis turi būti nagrinėjamas atsižvelgiant į žinias, kurių nuovokus ir informuotas ūkio subjektas galėjo pagrįstai turėti apie teisinio pagrindo raidą, ir tai, kaip jis į ją atsižvelgdamas turėjo elgtis. Šių principų laikymasis taip pat turi būti vertinamas atsižvelgiant į šią raidą lėmusias aplinkybes ir, be kita ko, kompetentingų institucijų elgesį.

Dėl negalėjimo pasinaudoti ginčijama išimtimi Bendrasis Teismas konstatavo, kad *Nord Stream 2* nusprendė investuoti tokiomis aplinkybėmis, kai jau kurį laiką kelios valstybės narės, Parlamentas ir Komisija primygtinai siūlė, kad visoms dujų linijoms tarp valstybės narės ir trečiosios šalies, taigi ir *Nord Stream 2*, būtų taikomos Direktyvoje 2009/73 numatytos pareigos.

To nepaisydama *Nord Stream 2* toliau nuolat investavo, net kai tokia valia buvo sukonkretinta Komisijos pateiktais pasiūlymais, tad ji galėjo pagrįstai tikėtis, kad Direktyva 2009/73 jai bus taikoma. Be to, ji neįrodė, kad buvo nepajėgi prisitaikyti ir jai turėjo būti galima taikyti ginčijamą išimtį ginčijamos direktyvos įsigaliojimo momentu.

Taigi aplinkybė, kad *Nord Stream 2* negalėjo pasinaudoti šia išimtimi, neįpareigojo Sąjungos teisės aktų leidėjo pritaikyti 49a straipsnio taikymo srities prie konkrečios jos situacijos tam, kad jai būtų taikoma ginčijama nukrypti leidžianti nuostata.

Dėl aplinkybės, kad *Nord Stream 2* negalėjo pasinaudoti ginčijama nukrypti leidžiančia nuostata, nes jos dujotiekio tiesimas buvo užbaigtas tik po 2019 m. gegužės 23 d., Bendrasis Teismas visų pirma pažymėjo, kad dujotiekio užbaigimo prieš įsigaliojant ginčijamai direktyvai kriterijus jau buvo nurodytas direktyvos pasiūlyme ir kad *Nord Stream 2* galėjo numatyti, kad jos dujotiekis tą dieną nebus baigtas.

Bendrasis Teismas pridūrė, kad šis kriterijus atitinka teisinio saugumo ir teisėtų lūkesčių apsaugos principus, nes yra aiškus, tikslus ir objektyvus ir atspindi principą, pagal kurį nauja teisės norma taikoma nuo akto, kuriame ji įtvirtinta, įsigaliojimo. Be to, šis objektyvus kriterijus rodo, kad teisės aktų leidėjas atsižvelgė į ypatingą užbaigtų dujotiekių padėtį.

Be to, *Nord Stream 2* turėjo papildomai laiko, kad pakeistų numatytas savo dujotiekio eksploatavimo sąlygas, turint omenyje, kad ginčijama direktyva į nacionalinę teisę turėjo būti perkelta per dešimt mėnesių po jos priėmimo. Taip pat negalėjimas pasinaudoti ginčijama nukrypti leidžiančia nuostata netrukdo savo dujotiekio eksploatuoti ekonomiškai priimtiniu būdu.

Antra, Bendrasis Teismas atmetė *Nord Stream 2* ieškinio pagrindą, grindžiamą vienodo požiūrio principo pažeidimu, motyvuojant tuo, kad 49a straipsnis lemia nepagrįstą skirtingą panašių situacijų vertinimą.

Šiuo klausimu jis konstatavo, kad iki 2019 m. gegužės 23 d. užbaigtų dujotiekių ir tą dieną neužbaigtų dujotiekių, ypač dar statomų, kaip antai dujotiekio „*Nord Stream 2*“, padėtis nėra panaši. Iš tiesų, jei dujotiekis veikė tą dieną, tai tikrai reiškia išankstines investicijas, kurių nebegalima atsisakyti, ir tai, kad jis buvo pradėtas eksploatuoti pagal teisinę tvarką, pagal kurią jo situacijai nebuvo numatyta taikyti Direktyvoje 2009/73 numatytų pareigų.

Vis dėlto investuotojas, investavęs į dujotiekį, kuris ginčijamos direktyvos įsigaliojimo dieną dar nebuvo užbaigtas, galbūt patyrė mažiau išlaidų arba turėjo daugiau galimybių koreguoti savo investicijas. Be to, net jei aptariamasis dujotiekis galėjo pareikalauti didelių investicijų ir jį dar reikėjo nutiesti, pagrįstą sprendimą dėl statybos darbų buvo galima priimti žinant, kad taikytini teisės aktai bus keičiami, kaip tai buvo *Nord Stream 2* atveju. Galiausiai į tokį dujotiekį investavęs subjektas turėjo laiko prisitaikyti prie ginčijamoje direktyvoje numatytų reglamentavimo pokyčių, nes apie juos buvo

informuotas nemažai mėnesių iš anksto, o valstybėms narėms buvo nustatytas direktyvos perkėlimo į nacionalinę teisę terminas.

Bendrasis Teismas pažymėjo, kad minėtų dviejų dujotiekių kategorijų padėtis skiriasi atsižvelgiant ne tik į 49a straipsnio dalyką, bet ir į ginčijamos direktyvos tikslus bei Sąjungos energetikos politikos principus ir tikslus.

Iš tiesų jau užbaigto dujotiekio poveikis vidaus rinkos veikimui gali būti vertinamas *ex post*, remiantis eksploatuojant aptariamą dujotiekį įgyta patirtimi. Be to, Direktyvoje 2009/73 numatytų pareigų taikymas tokiems dujotiekiams gali sutrikdyti tiekimo pajėgumus ir srautus, o tai pateisina greitą jų padėties įvertinimą atsižvelgiant į 49a straipsnyje numatytas sąlygas.

Vis dėlto, jeigu dujotiekis dar neužbaigtas iki ginčijamos direktyvos įsigaliojimo dienos, jo poveikio vidaus rinkai ir tiekimo saugumui vertinimas gali būti tik perspektyvinis ir reikalauja išsamesnių ir sudėtingesnių vertinimų. Be to, kadangi toks dujotiekis negali būti eksploatuojamas, ginčijamos direktyvos taikymas jam nekelia tiekimo srautų sutrikdymo pavojaus.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad pagal 49a straipsnį skirtingos situacijos vertinamos skirtingai.

Bendrasis Teismas pridūrė, kad net jei pagal 49a straipsnį panašios situacijos būtų vertinamos skirtingai, tai būtų pateisinama. Šiuo aspektu jis pažymėjo, pirma, kad šiame straipsnyje numatytas užbaigimo iki ginčijamos direktyvos įsigaliojimo kriterijus yra objektyvus ir pagrįstas. Antra, net jei šis kriterijus lemtų nevienodą požiūrį, tai netrukdytų įgyvendinti šiuo straipsniu siekiamo tikslo atsižvelgti į tai, kad iki ginčijamos direktyvos įsigaliojimo dienos nebuvo dujotiekiams tarp valstybės narės ir trečiosios šalies taikytinų taisyklių. Pagal šį straipsnį tiek dujotiekių savininkams, tiek valstybėms narėms suteikiama reali galimybė lengvai įvertinti, ar dujotiekis patenka į 49a straipsnio taikymo sritį. Trečia, galimai minėto kriterijaus lemiamas nevienodas požiūris neviršija to, kas būtina šiuo straipsniu siekiamam tikslui įgyvendinti, nes, be kita ko, šio tikslo svarba pateisina suvaržymus, kurių patiria investuotojai, kaip antai *Nord Stream 2*, dėl Direktyvoje 2009/73 numatytų pareigų taikymo dėl dujotiekio, neužbaigto iki 2019 m. gegužės 23 d.

Trečia, Bendrasis Teismas nurodė, jog *Nord Stream 2* neįrodė, kad Direktyvoje 2009/73 numatytų pareigų taikymo srities išplėtimas įtraukiant dujotiekius tarp valstybės narės ir trečiosios šalies pažeidžia proporcingumo principą.

Bendrasis Teismas visų pirma pažymėjo, kad ginčijama direktyva yra tinkama siekiant įgyvendinti iš esmės ja siekiamus teisinio saugumo ir teisinio pagrindo nuoseklumo tikslus, kiek ja išplečiama Direktyvos 2009/73, taigi ir joje numatytų pareigų, taikymo sritis. Aplinkybė, kad *Nord Stream 2* yra vienintelė, kuri negalėjo pasinaudoti ginčijama išimtimi ar ginčijama nukrypti leidžiančia nuostata, šiai išvadai neturi reikšmės.

Toliau Bendrasis Teismas pabrėžė, kad Direktyvoje 2009/73 numatytų pareigų taikymas dujotiekiams tarp valstybės narės ir trečiosios šalies, taigi ir dujotiekiui „Nord Stream 2“, taip pat yra tinkamas siekiant baigti sukurti gamtinių dujų vidaus rinką, išvengiant konkurencijos iškraipymo ir neigiamo poveikio tiekimo saugumui. Iš tiesų Direktyvoje 2009/73, be kita ko, numatyta pareiga atskirti perdavimo sistemų ir perdavimo sistemos operatorių veiklos rūšis (*unbundling*), pareiga suteikti prieigą prie sistemos trečiosioms šalims, taip pat kitos pareigos, be kita ko, pirmiausia susijusios su kainų ir kitokiu skaidrumu. Atsižvelgiant į jų dalyką, tai, kad šios pareigos taikomos tik dujotiekių atkarpei tarp valstybės narės ir trečiosios šalies, neturi jokios įtakos jų tinkamumui pasiekti minėtą tikslą.

Be to, aplinkybė, kad ginčijama direktyva taikoma tik daliai importo iš trečiųjų šalių pajėgumų, t. y. dujotiekio „Nord Stream 2“ pajėgumams, negali paneigti šio tinkamumo. Iš tiesų dujotiekio „Nord

Stream 2" projektas buvo pradėtas ypatingomis aplinkybėmis, kai daugeliui valstybių narių pradėjo trūkti dujų dėl ginčų su Rusijos Federacija. Be to, ginčijama direktyva taikoma visiems esamiems ir būsimiems – antžeminiams arba jūros – dujotiekiams. Tad ji buvo priimta tokiomis aplinkybėmis, kai daugeliui užbaigtų dujotiekių tarp valstybės narės ir trečiosios šalies jau buvo taikomos Direktyvoje 2009/73 numatytos pareigos, todėl pagal šią direktyvą joje numatytos pareigos apima daugiau importo iš trečiųjų šalių pajėgumų, net jei dujotiekis „Nord Stream 2“ yra vienintelis, kuriam negali būti taikoma išimtis ar leidžianti nukrypti nuostata.

Galiausiai Bendrasis Teismas nusprendė, kad ginčijama direktyva neviršija to, kas būtina jos tikslams pasiekti.

Nord Stream 2, be kita ko, neįrodė nei to, kad pagal ginčijamą direktyvą jai kyla pareigos, kurios nėra būtinos atsižvelgiant į vidaus rinkos sukūrimo užbaigimo tikslą, nei to, kad jai ar Sąjungai ir jos valstybėms narėms kylantys nepatogumai dėl Direktyvoje 2009/73 numatytų pareigų taikymo yra akivaizdžiai neproporcingi, palyginti su siekiamų tikslų svarba ir Sąjungos dėl šių pareigų gaunama nauda. Taigi tai, kad *Nord Stream 2* negali eksploatuoti savo dujotiekio taip, kaip buvo iš pradžių numachiusi, neįrodo, kad pagal ginčijamą direktyvą jai atsiranda pernelyg didelių suvaržymų. Be to, ji neįrodė finansinių pasekmių, susijusių su Direktyvoje 2009/73 numatytų pareigų taikymu jos dujotiekiui, t. y. dujotiekiui, kurį ji gali toliau eksploatuoti ekonomiškai priimtiniu būdu.

Ketvirta, Bendrasis Teismas atmetė *Nord Stream 2* ieškinio pagrindą, susijusį su piktnaudžiavimu įgaliojimais. Pirmiausia jis priminė, kad ginčijamos direktyvos teisinis pagrindas, kurio ji neginčija, yra SESV 194 straipsnis. O vien aplinkybės, kad ši direktyva daro neigiamą poveikį dujotiekiui „Nord Stream 2“, nepakanka siekiant įrodyti, kad teisės aktų leidėjas siekė kito tikslo, nei nurodytieji SESV 194 straipsnio 1 dalyje.

Be to, *Nord Stream 2* neįrodė, kad ginčijama direktyva buvo priimta siekiant kitų tikslų, nei nurodytieji minėtoje direktyvoje, kuria iš tiesų siekiama spręsti platesnes problemas nei tos, kurios susijusios su jos dujotiekio projektu, t. y. be kita ko, pašalinti gamtinių dujų vidaus rinkos sukūrimo kliūtis.

Taip pat *Nord Stream 2* taip pat neturi pagrindo teigti, kad ginčijama direktyva siekiama apeiti teisinius sunkumus, kilusius dėl Komisijos Tarybai pateikto prašymo suteikti įgaliojimus derėtis su Rusijos Federacija dėl tarptautinio susitarimo dėl dujotiekio „Nord Stream 2“. Iš tiesų ginčijama direktyva ir derybos dėl tokio susitarimo yra viena kitą papildančios ir tarpusavyje nepakeičiamos priemonės.

Kadangi nebuvo pritarta ir paskutiniam *Nord Stream 2* ieškinio pagrindui, susijusiam su esminių procedūrinių reikalavimų pažeidimu, Bendrasis Teismas atmetė visą ieškinį.

X. Bendra prekybos politika

2024 m. vasario 21 d. Sprendimas *Sinopec Chongqing SVW Chemical* ir kt. / Komisija (T-762/20, [EU:T:2024:113](#))

„Dempingas – Tam tikrų Kinijos kilmės polivinilo alkoholių importas – Galutinis antidempingo muitas – Įgyvendinimo reglamentas (ES) 2020/1336 – Normaliosios vertės apskaičiavimas – Dideli iškraipymai eksportuojančioje šalyje – Reglamento (ES) 2016/1036 2 straipsnio 6a dalis – PPO teisė – PPO teisę atitinkančio aiškinimo principas – Koregavimai – Negrąžintinas PVM – Funkcijos, panašios į komisinių pagrindu dirbančio agento funkcijas – Teisingas eksporto kainos ir normaliosios vertės palyginimas – Įrodinėjimo pareiga – Reglamento 2016/1036 2 straipsnio 10 dalies b ir i punktai – Bendradarbiavimo nebuvimas – Turimi duomenys – Reglamento 2016/1036 18 straipsnis – Dvigubas taikymas – Nepalankus taikymas – Skirtingi gamybos procesai – Priverstinis kainų mažinimas – Rinkos segmentai – Produkto kontrolės numerių metodas – Reglamento 2016/1036 3 straipsnio 2 ir 3 dalys – Teisė į gynybą – Konfidencialumo laikymasis – Reglamento 2016/1036 19 ir 20 straipsniai“

Gavęs Kinijos įmonių grupei priklausančių subjektų ieškinį, Bendrasis Teismas panaikino Europos Komisijos įgyvendinimo reglamentą 2020/1336, kuriuo tam tikriems importuojamiems Kinijos Liaudies Respublikos kilmės polivinilo alkoholiams (toliau – PVA) nustatomi galutiniai antidempingo muitai⁵³¹. Šioje byloje, atsižvelgdamas į teisingą eksporto kainos ir normaliosios vertės palyginimą, Bendrasis Teismas patikslino Komisijai tenkančios įrodinėjimo pareigos apimtį, kai ši institucija siekia pakoreguoti eksporto kainą ją sumažindama, remdamasi tuo, kad su gamintoju susijusi prekybos bendrovė vykdo panašias funkcijas kaip ir komisinių pagrindu dirbantis agentas. Jis taip pat atsakė į klausimą, ar tuo atveju, jei Komisija, pripažinusi, kad bendrovė nebendradarbiavo, savo išvadas grindžia turimais duomenimis, ji gali daryti prielaidą, kad šios bendrovės parduodamų produktų normalioji vertė atitinka didžiausią kitų eksportuojančių gamintojų normaliąją vertę.

Nagrinėjamu atveju Komisija, gavusi didžiausios Europos Sąjungos PVA gamintojos *Kuraray Europe GmbH* skundą, pradėjo antidempingo tyrimą ir jam pasibaigus priėmė ginčijamą reglamentą.

Tokiomis aplinkybėmis *Sinopec* grupės narės, t. y. *Sinopec Chongqing SVW Chemical Co. Ltd* (toliau – *Sinopec Chongqing*) ir *Sinopec Great Wall Energy & Chemical (Ningxia) Co. Ltd* (toliau – *Sinopec Ningxia*), Kinijos PVA gamintojos, ir *Central-China Company, Sinopec Chemical Commercial Holding Co. Ltd* (toliau – *Sinopec Central-China*), su jomis susijusi Kinijos įmonė, be kita ko, eksportuojanti į Europos Sąjungą jų pagamintus produktus, Bendrajame Teisme pareiškė ieškinį dėl įgyvendinimo reglamento 2020/1336 panaikinimo, kiek jis su jomis susijęs, nes laikėsi nuomonės, kad Komisijos nustatytais antidempingo muštais joms padaryta žalos⁵³².

Bendrojo Teismo vertinimas

Grįsdamos ieškinį ieškovės visų pirma teigė, kad Komisija, pagal Reglamento 2016/1036⁵³³ 2 straipsnio 6a dalį nustačiusi jų gaminamų produktų normaliąją vertę, pažeidė Pasaulio prekybos organizacijos (PPO) teisėje numatytus įsipareigojimus. Šioje nuostatoje įtvirtinta speciali tvarka, kurioje nustatytos

⁵³¹ 2020 m. rugsėjo 25 d. Komisijos įgyvendinimo reglamentas (ES) 2020/1336, kuriuo tam tikriems importuojamiems Kinijos Liaudies Respublikos kilmės polivinilo alkoholiams nustatomi galutiniai antidempingo muitai (OL L 315, 2020, p. 1; toliau – ginčijamas reglamentas).

⁵³² Reikėtų atkreipti dėmesį į kitus du 2024 m. vasario 21 d. sprendimus, priimtus išnagrinėjus du ieškinius dėl ginčijamo reglamento panaikinimo: Sprendimą *Inner Mongolia Shuangxin Environment-Friendly Material / Komisija* (T-763/20, [EU:T:2024:114](#)) ir Sprendimą *Anhui Wanwei Updated High-Tech Material Industry ir Inner Mongolia Mengwei Technology / Komisija* (T-764/20, [EU:T:2024:115](#)).

⁵³³ 2016 m. birželio 8 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių (OL L 176, 2016, p. 21; toliau – pagrindinis reglamentas).

normaliosios vertės apskaičiavimo taisyklės, taikomos eksportui iš šalių, kurių vidaus rinkoje yra didelių iškreipimų, kaip tai suprantama pagal tą pačią nuostatą.

Šiuo klausimu Bendrasis Teismas pažymėjo, kad Komisija neprivalėjo šios nuostatos aiškinti taip, kad ji atitiktų PPO taisykles. Iš tiesų, net jei Sąjungos teisės aktus būtina aiškinti kuo labiau atsižvelgiant į tarptautinę teisę, ypač kai jais siekiama įgyvendinti Sąjungos sudarytą tarptautinį susitarimą, vis dėlto nėra pagrindo teigti, kad pagrindinio reglamento 2 straipsnio 6a dalies nuostata siekiama įgyvendinti konkrečius įsipareigojimus pagal PPO susitarimus, nes PPO teisėje nėra specialių taisyklių normaliajai vertei apskaičiuoti aptariamoje nuostatoje numatytais atvejais.

Dėl eksporto kainos ir nagrinėjamųjų produktų normaliosios vertės palyginimo Bendrasis Teismas konstatavo, kad Komisija, remdamasi reglamento 2 straipsnio 10 dalies i punktu, klaidingai pakoregavo eksporto kainas jas sumažindama. Komisija padarė vertinimo klaidą pripažinusi, kad, nepaisant bendros kontrolės, ieškovės nesudaro vieno ekonominio vieneto, nes, kaip teigia Komisija, su kitomis dviem ieškovėmis susijusi prekybos bendrovė *Sinopec Central-China* buvo ne vidinis pardavimo skyrius, o veikiau vykdė panašias funkcijas kaip ir komisinių pagrindu dirbantis agentas.

Šiuo klausimu iš suformuotos jurisprudencijos matyti, kad, kai Sąjungos institucijos mano, kad reikia taikyti koregavimą sumažinant eksporto kainą, nes su gamintoju susijusi pardavimo bendrovė vykdo panašias funkcijas kaip ir komisinių pagrindu dirbantis agentas, jos turi pateikti bent neprieštaraujančių duomenų, patvirtinančių, kad ši sąlyga įvykdyta.

Taigi Komisija turėjo pateikti pakankamai neprieštaraujančių duomenų, patvirtinančių, kad, nepaisant bendros kontrolės, *Sinopec Central-China* vykdė funkcijas, panašias į komisinių pagrindu dirbančio agento funkcijas, ir neveikė kaip vidaus pardavimo skyrius. Vis dėlto Komisijai neįvykdė jai tenkančios įrodinėjimo pareigos, nes pateikti duomenys neturi arba reikšmės, arba įrodomosios galios, sprendžiant dėl *Sinopec Central-China* vykdomų funkcijų.

Dėl *Sinopec Ningxia* parduodamų produktų normaliosios vertės apskaičiavimo Bendrasis Teismas taip pat pažymėjo, kad Komisija padarė teisės klaidą, nes darė prielaidą, kad ši vertė atitinka didžiausią kitų eksportuojančių gamintojų normaliąją vertę.

Nagrinėjamu atveju, kadangi ieškovės negalėjo pateikti Komisijai reikiamų duomenų apie *Sinopec Ningxia*, Komisija apskaičiavo tos bendrovės parduodamų produktų normaliąją vertę remdamasi turimais duomenimis, kaip tai suprantama pagal pagrindinio reglamento 18 straipsnį. Taigi ji palygino turimus duomenis. Nors Komisija neprivalo paaiškinti, kodėl panaudoti turimi duomenys buvo geriausi įmanomi, nes tokia pareiga nenumatyta nei pagrindinio reglamento 18 straipsnyje, nei jurisprudencijoje, vis dėlto ji turi paaiškinti, kodėl pasirinkti duomenys yra svarbūs.

Taigi, nors dėl *Sinopec Ningxia* ir *Sinopec Chongqing* gamybos procesų skirtumų Komisija turėjo teisę kaip svarbius atmesti duomenis apie *Sinopec Chongqing* ir naudoti kitų eksportuojančių gamintojų duomenis, ji turėjo pagrįsti savo sprendimą dėl kiekvienos *Sinopec Ningxia* parduodamo produkto rūšies pasirinkti didžiausią kitų eksportuojančių gamintojų normaliąją vertę. Toks pasirinkimas negali būti paremtas prielaida, grindžiama paprasčiausiu konstatavimu, kad ieškovės nebendradarbiavo, nes Komisija neturi teisės eksportuojančiam gamintojui taikyti sankcijų už nebendradarbiavimą.

Be to, net ir sunkiai paneigiama prielaida neperžengia priimtino ribų, jeigu galima pateikti priešingų įrodymų. Nagrinėjamu atveju, siekdamas paneigti nurodytą prielaidą, ieškovės turėjo pateikti Komisijai informacijos; būtent todėl, kad to nebuvo padaryta, Komisija panaudojo turimus duomenis, kaip tai suprantama pagal pagrindinio reglamento 18 straipsnį.

Galiausiai Bendrasis Teismas nusprendė, kad Komisija nepažeidė ieškovių teisės į gynybą, kai nepateikė joms informacijos apie Sąjungos pramonės parduotus kiekius ir pardavimo kainas, taip pat apie priverstinio kainų mažinimo ir priverstinio pardavimo mažesnėmis kainomis skirtumus, nes ši informacija yra konfidenciali.

Tai, kad klaidos nebuvo padaryta, patvirtino aplinkybė, kad ieškovės, gavusios Komisijos raštą, kuriuo buvo atmetas jų prašymas leisti susipažinti su pirma nurodyta informacija, nesikreipė į bylas nagrinėjantį pareigūną, nors ir galėjo tai padaryti⁵³⁴. Taip jos sutiko su Komisijos sprendimu, kurį priimdama ši palygino du pagrindinius reglamentu siekiamus tikslus, t. y. leisti suinteresuotosioms šalims veiksmingai ginti savo interesus ir užtikrinti per tyrimą surinktos informacijos konfidencialumą⁵³⁵.

2024 m. vasario 21 d. Sprendimas *Inner Mongolia Shuangxin Environment-Friendly Material / Komisija* (T-763/20, [EU:T:2024:114](#))

„Dempingas – Tam tikrų Kinijos kilmės polivinilo alkoholių importas – Galutinis antidempingo muitas – Įgyvendinimo reglamentas (ES) 2020/1336 – Normaliosios vertės apskaičiavimas – Dideli iškreipimai eksportuojančioje šalyje – Reglamento (ES) 2016/1036 2 straipsnio 6a dalis – PPO teisė – PPO teisę atitinkančio aiškinimo principas – Tinkamos tipiškos šalies pasirinkimas – Laisvai prieinami duomenys – Bendradarbiavimo nebuvimas – Sąvoka „reikalinga informacija“ – Reglamento 2016/1036 18 straipsnis – Priverstinis kainų mažinimas – Rinkos segmentai – Produkto kontrolės numerių metodas – Reglamento 2016/1036 3 straipsnio 2 ir 3 dalys – Teisė į gynybą – Konfidencialumo laikymasis – Reglamento 2016/1036 19 ir 20 straipsniai“

Bendrasis Teismas atmetė Kinijos eksportuojančio gamintojo ieškinį dėl Europos Komisijos įgyvendinimo reglamento 2020/1336, kuriuo tam tikriems importuojamiems Kinijos Liaudies Respublikos kilmės polivinilo alkoholiams (toliau – PVA) nustatomi galutiniai antidempingo muitai⁵³⁶, panaikinimo. Šioje byloje Bendrasis Teismas paaiškino sąvoką „laisvai prieinami“ duomenys, kuri susijusi su tinkamos tipiškos šalies parinkimu apskaičiuojant produkto, dėl kurio atliekamas antidempingo tyrimas, normaliąją vertę, kai eksportuojančios šalies rinkoje yra didelių iškreipimų. Jis taip pat paaiškino sąvoką „reikalinga informacija“, kurią suinteresuotosios šalys turi pateikti Komisijai per antidempingo tyrimą. Nagrinėjamu atveju Komisija, gavusi didžiausios Europos Sąjungos PVA gamintojos *Kuraray Europe GmbH* skundą, pradėjo antidempingo tyrimą ir jam pasibaigus priėmė ginčijamą reglamentą.

Tokiomis aplinkybėmis Kinijos bendrovė *Inner Mongolia Shuangxin Environment-Friendly Material Co. Ltd.*, eksportuojanti PVA į Europos Sąjungą, Bendrajame Teisme pareiškė ieškinį dėl įgyvendinimo reglamento 2020/1336 panaikinimo, kiek jis su ja susijęs, nes laikėsi nuomonės, kad Komisijos nustatytais antidempingo muityais jai padaryta žalos⁵³⁷.

Bendrojo Teismo vertinimas

Grįsdama ieškinį ieškovė visų pirma teigė, kad Komisija neteisingai aiškino pagrindinio reglamento 2 straipsnio 6a dalies a punktą⁵³⁸. Šiame straipsnyje įtvirtinta, kad, jei nustatoma, kad dėl didelių iškreipimų eksportuojančios šalies rinkoje toje šalyje netikslinga taikyti šalies vidaus rinkos kainų ir sąnaudų, nagrinėjamojo produkto normalioji vertė apskaičiuojama tik remiantis gamybos ir

⁵³⁴ 2019 m. vasario 21 d. Europos Komisijos Pirmininko sprendimo (ES) 2019/339 dėl bylas nagrinėjančio pareigūno funkcijų ir įgaliojimų atliekant tam tikrus prekybos tyrimus (OL L 60, 2019, p. 20) 15 straipsnis.

⁵³⁵ Šiuo klausimu žr. pagrindinio reglamento 6 straipsnio 7 dalį, 19 ir 20 straipsnius.

⁵³⁶ 2020 m. rugsėjo 25 d. Komisijos įgyvendinimo reglamentas (ES) 2020/1336, kuriuo tam tikriems importuojamiems Kinijos Liaudies Respublikos kilmės polivinilo alkoholiams nustatomi galutiniai antidempingo muitai (OL L 315, 2020, p. 1; toliau – ginčijamas reglamentas).

⁵³⁷ Reikėtų atkreipti dėmesį į kitus tos pačios dienos sprendimus, priimtus išnagrinėjus du ieškinius dėl ginčijamo reglamento panaikinimo: Sprendimą *Sinopec Chongqing SVW Chemical ir kt. / Komisija* (T-762/20, [EU:T:2024:113](#)) ir Sprendimą *Anhui Wanwei Updated High-Tech Material Industry ir Inner Mongolia Mengwei Technology / Komisija* (T-764/20, [EU:T:2024:115](#)).

⁵³⁸ 2016 m. birželio 8 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių (OL L 176, 2016, p. 21; toliau – pagrindinis reglamentas).

pardavimo sąnaudomis, atitinkančiomis neiškraipytas kainas ar lyginamuosius standartus. Tuo tikslu Komisija kaip informacijos šaltinį gali naudoti visų pirma atitinkamas gamybos ir pardavimo sąnaudas atitinkamoje tipiškoje šalyje, kurios ekonominis išsivystymas yra panašaus lygio kaip ir eksportuojančios šalies, jei reikšmingi duomenys yra laisvai prieinami. Jei galima rinktis iš kelių šalių, pirmenybė teikiama šaliai, kurioje užtikrinamas tinkamas socialinės ir aplinkos apsaugos lygis.

Šiuo klausimu Bendrasis Teismas pažymėjo, kad Komisija nepadarė klaidos, kai tipiška šalimi nagrinėjamojo produkto normaliajai vertei apskaičiuoti pasirinko Turkiją, o ne Meksiką. Komisija galėjo remtis tik Turkijoje įsisteigusios bendrovės pateiktais duomenimis, nes Meksikoje įsisteigusios bendrovių pateiktų duomenų nebuvo galima laikyti „laisvai prieinamais“.

Taigi, visų pirma dėl sąvokos „laisvai prieinami“ duomenys pažymėtina, kad Bendrasis Teismas pritarė Komisijos ginčijamame reglamente pasirinktam pažodiniam aiškinimui, jog sąvoka „viešai prieinami“ duomenys reiškia, kad visuomenė gali su jais susipažinti, o sąvoka „laisvai prieinami“ duomenys reiškia, kad jie prieinami visiems, jeigu tenkinamos tam tikros sąlygos, kaip antai mokesčio mokėjimas. Meksikoje įsisteigusios bendrovės atsiuntė duomenis tik konfidencialia forma (jie nebuvo viešai prieinami) arba šie duomenys apėmė laikotarpį, kuris nesutapo su tiriamuoju.

Atsižvelgdamas į kontekstą ir taikydamas teleologinį aiškinimą, Bendrasis Teismas nusprendė, kad šią sąvoką reikia aiškinti atsižvelgiant į reikalavimus, kylančius iš pagrindinio reglamento nuostatų dėl konfidencialumo laikymosi, taip pat į reikalavimus dėl šalių informavimo, siekiant apsaugoti jų teisę į gynybą. Pagrindiniu reglamentu siekiama dviejų tikslų, t. y. pirma, leisti suinteresuotosioms šalims veiksmingai ginti savo interesus ir, antra, užtikrinti per tyrimą surinktos informacijos konfidencialumą⁵³⁹. Komisija, siekdama gauti „laisvai prieinamus“ duomenis, turi teisę atsisakyti šiais tikslais naudoti duomenis, kurie, juos pateikusios šalies manymu, yra konfidencialūs ir kurių nekonfidencialios santraukos (kuria remdamosi kitos tyrimu suinteresuotos šalys galėtų pasinaudoti teise į gynybą) ji negali gauti.

Toliau Bendrasis Teismas pažymėjo, kad, pasirinkdama Turkijoje įsisteigusios bendrovės pateiktus duomenis, Komisija nepažeidė rūpestingumo pareigos, netinkamai ar nepagrįstai apskaičiuodama nagrinėjamojo produkto normaliąją vertę. Argumentai, kuriais ieškovė ginčijo pasirinktų duomenų apie tiriamąjį laikotarpį ir juose esančios informacijos reikšmingumą, nagrinėjamu atveju nėra pagrįsti. Vis dėlto ieškovė nepateikė pakankamų įrodymų, leidžiančių paneigti ginčijamame reglamente nurodytų faktinių aplinkybių vertinimą įtikinamumą.

Galiausiai nustačiusi, kad vienintelė galima tinkama tipiška šalis buvo Turkija, Komisija pagrįstai nusprendė, kad nereikėjo atlikti socialinės ir aplinkos apsaugos lygio vertinimo pagal pagrindinio reglamento 2 straipsnio 6a dalies a punktą.

Antra, kalbėdamas apie pagrindinio reglamento 18 straipsnio pažeidimą, Bendrasis Teismas atmetė ieškovės teiginį, kad apskaičiuodama normaliąją vertę Komisija neteisingai naudojos turimais duomenimis, kaip jie suprantami pagal pagrindinio reglamento 18 straipsnį, nepaisant to, kad ieškovė stengėsi kuo geriau bendradarbiauti.

Iš tiesų pagrindinio reglamento 18 straipsnio tikslas yra sudaryti sąlygas Komisijai tęsti antidempingo tyrimą, net jei suinteresuotosios šalys atsisako bendradarbiauti arba nepakankamai bendradarbiauja. Taigi, jei prašomos informacijos galiausiai nebuvo gauta, Komisija gali pagal šio straipsnio 1 dalį remtis turimais duomenimis. Tam, kad būtų galima pripažinti, jog šalys bendradarbiauja pagal šią nuostatą, jos turi pateikti visą turimą informaciją, kuri, institucijų nuomone, būtina išvadoms padaryti.

Iš pagrindinio reglamento 18 straipsnio 1 dalies teksto, konteksto ir tikslo matyti, kad sąvoka „reikalinga informacija“ susijusi su suinteresuotųjų šalių turima informacija, kurią pateikti prašo Sąjungos institucijos, siekdamos padaryti išvadas, reikiamas atliekant antidempingo tyrimą.

⁵³⁹ Šiuo klausimu žr. pagrindinio reglamento 6 straipsnio 7 dalį ir 19 bei 20 straipsnius.

Informacija apie produkto, dėl kurio atliekamas antidempingo tyrimas, gamybos apimtis ir gamybos sąnaudas yra reikalinga informacija, kaip ji suprantama pagal šią nuostatą.

Nagrinėjamu atveju Bendrasis Teismas pažymėjo, kad ieškovė nepateikė Komisijos prašomos informacijos apie pasigaminamų gamybos veiksnių išteklius, nors ši informacija reikalinga normaliajai vertei nustatyti. Kadangi normalioji vertė apskaičiuota taikant gamybos sąnaudomis pagrįstą metodą, reikia pažymėti, kad buvo reikalinga žinoti visų PVA gamybai naudojamų gamybos išteklių suvartojimo apimtį, įskaitant pasigaminamų gamybos veiksnių gamybos išteklius. Kadangi ieškovė neįrodė tariamai negalėjusi pateikti šios informacijos, Komisija nepažeidė 18 straipsnio 1 dalies, kai vietoj tos informacijos panaudojo turimus duomenis.

Toliau dėl pagrindinio reglamento 18 straipsnio 3 dalies tariamo pažeidimo Teisingumo Teismas priminė, kad to straipsnio 1 ir 3 dalyse aptariamose skirtingose situacijose. 18 straipsnio 1 dalyje tik bendrais bruožais apibūdinami atvejai, kai informacija, reikalinga institucijoms tyrimui atlikti, nepateikiama, o šio straipsnio 3 dalyje numatyti atvejai, kai buvo pateikti tyrimui reikalingi, tačiau nereikšmingi duomenys, todėl turimi duomenys nebūtinai turi būti naudojami. Kadangi ieškovė nepateikė prašomos informacijos, pagrindinio reglamento 18 straipsnio 3 dalis netaikytina, nes Komisija trūkstantį informaciją galėjo pakeisti tik turimais duomenimis.

Galiausiai Komisija nepažeidė ir ieškovės teisės į gynybą laiku jai nepateikusi „patikrinimo ataskaitos“, kurią privalėjo pateikti prieš išsiųsdama jai raštą, kuriame ta institucija informavo ją apie savo ketinimą naudoti turimus duomenis, kaip jie suprantami pagal pagrindinio reglamento 18 straipsnį. Šiuo klausimu, kaip matyti iš suformuotos jurisprudencijos, teisės į gynybą pažeidimas lemia pasibaigus atitinkamai administracinei procedūrai priimto sprendimo panaikinimą tik tuomet, jeigu yra galimybė, kad dėl šio pažeidimo procedūros rezultatas galėjo būti kitoks. Vis dėlto ieškovė nepateikė nė menkiausio įrodymo, kad nebuvo galima atmesti galimybės, jog procedūra būtų pasibaigusi kitaip, jei minėtą ataskaitą ji būtų gavusi anksčiau.

Dėl kitų ieškinio pagrindų, kuriais keliama abejonų dėl ginčijamame reglamente Komisijos nustatyto dempingo skirtumo, pasakytina, kad šių pagrindų analizė aiškiai rodė, kad apskaičiuojant dempingo skirtumą nebuvo padaryta klaidos, todėl jis toliau viršija žalos skirtumą, nes į pastarąjį buvo atsižvelgta nustatant antidempingo normą pagal mažesnio mūlto taisyklę. Taigi, kadangi šie kiti ieškinio pagrindai nepaneigė šios išvados, Bendrasis Teismas juos atmetė kaip nereikšmingus.

XI. Ekonominė ir pinigų politika

1. Bendras pertvarkymo mechanizmas

2024 m. liepos 10 d. Sprendimas *Prancūzija / BPV* (T-540/22, [EU:T:2024:459](#))

„Ekonominė ir pinigų politika – Bankų sąjunga – Kredito įstaigų ir tam tikrų investicinių įmonių bendras pertvarkymo mechanizmas (BPvM) – Reglamentas (ES) Nr. 806/2014 – Minimalus nuosavų lėšų ir tinkamų įsipareigojimų reikalavimas – BPV sprendimas nesuteikti išimties – Skundas BPV apeliacinei komisijai – Atmetimas – Sąlyga, kad nebūtų kliūčių greitai pervesti nuosavas lėšas – BPV diskrecija – Teisinis saugumas – Pareiga motyvuoti“

Gavęs Prancūzijos Respublikos ieškinį dėl Bendros pertvarkymo valdybos (BPV) apeliacinės komisijos (toliau – apeliacinė komisija) sprendimo⁵⁴⁰ panaikinimo Bendrasis Teismas šį ieškinį atmetė ir pirmą kartą priėmė sprendimą dėl apeliacinės komisijos sprendimo, kuriuo patikrinamas BPV atliktas nagrinėjimas siekiant nustatyti, ar bankų grupė atitinka Reglamento Nr. 806/2014⁵⁴¹ 12h straipsnyje nustatytas būtinas sąlygas, kad jai galėtų būti netaikomas minimalus nuosavų lėšų reikalavimas.

2020 m. lapkričio 6 d. bankų grupė dėl vienos iš savo patronuojamųjų įmonių pateikė BPV prašymą netaikyti minimalaus nuosavų lėšų ir tinkamų įsipareigojimų reikalavimo (toliau – MREL), individualiai taikomo pagal Reglamento Nr. 806/2014 12g straipsnį. Gavusi *Autorité de contrôle prudentiel et de résolution* (Rizikos ribojimu pagrįstos priežiūros ir pertvarkymo institucija, ACPR, Prancūzija; toliau – apeliante apeliacinėje komisijoje) pateiktą skundą dėl BPV sprendimo atmesti minėtą prašymą⁵⁴² apeliacinė komisija ginčijamu sprendimu jį atmetė.

Bendrojo Teismo vertinimas

Pirma, kiek tai susiję su Reglamento Nr. 806/2014 12h straipsnio 1 dalies (toliau – atitinkama nuostata) taikymo sritimi, Bendrasis Teismas, remdamasis pažodiniu aiškinimu, iš pradžių konstatavo, kad šio reglamento 12h straipsnio 1 dalies c punkte nenumatyta galimybės reikalauti specialios garantijos, kad būtų įvykdyta sąlyga dėl esminių (esamų ar numatomų) kliūčių greitai pervesti nuosavas lėšas arba greitai padengti įsipareigojimus nebuvimo, taip pat jame nenurodyta, kad BPV draudžiama šiuo klausimu reikalauti specialios garantijos.

Remdamasis kontekstiniu aiškinimu jis taip pat nusprendė, kad reikalavimas patronuojančiajai įmonei pateikti įkaitu užtikrintas garantijas patronuojamosioms bendrovėms yra Reglamento Nr. 806/2014 12g straipsnyje numatytas tik kaip priemonė įvykdyti vidaus MREL ir kad garantijos sąlygos nėra to paties reglamento 12h straipsnyje, kiek tai susiję su išimtimi, skirtingai nuo to, ką teisės aktų leidėjas numatė Direktyvoje 2014/59⁵⁴³. Taigi galimybė pasinaudoti atitinkamoje nuostatoje numatyta išimtimi

⁵⁴⁰ 2022 m. birželio 8 d. Bendros pertvarkymo valdybos (BPV) apeliacinės komisijos sprendimas Nr. 3/2021 atmesti skundą dėl 2021 m. lapkričio 4 d. Sprendimo SRB/EES/2021/44, kuriuo nustatomas minimalus nuosavų lėšų ir tinkamų įsipareigojimų reikalavimas (toliau – ginčijamas sprendimas)

⁵⁴¹ 2014 m. liepos 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 806/2014, kuriuo nustatomos kredito įstaigų ir tam tikrų investicinių įmonių pertvarkymo vienodos taisyklės ir vienoda procedūra, kiek tai susiję su bendru pertvarkymo mechanizmu ir Bendru pertvarkymo fondu, ir iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 1093/2010 (OL L 225, 2014, p. 1), iš dalies pakeistas 2019 m. gegužės 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) 2019/877 (OL L 150, 2019, p. 226).

⁵⁴² 2021 m. lapkričio 4 d. Bendros pertvarkymo valdybos sprendimas SRB/EES/2021/44.

⁵⁴³ 2014 m. gegužės 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/59/ES, kuria nustatoma kredito įstaigų ir investicinių įmonių gaivinimo ir pertvarkymo sistema ir iš dalies keičiamos Tarybos direktyva 82/891/EEB, direktyvos 2001/24/EB, 2002/47/EB, 2004/25/EB, 2005/56/EB, 2007/36/EB, 2011/35/ES, 2012/30/ES bei 2013/36/ES ir Europos Parlamento ir Tarybos reglamentai (ES) Nr. 1093/2010 bei (ES) Nr. 648/2012 (OL L 173, 2014, p. 190), iš dalies pakeista 2019 m. gegužės 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2019/879 (OL L 150, 2019, p. 296).

jokiu būdu negali priklausyti nuo reikalavimo pateikti įkaitu užtikrintą garantiją, kuri būtų panaši į numatytąją to paties reglamento 12g straipsnio 3 dalyje. Priešingas požiūris reikštų, kad atitinkama nuostata taptų visiškai neveiksminga, todėl tai būtų akivaizdus šios nuostatos pažeidimas.

Vis dėlto Bendrasis Teismas mano, kad iš atitinkamos nuostatos kontekstinio aiškinimo negalima daryti išvados, kad tai, jog nuostatoje, susijusioje su prašymo netaikyti vidaus MREL nagrinėjimu⁵⁴⁴, nenurodyta garantija, *ipso jure* neleidžia BPV nustatyti tokio pobūdžio reikalavimo atliekant minėtą vertinimą. Taigi, nors BPV turi atmesti prašymą taikyti išimtį, kai netenkinama viena iš atitinkamoje nuostatoje numatytų kumuliacinių sąlygų, ji vis dėlto turi tam tikrą diskreciją nustatyti, kokiomis aplinkybėmis tenkinama trečioji iš šių sąlygų, susijusi su kliūčių greitai pervesti nuosavas lėšas nebuvimu. Vadinasi, negalima atmesti galimybės, kad, atsižvelgiant į šią diskreciją BPV būtų pagrįsta nustatyti garantiją, kuri skirtųsi nuo numatytosios Reglamento Nr. 806/2014 12g straipsnio 3 dalyje, kad būtų išvengta kliūčių greitai pervesti nuosavas lėšas.

Galiausiai remdamasis teleologiniu atitinkamos nuostatos aiškinimu Bendrasis Teismas pabrėžė, kad pagrindinis bendras Reglamento Nr. 806/2014 ir Direktyvos 2014/59 tikslas, kurio siekė teisės aktų leidėjas, nustatydamas MREL visoms bankų grupės įstaigoms, yra užtikrinti veiksmingą pertvarkymą, kuris turėtų minimalų neigiamą poveikį realiajai ekonomikai, finansų sistemai ir viešiesiems finansams. Taigi, nagrinėdama prašymą netaikyti vidaus MREL, BPV turi įvertinti, ar yra kitų priemonių, kurios gali būti funkciniai vidaus MREL pakaitalai. Kadangi BPV turi diskreciją, niekas netrukdo jai nuspręsti, kad, atsižvelgiant į kiekvieno prašymo dėl išimties aplinkybes, garantija yra būtina tam, kad būtų tenkinama sąlyga dėl kliūčių greitai pervesti nuosavas lėšas nebuvimo. Tačiau jai neleidžiama reikalauti garantijos, kurios savybės būtų panašios į Reglamento Nr. 806/2014 12g straipsnio 3 dalyje numatytos garantijos savybes.

Šiuo klausimu Bendrasis Teismas pažymėjo, kad iš ginčijamo sprendimo nematyti, kad BPV būtų reikalavusi iš atitinkamos bankų grupės pateikti garantiją, atitinkančią numatytąją Reglamento Nr. 806/2014 12g straipsnio 3 dalyje arba turinčią panašių savybių kaip ir ta garantija, ar juo labiau kad apeliacinė komisija būtų patvirtinusi tokį BPV požiūrį.

Antra, dėl apeliacinės komisijos atliekamo vienų pagrindų, kurie jai pateikti, nagrinėjimo Bendrasis Teismas pirmiausia priminė, kad pagal Reglamentą Nr. 806/2014⁵⁴⁵ kiekvienas fizinis ar juridinis asmuo gali pateikti skundą apeliacinei komisijai dėl BPV sprendimo, kad skunde išdėstomi jį pagrindžiantys motyvai ir kad apeliacinė komisija turi priimti sprendimą dėl šio skundo. Iš to matyti, kad apeliacinė komisija nagrinėja jai pateiktus pagrindus. Be to, Bendrasis Teismas pažymėjo, kad argumentai, kuriuos apeliante pateikė apeliacinei komisijai, grįsdama pirmąjį savo skundo pagrindą, nebuvo susiję su tuo, kaip BPV iš esmės vertino 2014 m. ir 2015 m. garantijas, kuriomis rėmėsi atitinkama bankų grupė, teigdama, kad buvo įvykdyta sąlyga dėl kliūčių greitai pervesti nuosavas lėšas nebuvimo. Iš tiesų aptariami argumentai buvo susiję su tariama BPV padaryta teisės klaida, nes ji viršijo savo kompetenciją, mechanškai ir automatiškai taikydama sąlygą, kurios nėra Reglamento Nr. 806/2014 12h straipsnyje.

Taigi Bendrasis Teismas nusprendė, kad apeliacinė komisija turėjo patikrinti, ar BPV atliktas vertinimas buvo ne paslėptas 2014 m. ir 2015 m. garantijų nagrinėjimas *in abstracto*, bet patikimas atitinkamos bankų grupės padėties ir minėtų garantijų, nurodytų grindžiant savo prašymą taikyti išimtį, nagrinėjimas *in concreto*, ir ar taip buvo paisoma BPV diskrecijos ribų. Todėl jis atmetė priekaištą, kad dėl apeliantės apeliacinei komisijai pateiktų pagrindų ir argumentų, susijusių su BPV padaryta teisės klaida, kiek ji klaidingai taikė atitinkamą nuostatą ir viršijo savo kompetencijos ribas, apeliacinė komisija būtinai turėjo išnagrinėti, ar BPV pagrįstai, atsižvelgiant į visas reikšmingas bylos aplinkybes, reikalavo specialios garantijos.

⁵⁴⁴ T. y. Reglamento Nr. 806/2014 12h straipsnio 1 dalis.

⁵⁴⁵ Žr. šio reglamento 85 straipsnio 3 ir 4 dalis.

Galiausiai dėl teisinio saugumo principo pažeidimo Bendrasis Teismas pažymėjo, viena vertus, jog negalima reikalauti, kad Reglamento Nr. 806/2014 12h straipsnio 1 dalies c punkte būtų paminėti įvairūs konkretūs atvejai, kuriais tenkinama arba netenkinama šioje nuostatoje numatyta sąlyga, nes teisės aktų leidėjas negali iš anksto nustatyti visų šių atvejų. Iš tiesų neįmanoma išvardyti kliūčių greitai pervesti nuosavas lėšas pavyzdžių, taip pat negalima reikalauti, kad teisės aktų leidėjas pozityviai nurodytų priemones, kuriomis būtų užtikrintas minėtų kliūčių nebuvimo sąlygos laikymasis. Kita vertus, teisinio saugumo principas nedraudžia, kad atitinkamos valdžios institucijos turėtų diskreciją taikyti teisės aktuose apibrėžtus kriterijus. Taigi nagrinėjamu atveju tai, kad BPV turi diskreciją vertinti, ar yra kliūčių greitai pervesti nuosavas lėšas, arba diskreciją numatyti, kaip ši sąlyga turi būti tinkamai įvykdyta, nereiškia, kad buvo pažeistas teisinio saugumo principas.

2. Rizikos ribojimu pagrįsta kredito įstaigų priežiūra⁵⁴⁶

2024 m. vasario 28 d. Sprendimas *Sber / ECB* (sujungtos bylos T-647/21 ir T-99/22, [EU:T:2024:127](#))

„Ekonominė ir pinigų politika – Rizikos ribojimu pagrįsta kredito įstaigų priežiūra – Reglamento (ES) Nr. 1024/2013 9 straipsnio 1 dalies antra pastraipa – ECB taikomos kompensacinės palūkanos pagal Austrijos teisę už Reglamento (ES) Nr. 575/2013 395 straipsnio pažeidimą priėmus sprendimą skirti administracinę piniginę sankciją pagal Reglamento Nr. 1024/2013 18 straipsnį – Proporciumas“

2024 m. vasario 28 d. Sprendimas *BAWAG PSK / ECB* (T-667/21, [EU:T:2024:131](#))

„Ekonominė ir pinigų politika – Rizikos ribojimu pagrįsta kredito įstaigų priežiūra – Reglamento (ES) Nr. 1024/2013 9 straipsnio 1 dalies antra pastraipa – ECB tiesiogiai vykdomi kompetentingos institucijos įgaliojimai pagal taikytinas Sąjungos teisės nuostatas – Kompensacinių palūkanų nustatymas pagal Austrijos teisę Reglamento (ES) Nr. 575/2013 395 straipsnio pažeidimo atveju – ECB kompetencija – Direktyvos 2013/36/ES 65 straipsnio 1 dalis ir 70 straipsnis – Proporciumas“

Patenkindamas ieškinius dėl Europos Centrinio Banko (ECB) priimtų sprendimų, kuriais, remiantis BPM reglamentu⁵⁴⁷ ir taikant nacionalinę teisę, nustatomos kompensacinės palūkanos, panaikinimo dviem tą pačią dieną paskelbtais sprendimais Bendrasis Teismas patikslino aplinkybes, kuriomis jis gali pateikti Sąjungos teisę atitinkantį nacionalinės teisės, kuria perkeliama direktyva, aiškinimą, nukrypdamas nuo nacionalinių teismų aiškinimo.

Be to, Sprendime *Sber / ECB* (sujungtos bylos T-647/21 ir T-99/22) jis nusprendė dėl dar nenagrinėto klausimo dėl *ne bis in idem* principo taikymo, kai ECB skiria administracines pinigines sankcijas pagal BPM reglamentą, o Sprendime *BAWAG PSK / ECB* (T-667/21) išplėtojo savo jurisprudenciją dėl ECB kompetencijos apimtį pagal tą patį reglamentą.

Bylos susijusios su dviem Austrijos kredito įstaigomis, kurioms taikoma tiesioginė ECB rizikos ribojimu pagrįsta priežiūra.

⁵⁴⁶ Bendra santrauka sujungtose bylose *Sber / ECB* (T-647/21 ir T-99/22) ir byloje *BAWAG PSK / ECB* (T-667/21).

⁵⁴⁷ 2013 m. spalio 15 d. Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1024/2013, kuriuo ECB pavedami specialūs uždaviniai, susiję su rizikos ribojimu pagrįstos kredito įstaigų priežiūros politika (OL L 287, 2013, p. 63; toliau – BPM reglamentas).

Taigi sujungtose bylose T-647/21 ir T-99/22 ECB skyrė ieškovei *Sber Vermögensverwaltungs AG* administracinę piniginę sankciją pagal BPM reglamentą už Reglamente Nr. 575/2013⁵⁴⁸ nustatytų didelių pozicijų ribų viršijimą tiek individualiu, tiek konsoliduotu pagrindais. Be to, remdamasis BPM reglamentu⁵⁴⁹ ir taikydamas BWG⁵⁵⁰ 97 straipsnio 1 dalies 2 punktą ECB nusprendė nustatyti jai kompensacines palūkanas nuo sumų, susijusių su minėtu viršijimu.

Gavęs ECB administracinės peržiūros valdybos nuomonę, kurioje konstatuota, kad pradinis ECB sprendimas turi trūkumų, 2021 m. gruodžio 21 d. ECB pakeitė tą sprendimą nauju sprendimu⁵⁵¹, kartu palikdamas kompensacinių palūkanų sumą. Jis patikslino, kad įstaigos pareigų pagal Reglamentą Nr. 575/2013 pažeidimo atveju kompensacinių palūkanų taikymas pagal BWG priklauso nuo kompetentingos institucijos įgaliojimų, nepaliekiančių jai jokios diskrecijos.

Dviem atskirais ieškiniais ieškovė Bendrojo Teismo prašė panaikinti ir pradinį sprendimą, ir 2021 m. gruodžio 21 d. ECB sprendimą.

Byloje T-667/21 ieškovė *BAWAG PSK Bank für Arbeit und Wirtschaft und Österreichische Postsparkasse AG* Prancūzijoje netiesiogiai įsigijo gyvenamosios paskirties nekilnojamojo turto paskolų portfelį. Šis portfelis buvo pervestas į bendrą fondą, neturintį juridinio asmens statuso, kurio visas dalis ji įsigijo, ir taip tapo tikrąja savininke.

Atlikęs patikrinimą ieškovės patalpose ECB konstatavo, kad ieškovė neturėjo duomenų, leidžiančių nustatyti kiekvieną iš pagrindinių paskolų skolininkų, ir kad ji nepaisė Reglamente Nr. 575/2013 numatytos didelių pozicijų ribos, kiek tai susiję su portfeliu. Taigi 2021 m. rugpjūčio 2 d. sprendimu⁵⁵² ECB, remdamasis tomis pačiomis teisės aktų nuostatomis, kurios nurodytos minėtose sujungtose bylose, nustatė jai kompensacines palūkanas. Ieškovė apskundė šį sprendimą Bendrajam Teismui.

Sprendimais *Sber / ECB* (sujungtos bylos T-647/21 ir T-99/22) ir *BAWAG PSK / ECB* (T-667/21) Bendrasis Teismas panaikino atitinkamai 2021 m. gruodžio 21 d. ECB sprendimą, pakeitusį jo pradinį sprendimą, ir 2021 m. rugpjūčio 2 d. sprendimą, motyvuodamas tuo, kad taikydamas kompensacines palūkanas ECB neišnagrinėjo bylos aplinkybių.

Bendrojo Teismo vertinimas

Dėl „ne bis in idem“ principo taikymo

Bendrasis Teismas konstatavo, kad tai, jog ECB pagal BWG 97 straipsnio 1 dalies 2 punktą nustatė kompensacines palūkanas už elgesį, už kurį jau buvo skirta administracinė piniginė sankcija pagal BPM reglamentą, neprieštarauja *ne bis in idem* principui.

Šiuo klausimu jis priminė, kad Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 50 straipsnis, pagal kurį draudžiama tiek kartu vykdyti persekiojimą, tiek taikyti baudžiamojo pobūdžio sankcijas už tą pačią to paties asmens veiką, taikomas ne tik persekiojimui ir sankcijoms, kurie nacionalinėje teisėje kvalifikuojami kaip „baudžiamieji“. Iš tiesų jis apima persekiojimą ir sankcijas, kurie turi būti laikomi esančiais baudžiamojo pobūdžio remiantis pačiu pažeidimo pobūdžiu ir suinteresuotajam asmeniui gresiančios sankcijos griežtumo laipsniu.

⁵⁴⁸ 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 575/2013 dėl prudencinių reikalavimų kredito įstaigoms ir investicinėms įmonėms ir kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 648/2012 (OL L 176, 2013, p. 1; klaidų ištaisymai OL L 208, 2013, p. 68 ir OL L 321, 2013, p. 6) 395 straipsnio 1 dalis.

⁵⁴⁹ BPM reglamento 4 straipsnio 1 dalies d punktas ir 3 dalis bei 9 straipsnio 1 dalies antra pastraipa.

⁵⁵⁰ 1993 m. liepos 30 d. *Bundesgesetz über das Bankwesen (Bankwesengesetz)* (Bankų sektoriaus įstatymas; BGBl. 532/1993), iš dalies pakeistas 2021 m. gegužės 28 d. įstatymu (BGBl. I, 98/2021; toliau – BWG).

⁵⁵¹ Sprendimas ECB-SSM-2021-ATSBE-12.

⁵⁵² Sprendimas ECB/SSM/2021-ATBAW-7-ESA-2018-0000126.

Taigi Bendrasis Teismas pabrėžė, kad pagal BPM reglamento 18 straipsnio 1 dalį skiriamos administracinės piniginės sankcijos patenka į Chartijos 50 straipsnio taikymo sritį. Jis konstatavo, kad šios sankcijos aiškiai siejamos su baudomis, kurias Europos Komisija gali skirti konkurencijos teisės⁵⁵³ srityje ir yra tokio paties pobūdžio ir griežtumo. Pagal suformuotą jurisprudenciją procedūrose dėl baudos skyrimo pagal konkurencijos teisę turi būti laikomasi *ne bis in idem* principo. Todėl toks kvalifikavimas pagal analogiją turi būti taikomas minėtoms sankcijoms.

Vis dėlto Bendrasis Teismas konstatavo, kad iš Austrijos teismų praktikos matyti, jog kompensacinės palūkanos kvalifikuojamos kaip rizikos ribojimu pagrįstos priemonės, kurios nėra baudžiamojo pobūdžio. Kadangi nei pažeidimo pobūdis, nei sankcijos griežtumo laipsnis nepatenka į baudžiamosios teisės taikymo sritį, jų taikymas pagal BWG nepatenka į Chartijos 50 straipsnio taikymo sritį. Be to, šią išvadą patvirtina Sprendimas *VTB Bank (Austria)*⁵⁵⁴, kuriame, kiek tai susiję su kompensacinėmis palūkanomis, Teisingumo Teismas pirmenybę teikė kvalifikavimui kaip „administracinės priemonės“, o ne kaip „administracinės sankcijos“.

Dėl ECB kompetencijos taikyti kompensacines palūkanas

Bendrasis Teismas pažymėjo, kad pagal BPM reglamentą ECB turėjo kompetenciją taikyti kompensacines palūkanas pagal BWG 97 straipsnį.

Pirmiausia jis pabrėžė, kad ECB, vykdydamas jam pavestus rizikos ribojimu pagrįstus uždavinius, turi trijų kategorijų priežiūros ir tyrimo įgaliojimus, t. y. tuos, kurie numatyti BPM reglamente, kompetentingų institucijų įgaliojimus pagal atitinkamas Sąjungos teisės nuostatas ir įgaliojimus nurodyti nacionalinėms institucijoms pasinaudoti įgaliojimais pagal galiojančias nacionalines nuostatas.

Vertindamas, ar nagrinėjamu atveju ECB turėjo antrajai kategorijai priskiriamus įgaliojimus, t. y. kompetentingų institucijų įgaliojimus pagal atitinkamas Sąjungos teisės nuostatas, Bendrasis Teismas konstatavo, kad žodžių junginys „pagal Sąjungos teisę“ buvo aiškinamas kaip apimantis visus įgaliojimus, kylančius iš direktyvoje nustatyto teisinio pagrindo; juos lemia valstybės narės pareiga ar teisė priimti teisės aktus, priešingai nei valstybių narių įgaliojimų pagal nacionalinę teisę įtvirtinti griežtesnes nuostatas, viršijančias toje pačioje direktyvoje nustatytą sistemą, pripažinimas toje pačioje direktyvoje⁵⁵⁵.

Sprendime *VTB Bank (Austria)*⁵⁵⁶ dėl ankstesnės BWG 97 straipsnio redakcijos buvo nuspręsta, kad kompensacinių palūkanų nustatymas prilygsta administracinei priemonei, patenkančiai į Direktyvos 2013/36⁵⁵⁷ 65 straipsnio 1 dalies taikymo sritį, šiuo atveju – reikšmingą teisinį pagrindą. Aplinkybė, kad jos nenurodytos šioje direktyvoje pateiktame sankcijų ir kitų administracinių priemonių sąrašė, neturi reikšmės, nes šis sąrašas nėra baigtinis, o toje pačioje direktyvoje numatyta, kad valstybės narės imasi visų priemonių, kurios, jų manymu, yra būtinos šios direktyvos ir Reglamento Nr. 575/2013 taikymui užtikrinti. Bendrasis Teismas patikslino, kad tame sprendime Teisingumo Teismas pabrėžė, kad Sąjungos teisėje įtvirtintais būtiniausiais reikalavimais dėl riziką ribojančios priežiūros turėtų būti užtikrintas kuo didesnis suderinimas ir kad viršijus Reglamente Nr. 575/2013

⁵⁵³ Pagal 2002 m. gruodžio 16 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 1/2003 dėl konkurencijos taisyklių, nustatytų [SESV 101 ir 102] straipsniuose, įgyvendinimo (OL L 1, 2003, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 8 sk., 2 t., p. 205) 23 straipsnio 2 dalį.

⁵⁵⁴ 2018 m. rugpjūčio 7 d. Sprendimas *VTB Bank (Austria)* (C-52/17, [EU:C:2018:648](#), 40–42 punktai).

⁵⁵⁵ Šiuo klausimu žr. 2016 m. kovo 10 d. Sprendimą *Safe Interenvíos* (C-235/14, [EU:C:2016:154](#), 79 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

⁵⁵⁶ Minėto 2018 m. rugpjūčio 7 d. sprendimo 31–44 punktai.

⁵⁵⁷ 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2013/36/ES dėl galimybės verstis kredito įstaigų veikla ir dėl riziką ribojančios kredito įstaigų priežiūros, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2002/87/EB ir panaikinamos direktyvos 2006/48/EB bei 2006/49/EB (OL L 176, 2013, p. 338).

numatytas ribas valstybės narės kredito įstaigoms turi taikyti ne priemonę pagal jų nacionalinę teisę, bet administracinę sankciją ar kitą administracinę priemonę, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2013/36 65 straipsnio 1 dalį.

Taigi aplinkybė, kad kompensacinių palūkanų nustatymas nenurodytas Direktyvoje 2013/36 pateiktame sąraše, netrukdo jam taikyti toje pačioje direktyvoje nustatyto teisinio režimo. Todėl Bendrasis Teismas padarė išvadą, kad jis panašus į įgaliojimus, kuriuos kompetentinga nacionalinė valdžios institucija turi „pagal atitinkamą Sąjungos teisę“, kaip tai suprantama pagal BPM reglamento 9 straipsnio 1 dalies antros pastraipos antrą sakinį, ir kuriuos dėl to turi ECB.

Dėl nacionalinės teisės aiškinimo

Bendrasis Teismas konstatavo, kad, remdamasis Austrijos teismų aiškinimu dėl kompensacinių palūkanų nustatymo automatiško didelių pozicijų ribų viršijimo atveju ir neišnagrinėjęs bylos aplinkybių, ECB rėmėsi teisiškai klaidinga prielaida, dėl kurios netinkamai išnagrinėjo BWG 97 straipsnio 1 dalies 2 punkto taikymo proporcingumą.

Šiomis aplinkybėmis Bendrasis Teismas priminė, kad, kai jis turi patikrinti, ar ECB pagrįstai taikė nacionalinę teisę, kuria perkeliama direktyva, nacionalinių teismų išaiškinimo pakanka, kad būtų nustatyta šios nacionalinės teisės taikymo apimtis, jeigu dėl to konstatuojamas suderinamumas su direktyva, kurios perkėlimą ji užtikrina. Vis dėlto, kai nacionalinių teismų aiškinimas neleidžia užtikrinti nacionalinės teisės suderinamumo su direktyva, Sąjungos teisės viršenybės principo laikymasis reišia, kad, kaip ir nacionalinis teismas, Bendrasis Teismas prireikus nacionalinę teisę aiškina kuo labiau atsižvelgdamas į perkeltos direktyvos tekstą ir tikslą, kad būtų pasiektas joje numatytas rezultatas. Taigi Sąjungos teisę atitinkančio aiškinimo pareiga reišia, kad nacionaliniai teismai prireikus turi pakeisti suformuotą jurisprudenciją, jeigu ji pagrįsta su direktyvos tikslais nesuderinamu vidaus teisės išaiškinimu.

Be to, jeigu negali nacionalinės teisės aktų aiškinti taip, kad jie atitiktų Sąjungos teisės reikalavimus, Bendrasis Teismas, kaip ir nacionalinis teismas, kuriam pavesta taikyti Sąjungos teisės nuostatas, privalo užtikrinti visišką šių nuostatų veiksmingumą, jei būtina, savo iniciatyva atsisakydamas taikyti bet kokią, net vėlesnį, nacionalinės teisės aktą, kuris prieštarauja tiesiogiai veikiančiai Sąjungos teisės nuostatai.

Nagrinėjamu atveju Bendrasis Teismas, remdamasis pažodiniu, kontekstiniu ir teleologiniu Direktyvos 2013/36 70 straipsnio⁵⁵⁸ aiškinimu, konstatavo, kad jis turi būti suprantamas kaip reiškiantis, kad kompetentinga nacionalinė institucija, taigi ir ECB, turi nustatyti administracinės priemonės rūšį, atsižvelgdami į visas aplinkybes, o tai neišvengiamai reišia, kad jie turi diskreciją, ir neleidžia teigti, kad naudojasi ribota kompetencija, kiek tai susiję su BWG 97 straipsnio 1 dalies 2 punkte numatytų kompensacinių palūkanų taikymu.

2024 m. liepos 10 d. Sprendimas PH ir kt. / BPV (T-323/22, [EU:T:2024:460](#))

„Ekonominė ir pinigų politika – Kredito įstaigų rizikos ribojimu pagrįsta priežiūra – ECB prieštaravimas dėl kredito įstaigos kvalifikuotosios akcijų paketo dalies įsigijimo – Ieškinys dėl panaikinimo – Suinteresuotumas kreiptis į teismą – Tiesioginė sąsaja – Dalinis nepriimtinumas – Siūlomo įsigyjančio asmens reputacija ir profesinė kompetencija – Finansinis patikimumas – Rizikos ribojimu pagrįstų reikalavimų laikymasis – Kova su pinigų plovimu ir terorizmo finansavimu – Proporcingumas“

Išnagrinėjęs ieškinį dėl Europos Centrinio Banko (ECB) sprendimo, kuriuo prieštaraujama dėl kredito įstaigos kvalifikuotosios akcijų paketo dalies įsigijimo, panaikinimo ir jį atmetęs, Bendrasis Teismas išsprendė dar nenagrinėtą klausimą dėl tokią akcijų paketo dalį parduodančios bendrovės teisės

⁵⁵⁸ Siejamo su Direktyvos 2013/36 4 straipsnio 1 dalimi, 65 straipsnio 1 dalimi ir 37 konstatuojamąja dalimi.

pareikšti ieškinį dėl sprendimo neleisti siūlomam įsigyjančiam asmeniui įsigyti minėtos akcijų paketo dalies panaikinimo. Be to, jis išnagrinėjo klausimą, ar vertindamas siūlomo įsigyjančio asmens reputaciją ECB gali įvertinti jo profesinę kompetenciją.

HKB Bank GmbH (toliau – tikslinis bankas) yra kredito įstaiga, kvalifikuojama kaip „mažiau svarbi“⁵⁵⁹, kurios tiesioginę rizikos ribojimu pagrįstą priežiūrą vykdo *Bundesanstalt für Finanzdienstleistungsaufsicht (BaFin)*, Federalinė finansinių paslaugų priežiūros institucija, Vokietija). 2020 m. balandžio 9 d. ir 2020 m. liepos 9 d. PH, PI ir PJ (toliau – siūlomi įsigyjantys asmenys) pranešė *BaFin* apie savo ketinimą įsigyti kvalifikuotą tikslinio banko akcijų paketo dalį ir turėti daugiau nei 50 % jo kapitalo ir balsavimo teisių (toliau – siūlomas įsigijimas), įsigijus visas *Socrates Capital* turimas tikslinio banko akcijas. Ginčijamu sprendimu, apie kurį siūlomiems įsigyjantiems asmenims pranešta 2022 m. kovo 22 d., ECB prieštaravo dėl siūlomo įsigijimo, nes siūlomi įsigyjantys asmenys neatitiko reputacijos, finansinio patikimumo, rizikos ribojimu pagrįstų reikalavimų laikymosi ir kovos su pinigų plovimu ir terorizmo finansavimu kriterijų.

Bendrojo Teismo vertinimas

Dėl *Socrates Capital* ir siūlomų įsigyjančių asmenų Bendrajame Teisme pareikšto ieškinio priimtumo Bendrasis Teismas priminė: kadangi tai yra vienas ir tas pats ieškinys, o PH, PI ir PJ turi teisę pareikšti ieškinį, nereikia nagrinėti, ar *Socrates Capital* turi teisę pareikšti ieškinį. Vis dėlto jis nusprendė, kad dėl gero teisingumo vykdymo ir, atsižvelgiant į ypatingą priimtumo klausimo, kurį ECB pateikė nurodydamas nepriimtumo pagrindą, svarbą, reikia priimti sprendimą dėl šio pagrindo.

Šiuo klausimu priminęs taisykles, pagal kurias pripažįstama fizinio ar juridinio asmens, reiškiančio ieškinį dėl jam neskirto akto, teisė pareikšti ieškinį, Bendrasis Teismas konstatavo, kad nagrinėjamu atveju *Socrates Capital* nebuvo pranešta apie ginčijamą sprendimą. Beje, pagal jokią nuostatą nereikalaujama apie jį pranešti šiai ieškovei kaip asmeniui, perleidžiančiam nagrinėjamą kvalifikuotą akcijų paketo dalį. Kadangi ginčijamas sprendimas nėra reglamentuojamojo pobūdžio teisės aktas, Bendrasis Teismas nagrinėjo, ar ieškinys, kiek jį pareiškė *Socrates Capital*, atitinka tiesioginės sąsajos sąlygą.

Atsižvelgdamas į tai, Bendrasis Teismas visų pirma pažymėjo, jog kvalifikuotųjų akcijų paketo dalių kontrolės sistema siekiama, kad prieš įsigyjant tokias akcijų paketo dalis būtų įvertintas siūlomų įsigyjančių asmenų, norinčių patekti į bankų sektorių savininkų teisėmis, statusas. Taigi prieštaravimas dėl kredito įstaigos kvalifikuotosios akcijų paketo dalies įsigijimo turi būti laikomas nekeičiančiu tokią akcijų paketo dalį parduodančios bendrovės teisinės padėties. Iš tiesų, nors toks prieštaravimas paneigia siūlomų įsigyjančių asmenų galimybę sudaryti sutartį su kvalifikuotosios akcijų paketo dalies pardavėju, jis apskritai nepaneigia pardavėjo teisės atlikti perleidimo sandorį, kurį jis gali sudaryti, be kita ko, su kitu potencialiu įsigyjančiu asmeniu. Šis prieštaravimas reiškia tik atsisakymą leisti siūlomiems įsigyjantiems asmenims patekti į bankų sektorių savininkų teisėmis.

Bendrasis Teismas taip pat konstatavo, kad šią išvadą patvirtina teisinis kontekstas, kuriam esant priimtas ginčijamas sprendimas. Direktyvoje 2013/36⁵⁶⁰ nenurodyta nei tai, kad paskelbiamas pranešimas apie kredito įstaigos kvalifikuotosios akcijų paketo dalies įsigijimą, nei tai, kad tretieji asmenys gali dalyvauti administracinėje procedūroje, nei tai, kad kompetentingos institucijos sprendimas skelbiamas sistemingai. Prieštaravimo dėl kvalifikuotosios akcijų paketo dalies įsigijimo nepaisymo atveju šioje direktyvoje numatytos tik sankcijos, susijusios su siūlomų įsigyjančių asmenų įgyto akcijų paketo suteikiamų balsavimo teisių naudojimu. Taigi nagrinėjamu atveju ginčijamame

⁵⁵⁹ Kaip tai suprantama pagal 2013 m. spalio 15 d. Tarybos reglamento Nr. 1024/2013, kuriuo Europos Centriniam Bankui pavedami specialūs uždaviniai, susiję su rizikos ribojimu pagrįstos kredito įstaigų priežiūros politika (OL L 287, 2013, p. 63), 6 straipsnio 4 dalį.

⁵⁶⁰ 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2013/36/ES dėl galimybės verstis kredito įstaigų veikla ir dėl riziką ribojančios kredito įstaigų priežiūros, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2002/87/EB ir panaikinamos direktyvos 2006/48/EB bei 2006/49/EB (OL L 176, 2013, p. 338).

sprendime vertinamas siūlomų įsigyjančių asmenų statusas, o ne pirkimo ir pardavimo sutarties teisėtumas.

Be to, Bendrasis Teismas pažymėjo, kad pirkimo ir pardavimo sutarties sąlygą, pagal kurią ši sutartis neįsigalios be ECB leidimo, šalys savanoriškai įtraukė į sutartį. Žinoma, į sutartį šalių įtraukta sąlyga gali atspindėti teisės aktų nuostatas. Vis dėlto nagrinėjamu atveju minėta sąlyga atspindi teisės aktų nuostatas, pagal kurias konkrečiai siūlomam įsigyjančiam asmeniui nustatomas reikalavimas gauti administracinį leidimą, siekiant įvertinti, ar jis turi teisę kaip savininkas patekti į bankų sektorių. Taigi vertindamas pranešimą apie kredito įstaigos akcijų paketo dalies įsigijimą ECB nesprensdžia dėl sutarties, kurią galėtų sudaryti siūlomi įsigyjantys asmenys ir šios paketo dalies pardavėjas, atitikties.

Galiausiai, nors ginčijamu sprendimu ribojama siūlomų įsigyjančių asmenų teisė į nuosavybę ir laisvė užsiimti verslu, jis negali būti laikomas ribojančiu tų pačių *Socrates Capital* teisių. Iš tiesų ginčijamu sprendimu tiesiogiai neribojama *Socrates Capital* teisė parduoti savo turimas tikslinio banko akcijas.

Taigi Bendrasis Teismas padarė išvadą, kad ginčijamas sprendimas neprilygsta bendram draudimui *Socrates Capital* parduoti savo turimas tikslinio banko akcijas, todėl ginčijamas sprendimas nėra tiesiogiai susijęs su *Socrates Capital*. Atsižvelgdamas į tai, jis atmetė ieškinį, kiek jis susijęs su *Socrates Capital*, kaip nepriimtina.

Dėl ECB galimybės vertinant siūlomų įsigyjančių asmenų reputaciją įvertinti jų profesinę kompetenciją Bendrasis Teismas konstatavo, kad Direktyvos 2013/36 23 straipsnio 1 dalies a punkte iš tiesų nurodyta tik siūlomo įsigyjančio asmens reputacija⁵⁶¹, nors to paties straipsnio 1 dalies b punkte minima valdymo organo nario, kuris vadovaus kredito įstaigos veiklai po siūlomo įsigijimo, reputacija, žinios⁵⁶², įgūdžiai ir patirtis⁵⁶³.

Vis dėlto jis pažymėjo, kad žodžiai „turėti reputaciją“ įprastai reiškia „būti vertam pagarbos“ arba „turėti gerą vardą“. Tokia apibrėžtimi, suponuojančia visuomenės nuomonę, neatmetama galimybė, kad asmens reputacija priklausytų nuo jo profesinės kompetencijos. Be to, pagal Direktyvos 2007/44⁵⁶⁴, kurios nuostatos perkeltos į Direktyvą 2013/36, 8 konstatuojamąją dalį kriterijaus, susijusio su siūlomo įsigyjančio asmens reputacija, taikymas reiškia, kad reikia nustatyti, ar yra abejonių dėl šios asmens patikimumo ir „profesinės kompetencijos“, taip pat tai, ar šios abejonės pagrįstos.

Bendrasis Teismas taip pat konstatavo, jog tai, kad vertinant siūlomo įsigyjančio asmens reputaciją atsižvelgiama į jo profesinę kompetenciją, atitinka šio siūlomo asmens „tinkamumo“ vertinimą ir kvalifikuotųjų akcijų paketo dalių įsigijimo kontrolės tikslą – užtikrinti patikimą ir riziką ribojantį kredito įstaigos valdymą. Kadangi kvalifikuotosios akcijų paketo dalies turėtojas gali daryti įtaką atitinkamai kredito įstaigai, jis savo profesine kompetencija prisideda prie tokio patikimo ir riziką ribojančio šios įstaigos valdymo. Tokį aiškinimą patvirtina bendrosios gairės⁵⁶⁵, nes jose nurodyta, kad siūlomo įsigyjančio asmens reputacija turėtų apimti jo patikimumą ir profesinę kompetenciją. Be to, tokio aiškinimo negali paneigti Vokietijos teisėje šioje srityje vartojamos formuluotės, nes Vokietijos įstatymo, kuriuo į jos teisę perkelta Direktyva 2007/44, aiškinamajame rašte nurodyta, kad pagal

⁵⁶¹ Direktyvos 2013/36 23 straipsnio 1 dalies a punktas.

⁵⁶² Direktyvos 2013/36 23 straipsnio 1 dalies b punktas.

⁵⁶³ Direktyvos 2013/36 91 straipsnio 1 dalis.

⁵⁶⁴ 2007 m. rugsėjo 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2007/44/EB, iš dalies keičianti Tarybos direktyvą 92/49/EEB ir direktyvas 2002/83/EB, 2004/39/EB, 2005/68/EB ir 2006/48/EB dėl riziką ribojančio vertinimo tvarkos taisyklių ir vertinimo kriterijų, taikomų akcijų paketų įsigijimui ir didinimui finansų sektoriuje (OL L 247, 2007, p. 1).

⁵⁶⁵ 2016 m. gruodžio 20 d. paskelbtos Europos bankininkystės institucijos (EBI), Europos draudimo ir profesinių pensijų institucijos (EDPPI) ir Europos vertybinių popierių ir rinkų institucijos (ESMA) priimtoms Bendros riziką ribojančio kvalifikuotosios akcijų paketo dalies įsigijimo ir didinimo finansų sektoriuje vertinimo gairės.

patikimumo kriterijų patikrinama, ar yra abejonių dėl siūlomo įsigyjančio asmens patikimumo ir „profesinio pajėgumo“, taip pat tai, ar šios abejonės pagrįstos.

Tuo remdamasis Bendrasis Teismas padarė išvadą, kad Direktyvoje 2013/36 nurodytas reputacijos kriterijus turi būti aiškinamas taip, kad jis apima siūlomo įsigyjančio asmens profesinės kompetencijos vertinimą.

XII. Sąjungos institucijų viešieji pirkimai

2024 m. vasario 21 d. Sprendimas *Inivos ir Inivos / Komisija* (T-38/21, [EU:T:2024:100](#))

„Viešieji pirkimai – Derybos be išankstinio skelbimo apie pirkimą – Dezinfekavimo robotų tiekimas Europos ligoninėms – Ypatinga skuba – COVID-19 – Ieškovių nedalyvavimas viešojo pirkimo procedūroje – Ieškinys dėl panaikinimo – Konkrečios sąsajos nebuvimas – Sutartinis ginčo pobūdis – Nepriimtumas – Atsakomybė“

Bendrojo Teismo išplėstinė penkių teisėjų kolegija kaip nepriimtina atmetė ieškovių *Inivos Ltd* ir *Inivos BV* ieškinį, kuriuo, jos be kita ko, siekė, kad būtų panaikinti trys Europos Komisijos sprendimai dėl Sąjungos viešojo pirkimo, susijusio su dezinfekavimo robotų įsigijimu, sutarties skyrimo. Sprendime Bendrasis Teismas patikslino sąlygas, taikomas ūkio subjekto, kuris nebuvo pakviestas dalyvauti derybose be išankstinio skelbimo apie pirkimą, ieškinio, pareikšto dėl per šią procedūrą priimto sprendimo skirti viešojo pirkimo sutartį, priimtinumui.

Remdamasi ypatinga skuba dėl COVID-19 krizės Komisija, ketindama įsigyti 200 savaeigių dezinfekavimo UV spinduliais robotų, kurie būtų įdiegti Europos ligoninėse, nusprendė taikyti derybas be išankstinio skelbimo apie pirkimą⁵⁶⁶. Surengus pirmines rinkos konsultacijas pavyko nustatyti kitus šešis tiekėjus nei ieškovės, kurie atitiko iš anksto nustatytus kriterijus ir kuriuos Komisija pakvietė teikti pasiūlymą pagal derybų be išankstinio skelbimo apie pirkimą procedūrą. Komisija priėmė sprendimą dėl šios pirkimo sutarties skyrimo dviem iš tų kandidatų, su kuriais atitinkamai buvo sudarytos preliminariosios sutartys dėl dezinfekavimo robotų.

2020 m. gruodžio 9 d. publikavus skelbimą apie sutarties skyrimą, kuriuo remiantis preliminariosios sutartys, dėl kurių kilo ginčas, buvo sudarytos 2020 m. lapkričio 19 d., ieškovės pareiškė ieškinį dėl sprendimo taikyti derybų be išankstinio skelbimo apie pirkimą procedūrą, sprendimo skirti šią pirkimo sutartį (toliau – ginčijamas sprendimas dėl sutarties skyrimo) ir sprendimo sudaryti preliminarįsias sutartis su dviem atrinktais ūkio subjektais panaikinimo ir ieškinį dėl žalos atlyginimo.

Bendrojo Teismo vertinimas

Vertindamas, ar priimtinas reikalavimas panaikinti ginčijamą sprendimą dėl sutarties skyrimo, Bendrasis Teismas, be kita ko, išsakė nuomonę dėl ieškovių suinteresuotumo pareikšti ieškinį⁵⁶⁷.

Iš pradžių Bendrasis Teismas nagrinėjo, ar ginčijamas sprendimas dėl sutarties skyrimo yra tiesiogiai susijęs su ieškovėmis. Pirmiausia jis konstatavo, kad šio sprendimo pasekmė – iš ieškovių galutinai atimta galimybė dalyvauti derybų be išankstinio skelbimo apie pirkimą procedūroje ir jų eliminavimas iš šios procedūros. Taigi minėtas sprendimas turėjo tiesioginį poveikį jų teisinei padėčiai. Pabrėžęs, kad ieškovės turi įrodyti, jog yra atitinkamoje rinkoje veikiantys subjektai, Bendrasis Teismas pripažino, kad jos pateikė pakankamai įrodymų, kad veikė autonominių dezinfekavimo UV spinduliais robotų rinkoje.

Antra, ginčijamame sprendime dėl sutarties skyrimo du ūkio subjektai nedelsiant ir privaloma tvarka buvo galutinai pripažinti nagrinėjamo konkurso laimėtojai. Kadangi šis sprendimas dėl sutarties skyrimo sukelia teisinių pasekmių nereikalaujant jokios papildomos priemonės, jis nepalieka jokios

⁵⁶⁶ Pagal 2018 m. liepos 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą 2018/1046 dėl Sąjungos bendrajam biudžetui taikomų finansinių taisyklių, kuriuo iš dalies keičiami reglamentai (ES) Nr. 1296/2013, (ES) Nr. 1301/2013, (ES) Nr. 1303/2013, (ES) Nr. 1304/2013, (ES) Nr. 1309/2013, (ES) Nr. 1316/2013, (ES) Nr. 223/2014, (ES) Nr. 283/2014 ir Sprendimas Nr. 541/2014/ES bei panaikinamas Reglamentas Nr. 966/2012 (OL L 193, 2018, p. 1).

⁵⁶⁷ Pagal SESV 263 straipsnio ketvirtą pastraipą „kiekvienas fizinis ar juridinis asmuo gali pateikti ieškinį dėl jam skirtų aktų arba aktų, kurie yra tiesiogiai ir konkrečiai su juo susiję. <...>“

diskrecijos jį įgyvendinti turintiems subjektams. Tuo remdamasis Bendrasis Teismas priėjo prie išvados, kad ginčijamas sprendimas dėl sutarties skyrimo buvo tiesiogiai susijęs su ieškovėmis.

Toliau Bendrasis Teismas nagrinėjo, ar ieškovės yra konkrečiai susijusios su ginčijamu sprendimu dėl sutarties skyrimo. Ypatingomis aplinkybėmis, kai taikomos derybos be išankstinio skelbimo apie pirkimą, ūkio subjektas, kuris nebuvo pakviestas dalyvauti šioje procedūroje, nors galėjo atitikti perkančiosios organizacijos taikomus kriterijus atrenkant įmones, kurioms siunčiamas kvietimas teikti pasiūlymus, turi būti laikomas priklausančiu ribotam konkurentų, galinčių pateikti pasiūlymą, jeigu jie būtų pakviesti dalyvauti procedūroje, ratui.

Šiuo klausimu Komisija paaiškino, kad kriterijai, kuriais remtasi per nagrinėtą procedūrą, buvo CE ženklas, mažiausiai 20 vienetų gamybos pajėgumas per mėnesį ir bent 10 robotų įrengimo ligoninėse patirtis. Šie kriterijai ieškovėms buvo nurodyti vykstant teismo procesui.

Pirma, dėl kriterijaus, susijusio su CE ženklu, Bendrasis Teismas pripažino, kad ieškovės įrodė, kad jų robotai atitiko šį kriterijų.

Antra, dėl kriterijaus, susijusio su gamybos pajėgumais, ieškovės per posėdį patvirtino, kad jį atitinka ir netgi gali padidinti savo gamybos pajėgumus, tačiau Bendrasis Teismas pažymėjo, kad jos nepateikė jokių įrodymų, kad jų gamybos pajėgumas galėjo siekti 20 robotų per mėnesį.

Trečia, dėl kriterijaus, susijusio su reikalaujama patirtimi diegiant robotus ligoninėse, Bendrasis Teismas konstatavo, kad ieškovių pateikti įrodymai neleidžia nustatyti tikslaus įdiegtų robotų skaičiaus.

Tuo remdamasis Bendrasis Teismas padarė išvadą, kad ieškovės neįrodė galėjusios atitikti kriterijus, kuriuos Komisija taikė atrinkdama ūkio subjektus, pakviestus teikti pasiūlymus pagal derybų be išankstinio skelbimo apie pirkimą procedūrą. Taigi, jos nepateikė įrodymų, kad priklausė ribotam ūkio subjektų, kurie galėjo būti pakviesti teikti pasiūlymus ir galiausiai juos pateikti, ratui. Todėl ginčijamas sprendimas dėl sutarties skyrimo nėra konkrečiai su jomis susijęs.

Atitinkamai Bendrasis Teismas konstatavo, kad antrasis reikalavimas, kuriuo siekta, kad būtų panaikintas ginčijamas sprendimas dėl sutarties skyrimo, yra nepriimtinas. Kaip nepriimtinius atmetęs reikalavimus dėl kitų dviejų ginčijamų sprendimų, Bendrasis Teismas atmetė visą ieškinį dėl panaikinimo. Be to, jis atmetė ir ieškovių ieškinį dėl žalos atlyginimo.

2024 m. spalio 2 d. Sprendimas VC / EU-OSHA (Remiantis sustabdytu nacionaliniu administraciniu sprendimu nustatytas draudimas dalyvauti viešųjų pirkimų procedūrose)
(T-126/23, [EU:T:2024:666](#))

„Viešieji pirkimai – Finansinis reglamentas – Dvejiems metams nustatytas draudimas dalyvauti viešųjų pirkimų ir iš Sąjungos bendrojo biudžeto ir EPF finansuojamų subsidijų skyrimo procedūrose – Draudimo dalyvauti viešas paskelbimas – Įtraukimas į Ankstyvojo nustatymo ir draudimo dalyvauti procedūroje sistemą – Sunkus profesinis nusižengimas – Nacionalinės konkurencijos institucijos sprendimas – Nacionalinio teismo nurodymas sustabdyti vykdymą – Pareiga motyvuoti – Teisė į veiksmingą teisminę gynybą – Taisomosios priemonės – Neribota jurisdikcija – Akivaizdi vertinimo klaida – Vertinimo klaida – Proporcingumas“

Bendrojo Teismo išplėstinė kolegija atmetė VC ieškinį dėl sprendimo, kuriuo jai uždrausta dvejus metus dalyvauti Europos Sąjungos viešųjų pirkimų procedūrose dėl sunkaus profesinio nusižengimo⁵⁶⁸, panaikinimo. Savo sprendime Bendrasis Teismas, viena vertus, pirmą kartą išnagrinėjo, kokių pasekmių sukelia nacionalinio teismo sprendimas sustabdyti administracinio

⁵⁶⁸ 2023 m. sausio 13 d. Europos darbuotojų saugos ir sveikatos agentūros sprendimas (toliau – skundžiamas sprendimas).

sprendimo, kuris buvo draudimo pagrindas, vykdymą. Kita vertus, jis pirmą kartą apibrėžė savo neribotą jurisdikciją vertinti konkurso dalyvio pritaikytų taisomųjų priemonių pakankamumą ir būtinumą pakeisti draudimą finansine nuobauda.

Ieškovė pateikė pasiūlymą dėl Europos darbuotojų saugos ir sveikatos agentūros (EU-OSHA) paskelbto konkurso dėl informacinių ir ryšių technologijų paslaugų ir interneto paslaugų teikimo vienos dalies. Sužinojusi apie *Comisión Nacional de los Mercados y la Competencia* (Nacionalinė rinkų ir konkurencijos komisija, Ispanija, toliau – CNMC) sprendimą, kuriuo konstatuotas ieškovės dalyvavimas darant konkurencijos teisės pažeidimą (toliau – CNMC sprendimas), EU-OSHA paprašė pagal finansinį reglamentą⁵⁶⁹ sušauktos komisijos pateikti rekomendaciją dėl ieškovei nustatyti draudimo ar skirtinos finansinės nuobaudos.

Vėliau *Audiencia Nacional* (Nacionalinis teismas, Ispanija) nurodė sustabdyti CNMC sprendimo vykdymą (toliau – nacionalinis sprendimas dėl sustabdymo). Atlikusi preliminarų teisinį ieškovės veiksmų kvalifikavimą⁵⁷⁰, pirma nurodyta komisija rekomendavo EU-OSHA uždrausti jai dalyvauti procedūrose, nes laikėsi nuomonės, kad jos veiksmai kvalifikuotini kaip „sunkus procesinis nusižengimas“. EU-OSHA atsižvelgė į rekomendaciją ir priėmė skundžiamą sprendimą.

Bendrojo Teismo vertinimas

Iš pradžių Bendrasis Teismas išaiškino nacionalinio sprendimo dėl sustabdymo pasekmių mastą.

Pirma, jis priminė, jog iš finansinio reglamento⁵⁷¹ matyti, kad, nesant galutinio teismo ar administracinio sprendimo, subjektui gali būti uždrausta dalyvauti viešojo pirkimo procedūrose remiantis kompetentingos Sąjungos institucijos atliktu jo veiksmų preliminarium teisiniu kvalifikavimu, grindžiamu, be kita ko, nacionalinės konkurencijos institucijos sprendime nustatytais faktais ar padarytomis išvadomis. Vadinas, galutinio teismo ar administracinio sprendimo, konstatuojančio atitinkamą pažeidimą, nebuvimas neklaido kompetentingai Sąjungos institucijai nustatyti draudimo.

Tuo remdamasis Bendrasis Teismas konstatavo Sąjungos teisės aktų leidėjo ketinimą leisti kompetentingai Sąjungos institucijai pačiai vertinti atitinkamo ūkio subjekto veiksmus, nelaukiant, kol teismas priims sprendimą.

Taigi nagrinėjamu atveju, nesant galutinio sprendimo, EU-OSHA turėjo pati įvertinti ieškovės veiksmus, remdamasi CNMC sprendimu ir kitais bylai svarbiais veiksniais, įskaitant, be kita ko, šio sprendimo vykdymo sustabdymą.

Šioje byloje Bendrasis Teismas konstatavo, kad EU-OSHA faktiškai atsižvelgė į CNMC sprendimo vykdymo sustabdymą ir pagrįstai nusprendė, kad šis sustabdymas nekliudė remtis tame sprendime padarytomis išvadomis siekiant įrodyti ieškovės padarytą sunkų profesinį nusižengimą ir nustatyti jai draudimą.

Iš tiesų veiksmai, kuriais kaltinama ieškovė, nėra grindžiami vien prielaidomis ir prezumpcijomis, bet buvo patvirtinti įrodymais, surinktais per CNMC atliktą tyrimą.

⁵⁶⁹ 2018 m. liepos 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES, Euratomas) 2018/1046 dėl Sąjungos bendrajam biudžetui taikomų finansinių taisyklių, kuriuo iš dalies keičiami reglamentai (ES) Nr. 1296/2013, (ES) Nr. 1301/2013, (ES) Nr. 1303/2013, (ES) Nr. 1304/2013, (ES) Nr. 1309/2013, (ES) Nr. 1316/2013, (ES) Nr. 223/2014, (ES) Nr. 283/2014 ir Sprendimas Nr. 541/2014/ES bei panaikinamas Reglamentas Nr. 966/2012 (OL L 193, 2018, p. 1; toliau – finansinis reglamentas), 143 straipsnis.

⁵⁷⁰ Žr. finansinio reglamento 136 straipsnio 2 dalį.

⁵⁷¹ 2012 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento Nr. 966/2012 dėl Sąjungos bendrajam biudžetui taikomų finansinių taisyklių ir kuriuo panaikinamas Tarybos reglamentas (EB, Euratomas) Nr. 1605/2002 (OL L 298, 2012, p. 1), iš dalies pakeisto 2015 m. spalio 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu Nr. 2015/1929 (OL L 286, 2015, p. 1) (toliau – ankstesnis finansinis reglamentas), 106 straipsnis ir finansinio reglamento 136 straipsnis.

Be to, iš nacionalinio sprendimo dėl sustabdymo neišplaukia jokios pozicijos dėl CNMC sprendimo pagrįstumo. Bendrasis Teismas patikslino, kad nacionalinis teismas niekaip neginčija CNMC sprendime išdėstytų išvadų ir argumentų dėl ieškovės padaryto konkurencijos teisės pažeidimo ir net jais neabejoja; savo sprendimą sustabdyti vykdymą jis grindžia išvadomis, padarytomis iš pasekmių, kurias skirta bauda ir draudimas sudaryti sutartis sukėlė tolesnei ieškovės veiklai. Bet kuriuo atveju to, kad, kaip teigia ieškovė, pritaikydamas laikinąją apsaugos priemonę nacionalinis teismas netiesiogiai, bet neišvengiamai, pripažino jos teiginių pagrįstumą, nepakanka norint nugincyti CNMC sprendime aiškiai išdėstytas išvadas ir argumentus.

Galiausiai nesvarbu, kad nacionaliniu sprendimu dėl sustabdymo sustabdytas ne tik CNMC sprendimu skirtos baudos mokėjimas, bet ir šiuo sprendimu nustatytas draudimas ieškovei dalyvauti viešuosiuose pirkimuose Ispanijoje. CNMC sprendimo vykdymo sustabdymo motyvai nepaneigia faktų, kuriais grindžiamas ginčijamame sprendime ieškovei nustatytas draudimas, tikrumo. Be to, iš nacionalinio sprendimo dėl sustabdymo neišplaukia jokios informacijos apie ieškovės pritaikytas taisomąsias priemones ir apie vykdymo sustabdymo pateisinimą tokiomis priemonėmis.

Antra, nagrinėdamas tariamą veiksmingos teisminės gynybos principo pažeidimą nustačius draudimą, Bendrasis Teismas priminė savo jurisprudenciją, pagal kurią teisės aktai, kuriais visiškai neatsižvelgiama į administracinio skundo pateikimo arba ieškinio pareiškimo pasekmes galimybei dalyvauti viešojo pirkimo procedūroje, gali pažeisti pagrindines suinteresuotųjų asmenų teises. Kaip nurodyta pirma, negalima teigti, kad nagrinėjamu atveju visiškai nebuvo atsižvelgta į nacionalinį sprendimą dėl sustabdymo ir buvo pakenkta ieškovės teisminei gynybai.

Be to, įgyvendinant kompetenciją uždrausti asmeniui ar subjektui (šiuo atveju ieškovei) dalyvauti Sąjungos viešųjų pirkimų procedūrose remiantis jo veiksmų preliminariniu teisiniu kvalifikavimu, nepažeidžiamas Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnis. Iš tiesų galimybės apskusti ginčijamą sprendimą Sąjungos teismui buvimas kaip tik leidžia užtikrinti ieškovės teisminę gynybą.

Taigi, Bendrojo Teismo nuomone, negalima pripažinti tokio pat nacionalinio sprendimo dėl sustabdymo poveikio, kokį turi galutiniai teismų ar administraciniai sprendimai. Jei Sąjungos institucijų kompetencija nustatyti draudimą būtų paralyžiuota vien pateikus prašymą sustabdyti tokio draudimo pagrindu galinčio tapti nacionalinio sprendimo vykdymą arba šį vykdymą sustabdyti, nurodyta kompetencija taptų neveiksminga.

Galiausiai Bendrasis Teismas pridūrė, kad jeigu po nacionalinio sprendimo dėl sustabdymo būtų priimtas CNMC sprendimą panaikinant galutinis teismo sprendimas, finansiniame reglamente⁵⁷² numatyta, kad atsakingas leidimus suteikiantis pareigūnas nedelsdamas panaikintų draudimą, taip užtikrindamas visišką nacionalinio teismo sprendimo veiksmingumą ir kartu ieškovės teisminę gynybą, nagrinėjamu atveju kylančią iš Sąjungos institucijų saistančio nacionalinio teismo sprendimo.

Paskui Bendrasis Teismas patikslino savo jurisdikcijos ir ieškovės pritaikytų taisomųjų priemonių kontrolės apimtį.

Pirmiausia, priminęs turintis neribotą jurisdikciją vertinti nustatytą draudimą⁵⁷³, Bendrasis Teismas nurodė, kad ši neribota jurisdikcija griežtai apribojama nuobaudos nustatymu ir neapima šią nuobaudą pagrindžiančių veiksmų sudedamųjų elementų keitimo.

Nagrinėjamu atveju Bendrasis Teismas laikėsi nuomonės, kad taisomųjų priemonių nagrinėjimas priskirtinas prie nuobaudą pagrindžiančių veiksmų vertinimo. Vertinant taisomąsias priemones reikia patikrinti, ar tebėra sunkus profesinis nusižengimas, nagrinėjamu atveju pripažintas remiantis

⁵⁷² Finansinio reglamento 136 straipsnio 2 dalies trečia pastraipa.

⁵⁷³ Finansinio reglamento 143 straipsnio 9 dalis.

nacionalinės valdžios institucijos konstatuotu pažeidimu, ir ar kyla jo pasikartojimo rizika. Šiuo klausimu nesvarbu, kad taisomųjų priemonių paprastai imamasi nacionalinei valdžios institucijai konstatavus padarytą pažeidimą. Tuo remdamasis Bendrasis Teismas padarė išvadą, kad negali naudotis turima neribota jurisdikcija vertindamas ieškinių pagrindą, susijusį su ieškovės pritaikytomis taisomosiomis priemonėmis. Vadinasi, jis negali pakeisti EU-OSHA atlikto taisomųjų priemonių vertinimo savuoju ir turi apsiriboti šio vertinimo teisėtumo kontrole.

Kalbėdamas apie Sąjungos teismo atliekamą nagrinėjimą, ar buvo padaryta akivaizdi vertinimo klaida, Bendrasis Teismas, antra, patikslino, kad siekiant nustatyti, ar institucija padarė akivaizdžią sudėtingų faktų vertinimo klaidą, ieškovo pateikti įrodymai turi būti pakankami, kad būtų parodytas jos akte nurodytų faktinių aplinkybių vertinimo nepagrįstumas. Išskyrus šį pagrįstumo vertinimą, Bendrasis Teismas negali pakeisti šio sprendimo autoriaus atlikto sudėtingų aplinkybių vertinimo savuoju. Iš tiesų, kadangi institucijos turi diskreciją vertinti, ar veiksmus galima pripažinti sunkiu profesiniu nusižengimu, ir kadangi taisomųjų priemonių vertinimas yra tokių veiksmų vertinimo dalis, joms taip pat turi būti suteikta diskrecija vertinti taisomąsias priemones.

Bendrasis Teismas sukonkretino elementus, į kuriuos gali atsižvelgti kontroliuodamas, ar EU-OSHA teisėtai įvertino ieškovės pritaikytas taisomąsias priemones. Finansiniame reglamente numačius, kad asmeniui arba subjektui nedraudžiama dalyvauti procedūrose, jeigu jis ėmėsi taisomųjų priemonių, kurių pakanka jo patikimumui įrodyti⁵⁷⁴, atitinkamam asmeniui ar subjektui nustatyta pareiga įrodyti, kad jo pritaikytos taisomosios priemonės gali sukliudyti nustatyti jam minėtą draudimą. Tuo pagrindu Bendrasis Teismas padarė išvadą, jog tam, kad šiose nuostatose nustatyta įrodinėjimo pareiga neprarastų veiksmingumo, suinteresuotajam ūkio subjektui negalima leisti pateikti Bendrajam Teismui įrodymų, kurių jis nebuvo pateikęs per procedūrą dėl draudimo nustatymo. Šioje byloje Bendrasis Teismas *a fortiori* negali spręsti dėl taisomųjų priemonių, nenurodytų ES-OSHA.

Be to, tinkamam teisingumo vykdymui ir institucinei pusiausvyrai būtų pakenkta, jei Bendrasis Teismas spręstų dėl naujų taisomųjų priemonių ar naujų įrodymų, kurie prireikus tuo pat metu būtų pateikti leidimus suteikiančiam pareigūnui ir galėtų paskatinti jį peržiūrėti šioje byloje ginčijamą sprendimą. Taigi Bendrasis Teismas nusprendė, kad galima atsižvelgti tik į įrodymus, kurie buvo pateikti EU-OSHA iki ginčijamo sprendimo priėmimo.

Trečia, Bendrasis Teismas, vertindamas draudimo proporcingumą, pažymėjo, kad EU-OSHA atsižvelgė į ieškovės pritaikytas taisomąsias priemones kaip į lengvinančias aplinkybes, kad sutrumpintų draudimo galiojimo terminą. Taigi nagrinėjamu atveju reikia išanalizuoti ieškovės pritaikytas taisomąsias priemones, kiek jos padeda nustatyti ne pažeidimą, o skirtiną nuobaudą, ir tuo tikslu Bendrasis Teismas gali pagrįstai naudotis savo neribota jurisdikcija.

Taigi, siekdamas pasinaudoti šia jurisdikcija, Bendrasis Teismas gali atsižvelgti į įrodymus, kurie jam buvo pateikti pirmą kartą, prieš tai jų nepateikus EU-OSHA, tačiau su sąlyga, kad bus laikomasi Bendrojo Teismo procedūros reglamente nustatytų priimtino reikalavimų.

Galiausiai Bendrasis Teismas sprendė dėl tariamo neįvertinimo, ar finansinė nuobauda būtų tinkama draudimo alternatyva.

Pirma, iš finansinio reglamento nuostatų⁵⁷⁵ Bendrasis Teismas padarė išvadą, kad nagrinėjamu atveju EU-OSHA neprivalėjo nagrinėti galimybės pakeisti draudimo dalyvauti procedūrose finansine nuobauda.

⁵⁷⁴ Ankstesnio finansinio reglamento 106 straipsnio 7 dalies c punktas ir finansinio reglamento 136 straipsnio 6 dalies a punktas.

⁵⁷⁵ Ankstesnio finansinio reglamento 106 straipsnio 13 dalies a punktas.

Antra, Bendrasis Teismas kaip nepagrįstą atmetė jam adresuotą prašymą pačiam atlikti šį pakeitimą, pasinaudojant neribota jurisdikcija. Ieškovė nenurodė, kodėl nagrinėjamu atveju draudimas dalyvauti procedūrose turėtų būti pakeistas finansine nuobauda. Be to, bet kuriuo atveju iš ieškovės argumentų analizės matyti, kad nustatytas draudimas yra tinkamas, todėl jo nereikia keisti finansine nuobauda.

XIII. Arbitražinė išlyga

2024 m. gruodžio 11 d. Sprendimas *UIV Servizi / REA* (T-440/22, [EU:T:2024:898](#))

„Arbitražinė išlyga – Dotacijos susitarimas dėl projekto TTD.EU („European Quality Wines: Taste the Difference“) – Informavimo apie žemės ūkio produktus ir jų pardavimo skatinimo veiksmai, įgyvendinami vidaus rinkoje ir trečiosiose šalyse – Dotacijos susitarimo vykdymo sustabdymas – Įtarimas sukčiavimu vykstant baudžiamajam tyrimui, susijusiam su kitu dotacijos susitarimu – Sutartinė atsakomybė“

Bendrasis Teismas, į kurį pagal SESV 272 straipsnį kreiptasi remiantis arbitražine išlyga, priėmė sprendimą dėl dar nenagrinėto klausimo dėl Europos mokslinių tyrimų vykdomosios įstaigos (REA) sprendimo sustabdyti dotacijos susitarimo TTD.EU⁵⁷⁶ vykdymą (toliau – ginčijamas sprendimas) galiojimo. Savo sprendime Bendrasis Teismas pripažino ginčijamą sprendimą negaliojančiu, konstatavo, kad nebereikia priimti sprendimo dėl prašymo įpareigoti REA atšaukti dotacijos susitarimo TTD.EU vykdymo sustabdymą, ir atmetė pateiktą prašymą atlyginti žalą.

2019 m. gruodžio mėn. paskelbus kvietimą teikti paraiškas dėl dotacijų informavimo apie žemės ūkio produktus ir jų pardavimo skatinimo veiksams, įgyvendinamiems vidaus rinkoje ir trečiosiose šalyse, ieškovė Italijos asociacija *Unione Italiana Vini Servizi Soc. coop. arl (UIV Servizi)* su Vartotojų, sveikatos, žemės ūkio ir maisto programų vykdomąja įstaiga (*Chafea*) sudarė dotacijos susitarimą TTD.EU. Nuo 2021 m. balandžio mėn. REA buvo atsakinga už *Chafea* vykdomų veiksmų įgyvendinimą.

2021 m. gegužės mėn. Italijoje ieškovės generaliniam direktoriui ir finansų direktoriui buvo iškelta baudžiamoji byla nacionaliniu lygmeniu dėl įtarimų sukčiavimu pagal kitą dotacijos susitarimą, kurį koordinavo ieškovė, bet ne pagal dotacijos susitarimą TTD.EU (toliau – Italijos baudžiamasis tyrimas). 2021 m. liepos mėn. ieškovė informavo REA, kad *Guardia di Finanza di Milano* (Milano finansų agentūra, Italija) per šį baudžiamąjį tyrimą atliko jos auditą. Vėliau, 2021 m. rugpjūčio mėn., ieškovė ir už dotacijos susitarimą TTD.EU REA atsakingas asmuo susitiko. Per šį susitikimą REA atsakingas asmuo pažymėjo, kad atsižvelgiant į tai, jog Italijoje vykdomas baudžiamasis tyrimas buvo susijęs su kitu susitarimu, dotacijos susitarimas TTD.EU galėjo būti toliau vykdomas įprastai, nesant reikalo imtis su minėtu vykdymu susijusių priemonių.

2022 m. sausio mėn. Europos kovos su sukčiavimu tarnyba (OLAF) pranešė REA, kad 2021 m. gruodžio mėn. pradėjo tyrimą dėl įtariamo sukčiavimo ir kitų pažeidimų įgyvendinant ieškovės sudarytus dotacijų susitarimus, įskaitant dotacijos susitarimą TTD.EU.

Po mėnesio REA informavo ieškovę išankstiniu informaciniu laišku apie savo ketinimą sustabdyti dotacijos susitarimo TTD.EU vykdymą. Atmetusi ieškovės pastabas, REA 2022 m. gegužės mėn. patvirtino savo ketinimą ginčijamu sprendimu sustabdyti dotacijos susitarimo TTD.EU vykdymą, remdamasi šio susitarimo 33.2.1 straipsnio a punktu, kad būtų apsaugoti Sąjungos finansiniai interesai. Pagal šį straipsnį REA gali sustabdyti dotacijos susitarimo vykdymą, jeigu „gavėjas (arba bet kuris fizinis asmuo, įgaliotas jam atstovauti arba priimti sprendimus jo vardu) padarė arba įtariamas padaręs esminių klaidų, pažeidimų ar sukčiavimą arba šiurkščių įsipareigojimų pagal šį susitarimą <...> pažeidimų <...>“. Šiomis aplinkybėmis ieškovė kreipėsi į Bendrąjį Teismą, kad šis pripažintų ginčijamą sprendimą negaliojančiu, nurodytų REA atšaukti dotacijos susitarimo TTD.EU vykdymo sustabdymą ir priteistų iš REA jos patirtos neturtinės ir turtinės žalos atlyginimą.

Po to, kai buvo pareikštas šis ieškiny, 2022 m. gruodžio mėn. OLAF tyrimas buvo baigtas. Remdamasi šio tyrimo išvadomis OLAF pateikė REA finansines rekomendacijas, dėl kurių įgyvendinimo, kiek tai susiję su dotacijos susitarimu TTD.EU, teismo posėdžio dieną nebuvo imtasi įgyvendinimo priemonių.

⁵⁷⁶ Dotacijos susitarimas Nr. 874904 dėl projekto „European Quality Wines: Taste the Difference – TTD.EU“, skirtą itališkų ir ispaniškų vynų reklamai Kinijos ir Jungtinių Amerikos Valstijų rinkose (toliau – dotacijos susitarimas TTD.EU).

Vėliau REA pateikė prašymą pripažinti, kad nereikia priimti sprendimo; jame informavo Teisingumo Teismą, kad minėto susitarimo vykdymo sustabdymas buvo panaikintas. Atnaujinus procesą, ieškovė pateikė pastabas dėl minėto prašymo, kuriam ji prieštaravo.

Bendrojo Teismo vertinimas

Pirma, priminęs reikšmingas Sąjungos ir Belgijos civilinės teisės nuostatas, reglamentuojančias susitarimą, į kurį šioje byloje įtraukta arbitražinė išlyga, ir, antra, atmetęs REA prašymą pripažinti, kad nereikia priimti sprendimo, kiek ieškovė ieškiniu siekia, kad Bendrasis Teismas išspręstų jos ir REA ginčą dėl dotacijos susitarimo TTD.EU taikymo, taip pat konstatavęs, kad sprendimas sustabdyti minėto susitarimo vykdymą negalioja, Bendrasis Teismas išnagrinėjo ginčijamo sprendimo galiojimą. Šiuo tikslu jis aiškino dotacijos susitarimo TTD.EU 33.2.1 straipsnį.

Visų pirma, atsižvelgdamas į 33.2.1 straipsnio a punkto i papunkčio formuluotę, Bendrasis Teismas konstatavo, kad ieškovės generalinis direktorius ir finansų direktorius, dėl kurių Italijoje atliekamas baudžiamasis tyrimas dėl įtarimų sukčiavimu vykdant kitą dotacijos susitarimą, yra fiziniai asmenys, įgalioti atstovauti ieškovei arba priimti sprendimus jos vardu. Šiuo atveju finansų direktorius ieškovės vardu pasirašė ir dotacijos susitarimą TTD.EU, ir Italijos baudžiamajame tyrime nagrinėjamą dotacijos susitarimą, o generalinis direktorius ieškovės vardu pasirašė raštą dėl dotacijos skyrimo veiksams, susijusiems su dotacijos susitarimu TTD.EU, įgyvendinti. Taigi Bendrasis Teismas pažymėjo, kad įtarimai sukčiavimu, susijusiu su ieškovės generaliniu direktoriumi ir finansų direktoriumi, iš esmės galėtų pateisinti dotacijos susitarimo vykdymo sustabdymą, nes jie turi teisę atstovauti ieškovei arba priimti sprendimus jos vardu.

Toliau Bendrasis Teismas nustatė, ar REA galėjo šiuos fizinius asmenis laikyti „sukčiavimu įtariamais asmenimis“, kaip tai suprantama pagal 33.2.1 straipsnio a punkto i papunktį, taip pateisindama susitarimo vykdymo sustabdymą. Jis nurodė, kad minėtame straipsnyje bendrai kalbama apie įtarimus padarius „esminių klaidų, pažeidimų ar sukčiavimą“, nenurodant tokių įtarimų kilmės ar šaltinio. Taigi baudžiamasis tyrimas, grindžiamas įtarimais sukčiavimu, kaip nagrinėjamu atveju, iš esmės gali būti „įtarimų sukčiavimu“, kaip tai suprantama pagal dotacijos susitarimo TTD.EU 33.2.1 straipsnio a punkto i papunktį, šaltinis.

Galiausiai Bendrasis Teismas nagrinėjo klausimą, ar priimdama ginčijamą sprendimą REA galėjo sustabdyti dotacijos susitarimo TTD.EU vykdymą pagal 33.2.1 straipsnio a punkto i papunktį, nors įtarimai dėl ieškovės generalinio direktoriaus ir finansų direktoriaus sukčiavimo kilo iš Italijos baudžiamojo tyrimo, susijusio su kitu dotacijos susitarimu. Šiuo klausimu Bendrasis Teismas išsamiai išaiškino 33.2.1 straipsnio a ir b punktus, atsižvelgdamas, be kita ko, į Belgijos civilinio kodekso nuostatas.

Pirma, dėl 33.2.1 straipsnio a punkto Bendrasis Teismas pažymėjo, kad a punkto i papunktyje nėra jokios nuorodos į dotacijos susitarimą TTD.EU, todėl įtarimai dėl sukčiavimo, susiję su kito susitarimo vykdymu, gali pateisinti TTD.EU sutarties vykdymo sustabdymą. Tačiau a punkto ii papunktyje yra tokia nuoroda. Antra, pagal 33.2.1 straipsnio b punktą REA gali sustabdyti dotacijos susitarimo vykdymą, „jeigu gavėjas (arba bet kuris fizinis asmuo, įgaliotas jam atstovauti arba priimti sprendimus jo vardu) valdydamas kitas [Sąjungos] arba Euratomo dotacijas, kurios jam buvo skirtos panašiomis sąlygomis, padarė klaidų, pažeidimų, sukčiavo <...>“. Taigi, jeigu 33.2.1 straipsnio a punkto i papunktis būtų aiškinamas taip, kad įtarimai sukčiavimu, susiję su kitu susitarimu, galėtų pateisinti dotacijos susitarimo TTD.EU vykdymo sustabdymą, 33.2.1 straipsnio b punktas taptų neveiksmingas.

Bendrasis Teismas teigė, kad nusprendusi sustabdyti dotacijos susitarimo TTD.EU vykdymą dėl to, kad ieškovės generalinis direktorius ir finansų direktorius buvo įtariamais sukčiavimu pagal kitą dotacijos susitarimą, REA pažeidė dotacijos susitarimo TTD.EU 33.2.1 straipsnio a punkto i papunktį; dėl to jos sprendimas negalioja.

Kadangi dotacijos susitarimo TTD.EU vykdymo sustabdymas per tą laiką buvo panaikintas, Bendrasis Teismas konstatavo, kad nebereikia priimti sprendimo dėl prašymo, kad Bendrasis Teismas įpareigotų REA atšaukti sustabdymą.

Trečia, dėl prašymo atlyginti žalą konstatavęs, kad reikia priimti sprendimą dėl šio prašymo, nepaisant to, kad buvo atšauktas dotacijos susitarimo TTD.EU vykdymo sustabdymas, Bendrasis Teismas pažymėjo, kad pagal Belgijos civilinį kodeksą tam, kad būtų atlyginta iš sutarties kylanti žala, turi būti įvykdytos trys kumuliacinės sąlygos, t. y. sutarties neįvykdymas, žala ir priežastinis ryšys tarp neįvykdymo ir žalos.

Tiesa, Bendrasis Teismas pažymėjo, kad REA ginčijamu sprendimu nusprendė sustabdyti dotacijos susitarimo TTD.EU vykdymą, pažeisdama jo 33.2.1 straipsnio a punkto i papunktį. Vis dėlto jis teigė, jog nors tikėtina, kad sustabdžius dotacijos susitarimo TTD.EU vykdymą ieškovė tikriausiai turėjo sustabdyti arba atšaukti tam tikrus renginius, suplanuotus siekiant vykdyti susitarimą, ji neįrodė, kad jos nurodyta turtinė žala nagrinėjamu atveju iš tikrųjų atsirado. Ieškovė taip pat neįrodė neturtinės žalos reputacijai ir įvaizdžiui, kurią ji teigia patyrusi.

XIV. Sąjungos biudžetas

2024 m. rugsėjo 4 d. Sprendimas IMG / Komisija (T-509/21, [EU:T:2024:590](#))

„Sąjungos finansiniai teisės aktai – Sąjungos biudžeto vykdymas netiesioginio valdymo būdu, patikėtas tarptautinei organizacijai – Sprendimas, kuriuo atsisakoma juridiniam asmeniui pripažinti tarptautinės organizacijos statusą – Ieškinys dėl panaikinimo – Ieškovės advokatams suteikto įgaliojimo teisėtumas – Priimtinumas – Sprendimas, priimtas vykdant Teisingumo Teismo sprendimą – SESV 266 straipsnis – „Res judicata“ galia – Gero administravimo principas – Teisinis saugumas – Reglamentas Nr. 966/2012 – 58 straipsnis – Deleguotasis reglamentas (ES) Nr. 1268/2012 – 43 straipsnis – Reglamentas (ES, Euratomas) 2018/1046 – 156 straipsnis – Sąvokos „tarptautinė organizacija“ ir „tarptautinis susitarimas“ – Teisės klaidos – Akivaizdi vertinimo klaida – Deliktinė atsakomybė“

Bendrojo Teismo išplėstinė kolegija atmetė *International Management Group* (IMG) ieškinį, kuriuo ji prašė, pirma, panaikinti 2021 m. birželio 8 d. sprendimą, kuriuo Europos Komisija atsisakė atgaline data nuo 2014 m. gruodžio 16 d. pripažinti ieškovei tarptautinės organizacijos statusą, numatytą Europos Sąjungos finansiniuose teisės aktuose dėl Sąjungos lėšų panaudojimo netiesioginio valdymo būdu⁵⁷⁷ (toliau – ginčijamas sprendimas), ir, antra, atlyginti patirtą turtinę ir neturtinę žalą. Nagrinėdamas ginčijamo sprendimo teisėtumą Bendrasis Teismas turėjo galimybę pateikti patikslinimų, pirma, dėl tinkamo Sąjungos teismo kontrolės lygio šioje srityje ir, antra, dėl sąvokų „tarptautinis susitarimas“ ir „tarptautinė organizacija“, kaip jos apibrėžtos tarptautinės viešosios teisės dokumentuose ir (be kita ko, tarptautinių teismų) jurisprudencijoje.

Ieškovė IMG buvo įsteigta 1994 m. lapkričio 25 d.⁵⁷⁸, siekiant sudaryti sąlygas valstybėms ir tarptautinėms organizacijoms, dalyvaujančioms atstatant Bosniją ir Hercegoviną, turėti tam skirtą subjektą.

2013 m. lapkričio 7 d. Komisija priėmė įgyvendinimo sprendimą dėl 2013 m. metinės veiksmų programos dėl Mianmaro / Birmos finansavimo iš Sąjungos bendrojo biudžeto⁵⁷⁹, remdamasi Reglamentu Nr. 966/2012⁵⁸⁰. Tame sprendime, be kita ko, buvo numatyta prekybos plėtros programa, kurios išlaidas turėjo finansuoti Sąjunga ir kurios įgyvendinimas turėjo būti užtikrintas taikant bendrą valdymą su ieškove.

2014 m. vasario 17 d. Europos kovos su sukčiavimu tarnyba (OLAF) pranešė Komisijai, kad pradėjo tyrimą dėl ieškovės statuso. 2014 m. gruodžio 15 d. Komisija gavo OLAF pabaigus tyrimą parengtą ataskaitą. Šioje ataskaitoje OLAF iš esmės nusprendė, kad ieškovė nėra tarptautinė organizacija, kaip tai suprantama pagal Reglamentą Nr. 1605/2002⁵⁸¹ ir jį pakeitusį Reglamentą Nr. 966/2012.

2014 m. gruodžio 16 d. Komisija nusprendė patikėti minėtame įgyvendinimo sprendime numatytos prekybos plėtros programos įgyvendinimą netiesioginio valdymo būdu kitai nei ieškovė organizacijai (toliau – 2014 m. gruodžio 16 d. sprendimas).

⁵⁷⁷ 2018 m. liepos 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES, Euratomas) 2018/1046 dėl Sąjungos bendrajam biudžetui taikomų finansinių taisyklių, kuriuo iš dalies keičiami reglamentai (ES) Nr. 1296/2013, (ES) Nr. 1301/2013, (ES) Nr. 1303/2013, (ES) Nr. 1304/2013, (ES) Nr. 1309/2013, (ES) Nr. 1316/2013, (ES) Nr. 223/2014, (ES) Nr. 283/2014 ir Sprendimas Nr. 541/2014/ES bei panaikinamas Reglamentas (ES, Euratomas) Nr. 966/2012 (OL L 193, 2018, p. 1).

⁵⁷⁸ Įsteigta 1994 m. lapkričio 25 d. dokumentu dėl *International Management Group – Infrastructure for Bosnia and Herzegovina* (IMG-IBH) įsteigimo (toliau – 1994 m. lapkričio 25 d. rezoliucija).

⁵⁷⁹ Įgyvendinimo sprendimas C(2013) 7682 *final*.

⁵⁸⁰ Reglamento 966/2012 84 straipsnis.

⁵⁸¹ 2002 m. birželio 25 d. Tarybos reglamentas (EB, Euratomas) Nr. 1605/2002 dėl Europos Bendrijų bendrajam biudžetui taikomo finansinio reglamento (OL L 248, 2002, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 1 sk., 4 t., p. 74).

2015 m. gegužės 8 d. Komisija nusiuntė raštą ieškovei, norėdama pranešti apie veiksmus, kurių ketino imtis po OLAF ataskaitos, ir jame informavo, be kita ko, apie sprendimą, kad Komisijos tarnybos nebesudarys su IMG naujo susitarimo dėl įgaliojimų perdavimo remiantis netiesioginio valdymo būdu, numatytu Reglamente Nr. 966/2012, kol nėra visiško tikrumo dėl IMG kaip tarptautinės organizacijos statuso (toliau – 2015 m. gegužės 8 d. sprendimas).

Ieškovė Bendrajame Teisme pareiškė du ieškinius: pirmuoju prašė panaikinti 2014 m. gruodžio 16 d. sprendimą, o antruoju – panaikinti 2015 m. gegužės 8 d. sprendimą ir atlyginti dėl jo padarytą žalą. Kai 2017 m. vasario 2 d. Sprendimu *International Management Group / Komisija*⁵⁸² ir 2017 m. vasario 2 d. Sprendimu *IMG / Komisija*⁵⁸³ abu šie ieškiniai buvo atmesti, ieškovė pareiškė apeliacinį skundą Teisingumo Teismui. 2019 m. sausio 31 d. Sprendimu *International Management Group / Komisija*⁵⁸⁴ Teisingumo Teismas panaikino abu šiuos Bendrojo Teismo sprendimus, taip pat 2014 m. gruodžio 16 d. ir 2015 m. gegužės 8 d. sprendimus ir grąžino bylą T-381/15 Bendrajam Teismui, kad šis priimtų sprendimą dėl ieškovės prašymo atlyginti žalą, tariamai padarytą 2015 m. gegužės 8 d. sprendimu.

2020 m. rugsėjo 9 d. Sprendimu *IMG / Komisija*⁵⁸⁵ Bendrasis Teismas atmetė ieškovės prašymą atlyginti žalą, tariamai patirtą dėl 2015 m. gegužės 8 d. sprendimo. Ji pateikė apeliacinį skundą Teisingumo Teismui.

Po susirašinėjimo su ieškove, kuri pateikė savo pastabas, 2021 m. birželio 8 d. Komisija galiausiai priėmė ginčijamą sprendimą.

2022 m. rugsėjo 22 d. Sprendimu *IMG / Komisija*⁵⁸⁶ Teisingumo Teismas iš dalies panaikino 2020 m. rugsėjo 9 d. Bendrojo Teismo sprendimą ir jam grąžino bylą T-381/15 RENV, kad šis priimtų sprendimą dėl ieškovės prašymo atlyginti turtinę žalą, tariamai padarytą 2015 m. gegužės 8 d. sprendimu.

Bendrojo Teismo vertinimas

Pirmiausia Bendrasis Teismas atmetė ieškovės reikalavimą dėl ginčijamo sprendimo panaikinimo.

Jis konstatavo, kad ginčijamame sprendime pakankamai išdėstyti jį pagrindžiantys teisiniai ir faktiniai argumentai, kurie leido ieškovei įvertinti jo teisėtumą, o Bendrajam Teismui – vykdyti kontrolę.

Paskui Bendrasis Teismas atmetė ieškovės nurodytą pirmąjį pagrindą, grindžiamą keliomis teisės klaidomis, be kita ko, SESV 266 straipsnio, *res judicata* galios, Sąjungos aktų negaliojimo atgal principo ir lygybės principo pažeidimu. Bendrasis Teismas taip pat atmetė trečiąjį pagrindą, grindžiamą teisinio saugumo principo pažeidimu, ir antrąjį pagrindą, grindžiamą rūpestingumo pareigos ir nešališkumo principo pažeidimu.

Galiausiai Bendrasis Teismas atmetė ketvirtąjį pagrindą, grindžiamą akivaizdžiomis vertinimo klaidomis ir teisės klaidomis, kurias nurodydama ieškovė priekaištavo Komisijai, kad ši atsisakė laikyti ieškovės steigiamąjį dokumentą tarptautiniu susitarimu, kuriuo įsteigiama tarptautinė organizacija, ir pripažinti ieškovei tarptautinės organizacijos statusą, nepaisydama vėlesnės jos narių praktikos.

Dėl Sąjungos teismo kontrolės lygio šioje byloje

⁵⁸² 2017 m. vasario 2 d. Sprendimas *International Management Group / Komisija* (T-29/15, [EU:T:2017:56](#)).

⁵⁸³ 2017 m. vasario 2 d. Sprendimas *IMG / Komisija* (T-668/15, [EU:T:2017:57](#)).

⁵⁸⁴ 2019 m. sausio 31 d. Sprendimas *International Management Group / Komisija* (C-183/17 P ir C-184/17 P, [EU:C:2019:78](#)).

⁵⁸⁵ 2020 m. rugsėjo 9 d. Sprendimas *IMG / Komisija* (T-381/15 RENV, [EU:T:2020:406](#)).

⁵⁸⁶ 2022 m. rugsėjo 22 d. Sprendimas *IMG / Komisija* (C-619/20 P ir C-620/20 P, [EU:C:2022:722](#)).

Nagrinėdamas ketvirtąjį pagrindą Bendrasis Teismas pateikė patikslinimų dėl Sąjungos teismo vykdomos sprendimo, kaip antai ginčijamo sprendimo, teisėtumo kontrolės lygio. Šiuo klausimu jis priminė, kad Komisija turi plačią diskreciją, kai įgyvendina savo įgaliojimus vykdyti Sąjungos biudžetą, ypač kai nusprendžia jį vykdyti netiesioginio valdymo būdu ir, taikydama šį valdymo būdą, paveda biudžeto vykdymo užduotis tarptautinėms organizacijoms. Taigi, kai Komisija naudojasi nurodytais įgaliojimais, asmens nenaudai priimtiems jos sprendimams Bendrasis Teismas taiko kontrolę, kuri apribota akivaizdžios vertinimo klaidos vertinimu (tai nedaro poveikio kitų neteisėtumui grindžiamų motyvų, kuriais gali būti remiamasi pareiškiant ieškinį dėl panaikinimo pagal SESV 263 straipsnio antrą pastraipą, nagrinėjimui).

Vis dėlto, jeigu Komisija, kaip šiuo atveju, atsisako patikėti organizacijai biudžeto vykdymo netiesioginio valdymo būdu užduotis, motyvuodama tuo, kad ši organizacija neturi tarptautinės organizacijos statuso, tokio sprendimo teisėtumui taikoma Bendrojo Teismo kontrolė tiek dėl teisės klaidos, tiek dėl akivaizdžios vertinimo klaidos.

Tuomet tai, kaip Komisija įgyvendina bendro pobūdžio normas, leidžiančias apibrėžti ir identifikuoti tarptautines organizacijas, priskiriama prie teisės klaidos kontrolės, o organizacijos, siekiančios vykdyti Sąjungos biudžetą netiesioginio valdymo būdu, kuri teigia esanti tarptautinė organizacija, taisyklių ir jos narių pozicijų, kurios gali būti gana sudėtingos, aiškinimui taikoma kontrolė, apribota akivaizdžios vertinimo klaidos vertinimu.

Dėl sąvokų „tarptautinė organizacija“ ir „tarptautinis susitarimas“, vartojamų Sąjungos finansiniuose teisės aktuose dėl jos biudžeto vykdymo netiesioginio valdymo būdu

Pirmiausia Bendrasis Teismas priminė, kad sąvoka „tarptautinė organizacija“, kaip ji apibrėžta keliose Sąjungos finansinių taisyklių nuostatose⁵⁸⁷, apima tarptautinės viešosios teisės organizacijas, įsteigtas tarptautiniais susitarimais. Iš tiesų Sąjungos teisė turi būti aiškinama atsižvelgiant į taikytinas tarptautinės teisės normas, nes ši teisė yra Sąjungos teisės sistemos dalis ir saisto jos institucijas.

Vis dėlto, kadangi sąvokos „tarptautinė organizacija“ ir „tarptautinis susitarimas“ Sąjungos finansinėse taisyklėse vartojamos siekiant konkretaus jos biudžeto vykdymo tikslo, jos turi būti aiškinamos siaurai, kad būtų apsaugoti Sąjungos finansiniai interesai.

Taigi, esant tokiam ginčui, koks nagrinėjamas šioje byloje, Bendrasis Teismas turi taikyti Sąjungos finansiniuose teisės aktuose nurodytas tarptautinės viešosios teisės sąvokas, remdamasis šios teisės aktais, kuriuose apibrėžiamos šios sąvokos, kaip jos aiškinamos jurisprudencijoje. Konkrečiai kalbant, šioje byloje sąvokas „tarptautinė organizacija“ ir „tarptautinis susitarimas“, numatytas Sąjungos finansiniuose teisės aktuose, skirtuose jos biudžetui vykdyti netiesioginio valdymo būdu, Bendrasis Teismas aiškino atsižvelgdamas į paprotinės tarptautinės viešosios teisės principus, įtvirtintus, be kita ko, Vienos konvencijoje⁵⁸⁸ ir Tarptautinių organizacijų atsakomybės straipsnių projekte⁵⁸⁹.

Šiuo klausimu iš Vienos konvencijos 2 straipsnio 1 dalies i punkto matyti, kad sąvoka „tarptautinė organizacija“ apima ir tarpvyriausybinių organizaciją. Be to, straipsnių projekto 2 straipsnio a punkte patikslinama, kad ši sąvoka reiškia bet kurią organizaciją, įsteigtą tarptautine sutartimi ar kitu

⁵⁸⁷ Sąvoka „tarptautinė organizacija“, vartojama Reglamento Nr. 1605/2002 53 ir 53d straipsniuose, Reglamento Nr. 966/2012 58 straipsnyje ir Reglamento 2018/1046 62 straipsnyje, buvo apibrėžta beveik identišškai kaip ir Reglamento Nr. 2342/2002 43 straipsnio 2 dalyje, vėliau Deleguotojo reglamento Nr. 1268/2012, kuriuo panaikintas ir pakeistas Reglamentas Nr. 2342/2002, 43 straipsnio 1 dalyje ir Reglamento 2018/1046 156 straipsnyje. Pagal pastarąsias tris nuostatas ši sąvoka apima tarptautinės viešosios teisės organizacijas, įsteigtas tarptautiniais susitarimais.

⁵⁸⁸ 1969 m. gegužės 23 d. Vienos konvencija dėl tarptautinių sutarčių teisės (*Jungtinių Tautų sutarčių rinkinys*, 1155 t., p. 331; toliau – Vienos konvencija).

⁵⁸⁹ Tarptautinių organizacijų atsakomybės straipsnių projektas, kurį 2011 m. 63-iojoje sesijoje priėmė Jungtinių Tautų tarptautinės teisės komisija ir pateikė Generalinei Asamblėjai minėtos sesijos darbo ataskaitoje (A/66/10) (Tarptautinės teisės komisijos metinis leidinys, 2011, II(2)t.; toliau – straipsnių projektas).

dokumentu, kuriam taikoma tarptautinė teisė, ir turinčią atskirą tarptautinį teisinį subjektiškumą, ir kad tarptautinės organizacijos narės gali būti ne tik valstybės, bet ir subjektai, kurie nėra valstybės.

Kalbant apie sąlygą, susijusią su įsteigimu tarptautine sutartimi ar kitu dokumentu, kuriam taikoma tarptautinė teisė, iš Vienos konvencijos 2 straipsnio 1 dalies a punkto matyti, kad sąvoka „[tarptautinė] sutartis“ suprantama kaip valstybių raštu sudarytas tarptautinis susitarimas, kuriam taikoma tarptautinė teisė, neatsižvelgiant į tai, ar jis įtvirtintas viename, ar daugiau susijusių dokumentų, nesvarbu, koks būtų to susitarimo pavadinimas. Taigi, šis dokumentas ar dokumentai gali būti dviejų ar daugiau tarptautinės teisės subjektų bendros valios, kuri jame (juose) įtvirtinama, išraiška. Be to, iš tarptautinių teismų jurisprudencijos matyti: valstybių pasirašytas dokumentas, kad ir kokia būtų jo politinė svarba, negali būti laikomas tarptautiniu susitarimu, jeigu jame nėra jokios nuostatos, nustatančios teises ar pareigas, su kuriomis šios valstybės būtų sutikusios⁵⁹⁰.

Kalbant apie atskiro tarptautinio teisinio subjektiškumo sąlygą, pažymėtina, kad iš tarptautinių teismų jurisprudencijos matyti, kad, pirma, tarptautinės organizacijos pripažinimas priklauso nuo to, ar atitinkama organizacija turi juridinio asmens statusą. Valstybių, o atitinkamais atvejais – vienos ar kelių tarptautinių organizacijų įsteigtas subjektas, jeigu neturi atskiro teisinio subjektiškumo, yra ne tarptautinė organizacija, o įstaiga, priklausanti nuo ją įsteigusios valstybių⁵⁹¹ arba nuo tarptautinės organizacijos, globojančios šį subjektą⁵⁹².

Antra, iš tarptautinių teismų jurisprudencijos matyti, kad tarptautinės organizacijos iš principo turi privilegijas ir imunitetus, būtinus jų uždaviniams vykdyti⁵⁹³. Skirtingai nuo valstybių imuniteto nuo jurisdikcijos, grindžiamo principu *par in parem non habet imperium*, tarptautinių organizacijų imunitetas iš principo suteikiamas šių organizacijų steigimo sutartimis ir yra funkcinio pobūdžio, t. y. juo siekiama, kad nebūtų trukdoma atitinkamų organizacijų veikimui ir nepriklausomumui.

Trečia, iš jurisprudencijos matyti, kad tarptautinių organizacijų steigimo aktai yra ypatingos rūšies tarptautinės sutartys, nes jais siekiama įsteigti naujus, tam tikrą autonomiją turinčius teisės subjektus, kuriems šalys patiki užduotį įgyvendinti bendrus tikslus. Taigi tarptautinėms organizacijoms taikomas specialumo principas, t. y. jas įsteigusios valstybės suteikia joms įgaliojimus, kurių ribos priklauso nuo bendrų interesų, kuriuos šios valstybės joms paveda puoselėti ir kurie paprastai aiškiai suformuluojami jų steigimo dokumente⁵⁹⁴.

Taigi tarptautinė organizacija negali būti susiaurinta iki šalims suteikto neprivalomo mechanizmo, kurį kiekviena iš jų galėtų naudoti savo nuožiūra. Įsteigdami tarptautinę organizaciją ir suteikdami jai visas veikti būtinas priemones jos steigėjai išreiškia valią suteikti geriausias stabilumo, tęstinumo ir

⁵⁹⁰ Žr. 2018 m. spalio 1 d. Tarptautinio Teisingumo Teismo sprendimo *Pareiga derėtis dėl prieigos prie Ramiojo vandenyno (Bolivija prieš Čilę)*, Rink. 2018, p. 507, 105 ir 106 punktus ir juose nurodytą jurisprudenciją.

⁵⁹¹ Šiuo klausimu žr. 1992 m. birželio 26 d. Tarptautinio Teisingumo Teismo sprendimo *Tam tikros žemės Nauru, turinčios fosfatų (Nauru prieš Australiją)*, preliminarūs prieštaravimai, Rink. 1992, p. 240, 47 punktą).

⁵⁹² Šiuo klausimu žr. 2012 m. vasario 1 d. Tarptautinio Teisingumo Teismo konsultacinės išvados dėl Tarptautinės darbo organizacijos administracinio teismo sprendimo Nr. 2867 dėl skundo dėl Tarptautinio žemės ūkio plėtros fondo, Rink. 2012, p. 10, 57 ir 61 punktus).

⁵⁹³ Šiuo klausimu žr. 2002 m. lapkričio 22 d. Nuolatinio arbitražo teismo sprendimo *Dr. Reineccius ir kt. prieš Bank for International Settlements*, bylos Nr. 2000-04, 108 punktą; 2012 m. vasario 1 d. Tarptautinio Teisingumo Teismo konsultacinės išvados dėl Tarptautinės darbo organizacijos administracinio teismo sprendimo Nr. 2867 dėl skundo dėl Tarptautinio žemės ūkio plėtros fondo, Rink. 2012, p. 10, 58 punktą ir 2010 m. balandžio 20 d. Tarptautinio Teisingumo Teismo sprendimo *Popieriaus fabrikai prie Urugvajaus upės (Argentina prieš Urugvajų)*, Rink. 2010, p. 14, 88 punktą).

⁵⁹⁴ Šiuo klausimu žr. 1996 m. liepos 8 d. Tarptautinio Teisingumo Teismo konsultacinės išvados byloje dėl valstybės naudojamų branduolinių ginklų ginkluotame konflikte, Rink. 1996, p. 66, 19 ir 25 punktus; 1998 m. birželio 11 d. Tarptautinio Teisingumo Teismo sprendimo *Kamerūno ir Nigerijos sausumos ir jūros sienos*, preliminarūs prieštaravimai, Rink. 1998, p. 275, 64–67 punktus ir 2010 m. balandžio 20 d. Tarptautinio Teisingumo Teismo sprendimo *Popieriaus fabrikai prie Urugvajaus upės (Argentina prieš Urugvajų)*, Rink. 2010, p. 14, 89 punktą).

veiksmingumo garantijas šiai organizacijai patikėtoms užduotims vykdyti, todėl jos negali vienašališkai ir kada panorėjusios pasitraukti iš šios sistemos ar pakeisti ją kitais bendravimo kanalais⁵⁹⁵.

Dėl Bendrojo Teismo atlikto IMG steigimo akto kvalifikavimo kaip „tarptautinio susitarimo“

Bendrasis Teismas išnagrinėjo 1994 m. lapkričio 25 d. rezoliucijos turinį ir taikymo sritį, siekdamas nustatyti, ar šiame dokumente yra teisiškai privalomų įsipareigojimų ją pasirašiusioms šalims.

Šiuo klausimu Bendrasis Teismas pažymėjo, kad iš 1994 m. lapkričio 25 d. rezoliucijos teksto matyti, kad ją pasirašiusios šalys patvirtino ieškovės organizavimo taisykles, be kita ko, patvirtinusios jos generalinį direktorių ir nusprendusios įsteigti jos valdymo komitetą. Konkrečiai kalbant, nors šioje rezoliucijoje jos autoriams nenustatyta jokios pareigos tapti ieškovės narėmis, tos rezoliucijos 5 punkte buvo numatyta pasirašiusių valstybių pareiga nuspręsti įtraukti ieškovę į bendrą Bosnijos ir Hercegovinos pertvarkymo sistemą arba laipsniškai nutraukti jos veiklą. Vadinasi, minėtoje rezoliucijoje bent jau buvo teisiškai privalomas įsipareigojimas ją pasirašiusioms šalims, todėl ji negali būti laikoma išimtinai politinės reikšmės deklaracija.

Todėl Bendrasis Teismas konstatavo, kad Komisija ginčijamame sprendime padarė teisės klaidą, kai nusprendė, kad 1994 m. lapkričio 25 d. rezoliucija yra teisiškai neprivaloma politinė deklaracija.

Bendrasis Teismas taip pat pažymėjo, kad Komisija ginčijamame sprendime padarė teisės klaidą, kai atsisakė pripažinti šią rezoliuciją tarptautiniu susitarimu dėl to, kad tos pačios dienos posėdžio dalyviai neturėjo įgaliojimų raštų, nes minėtos rezoliucijos pasirašymą vėliau patvirtino bent dvi valstybės.

Šiuo klausimu Bendrasis Teismas priminė: kai dokumentą pasirašo asmenys, neturintys reikiamų įgaliojimų įpareigoti valstybes, su kuriomis jie siejami, pagal Vienos konvencijos 7 straipsnio 1 dalį toks dokumentas negali būti laikomas teisiškai privalomu tarptautiniu susitarimu, išskyrus atvejus, kai šie asmenys yra įgalioti įpareigoti minėtas valstybes nepateikę įgaliojimų raštų pagal to paties straipsnio 2 dalį⁵⁹⁶.

Vis dėlto nagrinėjamu atveju Bendrasis Teismas konstatavo, kad, dalyvaudamos priimant pradinius ar vėlesnius ieškovės įstatus arba posėdžiaudamos jos valdymo komitete ar nuolatiniam komitete, kai kurios 1994 m. lapkričio 25 d. rezoliuciją pasirašiusios valstybės veikė taip, kad leido manyti, kad jų atstovai atliko pasirašymo veiksmus, ir vėliau patvirtino, kaip tai suprantama pagal Vienos konvencijos 8 straipsnį, šios rezoliucijos, kuria siekta įsteigti ieškovę, pasirašymą.

Nepaisant to, Bendrasis Teismas nusprendė, kad šios teisės klaidos šiuo nagrinėjimo etapu neturi įtakos ginčijamo sprendimo teisėtumui, nes neturi įtakos Sąjungos finansiniuose teisės aktuose numatyta sąlygai, pagal kurią tam, kad ieškovė galėtų pasinaudoti Sąjungos biudžeto vykdymu netiesioginio valdymo būdu, numatyta tarptautinių organizacijų naudai, ji turi būti įsteigta tarptautiniu susitarimu, kurio tikslas – įsteigti ją kaip tarptautinę organizaciją. Taigi vien konstatuoti pažeidimai negali lemti ginčijamo sprendimo panaikinimo.

Dėl Bendrojo Teismo aiškinimo, susijusio su IMG steigimo aktą pasirašiusių šalių ketinimais ir vėlesne pasirašiusių valstybių ir šio subjekto valstybių narių praktika

Bendrasis Teismas konstatavo, kad Komisija nepadarė teisės klaidos, kai ginčijamame sprendime nusprendė, kad 1994 m. lapkričio 25 d. rezoliucija nebuvo siekiama suteikti ieškovei tarptautinės organizacijos statusą ir ji neturėjo tokio poveikio.

⁵⁹⁵ Šiuo klausimu žr. 2010 m. balandžio 20 d. Tarptautinio Teisingumo Teismo sprendimo *Popieriaus fabrikai prie Urugvajaus upės (Argentina prieš Urugvajų)*, Rink. 2010, p. 14, 90 ir 91 punktus.

⁵⁹⁶ Šiuo klausimu žr. 2012 m. kovo 14 d. Tarptautinio jūrų teisės tribunolo sprendimo dėl jūrų sienos nustatymo Bengalijos įlankoje (Bangladešas / Mianmaras), TJTT Rink. 2012, p. 4, 96 ir 98 punktus.

Šiuo atžvilgiu Bendrasis Teismas priminė, kad pagal Vienos konvencijos 31 straipsnį, kuriuo išreiškiama paprotinė tarptautinė teisė, sutartis turi būti aiškinama laikantis geros valios principų, atsižvelgiant į joje vartojamų sąvokų įprastinę reikšmę sutarties kontekste, taip pat į sutarties objektą ir jos tikslą.

Toliau Bendrasis Teismas nurodė, kad Komisija nepadarė teisės klaidos, kai ginčijamame sprendime nusprendė, kad vėlesnė praktika priėmus 1994 m. lapkričio 25 d. rezoliuciją, paskui – pradinius įstatus ir 2012 m. įstatus nepatvirtina, kad šią rezoliuciją pasirašę asmenys ir ieškovės nariai būtų pakankamai plačiai ir aiškiai pripažinę ieškovei tarptautinės organizacijos statusą.

Šiuo klausimu Bendrasis Teismas rėmėsi jurisprudencija, iš kurios matyti, kad dokumentai nelaikomi vėlesniu susitarimu ar vėlesne praktika, kuria išreiškiamas šalių sutarimas dėl tarptautinės sutarties aiškinimo, kaip tai suprantama pagal Vienos konvencijos 31 straipsnio 3 dalies a ir b punktus, jeigu šie dokumentai priimti negavus visų valstybių, tos tarptautinės sutarties šalių, pritarimo⁵⁹⁷.

Be to, Bendrasis Teismas atmetė ieškovės reikalavimą atlyginti patirtą turtinę ir neturtinę žalą, be kita ko, primindamas, kad reikalavimas panaikinti ginčijamą sprendimą buvo atmestas, todėl neįvykdyta pirmoji sąlyga, leidžianti kilti Sąjungos deliktinei atsakomybei ir susijusi su teisės normos, kuria siekiama suteikti teisių privatiems asmenims, pažeidimu.

⁵⁹⁷ Šiuo klausimu žr. 2014 m. kovo 31 d. Tarptautinio Teisingumo Teismo sprendimo *Banginių medžioklė Antarktyje (Australija prieš Japoniją; įstojusi į bylą šalis – Naujoji Zelandija)*, Rink. 2014, p. 226, 83 punktą).

XV. Galimybė susipažinti su institucijų dokumentais

1. Išimtis, susijusi su teismo proceso apsauga

2024 m. liepos 10 d. Sprendimas Vengrija / Komisija (T-104/22, [EU:T:2022:391](#))

„Galimybė susipažinti su dokumentais – Reglamentas (EB) Nr. 1049/2001 – Dokumentai, susiję su Komisijai skirta Vengrijos valdžios institucijų korespondencija dėl kvietimo teikti paraiškas projekto, kurį Sąjunga bendrai finansuoja iš Europos struktūrinių ir investicinių fondų – Iš valstybės narės gauti dokumentai – Valstybės narės išreikštas prieštaravimas – Išimtis, susijusi su sprendimų priėmimo proceso apsauga – Sąvoka „dokumentas „dėl kurio institucija dar nėra priėmusi sprendimo“ – Pareiga motyvuoti – Lojalus bendradarbiavimas“

Atmesdamas Vengrijos ieškinį dėl Europos Komisijos sprendimo, kuriuo trečiajai prašančiai šaliai suteikiama galimybė susipažinti su Vengrijos valdžios institucijų šiai institucijai skirta korespondencija, susijusia su Europos Sąjungos lėšomis finansuojamo kvietimo teikti paraiškas projektu (toliau – ginčijamas sprendimas), panaikinimo, Bendrasis Teismas patikslino Reglamente Nr. 1049/2001⁵⁹⁸ numatytos išimties, susijusios su sprendimų priėmimo proceso apsauga, apimtį, be kita ko, atsižvelgdamas į tikslią sąvokos „institucijos sprendimų priėmimo procesas“ apibrėžtį. Be to, šis palyginti retas ginčas, kuriame valstybė narė pareiškė prieštaravimą, kad Sąjungos institucija atskleistų jos valdžios institucijų dokumentus, suteikė Bendrajam Teismui galimybę priimti sprendimą dėl naujo klausimo, t. y. ar šia išimtimi valstybė narė gali remtis prieštaraudama, kad būtų atskleisti dokumentai, susiję su nacionalinės Europos struktūrinių ir investicinių fondų (toliau – ESI fondai) valdymo institucijos parengtu kvietimu teikti paraiškas, kai taikomas Sąjungos biudžeto pasidalijamasis valdymas.

2021 m. Komisijai buvo pateiktas prašymas leisti susipažinti su dokumentais, susijusiais su oficialia jos ir Vengrijos valdžios institucijų korespondencija dėl kvietimo teikti paraiškas pagal ESI fondų lėšomis finansuojamą veiksmų programą⁵⁹⁹ remiantis Reglamentu Nr. 1303/2013⁶⁰⁰. Konsultuodamasi pagal Reglamentą Nr. 1049/2001⁶⁰¹, Vengrijos valdžios institucijos prieštaravo dėl iš jų gautų dokumentų atskleidimo, remdamosi išimtimi, susijusia su sprendimų priėmimo proceso apsauga. Jos pažymėjo, kad atsižvelgiant į tai, jog sprendimų dėl nagrinėjamo kvietimo teikti paraiškas priėmimo procesas tebevyko, minėtų dokumentų atskleidimas galėjo rimtai pažeisti vienodo požiūrio, nediskriminavimo ir skaidrumo principus.

Komisija trečiajai šaliai, prašančiai leisti susipažinti, visų pirma leido susipažinti su šešiais iš vienuolikos dokumentų, kurie buvo pripažinti susijusiais su prašymu atskleisti, tačiau atsisakė leisti jai susipažinti su Vengrijos valdžios institucijų parengtais dokumentais. Vis dėlto gavusi kartotinį prašymą ir iš naujo pasikonsultavusi su Vengrijos valdžios institucijomis Komisija, nepaisydama minėtų

⁵⁹⁸ 2001 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 1049/2001 dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais (OL L 145, 2001, p. 43; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 1 sk., 3 t., p. 331; toliau – Reglamentas Nr. 1049/2001) 4 straipsnio 3 dalis.

⁵⁹⁹ Kvietimas teikti paraišką „EFOP 2.2.5“, pavadintas „Perėjimo nuo institucinės globos prie bendruomeninių paslaugų gerinimas – institucinio apgyvendinimo pakeitimas iki 2023 m.“

⁶⁰⁰ 2013 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1303/2013, kuriuo nustatomos Europos regioninės plėtros fondai, Europos socialiniai fondai, Sanglaudos fondai, Europos žemės ūkio fondai kaimo plėtrai ir Europos jūros reikalų ir žuvininkystės fondai bendros nuostatos ir Europos regioninės plėtros fondai, Europos socialiniai fondai, Sanglaudos fondai ir Europos jūros reikalų ir žuvininkystės fondai taikytinos bendrosios nuostatos ir panaikinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1083/2006 (OL L 347, 2013, p. 320; klaidų ištaisymas OL L 200, 2016, p. 140).

⁶⁰¹ Reglamentas Nr. 1049/2001 4 straipsnio 4 ir 5 dalys.

institucijų prieštaravimo, leido susipažinti su Vengrijos valdžios institucijų dokumentais, įskaitant naujai identifikuotus dokumentus.

Bendrojo Teismo vertinimas

Sprendamas dėl pagrindo, kuriuo Vengrija priekaištavo Komisijai dėl to, kad ši šiuo atveju netaikė išimties, susijusios su sprendimų priėmimo proceso apsauga, Bendrasis Teismas konstatavo, pirma, kad ginčijamo sprendimo priėmimo momentu nevyko jokio Komisijos sprendimų priėmimo proceso.

Šiuo klausimu jis pažymėjo, kad nors ESI fondams taikomas pasidalijamasis valdymas, iš Reglamento Nr. 1303/2013⁶⁰² nuostatų dėl kriterijų, kurių reikia laikytis atrenkant veiksmus, kurie turi būti finansuojami iš šių fondų, matyti, kad kvietimai teikti paraiškas priklauso išimtinai valstybių narių atsakomybei. Taigi pagal Reglamentą Nr. 1303/2013 Komisijai nesuteikiama konkrečios kompetencijos vykstant šiame reglamente nustatyto kvietimo teikti paraiškas užbaigimo procesui.

Be to, remdamasis pažodiniu, kontekstiniu ir teleologiniu Reglamento Nr. 1049/2001 4 straipsnio 3 dalies pirmos pastraipos aiškinimu Bendrasis Teismas pažymėjo, kad šioje nuostatoje numatytos išimties taikymas siejamas su procedūros, per kurią Sąjungos institucija pagal Sąjungos teisę yra įgaliota priimti konkretų sprendimą, nustatymu. Vien tai, kad Komisija dalyvauja pasidalijamojo valdymo biudžeto taisyklių reglamentuojamoje procedūroje, negali pateisinti to, kad ši procedūra susijusi su šios institucijos sprendimų priėmimo procesu. Iš tiesų Komisijos delegavimas nacionalinėms valdymo institucijoms, kuris būdingas pasidalijamajam valdymui, neturi įtakos atitinkamai Komisijos ir valstybių narių kompetencijai, aiškiai apibrėžtai Reglamento Nr. 1303/2013 nuostatose, todėl vieni ir kiti sprendimų priėmimo procesai negali būti painiojami.

Taigi Bendrasis Teismas padarė išvadą, kad šioje byloje Komisija neprivalėjo priimti sprendimo. Jos gauti dokumentai negali būti laikomi susijusiais su vykstančiu Sąjungos institucijos sprendimų priėmimo procesu. Vadinas, jie negali būti laikomi „susijusiais su klausimu, dėl kurio [Sąjungos institucija] dar nėra priėmusi sprendimo“⁶⁰³.

Antra, Bendrasis Teismas atmetė Vengrijos argumentus dėl Reglamento Nr. 1049/2001 4 straipsnio 3 dalies pirmoje pastraipoje įtvirtintos išimties taikymo nacionalinių valdymo institucijų sprendimų priėmimo procesui.

Šiuo klausimu jis pažymėjo, kad šia nuostata nesiekama apsaugoti valstybių narių ar kitų juridinių asmenų arba Sąjungos institucijos sprendimų priėmimo procesų, nes pati šios nuostatos formuluotė susijusi tik su dokumentais, siejamais su „klausimu, dėl kurio [institucija] dar nėra priėmusi sprendimo“. Jei ši išimtis būtų aiškinama taip, kad ja taip pat apsaugomas nacionalinių valdymo institucijų sprendimų priėmimo procesas, tai reikštų, kad Sąjungos teisės aktų leidėjas neteisėtai iš naujo nustato rengėjo taisyklę dėl kiekvieno dokumento, darančio poveikį valstybės narės sprendimų priėmimui. Toks aiškinimas būtų nesuderinamas nei su SESV 15 straipsnio ir Reglamento Nr. 1049/2001 dalyku, nei su tikslu suteikti visuomenei kuo platesnę teisę susipažinti su institucijų dokumentais visose Sąjungos veiklos srityse. Be to, bet koks šios nuostatos aiškinimas, neapsiribojantis pačia formuluote, lemtų platų šioje nuostatoje numatytos išimties aiškinimą, kuris neleistų apibrėžti atitinkamo atsisakymo pagrindo apimties.

⁶⁰² Reglamento 1303/2013 110 straipsnio 2 dalies a punktas ir 125 straipsnio 3 dalis.

⁶⁰³ Reglamento Nr. 1049/2001 4 straipsnio 3 dalies pirmą pastraipą.

2. Išimtis, susijusi su asmens privataus gyvenimo ir neliečiamumo apsauga

2024 m. gegužės 8 d. Sprendimas *Izuzquiza ir kt. / Parlamentas* (T-375/22, [EU:T:2024:296](#))

„Galimybė susipažinti su dokumentais – Asmens duomenų apsauga – Reglamentas (EB) Nr. 1049/2001 – Dokumentai dėl Parlamento nariui išmokėtų išmokų ir kompensuotų išlaidų, taip pat dėl jo padėjėjams išmokėto darbo užmokesčio ir kompensuotų išlaidų – Atsisakymas leisti susipažinti – Išimtis, grindžiama asmens privataus gyvenimo ir neliečiamumo apsauga – Reglamento Nr. 1049/2001 4 straipsnio 1 dalies b punktas ir 6 dalis – Duomenų subjekto teisėtų interesų apsauga – Būtinybė perduoti asmens duomenis siekiant specialaus viešojo intereso tikslo – Reglamento (ES) 2018/1725 9 straipsnio 1 dalis“

Gavęs trijų fizinių asmenų ieškinį dėl panaikinimo Bendrasis Teismas (išplėstinė kolegija) panaikino 2022 m. balandžio 8 d. Europos Parlamento sprendimą⁶⁰⁴, kuriuo ši institucija atsisakė leisti ieškovams susipažinti su dokumentais, susijusiais su sumomis, kurias ji išmokėjo Parlamento nariui Ioannis Lagos ir jo padėjėjams, šiam Parlamento nariui vykdant savo įgaliojimus. Kartu Bendrasis Teismas patikslino Reglamente Nr. 1049/2001⁶⁰⁵ numatytą visuomenės teisės susipažinti su dokumentais išimtį, grindžiamą asmens privataus gyvenimo ir neliečiamumo apsauga. Jis nusprendė, kad Parlamentas turėjo leisti susipažinti su dokumentais, kuriuose yra I. Lagos ir jo padėjėjų asmens duomenų ir kurie susiję su šios institucijos I. Lagos išmokėta kelionės išlaidų kompensacija ir dienpinigiais, taip pat su jo padėjėjų gauta kelionės išlaidų kompensacija.

I. Lagos buvo išrinktas Graikijoje ir 2019 m. liepos 2 d. pradėjo eiti Parlamento nario pareigas. 2020 m. spalio 7 d. Graikijos teismas skyrė jam trylikos metų ir aštuonių mėnesių laisvės atėmimo bausmę ir baudą už priklausymą nusikalstamai organizacijai ir vadovavimą jai, taip pat už du nesunkius nusikaltimus. 2021 m. balandžio 27 d. panaikinus Parlamento nario imunitetą, Belgijos teisėsaugos institucijos suėmė I. Lagos ir perdavė jį Graikijos valdžios institucijoms. Šiuo metu I. Lagos atlieka laisvės atėmimo bausmę Graikijoje.

Nepaisydamas nuteisimo, imuniteto panaikinimo ir įkalinimo I. Lagos neatsistatydino iš Europos Parlamento nario pareigų. Dėl I. Lagos nuteisimo Graikijos valdžios institucijos nepranešė Parlamentui, kad jis neteko mandato.

2021 m. gruodžio 7 d. ieškovai, remdamiesi Reglamentu Nr. 1049/2001, pateikė Parlamentui paraišką leisti susipažinti su visais dokumentais apie I. Lagos skirtas išmokas ir kompensuotas išlaidas jo akredituotų ir vietinių padėjėjų darbo užmokesčiui. 2022 m. vasario 4 d. sprendimu Parlamentas atsisakė leisti ieškovams susipažinti su šiais dokumentais. Išnagrinėjęs kartotinę ieškovų paraišką, Parlamentas priėmė ginčijamą sprendimą, juo patvirtino savo pradinį atsisakymą leisti jiems susipažinti su prašomais dokumentais, remdamasis Reglamente Nr. 1049/2001 numatyta teisės susipažinti su dokumentais išimtimi, susijusia su asmens duomenų apsauga, ir

⁶⁰⁴ 2022 m. balandžio 8 d. Europos Parlamento sprendimas Nr. A(2021) 10718C (toliau – ginčijamas sprendimas).

⁶⁰⁵ Būtent 2001 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 1049/2001 dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais (OL L 145, 2001, p. 43; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 1 sk., 3 t., p. 331) 4 straipsnio 1 dalies b punkte. Pagal šią nuostatą institucijos nesuteikia galimybės susipažinti su dokumentais, dėl kurių atskleidimo nukentėtų individo privatumo ir neliečiamumo apsauga, ypač pagal asmens duomenų apsaugą reglamentuojančius Bendrijos teisės aktus.

Reglamente 2018/1725⁶⁰⁶ įtvirtinta ieškovų pareiga įrodyti būtinybę perduoti asmens duomenis dėl specialaus viešojo intereso tikslo.

Bendrojo Teismo vertinimas

Pirmiausia Bendrasis Teismas pabrėžė, kad pagal Reglamento 2018/1725 9 straipsnio 1 dalies b punktą asmens duomenų perdavimas siejamas su kelių kumuliacinių sąlygų įvykdymu. Leidimo susipažinti prašantis asmuo turi įrodyti būtinybę perduoti asmens duomenis dėl specialaus viešojo intereso tikslo, taip pat tai, kad šis perdavimas yra tinkamiausia iš visų galimų priemonių užsibrėžtam tikslui pasiekti ir kad jis yra proporcingas šiam tikslui. Jeigu tokių įrodymų pateikiama, atitinkama institucija turi patikrinti, ar nėra pagrindo prielaidai, kad atitinkamu perdavimu gali būti pažeisti teisėti duomenų subjekto interesai, ir, jei toks pagrindas yra, akivaizdžiai palyginti skirtingus konkuruojančius interesus, kad įvertintų, ar proporcinga perduoti prašomus asmens duomenis.

Taigi iš pradžių Bendrasis Teismas, atsižvelgdamas į teisės susipažinti su dokumentais išimtį, susijusią su asmens duomenų apsauga⁶⁰⁷, išnagrinėjo, ar ieškovai įvykdė pareigą įrodyti būtinybę perduoti asmens duomenis dėl specialaus viešojo intereso tikslo⁶⁰⁸.

Pirma, jis išanalizavo, ar ieškovų nurodytas nagrinėjamų asmens duomenų perdavimo tikslas yra specialus viešojo intereso tikslas.

Šiuo klausimu Bendrasis Teismas pažymėjo, kad toks perdavimas gali būti grindžiamas bendruoju tikslu, kaip antai visuomenės teise į informaciją apie Parlamento narių elgesį einant pareigas. Nagrinėjamu atveju ieškovų nurodytas tikslas buvo sužinoti tiksliai sumas, kurias Parlamentas skyrė I. Lagos per atitinkamą laikotarpį, ir kaip šios sumos buvo panaudotos I. Lagos vykdant savo įgaliojimus; tuo siekta palengvinti visuomenės kontrolę, kaip I. Lagos naudojosi biudžeto lėšomis. Priešingai, nei teigė Parlamentas, šis tikslas yra ne bendras, o konkretus, susijęs su konkrečiomis nagrinėjamo atvejo aplinkybėmis, kurios yra visiškai išskirtinės. Iš tiesų jos susijusios su Parlamento nariu, kuris po to, kai už, be kita ko, sunkius nusikaltimus, t. y. priklausymą nusikalstamai organizacijai ir vadovavimą jai, buvo nuteistas trylikos metų ir aštuonių mėnesių laisvės atėmimo bausme ir įkalintas, liko Parlamento nariu ir nenustojo gauti su šių pareigų vykdymu susijusių išmokų. Taigi, atsižvelgiant į šias aplinkybes, Parlamentas klaidingai atsisakė ieškovų nurodytą tikslą pripažinti specialiu viešojo intereso tikslu.

Antra, Bendrasis Teismas išnagrinėjo, ar ieškovai įrodė būtinybę perduoti asmens duomenis, konkrečiau kalbant, ar šis perdavimas buvo tinkamiausia priemonė ieškovų siekiamam specialiam viešojo intereso tikslui pasiekti ir ar jis buvo proporcingas šiam tikslui.

Viena vertus, dėl I. Lagos gautos išmokos bendroms išlaidoms kompensuoti⁶⁰⁹ ir mėnesinio darbo užmokesčio⁶¹⁰ Bendrasis Teismas konstatavo, kad informacija apie šias išmokas laisvai ir nemokamai

⁶⁰⁶ Pagal 2018 m. spalio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2018/1725 dėl fizinių asmenų apsaugos Sąjungos institucijoms, organams, tarnyboms ir agentūroms tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo, kuriuo panaikinamas Reglamentas (EB) Nr. 45/2001 ir Sprendimas Nr. 1247/2002/EB (OL L 295, 2018, p. 39), 9 straipsnio 1 dalies b punktą asmens duomenys perduodami Sąjungoje įsteigtiems gavėjams, kurie nėra Sąjungos institucijos ir organai, tik jeigu duomenų gavėjas įrodo, jog duomenis būtina perduoti, kad būtų įgyvendintas specialus viešojo intereso tikslas, ir duomenų valdytojas (jei esama pagrindo prielaidai, kad gali būti pažeisti duomenų subjekto teisėti interesai), akivaizdžiai palyginęs skirtingų konkuruojančių interesų svarbą, įrodo, kad proporcinga perduoti asmens duomenis šiuo konkrečiu tikslu.

⁶⁰⁷ Numatyta Reglamento Nr. 1049/2001 4 straipsnio 1 dalies b punkte.

⁶⁰⁸ Reglamento 2018/1725 9 straipsnio 1 dalies b punktas.

⁶⁰⁹ Iš 2008 m. gegužės 19 d. ir liepos 9 d. Europos Parlamento biuro sprendimo 2009/C 159/01 dėl Europos Parlamento narių statuto įgyvendinimo taisyklių (OL C 159, 2009, p. 1) 25 ir 26 straipsnių matyti, kad Parlamento nariai kas mėnesį gauna fiksuoto dydžio išmoką bendrosioms išlaidoms kompensuoti, suteikiamą pagal kadencijos pradžioje pateiktą vieną prašymą.

prieinama visuomenei Parlamento interneto svetainėje. Kadangi nagrinėjamų asmens duomenų atskleidimas nėra tinkamiausia priemonė ieškovų siekiamam tikslui pasiekti, jiems nepavyko įrodyti tokio perdavimo būtinybės. Anot Bendrojo Teismo, situacija yra kitokia, kiek tai susiję su Parlamento narių kelionės išlaidų kompensavimu ir jų gaunamais dienpinigiais, nes remiantis šiuo klausimu viešai prieinama informacija negalima nustatyti nei sumų, kurias Parlamentas atitinkamu laikotarpiu išmokėjo I. Lagos šiam vykdant savo, kaip Parlamento nario, įgaliojimus, nei jo kelionių tikslo, paskirties vietos ar maršruto. Taigi, kiek šių duomenų perdavimas leistų visuomenei susipažinti su minėta informacija, jų atskleidimas yra tinkamesnė priemonė ieškovų siekiamam tikslui pasiekti, nei galimybė susipažinti su jau viešai prieinama informacija. Bendrasis Teismas padarė išvadą, kad su I. Lagos susijusių duomenų perdavimas yra būtina priemonė specialiam viešojo intereso tikslui, kuriuo ieškovai grindė nagrinėjamų asmens duomenų perdavimą, pasiekti ir kad Parlamentas klaidingai nusprendė, kad jie neįvykdė pareigos įrodyti tokio perdavimo būtinybės šiuo tikslu.

Kita vertus, dėl I. Lagos akredituotų ir vietinių padėjėjų darbo užmokesčio Bendrasis Teismas pabrėžė, kad jis jiems mokamas neatsižvelgiant į konkrečią jų veiklą, susijusią su pagalba I. Lagos. Taigi, kadangi dokumentų apie šio darbo užmokesčio mokėjimą perdavimas nesuteiktų ieškovams informacijos apie galimą tiesioginį ar netiesioginį prisidėjimą prie I. Lagos vykdytos nusikalstamos ar neteisėtos veiklos finansavimo ar tęsimo, ieškovams nepavyko įrodyti jų perdavimo būtinybės. Tačiau išlaidos I. Lagos padėjėjų kelionėms yra glaudžiai susijusios su jo paties veikla ir gali suteikti informacijos apie galimą, nors ir netiesioginį, ryšį su neteisėta I. Lagos veikla. Taigi Bendrasis Teismas padarė išvadą, kad asmens duomenų, esančių dokumentuose dėl šių išlaidų kompensavimo, perdavimas yra būtina priemonė ieškovų nurodytam tikslui pasiekti ir kad Parlamentas klaidingai nusprendė, jog ieškovai neįvykdė pareigos įrodyti būtinybę perduoti asmens duomenis siekiant specialaus viešojo intereso tikslo.

Toliau Bendrasis Teismas išnagrinėjo galimą I. Lagos ir jo padėjėjų teisėtų interesų pažeidimą dėl nagrinėjamų asmens duomenų perdavimo. Šiuo klausimu, vertindamas tokio perdavimo proporcingumą, Bendrasis Teismas palygino skirtingus konkuruojančius interesus⁶¹¹. Viena vertus, kalbant apie interesą apsaugoti Parlamento nario įgaliojimų vykdymo laisvę, kurią tariamai gali paveikti leidimas susipažinti su informacija apie I. Lagos gautą kelionės išlaidų kompensaciją ir dienpinigius, pažymėtina, kad visuomenės žinojimas apie tokias keliones negali vienaip ar kitaip apriboti I. Lagos įgaliojimų vykdymo laisvės. Taigi nebuvo įrodyta, kaip informacijos apie buvusias keliones atskleidimas galėjo paveikti Parlamento nario įgaliojimų vykdymo laisvę. Kita vertus, kalbant apie interesą užtikrinti I. Lagos saugumą, kiek tai susiję su dokumentais apie praeityje gautus dienpinigius ir kelionės išlaidų kompensaciją, pažymėtina, kad nagrinėjamų asmens duomenų perdavimas iš esmės nebegali būti laikomas keliančiu grėsmę Parlamento nario saugumui, nes kalbama apie keliones, kurios jau buvo įvykusios ieškovų paraiškos pateikimo momentu. Nors tiesa, kad atskleidus visuomenei vietas, į kurias I. Lagos vykdavo reguliariai, be kita ko, į privačią gyvenamąją vietą Graikijoje, galėtų būti pakenkta jo saugumui, Bendrasis Teismas pabrėžė, kad Parlamentas, siekdamas konkuruojančių interesų pusiausvyros, turi užtikrinti I. Lagos saugumui būtiną asmens duomenų, kaip antai jo asmeninio adreso, apsaugą. Be to, nekyla klausimo dėl I. Lagos saugumo su jo, kaip Parlamento nario, įgaliojimų vykdymu susijusiose ateities kelionėse, nes ginčijamo sprendimo priėmimo dieną I. Lagos jau buvo įkalintas, todėl negalėjo keliauti. Šiomis aplinkybėmis Bendrasis Teismas nusprendė, kad nagrinėjamos kelionės vyko tuo metu, kai I. Lagos jau buvo nuteistas už sunkius nusikaltimus, todėl ieškovai turėjo teisę gauti informaciją apie šių kelionių tikslą ir paskirties vietą. Kadangi galimo pavojaus I. Lagos laisvei vykdyti Parlamento nario įgaliojimus ir jo saugumui nepakanka, norint pateisinti atsisakymą atskleisti nagrinėjamus asmens duomenis, Parlamentas klaidingai nusprendė, kad perdavus šiuos duomenis būtų pažeisti teisėti I. Lagos ir jo padėjėjų

⁶¹⁰ Pagal 2005 m. rugsėjo 28 d. Europos Parlamento sprendimo 2005/684/EB, Euratomas dėl Europos Parlamento narių statuto priėmimo (OL L 262, 2005, p. 1) (toliau – Parlamento narių statutas) 10 straipsnį Parlamento narių mėnesinis darbo užmokestis mokamas automatiškai.

⁶¹¹ Kaip numatyta Reglamento 2018/1725 9 straipsnio 1 dalies b punkte.

interesai ir kad, palyginus skirtingus konkuruojančius interesus, toks perdavimas nebūtų proporcingas.

Atsižvelgęs į tai, kas išdėstyta, Bendrasis Teismas panaikino ginčijamą sprendimą tiek, kiek Parlamentas atsisakė leisti susipažinti su dokumentais, kuriuose yra I. Lagos asmens duomenų ir kurie susiję su Parlamento jam išmokėta kelionės išlaidų kompensacija ir dienpinigiais, taip pat su dokumentais, kuriuose yra I. Lagos, kaip Parlamento nario, padėjėjų asmens duomenų ir kurie susiję su jų gauta kelionės išlaidų kompensacija.

XVI. Viešoji tarnyba

1. Drausminė procedūra

2024 m. gegužės 29 d. Sprendimas Canel Ferreira / Taryba (T-766/22, [EU:T:2024:336](#))

„Viešoji tarnyba – Pareigūnai – Drausminė procedūra – Drausminė nuobauda – Papeikimas – Veiksmas, prieštaraujantis tarnybos prestižui – Pareigūnų tarnybos nuostatų 12 ir 21 straipsniai – Aktą parengusio subjekto įgaliojimai – Pareiga motyvuoti – Gero administravimo principas – Nešališkumas – Pagrindinių teisių chartijos 41 straipsnis“

Europos Sąjungos Tarybos pareigūnės ieškinį gavusio Bendrojo Teismo išplėstinė kolegija panaikino šios institucijos sprendimą skirti pareigūnei drausminę nuobaudą – papeikimą.

Šioje byloje Bendrasis Teismas pateikė nuomonę, pirma, dėl klausimo, ar sprendimą skirti drausminę nuobaudą ir sprendimą atmesti dėl šios nuobaudos pateiktą skundą gali priimti vienas ir tas pats asmuo. Antra, jo sprendimu siekta pašalinti jurisprudencijos skirtumus, susijusius su klausimu, kokia tvarka Bendrasis Teismas turi nagrinėti pagrindus, atskirai pateiktus dėl sprendimo, priimto gavus skundą.

Šioje byloje atlikusi dėl ieškovės administracinį tyrimą paskyrimų tarnyba (PT) konstatavo, kad ji įžeidžiamai ir agresyviai atsiliepė apie savo vadovę, kaltindama ją priekabiavimu, ir skyrė jai nurodytą drausminę nuobaudą. Ieškovė apskundė tokį sprendimą, tačiau PT skundą atmetė. Dėl šios priežasties ieškovė pateikė Bendrajam Teismui ieškinį dėl, be kita ko, sprendimo skirti papeikimą ir sprendimo atmesti skundą panaikinimo.

Bendrojo Teismo vertinimas

Pirmiausia Bendrasis Teismas priminė, kad ieškovė turi turėti galimybę pasiekti, kad tuo atveju, kai ji remiasi pagrindu, susijusiu būtent su skundo nagrinėjimo procedūra, sprendimo atmesti jos skundą teisėtumo kontrolę atliktų Sąjungos teismas. Jei ieškovė turėtų teisę ginčyti tik pirminį sprendimą, būtų pašalinta bet kokia ikiteisminės procedūros ginčijimo galimybė. Taip iš jos būtų atimta galimybė pasinaudoti procedūra, kurios tikslas – leisti ir skatinti draugiškai išspręsti tarp pareigūno ir administracijos kilusį ginčą ir nurodyti tarnybai, kuriai šis pareigūnas atskaitingas, laikantis taisyklių persvarstyti savo sprendimą, atsižvelgiant į galimus šio pareigūno prieštaravimus. Tokiomis aplinkybėmis, Bendrojo Teismo nuomone, pirmiausia reikia išnagrinėti antrąjį pagrindą, o tik tada priimti sprendimą dėl pagrindų, pateiktų dėl apskųsto sprendimo. Jei Bendrasis Teismas panaikina sprendimą atmesti skundą, administracija turi iš naujo išnagrinėti skundą, užtikrindama, kad ikiteisminė procedūra vyktų tinkamai. Tokiu atveju reikalavimus, nukreiptus prieš pirminį sprendimą, reikėtų atmesti kaip nepriimtinius, nes jie pateikti anksčiau laiko, o teismas gali atlikti to sprendimo kontrolę tik po jo peržiūros taikant tinkamą ikiteisminę procedūrą.

Dėl asmens, turinčio įgaliojimus priimti sprendimą atmesti skundą, Bendrasis Teismas pažymėjo, pirma, jog Europos Sąjungos pareigūnų tarnybos nuostatų (toliau – Pareigūnų tarnybos nuostatai) 90 straipsnio 2 dalyje visiškai nereikalaujama, kad dėl šio akto pateiktą skundą nagrinėtų kita tarnyba, o ne PT, priėmusi asmens nenaudai priimtą aktą. Vis dėlto Bendrasis Teismas nurodė, jog iš jos matyti, kad Sąjungos teisės aktų leidėjas yra numatęs situaciją, kai ta pati tarnyba priima pareigūno nenaudai priimtą sprendimą, paskui sprendžia dėl jo atžvilgiu pateikto skundo.

Antra, dėl paties skundo nagrinėjimo procedūros pobūdžio teismas pažymėjo, kad tai nėra apeliacinė procedūra ir kad ja siekiama įpareigoti tarnybą, kuriai pareigūnas yra atskaitingas, persvarstyti savo sprendimą atsižvelgiant į galimus jo prieštaravimus.

Atsižvelgęs į skundo nagrinėjimo procedūros pobūdį Bendrasis Teismas nurodė, kad negalima daryti išvados, jog Chartijos 41 straipsnio 1 dalis, pagal kurią garantuojama teisė, kad Sąjungos institucijos asmens reikalus tvarkytų nešališkai, pažeista vien dėl to, kad sprendimą atmesti skundą pagal Tarybos vidaus organizacines taisykles priėmė asmuo, priėmęs apskųstą sprendimą.

Dėl pareigos motyvuoti asmens nenaudai priimtą sprendimą apimties Bendrasis Teismas paaiškino, kad jos tikslas, viena vertus, suteikti suinteresuotajam asmeniui pakankamai informacijos, kad jis galėtų įvertinti jo nenaudai priimto akto pagrįstumą ir galimybę pareikšti ieškinį Sąjungos teisme, ir, kita vertus, leisti tam teismui vykdyti akto teisėtumo kontrolę. Tai, ar motyvai pakankami, turi būti vertinama atsižvelgiant ne tik į jų formuluotę, bet ir į faktines bei teisinės aplinkybes, kuriomis ginčijamas aktas buvo priimtas.

Šiuo klausimu Bendrasis Teismas konstatavo, kad šiuo atveju PT pateiktoje faktinių aplinkybių, dėl kurių ji priekaištauja ieškovei, santraukoje tik iš dalies pakartotas tyrimo ataskaitos punktą, kuriame pateikiamos išvados, o jame tik trumpai išdėstyti ankstesnėse tyrimo ataskaitos dalyse pateikti tyrėjų argumentai. Remiantis tokia be konteksto cituojama ištrauka negalima tiksliai atskleisti, dėl kokių faktinių aplinkybių priekaištauja ieškovei.

PT taip pat nepateikė ieškovei paaiškinimų dėl faktinių aplinkybių, dėl kurių priekaištauja sprendime atmesti skundą, nepaisant ieškovės argumentų dėl pareigos motyvuoti pažeidimo, kuriuos ji nurodė grįsdama savo skundą. Tame sprendime taip pat tik iš dalies pakartotas tas pats tyrimo ataskaitos punktą.

Vis dėlto Bendrasis Teismas pažymėjo, kad, nepaisant įvairių pastabų dėl netinkamo ieškovės bendravimo per visą jos darbo su vadove laikotarpį, iš tyrimo ataskaitos aiškiai ir objektyviai nematyti, kokiais duomenimis buvo grindžiamos tyrėjų išvados dėl Pareigūnų tarnybos nuostatų pažeidimo. Taigi, nors ginčijamas sprendimas nebuvo priimtas ieškovei visiškai nežinomomis aplinkybėmis, ji pagrįstai teigė, kad tame sprendime, siejamame su minėta tyrimo ataskaita, nepakankamai nurodyti motyvai. Nesant duomenų apie faktines aplinkybes, dėl kurių priekaištauja ieškovei, Bendrasis Teismas negali patikrinti ginčijamo sprendimo pagrįstumo, o tai pateisina jo panaikinimą.

2. Išmokos

2024 m. birželio 5 d. Sprendimas VA / Komisija (T-123/23, [EU:T:2024:359](#))

„Viešoji tarnyba – Pareigūnai – Darbo užmokestis – Šeimos išmokos – Išlaikomo vaiko išmoka – Mokymosi išmoka – Sprendimai nutraukti tam tikrų išmokų mokėjimą – Skyrimo sąlygos – Sąvoka „studijų pabaiga“ – Vienodas požiūris – Gero administravimo principas – Nepagrįstai sumokėtų sumų susigrąžinimas – Pareigūnų tarnybos nuostatų 85 straipsnio pirma pastraipa – Atsakomybė“

Gavęs Europos Sąjungos Tarybos pareigūno ieškinį Bendrasis Teismas iš dalies panaikino Komisijos sprendimus tiek, kiek jais buvo panaikinta pareigūno teisė gauti išlaikomo vaiko išmoką, mokymosi išmoką, taip pat su išlaikomo vaiko išmoka susijęs mokesčio bazės sumažinimas laikotarpiu nuo jo vaiko paskutinio egzamino universitete iki tol, kol švietimo įstaiga pateikė galutinius rezultatus. Šiomis aplinkybėmis Bendrasis Teismas išdėstė savo poziciją iki šiol nenagrinėtu klausimu, nuo kada pareigūnas nebeturi teisės gauti minėtų finansinių išmokų dėl to, kad jo vaikas nebesimoko bendrojo lavinimo ar profesinėje švietimo įstaigoje, kaip tai suprantama pagal Europos Sąjungos pareigūnų tarnybos nuostatų (toliau – Pareigūnų tarnybos nuostatai) VII priedo 2 straipsnio 3 dalį, ir reguliariai bei nuolatine forma nebelanko švietimo įstaigos, kaip tai suprantama pagal šio priedo 3 straipsnio 1 dalį.

Nagrinėjamu atveju ieškovo duktė studijavo viename Belgijos universitete. 2021 m. birželio 18 d. ji laikė paskutinį studijų ciklo egzaminą, 2021 m. liepos 2 d. sužinojo, kad išlaikė egzaminus, o 2021 m. rugpjūčio 27 d. gavo studijų baigimo pažymėjimą. Akademiniai metai baigėsi 2021 m. rugsėjo 13 d.

Iki 2021 m. rugsėjo mėn. ieškovas už savo dukterį gavo išlaikomo vaiko išmoką ir mokymosi išmoką, numatytas Pareigūnų tarnybos nuostatų VII priedo 2 ir 3 straipsniuose, taip pat jam buvo taikomas su išlaikomo vaiko išmoka susijęs mokesčio bazės sumažinimas. Vis dėlto, kadangi jo duktė išlaikė egzaminus 2021 m. birželio mėn. per pirmąją egzaminų sesiją, Komisija nusprendė, kad ieškovas nuo 2021 m. liepos mėn. nebeteri teisės gauti nagrinėjamų finansinių išmokų, todėl ėmėsi veiksmų jas susigrąžinti už 2021 m. liepos, rugpjūčio ir rugsėjo mėnesius.

Bendrojo Teismo vertinimas

Iš pradžių Bendrasis Teismas priminė, kad pagal Pareigūnų tarnybos nuostatų VII priedo 2 ir 3 straipsnius mokymosi išmoka gali būti skiriama tik tuo atveju, jeigu prieš tai įvykdytos sąlygos, leidžiančios gauti išlaikomo vaiko išmoką. Iš to darytina išvada, kad švietimo įstaigos lankymo reguliariai ir nuolatine forma sąlyga turi būti vertinama vėliau, nustačius, kad vaiką, už kurį prašoma mokymosi išmokos, išlaiko pareigūnas.

Tokiu atveju, kai vaikas studijuoja universitete, teisė į išlaikomo vaiko išmoką siejama su trijų sąlygų įvykdyimu, t. y. pareigūnas turi faktiškai išlaikyti savo vaiką, vaikas turi būti nuo 18 iki 26 metų ir jis turi mokytis bendrojo lavinimo ar profesinėje švietimo įstaigoje.

Šiuo klausimu Bendrasis Teismas paaiškino, kad „studijas“ sudaro keli etapai, kaip antai dalyvavimas studijų programoje numatytuose kursuose ir su šiais kursais susijusiuose egzaminuose, egzaminų vertinimas, o egzaminams pasibaigus – atitinkamas studijas užtikrinančios švietimo įstaigos pateikiami galutiniai rezultatai, patvirtinantys studijų baigimą. Šie etapai neatskiriami vieni nuo kitų, nes dalyvavimas egzaminuose leidžia įvertinti studento įgytas kompetencijas ir žinias, suteiktas lankant kursus.

Kadangi studentas apie sėkmingai baigtus mokslus gali sužinoti tik baigęs visus egzaminus ir švietimo įstaigai suteikus galimybę susipažinti su šių egzaminų rezultatais, būtent nuo tada, kai yra galutiniai rezultatai, studentas turi būti laikomas nebesimokančiu, kaip tai suprantama pagal Pareigūnų tarnybos nuostatų VII priedo 2 straipsnio 3 dalies b punktą.

Taigi 18–26 metų vaiką, kuris mokosi bendrojo lavinimo ar profesinėje švietimo įstaigoje, pareigūnas išlaiko ne iki tol, kol vaikas laiko paskutinį egzaminą, bet iki tol, kol švietimo įstaiga pateikia galutinius rezultatus.

Todėl šiomis aplinkybėmis pareigūnas turi pranešti administracijai apie savo vaiko studijų pabaigą ir nedelsdamas nurodyti datą, kada švietimo įstaiga pateikė galutinius rezultatus, kad administracija galėtų kuo greičiau sustabdyti šios išmokos mokėjimą.

Savo argumentus dėl išlaikomo vaiko išmokos Bendrasis Teismas taikė ir lankymo sąlygos, numatytos Pareigūnų tarnybos nuostatų VII priedo 3 straipsnio 1 dalyje dėl mokymosi išmokos skyrimo, analizei.

Iš to matyti, kad būtent nuo tada, kai švietimo įstaiga pateikė galutinius rezultatus, pareigūno vaikas turi būti laikomas reguliariai ir nuolatine forma nebesimokančiu švietimo įstaigoje, kaip tai suprantama pagal Pareigūnų tarnybos nuostatų VII priedo 3 straipsnio 1 dalį.

2024 m. birželio 26 d. Sprendimas *Paraskevaidis / Taryba ir Komisija* (T-698/21,
[EU:T:2024:425](#))

„Viešoji tarnyba – Pareigūnai – Darbo užmokestis – Šeimos išmokos – Mokymosi išmoka – Atsisakymas skirti – Pareigūnų tarnybos nuostatų VII priedo 3 straipsnio 1 dalis – Profesinis mokymas – Aukštasis mokslas – Įgaliojimų delegavimas – Deleguotųjų įgaliojimų susigrąžinimas – Kompetentinga paskyrimų tarnyba“

Gavęs Europos Sąjungos Tarybos pareigūno ieškinį, Bendrasis Teismas (išplėstinė kolegija) panaikino šios institucijos sprendimą tiek, kiek juo atsisakyta ieškovui skirti mokymosi išmoką dėl to, kad mokymo programa, pagal kurią mokėsi jo dukra, negalėjo būti laikoma aukštuoju mokslu, kaip tai suprantama pagal Europos Sąjungos pareigūnų tarnybos nuostatų (toliau – Pareigūnų tarnybos nuostatai) VII priedo 3 straipsnio 1 dalį. Nagrinėdamas šį ieškinį Bendrasis Teismas turėjo nustatyti, kuri institucija yra kompetentinga institucija ir kuris aktas yra asmens nenaudai priimtas aktas, kai vykstant ikiteisminei procedūrai dėl konkretaus atvejo institucija susigrąžina įgaliojimus, kuriuos ji buvo delegavusi kitai institucijai. Jis taip pat sprendė, ar Pareigūnų tarnybos nuostatų VII priedo 3 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad pagal ją leidžiama skirti mokymosi išmoką tuo atveju, kai baigtas mokymas yra profesinio pobūdžio.

2019 m. gegužės 13 d. sprendimu⁶¹² Taryba suteikė Komisijos Individualių išmokų administravimo ir mokėjimo biurui (PMO) įgaliojimus, susijusius su mokymosi išmokų skyrimu ir administravimu. Pagal šio sprendimo 1 straipsnio 2 dalį PMO atsisako jam deleguotų įgaliojimų, perleisdamas juos Tarybai, jei konkrečiu atveju to prašo Tarybos paskyrimų tarnyba.

Nagrinėjamu atveju nuo 2019 m. lapkričio mėn. iki 2020 m. rugpjūčio mėn. ieškovo duktė studijavo pagal pedagoginės psichologijos programą. Pagal Pareigūnų tarnybos nuostatų VII priedo 3 straipsnį šių studijų laikotarpiu ieškovui buvo mokama mokymosi išmoka. 2021 m. vasario mėn. PMO pranešė ieškovui apie sprendimą, kuriuo atsisakyta suteikti jam teisę į mokymosi išmoką, motyvuojant tuo, kad atitinkama mokymo programa nėra universitetinio lygio. Todėl jam kaip mokymosi išmoka pervestos sumos turi būti susigrąžintos.

Gavęs ieškovo prašymą peržiūrėti sprendimą PMO pakartojo savo sprendimą. Ieškovas pateikė Tarybai skundą dėl PMO sprendimų. Jis taip pat pateikė identiška surašytą skundą Komisijai. Taryba, informavusi ieškovą apie deleguotųjų įgaliojimų susigrąžinimą, atmetė skundą.

Bendrojo Teismo vertinimas

Pirmiausia Bendrasis Teismas konstatavo, kad Taryba sprendimu dėl skundo visiškai pakeitė PMO sprendimuose nurodytus motyvus, iš naujo išnagrinėjusi ieškovo situaciją. Taigi minėto sprendimo turinys ir apimtis skiriasi nuo PMO sprendimų ir jis negali būti laikomas tik juos patvirtinančiu. Vadinas, sprendimas dėl skundo pakeitė PMO sprendimus ir šiuo atveju yra asmens nenaudai priimtas aktas.

Dėl Tarybos kompetencijos susigrąžinti deleguotuosius įgaliojimus atskiru atveju Bendrasis Teismas pažymėjo, pirma, kad teisės aktų leidėjas Pareigūnų tarnybos nuostatuose aiškiai neatmetė tokio susigrąžinimo galimybes. Antra, pagal teisinio saugumo principą, kuriuo grindžiamas įgaliojimų delegavimo formalus pobūdis, reikalaujama, kad deleguojančioji institucija prieš tai priimtų eksplicitinį aktą, pagal kurį susigrąžina deleguotuosius įgaliojimus. Taigi, kaip deleguojant įgaliojimus reikia priimti eksplicitinį aktą, kuriuo perduodami atitinkami įgaliojimai, lygiai taip deleguotuosius įgaliojimus susigrąžinti reikia priimant eksplicitinį aktą. Gero administravimo principas, be kita ko, suponuoja tai,

⁶¹² 2019 m. gegužės 13 d. Tarybos sprendimas (ES) 2019/792, kuriuo Europos Komisijai – Individualių išmokų administravimo ir mokėjimo biurui (PMO) – pavedama vykdyti tam tikrus įgaliojimus, suteiktus paskyrimų tarnybai ir sudaryti darbo sutartis įgaliotai tarnybai (OL L 129, 2019, p. 3).

kad įgaliojimų personalo valdymo srityje pasidalijimas turi būti aiškiai apibrėžtas ir tinkamai paskelbtas.

Nagrinėjamu atveju susigrąžinant deleguotuosius įgaliojimus laikytasi iš teisinio saugumo principo kylančių reikalavimų. Iš tiesų, pirma, Sprendimo 2019/792 1 straipsnio 2 dalyje Tarybai aiškiai suteikiami įgaliojimai susigrąžinti deleguotuosius įgaliojimus būtent atskirais atvejais ir pateikus skundą. Antra, minėtas sprendimas buvo tinkamai paskelbtas Oficialiajame leidinyje. Trečia, Taryba savo kompetenciją įgyvendino tik prieš tai priėmusi eksplicitinį aktą, kuriuo paprašė PMO atsisakyti naudotis deleguotaisiais įgaliojimais nagrinėjamu atveju; šį prašymą jis patenkino. Nors informacija apie deleguotųjų įgaliojimų susigrąžinimą ieškovui buvo perduota tik sprendimo atmesti skundą priėmimo etapu, dėl to jam nebuvo padaryta žalos, nes jis taip pat pateikė skundą Tarybai.

Šiomis aplinkybėmis pirmiausia pažymėtina, jog tai, kad Pareigūnų tarnybos nuostatų 90c straipsnyje nurodyta, kad prašymai ir skundai, susiję su deleguotaisiais įgaliojimais, pateikiami paskyrimų tarnybai, kuriai suteikti atitinkami įgaliojimai, negali būti tapatinama su teisės aktuose nustatytu draudimu jų turėtojų susigrąžinti tiek visus, tiek atskirus tokius įgaliojimus. Minėta nuostata taip pat negali būti laikoma draudžiančia per ikiteisminę procedūrą susigrąžinti deleguotuosius įgaliojimus, visų pirma atsižvelgiant į šios procedūros kintamąjį pobūdį.

Dėl profesinio mokymo pobūdžio Bendrasis Teismas padarė išvadą, kad jis neturi poveikio mokymosi išmokos skyrimui pagal Pareigūnų tarnybos nuostatų VII priedo 3 straipsnio 1 dalį, jeigu šį mokymą teikia švietimo įstaiga.

Iš tiesų šioje nuostatoje, be kita ko, nustatytos trys mokymosi išmokos skyrimo sąlygos, t. y. pirma, mokymasis aukštojo mokslo įstaigoje, antra, šios mokslo įstaigos lankymas turi būti reguliarus ir, trečia, studijos turi būti nuolatinės formos.

Jei įstatymų leidėjas tiek, kiek tai susiję su Pareigūnų tarnybos nuostatų VII priedo 3 straipsnio 1 dalimi, nenurodė aukštojo mokslo įstaigos teikiamo mokymo pobūdžio, o to paties priedo 2 straipsnio 3 dalies b punkte tai padarė, nei atitinkamos institucijos paskyrimų tarnyba, nei Bendrasis Teismas negali to nustatyti kaip papildomos sąlygos.

Žinoma, Pareigūnų tarnybos nuostatų VII priedo 2 straipsnio 3 dalies b punkte įtvirtintas skirtumas tarp bendrojo lavinimo ar profesinio mokymo leidžia neskirti VII priedo 3 straipsnio 1 dalyje numatytos mokymosi išmokos, kai išlaikomas vaikas mokosi profesijos, visiškai nesusijusios su švietimo įstaiga. Tačiau šis skirtumas nedraudžia mokėti mokymosi išmokos, kai išlaikomas vaikas mokosi profesinio mokymo įstaigoje, kurią jis lanko reguliariai ir jo studijos yra nuolatinės formos.

3. Pranešėjo statusas

2024 m. rugsėjo 11 d. Sprendimas TU / Parlamentas (T-793/22, [EU:T:2024:614](#))

„Viešoji tarnyba – Akredituoti Parlamento narių padėjėjai – Nustojimas eiti pareigas – Terminuota sutartis – Nepratęsimas – Pranešėjo statusas – Pareigūnų tarnybos nuostatų 22a–22c straipsniai – Apsaugos priemonės – Konfidencialumas – Neturtinė žala“

Bendrasis Teismas (išplėstinė kolegija) iš dalies patenkino buvusio akredituoto Europos Parlamento nario padėjėjo (toliau – APNP) ieškinį, taip pat pirmą kartą nagrinėjo klausimą dėl apsaugos, kurią ši institucija turi suteikti APNP dėl jo, kaip pranešėjo, statuso.

Ieškovas buvo įdarbintas APNP Parlamento narių grupėje, kad padėtų Parlamente narei laikotarpiu nuo 2019 m. rugpjūčio mėn. iki 2022 m. vasario mėn. 2021 m. liepos mėn. jis pagal Europos Sąjungos

Pareigūnų tarnybos nuostatų (toliau – Pareigūnų tarnybos nuostatai) 24 straipsnį pateikė pagalbos ir apsaugos prašymą, susijusį su atitinkamos Parlamento narės priekabiavimo veiksmais. Elektroniniame laiške ieškovas taip pat nurodė, kad nori apsaugoti Sąjungos finansinius interesus, tame prašyme pateikdamas informaciją apie atitinkamos Parlamento narės galimai padarytus finansinius pažeidimus. Apie tuos pažeidimus jis pranešė ir Europos kovos su sukčiavimu tarnybai (OLAF).

Tą patį mėnesį Parlamentas pritaikė laikinąją apsaugos priemonę, pagal ją ieškovas tapo pavaldus delegacijos pirmininkui, priklausiusiam tai pačiai grupei kaip ir Parlamento narė. Vėliau, kai šios delegacijos vadovybė tariamai ėmėsi atsakomųjų veiksmų, ieškovas buvo paties prašymu nušalintas nuo delegacijoje einamų pareigų iki jo darbo sutarties pabaigos.

Ieškovas taip pat prašė jį perkelti į bet kokias kitas pareigas Parlamente, be to, pageidavo, kad Parlamentas apsvaistytų galimybę pratęsti jo sutartį, kad galėtų bendradarbiauti su šia institucija ir OLAF dėl atliekamų tyrimų, kartu suteikiant jam visišką apsaugą. Galiausiai jis kelis kartus paprašė pratęsti su juo sudarytą sutartį.

Kadangi šie prašymai buvo atmesti, ieškovas kreipėsi į Bendrąjį Teismą, prašydamas, pirma, panaikinti Parlamento sprendimą nepratęsti jo, kaip APNP, sutarties ir implicitinį sprendimą, kuriuo atsisakoma pripažinti jam pranešėjo statusą ir taikyti kitas apsaugos priemones, kuriomis papildoma nušalinimo nuo pareigų priemonė, ir, antra, atlyginti jo patirtą žalą.

Bendrojo Teismo vertinimas

Visų pirma Bendrasis Teismas konstatavo, kad Parlamentas neprivalėjo priimti sprendimo, kuriuo būtų pripažinęs, kad ieškovui suteikiamas pranešėjo statusas. Iš tiesų Pareigūnų tarnybos nuostatų 22a straipsnio 3 dalyje numatyta apsauga be jokių formalumų suteikiama pareigūnams, pateikusiems informacijos apie faktines aplinkybes, leidžiančias preziumuoti neteisėtą veiklą, vien dėl to, kad jie pateikė minėtą informaciją.

Vis dėlto ši išvada nedaro poveikio būtinybei, kad institucija paisytų iš atitinkamo asmens, kaip pranešėjo, statuso kylančių teisių.

Šiuo klausimu, pirma, neatsižvelgiant į OLAF pareigas informuoti ieškovą, Parlamentas kaip institucija, kompetentinga užtikrinti savo tarnautojų, pagal Pareigūnų tarnybos nuostatų 22a ir 22b straipsnius pranešusių apie rimtus pažeidimus, apsaugą, nes į jį buvo kreiptasi dėl Pareigūnų tarnybos nuostatų 22a straipsnyje nurodytų faktinių aplinkybių, pirmiausia turėjo patvirtinti, kad gavo tokį pranešimą, o tada informuoti tarnautoją apie veiksmus, kurių imtasi gavus jo pranešimus, vykdydamas savo rūpestingumo pareigą ir vidaus taisyklės dėl Pareigūnų tarnybos nuostatų 22c straipsnio įgyvendinimo.

Antra, dėl pareigos įrodyti apsaugos priemonių pakankamumą pažymėtina, kad, esant tokiai situacijai, kokia nagrinėjama šioje byloje, kai ieškovas pateikia patikimų įrodymų, kad pritaikius perkėlimo priemonę jis patyrė žalą, ir kai jo pranešimai dėl galimų delegacijos direktorato atsakomųjų veiksmų vis dar nagrinėjami, Parlamentas turi įrodyti, kad įvykdė pareigą apsaugoti pranešėją ir šiuo tikslu ėmėsi pakankamų priemonių.

Iš tiesų tuo atveju, kai institucija privalo įgyvendinti Pareigūnų tarnybos nuostatų 22a–22c straipsniuose numatytas nuostatas, kuriomis visų pirma siekiama užtikrinti pranešėjų apsaugą nuo galimų atsakomųjų priemonių, ta institucija negali numatyti mažiau apsaugančių taisyklių nei tos,

kurias šiuo klausimu specialiai priėmė Sąjungos teisės aktų leidėjas, kiek tai susiję su pranešėjų apsauga valstybėse narėse⁶¹³.

Trečia, dėl institucijos pareigos apsaugoti pranešėjus apimties Bendrasis Teismas pažymėjo, kad iš Pareigūnų tarnybos nuostatų 22a straipsnio 3 dalies matyti, jog institucija turi imtis visų būtinų priemonių, kad būtų užtikrinta subalansuota ir veiksminga apsauga nuo bet kokios formos atsakomųjų veiksmų, įskaitant grasinimus ir mėginimus imtis atsakomųjų veiksmų.

Žinoma, nesant aiškaus vieno ar kelių Parlamento grupės narių prašymo, institucija negali pratęsti APNP sutarties. Iš tiesų iniciatyva pratęsti APNP sutartį tenka tik vienam ar keliems Parlamento nariams, kurie negali būti įpareigoti bendradarbiauti arba tęsti bendradarbiavimą su APNP, kurių jie nebūtų laisvai pasirinkę. APNP su Parlamento nariu (-iais), kuriam (-iems) jis padeda, sieja pasitikėjimu grindžiami darbo santykiai.

Be to, rūpestingumo pareiga negali reikšti, jog Parlamentas, pažeisdamas Parlamento narių statuto 21 straipsnyje įtvirtintą taisyklę, pagal kurią Parlamento nariai laisvai pasirenka asmeninius darbuotojus, turi pratęsti APNP sutartį, net jei šis įgijo pranešėjo statusą.

Vis dėlto ši išvada nedaro poveikio Parlamento pareigai imtis visų būtinų priemonių, kad būtų užtikrinta subalansuota ir veiksminga ieškovo apsauga nuo bet kokių atsakomųjų veiksmų.

Šiuo klausimu Bendrasis Teismas pripažino, kad Parlamentas, informavęs ieškovą, kad nušalinimo nuo pareigų priemonė yra vienintelė galima apsaugos priemonė, neįrodė, kad ėmėsi visų būtinų priemonių, kad įsitikintų, jog institucija nesukėlė jokios žalos ieškovui dėl jo, kaip pranešėjo, statuso pagal Pareigūnų tarnybos nuostatų 22a straipsnio 3 dalį. Atsižvelgęs į ieškovo, kaip pranešėjo, statusą ir pagal Pareigūnų tarnybos nuostatų 22a straipsnio 3 dalį Parlamentas turėjo jam suteikti pagalbą, mėgindamas padėti surasti išeitį, o ne vien pasiūlydamas nušalinimo nuo pareigų priemonę.

Be to, tik ieškovui nurodęs, jog nebuvo įmanoma imtis jokių kitų priemonių, išskyrus nušalinimo nuo pareigų priemonę, siekiant apsaugoti jį dėl jo, kaip pranešėjo, statuso, ir kad jo sutarties pratęsimas šiuo atžvilgiu nebuvo galima priemonė, Parlamentas neįrodė, kad konsultavo ieškovą ir teikė jam pagalbą, nors ir turėjo tai padaryti.

Galiausiai informavęs delegacijos pirmininką, kad ieškovas bus nušalintas nuo pareigų pas jį, nes pateikė pagalbos prašymą, taip pat dėl to, kad jam suteiktas pranešėjo statusas, nors ieškovas neleido šio statuso atskleisti, Parlamentas padarė konfidencialumo ir ieškovo, kaip pranešėjo, tapatybės apsaugos pažeidimą.

Taigi Bendrasis Teismas padarė išvadą, kad ieškovas patyrė neturtinę žalą, kuri negali būti atlyginta vien panaikinus implicitinį sprendimą, tiek, kiek juo Parlamentas, atsakydamas į ieškovo prašymą, atsisakė taikyti jam kitą apsaugos priemonę nei nušalinimą nuo pareigų. Tokiomis aplinkybėmis Bendrasis Teismas panaikino minėtą sprendimą, iš dalies patenkino reikalavimus atlyginti 10 000 EUR dydžio žalą, o likusią ieškinio dalį atmetė.

⁶¹³ 2019 m. spalio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2019/1937 dėl asmenų, pranešančių apie Sąjungos teisės pažeidimus, apsaugos (OL L 305, 2019, p. 17).

XVII. Laikinių apsaugos priemonių prašymai

2024 m. vasario 9 d. Nutartis *Bytedance* / Komisija (T-1077/23 R, [EU:T:2024:94](#))

„Laikinių apsaugos priemonių taikymas – Skaitmeninės paslaugos – Reglamentas (ES) 2022/1925 – Prieigos valdytojo statuso suteikimas – Prašymas sustabdyti vykdymą – Skubos nebuvimas“

Bendrojo Teismo pirmininkas atmetė *Bytedance Ltd* prašymą taikyti laikinas apsaugos priemones, kuriuo ji siekė, kad būtų sustabdytas Komisijos sprendimo skirti ją prieigos valdytoja, kaip tai suprantama pagal Skaitmeninių rinkų aktą⁶¹⁴ (toliau – DMA), vykdymas, nesant įrodymų, kad tenkinama skubos sąlyga.

ByteDance yra 2012 m. Kinijoje įsteigta veiklos nevykdanti kontroliuojančioji bendrovė, per vietos patronuojamąsias įmones teikianti pramogų platformą *TikTok*. 2023 m. rugsėjo 5 d. sprendimu⁶¹⁵ Europos Komisija jai suteikė prieigos valdytojo statusą, kaip tai suprantama pagal DMA 3 straipsnio 1 dalį.

Dėl šio sprendimo panaikinimo *Bytedance* pareiškė ieškinį Bendrajame Teisme. Atskiru dokumentu *Bytedance* kreipėsi į Bendrąjį Teismą su prašymu taikyti laikinas apsaugos priemones, kuriuo iš esmės siekiama sustabdyti ginčijamo sprendimo vykdymą tiek, kiek juo šiai bendrovei nustatomos pareigos, tenkančios prieigos valdytojams pagal DMA.

Bendrojo Teismo pirmininko vertinimas

Iš pradžių Bendrojo Teismo pirmininkas priminė, kad vykdymo sustabdymas ir kitos laikinosios apsaugos priemonės gali būti taikomos, jei nustatyta, kad jų taikymą *prima facie* pateisina faktinės ir teisinės aplinkybės (*fumus boni juris*) ir jos yra skubios. Šios sąlygos yra kumuliacinės ir Bendrojo Teismo pirmininkas pirmiausia išnagrinėjo, ar šiuo atveju tenkinama skubos sąlyga.

Apskritai skubos sąlyga turi būti vertinama atsižvelgiant į būtinybę priimti laikiną sprendimą, kad šalis, prašanti taikyti laikinas apsaugos priemones, nepatirtų rimtos ir nepataisomos žalos.

Siekdama įrodyti, kad nurodoma žala yra rimta ir nepataisoma, *Bytedance* iš esmės teigė, kad, nesustabdžius sprendimo, kuriuo jai suteiktas prieigos valdytojo statusas, vykdymo, ne vėliau kaip po šešių mėnesių nuo šio statuso suteikimo ji privalėtų laikytis DMA 5, 6 ir 15 straipsniuose nurodytų pareigų, o tai lemtų nepataisomą konfidencialumo pažeidimą ir negrįžtamus rinkos pokyčius.

Viena vertus, dėl tariamo nepataisomo konfidencialumo pažeidimo *Bytedance* teigė, kad nedelsiant įgyvendinus DMA 15 straipsnyje numatytus įpareigojimus gali būti atskleista itin strateginė informacija apie *TikTok* taikomą naudotojų profiliavimą, kuri kitu atveju nebūtų vieša ir kuri leistų *TikTok* konkurentams ir kitiems tretiesiems asmenims sužinoti apie *TikTok* komercines strategijas, o tai labai pakenktų jos veiklai.

Vis dėlto šiuo klausimu Bendrojo Teismo pirmininkas konstatavo, kad *Bytedance* tik teigia, jog nagrinėjama informacija turi būti laikoma konfidencialia skubos nustatymo tikslais, tačiau neįrodė, kad toks teiginys atitinka *fumus boni juris* sąlygą.

⁶¹⁴ 2022 m. rugsėjo 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2022/1925 dėl atvirų konkurencijai ir sąžiningų skaitmeninio sektoriaus rinkų, kuriuo iš dalies keičiamos direktyvos (ES) 2019/1937 ir (ES) 2020/1828 (Skaitmeninių rinkų aktas) (OL L 265, 2022, p. 1).

⁶¹⁵ 2023 m. rugsėjo 5 d. Komisijos sprendimas C(2023) 6102 *final*, kuriuo bendrovei *ByteDance* pagal 2022 m. rugsėjo 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2022/1925 dėl atvirų konkurencijai ir sąžiningų skaitmeninio sektoriaus rinkų, kuriuo iš dalies keičiamos direktyvos (ES) 2019/1937 ir (ES) 2020/1828 (Skaitmeninių rinkų aktas) (OL L 265, 2022, p. 1), 3 straipsnį suteiktas prieigos valdytojos statusas.

Be to, Bendrojo Teismo pirmininkas pažymėjo, kad nors pagal DMA 15 straipsnio 1 dalį prieigos valdytojas įpareigojamas pateikti Komisijai ir netiesiogiai Europos duomenų apsaugos valdybai (EDAV) nepriklausomo auditoriaus patikrintą visų vartotojų profiliavimo metodų, kuriuos prieigos valdytojas taiko teikdamas arba valdydamas savo pagrindines platformos paslaugas, aprašą, pagal šią nuostatą nereikalaujama, kad šis aprašas būtų paskelbtas.

Konkrečiau kalbant, DMA 15 straipsnio 3 dalyje tik reikalaujama, kad prieigos valdytojas paskelbtų nepriklausomo auditoriaus patikrinto aprašo „apžvalgą“, parengtą paties prieigos valdytojo, kurioje gali būti „atsižvelgta į būtinybę saugoti savo komercines paslaptis“. Šiuo atžvilgiu galutiniame pavyzdiniame pranešime pagal DMA 15 straipsnį aiškiai numatyta, kad šio straipsnio 3 dalyje nurodyta nekonfidenciali apžvalga leidžia prieigos valdytojui prireikus apibendrinti informaciją ir neįtraukti jos į aprašymą, visų pirma siekiant atsižvelgti į poreikį apsaugoti verslo paslaptis ar kitą konfidencialią informaciją.

Be to, *Bytedance* teisiškai pakankamai neįrodė, kad tariama konfidencialios informacijos atskleidimo rizika lemtų rimtą ir nepataisomą žalą arba kad tariama rimta ir nepataisoma žala būtų tikėtina ar neišvengiama, kaip to reikalaujama pagal jurisprudenciją.

Kita vertus, dėl tariamų negrįžtamų rinkos pokyčių *Bytedance* teigė, kad pagal DMA 5 ir 6 straipsnius jai būtų užkirstas kelias naudoti savo platformą *TikTok* naujovėms diegti ir naujoms funkcijoms bei produktams siūlyti. Konkrečiai *Bytedance* pabrėžė neigiamas pasekmes, kylančias dėl DMA 5 straipsnio 2 dalyje nustatytų asmens duomenų derinimo ir kryžminio naudojimo apribojimų.

Vis dėlto šiuo klausimu Bendrojo Teismo pirmininkas konstatavo, kad *Bytedance* nurodyta žala yra visiškai hipotetinė ir finansinio pobūdžio.

Bendrojo Teismo pirmininkas priminė, kad turinio pobūdžio žala, išskyrus išskirtines aplinkybes, negali būti laikoma nepataisoma ar netgi sunkiai pataisoma, nes pinigine kompensacija paprastai gali atkurti žalą patyrusio asmens padėtį, buvusią iki atsirandant žalai.

Šioje byloje *Bytedance* neteigė ir juo labiau neįrodė, kad finansinė žala, kurią ji gali patirti, būtų rimta ir nepataisoma. Iš tiesų dėl nurodytos žalos, darant prielaidą, kad ji įrodyta, *Bytedance* galėtų pareikšti ieškinį, prašydama ją atlyginti, jeigu laimėtų pagrindinę bylą.

Galiausiai Bendrojo Teismo pirmininkas pabrėžė: kadangi *Bytedance* nurodyta žala yra turinė, pagal DMA 9 straipsnio 1 dalį ji galėjo pateikti prašymą sustabdyti minėto reglamento 5 straipsnio 2 dalies b ir c punktuose nurodytų pareigų vykdymą, įrodydama, kad jų laikymasis dėl išimtinių aplinkybių, kurių ji negali kontroliuoti, keltų grėsmę jos veiklos Sąjungoje ekonominiam gyvybingumui. Vis dėlto, Komisija, kaip ji patvirtino, iki šiol negavo jokio prašymo šiuo klausimu nuo tada, kai ieškovei buvo pranešta apie ginčijamą sprendimą.

Atsižvelgdamas į visa tai, kas išdėstyta, Bendrojo Teismo pirmininkas atmetė prašymą taikyti laikinąsias apsaugos priemones, nes *Bytedance* neįrodė, kad tenkinama skubos sąlyga, nesant reikalo priimti sprendimo dėl *fumus boni juris* ar palyginti interesų.

2024 m. birželio 13 d. nutartis *Vivendi / Komisija* (T-1097/23 R-RENV, [EU:T:2024:381](#))⁶¹⁶

„Laikiniųjų apsaugos priemonių taikymas – Konkurencija – Koncentracija – Prašymas pateikti informacijos – Reglamento (EB) Nr. 139/2004 11 straipsnio 3 dalis – Prašymas taikyti laikinąsias apsaugos priemones – „Fumus boni juris“ – Interesų palyginimas“

⁶¹⁶ Bendra santrauka byloje *Vivendi / Komisija* (T-1097/23 R-RENV) ir *Lagardère / Komisija* (T-1119/23 R-RENV).

„Laikinių apsaugos priemonių taikymas – Konkurencija – Koncentracija – Prašymas pateikti informacijos – Reglamentas (EB) Nr. 139/2004 11 straipsnio 3 dalis – Prašymas taikyti laikinas apsaugos priemones – „Fumus boni juris“ – Interesų palyginimas“

Nagrinėdamas grąžintą bylą, Bendrojo Teismo pirmininko pavaduotojas patenkino *Vivendi SE* ir *Lagardère SA* pateiktus prašymus taikyti laikinas apsaugos priemones dėl Europos Komisijos vykdančią koncentraciją pateikto prašymo pateikti informacijos.

Lagardère ir *Vivendi* (toliau kartu – ieškovės) yra žiniasklaidos sektoriuje veikiančių Prancūzijos grupių patronuojančiosios bendrovės. 2023 m. Komisija leido vykdyti koncentraciją, *Vivendi* įgyjant išimtinę *Lagardère* kontrolę, su sąlyga, kad bus vykdomi *Vivendi* prisiimti įsipareigojimai. Vis dėlto įtardama galimą ankstyvą koncentracijos įvykdymą Komisija pradėjo oficialų tyrimą ir dviem 2023 m. rugsėjo 19 d. sprendimais (toliau – ginčijami sprendimai)⁶¹⁷ pateikė ieškovėms prašymus pateikti informacijos.

Abi ieškovės pareiškė ieškinius Bendrajame Teisme dėl ginčijamų sprendimų panaikinimo. Jos taip pat pateikė du prašymus taikyti laikinas apsaugos priemones, kuriais prašė, pirma, sustabdyti minėtų sprendimų vykdymą ir, antra, laikinai nurodyti joms saugoti visus su jais susijusius dokumentus.

2024 m. sausio 19 d. nutartimis⁶¹⁸ Bendrojo Teismo pirmininkas atmetė prašymus taikyti laikinas apsaugos priemones. 2024 m. sausio 24 d. Komisija pratęsė ginčijamuose sprendimuose nustatytus terminus ir nustatė periodinę baudą pratęstų terminų nesilaikymo atveju. Vėliau ieškovės pateikė Komisijai kai kuriuos dokumentus, atitinkančius ginčijamuose sprendimuose nurodytus kriterijus.

2024 m. balandžio 11 d. nutartimis⁶¹⁹ Teisingumo Teismo pirmininko pavaduotojas panaikino minėtas 2024 m. sausio 19 d. nutartis. Be to, priimdamas galutinį sprendimą dėl skubos sąlygos jis konstatavo, kad ši sąlyga įvykdyta, ir grąžino bylą Bendrajam Teismui, kad šis priimtų sprendimą dėl *fumus boni juris* sąlygos ir prireikus palygintų esamus interesus.

Bendrojo Teismo pirmininko pavaduotojo vertinimas

Bendrojo Teismo pirmininko pavaduotojas pirmiausia nagrinėjo, ar išlikęs ieškovių suinteresuotumas kreiptis į teismą, ir nusprendė, kad *Lagardère* atžvilgiu nebereikia priimti sprendimo dėl prašymo taikyti laikinas apsaugos priemones, kiek jis susijęs su dokumentais, kurie jau pateikti Komisijai, vykdančią su ja susijusį ginčijamą sprendimą. Teisingumo Teismo pirmininko pavaduotojo nutartyje⁶²⁰ nurodyta rimta ir nepataisoma žala atsirado dėl to, kad ieškovė surinko ir perdavė nagrinėjamus dokumentus, o ne dėl to, kad Komisijos tarnautojai ir pareigūnai galėjo su jais susipažinti ar jais naudotis. Vis dėlto *Lagardère* išlaiko suinteresuotumą kreiptis į teismą dėl visų dokumentų, kurie dar nebuvo pateikti Komisijai.

Kiek tai susiję su *Vivendi*, Teisingumo Teismo pirmininko pavaduotojo galutinai nustatyta⁶²¹ rimta ir nepataisoma žala atsirastų, be kita ko, dėl to, kad asmens duomenys, kurie turi būti renkami ir perduoti Komisijai pagal ginčijamą sprendimą, leidžia daryti tiksliai išvadas apie atitinkamų asmenų

⁶¹⁷ 2023 m. rugsėjo 19 d. Komisijos sprendimai C(2023) 6428 *final* ir C(2023) 6429 *final*, susiję su Tarybos reglamento (EB) Nr. 139/2004 11 straipsnio 3 dalies taikymo procedūra (byla M.11184 – *Vivendi / Lagardère*), iš dalies pakeisti 2023 m. spalio 27 d. Komisijos sprendimais C(2023) 7463 *final* ir C(2023) 7464 *final*.

⁶¹⁸ 2024 m. sausio 19 d. nutartys *Vivendi / Komisija* (T-1097/23 R, nepaskelbta Rink., [EU:T:2024:15](#)) ir *Lagardère / Komisija* (T-1119/23 R, nepaskelbta Rink., [EU:T:2024:16](#)).

⁶¹⁹ 2024 m. balandžio 11 d. nutartys *Lagardère / Komisija* (C-89/24 P(R), nepaskelbta Rink., [EU:C:2024:312](#)) ir *Vivendi / Komisija* (C-90/24 P(R), nepaskelbta Rink., [EU:C:2024:318](#)).

⁶²⁰ 2024 m. balandžio 11 d. Nutartis *Lagardère / Komisija* (C-89/24 P(R), nepaskelbta Rink., [EU:C:2024:312](#)).

⁶²¹ 2024 m. balandžio 11 d. Nutartis *Vivendi / Komisija* (C-90/24 P(R), nepaskelbta Rink., [EU:C:2024:318](#)).

privatų gyvenimą. Kadangi vykdant ginčijamą sprendimą Komisijai pateikti dokumentai buvo užplombuoti ir ji negalėjo prieš tai su jais susipažinti, *Vivendi* išsaugo suinteresuotumą prašyti sustabdyti minėto sprendimo vykdymą dėl visų jame nurodytų dokumentų.

Dėl esmės Bendrojo Teismo pirmininko pavaduotojas pirmiausia nagrinėjo sąlygą, susijusią su *fumus boni juris*, ir nusprendė, kad abiejų ieškovių atžvilgiu ji tenkinama.

Dėl *Lagardère* pažymėtina, kad ji pati mano, jog priekaištai, iš esmės susiję su tuo, kad ji negali įgyvendinti ginčijamo sprendimo be rizikos, kad kils jos atsakomybė, iš pirmo žvilgsnio neatrodo neturintys rimto pagrindo. Iš tiesų tam, kad šis sprendimas būtų visiškai įvykdytas, *Lagardère* turėtų susipažinti su tam tikrų savo darbuotojų ir atstovų komunikacija, nors nėra viešosios valdžios institucija, o Prancūzijos teisėje jai tokie įgaliojimai nėra aiškiai suteikti. Taigi, ji būtų priversta imtis veiksmų, už kuriuos jai galėtų būti taikomos baudžiamosios sankcijos.

Dėl *Vivendi* Bendrojo Teismo pirmininko pavaduotojas nusprendė, kad pagrindo, susijusio su teisės į privatų gyvenimą⁶²² pažeidimu, iš pirmo žvilgsnio negalima laikyti kaip neturinčio rimto pagrindo. Šiuo klausimu jis, be kita ko, pažymėjo, kad, atsižvelgiant į labai platų ginčijamame sprendime *Vivendi* nustatytų pareigų pobūdį, labai tikėtina, kad daug dokumentų, kurie turi būti perduoti Komisijai, nepriklausys profesinei sričiai ir gali suteikti informacijos apie atitinkamų asmenų privatų gyvenimą. Galiausiai ginčijamame sprendime nėra jokio mechanizmo, skirto bendrai užkirsti keliui dėl dokumentų, susijusių su atitinkamų asmenų privačiu gyvenimu, rinkimo ir perdavimo Komisijai arba suteikti garantijoms dėl tokių dokumentų tvarkymo.

Paskui Bendrojo Teismo pirmininko pavaduotojas palygino interesus ir padarė išvadą, kad viešasis interesas išsaugoti Sąjungos konkurencijos taisyklių veiksmingumą nėra toks svarbus kaip abiejų ieškovių ginamas interesas, nes atmetus atitinkamus prašymus taikyti laikinąsias apsaugos priemonės teismo sprendimas dėl panaikinimo taptų neveiksmingas.

Šiuo atveju turi būti viršesnis *Lagardère* interesas išvengti rimtos ir nepataisomos žalos, kuri gali atsirasti dėl to, kad siekdama įvykdyti ginčijamą sprendimą ji būtų priversta imtis veiksmų, už kuriuos jai galbūt grėstų baudžiamosios sankcijos. Atmetus prašymą taikyti laikinąsias apsaugos priemonės *Lagardère* būtų įpareigota imtis tokių veiksmų, taigi prisidėti prie dėl to galinčios kilti rimtos ir nepataisomos žalos.

Be to, *Vivendi* interesas išvengti rimtos ir nepataisomos žalos, kuri gali kilti dėl asmenų, kuriems daromas poveikis įgyvendinant ginčijamą sprendimą, teisės į privatų gyvenimą pažeidimo, turi būti viršesnis, nes atmetus prašymą taikyti laikinąsias apsaugos priemonės ji būtų įpareigota pateikti prašomą informaciją, kuri nebuvo pateikta, ir leisti susipažinti su ta informacija, kuri buvo pateikta, ir taip prisidėtų prie minėtos žalos.

Kadangi įvykdytos visos sąlygos, Bendrojo Teismo pirmininko pavaduotojas patenkino prašymus sustabdyti ginčijamų sprendimų vykdymą, kiek tai susiję, pirma, su dokumentais, kurių *Lagardère* nepateikė Komisijai, ir, antra, *Vivendi* atveju – su dokumentais, kuriuose yra duomenų, susijusių su atitinkamų asmenų privačiu gyvenimu. Šalims taip pat nurodyta imtis papildomų priemonių, kad būtų užtikrintas nurodytų dokumentų saugojimas.

⁶²² Garantuojama Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 7 straipsnyje ir 1950 m. lapkričio 4 d. Romoje pasirašytos Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 8 straipsnyje.

2024 m. rugpjūčio 12 d. Nutartis *Nuctech Warsaw Company Limited* ir *Nuctech Netherlands* / Komisija (T-284/24 R, [EU:T:2024:564](#))

„Laikinių apsaugos priemonių taikymas – Užsienio subsidijos – Patikrinimai Sąjungoje – Reglamentas (ES) 2022/2560 – Prašymas sustabdyti vykdymą – Skubos nebuvimas – „Fumus boni juris“ nebuvimas – Interesų palyginimas“

Bendrojo Teismo pirmininkas atmetė *Nuctech Warsaw Company Limited sp. z o.o.* ir *Nuctech Netherlands BV* (toliau – ieškovės) prašymą taikyti laikinąsias apsaugos priemones dėl Europos Komisijos sprendimo, kuriuo jos įpareigojamos leisti atlikti patikrinimus, nes netenkinamos vykdymo sustabdymo sąlygos.

Ieškovės yra bendrovės, kuriančios, gaminančios ir tiekiančios saugos tikrinimo įrangą bei teikiančios šios įrangos aptarnavimo po pardavimo paslaugas. Jos visiškai priklauso Kinijoje registruotai bendrovei *Nuctech Hong Kong Co. Ltd.*

2024 m. balandžio 16 d. Komisija priėmė sprendimą⁶²³ atlikti patikrinimą pagal Reglamento 2022/2560 dėl vidaus rinką iškraipančių užsienio subsidijų⁶²⁴ 14 straipsnio 3 dalį.

Vadovaudamasi šiuo sprendimu Komisija atliko patikrinimą ieškovių patalpose. Šiomis aplinkybėmis ji paprašė ieškovių virtualiai užplombuoti darbuotojų elektroninius laiškus, kurių duomenys yra Kinijoje esančiuose serveriuose.

Ieškovės kreipėsi į Bendrąjį Teismą su ieškiniu, be kita ko, dėl ginčijamo sprendimo panaikinimo. Kartu jos pateikė prašymą taikyti laikinąsias apsaugos priemones, juo prašė sustabdyti ginčijamo sprendimo, taip pat visų vėlesnių Komisijos aktų ar prašymų ir virtualaus plombavimo prašymų vykdymą.

Bendrojo Teismo pirmininko vertinimas

Iš pradžių Bendrojo Teismo pirmininkas priminė, kad vykdymo sustabdymas ir kitos laikinosios apsaugos priemonės gali būti taikomos, jei nustatyta, kad jų taikymą *prima facie* pateisina faktinės ir teisinės aplinkybės (*fumus boni juris*) ir kad tos priemonės yra skubios – šios sąlygos yra kumuliacinės. Laikinąsias apsaugos priemones taikantis teisėjas prireikus taip pat palygina esamus interesus.

Dėl sąlygos, susijusios su *fumus boni juris*, Bendrojo Teismo pirmininkas pažymėjo, kad prašymas taikyti laikinąsias apsaugos priemones turi būti pakankamai aiškus ir tikslus, kad vien juo remdamasis atsakovas galėtų parengti savo pastabas, o laikinąsias apsaugos priemones taikantis teisėjas – priimti sprendimą dėl šio prašymo. Vieninteliame sakinyje išdėsčiusios tam tikrus pagrindus ieškovės neįvykdė joms tenkančios pareigos įrodyti *fumus boni juris* minėtų pagrindų atžvilgiu.

Bendrojo Teismo pirmininkas nusprendė, kad kiti nurodyti pagrindai taip pat neįrodo *fumus boni juris* egzistavimo. Dėl pirmojo pagrindo Bendrojo Teismo pirmininkas visų pirma pažymėjo, kad Komisijos požiūris, pagal kurį sprendimas atlikti patikrinimą pateikiamas už Sąjungos ribų įsteigta, bet Sąjungoje veikiančiai įmonei ir atliekami patikrinimai Sąjungoje esančiose šios įmonės patalpose, nėra naujas. Iš konkurencijos teisės srityje taikytinos jurisprudencijos matyti, kad siekiant pateisinti Komisijos kompetenciją pagal viešąją tarptautinę teisę pakanka įrodyti arba apibrėžtą veiksmų poveikį, arba jų įgyvendinimą Sąjungoje. Iš to, kas išdėstyta, matyti, kad, priešingai, nei teigia ieškovės,

⁶²³ 2024 m. balandžio 16 d. Europos Komisijos sprendimas, kuris įpareigoja įmonę, veikiančią grėsmių aptikimo sistemų sektoriuje, leisti atlikti patikrinimus pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2022/2560 14 straipsnio 3 dalį (byla FS.100068 – MARE) (toliau – ginčijamas sprendimas).

⁶²⁴ 2022 m. gruodžio 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2022/2560 dėl vidaus rinką iškraipančių užsienio subsidijų (OL L 330, 2022, p. 1).

Komisija turi turėti teisę prašyti informacijos iš ne Sąjungoje esančių įmonių, kad patikrintų, ar jų elgesys pažeidžia Sąjungos teisę ir gali daryti esminį poveikį vidaus rinkai. Tai juo labiau pasakytina apie konkurencijos iškreipimus šioje rinkoje dėl Reglamento 2022/2560 1 straipsnyje nurodytų užsienio subsidijų. Kalbant apie Kinijos teisės nuostatas, kurios numato baudžiamąsias sankcijas, pažymėtina, kad ieškovės neįrodė nei to, kad šios nuostatos taikomos prašomai informacijai, nei to, kad siekė gauti reikiamus leidimus dėl jos perdavimo Komisijai. Be to, ieškovės nepasiūlė kitų būdų, kaip pateikti informaciją nepažeidžiant Kinijos teisės. Dėl pagrindo, susijusio su ginčijamo sprendimo neteisėtumu, nes juo ieškovės įpareigojamos pažeisti Kinijos teisę, Bendrojo Teismo pirmininkas pažymėjo, kad to sprendimo ir visų pagal jį priimtų priemonių galiojimas turi būti vertinamas atsižvelgiant į Sąjungos, o ne Kinijos teisę.

Toliau dėl skubos sąlygos Bendrojo Teismo pirmininkas priminė, kad šalis, prašanti taikyti laikinąją apsaugą, turi pateikti įrodymų, kad negali laukti proceso dėl bylos esmės baigties, nepatirdama rimtos ir nepataisomos žalos.

Šiuo atveju ieškovės teigė, kad tolesnis tikrinimas darytų tokią žalą, viena vertus, jų reputacijai ir, kita vertus, finansiniam gyvybingumui.

Dėl žalos reputacijai Bendrojo Teismo pirmininkas pažymėjo, kad ji atsiranda dėl patikrinimo nušvietimo žiniasklaidoje poveikio, todėl bet kokia tariama žala reputacijai jau egzistuoja. Tačiau laikinųjų apsaugos priemonių taikymo procedūros tikslas nėra užtikrinti jau padarytos žalos atlyginimą.

Dėl pavojaus ieškovių finansiniam gyvybingumui Bendrojo Teismo pirmininkas priminė, kad turtinio pobūdžio žala, išskyrus išimties aplinkybes, negali būti laikoma nepataisoma. Be to, laikinąsias apsaugos priemones taikantis teisėjas bet kuriuo atveju turi turėti konkrečią ir tikslią informaciją, pagrįstą detaliais ir patvirtintais dokumentais, įrodančiais šalies, prašančios taikyti laikinąsias apsaugos priemones, padėtį.

Vis dėlto šioje byloje ieškovės neįrodė ir net neteigė, kad jų padėtis galėjo kelti pavojų jų finansiniam gyvybingumui prieš priimant sprendimą, kuriuo užbaigiamas bylos nagrinėjimas iš esmės. Be to, ieškovių teiginys, kad, jeigu būtų laikomasi ginčijamo sprendimo, grupei, kuriai ieškovės priklauso, ir jų atstovams kiltų baudžiamųjų sankcijų Kinijoje rizika, buvo atmestas, nes jos neįrodė, kad yra priverstos elgtis taip, kad, tikėtina, galėtų kilti jų baudžiamoji atsakomybė.

Galiausiai Bendrojo Teismo pirmininkas palygino interesus ir nusprendė, kad viešasis interesas išsaugoti Sąjungos teisės veiksmingumą yra viršesnis už ieškovių interesą išvengti tariamos žalos, kuri gali atsirasti dėl to, kad siekdamos įvykdyti ginčijamą sprendimą jos būtų priverstos imtis veiksmų, dėl kurių gali kilti jų teisinė, įskaitant baudžiamąją, atsakomybė.

Šiuo klausimu jis pažymėjo, kad pasirinkusios vykdyti komercinę veiklą Sąjungos vidaus rinkoje ieškovės turi laikytis Sąjungos taisyklių, reglamentuojančių šios rinkos veikimą, ir, siekdamos išvengti jų taikymo, negali remtis trečiosios valstybės taisyklėmis. Kita vertus, kiek tai susiję su Komisijos interesais, ji turi užtikrinti, kad nebūtų iškraipytos konkurencijos sąlygos Sąjungos vidaus rinkoje. Todėl ji turi turėti teisę veiksmingai atlikti tyrimus ir prašyti informacijos iš visų Sąjungoje komercinę veiklą vykdančių įmonių, nepriklausomai nuo to, ar jas kontroliuoja valstybių narių, ar trečiųjų valstybių subjektai.

2024 m. lapkričio 22 d. Nutartis *UniCredit* / ECB (T-324/24 R, [EU:T:2024:858](#))

„Laikinių apsaugos priemonių taikymas – Ekonominė ir pinigų politika – Rizikos ribojimu pagrįsta kredito įstaigų priežiūra – Reglamentas (ES) Nr. 1024/2013 – Riziką ribojančių reikalavimų nustatymas – Prašymas sustabdyti vykdymą – Skubos nebuvimas – „Fumus boni juris“ nebuvimas – Interesų palyginimas“

Bendrojo Teismo pirmininkas, į kurį kreiptasi remiantis SESV 278 ir 279 straipsniais, atmetė prašymą taikyti laikinąsias apsaugos priemones, kuriuo siekta sustabdyti Europos Centrinio Banko (ECB) sprendimo, nustatančio rizikos ribojimo reikalavimus, skirtus dar labiau sumažinti riziką, susijusią su ieškovės *UniCredit SpA* veikla Rusijos Federacijos teritorijoje, vykdymą.

Ieškovė yra tarptautiniu mastu veikiančiai bankų grupei vadovaujanti kredito įstaiga, vykdanči veiklą Rusijoje per keturias patrunuojamąsias bendroves, įskaitant *AO UniCredit Bank*, 100 % priklausančias ieškovei ir įtrauktas į jos konsoliduotą balansą. Kaip svarbiam subjektui⁶²⁵, jai taikoma ECB tiesioginė rizikos ribojimu pagrįsta priežiūra.

2024 m. balandžio 22 d. ECB priėmė ginčijamą sprendimą⁶²⁶, jame ieškovei nustatė penkis reikalavimus ir pateikė vieną rekomendaciją. Vėliau ieškovė pateikė tam tikrų ginčijamame sprendime nustatytų reikalavimų įgyvendinimo veiksmų planą. Vis dėlto ji pakartojo negalinti įvykdyti visų ginčijamame sprendime nustatytų reikalavimų dėl suvaržymų, susijusių su Rusijos teisės aktais.

Kartu su ieškiniu, pirmiausia dėl ginčijamo sprendimo panaikinimo, ieškovė pateikė šį prašymą taikyti laikinąsias apsaugos priemones, kuriuo, atsiėmus dalį reikalavimų, prašyta sustabdyti ginčijamo sprendimo vykdymą tiek, kiek jame numatytas reikalavimas dėl indėlių ir reikalavimas dėl mokėjimų, kiek tai susiję su mokėjimais eurais, Jungtinių Valstijų doleriais (USD), Kinijos juaniais (CNY) ir Kazachstano tengėmis (KZT).

Bendrojo Teismo pirmininko vertinimas

Bendrojo Teismo pirmininkas priminė kumuliacines sąlygas, kad laikinąsias apsaugos priemones taikantis teisėjas galėtų sustabdyti vykdymą ir taikyti kitas laikinąsias apsaugos priemones, t. y. turi būti nustatyta, kad jų taikymą *prima facie* pateisina faktinės ir teisinės aplinkybės (*fumus boni juris*) ir kad jos skubios, nes siekiant išvengti rimtos ir nepataisomos žalos tų priemonių prašančios šalies interesams reikia, kad jos būtų nustatytos ir pradėtų veikti prieš priimant sprendimą pagrindinėje byloje. Be to, laikinąsias apsaugos priemones taikantis teisėjas prireikus taip pat palygina esamus interesus.

Iš pradžių Bendrojo Teismo pirmininkas, remdamasis vien šiame prašyme dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo pateikta informacija, patikrino, ar tenkinama *fumus boni juris* sąlyga. Šiuo klausimu jis atmetė visus ieškovės nurodytus pagrindus, siekiant įrodyti, kad ginčijamas sprendimas yra neteisėtas, ir nusprendė, kad šiuo atveju taip nėra.

Konkrečiai kalbant, pirma, dėl pagrindo, susijusio su gero administravimo principo pažeidimu, nes neatlikta tyrimo, Bendrojo Teismo pirmininkas atmetė pirmą dalį, susijusią su pareigos motyvuoti pažeidimu. Jis konstatavo, kad iš ginčijamo sprendimo matyti, kad ECB atliko rizikos analizę⁶²⁷. ECB nurodė, kad ieškovė ir jos grupė veikia pagal teisinį pagrindą, kuris vis sudėtingėja dėl daugybės ribojamųjų priemonių ir sankcijų sistemų. ECB taip pat nustatė Rusijos teisės aspektus, keliančius riziką patikimam valdymui ir atitikčiai. Toliau, kalbant apie ieškovei nustatytų reikalavimų ir jos bendro rizikos profilio santykį, pažymėtina, kad ECB laikėsi nuomonės, kad ieškovė ir toliau susiduria su pagrindinėmis kliūtimis, trukdančiomis visapusiškai padengti atitikties riziką.

Dėl argumento, kad ECB negali preziumuoti, jog ieškovė pažeis sankcijų sistemą, nepateikdamas išsamių ir tikslių įrodymų, Bendrojo Teismo pirmininkas pažymėjo, kad ECB nurodė faktines aplinkybes, susijusias su Rusijos teisės aktais, ir patrunuojamųjų bendrovių valdymo problemas, dėl

⁶²⁵ Kaip tai suprantama pagal 2013 m. spalio 15 d. Tarybos reglamento (ES) Nr. 1024/2013, kuriuo Europos Centriniam Bankui pavedami specialūs uždaviniai, susiję su rizikos ribojimu pagrįstos kredito įstaigų priežiūros politika (OL L 287, 2013, p. 63), 6 straipsnio 4 dalį.

⁶²⁶ Pagal Reglamento Nr. 1024/2013 4 straipsnio 1 dalies f punktą, 16 straipsnio 1 dalies c punktą ir 2 dalies e ir f punktus.

⁶²⁷ Atsižvelgiant į Reglamento Nr. 1024/2013 16 straipsnio 1 dalies c punkto reikalavimus.

kurių didėja reikalavimų nesilaikymo rizika. Be to, Bendrojo Teismo pirmininkas pabrėžė, kad ECB atlikta rizikos ribojimu grindžiama analizė yra preliminarinė.

Galiausiai dėl ginčijamų reikalavimų proporcingumo motyvavimo Bendrojo Teismo pirmininkas pažymėjo, kad ECB išdėstė priežastis, dėl kurių ieškovės veiksmų planas arba papildomų kapitalo ir likvidumo reikalavimų nustatymas nėra tinkami ir pakankami reaguojant į riziką.

Bendrojo Teismo pirmininkas taip pat atmetė pagrindo dalį, susijusią su tariamu tyrimo neatlikimu. Iš paties ginčijamo sprendimo teksto matyti, kad pats ECB pabrėžė teisinius ir veiklos suvaržymus, kylančius iš Rusijos teisės aktų. Būtent dėl šių suvaržymų ir apribojimų ECB priėmė ginčijamą sprendimą, nes jie apsunkino ieškovės galimybes vykdyti tinkamą rizikos valdymą.

Bendrojo Teismo pirmininkas taip pat atmetė pirmojo pagrindo trečią dalį, grindžiamą tariamu ECB pareigos atlikti individualų nagrinėjimą pažeidimu. Ginčijamame sprendime ECB nustatė riziką, kylančią dėl ieškovės veiklos Rusijoje, nurodydamas Rusijos teisės aspektus, keliančius grėsmę patikimam valdymui ir rizikos padengimui. ECB išnagrinėjo veiksmus, kurių jau ėmėsi ieškovė, ir padarė išvadą, kad yra trūkumų, neleidžiančių patikimai valdyti ir padengti rizikos.

Antra, Bendrojo Teismo pirmininkas atmetė pagrindą, grindžiamą negalėjimu vykdyti ginčijamo sprendimo dėl kliūčių, kylančių iš Rusijos teisės aktų. Viena vertus, jis nusprendė, kad ieškovė negali remtis Rusijos teise ir rizika, kad Rusijos valdžios institucijos ją taikys, siekdama išvengti iš Sąjungos teisės kylančių pareigų. Kaip subjektas, kuriam taikoma ECB rizikos ribojimo priežiūra, ieškovė privalo pašalinti ECB nustatytą prudencinę riziką. Kita vertus ir bet kuriuo atveju ECB turimose ieškovės pastabose tik bendrai nurodytas ginčijamame sprendime nustatytų reikalavimų nesuderinamumas su Rusijos teise.

Trečia, Bendrojo Teismo pirmininkas atmetė ieškinio pagrindą, grindžiamą proporcingumo principo pažeidimu. Šiuo klausimu jis priminė, kad Reglamentu Nr. 1024/2013 siekiama prisidėti prie kredito įstaigų saugumo ir patikimumo ir finansų sistemos stabilumo Sąjungoje. Priimtų priemonių tikslas⁶²⁸ – kuo anksčiau pašalinti per rizikos ribojimu pagrįstą tikrinimą ECB nustatytą riziką. Be to, naudodamasis turima didele diskrecija ECB turi remtis scenarijais, kurie, atsižvelgiant į turimus duomenis, nėra neįtikimi, ir neprivalo įrodyti, kad praeityje buvo įvykių su tokiomis pačiomis aplinkybėmis kaip ir analizuojamo scenarijaus atveju.

Ketvirta, Bendrojo Teismo pirmininkas atmetė pagrindą, susijusį su ECB kompetencijos priimti ginčijamą sprendimą nebuvimu. Šiuo klausimu priminęs, kad ginčijamas sprendimas skirtas tik ieškovei, kaip *UniCredit* grupės patronuojančiajai bendrovei, kredito įstaigai, kuriai taikoma ECB rizikos ribojimu pagrįsta priežiūra, Bendrojo Teismo pirmininkas konkrečiai pažymėjo⁶²⁹, kad rizika, kelianti grėsmę kredito įstaigos saugumui ir patikimumui, gali atsirasti tiek pačios kredito įstaigos lygmeniu, tiek bankų grupės ar finansinio konglomerato, kuriam ji priklauso, lygmeniu. Siekiant užtikrinti kredito įstaigų saugumą ir patikimumą, yra svarbi speciali priežiūros tvarka tai rizikai mažinti. Be pačių kredito įstaigų priežiūros, ECB taip pat turėtų vykdyti „konsoliduotos“ priežiūros funkciją.

Toliau Bendrojo Teismo pirmininkas konstatavo, kad skubos sąlyga nagrinėjamu atveju neįvykdyta.

Pirma, kalbant apie žalą dėl ginčijamo sprendimo nesuderinamumo su Rusijos teisės aktais, pažymėtina, kad tokio nesuderinamumo buvimas savaime nereiškia žalos. Nagrinėjamu atveju ieškovė nepateikė įrodymų, kurie leistų nustatyti žalos atsiradimą ir įvertinti jos rimtumą ir nepataisomumą. Be to, ieškovės nurodytos neigiamos pasekmės, kylančios dėl nesuderinamumo su Rusijos teisės aktais, yra turtinio pobūdžio žala.

⁶²⁸ Pagal Reglamento Nr. 1024/2013 16 straipsnio 1 dalį.

⁶²⁹ Pagal Reglamento Nr. 1024/2013 26 konstatuojamąją dalį.

Šiuo klausimu Bendrojo Teismo pirmininkas priminė, kad turtinio pobūdžio žala, išskyrus išskirtines aplinkybes, negali būti laikoma nepataisoma, nes piniginė kompensacija paprastai gali atkurti žalą patyrusio asmens padėtį, buvusią iki atsirandant žalai. Vis dėlto nagrinėjamu atveju ieškovė nepateikė jokios informacijos, leidžiančios tiksliai nustatyti ir apskaičiuoti turtinę žalą, kuri gali atsirasti.

Antra, dėl žalos, susijusios su Rusijos patronuojamųjų bendrovių kontrolės ir nuosavybės praradimo rizika, Bendrojo Teismo pirmininkas visų pirma pažymėjo, kad ieškovė nepateikė jokių įrodymų, leidžiančių suprasti, kaip ši žala gali atsirasti arba dėl kokių priežasčių manytina, kad ji būtų rimta ir nepataisoma. Be to, žala dėl patronuojamųjų bendrovių kontrolės ir nuosavybės praradimo, yra turtinio pobūdžio. Vis dėlto ieškovė nepateikė jokios informacijos, leidžiančios tiksliai nustatyti ir apskaičiuoti turtinę žalą, kuri gali atsirasti.

Trečia, dėl žalos, susijusios su galimomis labai sunkiomis asmeninėmis sankcijomis Rusijos patronuojamųjų bendrovių vadovybei, ieškovė tik nurodė, kad ginčijamame sprendime nustatyti reikalavimai lemtų tokias sankcijas, tačiau nepateikė papildomų paaiškinimų.

Galiausiai lygindamas interesus Bendrojo Teismo pirmininkas priminė, kad pats esamų interesų palyginimo tikslas yra įvertinti, ar, nepaisant neigiamo poveikio pareiškėjo interesams, kurį jam sukelia rimtos ir nepataisomos žalos pavojus, atsižvelgimas į interesus, susijusius su nedelsiamu ginčijamo sprendimo vykdymu, gali pateisinti atsisakymą taikyti prašomas laikinas apsaugos priemonės.

Nagrinėjamu atveju ieškovė nepateikė jokių argumentų dėl esamų interesų palyginimo. Toliau dėl ginčijamo sprendimo siekiamų interesų Bendrojo Teismo pirmininkas priminė, kad ECB buvo pavesti konkretūs uždaviniai, siekiant prisidėti prie kredito įstaigų saugumo ir patikimumo ir finansų sistemos stabilumo Sąjungoje ir kiekvienoje valstybėje narėje. Be to, ECB įgaliojimas reikalauti, kad kredito įstaigos iš anksto imtųsi būtinų priemonių jo nustatytoms problemoms išspręsti, rodo, kad teisės aktų leidėjui svarbu, kad būtų kuo greičiau imamasi tinkamų priemonių, kad būtų išvengta nustatytos rizikos materializacijos. Galiausiai pati ieškovė tvirtino, kad Rusijos teisės aktų sistema yra ypač priešiška ir nuolat kintanti dėl vietos dinamikos, kurią ne visada galima numatyti arba kuri neatitinka demokratinių procesų standartų. Be to, jų aiškinimas ir taikymas priklauso nuo Rusijos vykdomo karo Ukrainoje raidos.

Tuo remdamasis Bendrojo Teismo pirmininkas padarė išvadą, kad ieškovės interesas nėra toks svarbus kaip ECB ginamas interesas.

Teisingumo Teismas
2925 Liuksemburgas
Tel. +352 4303-1

Bendrasis Teismas
2925 Liuksemburgas
Tel. +352 4303-1

Teisingumo Teismo interneto svetainė:
curia.europa.eu

Rankraštis parengtas 2025 m. vasario mėn. / Duomenys surinkti iki 2024 m. gruodžio 31 d.

Maketas: Europos Sąjungos Teisingumo Teismas / Tyrimų ir dokumentacijos direktoratas, 2025.

Visos nuotraukos: © Europos Sąjunga (išskyrus atvejus, kai nurodyta kitaip).

Naudoti ar atgaminti nuotraukas ir kitą medžiagą, kurios autorių teisės nepriklauso Europos Sąjungai, galima tik gavus teisių turėtojų leidimą.

Nei Europos Sąjungos Teisingumo Teismas, nei joks institucijos vardu veikiantis asmuo nėra atsakingas už šiame leidinyje pateikiamos informacijos panaudojimą.

Atgaminti leidžiama nurodžius šaltinį.

© Europos Sąjunga, 2025.

COUR DE JUSTICE
DE L'UNION EUROPÉENNE

EUROPOS SAJUNGOS
TEISINGUMO TEISMAS

Tyrimų ir dokumentacijos direktoratas